BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO ... ORENSE
32
3 B
23

Digitized by Google

THEOLOGIA
DOGMATICA
ET MORALIS,
AD USUM SEMINARIORUM.

AUTHORE

D. LUDOVICO HABERT

Sacræ facultatis Parisiensis Doctore Theologo, & Socio Sorbonico.

EDITIO NOVISSIMÂ

In VIII. Tomos cum Compendio distributa, novissimis Summorum Pontificum Constitutionibus, ac ad singulos tomos Rerum Indicibus necessariis nunc primum aucta.

TOMUS SEPTIMUS.

Continens Tractatus

DE ORDINE,

DE CENSURIS, DE IRREGULARITATE, ET DE MATRIMONIO.

VITTORIO
BIBLIOTECA
IN ROMA

VENETIIS,

APUD SILVESTRUM GATTI.

SUPERIORUM PERMISSU.

M. DCC. XCII.

PROSPECTUS
HUJUS SEPTIMI TOMI.
TRACTATUS
De Sacramento Ordinis.

Argumentum operis, & ejus diviſio Pag. 1.

PRIMA PARS.
De Sacramento Ordinis.

CAP. I. DE *nomine, & definitione Sacramenti Ordinis.* Pag. 5
CAP. II. *De nomine clericorum, & eorum diſtinctione a laicis.* 12
CAP. III. *Utrum ordinatio ſit Sacramentum proprie dictum?* 23
CAP. IV. *De ordinis diviſione.* 27
CAP. V. *De definitione, & officio cujuſque ordinis ſeorſim ſpectati.* 34
CAP. VI. *Utrum ſinguli Ordines ſint ſacramenta?* 134
CAP. VII. *De materia, & forma cujuslibet Ordinis.* 147
CAP. VIII. *De Miniſtro Sacramenti Ordinis.* 156
CAP. IX. *Expenduntur nonnulla difficultates circa Miniſtrum Ordinis.* 163
CAP. X. *De Subjecto Ordinis.* 178
CAP. XI. *De effectibus Sacramenti Ordinis.* 195

SECUNDA PARS.
De Hierarchia Eccleſiaſtica.

CAP. I. DE *nomine Hierarchia.* 205
CAP. II. *De nomine Hierarchia.* 207
CAP. III. *De exiſtentia Hierarchia.* 212
CAP. IV. *De Romano Pontifice.* 222
CAP. V. *De gradu, & loco, quem Epiſcopi divinitus obtinent in Hierarchia.* 242

CAP. VI. *De Parochis*. 253
CAP. VII. *De Monachis, & Religioſis*. 262
CAP. VIII. *De ſcientia, & aliis chariſmatibus ad Hierarchiam requiſitis*. 279
CAP. IX. *De actibus Hierarchicis*. 293

TERTIA PARS.

De Diſpoſitionibus ad Ordines.

CAP. I. *De vocatione ad Ordines*. 352
CAP. II. *De electione miniſtrorum Eccleſiæ*. 386
CAP. III. *An, & qua ſcientia, & ſanctitas requiratur in iis, qui ſacris Ordinibus initiantur?* 393
CAP. IV. *De Cœlibatu ſtatui Clericorum annexo*. 406
CAP. V. *De ingenio ſacerdotali*. 421
CAP. VI. *De impedimentis removentibus ab ordinatione*. 430

TRACTATUS

De Sacramento Matrimonii.

CAP. I. *De Matrimonio generatim ſpectato*. 485
CAP. II. *De proprietatibus Matrimonii*. 495
CAP. III. *De Matrimonio, quatenus eſt Sacramentum*. 544
CAP. IV. *Quis ſit Miniſter Sacramenti Matrimonii?* 556
CAP. V. *De effectibus Sacramenti Matrimonii*. 567
CAP. VI. *De peccatis conjugum adverſus nuptiarum fœdera*. 578
CAP. VII. *De ſponſalibus, ſeu præparatione ad Matrimonium*. 606
CAP. VIII. *De impedimentis ſimplicibus*. 627
CAP. IX. *De impedimentis Matrimonium dirimentibus*. 630
CAP. X. *De Diſpenſatione circa impedimenta Matrimonii*. 686

TRA.

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO
ORDINIS.

ARGUMENTUM.

SACERDOTIUM legis Chriſtianæ eſt caput, ac ſumma mirabilium, quæ Chriſtus pro ſua erga Eccleſiam infinita bonitate operatus eſt; in eo quippe omnia dona, atque ornamenta repoſuit, quibus ſponſam ſuam glorioſam, ſeque dignam exhiberet: ſi tolleretur ſacerdotium, illico claves Regni Cælorum tollerentur, ſacrificium ceſſaret, ſacramenta conciderent, auferrentur duces cæleſtis viæ, ac Legis Divinæ interpretes; ipſa etiam Eccleſia corrueret, atque evaneſceret in confuſam, atque inordinatam multitudinem: *Si quis aliorum Sacramentum naturam, & rationem conſideraverit*, inquit Catechiſmus Romanus de Sacramento Ordinis, *facile perſpiceret ea omnia ab ordinis Sacramento ita pendere, ut ſine illo partim confici, & adminiſtrari nullo modo queant; partim ſolemni cæremonia, & religioſo quodam ritu, ac cultu carere videantur.*

Hinc eſt, quod noſtræ ſalutis hoſtes, poteſtates tenebrarum Chriſtianæ Legis ſacerdotio longe acerbius, ac diuturnius bellum indixerint, quam ceteris Religionis noſtræ myſteriis: illudque etiamnunc evertere omni ope enitantur, nunc hæreſes concitando, quæ illud de medio tollant; alias ſchiſmata inducendo, quæ ſacram Hierarchiam confundant, ac peſſundent; demum in ipſo Eccleſiæ ſinu uſquequaque homines incendendo ſeu honoris, ſeu pecuniæ cupiditate, quod de ſacerdotio turpiter negotientur.

Ac primo quidem Lutherani omnes, & Calviniani ſacerdotium rejiciunt. Melanchthon Apologiæ confeſſionis Auguſtanæ cap. 13. in ordine duo diſtinguit

 ſcili-

ſcilicet ſacerdotium, & deputationem miniſtrorum ad prædicandum Evangelium, & adminiſtranda ſacramenta: primum e medio tollit, & in ea parte adſtipulatur Luthero, qui lib. de captivitate Babylonica petulantiſſime pro more adverſus Catholicos debacchatur: ſecundum admittit tamquam verum ſacramentum, & in eo diſſentit a Luthero, qui citato loco abſolute negat, deputationem miniſtrorum eſſe ſacramentum.

Calvinus lib. 4. inſtit. cap. 10., & 14. ſententiam Melanchthonis amplecti videtur; ibi enim explicat, quo ſenſu ſcripſiſſet, duo tantum eſſe ſacramenta, baptiſmum, & cœnam, nempe omnibus fidelibus communia; additque, ſe ægre non pati, ſi ordinatio inter ſacramenta recenſeatur: *Impoſitionem manuum*, inquit, *qua Eccleſiæ miniſtri in ſuum munus initiantur, uti non invitus patior vocari ſacramentum, ita inter ordinaria ſacramenta non numero*: verum præterquamquod iſte loquendi modus, *non invitus patior vocari ſacramentum*, ſatis indicat, Calvinum non agnoſcere ordinationem ut verum, & proprie dictum ſacramentum, ibidem perſtringit Catholicos, quod doceant, promiſſionem gratiæ huic ſigno eſſe annexam: & cap. 19. §. 23. negat, ordinationem eſſe cæremoniam a Chriſto inſtitutam; unde ſectatores ejus præter baptiſmum, & Euchariſtiam nullum admittunt ſacramentum.

Ulterius progrediuntur pſeudoreformati, quippe qui inter ſtatum clericorum, & laicorum non diſtinguant; ſed omnes æqualiter ſacerdotes, & Evangelii miniſtros eſſe contendant, ut, ſi quæ diſtinctio inter eos ſtatuenda ſit, eam ex hominum æſtimatione pendere arbitrantur, adeo ut plebeji, & quivis e vulgo homines, ſtatim atque populo placuerit, ſacerdotes evadant, & ad ejus nutum in ordinem laicorum redigantur: ita Lutherus libro de abroganda Miſſa, & Calvinus cit. lib. inſtit. cap. 4.

Præiverat Wicleffus, ut refert Thomas Valdenſis tom. 3. de Sacramentis cap. 7., & longe ante ipſum veteres hæretici, quos Tertullianus inſectatur libro de præſcript. cap. 41.: *Ordinationes eorum*, inquit, *temerariæ, leves, inconſtantes nunc Neophytos collocant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, ut gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt: nuſquam facilius*

pro-

proficitur quam in caſtris rebellium ubi ipſum eſſe illic, promereri eſt: itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius; hodie diaconus, qui cras lector; hodie presbyter, qui cras laicus; nam & laicis ſacerdotalia munera injungunt: quibus verbis nemo non videt, Tertullianum ad vivum pingere pſeudoreformatos.

Longum eſſet ea omnia enumerare ſchiſmata, quibus iidem religionis hoſtes variis temporibus Eccleſiæ unitatem ſcindere, avellere gregem a ſuis Paſtoribus, ſpurios pro legitimis miniſtris obtrudere, atque univerſam Hierarchiam confundere moliti ſunt.

Verum quoties nata ſunt ſchiſmata, toties ea vel in ipſo ortu præfocavit Eccleſia, vel in eorum progreſſione repreſſit, ſuumque ſemper aſſeruit Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ſplendorem, ac decus: at nulla eſt ei pax ab eis hoſtibus domeſticis, quos vel ambitio, vel rerum temporalium cupiditas tenet; qui tamquam fures Chriſti ſacerdotio aſſidue, & clam inſidiantur, ut illud rapiant, & ad ſua humana ſtudia re plane divina per ſcelus abutantur: non deterrentur latis non ſemel ab Eccleſia fulminibus adverſus cupidum hominum genus; aut enim illorum ictus præfracte ſuſtinent; aut ad ea declinanda varias artes excogitant, quibus ſe tuto muniant adverſus legem, & conſcientiæ morſum; aut, ſi viam non inveniant tutam, non eos pudet certam a Theologis inquirere (quod non ſemel experti ſumus), qua Chriſti ſacerdotium abſque ſimoniæ pœnis, & infamiæ nota invadere queant.

Quare cum triplex hoc hoſtium genus, hæretici ſcilicet, ſchiſmatici, & cupidi homines diviſim ſacramentum ordinis impetant, tractatum noſtrum in tres partes ita diſtribuemus, ut primam opponamus hæreticis, ſecundam ſchiſmaticis, tertiam ambitioſis, & rerum temporalium avidis, qui, ut loquitur S. Aug. plus delectantur potentia Apoſtolica, quam Chriſtiana juſtitia.

In prima parte adverſus hæreticos 1. exponemus veram ſacramenti notionem: 2. aſſeremus, ſtatum clericorum eſſe divinitus inſtitutum, & diſtinctum a ſtatu laicorum: 3. demonſtrabimus, ſacram ordinationem eſſe verum, & proprie dictum novæ legis ſacramentum: 4. ſtabilimus ordinis diviſionem: 5. expende-

mus quæ ſit ejus materia: 6. quæ ejus forma: 7. quis quis miniſter; 8. quod ſubjectum: 9. qui effectus.

In ſecunda parte, quæ erit de hierarchia eccleſiaſtica, inquiremus 1. quid ſit: 2. an exiſtat: 3. ex quibus perſonis conſtet; ubi nobis diſſerendum erit de ſummo Pontifice, de Epiſcopis, de Parochis, de aliis presbyteris, & inferioribus clericis, ac demum de monachis, an ſcilicet ad hierarchiam eccleſiaſticam pertineant?

In tertia parte, quæ erit de præparatione animi ad ordines, & dignitates eccleſiaſticas, diſputabimus 1. de vocatione miniſtrorum Eccleſiæ: 2. de ſcientia: 3. de morum probitate, & ſanctitate: 4. de ingenio vere ſacerdotali, atque eccleſiaſtico Eccleſiæ miniſtris plane neceſſario: 5. de cœlibatu clericorum: 6. de impedimentis removentibus a ſacra ordinatione.

PRIMA PARS
DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT PRIMUM.

De nomine, & definitione Sacramenti Ordinis.

Q. 1. *Quare ſacerdotium vocatur ordo?*

R. Quia ordo ſecundum vim nominis eſt diſpoſitio ſuperiorum, & inferiorum rerum, quæ inter ſe ita aptatæ ſunt, ut una ad alteram referatur: ſecundum vero acceptionem, & communiorem loquendi uſum ordo ſignificat ſtatum, vel conditionem perſonarum, quæ alicui officio deſtinatæ ſunt; quo ſenſu tres, qui ſunt in regno hominum, ſtatus, ſcilicet eccleſiaſticus, nobilis, & plebejus, tres regni ordines dicuntur: in eadem acceptione congregationes monachorum, & monialium ordines vocitari ſolent; ſunt enim conflatæ ex perſonis apte inter ſe diſpoſitis ad ſerviendum Deo ſpeciali, & diſtincta quadam vivendi ratione: atqui ſacerdotium conſecrat homines, & in diſtinctis honorum gradibus aptat ad celebrandum EuchariſtiæSacrificium, & ad obeunda alia miniſteria erga plebem: ergo merito dicitur ſacramentum ordinis.

Ritus autem, quo conſecrantur ejuſmodi perſonæ, eſt ſacramentum, non vero earum ſtatus; ſacramentum quippe ordinis non eſt quid permanens, ſicut ſtatus ſacerdotalis: ſed eſt actio tranſiens, quæ in ipſa conſecratione conſiſtit, & ex qua effloreſcit ſtatus ſacerdotalis.

Q. 2. *Quomodo definitur Sacramentum Ordinis?*

R. Ex præcedenti reſponſione definiri debet *Sacramentum novæ legis, quo poteſtas ſpiritualis traditur ad Sacroſanctum Chriſti Corpus conſecrandum, ad alia eccleſiaſtica miniſteria rite, & ex ordine obeunda.*

Dicitur 1. *Sacramentum*, ut denotetur genus, in quo convenit cum aliis ſacramentis.

 Dic.

Dic. 2. *quo poteſtas ſpiritualis traditur ad Sacroſanctum Chriſti Corpus conſecrandum*; quæ verba locum obtinent differentiæ, qua ſacer ordo a ceteris ſacramentis eſſentialiter differt; namque *Sacrificium*, inquiunt Patres Trid. ſeſſ. 23. c. 1. *& ſacerdotum ita Dei ordinatione conjuncta ſunt, ut utrumque in omni lege extiterit*: & c. 2.: *Cum autem divina res ſit tam ſancti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diverſi eſſent miniſtrorum ordines, &c.*

Gradus itaque honoris, qui cernuntur in ſtatu eccleſiaſtico, non ſortiuntur nomen, & rationem ordinis, ac ſacramenti, niſi quatenus referuntur ad euchariſtiæ ſacrificium: hinc eſt, quod Archiepiſcopatus, & Primatus ſummi Pontificis non ſint ordines, nec ſacramenta, quia præciſe ſumpti non ſpectant ſacrificium, ſed regimen Eccleſiæ: nec Epiſcopatus eſſe ordo diſtinctus a presbyteratu, niſi ſpeciali modo referatur ad ſacrificium, ut ſuo loco explicabitur.

Dicitur 3. *Et ad alia eccleſiaſtica miniſteria obeunda*, quibus verbis diſtinguitur regimen eccleſiaſticum a politico; ſacerdotes enim adminiſtrant ſolummodo ſpiritalis, reges vero, & principes temporalia juxta illud Oſii Cordubenſis ad Imperatorem Conſtantium: *Ne te miſceas eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe; ſed potius a nobis diſce: tibi Deus imperium commiſit; nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias; neque enim fas eſt nobis in terris imperium tenere; neque tu tymiamatum ſacrorum poteſtatem habes.*

Quod ſi ſummus Pontifex, & nonnulli Epiſcopi res etiam temporales adminiſtrant (quod Chriſtus non vetuit) illud habent ex dono, & magnificentia principum, non ex inſtitutione divina, nec vi ſui ſacerdotii.

Eſt ergo in ordine duplex poteſtas: prima ſpectat Corpus Chriſti reale, ſeu ſacrificium, diciturque poteſtas ordinis: ſecunda ordinatur ad regendum Corpus Chriſti myſticum, ſeu fideles, vocaturque poteſtas juriſdictionis, quia per eam confertur jus docendi, & regendi fideles ad vitam æternam.

Pote-

Poteſtas juriſdictionis habet diſtinctos honoris gradus, ſicut poteſtas ordinis, ex quibus exurgit Hierarchia eccleſiaſtica *Ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti*, ut loquitur Apoſtolus Epheſ. 4. v. 12.; eſt enim magis circumſcripta illa poteſtas in minoribus prælatis, ſeu Curatis, quam in Epiſcopis; ſed ampliſſima eſt in ſummo Pontifice, ut omnes Eccleſiæ miniſtri inter ſe divinitus aptati, & connexi per omnem juncturam ſubminiſtrationis, verba ſunt Apoſtoli, Eccleſiam exhibeant velut terribilem caſtrorum aciem ordinatam, adverſus quam portæ inferi non prævalent.

Ambæ illæ poteſtates ſeparatim conferri poſſunt, ut patet in Apoſtolis, quos Chriſtus ſacerdotes primo conſecravit in ultima cœna, pridie quam pateretur; deinde poſt reſurrectionem Eccleſiæ Paſtores conſtituit, dicens Matth. 28.: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes*: & Joann. 20.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; ac denique Petrum alloquens ait Joann. 21.: *Paſce oves meas*: ſimiliter plures hodie inaugurantur ſacerdotes ſine poteſtate juriſdictionis, quia nulli Eccleſiæ adſcribuntur, in qua jus habeant obeundi functiones Paſtorales: contra vero Parochus, & Epiſcopus nondum conſecrati, ille in presbyterum, iſte in Epiſcopum, habent poteſtatem juriſdictionis in plebem ſibi commiſſam, quamvis careant poteſtate ordinis.

Ambigere quis poſſet, utra ex iis poteſtatibus antecellat, ſed una eſt Theologorum ſententia, poteſtatem ordinis eſſe longe præſtantiorem, quia excellentia potentiæ, vel habitus repetitur tum ex nobiliori objecto, tum ex præſtantiori actu, ad quem tendit: virtutes Theologicæ, v. g. ideo ſunt nobiliores moralibus, quia verſantur circa objectum nobilius, & inclinant ad actus perfectiores: atqui poteſtas ordinis primo nobilius habet objectum; verſatur enim in iis, quæ Dei ſunt; poteſtas vero juriſdictionis in iis, quæ ſunt proximi: illa tota eſt, ut Deo debitus cultus exhibeatur, & ſacrificium, ad quod religio imprimis inſtituta eſt, rite offeratur; iſta directe, & immediate ſaluti fidelium conſulit, hiſque miniſtrat media, quibus illam conſequi poſſint: ſacerdotes ergo per po-

teſtatem ordinis ſunt in Hierarchia eccleſiaſtica, quod Angeli aſſiſtentes in Hierarchia Cæleſti; & per poteſtatem juriſdictionis, quod Angeli miniſtrantes: atqui ex dictis tractatu de Angelis aſſiſtentes Angeli præcellunt miniſtrantibus: ergo.

Deinde tranſubſtantiatio, ſeu converſio panis in Corpus Chriſti reale, & remiſſio peccatorum ſunt actus poteſtatis ordinis: atqui auguſtiſſimi illi actus excedunt omnes actus poteſtatis juriſdictionis, nihilque reperire eſt in functionibus hierarchicis etiam Angelicis, quod accedat ad ſtupendos illos effectus: ergo poteſtas ordinis præſtantior eſt poteſtate juriſdictionis præciſe ſumpta.

Dico, *præciſè ſumpta*, ne quis ex dictis inferat, presbyteratum, ad quem pertinet conſecrare Corpus Chriſti, & remittere peccata, eſſe præſtantiorem Epiſcopatu, qui ex ratione ſua ſpectat regimen Corporis myſtici; nam Epiſcopatus ſe habet ad Presbyteratum, ſicut totum ad partem. Epiſcopatus quippe eſſentialiter includit presbyteratum, ſine quo nec eſſe, nec concipi poteſt, & ad alia inſuper ſe extendit; ſed ſi conferatur character épiſcopalis, quem habet Epiſcopus ex ultima ſua conſecratione, cum charactere, quem habet ex ordinatione presbyteratus, *Tunc*, inquit Bellarminus cap. 5. de Sacramento Ordinis, *iſte eſt major intenſive, quia ſumma poteſtas eſt conſecrare euchariſtiam, ille eſt major extenſive, quia ad plura ſe extendit*: nempe ad conſecrandos Eccleſiæ Miniſtros, plebem regendam ſimul, & univerſum Clerum; unde Epiſcopus jure divino ſuperior eſt presbyteris tum poteſtate ordinis, tum poteſtate juriſdictionis, ut ſuo loco demonſtrabitur.

CAPUT II.

De nomine clericorum, & eorum diſtinctione a laicis.

Q. 1. Unde ſacris ordinationibus initiati eccleſiaſtici, & clerici vocantur; laici vero ceteri fideles?

R. 1.

R. 1. Ideo a veteribus, ut a S. Hieronymo in cap. 10., & 13. Jerem., & in Abdiam, & a S. Ambroſio, aut quovis auctore in cap. 6. 1. ad Timoth. vocati ſunt, & etiam nunc vocantur eccleſiaſtici, quia ex omnibus fidelibus ſoli eccleſiaſtici miniſtri ex ſtatu ſuo miniſtrant, ſoli religionis cultum procurant: ſic in republica quamvis ſinguli cives ſint ſervi regis, eique obſequium præſtent, attamen qui ex proprio officio ejus negotiis præficiuntur, ſimpliciter regii officiales, ſeu miniſtri vocitari ſolent: quare VViclefus, Huſſitæ, & alii novatores immerito reprehendunt communem Catholicorum loquendi uſum, quaſi reliquos fideles ab Eccleſia excludant, cum viros altari mancipatos eccleſiaſticos appellant.

R. 2. Clericus ſecundum vim nominis Græci *cleros* ſortem ſignificat, quia miniſtri Eccleſiæ non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed Dei conſilio veluti ſorte ſunt electi: laicus vero dicitur a voce græca *laos*, quæ latine eſt populus: ita refertur ex S. Hieronymo cauſâ 12. quæſt. 1. cap. *Duo ſunt*, in quo ſic habetur: *Duo ſunt genera Chriſtianorum: eſt autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit, ut ſunt clerici ...* cleros, *latine ſors: inde hujuſmodi homines vocantur clerici, id eſt ſorte electi; omnes enim Deus in ſuos elegit, ... aliud vero genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt laici; laos enim græce, eſt populus latine: his licet temporalia poſſidere.*

Sors vero ſecundum acceptionem, & uſum nominis ſignificat hæreditatem, quæ licet ad unum tota perveniat, id tamen fit ſorte, non electione, quia hæredes naſcuntur ut plurimum, non fiunt; quis enim laboravit, aut operam dedit, ut divitis filius naſceretur? & in hoc acceptione Scriptura nomen ſortis ſæpius uſurpat, ut Joſue 22. v. 7.: *Dedit Joſue* (filio Manaſſe) *ſortes inter cæteros fratres ſuos*: Sap. 3. v. 14. *Dabitur illi* (ſcilicet ſpadoni) *filii donum electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima.*

Nomen autem ſortis in hac acceptione apprime convenit miniſtris Eccleſiæ, idque duplici tit. 1. quia ſunt præclara, & ſelecta Domini portio, ac hæredi-

tas

tas præcipua: 2. quia Dominus ipſe ſorte illis obvenit tamquam pars eorum, & hæreditas; ſuccedunt quippe levitis antiquæ legis, de quibus Num. 18. v. 6.: *Ego*, inquit Moyſes, *dedi vobis fratres veſtros Levitas de medio filiorum Iſrael, & tradidi donum Domino, ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus*: & v. 20.: *In terra eorum nihil poſſidebitis ... ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael*: idem iterat Deus Deuter. c. 10. verſ. 9., & c. 18. v. 2.

Hinc Eccleſia, inſtar Moyſis, cum clericum per tonſuræ collationem initiat, cum tradit donum Domino; atque in hujuſce oblationis teſtificationem exigit, ut ipſe initiandus hæc Pſalm. 15. verba tanquam ſuæ profeſſionis formulam ſolemniter proferat: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi*: quibus verbis initiandus ſignificat, Deum eſſe ſuam hæreditatem, ſuum theſaurum, in quo ſpes omnes ſuas collocet, & omnes cogitationes defigat, proptereaque valedicere ſe rerum terrenarum cupiditatibus, ut mereatur & ipſe eſſe digna Dei portio; qui enim confidit hæreditatem ſibi reſtituendam fore, profitetur ſe aliquid dimittere; nam qui nihil dimittit, injuſte poſtulat quidquam ſibi reſtitui: viderint ergo qui per tonſuram clericalem commodis temporalibus augeri expetunt, ne rem ſacram in ſcenam, & ludum pervertant.

Porro SS. Patres nomen clerici in utraque acceptione uſurparunt.

S. Ambroſius lib. de fuga ſæculi, refertur que cauſa 12. q. 1. cap. *Cui portio*, ſic habet: *Cui portio Deus eſt, nihil debet curare, niſi Deum, nec alterius impediatur neceſſitatis munere; quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic noſtro officio decerpitur.*

S. Hierony. ep. ad Nepotianum, refertur que eadem cauſa 12. q. 1. c. *Clericus* ſic ſcribit: *Clericus ergo, qui Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata nitatur eſſe quod dicitur; ſi enim* cleros, *latine ſors appellatur, propterea clerici dicuntur, quod de ſorte Domini ſint; vel quia Dominus ſors, id eſt pars clericorum eſt: qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhi-*

bi-

bibere debet, ut ipſe poſſideat Dominum, & ipſe poſſideatur a Domino: qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, *nihil extra Dominum habere poteſt: quod ſi quidpiam aliud habuerit prater Dominum, pars ejus non erit Dominus: v. g. ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſuppellectilem; cum iſtis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur: ſi ergo pars Domini ſum, & funiculus hareditatis ejus, nec accipio partem inter cateras tribus, ſed quaſi Levita, & Sacerdos vivo de decimis, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar:* quibus verbis S. Hierony. non proprietatem in clericis ſaltem omnibus damnat; ſed cupiditatem, non rem, niſi ſuperflua ſit, ſed affectum, & nimiam ſollicitudinem, quia *Nemo militans Deo*, inquit Apoſt. 2 Tim. 2., *implicat ſe negotiis ſacularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.*

Dixi, *ſaltem omnibus*; quamvis enim clerici olim frequentius in commune viverent ſub diſciplina Epiſcopi, ut patet ex ſerm. 355., & 456. alias 49., & 50. de diverſis S. Aug., & ex ep. S. Gregorii ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, quæ refertur citata cauſa 12. q. 1. c. *Quia tua*; perfectam tamen rerum temporalium abdicationem non fuiſſe legem omnibus clericis impoſitam teſtantur canon 40. Apoſtolorum, canon 49. Conc. Carthag., canon 48. Concilii Agathenſis, S. Gregorius in laudata ep., & S. Aug. cit. ſerm. 355. in quo ſic habet: *Statueram, ſicut noſtis, nullum ordinare clericum, niſi qui mecum vellet manere, ut ſi vellet diſcedere a propoſito, recte illi tollerem clericatum, quia deſereret ſancta ſocietatis promiſſum, caeptumque conſortium: ecce, in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium: qui volunt, habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus, & Eccleſia ejus, maneant, ubi volunt, & ubi poſſunt; non eis aufero clericatum; nolo habere hypocritas.*

Q. 2. *Nomen clerici recte ne accomodatur miniſtris Eccleſia, tanquam ipſis proprium?*

R. Affirmative, probaturque ex praxi Eccleſiæ, quæ a temporibus Apoſtolorum uſque ad hodiernam diem miniſtros altaris ejuſmodi appellatione diſtinxit a laicis, ut conſtat tum ex canonibus Apoſtolorum 12.,

13.,

13., & 15., ex Concilio Nicæno 1. in omnibus ferè ſuis canonibus, & ex poſterioribus deinceps Conciliis; tum ex Patribus etiam antiquiſſimis, ut Tertulliano libro de Monogamia cap. 12., Origene homil. 7. in Jeremiam: in qua ſic habet: *Hac ante me alii expoſuerunt:* (ergo II. ſæculo, nam Origenes ſcribebat initio III.) *& quia non improbo interpretationem eorum, conſentiens eamdem profero: nos, qui putamur aliquid eſſe, id eſt qui in clericatus vobis ordine præſidemus &c.*: jam laudavimus verba S. Hieronymi, & S. Auguſtini; unde mirari licet audaciam, qua pſeudoreformati eos erroris, & impietatis inſimulant, qui nomen illud miniſtris Eccleſiæ impoſuere; ſic enim ſcribit Lutherus lib. de abroganda miſſa privata: *Quod noſtra translatio habet:* Non dominantes in clericis (1. Petri 5.) *interpretis incuria fuit, qua fecit, ut clerum hoc loco intelligerent, quos nunc a laicis diſcrevit impia hominum traditio*: & Calvinus lib. 4. inſtit. cap. 4. §. 9.: *Hæc appellatio*, inquit, *aut errore, aut certe ex prava affectione nata eſt, cum tota Eccleſia clerus, id eſt hæreditas Domini a Petro appelletur*: ſed audiamus eorum ratiunculas.

Objiciunt itaque. Omnes Chriſtiani fideles ſunt Chriſti hæreditas juxta illud pſalmi 2.: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*: ergo nomen clerici non poteſt fieri miniſtrorum Eccleſiæ proprium abſque errore, & impietate: confirmant ſuum errorem nonnullis Scripturæ teſtimoniis, ut Gal. 3. v. 28.: *Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque fœmina; omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu*: Eph. 4. v. 4., & 5.: *Unum corpus, & unus ſpiritus ... unus Dominus una fides, unum baptiſma*: ex quibus verbis ſic concludit Lutherus cit. lib. de abrog. miſſa: *Hoc dixiſſe contenti ſumus, chriſtianum populum eſſe ſimplicem, in quo prorſus nulla ſecta, nulla differentia perſonarum, nullus clericus, nullus laicus, nullus unctus, nullus raſus, nullus monacus eſſe debeat.*

Nego abſurdiſſimam conſequentiam, utpote nullatenus cum antecedens cohærentem, ſed eodem ſuperbiæ ſpiritu excogitatam, quo inflati Core, Dathan, & Abiron ſimile argumentum adverſus Moyſen, & Aa-

ron

ron contorſerunt Num. 16. v. 3. his verbis: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus: cur elevamini ſuper populum Domini?* hoc eſt vobis ſit, quod ſitis de numero filiorum Iſrael, quos Dominus indiſcriminatim elegit in peculium, & portionem: cur elevamini ſuper laicos, cur ſoli vobis cleri vocabulum vindicatis? quare dubitet nemo, quin Lutherus, & Calvinus in ſacerdotes novi Teſtamenti perduelles ſimilem pœnam ſortiti ſint, ac veteres illi ſacrilegi, qui, diſrupta terra ſub pedibus eorum, vivi deſcenderunt in infernum, ut eodem capite 16. legitur: quemadmodum igitur etiamſi gens tota Judæorum eſſet Dei peculium, & hæreditas Exod. 19., & Deut. 32., quia Deus eam ex Ægypto liberaverat, & quodam modo redemerat; ſolam tamen tribum leviticam ſpeciali quadam ratione ſortem ſuam, & hæreditatem frequenter appellat, utpote cultui ſuo unice deputatam: ſimiliter Eccleſia abſque laicorum injuria miniſtros altaris huc uſque clericos, id eſt ſortem, & præcipuam Chriſti portionem nominavit.

Ad confirmationem reſpondeo: Eccleſia omnes per baptiſmum in unum corpus, quod eſt Chriſti, colligit, ſive Judæum, & Græcum, ſive liberum, & ſervum; ſed ſicut corpus naturale ex diſtinctis membris coaleſcit; alioquin *Si totum corpus oculus: ubi auditus? ſi totum auditus, ubi odoratus?* inquit Apoſtolus 1. Cor. 12. ita Chriſtus corpus Eccleſiæ ordinavit: alios poſuit Apoſtolos, Paſtores, & clericos; alios laicos, qui retinent, quem prius habebant ſtatum, conditionem, & ſexum.

Inſtant. 1. Petri c. 5. Omnes Chriſtiani fideles clerus vocantur: *Neque ut dominantes in cleris*, id eſt in cœtu fidelium: ergo.

Nego conſeq.: namque ex S. Hieronymo epiſt. ad Nepotianum, & ex OEcumenico in caput 5. Petri 1. cleri nomine intelliguntur inferiores Eccleſiæ miniſtri, qui ut ſpecialiter ſubditi ſunt Epiſcopo, Apoſtolus docet, ne iis dominetur ſicut dominus ſervis, aut famulis: ſed eos tanquam pater foveat, regat, & ubi delinquerint paterne corripiat.

Sed eſto nomen cleri ad univerſos fideles extendatur, utpote qui ſunt Chriſti hæreditas, quam acquiſivit

ſivit ſanguine ſuo; firma tamen ſtabit noſtra reſponſio, ſcilicet ſacerdotes, & alios inferiores miniſtros totaliter cultui divino addictos eſſe ſelectam, ac præcipuam Chriſti ſortem, quemadmodum Levitæ in veteri lege præ cæteris Judæis erant, ac dicebantur ſpecialis Dei hæreditas.

Q. 3. *Status clericorum diſtinguitur ne jure divino a ſtatu laicorum?*

R. De fide eſt diſtingui; ita enim definiit Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 4.: *Si quis dixerit, per ſacram ordinationem .. non imprimi characterem, vel eum, qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe, anathema ſit.* Probatur 1. ex Scriptura Heb. 5. verſ. 1.: *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum:* & verſ. 4.: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron: ſic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret:* 1. Cor. 12. verſ. 28.: *Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia; primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores:* & verſ. 29.: *Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?* Eph. 4. verſ. 11.: *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti:* Actuum 13. verſ. 2.: *Dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos;* & cap. 20. verſ. 28.: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Probatur 2. ex conſtanti Eccleſiæ Traditione, quam invictiſſime demonſtrant 1. momenta in confirmationem ſuperioris reſponſionis prolata; miniſtros enim altaris diſtinguunt a laicis non ſolum nomine, ſed etiam ſtatu, ac conditione: 2. quæ diximus tum tractatu de ſacramentis in genere c. 14. de ordinatione non iteranda, nec unquam iterata propter characterem, quem imprimit; tum tractatu de Euchariſtia cap. 16., ubi fuſe probavimus, ſacramentum illud

lud non poſſit celebrari, niſi ab iis, qui ſacerdotes conſecrati ſunt; ex iis enim omnibus iſtud conficitur argumentum: Univerſalis Eccleſia eos ſemper agnovit divina inſtitutione diſtinctos a laicis, quibus ſpeciale nomen, & honoris gradum ab initio hucuſque ſervavit: quos Chriſti charactere inſignitos nullo ſchiſmate, nullave hæreſi delendo ſemper aſſeruit, quos denique conficiendæ euchariſtiæ, & ſacrificii offerendi poteſtatem ſolos habere haſtenus docuit: atqui hæc fuit conſtans univerſalis Eccleſiæ doctrina, ut patet ex locis mox notatis, & conſulendis: ergo:

Confirmatur communi nationum conſenſione, quæ ut Deum ſive verum, ſive falſum coluerunt, ita quoſdam a plebe diſcreverunt, rituque religioſo initiarunt, ut rebus divinis vacarent, ſicut magiſtratus politici; probatque Philoſophus 7. polit. c.8., ſacerdotes inter neceſſaria reipublicæ membra recenſendos, quia finis politici regiminis, inquit, eſt efficere cives bonos, & virtutis, ac præſertim religionis adminiculo ad felicitatem perducere, impiorum enim juſtiſſima ſors non poteſt eſſe, niſi ſumma miſeria: atqui ſacerdotis munus eſt mores populi ad normam virtutis exigere, plebem in cultu divino coadunare, ac continere, docereque, quibus viis ſupremum numen ſit placandum, & conciliandum: ergo reſpublica non minus ſacerdotum, quam magiſtratuum miniſterio indiget: quod autem ordo ſacerdotalis in præcipuo honoris gradu fuerit etiam apud ethnicos, vel inde patet, quod imperatores romani nomen ſummi ſacerdotis ſæpius ambierint, & etiam nunc apud Sinas hunc honoris titulum, quin & officium ſibi vindicet eorum imperator: nec mirum, quia ſi in republica, qui regi proxime aſſident, & ipſi immediate miniſtrant cæteris præeminent, recta ratio, quin & ipſæ naturæ inſtinctus inclinat ad ſingularem iis reverentiam exhibendam, qui divinæ majeſtatis cultui mancipati ſunt: & hæc quidem apud ethnicos: apud cultores autem veri Dei iſthæc ordinis ſacerdotalis diſcretio magis enituit; in lege quippe naturæ, quæ permanſit a creatione mundi uſque ad Moyſen, primogeniti, qui erant ſuæ familiæ principes, decorabantur ſacerdotali dignitate, ut ex Hebræis referunt S. Hieronymus,

Abu-

Abulenſis, & alii: in lege vero ſcripta Deus ipſe ſeparavit tribum Levi, & ſibi applicuit, ut ſacerdotio fungeretur in præmium egregii facinoris, quo Levitæ vituli aurei cultores Exod. 32. nullo facto delectu, ſeu fratrum, ſeu filiorum, ſeu parentum, cæco divinæ juſtitiæ zelo trucidarunt; ſed illud eſt admiratione dignum, quod ſacerdotium fuerit ſingularis prærogativa Meſſiæ, illudque Deus tanquam præcipuum ejus inſigne jurejurando ſolemniter ipſi promiſerit: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum*, inquit Propheta Pſalm. 109., *tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*, ex quibus perſpicuum eſt, novatores, apud quos officium ſacerdotale eſt mera procuratio a populo accepta, & ad nutum ejus retrahenda, vim inferre non ſolum rationi, ſed ipſi etiam naturæ: nihilominus ut temeritatem ſuam excuſent.

Objiciunt 1. Unum dumtaxat colligitur ex allatis Scripturæ, & Traditionis teſtimoniis; ſcilicet ordinatione divina Paſtores eſſe præficiendos per manuum impoſitionem, quod apud nos, inquiunt, religioſiſſime ſervatur, nec hac de re ulla poteſt eſſe controverſia: ſed contendimus, penes fidelium multitudinem jus eſſe eligendi, & ordinandi Paſtores, qui præſint ad ejus nutum, ita ut deſinant tum eſſe Paſtores, cum populus eos ab officio prædicandi Evangeli depoſuerit: ita obſervarunt Apoſtoli in electione S. Mathiæ Act. 1.: fideles congregati duos ſtatuerunt, nempe Joſeph., & Mathiam, & dederunt eis ſortes: in electione etiam ſeptem diaconorum Actor. 6. v. 3. Petrus ad plebem ait: *Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem . . . & placuit ſermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum* &c. *Hunc ritum*, inquit Lutherus lib. de poteſtate Papæ, *per multas epiſtolas Cyprianus commemorat, ſemper ſuffragium populi, & judicium propinquiorum Epiſcoporum ita allegans, ut hanc ex Deo ordinationem eſſe cum fiducia pronuntiet*: ergo in Eccleſia romana nulli ſunt veri Epiſcopi, ſeu Paſtores, cum omnes ordinentur, ſine ſuffragio, & conſenſu populi.

Nego antecedens, & conſeq.; diſtinguendum enim eſt electionem inter, & ordinationem: in illa populum

lum aliquando tuliſſe ſuffragium ex conceſſione Eccleſiæ non diffitemur; in iſta vero populus nullam umquam habuit poteſtatem; quis enim credat, Paulum auctoritate multitudinis Timotheum conſecraſſe Epheſiorum Epiſcopum; & Titum, quem idem Apoſtolus Cretæ reliquerat, eadem auctoritate presbyteros per civitates conſtituiſſe?

Reponunt adverſarii, privilegium fuiſſe Apoſtolorum ordinare Epiſcopos, & presbyteros abſque conſenſu multitudinis, quæ pleriſque in locis nondum erat collecta; ſed unde habent, Apoſtolos poteſtatem ſibi divinitus traditam non ad ſuos ſucceſſores, ſed ad cœtum fidelium tranſmiſiſſe; clamat enim Hieronymus epiſt. 85. ad Evagrium, antiquam Eccleſiæ eſſe fidem, poteſtatem ordinandi non competere presbyteris, nedum populo: *Quid facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod non facit presbyter?* & in dialogo contra Luciferianos ex illa conſtanti Catholicorum fide concludit adverſus Hilarium diaconum, ſed ſchiſmaticum, ſectam, cui præerat, non eſſe veram Eccleſiam, cum Eccleſia ſine ſacerdote ſtare nequeat, & ipſe diaconus ſacerdotes ordinare non poſſet: *Hilarius*, inquit; *cum diaconus de Eccleſia receſſerit, ſoluſque, ut putat, tuba ſit mundi, neque euchariſtiam conficere poteſt, Epiſcopos, & presbyteros non habens, & cum jam homo mortuus ſit, cum homine pariter interiit & ſecta, quia poſt ſe nullum clericum diaconus potuit ordinare; Eccleſia autem non eſt, quæ non habet ſacerdotes*: ergo ſectæ pſeudoreformatorum non ſunt vera Chriſti Eccleſia, ut quæ non habeant ſacerdotes; Lutherus enim presbyter, & Calvinus, qui negat, ſe unctione ſacerdotali pollutum, ſacerdotes ordinare non potuerunt.

Objiciunt 1. Tertull., qui lib. de exhort. ad caſt. c. 7. ex illo Apocalypſ. c. 1.: *Fecit nos regnum, & ſacerdotes Deo*, colligit omnes fideles eſſe ſacerdotes: *Nonne*, inquit, *& laici ſacerdotes ſumus*? ergo clericos inter, & laicos nulla eſt diſtinctio.

Diſtinguo antecedens: omnes fideles ſunt ſacerdotes metaphorice, quomodo ibidem dicuntur regnum, ſeu reges, quatenus dominantur ſuis affectionibus, & laudis, ac eleemoſynæ ſacrificia offerunt, concedo;

ſa-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſacerdotes ſunt proprie, nego antecedens. Vide dicta c.16. de euchariſtia, ubi pluribus momentis hancce ſolutionem confirmavimus, & quæ ex Tertul. objici poſſunt, plane diluimus.

Inſtas. Tertullianus loco cit. ſic ait: *Differentiam inter ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatur a Deo*: ergo Deus non diſtinxit clerum inter, & plebem.

Diſtinguo antec.: conſtituit Eccleſiæ auctoritas ex parte, & quoad electionem, & cooptationem, ſeu, ut ajunt, intonizationem, concedo conſtituit ſola Eccleſiæ auctoritas quoad omnia, puta quoad ordinationem, nego antecedens; conceptis enim verbis docet Tertullianus, duo hanc differentiam conſtituiſſe, ſcilicet Eccleſiæ auctoritatem, & honorem a Deo ſanctificatum: itaque in conſeſſu ordinis eccleſiaſtici duo ſunt diſtinguenda: primum eſt aſſumptio e ſtatu laicali, & cooptatio in collegium miniſtrorum Eccleſiæ: ſecundum eſt ipſa electi conſecratio: iſtud poſterius eſſe a Deo agnoſcit Tertullianus; *Et honor*, inquit, *per ordinis conſeſſum ſanctificatur a Deo*, differentiam inter ordinem, & plebem conſtituit: prius autem urget ad ſtabiliendum errorem, quo montaniſta jam factus damnabat ſecundas nuptias, quas Catholici licitas aſſerebant: ſic autem diſputat adverſus Catholicus: bigami, vobis fatentibus, clerici eſſe nequeunt: ergo laici non debent eſſe bigami, namque clerici non naſcuntur, ſed fiunt ex laicis, & in ordinem ſacerdotalem cooptantur diſpoſitione Eccleſiæ, quæ ſua libera electione differentiam laicos inter, & clericos conſtituit: unde ſi omnes laici ſine bigami, nullus poterit eſſe clericus, cum, fatentibus Catholicis, illicitum ſit, bigamum in numerum clericorum aggregare, ſicque colligit Tertullianus contradictionem in ſententia Catholicorum, qui bigamos arcent ab ordinibus, & nihilominus permittunt, omnes laicos ad ſecundas nuptias tranſire.

CAPUT III.

Utrum ordinatio ſit ſacramentum proprie dictum?

Reſpondeo affirmative; id enim fide divina credendum definiit Conc. Trid. adverſus novatores ſeſſ. 23. can. 3., in quo ſic habet: *Si quis dixerit, ordinem, ſive ſacram ordinationem, non eſſe vere, & proprie ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum; vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum eccleſiaſticarum imperitis; aut eſſe tantum ritum quendam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramentorum, anathema ſit.*

Probatur 1. ex Scriptura. 1. ad Timoth.4. v. 14.: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii*: & 2. epiſt. ad eundem Timotheum c.1. v.6.: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*: quæ autem ſit illa ſacerdotalis gratia, Apoſtolus exponit verſ. ſequenti: *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis* (id eſt fortitudinis), *& dilectionis, & ſobrietatis*, ex quibus verbis ſic ratiocinari licet: ad ſacramentum proprie dictum tria requiruntur, & ſufficiunt, ut admittunt adverſarii, nempe ſignum externum divinitus inſtitutum, promiſſio gratiæ, & divinum mandatum exterioris illius ſigni uſurpandi: atqui hæc tria in laudatis Apoſtoli verbis reperiuntur: 1. eſt ſignum externum, ſcilicet impoſitio manuum; 2. huic ſigno annexa eſt gratia; ibi enim dicitur data per impoſitionem manuum: 3. divinum mandatum; Apoſtoli enim, & eorum ſucceſſores initiandis ad ſacerdotium manus impoſuerunt non ſine divino mandato; quis enim ſanæ mentis credat, Apoſtolos ſibi arrogaſſe poteſtatem conferendi gratiam per impoſitionem manuum ſuarum, ſi Chriſtus eis non promiſiſſet, nec ritum illum uſurpare mandaſſet?

R. novatores ad illos Apoſtoli textus, 1. manuum impoſitionem non eſſe ſignum ſacramentale, ſed cæremoniam quandam tum fidelibus, tum infidelibus communem, qua per manus levationem, græce chiroto-

rotonian, ſignificabant ſe ſuffragium dare alicui, ut eligeretur ad magiſtratum, vel quodlibet reipublicæ munus obeundum: ſic Apoſtoli juxta morem gentis ſuæ ſuffragia orationum ſuarum apud Deum ſive pro infirmorum ſalute, ſive pro venia peccatoribus impetranda, ſive pro dono Spiritus Sancti neophytis, & miniſtris Eccleſiæ obtinendo, manuum impoſitione exprimebant; hinc uſus Eccleſiæ imponendi manus neophytis confirmandis, peccatoribus reconciliandis, diaconis ordinandis, & Paſtoribus præficiendis: 2. gratiam, quam Apoſtolus aſſerit collatam Timotheo per manuum ſuarum impoſitionem, non fuiſſe gratiam ſanctificantem; ait enim fuiſſe datam per prophetiam, hoc eſt, ſeu ad prophetiam, nempe ut illi evangelizanti daretur verbum in plenitudine multa juxta illud Matth.10. v.19.: *Dabitur... vobis in illa hora quid loquamini*: ejuſmodi gratiam ſatis indicat vox græca *chariſma*, quam uſurpat Apoſtolus & qua ſignificatur gratia gratis data: unde S. Hieronym. in illum Apoſtoli locum gratiam hanc interpretatur donum exponendi Scripturas, & S. Chryſ. auctoritatem docendi, & prædicandi.

Contra 1. Quemadmodum non ſequitur, baptiſma quo initiantur Chriſtiani, non eſſe verum ſacramentum, ex eo quod Judæi baptiſmata uſurparent ad calices, lectos, & quælibet alia mundanda, ut refertur Marci 7. v.4.; ita novatores temere colligunt, manuum impoſitionem ſive confirmatoriam, ſive reconciliatoriam, ſive ordinatoriam, non eſſe ſacramentum ex eo, quod Apoſtoli, & Judæi communiter manus levare, & extendere ſolerent ad omnem orationem: nec abſurdum videri debet, quod eadem materia pro diverſis ſacramentis, puta confirmatione, ordinationibus Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum adhibeatur; verba enim miniſtri illam determinant ad varia ſignificanda.

Contra 2. Communior, &, ut videtur, verior interpretatio eſt, prophetiam hic non ſignificare effectum ordinationis, ſed cauſam, propter quam motus eſt Apoſtolus ad ordinandum Timotheum, ſcilicet divinam revelationem ipſi factam, ut Timotheum in

Epi-

Epiſcopum conſecraret; ſic enim ad eumdem ſcribit epiſt. I. cap. 1. verſ. 18.: *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, ſecundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conſcientiam*: ſed eſto, Apoſtolus Thimotheo impoſuerit manus, ut acciperet donum prophetiæ, ſeu donum intelligendi Scripturas, & ex illis intrepide prædicandi Evangelium, nomenque *chariſma*, ad gratias gratis datas ſignificandas extendatur; an propterea excluditur gratia ſanctificans? Apoſtoli neophytis manus imponebant, ut acciperent dona linguarum, prophetiæ, curationum &c.; an inde ſequitur, neophytos non accepiſſe gratiam ſanctificantem, & charitatem, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus, quamque Apoſtolus I. Corinth. 12. verſ. ult. vocat chariſma melius, & excellentius? an ſpiritus virtutis, dilectionis, & ſobrietatis, quam idem Apoſtolus aſſerit collatum Timotheo per manuum ſuarum impoſitionem, numerandus eſt inter gratias gratis datas, quæ in aliorum dumtaxat commodum conceduntur? ex his ergo, & aliis adverſariorum effugiis id unum colligere licet, nempe neceſſariam omnino eſſe Eccleſiæ traditionem ad refellendas falſas hæreticorum de ſacris Scripturis, quibus abutuntur, interpretationes, quaſque ad erroneos ſuos ſenſus detorquere omnes ab initio conati ſunt: quare

Probatur 2. ex traditione univerſalis Eccleſiæ.

Sanct. Ambroſius lib. de dignitate ſacerdotali cap. 5. *Homo imponit manus: Deus largitur gratiam: ſacerdos imponit ſupplicem dexteram, Deus benedicit potenti dextera.*

Innocentius I., qui inauguratus eſt ſummus Pontifex anno 402., de hæreticis poteſtatem ſibi arrogantibus ordinandi miniſtros Eccleſiæ ſic habet epiſtola 18. ad Alexandrum Epiſcopum Antiochenum: *Nec dare ejus* (Spiritus Sancti) *plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operantur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quam per fidem, dixerim, perdiderunt.*

S. Hieronymus in toto fere dialogo contra Luciferianos confert ordinationem cum baptiſmo, oſtenditque, non magis eſſe reordinandos, qui ſunt ab hæreticis

ticis ordinati, quam rebaptizandos, qui ab iiſdem ſunt baptizati: *Si*, inquit, *in fide ſua baptizato baptizans nocere non potuit; & in fide ſua ſacerdotem conſtitutum conſtituens non inquinavit*.

Sed quia Lutherus libr. de captivitate Babilonica cap. de ordine ſolum Dionyſium dicit poſſe citari ex antiquis auctoribus, qui ordini nomen ſacramenti tribuerit, ut appareat, quam craſſa ignorantia laboret, vel qua impudentia mentiatur, ex antiquis Patribus ſeligendi ſunt, qui ſacram ordinationem nomine ſacramenti appellarunt: itaque

S. Aug. libr. 2. contra epiſt. Parmen. cap. 13. Donatiſtæ eodem argumento, quo S. Hieronym. citato dialogo, ſed aliis verbis, ſic inſectatur: *Explicent, quomodo* SACRAMENTUM baptizati non poſſit amitti, & SACRAMENTUM *ordinati poſſit amitti; ſi enim utrumque* SACRAMENTUM *eſt*, QUOD NEMO DUBITAT, *cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri* SACRAMENTO *injuria facenda eſt*: hic ordinatio quater vocatur Sacramentum, & quidem æque ſtricte ſumptum, ac baptiſmus, & tam conſtans erat illa fides non ſolum apud Catholicos, ſed etiam apud Donatiſtas, ut de hoc dogmate nemo dubitare poſſet.

S. Leo epiſt. 81. ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum probat auctoritate tum ſacræ Scripturæ, tum traditionis Apoſtolicæ, jejunium præire debere ſacræ ordinationi: *Ut intelligamus*, inquit, *quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit ut tanta benedictionis* SACRAMENTUM *negligenter videntur impletum*: & epiſt. 87. ad Epiſcopos Mauritaniæ de ordinatione ait: *Quis diſſimulare audeat, quod in tanti* SACRAMENTI *perpetratur injuria*.

S. Gregorius, aut quivis auctor libri quarti in lib. I. Reg. cap. 5.; num. 1. *Qui promovetur* (ad ſacerdotium) *bene foris ungitur, ſi intus virtute* SACRAMENTI *roboretur*: mitto alios Patres; qui ſacram ordinationem nomine ſacramenti deſignant; ſed prætermittendum non eſt, non ſolum Eccleſiam Latinam, ſed & Orientalem reponere ordinationem inter ſacramenta novæ legis.

Dices. Ordinatio, quam Apoſtoli acceperunt a Chri-

Chriſto, non erat ſacramentum: ergo nec ordinatio, quam Apoſtoli, & eorum ſucceſſores aliis contulerunt.

Nego conſeq. Namque Chriſtus per poteſtatem, quam excellentiæ vocant, plerumque ſine ſacramento produxit effectus ſacramenti, ſicut die Pentecoſtes v. gr. confirmavit Apoſtolos, corroboravit virtute Spiritus Sancti: ſimiliter pridie quam pateretur in ultima çena eos ſacerdotes conſtituit, nullo obſervato ritu; ſed poteſtatem, quam iis, eorum ſucceſſoribus conceſſit, remittendi peccata, & ſanctificandi hominines, ita ſignis exterioribus alligavit, ut non niſi per eam gratiam conferre poſſent.

Inſtas. S. Gregorius Nyſſenus in vita S. Gregorii Thaumaturgi narrat, ipſum abſentem conſecratum fuiſſe Neocæſarienſem Epiſcopum: ergo ordinatio non eſt niſi mera deputatio.

Nego conſeq.; S. enim Gregorius Thaumaturgus abſens quidem fuit electus, & creatus Epiſcopus, quemadmodum etiamnum eliguntur, & creantur Epiſcopi, & Parochi, qui abſentes ſunt; ſed præſens conſecratus eſt: ſcribit enim S. Gregorius Nyſſenus, S. Gregorium Thaumaturgum non obiiſſe Epiſcopale officium, niſi, ut ait, *Omnibus poſt hæc, quæ fieri ſolent, legitimis, ſeu ſolemnibus in eo peractis*.

Alia momenta, quæ novatores ſolent opponere adverſus noſtram reſponſionem; capite præcedenti præoccupavimus, ac diluimus.

CAPUT IV.

De Ordinis diviſione.

Q. 1. SUnt ne plures Ordines?

Reſp. Id Fide divina credendum ſtatuit Concil. Trident. ſeſſ. 23. can. 2., in quo ſic habet: *Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines, & majores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur, anathema ſit*: & cap. 2.: *Cum autem divina res ſit tam ſancti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignus, & majores cum veneratione exerceri poſſet,*

ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diverſi eſſent miniſteriorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſervient.

Q. 2. *Quomodo dividuntur ordines?*

R. Generatim dividuntur in majores, qui dicuntur ſacri, & minores: ita Concilium Tridentinum citat. cap. 2., ubi ſubdiaconatus majoribus, & ſacris ordinibus, ſcilicet presbyteratui, & diaconatui accenſet: *Subdiaconatus*, inquit, *ad majores ordines a Patribus, & ſacris Conciliis refertur.*

Quæres 3. *Cur tres majores ordines ſimpliciter, & abſolute dicuntur ſacri, cum ſinguli inferiores ſint res ſacræ? quidquid enim cultui divino eſt dicatum ſacrum cenſeri debet.*

Reſp. Ratio in promptu eſt pro presbyteratu, & diaconatu, quia cum propius accedant ad euchariſtiam, a quo ſinguli ordines accipiunt honoris, & dignitatis gradum, illi duo ordines cæteri ſacratiores haberi debent; & ita eos ſemper habuit Eccleſia; ſed difficultas eſt de ſubdiaconatu, qui per plura ſæcula non eſt annumeratus inter majores, & ſacros ordines.

Alii exiſtimant, ſubdiaconatum ideo haberi ſacrum, quia ei annexa eſt perpetua continentia, adeo ut quemadmodum locus ſacer habetur, cum Deo dicatus eſt nec ſine ſacrilegio ad uſus profanos poteſt converti; ita ſubdiaconus per legem perpetuæ continentiæ ipſi impoſitam VI. ſæculo ſic cultui divino eſt mancipatus, ut abſque impietate ad ſæcularia vota tranſire nequeat.

Verum iſta ratio non ſatisfacit; namque ſubdiaconatus non fuit habitus ordo ſacer ante XIII. ſæculum; de eo enim ſic ſcribit XII. ſæculo magiſter ſententiarum in IV. diſt. 24.: *Canones duos tantum ſacros ordines appellari cenſent, diaconatus ſcilicet, & presbyteratus, quia hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe, & de his ſolis præceptum Apoſtoli habemus ... ſubdiaconos vero, & acolythos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit*: idem fere habet Hugo a S. Victore lib. 2. part. 2. cap. 13.

Alii cenſent, ſubdiaconatum ideo eſſe ordinem ſacrum, quia cum prius ſubdiaconis non liceret vaſa ſacra contingere, ut patet ex Concilio Laodiceno, & Agathenſi; illud privilegium poſtmodum ipſis

ſis conceſſum eſt, ac propterea ordo illorum ſacer eſt habitus.

Sed contra. Subdiaconi ex ſua ordinatione jus ſemper habuerunt pertractandi vaſa ſacra, ut patet ex canone 5. Concilii IV. Carthaginenſis: *Subdiaconus*, inquit, *cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum*: unde Balſamon interpretatur canonem. Laodicenum de vaſis ſacris, quando in iis continetur Corpus aut Sanguis Chriſti, quæ tunc ſubdiacono con trectare non licet: quamquam primis Eccleſiæ ſæculis laici etiam Corpus in domos ſuas deportabant, & propriis manibus contingebant.

Reſp. itaque 2. Vera ratio, cur ſubdiaconatus recenſeatur inter majores, repetenda eſt ex diſpoſitione Eccleſiæ, quæ propter miniſteria in ſubdiaconis præſtantiora, & ſanctiora, quam in inferioribus clericis, utpote quæ immediatius ad ritum ſacrificii concurrant, illorum ordinem inter majores, & ſacros recenſuit, cum eoſdem prius lege perpetuæ continentiæ aſtrinxiſſet, ac poſtea per Urbanum II., qui obiit anno 1099. ipſis indulſiſſet, ut in Epiſcopos eligi poſſent de licentia Romani Pontificis, vel Metropolitani, cum antea nullus in Epiſcopum eligi poſſet, qui non eſſet presbyter, aut diaconus: refertur illud decretum diſt. 60. cap. 4. *Nullus*.

Quibus motus Innocentius III. ſubdiaconatus ordinem inter majores, & ſacros repoſuit, ut patet ex cap. *A multis De ætate, & qualitate, ord. præficiendorum*, & cap. *Miramur*, *De ſervis non ordinandis*.

Q. 4. *Quot ſunt ordines?*

R. Ex antiqua, & conſtanti Eccleſiæ Latinæ traditione ſeptem recenſetuur, tum ab Eugenio IV. in decreto pro Armenis, tum a Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 2. ſcilicet presbyteratus, diaconatus, ſubdiaconatus, acolythatus, exorciſtatus, lectoratus, & oſtiariatus; de presbyteratu, & diaconatu nullum poteſt eſſe dubium, cum eorum mentionem faciant Apoſtolorum ſcripta: de inferioribus igitur ordinibus.

Probatur 1. ex Concilio Carthaginenſi IV., in quo ſedit S. Auguſtinu. anno 398. ibi enim recenſentur iidem ordines, quos recenſuit Concilium Tridentinum;

 expo-

exponiturque ibi ritus, quo ſinguli conferri ſolerent: 2. ex S. Cornelio, qui rexit Eccleſiam circa medium III. ſæculi; ſic enim habet in epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius hiſt. lib. 6. cap. 35. *Is ergo* (Novatus), *qui Evangelium vindicabat, neſciebat, in Eccleſia unum Epiſcopum eſſe debere, ubi videlicet eſſe præsbyteros quadraginta ſex, diaconos ſeptem, ſubdiaconos ſeptem, acolythos quadraginta duos, exorciſtas, & lectores cum oſtiariis quinquaginta duos* &c.: ex quibus patet, a primis ſæculis in Eccleſia Latina ſeptem ordines extitiſſe.

Dico, *in Eccleſia Latina*; nam apud Græcos a mille annis, & amplius quatuor tantum ordines agnoſcuntur, ſcilicet presbyteratus, diaconatus, ſubdiaconatus, & lectoratus, ut patet ex eorum euchologiis, ex Concilio VIII. Generali actione 9. can. 5., ex Niceta in vita S. Ignatii Conſtantinopolitani Epiſcopi, & ex epiſtola Joannis VII. ad Imperatorem Græcorum: videntur tamen receſſiſſe ab antiquo more: Concilium quippe Luodicenum can. 24. meminit lectorum, cantorum, exorciſtarum, & oſtiariorum, & S. Epiphanius in expoſitione fidei, recenſitis ordinis Epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum, & lectorum; hac ſubdit: *Poſt illos omnes deinceps exorciſta ſequuntur, & linguarum interpretes tam in lectionibus, quam in concionibus: ſequuntur laborantes, qui mortuorum corpora curant; tum janitores, ac reliqui diſciplinæ cauſa ordines inſtituti.*

Q. 5. *Præter ſeptenarium ordinem numerum a Concilio Tridentino laudatum ſunt ne plures admittendi?*

R. Concilium ita approbavit, ac confirmavit ſeptenarium illud numerum, ut nec damnaverit mortem Græcorum, qui quatuor tantum ordines retinent, nec negaverit, plures in Eccleſia Latina eſſe agnoſcendos; ſatis quippe illi ſuis retundere novatorem obtrectationes adverſus ſeptem illos ordines, nec voluit attingere Catholicorum controverſias; alii enim, ut Canoniſtæ, contendunt, tonſuram clericalem addendam ſeptenario ordinum numero, alii cantoratum, pſalmiſtatum, cujus ſæpius fit mentio apud veteres: ac præſertim in Concilio Carthaginenſi IV. can. 10., alii Epiſcopatum: igitur

Q. 6.

Q. 6. *Tonſura clericalis, cantoratus, & epiſcopatus ſunt ne ordines diſtincti?*

R. Communis eſt Theologorum ſententia, nec tonſuram clericalem, de qua poſtea, nec cantorum eſſe ordines: non quidem tonſuram, quia nulla ei comcompetit functio circa Corpus Chriſti ſive reale, ſive myſticum, ſed eſt quaſi noviſtiatus, & præparatio quædam ad ordines ſuſcipiendos: non cantoratum, quia ſolus Epiſcopus eſt ordinationis miniſter: atqui cantoratus confertur a presbytero ex Concilio Carthaginenſi IV. citato can. 10., in quo ſic habet: *Pſalmiſta, id eſt cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione presbyteri officium ſuſcipere*: ergo cantoratus eſt merum officium, quod Bellarminus exiſtimat nunc confundi cum officio lectoris; ſed celebris eſt Scholæ controverſia circa Epiſcopatum, num ſcilicet ſit ordo diſtinctus a presbyteratu.

S. Thomas cum junior ſcriberet in diſt. 24. lib. IV. ſentent. qu. 3. art. 2., referturque in ſupplem. q. 40. art. 5., cenſuit, epiſcopatum non eſſe ordinem diſtinctum, ſed extenſionem dumtaxat characteris ſacerdotalis ad novum officium, & ampliorem poteſtatem, ac dignitatem, ita ut epiſcopatus aliud non ſit, quam ſacerdotium perfectum: verba ejus ſunt cit. art. 5. ſupplementi in reſponſione ad 2.: „ Dicendum quod ordo, prout eſt ſacramentum imprimens characterem, ordinatur ſpecialiter ad ſacramentum euchariſtiæ, in quo ipſe Chriſtus continetur, quia per characterem ipſi in Chriſto configuramur; & ideo licet detur aliqua poteſtas ſpiritualis Epiſcopo in ſua promotione reſpectu aliquorum ſacramentorum, non tamen illa poteſtas habet rationem characteris, & propter hoc Epiſcopatum non eſt ordo; “ in hac ſententia fuerunt Hugo a S. Victore, magiſter ſententiarum, Alexander Halenſis, Albertus Magnus, S. Bonaventura, & ex recentioribus Dominicus Soto in eamdem diſt. 24., & alii paſſim.

Ad hanc vero ſententiam inducti ſunt illi Theologi his præcipue momentis, 1. quia una eſt Catholicorum vox, in Eccleſia ſeptem ordines exiſtere: atqui ſi Epiſcopatus eſt ordo diſtinctus, jam non erunt ſeptem, ſed octo ordines: 2. quia diſtinctio repeti debet ex diverſa habitudine, ſed reſpectu ad euchariſtiam,

ut ſæpius diximus: atqui epiſcopatus aliam non habet habitudinem ad euchariſtiam, quam presbyteratus; poteſtas enim epiſcopalis tota eſt ad regendum Corpus Chriſti Myſticum, ad confirmandos neophytos, ordinandos Miniſtros, & alia munia obeunda erga omnes fideles tam clericos, quam laicos: ergo poteſtas illa non eſt novus character, ſed extenſio characteris ſacerdotalis.

Quomodo vero idem character poſſit extendi, alii aliter explicant juxta varias opiniones de natura, & eſſentia characteris generice ſumpti, de quibus in tractatu de ſacramentis in genere: qui opinantur characterem nihil aliud eſſe, quam relationem, docent, divinitus extendi characterem ſacerdotalem, quomodo poteſtas præfecto urbis a rege collata extenditur, quando rex amplificat ejus juriſdictionem, illumque præficit toti Provinciæ: qui vero cenſent, characterem eſſe qualitatem, dicunt, illùm extendi eo modo, quo extenditur habitus alicujus diſciplinæ, puta Philoſophiæ: idem enim habitus, creſcente peritia Philoſophi, ſimul creſcit, & extenditur ad plures concluſiones.

Communior ſententia, cuiſubſcribimus, docet, ordinationem epiſcopalem eſſe ordinem diſtinctum, novumque imprimere characterem: quare

R. 2. Epiſcopatus eſt ordo diſtinctus a presbyteratu.

Probatur 1. ex confutatione oppoſitæ ſententiæ; ſi quid enim obſtaret, quominus Epiſcopatus eſſet ordo a presbyteratu æque diſtinctus, ac diaconatus, & alii inferiores ordines, maxime quia non haberet ſpecialem reſpectum ad euchariſtiam, & contra communem Catholicorum ſententiam admittendi eſſent plures, quam ſeptem ordines: atqui ejuſmodi momenta reſponſioni noſtræ non obſtant.

Non primum, quia Epiſcopus magis ordinatur ad euchariſtiam, quam oſtiarius, lector, & exorciſta; conſtituit enim euchariſtiæ miniſtros, iiſque leges præſcribit, ut cum dignitate, ac majeſtate auguſtiſſimum illud myſterium peragant: atqui iſthæc Epiſcopi munia magis tendunt ad euchariſtiam, quam officium oſtiarii, lectoris, & exorciſtæ, ut per ſe patet: ergo epiſcopatus potiori jure numerandus eſt inter ordines, quam oſtiariatus, & lectoratus.

Non

Non ſecundum, quia diaconatus eſt ſacramentum a presbyteratu diſtinctum, ut dicetur capite ſequenti; idque concedunt plures ex patronis oppoſitæ ſententiæ non ſolum de diaconatu, ſed etiam de inferioribus ordinibus; attamen una Catholicorum voce ſeptem ſunt tantum legis novæ ſacramenta: eſſent autem octo quin & tredecim, ſi diaconatus, & inferiores ordines reponantur inter ſacramenta.

Porro eadem ratione ſolvitur uterque difficultatis nodus, nimirum ordo, & ſacramentum duobus modis ſpectari debent, nempe generatim, & ſpeciatim: ordo, & ſacramentum generice ſumpta dividuntur immediate in ſeptem ſpecies, ſicut animal in rationale, & irrationale: & ita ſicut ſunt tantum duæ ſpecies animalis, ſcilicet homo, & brutum, ſimiliter ſeptem dumtaxat ſunt ordines, & totidem ſacramenta: ſed ſicut animal ſpecifice ſumptum, puta brutum, ſubdividitur in infinitas propemodum ſpecies; quot enim ſunt volatilia diverſæ ſpeciei, quot terreſtria, quot aquatilia? ita ſubdividitur ſacramentum ordinis in noſtra ſententia poſtmodum ſtabilienda, in epiſcopatum; presbyteratum, & diaconatum: in aliorum vero ſententia in totidem ſpecies ſacramenti, quot ſunt ordines: ſimiliter ordo ſacerdotalis, qui generice eſt unus, ſubdividitur in duas ſpecies, nempe epiſcopatum, & presbyteratum.

Nec dicas, Epiſcopum non poſſe eſſe, qui non ſit presbyter: contra vero valide, quamvis illicite ordinari presbyterum per ſaltum, ut ajunt, hoc eſt omiſſo diaconatus gradu: ne, inquam, hoc dicas, quia non ſequitur baptiſmum, confirmationem, & ordinem non eſſe diſtincta ſacramenta ex eo, quod nullus poſſit valide confirmari, aut ordinari, niſi prius fuerit baptizatus.

Levius eſt quod objiciunt, nimirum lege eccleſiaſtica ordines non eſſe conferendos, niſi ſabbato quatuor temporum; conſecrationem vero epiſcopalem eadem lege peragendam dumtaxat diebus dominicis, & ſolemnibus, ac proinde epiſcopatum non eſſe ordinem: numquid enim minores ordines iiſdem diebus conferre non licet? addo, Eccleſiam, quo fideles majori in pretio epiſcopatum haberent, utpote qui ſit

ſacerdotii ſummus apex, merito ſanxiſſe, ut Epiſcopus non conſecraretur, niſi diebus ſolemnioribus.

Probatur 2. poſitive noſtra reſponſio. In illo agnoſcendus eſt ordo diſtinctus, in quo eſt diſtinctus character, & ſpecialis poteſtas habitudinem, & reſpectum habens, ſaltem remotum, ad euchariſtiam; hæc enim vera ordinis notio, ut conſtat ex dictis: atqui in Epiſcopo eſt character diſtinctus a presbyteri charactere, ſpecialiſque poteſtas, & quidem divinitus inſtituta, quæ non competit presbytero, ut in ſecunda parte dicetur: Epiſcopus nempe neophytos confirmat, magiſque præparat ad percipiendam euchariſtiam, ejuſdem ſacramenti miniſtros conſtituit, ipſiſque ritus præſcribit, quibus tam auguſtum myſterium digne peragant: ergo epiſcopatus revera eſt ordo diſtinctus a presbyteratu.

Dices. Si ordine ita multiplicare liceat, epiſcopatus rurſus erit dividendus in primatum ſummi Pontificis, archiepiſcopatum, & corepiſcopatum: presbyteratus ſimiliter in archipresbyteratum, & ſimplicem presbyteratum: diaconatus quoque in archidiaconatum, & ſimplicem diaconatum: atqui ejuſmodi ordinis diviſio eſt contra omnium Catholicorum ſenſum: ergo.

Nego ſequelam majoris; omnes enim illi honoris tituli, præterquam quod ab Eccleſia ſunt inſtituti (excepto primato ſummi Pontificis, quem in ſecunda parte dicemus eſſe juris divini), aliam non habent habitudinem ad euchariſtiam, quam epiſcopatus, presbyteratus, & diaconatus, nihilque ejuſmodi ordinibus ſuperaddunt, quam mera officia hierarchica ad arctius colliganda, & vincienda inter ſe membra Eccleſiæ, quæ eſt Corpus Chriſti myſticum, ſubditoſque fideles ſecurius, & accuratius dirigendos ad beatitudinem: ſed de ejuſmodi officiis, ubi de hierarchia.

CAPUT V.

De definitione, & officio cujuſque ordinis ſeorſim ſpectati.

Doctrinæ ſeries poſtulat, ut tradita, & elucidata notione ordinis generatim ſumpti, & vindicata

capi-

capite præcedenti adverſus novatores exiſtentia plurium ordinum, ſpeciatim jam exponamus, quæ ſit definitio, quæve officia unicuſjuſque ordinis: elici quidem poſſunt iſta duo ex dictis capite ſuperiori de plurium ordinum exiſtentia; ſed cum illa imprimis ſoleant inquiri in examine ordinandorum, non abs re erit, ſi eadem diſtinctius, ac dilucidius exponamus.

§. I. *De Oſtiariis.*

Q. 1. *Quid eſt oſtiariatus?*

R. Eſt *ordo quo perficitur clericus ad Eccleſiæ, & ſacra ejus ſuppellectilis cuſtodiam, vindicandamque reverentiam domus Dei debitam.*

Hæc deſcriptio eruitur ex ipſomet ritu ordinationis, in quo Pontifex, cum claves tradit ordinandis, eos ita alloquitur: „ Sic agite, quaſi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur: *deinde ad circumſtantes converſus ait:* Deum Patrem Omnipotentem, fratres chariſſimis, ſuppliciter deprecemur... ut ſit eis fideliſſima cura in domo Dei diebus, ad noctibus, ad inſtitutionem certarum horarum ac invocandum nomen Domini ".

Q. 2. *Quot ſunt oſtiarii munia?*

Quatuor recenſet ex Pontificali Catechiſmus Romanus parte 2. de ſacramento ordinis.

Primum, oſtiarii eſt Eccleſiæ januas dignis aperire, & indignis claudere: puta infidelibus, excommunicatis &c.: ſecundum, curare, ne quis laicorum proprius ad altare accedat: tertium, pulſare campanam, & populum fidelem ſtatis horis convocare ad divinum officium; quartum ſervare vaſa ſacra, & omnem Eccleſiæ ſuppellectilem: *ipſi*, inquit Magiſter ſententiarum libr. IV. diſtinct. 24., *tenentes clavem, omnia intus, & extra cuſtodiunt:* oſtiarii igitur ex prima ſua inſtitutione ſunt ſacrarii cuſtodes, & Eccleſiæ theſaurarii, ut aperte declarant laudata Pontificiis verba: quintum oſtiarii munus deſignat concilium Mediolanenſe I. tit. *de Oſtiario*, nempe invigilare, ut omnes in Eccleſia reverenter ſe gerant: *Oſtiarius*, inquit, *fores Eccleſiæ cuſtodiens, Eccleſiam ſuo tempore claudat, & aperiat; infideles, hære-*

ticos, excommunicatos, & alios, quibus jure interdictum eſt, ab Eccleſia arceat, & ejiciat; ne populum proprius ad ſacerdotem rem divinam facientem accedere patiatur, campanas pulſet; in Eccleſia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliave ratione officia divina perturbantes, & quovis modo indecere, atque irreverenter ſe habentes moneat; ſi pertinaces aut ſint expellat, aut ad ſuperiorem deferat, mendicantes excludat, Eccleſiam verrendam curet; bruta denique, caneſque expellat, quidquidve in Eccleſia dedecet amoveat: ex quibus patet, 1. aſcendentem ad primum ordinis gradum ita debere eſſe affectum, ut cum Propheta veraciter dicere queat: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ* Pſalm. 25.: 2. ſi unquam officium oſtiariorum fuit Eccleſiæ neceſſarium, maxime hac noſtra ætate, qua propter decreſcentem fidelium devotionem, diſſolutiones in templis invaluerunt.

Quanta vero ſit oſtiariorum dignitas, æſtimari debet, 1. ex præſtantia janitorum veteris legis ſupra populum: erant illi Levitæ, ſelecti Domini hæreditas, excubantes ad quatuor portas domus Dei, & quidem magno numero; libro quippe 1. Paralipomenon cap. 9. v. 22. recenſentur 212. ad majorem venerationem templo conciliandam, & majeſtatem ejus amplius declarandam: quod ſi in tanto honore erant, qui umbræ deſerviebant, quanto magis qui propalatæ veritati nunc miniſtrant? 2. ex dignitate, quia in republica aliis præeminent, qui præficiuntur ad cuſtodiam regii palatii, & theſauri; quæ enim eorum dignitas, qui præficiuntur ad cuſtodiam ipſiuſmet Dei baſilicam, & ſacratiſſima, quæ in ea recluduntur, ſi tanti æſtimantur cuſtodes aulæ regiæ? *Conſtantinum illum magnum*, inquit S. Chryſoſt. hom. 26. in 2. ad Cor. circa finem, *magno ſe honore affecturum exiſtimavit filius, ſi in veſtibulis collocaret piſcatoris, & quod in regiis palatiis janitores ſunt regibus, id in ſepulchro reges ſint piſcatoribus: & illi quidem velut ipſius loci Domini intus habitans; hi vero tanquam accolæ, ac vicini præclare ſecum agi putant, ſi janua ipſis aſſignetur veſtibulariis:* 3. præſertim ex Chriſti

Domi-

Domini exemplo oſtiariorum miniſteria mirum in modum illuſtrantur; ipſe enim ſummus Sacerdos, & totius ſacerdotii fons, & origo zelum ſuum pro domo Dei in obeundis oſtiarii muniis quam ſæpiſſime commendavit: Marci 11. v. 16.: *Non ſinebat, ut quiſquam transferret vas per templum*; hoc eſt prohibebat, ne quis profanis onuſtus ſarcinis per atrium templi brevioris, & commodioris viæ cauſa pertranſiret: hæ voces, *non ſinebat*, indicant, Chriſtum hocce munere fuiſſe defunctum, non una, aut altera vice, ſed qualibet occaſione, quæ ſe ipſi quotidie docenti in templo frequenter offerebat: nec verbis tantum, & ſuaſionibus violatores ſacri loci redarguit, ſed interdum flagellis, & verberibus ejecit Matth. 21. Marci 11. & Jo: 2.

§. II. *De Lectoribus.*

Q. 1. **Q***uid eſt lectaratus?*

R. *Eſt ordo, quo traditur poteſtas legendi in Eccleſia Scripturam ſacram utriuſque Teſtamenti, & ſcripta ſanctorum Patrum*: colligitur ex ipſa forma ordinationis in Pontificali romano in hunc modum præſcripta: *Accipite* (codicem), & *eſtote verbis Dei relatores, habituri, ſi fideliter, & utiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum iis, qui verbum Dei bene adminiſtraverunt ab initio.*

Q. 2. *Quot ſunt lectoris officia?*

R. Quinque.

Primum, lectoris eſt in Eccleſia publice legere. 1: Scripturam ſacram, non ſolum veteris, ſed etiam novi Teſtamenti: Hugo victorinus lib. 2. de ſacramentis excipit libros Evangeliorum; ſed Concilium Laodicenum can. 59., & carthaginenſe III. can 47. nullum librum excipiunt: 2. Doctorum Orthodoxorum ſcripta ex Concilio Carthaginenſi III. can. 47. : unde Yvo Carnotenſis ſerm. de excellentia ſacrorum ordinum ait: *Hic quidem, qui ad hunc gradum* (lectoratus) *provehitur, litterarum ſcientia debet eſſe inſtructus, & ut ſenſum verborum intelligat, vim accentuum ſciat, diſtincte legat, ne confuſione pronuntiationis intellectum auditoribus auferat: attendat, quid ſit indicative legendum, quid ſit interrogative: ubi ſit in oratione ſubdiſtinctio,* me-

media diſtinctio, quia & hac male ſervata intellectum perturbant, & ad riſum provocant ; auribus enim, & cordi conſulere debet lector : eadem habet Magiſter ſententiarum lib. IV. diſt. 24., quæ ex Yvone exſcripſiſſe videtur.

Secundum, lectori incumbit tradere fidei rudimenta ſive catechumenis, ſive baptizatis rudioribus, eaque ipſis explanare ; in admonitione enim ad lectores ait Pontifex : *Lectorem oportet legere ea , quæ prædicat* : quibus verbis duo exprimuntur , nempe legere, & prædicare.

Tertium, lectoris olim munus fuit Epiſcopo prædicanti legere eam Scripturæ partem, quam ille expoſiturus erat.

Quartum, ad lectorem pertinet divinas laudes decantare, & præeſſe pſalmiſtis, ſeu cantoribus, qui prioribus temporibus erant veluti ejus coadjutores.

Quintum, lector etiam antiquitus novos fructus benedicere conſueverat, ut colligitur ex Pontificali romano, ubi Pontifex in degradatione lectoris propter ejus crimina ſic loquitur: *In Eccleſia Dei non legas ulterius , aut cantes , nec panes , aut fructus novos nullatenus benedicas, quia tuum officium non implevisti fideliter , & devote .*

Atque ex his perſpicuum eſt, lectoris ordinem antecellere oſtiariatum, cum ipſi competant munia honorificentiora ; oſtiarius quippe fores materiales aperit, lector ſpiritales ; corda ſcilicet fidelium : ille ſollicitus eſt circa exteriorem domus Dei decorem, iſte circa interiorem : & ita proximius diſponit ad euchariſtiam digne percipiendam.

Quanti autem Veteres fecerint ordinem lectoris, liquet ex epiſt. 33., & 34. S. Cypriani, qui illuſtres Chriſti confeſſores Aurelium ſcilicet, & Celerinum in præmium ſuæ confeſſionis lectoratus ordine ſublimavit, „ Quia, *inquit de Aurelio*, nihil magis congruit voci, quæ Dominum glorioſa prædicatione confeſſa eſt, quam celebrandis divinis lectionibus perſonare, poſt verba ſublimia, quæ Chriſti martyrium prolocuta ſunt, Evangelium Chriſti legere, unde martyres fiunt ; ad pulpitum poſt cataſtam venire ; illic auditum eſſe cum miraculo circumſtantis populi, hic cum gaudio fraternitatis audire : *& de Celerino* : Nefas fuerat, nec decebat ſine hono-

honore Eccleſiaſtico eſſe, quem ſic Dominus honoraverit cæleſtis gloriæ dignitate ... lucent in corpore glorioſo clara vulnerum ſigna, eminent; & apparent in membris longa tabe conſumptis expreſſa veſtigia: ſunt magna, ſunt mira, quæ de virtutibus ejus, ac laudibus fraternitas judicat: *& infra*: Nihil eſt, in quo magis confeſſor fratribus proſit, quam ut dum evangelica lectio de ore ejus auditur, lectoris fidem quiſquis audierit, imitetur. "

Refert etiam S. Gregorius Nazianzenus orat. 3., Julianum ipſum cæſareo ſanguine illuſtrem honori duxiſſe, priuſquam a fide deficeret, ſi ad lectoris gradum proveheretur.

§ III. *De Exorciſtis*.

Q. 1. QUid eſt exorciſtatus?

R. Eſt *Ordo, quo datur poteſtas expellendi dæmones a corporibus ſive baptizatorum, ſive catechumenorum*; ita enim initiandos alloquitur Pontifex: *Habete poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos ſive baptizatos, ſive catechumenos*: & in ratione, quam pro eis apud Deum fundit: *Probabiles ſint medici Eccleſiæ tuæ, gratia curationum, virtuteque cæleſti confirmati*:

Q. 2. *Quænam ſunt exorciſtatus officia?*

R. Unum ipſis tribuunt Veteres, Concilium Laodicenum, Carthaginenſe IV., & Pontificale romanum; nempe adjurare dæmones quod eſt longe præſtantius recenſitis inferiorum ordinum officiis, cum exorciſta voce quidem humana, ſed poteſtate divina, ut loquitur S. Cyprianus epiſt. ad Demetrianum, dæmones ejiciat, efficaciuſque ad Euchariſtiam diſponat.

Dices 1. pro pſeudoreformatis. Gratiæ gratis datæ I. ſæculo concedebantur non Apoſtolis ſolum, ſed & omnibus credentibus, ut conſtat ex cap. Marci ultimo v. 17., ubi ſic Chriſtus loquitur: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis &c*: promiſſum autem illud reſtringi debet ad primordia Eccleſiæ, quibus infideles per ſtupenda illa ſigna adducendi erant ad fidem, qua plantata & radicata prorſus deſierunt: atqui poteſtas ejiciendi dæmones eſt gratia gratis data,

ta, & fides jamdudum in toto orbe eſt ſeminata, & radicata: ergo poteſtas ejiciendi dæmones a pluribus ſæculis non exit in Eccleſia, nec unquam credita fuit annexa ordinibus eccleſiaſticis.

Diſt. maj.: gratiæ gratis datæ omnibus fidelibus concedebantur ad tempus, aliquæ, concedo; omnes omnino, nego majorem; namque gratia remittendi peccata, convertendi panem in corpus Chriſti reale, ſunt gratiæ gratis datæ, cum dentur in aliorum commodum, & ſalutem; non fuerunt tamen fidelibus communes, hactenuſque permanſerunt in Eccleſia: unde conceſſa minore, diſtinguo conſequens: poteſtas ejiciendi dæmones non amplius exiſtit apud laicos, & credentium vulgus, concedo; apud Eccleſiæ miniſtros, nego conſeq. Sicut enim donum interpretandi Scripturam ſacram permanet in Eccleſiæ paſtoribus, & curandi infirmos per extremam unctionem in ſacerdotibus; ita & poteſtas ejiciendi dæmones in exorciſtis, quamvis ejuſmodi dona deſierint in laicis; probatur autem noſtra reſponſio, 1. quia Eccleſiæ denegari non debet, quod conceſſum agnoſcitur ſynagogæ: atqui ſynagogæ conceſſa eſt poteſtas expellendi dæmones: eam quippe Chriſtus agnovit Matth. 12. verſ. 27. *Si ergo in beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? ideo ipſi judices veſtri erunt*: de ea poteſtate, quæ in gente ſua vigebat, ſcribit Joſephus libro 8. antiquit. cap. 4.; quod autem poteſtas illa in ſingulis Judæis non obtineret, præterquamquod ipſe Joſephus ſatis indicat loco citato, colligit Baronius ad annum Chriſti 57. ex cap. 19. Act. v. 14., ubi refertur filios Sevæ principis ſacerdotum exorciſtas egiſſe.

Probatur 2. ex conſtanti Eccleſiæ traditione, quæ ſemper miniſtros inſtituit ad dæmones expellendos.

Tertullianus libro de præſcript. c. 41. reprehendit in ſectis hæreticorum, quod etiam mulieres apud eos exorciſmos agerent: *Ipſæ mulieres hæreticæ*, inquit, *quam procaces, quæ audeant docere, exorciſmos agere, curationes repromittere?*

S. Cornelius ſummus Pontifex, & martyr III. mediante ſæculo epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſeb. hiſt. lib. 6. c. 43., ſcribit, ſuo tempore

re in Eccleſia romana fuiſſe *exorciſtas*, *& lectores cum oſtiariis* 52.

S. Cyprianus S. Cornelii coætaneus ep. 45. de poteſtate exorciſtarum ſic habet: *Hodie etiam geritur, ut per exorciſtas voce humana, & poteſtate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus*: & tractatu adverſus Demetrianum infenſiſſimum Chriſtianorum hoſtem, & crudelem perſecutorem: *O ſi audire eos* (dæmones), *velles, & videre, quando a nobis adjurantur, & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſis corporibus ejiciuntur, quando ejulantes, & gementes voce humana, & poteſtatis divinæ flagella, & verbera ſentientes, venturum judicium confitentur! veni, & cognoſce vera eſſe, quæ dicimus ... videbis nos rogari ab iis, quos tu rogas, timeri ab eis, quos tu times; quos tu adoras, videbis ſub manus noſtras ſtare vinctos, & tremere captivos*: porro tempore S. Cypriani deſierant exteriora miraculorum dona.

Concilium Laodicænum anno 302. can. 26. prohibet, ne quis dæmones adjuret, qui ab Epiſcopo non fuerit ordinatus.

Concilium Carthaginenſe IV. anno 398. exponit ritum, quo exorciſta ordinari conſueverat.

S. Hilarius exorciſtam ordinavit S. Martinum ex Severo Sulpicio in hiſtoria vitæ S. Martini.

Denique Eccleſia ſive orientalis, ſive occidentalis a temporibus Apoſtolorum hactenus exorciſmus, ſeu adjuratores adhibuit adverſus dæmones; quamvis enim exorciſtatus apud Græcos ab aliquot ſæculis non ſit ordo ab aliis diſtinctus, ut jam obſervatum eſt, apud eos tamen poteſtas, & uſus imperandi dæmonibus in ſacerdotio permanet.

Inſtas 1. Vel ipſa experientia conſtat, poteſtatem illam jamdudum in Eccleſia deſiiſſe; nullum enim reperire eſt, qui exorciſmis dæmones e corporibus expellat: ergo fruſtra ordinantur exorciſtæ.

Nego antecedens: immo multis experimentis etiam poſteriorum ſæculorum confirmatur illa poteſtas, liceat nonnunquam careat effectu propter infirmam vel exorciſtæ, vel energumeni fidem, aut aliam pravam affectionem: Apoſtoli liberare non potuerunt lunaticum a vexationibus dæmonis Matth. 18.; quærenti-

bus

bus autem Apoſtolis, quare non potuiſſent ejicere; reſpondit Chriſtus v. 19. *Propter incredulitatem veſtram*: adjurandi ergo dæmones *Vel exiliunt ſtatim*, inquit S. Cyprianus lib. de vanitate idolorum, *vel evaneſcunt gradatim, prout fides patientis adjuvat, aut gratia curantis aſpirat*: quin Chriſtus v. eos monet, eſſe quoddam dæmoniorum genus cæteris obſtinatius, ad quod ejiciendum in exorciſtis opus eſt jejuniis, orationibus, & longa patientia: ſed inde non colligitur, nec Apoſtolis, nec noſtris exorciſtis, poteſtatem adverſus dæmones fuiſſe conceſſam.

Inſtas 2. In Eccleſia Romana ordinatio exorciſtæ videtur ludus, & ſcena; iis quippe conceditur poteſtas adjurandi dæmones, & ſimul uſus hujuſce poteſtatis interdicitur; nequidem enim presbyteris eos adjurare licet: ergo.

Diſtinguo antecedens: uſus interdicitur inconſulto Epiſcopo, concedo; interdicitur ſimpliciter, & abſolute, nego antecedens. Porro gravibus ex cauſis ſanxit Eccleſia, ne quis, ſive exorciſta, ſive presbyter ſine conſcientia Epiſcopi energumenis exorciſmos adhibeat: alii quippe, ut rudiores, & melancholici; facile ſibi perſuadent vexari ſe a dæmone, cum inſoliti, ac diuturnioris morbi cauſa eos latuerit: alii ex profeſſo, & maligna mente arreptitios ſe fingunt, ut popularem in ſe admirationem concilient, & largiores eleemoſynas emungant: meminere etiam Patres Laodicæni, & alii Scriptores quorundam impoſtorum, & circulatorum, qui quæſtus cauſa urbes, & vicos circuibant, & ſuperſtitionibus, ac incantationibus corporum morbis tamquam a dæmone creatis mederi ſe ſimulabant: quibus corruptelis ac fallaciis, quæ ſacra miniſteria in contemptum, deriſumque verterent, ut obviaret Eccleſia, pro ſua divina ſapientia cavit, ne quis etiam presbyterorum dæmones e corporibus expellere attentaret, quin prius ab Epiſcopo probatæ fuerint & morbi iniquitas, & morum exorciſtæ integritas, ac vitæ ſanctitas; demon quippe eorum imperium facile deridet, quos laqueis ſuis captivos tenet, ut patuit in filiis principis ſacerdotum, in quos inſiliit, cum illum adjurarent in nomine Jeſu act. 19. v. 13.: unde in ordinatione exorciſtatum Pontifex

gra-

graviſſimis hiſce verbis illos admonet: *Studete igitur, ut ſicut a corporibus aliorum dæmones expellitis, ita mentibus, ac corporibus veſtris omnem immunditiam, & nequitiam ejiciatis, ne illis ſucumbatis, quos ab aliis veſtro miniſterio effugatis: diſcite per officium veſtrum vitiis imperare, ne in moribus veſtris aliquid ſui juris inimicus valeat vindicare*: quæ autem in energumenorum exorciſmis obſervanda ſint, quæ præire debeat in exorciſtæ præparatio, præſcribunt Concilium Mediolanenſe I., & IV.: *Pridie illius diei, quo alicui exorciſmum adhibere inceperit, ſe jejunio, & oratione præparare ſtudeat; tum confeſſus, conſcientia ab omni culpa pura, ac munda, magna cum humilitate, & fide, ad id munus obeundum accedat: ſi ſacerdos autem eſt ... miſſæ ſacrum faciat, ſi id commode præſtare poteſt*: ubi illud munus non denegatur inferioribus ordinibus: quin ſatius interdum eſſet, ſi à junioribus ad hoc officium ordinatis exerceretur ad majorem dæmonis contemptum, & confuſionem, vehementerque exoptant Tridentini Patres, quorum verba capite ſequenti referemus, ut omnia inferiorum ordinum officia reſtituantur.

Dices 2. S. Clemens l. 8. conſt. c. 26. hanc Thadæi Apoſtoli ſententiam laudat: *Exorciſta non ſit ordinatione*: ergo exorciſtatus non eſt numerandus inter ordines.

R. 1. hoc opus non eſſe S. Clementis, rejectumque fuiſſe inter libros apocryphos, Gelaſio ſummo Pontifice in Concilio ſeptuaginta Epiſcoporum an. 494. deinde ex hoc loco ſolum colligi, Apoſtolos judicaſſe, exorciſta ſua ætate non eſſe ſpecialiter ordinandos, cum Spiritus S. miraculorum dona in credentes promiſcue effunderet, in alios genera linguarum, in alios gratiam curationem, in alios virtutem ejiciendi dæmones.

§. IV. *De Acholythis.*

Q. 1. Quid eſt acolythatus?

R. Eſt *Ordo, quo datur poteſtas miniſtrandi ſubdiacono, & diacono in miſſæ ſacrificio*: acolythus enim ſecundum vim nominis græci eſt famulus, ac veluti pediſſequus.

Q. 2. *Quot ſunt officia acolythi?*

R. Tria.

Pri-

Primum, ac præcipuum eſt parare vinum, & aquam in urceolis, quos deinde exhibet ſubdiacono: hinc in ordinatione Pontifex urceolum tradit acolythis dicens: *Accipite urceolum ad ſuggerendum vinum, & aquam in euchariſtiam ſanguinis Chriſti.*

Secundum, deferre lumina, dum Evangelium ſolemniter cantatur a diacono: *Per totas orientis Eccleſias*, inquit S. Hieronymus libro contra Vigilantium, *quando legendum eſt Evangelium, accenduntur lumina jam ſole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum*: atque in hujuſce officii ſignum acolythus in ordinatione ſua accipit candelabrum cum cereo a Pontifice quidem juxta Pontificale romanum; ab Archidiacono vero juxta Conc. Carthaginenſe IV., Amalarium, Yvonem, Magiſtrum ſententiarum, & S. Thom. ſupplem. qu. 38. art. 1. ad 2.: ſed cum Archidiaconus iſtud munus obeat ſub oculis pontificis, qui moraliter per principem miniſtrum agit: *Acolythus*, inquit S. Thomas, *accipit characterem ex verbis Epiſcopi in hoc, quod accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione urceoli, quam candelabri:* *unde non ſequitur, quod archidiaconus ordinem conferat.*

Tertium, luminaria Eccleſiæ accendere, & aſſervare; propter quod Eccleſiæ mancipati dicuntur, quia illud officium majorem in Eccleſia aſſiduitatem poſtulat: *Sciatis vos*, inquit Pontifex, *ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari*, hincque vulgato nomine *Ceroferarii* vocantur.

Acolythi antiquitus, ut fidi Epiſcoporum miniſtri, eorum epiſtolas, ac mandata perferebant ex epiſt. 41. S. Cypriani; eulogias etiam, ſeu euchariſtiam ad abſentes deportabant ex Innocentio I. epiſt. 29. ad Decentium: *Quia ipſa die* (dominica) *propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt* (presbyteri), *idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt; ut ſe a noſtra communione, maxime illa die, non judicent ſeparatos*: Uſuardus ad 18. Kalendas Septembris refert de S. Tharſicio acolytho, eum fuſtibus, & lapidibus a paganis fuiſſe obrutum, eo quod Chriſti corporis ſacramenta, quæ deferebat, prodere noluiſſet.

Ex

Ex acolythorum officiis facile intelligitur, eorum ordinem præcedentibus eſſe ſuperiorem, cum celebrandæ euchariſtiæ, a qua ſinguli ordines ſuum hauriunt decus, ac perfectionem, propius inſerviat, proptereaque exigere majorem cordis munditiam, & vitæ ſanctitatem: *Penſate, quod ſuſcipitis*, inquit Pontifex, *non enim Deo placere poteritis, ſi lucem Deo manibus præferentes, operibus tenebrarum inſerviatis, ſed ſicut veritas dicit*: Luceat lux veſtra coram hominibus: & infra: *Eſtote igitur ſolliciti in omni juſtitia, bonitate, & veritate, ut & vos, & alios, & Dei Eccleſiam illuminetis.*

§. V. *De Subdiaconis.*

Q. 1. **Q**Uid *eſt ſubdiaconatus?*

R. Eſt *ſacer ordo, quo*, ut præſefert nomen ſubdiaconi, ſeu hypodiaconi, *datur poteſtas miniſtrandi diacono, & ſacerdoti in miſſæ ſacrificio.*

Is ordo propter rationes allatas c.3. dicitur ſacer, qua voce diſtinguitur ab inferioribus ordinibus.

Q. 2. *Quot ſunt ſubdiaconi munia?*

R. Quinque recenſentur in pontificali romano.

1. Calicem, & patenam in uſum ſacrificii diacono offert, ponitque in altari, cum antiquitus ipſe diaconus iſta a ſubdiacono tradita ad altare deferret ex Rabano lib. 1. de inſtit. cleric. c.8., quod etiamnum obſervatur in Eccleſia græca, ubi diaconus ſacra vaſa magna cum pompa defert ad altare.

2. Sacerdoti ſacra facienti aquam fundit ad extrema digitorum abluenda in ſignum ſummæ munditiei in ſacrificio requiſitæ: hinc in ordinatione archidiachonus urceolos cum bacili,& manutergio tangendos ipſi porrigit.

3. Oblationes a populo ſuſcipit, & ex iis, quantum ſatis eſt ad aſtantium communionem, in altari ponit, ne quid putridum in ſacrario remaneat, ut habetur in libro pontificali.

4. Legit epiſtolam, & in hunc finem librum accipit a Pontifice; ſed de hocce munere nihil habet antiquus ordinationis ritus, nec veteres Scriptores: lectorum erat epiſtolas legere, ut etiamnum eas legunt in Eccleſia greca.

5. Pal-

5. Pallas altaris, corporalia, & purificatoria abluit cum cautione in pontificali præſcripta; ubi Pontifex ordinandos monet, quid in hiſce miniſteriis intelligere debeant: „Studete itaque, *inquit*, ut iſta viſibilia miniſteria, quæ diximus, nitide, & diligentiſſime complentes, inviſibilia horum exemplo perficiatis; altare ſiquidem ſanctæ Eccleſiæ ipſe Chriſtus .. per quem oblationes fidelium Deo Patri conſecrantur, cujus altaris palla, & corporalia ſunt membra Chriſti, ſcilicet fideles, quibus Dominus quaſi veſtimentis pretioſis circumdatur ..... ſi itaque humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari, præbenda eſt a vobis aqua cæleſtis doctrinæ, qua purificati, ad ornamentum altaris, & cultum divini ſacrificii redeant: eſtote ergo tales, qui ſacrificiis divinis, & Eccleſiæ Dei digne ſervire valeatis.“

Quanti vero ſint momenti ejuſmodi miniſteria, quantamque in ſubdiacono perfectionem exigant, pluribus ex capitibus perſpicue colligitur.

Ac primo quidem ex dictis de minoribus ordinibus; ſi enim Eccleſia, & recta ratio eam, quam diximus, morum integritatem, ac pietatis ſtudium in iis requirunt, qui in inferioribus gradibus ſunt conſtituti, remotiuſque euchariſtiæ conficiendæ inſerviunt, dubium non eſt, quin præſtantiora expetant merita in iis, qui ad ſacratiora miniſteria aſſumuntur: „Ita de gradu in gradum aſcendunt, *inquit Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 12. de refor.* ut in eis cum ætate, vitæ meritum, & doctrina major accreſcat, quod & bonorum morum exemplum, & aſſiduum in Eccleſia miniſterium, atque major erga presbyteros, & ſuperiores ordines reverentia, & crebior, quam antea, corporis Chriſti communio maxime comprobabunt: *hinc Conc. Mediolanenſe V. 3. parte tit. de examinandi ratione ſic præſcribit examinatoribus:* Qui vero ſacris ordinibus ... initiandi ſunt, cum ornati, exultique iis virtutibus eſſe debeant, quæ in clericis inferiorum ordinum requiruntur, ſicut ad altiorem ordinis gradum aſcendant; ita virtutum, & probitatis, & doctrinæ quodam quaſi aſcenſu præſtare debent: quamobrem hoc imprimis ordinatores videant, an qui ordinis ſacramento initiantur per ſingulos illius gradus, & in vita ſpiritualis diſciplinæ majorem progreſſionem fecerint: egregie omni-

omnino; qui enim negligenter, &, ut ajunt, perfunctorie in minoribus ſe geſſit, nec ullum præſetulit ſtudium plura conferendi in Eccleſiæ decus, ac commodum, temere, ne dicam inprudenter, majora ambit miniſteria; in examine igitur initiandorum ad ſubdiaconorum meminiſſe oportet, quæ fuerit prior eorum eruditio, quæ pietatis ſigna jam dederint, & præterita cum præſentibus conferre, ut inde eluceat, an, & quantum in literis, & virtute profecerint, non enim fruſtra ſacra Synodus Tridentina decrevit cit. c. 11. minores ordines per temporum interſtitia eſſe conferendos, neminemque ad ſubdiaconatum promovendum, niſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi ordinis, *Niſi neceſſitas, aut Eccleſia utilitas, judicio Epiſcopi, aliud expoſcat*: ſed diſciplinæ ignarus, aut negligens judicari non poteſt Eccleſiæ neceſſarius, vel utilis: hic autem ſacri Antiſtites majorem cautionem, & ſeveritatem adhibeant neceſſe eſt, ne poſtea aliquos vel miſeratione ducti, vel importunitate victi ad diaconatum, &, quod magis timendum eſt ad presbyteratum inutiles evehere cogantur, nulla alia ratione, quam quod eos ſubdiaconos effecerint; quaſi vero errore reſarcitur error; aut auguſtiora miniſteria ad quæſtum, aut temporale commodum convertere liceat.

Secundo, ſubdiaconi functiones, & neceſſariæ dotes æſtimari debent ex iis, quæ Eccleſia hactenus præmittenda duxit ejus ordinationi; nimirum ſua lege prohibuit, ne ſacer ille ordo conferatur, niſi ſabbato quatuor temporum, hoc eſt per triduanum jejunium, & profuſiores ſolito fidelium preces, ita enim obſervatum eſt in ordinatione Apoſtolorum Pauli, & Barnabæ Act. 13., ubi ſic legitur verſ. 2., & 3.: *Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos, tunc jejunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos*: merito quidem; par enim eorum debet eſſe votum, quorum cauſa communes exiſtit; cumque totius reipublicæ chriſtianæ ſalus, ac decus pendeat ex perfecto ſupremi Numinis cultu, omnium fidelium maxime intereſt, ut ipſi offerantur digni, & accepti miniſtri, qui gratia apud divinam ejus majeſtatem polleant, iram

ejus

ejus a populo, ſi quando deliquerit, avertant, & opportuna ſubſidia facile obtineant: hinc eſt, quod in ipſa ordinationis hora omnes ſumma animi, & corporis dejectione totam cæleſtem curiam in auxilium advocant, Deumque per ſacratiſſima quæque obteſtantur; plebs quidem genibus flexis, initiandi vero toto corpore in terra proſtrati, & ipſe Pontifex procumbens, *Ut hos electos benedicere, ſanctificare, & conſecrare* dignetur: hic univerſus cœtus, adjunctis beatorum Spirituum ſuffragiis, Deum per Pontificem enixe rogat, ut initiandos ſubdiaconos 1. benedicat, hoc eſt omni donorum cæleſtium cumulet: 2. ſanctificet, hoc eſt ab omni terrenæ cupiditatis labe expurget, 3. conſecret, id eſt tamquam ſelectum munus acceptet, ac in in domo ſua in æternum miniſtros conſtituat: quis autem ex iis non intelligat ſacratiſſima eſſe ſubdiaconi miniſteria, eximiamque in eo requiri virtutem?

Tertio, idem colligitur ex lege ſervandi perpetuam continentiam, & quotidie perſolvendi horas canonicas, quam Eccleſia ſubdiaconis imponit; namque miniſteria illa cenſeri debent longe ſacratiſſima, perfectamque virtutem in miniſtro exigere, ad quam non patet acceſſus, niſi virginibus, aut cœlibem vitam agentibus; hi quippe dicuntur a S. Cypriano lib. de habitu virginum *Illuſtrior portio gregis Chriſti, & Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini*, tanquamque diſtant a conjugatis juxta S.Fulgentium libr. de Virginitate, *quantum ſimilitudo pecorum ab imitatione diſcernitur Angelorum*, quia ex Apoſtolo I.Corint. 7.: *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo... & mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*: *Pura continentis anima*, inquit S. Baſilius libr. de Virginitate:, *ſicut oleum aquæ, ita corpori inſidet, nihilque ex carnalibus affectionibus turbidum puriſſimo decori admiſceri patitur*: ne autem ſubdiaconus ex altiſſimo illo perfectionis gradu decidat, Eccleſia memor verborum Domini Iſaiæ 48. vers. 9. *Laude mea infrenabo te, ne intereas*, illum ad perennem Dei laudem adigit, dum quotidianum precandi officium per certas horas ita diſtributum ipſi injungit,

git, ut vere cum Pſalmiſta dicere queat: *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo:* denique Eccleſia, quo ſubdiaconi animus liber ſit a curis mordacibus comparandi vitæ neceſſaria, ſtatuit, neminem ſacro hocce ordine initiandum, qui ſufficienti titulo ad victum, & veſtitum non fuerit munitus: ſed de titulo clericali, & cœlibatu clericorum plura dicemus tertia parte: iſthæc pauca dumtaxat prælibavimus, ut perſpicuum ſit, quanti Eccleſia æſtimet ſubdiaconorum miniſteria, ad quæ tot, & tanta exigit ut expleantur ea, qua par eſt, religione.

Quarto, ſubdiaconorum officia maxima pendi debent ex ipſo ordinationis ritu, in quo Pontifex eos imprimis ſic admonet: *Iterum, atque iterum conſiderare debetis attente, quod onus hodie ultro appetitis . . . Deo (cui ſervire regnare eſt) perpetuo famulari, & caſtitatem, illo adjuvante, ſervare oportebit, atque in Eccleſia miniſterio ſemper eſſe mancipatos:* tum calicem cum patena illis tradens ait: *Videte, cujus miniſterium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut Deo placere poſſitis;* non exprimit tanti miniſterii præſtantiam, ſed de ea ſerio cogitandum monet, *videte;* quia nulla vox eſt, quæ illam poſſit comprehendere; quidquid enim dicatur, minus erit: deinde imponit amictum hiſce verbis, *Accipe amictum, per quem deſignatur caſtigatio vocis;* quaſi dicat conſecraſti os tuum Evangelio, facetiis jam, & vaniloquiis aperire non modo illicitum, ſed & ſacrilegum eſt: memento verborum Apoſtoli I. Corinth. 13.: *Cum eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus, quando autem factus ſum vir, evacuavi, quæ erant parvuli:* nunc abjiciendi pueriles laicorum joci, ſit ſermo ſemper in gratia ſale conditus, juxta præceptum ejuſdem Apoſtoli, ut det gratiam audientibus: populi enim de ore miniſtrorum Dei legem requirunt, non nugas, vel fabulas: ſed ut ſubdiaconus diſcat verba ad rem conferre, & dicta factis comprobare, pergens Pontifex manipulum in ſiniſtrum ejus brachium immittit, aitque: *Accipe manipulum, per quem deſignatur fructus bonorum operum;* quibus verbis non ſpicilegium, ſeu jejunas quaſdam ſpicas, ſed manipulum, & copioſam bonorum operum ſegetem a ſubdia-

cono expectari ſignificat, ad quæ ipſum expeditum ex prævio examine augurans eum tunica, veluti indumento juſtitiæ, circumdat, dicens: *Tunica jucunditatis & indumento lætitiæ induat te Dominus*, fructus enim bonorum operum ſunt gaudium, & pax in Spiritu Sancto; ſubdiaconus huncce ordinationis ſuæ ritum mente revolvens, ut debet, facile percipiet, Eccleſiam maximi facere ejus miniſteria, eximiamque ab eo exigere virtutem.

§. VI. *De Diaconis.*

Q. 1. *Quid eſt diaconus?*

R. Eſt *ſacer ordo*, quo datur *ſpiritualis poteſtas inſerviendi proximè ſacerdoti ſacra facienti*.

Objiciunt Novatores adverſus allatam definitionem caput ſextum Actuum, ex quo ſe certo elicere autumant, diaconatum non eſſe ſpiritualem poteſtatem, ſed nudum miniſterium profanum diſpenſandi eleemoſynas indigentibus, ſic enim eo loci loquitur S. Petrus: *Non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis: conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem... quos conſtituamus ſuper hoc opus:* ergo diaconatus non eſt ſacer ordo.

Nego antecedens; quamvis enim murmur Græcorum adverſus Hebræos, cujus fit mentio citato capite, fuerit occaſio eligendi diaconos, qui curam gererent viduarum (quarum victui neceſſaria ſuppeditabat Eccleſia), & menſis præficerentur; conſtat tamen tum ex Scriptura, tum ex Traditione, diaconos ad auguſtiora miniſteria fuiſſe ab Apoſtolis ordinatos.

Ac 1. quidem ex Scriptura; namque 1. ſeptem ſeliguntur pleni Spiritu Sancto, & ſapientia quæ dotes aliud ſane ſpectent, quam miniſteriorum menſuram: 2. inaugurantur iiſdem plane cæremoniis, quibus Saulus, & Barnabas Act. 13., & alii ſacri miniſtri, ſcilicet orationibus, & impoſitione manuum: *Et orantes impoſuerunt eis manus:* 3. Stephanus, & Philippus ambo ex ſeptem diaconis ſacra munia ſtatim obeunt; Stephanus quidem Ieroſolymis verbum Dei prædicat, ac ſignis, & prodigiis confirmat laudato cap. 6., & Philippus Samariæ, ubi & baptizat Act. 8. Apoſtolus 1. Timoth. 3. v. 9. diaconos inter miniſtros Eccleſiæ

rc-

recenſet: *Habentes*, inquit, *myſterium ſidei in conſcientia pura: & hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes.*

2. Idem conſtat etiam ex Traditione. Sanct. Ignatius, qui cum Apoſtolis verſatus eſt, epiſtol. ad Trallianos ſic habet: *Oportet & diaconos miniſtros exiſtentes myſteriorum Jeſu Chriſti, ſecundum omnem modum omnibus placere; non enim ciborum, & potuum ſunt miniſtri, ſed Eccleſiæ Dei miniſtri;* & epiſt. ad Epheſios: *Feſtinate ergo, dilectiſſimi, ſubditi eſſe Epiſcopo & presbyteris, & diaconis; qui enim iſtis ſubditus fuerit, Chriſto obedit, qui eis hoc conceſſit:* S. Juſtinus II. ſæculo ſcribit Apolog. 2., diaconos fidelibus euchariſtiam diſtribuiſſe; ex quo poſtmodum irrepſit abuſus, quem Concilium Nicænum Generale I. corrigit canone 18., nempe diaconi presbyteris etiam, qui Epiſcopo ſacra facienti præſentes aderat, Euchariſtiam porrigebant, ſicut inferioribus miniſtris, & laicis, cum rectus ordo poſtularet, ut in ejuſmodi circumſtantiis presbyteri eam ab Epiſcopo acciperent: S. Cyprianus III. ſæculo diaconos ſæpius annumerat inter ſacros Eccleſiæ miniſtros: *Diaconus*, inquit epiſt. 65. *poſt aſcenſum Domini in cœlos Apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros*: S. Cornelius ſummus Pontifex, & beati Cypriani coætaneus epiſtola ſæpius laudata ad Fabium Antiochenum diaconos inter clericos in ſecundo ordinis gradu reponit poſt presbyteros: hæc autem antiquiſſimorum Patrum teſtimonia perſpicue demonſtrant, diaconos ab Apoſtolis fuiſſe primario ordinatos ad ſacra officia, ſecundario vero ad diſtribuendas fidelium eleemoſynas: longum eſſet & omnino ſuperfluum ſigillatim appellare Patres, & Concilia, quæ a III. ſæculo uſque ad noſtram ætatem diaconos ut miniſtros Altaris agnovere, cum inficias non erant adverſarii.

Inſtas. S. Heronymus, qui floruit IV. & V. ſæculo, ſcribit diaconos fuiſſe dumtaxat inſtitutos, ut miniſtrarent menſis profanis; epiſtola enim 85. ad Evagrium vocat eos *Menſarum, ac viduarum miniſtros*, ergo diaconatus non eſt ſacer ordo.

Nego antecedens: S. quippe Hieronymus conſtanter agnoſcit, diaconos non ſolum menſarum, ſed maxi-

me Altaris miniſterio eſſe mancipatos: in laudata epiſtola ad Evagrium docet, diaconos hoc eſſe in Eccleſia, quod Levitæ erant in ſynagoga: atqui Levitæ in veteri lege a populo erant ſelecti, ut templo miniſtrarent: *Quod Aaron*, inquit, *& filii ejus, atque Levitæ fuerunt, hæc ſibi Epiſcopi, & presbyteri, & diaconi vindicant in Eccleſia*: in epiſtola ad Heliodorum diaconos collocat in tertio ſacerdotii gradu: lib. 2. adverſus Jovin. diaconos ſupra laicos evehit: in Apologia adverſus eumdem diaconos non minus, quam Epiſcopos, & presbyteros continentiæ vinculo conſtringit, quia cum presbyteris immaculatam hoſtiam offerunt; & l. contra Luciferanos ſcribit, diaconos ex Epiſcopi juſſione habere jus baptizandi: ita igitur eos vocat menſuram miniſtros ad comprimendum faſtum, quo nonnulli in Romana Eccleſia ſupra presbyteros ſe erigebant, ut non neget ſublimiora eorum munia: hic herus animi cæcitatem, ac temeritatem in domeſtico increpat, cum animal ſimpliciter eum nominat, ex parte ſcilicet, quæ in ipſo eſt vilior; ſed nobiliorem, puta rationem non excludit: ideo autem diaconi illi adverſus presbyteros intumeſcebant, quod cum curam haberent theſauri eccleſiaſtici, illumque diſpenſarent, ambitioſius a populo colerentur.

Inſtas iterum. Synodus quiniſexta canone 16. definit ſeptem prioribus diaconis Act. 6. concreditum non fuiſſe miniſterium ſacrum, ſed profanum dumtaxat *Propter hæc ergo nos*, inquiunt Patres, *prædicamus, ut prædicti ſeptem diaconi non de illis accipiantur, qui myſteriis ſerviunt*: ergo in Eccleſia Græca diaconatus non erat ordo ſacer anno 692., quo celebrata eſt illa Synodus.

Reſpond. 1. Negando conſequentiam, quia licet ad illam Synodum convenerint ducenti Epiſcopi, inter quos numerantur Patriarchæ Orientalis Eccleſiæ, collegerintque egregia antiquioris diſciplinæ monimenta, etiamnum utilia, nonnulla tamen improbanda inſeruerunt; propter quæ illa Synodus a Sede Apoſtolica merito fuit rejecta; ac proinde canon, qui nobis hic opponitur, nullius eſt ponderis in hypotheſi, quod adverſariis patrocinatur.

Reſpond. 2. diſtinguendo anteced.: diaconi de illis non

non accipiantur; qui myſteriis ſerviunt, diaconi, inquam, de quibus eſt ſermo, concedo; alii diaconi, nego anteced. Itaque Synodus duplicis generis vult eſſe diaconos, alios eleemoſynarios, qui curam pauperum gerant, & res temporales adminiſtrent; alios ſacros, qui divinis myſteriis ſerviant: ſtatuitque priores non eſſe aſſumendos ex ordine ſacrorum miniſtrorum, quos a cultu divino, cui mancipati ſunt, retrahere nefas eſt, ſed ex laicis eligendos, qui in illud munus incumbant; & ad hanc ſuam legem confirmandam detorquet, quod legitur Actor. 6. de electione ſeptem diaconorum in menſæ profanæ miniſterium, quaſi ejuſmodi diaconi fuerint alterius gradus ab illis diaconis, quibus Apoſtoli utebantur in ſacris myſteriis, & quorum fit mentio epiſtola ad Timotheum, & epiſtola ad Titum; quamvis Stephanus, & Philippus, qui erant ex ſeptem laudatis Actor. 6., prædicarent, & baptizarent, ut jam obſervavimus: cum ergo Synodus agnoſcat Apoſtolos ordinaſſe diaconos ad ſacrum miniſterium, nedum noſtræ reſponſioni adverſetur, quin illam confirmat.

Q. 2. *Diaconi ſunt ne inſtitutionis divinæ?*

Reſp. Una voce affirmant Catholici, idque evidenter colligunt ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 6., in quo ſic definit: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, anathema ſit*: ex hoc canone fide divina credere oportet, in hierarchia eſſe aliquos miniſtros divinitus inſtitutos: atqui ex omnium conſenſione non tenemur fide divina credere, ſubdiaconos, aut inferiores miniſtros eſſe divinitus inſtituto; eſt enim opinio Scholæ, quam graves Theologi, & quidem magno numero rejiciunt, ut capite ſequenti patebit: ſupereſt ergo, ut diaconi fide divina credantur divina ordinatione inſtituti.

Probatur noſtra reſponſio trito S. Auguſtini, & Vincentii Lirinenſis argumento: Quod in nullo Concilio inſtitutum cernitur, & ſemper ubique ab omnibus obſervandum eſt, illud traditionis Apoſtolicæ, ſeu divinæ credi debet: atqui ſacer diaconorum ordo in nullo Concilio inſtitutus eſt, cum in Eccleſia extiterit tempore Apoſtolorum, & deinceps, ſemper, & ubi-

ubique tum apud Græcos, tum apud Latinos retentus fuerit, ut conſtat ex teſtimoniis ſupra laudatis: ergo diaconorum ordo eſt divinitus inſtitutus.

Dices. Sanct. Cyprianus epiſtol. 65. ad Rogatianum ſcribit, diaconos non a Chriſto, ſed ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutos: *Meminiſſe autem diaconi debent*, inquit, *quoniam Apoſtolos, id eſt Epiſcopos, & præpoſitos Dominus elegit: diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros*: ergo.

Diſtinguo antec.: diaconos Apoſtoli ſibi conſtituerunt per ordinationem, & conſecrationem, conce. do, conſtituerunt quoad primariam inſtitutionem; nego anteced. Illud igitur diſcrimen eſt in mente Sancti Cypriani Epiſcopos inter, & diaconos, quod Epiſcopi, ac bresbyteri non ſolum a Chriſto fuerint inſtituti, ſed etiam electi, & conſecrati: diaconi vero dumtaxat inſtituti; ab Apoſtolis autem electi, & ordinati: unde ſubdit B. Martyr: *Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit poſſumus & hi* (diaconi) *contra audere, a quibus diaconi fiunt*: ſic in regno licet quævis poteſtas vitæ, & necis ſit a rege inſtituta, tamen judiciarium munus confertur aliis ab ipſomet rege, alias a dynaſte; unde oritur honoris diſtantia regios miniſtros inter, & miniſtros fiſcales, ut vocant.

Q. 3. *Quot ſunt diaconi officia?*

R. Pontificale Romanum tria ipſi aſſignat: *Diaconum*, inquit Pontifex, *oportet miniſtrare ad Altare, baptizare, & prædicare*: quam autem late pateat huſce vocis, *prædicare*, ſignificatio, pergens Pontifex aperit: *Quia in miniſterium tabernaculi teſtimonii, id eſt, Eccleſiæ Dei eligimini in levitico officio, quæ ſemper, in procinctu poſita; inceſſabili pugna contra inimicos dimicat, quam Eccleſiam Dei, veluti Tabernaculum*. PORTARE, ET MUNIRE DEBETIS, ORNATU SANCTO, PRÆDICATU DIVINO, EXEMPLO PERFECTO: quibus verbis magnificis, & e momoria numquam delendis, comprehenditur, quidquid veteres de variis diaconorum officiis tradiderunt.

Primo igitur diaconi miniſtrant ad altare, ibique pluribus officiis defunguntur: 1. quidem Epiſcopo, vel

vel presbytero ſacra facienti in omnibus præſto ſunt; ipſi materiam ſacrificii, panem ſcilicet, & vinum exhibent, calicem conſecrandum unacum ipſo offerunt, eadem verba ſimul proferunt: *Offerimus tibi calicem ſalutaris*; adeo ut in libro Pontificali vocentur *comminiſtri, & cooperatores Corporis, & Sanguinis Domini*: 2. Evangelium ſolemniter, & magna cum pompa ex altiori loco leguntur; 3. indignos a dignis ſeparant terribili iſta voce: *Recedant pœnitentes, ſancta ſanctis*; quæ, in mente Sanct. Chryſoſtomi ſpeciem quamdam præ ſefert judicii extremi, in quo Angelorum miniſterio, hœdi ab ovibus in æternum ſeparabantur; unde Yvo Carnotenſis ſerm. de excellentia ſacrorum ordinum ait: *Apoſtoli, & eorum ſucceſſores decreverunt, ut in omni matrice Eccleſia ſeptem diaconi circa aram Chriſti ſublimiori gradu tamquam columnæ altari aſſiſtent ... hi ſunt ſeptem Angeli, quos legimus in Apocalypſi tuba canentes ... hi ſunt ſeptem candelabra aurea lucem Evangelii in manibus, id eſt in operibus præferentia ... hi quoque ſunt tonitrua ſeptem beſtiales mentes terribili comminatione, vel quodam terribili tonitru commoventia*: 4. præſunt aſtantium precibus, monent, ubi flectenda genua, ubi levanda; quando benedictionem Epiſcopus impertiturus eſt, ut ad eam ſe præparent: quando ab oratione diſcedere licet, vel in ea perſeverandum; ut diebus jejuni, quibus cœtum non dimittunt hiſce verbis: *Ille Miſſa eſt*, ſed ut laudibus divinis inſiſtat; commonent dicendo: *Benedicamus Domino*: 5. juxta veterem Eccleſiæ diſciplinam calicem, ſeu Sanguinem Domini aſtantibus diſpenſabant: *Solemnibus impleti.*, inquit S. Cypr. ſermone de lapſis circa finem, *diaconus calicem præſentibus offerre cupit*: in actibus paſſionis Sancti Laurentii apud S. Amb. l. 1. de officiis cap. 41. iſthæc martyris verba ad Xyſtum ſummum Pontificem leguntur: *Experire, utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem*: quin & Corpus Domini ſub ſpecie panis diſtribuebant ex S. Juſtino Apolog. 2.; idque eis concedit Concil. Carthag. IV. can. 48.: *Diaconus*, inquit, *præſente presbytero, euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget*: conſule in hanc rem caput XVI. de euchariſtia.

Secundo, diaconus ex officio baptizat etiam ſolemniter, non quidem ut ordinarius miniſter, ſed extraordinarius, ut late proſecuti ſumus tractatu de baptiſmo, ubi de miniſtro, ad quem remittimus lectorem.

Tertio, Diaconus eſt verbi Dei miniſter, vi quidem ſuæ ordinationis, ſi predicatio fiat per modum Catecheſeos, & ſine illo apparatu, qui competit eis, qui ex cathedra conciones ad populum habent; ex Sanct. enim Dionyſio, aut quovis auctore libri de hierarchia eccleſiaſtica, ad officium ejus pertinet purgare, nempe a vitiis, quæ rudiores plerumque ex ignorantia contrahunt, atque eo titulo catechumenos exorciſmis olim ad baptiſmum præparabant, ex libro eccleſ. dogmatum inter operà S. Auguſtini: *Evangeliſtæ diaconi ſunt*, inquit Auctor commentariorum in epiſtola S. Pauli apud S. Ambroſium ad cap. 4. epiſtolæ ad Epheſios *quamvis non ſint ſacerdotes, evangelizare tamen poſſunt ſine cathedra*; nam ſolemnis Evangelii prædicatio eſt præcipuum munus Epiſcopi, quod per ſeipſum niſi legitime impediatur, obire tenetur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 5. cap. 2. de reform., & ſeſſ. 24. cap. 4. ita ut ne quidem, præſente Epiſcopo, presbyteris id concederetur in quibuſdam Eccleſiis, ut in Africana, teſte S. Auguſtino, qui juſſum Valerii Hipponenſis Epiſcopi, & natione Græci, ac ſenectute gravatis in excuſationem adducit, quod nondum ipſe Epiſcopus, ſed ſolum presbyter præter morem conciones ad populum habuiſſet: at cum Epiſcopos aliquando legitimis impedimentis detineri contingat, Chriſtus, ne alicubi unquam deſit prædicatio verbi Dei, adjutores ipſis dedit diaconos, quos huic muneri delegarent, ſicut Apoſtoli Stephanum, quem Pontifex initiandis in exemplum proponit: *Cogitate* inquit, *beatum Stephanum merito præcipuæ caſtitatis ab Apoſtolis ad officium iſtud fuiſſe electum: curate, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis*; bona quippe opera evangelici præconis ſunt verborum ejus explanationes, & dictorum certiſſima argumenta, ideoque pergit Pontifex: *Habete pedes veſtros calceatos ſanctorum exemplis in præparatione Evangelii pacis*: atque in hujuſce officii ſignum ſtolam imponit ſuper humerum ſiniſtrum ordinati diaconi: *Orarium*, inquit Concilium Tole-

ta

tanum IV. *oportet levitam geſtare, quia orat, id eſt prædicat*; oratio quippe, & ſermo; orator, & concionator ſunt termini ſynonymi.

Diaconus ergo in ſua inauguratione decoratur orario, ſeu ſtola, quæ apud veteres erat quoddam dignitatis inſigne, & ſolemnis habitus ampliſſimus, ut diſcat debere ſe eſſe paratum ad diſpenſandum verbum Dei, ubi munus illud fuerit ipſi demandatum: propterea Sanct. Gregorius ægre ferebat, diaconus aliis ſtudiis a præcipuo illo officio avocari: *Valde reprehenſibile*, inquit lib. 4. epiſt. 44, *ut in diaconatus ordine conſtituti modulationi vocis inſerviant, quos ad prædicationis, elemoſynarumque ſtudium vacare congruebat*: & Concilium Mediolanenſe V. parte 3. pro examine initiandorum ad diaconatum ſic ſtatuit: *Diaconorum examen, experimentumve fiat, præterea aliquanto diligentius de ſacramentorum doctrina; experimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ex ratione concionatorum examini infra præſcripta*; ex quibus Hallierus e ſocietate Sorbonica Epiſcopus Cabellionenſis concludit §. 11. de examine ordinandorum, eos, qui ſacramentorum ſunt inſcii, & concionandi omnino imperiti, ad munus diaconi eſſe inhabiles, minuſque idoneos.

Neque vero Patres hancce diaconorum delegationem ad ſolam doctrinam coarctant, ſed etiam extendunt ad omnem Paſtorum ſollicitudinem, ut verbum Dei prædicatum radicetur in animis, creſcat, ſi fructum afferat: S. Ignatius epiſtola ad Trallianos ſcribit, Epiſcopum in Eccleſia Chriſti typum gerere; ſacerdotes tamquam ejus conſiliarios, unum corpus, & ſenatum cum eo conſtituere, cujus ipſe præſes ſit, & caput; diaconos vero imitari miniſtrantes Angelos, quos Apoſtolus perhibet Hebr. 1. in omne miniſterium mitti propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis.

Enimvero ex omnibus clericis hi, de quibus hic eſt ſermo, ſimpliciter, & abſolute vocantur diaconi, latine miniſtri, quia ex inſtitutione ſua ſunt veluti a latere Epiſcopi in primo miniſterii gradu, ut, quæ utilia ille præſcripſerit ad regimen tum inferiorum clericorum, tum populi, ipſi executioni mandent, quemadmodum in familia paterfamilias domeſtico,

C 5 quem

quem aliis præpoſuit, curam rerum gerendarum imponit: non eſt bonum, judicio Apoſtolorum Principis Act. 6.; Epiſcopum relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis pauperum, quibus tamen ex officio proſpicere tenetur, juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 23, cap. 1. de Reformat: diaconi electi ſunt, ut ejus nomine huic operi incumberent, & res Eccleſiæ adminiſtrarent: cum tempore perſecutionis confeſſores in carcere detenti recreandi eſſent tum ſecundum corpus neceſſariis alimentis, tum ſecundum animam euchariſtia, & ſalutaribus conſiliis; diaconos ad eos dirigebat Epiſcopus, ex S. Cypr. epiſt. 10.; ſi pœnitentes periculoſe decumbebant, in abſentia presbyterorum Epiſcopus mittebat diaconum, qui eorum confeſſionem exciperet, & manu ipſis impoſita in pœnitentiam Eccleſiæ reconciliaret: ex eodem S. Cypriano epiſt. 11. ſi parochiæ rurales ſacerdote carerent, iis Epiſcopus præficiebat diaconos, qui in iis prædicabant, baptizabant, & euchariſtiam a ſacerdote confectam diſtribuebant: ex Conciliis Eliberitano, & Toletano IV., & ex S. Hieronymo dial. contra Luciferianos, ſi Epiſcopus legitime detentus ad Concilium proficiſci non poterant, per diaconum, tamquam per fidum miniſtrum, traditionem Eccleſiæ ſuæ teſtatam faciebat, ut patet ex pluribus Conciliis, quorum decretis diaconi, nomine ſui Epiſcopi, ſubſcripſiſſe leguntur: quin aliquando diaconus cum Epiſcopo ſuo ad Concilium acceſſit, ut S. Athanaſius cum S. Alexandro ad Concilium Nicænum, non quidem ut cum Epiſcopis judex ſederet, ſed ut iis operam, & induſtriam præſtaret ad ſolvendos difficultatum nodos, & controverſias dirimendas: denique cap. *Diaconi* 1. diſt. 93. *De Diaconis* ſic habetur: *Diaconi Eccleſiæ tamquam oculi ſint Epiſcopi, oberrantes, & circumluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, et perſcrutantes diligentius* &c. præcipue vero deligebantur ad regendas diaconiſſas, virgines, & inferiores clericos, in quos etiam animadvertebant, ſi quid peccaſſent, ex libr. 8. conſt. Apoſt. cap. 28., ubi habetur: *Diaconus excommunicat ſubdiaconum lectorem*, &c.: hinc mos ille, qui etiam num ex parte viget, ut diaconus, quæ aguntur in clero & in plebe accuratius edoctus, initiandos ad diaconatum,

tum, & presbyteratum Pontifici offerret, eorumque virtutis, ac votorum Eccleſiæ teſtimonium redderet.

Quæ cum ita ſint, merito Pontifex ſupra monebat, diaconorum eſſe Eccleſiam veluti vivens Dei Tabernaculum portare, ac munere *ornatu ſuo*, ſcilicet virtutum, quas requirit Apoſtolus Timoth. I. cap. 3. *prædicatu divino, exemplo perfecto*: ſed quis ad hæc idoneus?

Ordinationis ſacramentum ſingularem hanc gratiam confert iis, qui præparato animo, ut par eſt, ad illud accedunt; credendum quippe eſt, Pontificem, quando manum imponit cuilibet initiando, efficaciter dicere: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus in nomine Domini*, cum Concilium Trident. ſeſſ. 23. can. 4. anathemate eos percutiat, qui dixerint, *per ſacram ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, accipe Spiritum ſanctum*: diacono autem Spiritus Sanctus datur ad robur, ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus, quia cum ex dictis ad ejus miniſterium pertineat eorum executio, quæ Epiſcopus decreverit, ubique adverſarios patitur, contra quos opus eſt ei fronte ferrea, & facie adamantina, quam Deus promittit Jeremiæ c. 1. & ea fortitudine, ac ſapientia, qua induit Stephanum Act. 6. SS. Laurentium, Vincentium, & alios diaconos, quos Eccleſia laudat, & in ordinatione proponit tamquam exemplaria, quæ initiandi imitentur.

Nec dicas, illas nunc dotes non exigi a diaconis, quibus unum ſupereſt munus, ſcilicet miniſtrare ad altare, ibique Evangelium decantare; ideo enim pauciora nunc creduntur diaconis, quia ad plura non reperiuntur idonei, aut ſi qui ex iis congruentibus virtutibus fuerint inſtructi, ab Epiſcopis ſtatum aſſumuntur ad paſtoralia munia, cum ipſis deſint ſacerdotes ita idonei: ſed manet Chriſti inſtitutum, manet eadem ſacramenti virtus, & dignitas, idem conſecrationis ritus, quem Pontifex auſpicatur a prædicatione quæ juxta Eccleſiæ morem, non præmittitur, niſi auguſtioribus myſteriis, ut miſſæ ſacrificio, ſacerdotum conſecrationi; in ea autem enixe a Deo petit, ut emittat in initiandos, ſicut olim, Spiritum Sanctum, quo ſeptiformis gratiæ munere roborentur: *Abundet in eis*, inquit, *totius forma virtutis, auctoritas modeſta,*

pudor, conſtans, innocentia puritas, & ſpiritualis obſervantia diſciplinæ, in moribus eorum præcepta tua fulgeant, ut ſua caſtitatis exemplo imitationem ſanctam plebs acquirat; væ igitur eis, qui tam copioſæ gratiæ obicem ponunt, & novatoribus occaſionem præbent calumniandi ſacratiſſimum huncce ritum, tanquam ſcenam, & ludum, piis vero catholicis locum deflendi leviticum ordinem ipſis cœleſtibus ſpiritibus ſpectabilem ita jacere, ut homines, non dico mediocris eruditionis, & virtutis, ſed nullius probatæ ſcientiæ, & pietatis, ſacrum illum ordinem invadant, non ut in illo gradu conſiſtentes Deo ſerviant, de quo nequidem cogitarunt; ſed ut eo calcato quamcitiſſime ad ſuperiorem aſcendant; alioquin tam ipſi, quam parentes, aut amici de Epiſcopo conqueſturi, ſi moras interponat, & cauſaturi loco meritorum, quibus carent, ſumma rerum inopiam, quæſtum æſtimantes ſacerdotium: *Adeo deſpicitur miniſterium*, inquit Hallierus de probatione ordinandorum ſect. 1. n.° 9., *cui nullus par eſt, ut vix impar ei credatur: contemnitur Eccleſia, quæ ſacerdotum, & clericorum probro, vel infamia conſpurcatur, vileſcit Chriſtus, cui tam vilia, tam ignava mancipia conſecrantur; ad quem tam dejecti, tamque ignobiles legati mittuntur.*

§. VII. *De Diaconiſſis.*

Q. 1. *Quid erant diaconiſſæ, quarum Concilia, & ſcriptores eccleſiaſtici frequentem faciunt mentionem?*

R. Diaconiſſarum nomen dupliciter accipitur: 1. pro uxoribus, quas diaconi ante ſuam inaugurationem duxerant; quæ enim prius fuerant uxores clericorum, vocabantur maritorum nomine, licet ab ipſis ſeparatæ, & perpetuam continentiam profeſſæ: uxor Epiſcopi dicebatur epiſcopa, presbyteri, presbytera; diaconi, diacona, ſive diaconiſſa; ſubdiaconi, ſubdiacona, *Si inventus fuerit*, inquit Concilium Turonenſe II. can. 20. *presbyter cum ſua presbytera, aut diaconus cum ſua diaconiſſa; annum integrum excommunicatus habeatur*, ambo quippe, clericus ſcilicet, & ejus

uxor.

uxor apud latinos perpetuam continentiam profiteri tenebantur: 2. diaconiſſarum nomine intelliguntur mulieres ſive virgines, ſive viduæ Deo dicatæ ad aliquod Eccleſiæ miniſterium, circa quas inſtituti noſtri ratio poſtulat, ut nonnulla elucidemus: itaque.

Q. 2. *Uſus diaconiſſarum eſt ne perantiquus?*

R. Cœpit ab Apoſtolis, & in univerſali Eccleſia latina, ſcilicet, & græca, obtinuit pluribus ſæculis.

Probatur, quia ejuſmodi diaconiſſarum fit mentio Rom. 16. v. 1.: *Commendo autem vobis*, inquit Apoſtolus, *Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris*: plura etiam de viduis ſcribit idem Apoſtolus 1. ad Tim., quæ videntur non poſſe intelligi, niſi de diaconiſſis, poſtquam enim docuit c. 3., quibus virtutibus ornatus eſſe debeat diaconus, iſta ſtatim ſubjungit verſ. 11.: *Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus*; ut quid enim agens de diaconis, mulierum illarum meminit, niſi quia ſimile quoddam habebant miniſterium? & cap. 5. v. 9.: *Vidua eligatur non minus 60. annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens &c.*, quæ c. 3. a diaconis exegerat: de aliis vero viduis ſic habet: *Adoleſcentiores autem, viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto* (id eſt cum Eccleſiæ bonis, quæ ſunt Chriſti, ſaginatæ fuerint), *nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*: hic Apoſtolus diſtinguit inter viduas: aliæ ob paupertatem alebantur ab Eccleſia, etiamſi eſſent bigamiæ, necdum ſexageſimum annum attigiſſent; alii inter cæteras eligebantur unius viri, ſexagenariæ, probatæ virtutis, & voto caſtitatis conſtrictæ: ad quid autem tot titulis conſpicuas requirit Apoſtolus, niſi propter aliquod ſpiritale miniſterium? porro viduas potius commemorat, quam virgines, quia virginitatis profeſſio non evaſit communis, niſi adulta jam Eccleſia chriſtiana; propterеaque ſatis fuit Apoſtolo, ut mulieres ad ſpirituale miniſterium eligerentur, quæ fuiſſent unius viri: quemadmodum præſcribit non aſſumendos in Epiſcopos, presbyteros, & diaconos, qui fuerint plurium uxorum viri: ſed ubi virginitas paſſim in agro Eccleſiæ efflоruit, diaconiſſæ electæ ſunt tum ex virgini-

ni,

ctor in c. 3. 1. ad Timoth., S. Epiphanius hæreſi 79. S. Aug. lib. de hæreſibus c. 27. inter hæreſes numerant dogma, quo aſſeritur, mulieres capaces eſſe ſacerdotalibus officiis, hæreticoſque, ut Collyridianos, Gnoſticos, qui mulieres ſacris præficiebant, gravibus verbis inſectantur: *Ipſæ mulieres hæreticæ, quam procaces*, inquit Tertull. lib. de præſcript. c. 41.: *quæ audeant docere, contendere, exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere.*

Probatur 3. ratione duplici: 1. quia ſi ſolo jure eccleſiaſtico mulieres excluderentur ab ordinibus, ordinatio earum eſſet valida, quamvis illicita, quemadmodum ordinatio bigami, quæ ſolo jure eccleſiaſtico prohibetur; atqui repugnat omnium Catholicorum ſenſui, mulieris ordinationem ſubreptitie factam eſſe ratam, characteremque ſacerdotalem impreſſiſſe: ergo: 2. quia ſacerdos eſt ſponſus ſaltem miniſterialis Eccleſiæ ſibi commiſſæ; gerit enim vices Chriſti, qui per ſacerdotium ſuum Eccleſiam ſic exhibuit ſponſam glorioſam ſine macula, & ruga Eph. 5. atqui hæc denominatio non competit mulieribus: ergo ſacerdotium Chriſti in eas derivari nequit.

Dixi, mulieres arceri a ſacerdotio jure divino ſaltem poſitivo, quia dubium eſſe poteſt, num excludantur etiam jure naturali; namque a mundo condito ad hæc uſque tempora nulla mulier apud veræ religionis cultores functa fuit officio ſacerdotali: non in lege naturæ, neque in lege ſcripta, neque in lege evangelica, in qua cum beatiſſima Virgo Maria ſupra non ſolum omnes homines, ſed etiam omnes Angelos, ſanctitate, ſapientia, & omni gratiarum genere excelleret, ſacerdotalia tamen munera non exercuit, nequidem Hieroſolymis, ubi uſque ad vitæ exitum ſedem feciſſe creditur.

Iſtud argumentum ad minus probat juri naturali convenientiſſimum eſſe, ut mulieres ſacerdotalia munera non obeant propter naturalem ad virum ſubjectionem, ſexus verecundiam, innatam levitatem, & inconſtantiam: utrum autem jura naturalia violarentur, quemadmodum aſſerit auctor conſtitut. Apoſt. lib. 3. c. 3., ſi ſacerdotium mulieribus conferretur; ita evidens non eſt; namque in quibuſdam regionibus

mu-

mulieres hæreditario jure ad regni ſolium deveniunt, ac in viros imperium habent: in lege veteri Debora Judic. 4. volente, & auxiliante Deo, populum iſraeliticum feliciter rexit; in lege quoque nova quædam abbatiſſæ non ſolum monialibus, ſed & presbyteris, & aliis clericis præficiuntur: quin ex cap. *Dilecta* tit. *De majoritate*, & *obedientia* jus habent ſuſpendendi ab officio, & a beneficio: *Dilecta in Chriſto filia abbatiſſa de Bonbrigenſi*, inquit ſummus Pontifex, *tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quod cum ipſa plerumque canonicas ſuas, & clericos ſuæ jurisdictioni ſubjectos propter inobedientias, & culpas eorum officio, beneficioque ſuſpendat; iidem confiſi ex eo, quod eadem abbatiſſa eos excommunicare non poteſt, ſuſpenſionem hujuſmodi non obſervant; propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti: quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas, & clericos, ut abbatiſſæ prælatæ obedientiam, & reverentiam debitam impendentes ejus ſalubria monita, & mandata obſervent, Eccleſiaſtica cenſura compellat.*

Verum utut ſit de adminiſtratione rerum temporalium, & de ſpirituali quodam foro externo, ubi mulieres virorum conſiliis, ſapientia, ac fortitudine uti poſſunt, earum animus anguſtior eſt, & inſtabilior, nimiſque fanaticis illuſionibus patet, quam ut ſupernaturalia fidei myſteria explanent, quæ fori interni ſunt, ad quæ conſiliarios adhibere nequeunt, definiant, intricatas conſcientias expediant, & ad finem ſupernaturalem dirigant: nedum viri in iis mulierum conſiliis crederent, ideoque tam abbatiſſæ, quam moniales ipſis ſubditæ indigent ſacerdotum, & confeſſariorum ope, qui conſcientias earum componant, & ſcrupulos evellant: quare juri naturali abſolute repugnat, mulierem fungi ſacerdotio.

Nec ſententiæ noſtræ adverſatur laudatum caput; nam præterquamquod quæ ibi referuntur ſpectant forum externum, in quo mulier juvari, & regi poteſt ſacerdotum conſilio, ac prudentia, ex eo conſtat, ſuſpenſionem, de qua ibi agitur, non eſſe veram cenſuram, cujus violatio inducat irregularitatem, ſed quandam pœnam œconomicam; quod ſummus Pontifex abbati mandet, ut clericos eccleſiaſtica cenſura compellat ad obediendum abbatiſſæ ipſis prælatæ.

ubique tum apud Græcos, tum apud Latinos retentus fuerit, ut conſtat ex teſtimoniis ſupra laudatis: ergo diaconorum ordo eſt divinitus inſtitutus.

Dices. Sanct. Cyprianus epiſtol. 65. ad Rogatianum ſcribit, diaconos non a Chriſto, ſed ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutos: *Meminiſſe autem diaconi debent*, inquit, *quoniam Apoſtolos, id eſt Epiſcopos, & præpoſitos Dominus elegit: diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros*: ergo.

Diſtinguo antec.: diaconos Apoſtoli ſibi conſtituerunt per ordinationem, & conſecrationem, concedo, conſtituerunt quoad primariam inſtitutionem; nego anteced. Illud igitur diſcrimen eſt in mente Sancti Cypriani Epiſcopos inter, & diaconos, quod Epiſcopi, ac presbyteri non ſolum a Chriſto fuerint inſtituti, ſed etiam electi, & conſecrati: diaconi vero dumtaxat inſtituti; ab Apoſtolis autem electi, & ordinati: unde ſubdit B. Martyr: *Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit poſſumus & hi* (diaconi) *contra audere, a quibus diaconi fiunt*: ſic in regno licet quævis poteſtas vitæ, & necis ſit a rege inſtituta, tamen judiciarium munus confertur aliis ab ipſomet rege, alias a dynaſte; unde oritur honoris diſtantia regios miniſtros inter, & miniſtros fiſcales, ut vocant.

Q. 3. *Quot ſunt diaconi officia?*

R. Pontificale Romanum tria ipſi aſſignat: *Diaconum*, inquit Pontifex, *oportet miniſtrare ad Altare, baptizare, & prædicare*: quam autem late pateat hujuſce vocis, *prædicare*, ſignificatio, pergens Pontifex aperit: *Quia in miniſterium tabernaculi teſtimonii, id eſt, Eccleſiæ Dei eligimini in levitico officio, quæ ſemper, in procinctu poſita; inceſſabili pugna contra inimicos dimicat, quam Eccleſiam Dei, veluti Tabernaculum*, PORTARE, ET MUNIRE DEBETIS, ORNATU SANCTO, PRÆDICATU DIVINO, EXEMPLO PERFECTO: quibus verbis magnificis, & e memoria numquam delendis, comprehenditur, quidquid veteres de variis diaconorum officiis tradiderunt.

Primo igitur diaconi miniſtrant ad altare, ibique pluribus officiis defunguntur: 1. quidem Epiſcopo, vel

vel presbytero ſacra facienti in omnibus præſto ſunt; ipſi materiam ſacrificii, panem ſcilicet, & vinum exhibent, calicem conſecrandum una cum ipſo offerunt, eadem verba ſimul proferunt: *Offerimus tibi calicem ſalutaris*; adeo ut in libro Pontificali vocentur *comminiſtri, & cooperatores Corporis, & Sanguinis Domini*: 2. Evangelium ſolemniter, & magna cum pompa ex altiori loco leguntur; 3. indignos a dignis ſeparant terribili iſta voce: *Recedant pœnitentes, ſancta ſanctis*; quæ, in mente Sanct. Chryſoſtomi ſpeciem quamdam præ ſefert judicii extremi, in quo Angelorum miniſterio, hœdi ab ovibus in æternum ſeparabantur; unde Yvo Carnotenſis ſerm. de excellentia ſacrorum ordinum ait: *Apoſtoli, & eorum ſucceſſores decreverunt, ut in omni matrice Eccleſia ſeptem diaconi circa aram Chriſti ſublimiori gradu tamquam columnæ altari aſſiſtent...: hi ſunt ſeptem Angeli, quos legimus in Apocalypſi tuba canentes ... hi ſunt ſeptem candelabra aurea lucem Evangelii in manibus, id eſt in operibus præferentia ... hi quoque ſunt tonitrua ſeptem beſtiales mentes terribili comminatione, vel quodam terribili tonitru commoventia*: 4. præſunt aſtantium precibus, monent, ubi flectenda genua, ubi levanda; quando benedictionem Epiſcopus impertiturus eſt, ut ad eam ſe præparent: quando ab oratione diſcedere licet, vel in ea perſeverandum; ut diebus jejunii, quibus cœtum non dimittunt hiſce verbis: *Ille Miſſa eſt*, ſed ut laudibus divinis inſiſtat; commonent dicendo: *Benedicamus Domino*: 5. juxta veterem Eccleſiæ diſciplinam calicem, ſeu Sanguinem Domini aſtantibus diſpenſabant: *Solemnibus impleti.*, inquit S. Cypr. ſermone de lapſis circa finem, *diaconus calicem præſentibus offerre cupit*: in actibus paſſionis Sancti Laurentii apud S. Amb. l. 1. de officiis cap. 41. iſthæc martyris verba ad Xyſtum ſummum Pontificem leguntur: *Experire, utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem*: quin & Corpus Domini ſub ſpecie panis diſtribuebant ex S. Juſtino Apolog. 2.; idque eis concedit Concil. Carthag. IV. can. 48.: *Diaconus*, inquit, *præſente presbytero, euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget*: conſule in hanc rem caput XVI. de euchariſtia.

Secundo, diaconus ex officio baptizat etiam ſolemniter, non quidem ut ordinarius miniſter, ſed extraordinarius, ut late proſecuti ſumus tractatu de baptiſmo, ubi de miniſtro, ad quem remittimus lectorem.

Tertio, Diaconus eſt verbi Dei miniſter, vi quidem ſuæ ordinationis, ſi predicatio fiat per modum Catecheſeos, & ſine illo apparatu, qui competit eis, qui ex cathedra conciones ad populum habent; ex Sancto enim Dionyſio, aut quovis auctore libri de hierarchia eccleſiaſtica, ad officium ejus pertinet purgare, nempe a vitiis, quæ rudiores plerumque ex ignorantia contrahunt, atque eo titulo catechumenos exorciſmis olim ad baptiſmum præparabant, ex libro eccleſ. dogmatum inter operà S. Auguſtini: *Evangeliſtæ diaconi ſunt*, inquit Auctor commentariorum in epiſtola S. Pauli apud S. Ambroſium ad cap. 4. epiſtolæ ad Epheſios *quamvis non ſint ſacerdotes, evangelizare tamen poſſunt ſine cathedra*; nam ſolemnis Evangelii prædicatio eſt præcipuum munus Epiſcopi, quod per ſeipſum niſi legitime impediatur, obire tenetur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 5. cap. 2. de reform., & ſeſſ. 24. cap. 4. ita ut ne quidem, præſente Epiſcopo, presbyteris id concederetur in quibuſdam Eccleſiis, ut in Africana, teſte S. Auguſtino, qui juſſum Valerii Hipponenſis Epiſcopi, & natione Græci, ac ſenectute gravatis in excuſationem adducit, quod nondum ipſe Epiſcopus, ſed ſolum presbyter præter morem conciones ad populum habuiſſet: at cum Epiſcopos aliquando legitimis impedimentis detineri contingat, Chriſtus, ne alicubi unquam deſit prædicatio verbi Dei, adjutores ipſis dedit diaconos, quos huic muneri delegarent, ſicut Apoſtoli Stephanum, quem Pontifex initiandis in exemplum proponit: *Cogitate* inquit, *beatum Stephanum merito præcipuæ caſtitatis ab Apoſtolis ad officium iſtud fuiſſe electum: curate, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis*; bona quippe opera evangelici præconis ſunt verborum ejus explanationes, & dictorum certiſſima argumenta, ideoque pergit Pontifex: *Habete pedes veſtros calceatos ſanctorum exemplis in præparatione Evangelii pacis*: atque in hujuſce officii ſignum ſtolam imponit ſuper humerum ſiniſtrum ordinati diaconi: *Orarium*, inquit Concilium Tole-

tanum IV. *oportet levitam geſtare, quia orat, id eſt prædicat*; oratio quippe, & ſermo; orator, & concionator ſunt termini ſynonymi.

Diaconus ergo in ſua inauguratione decoratur orario, ſeu ſtola, quæ apud veteres erat quoddam dignitatis inſigne, & ſolemnis habitus ampliſſimus, ut diſcat debere ſe eſſe paratum ad diſpenſandum verbum Dei, ubi munus illud fuerit ipſi demandatum: propterea Sanct. Gregorius ægre ferebat, diaconus aliis ſtudiis a præcipuo illo officio avocari: *Valde reprehenſibile*, inquit lib. 4. epiſt. 44, *ut in diaconatus ordine conſtituti modulationi vocis inſerviant, quos ad prædicationis, elemoſynarumque ſtudium vacare congruebat*: & Concilium Mediolanenſe V. parte 3. pro examine initiandorum ad diaconatum ſic ſtatuit: *Diaconorum examen, experimentumve fiat, præterea aliquanto diligentius de ſacramentorum doctrina; experimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ex ratione concionatorum examini infra præſcripta*; ex quibus Hallierus e ſocietate Sorbonica Epiſcopus Cabellionenſis concludit §. 11. de examine ordinandorum, eos, qui ſacramentorum ſunt inſcii, & conciomandi omnino imperiti, ad munus diaconi eſſe inhabiles, minuſque idoneos.

Neque vero Patres hancce diaconorum delegationem ad ſolam doctrinam coarctant, ſed etiam extendunt ad omnem Paſtorum ſollicitudinem, ut verbum Dei prædicatum radicetur in animis, creſcat, ſi fructum afferat: S. Ignatius epiſtola ad Trallianos ſcribit, Epiſcopum in Eccleſia Chriſti typum gerere; ſacerdotes tamquam ejus conſiliarios, unum corpus, & ſenatum cum eo conſtituere, cujus ipſe præſes ſit, & caput; diaconos vero imitari miniſtrantes Angelos, quos Apoſtolus perhibet Hebr. 1. in omne miniſterium mitti propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis.

Enimvero ex omnibus clericis hi, de quibus hic eſt ſermo, ſimpliciter, & abſolute vocantur diaconi, latine miniſtri, quia ex inſtitutione ſua ſunt veluti a latere Epiſcopi in primo miniſterii gradu, ut, quæ utilia ille præſcripſerit ad regimen tum inferiorum clericorum, tum populi, ipſi executioni mandent, quemadmodum in familia paterfamilias domeſtico,

quem aliis præpoſuit, curam rerum gerendarum imponit: non eſt bonum, judicio Apoſtolorum Principis Act. 6.; Epiſcopum relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis pauperum, quibus tamen ex officio proſpicere tenetur, juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 23, cap. 1. de Reformat: diaconi electi ſunt, ut ejus nomine huic operi incumberent, & res Eccleſiæ adminiſtrarent: cum tempore perſecutionis confeſſores in carcere detenti recreandi eſſent tum ſecundum corpus neceſſariis alimentis, tum ſecundum animam euchariſtia, & ſalutaribus conſiliis; diaconos ad eos dirigebat Epiſcopus, ex S. Cypr. epiſt. 10.; ſi pœnitentes periculoſe decumbebant, in abſentia presbyterorum Epiſcopus mittebat diaconum, qui eorum confeſſionem exciperet, & manu ipſis impoſita in pœnitentiam Eccleſiæ reconciliaret: ex eodem S. Cypriano epiſt. 11. ſi parochiæ rurales ſacerdote carerent, iis Epiſcopus præficiebat diaconos, qui in iis prædicabant, baptizabant, & euchariſtiam a ſacerdote confectam diſtribuebant: ex Conciliis Eliberitano, & Toletano IV., & ex S. Hieronymo dial. contra Luciferianos, ſi Epiſcopus legitime detentus ad Concilium proficiſci non poterant, per diaconum, tamquam per fidum miniſtrum, traditionem Eccleſiæ ſuæ teſtatam faciebat, ut patet ex pluribus Conciliis, quorum decretis diaconi, nomine ſui Epiſcopi, ſubſcripſiſſe leguntur: quin aliquando diaconus cum Epiſcopo ſuo ad Concilium acceſſit, ut S. Athanaſius cum S. Alexandro ad Concilium Nicænum, non quidem ut cum Epiſcopis judex ſederet, ſed ut iis operam, & induſtriam præſtaret ad ſolvendos difficultatum nodos, & controverſias dirimendas: denique cap. *Diaconi* 1. diſt. 93. *De Diaconis* ſic habetur: *Diaconi Eccleſiæ tamquam oculi ſint Epiſcopi, oberrantes, & circumluſtrantes cum verecundia actus totius Eccleſiæ, et perſcrutantes diligentius* &c. præcipue vero deligebantur ad regendas diaconiſſas, virgines, & inferiores clericos, in quos etiam animadvertebant, ſi quid peccaſſent, ex libr. 8. conſt. Apoſt. cap. 28., ubi habetur: *Diaconus excommunicat ſubdiaconum lectorem*, &c.: hinc mos ille, qui etiam nunc ex parte viget, ut diaconus, quæ aguntur in clero & in plebe accuratius eductus, initiandos ad diaconatum,

tum, & presbyteratum Pontifici offerret, eorumque virtutis, ac votorum Eccleſiæ teſtimonium redderet.

Quæ cum ita ſint, merito Pontifex ſupra monebat, diaconorum eſſe Eccleſiam veluti vivens Dei Tabernaculum portare, ac munere *ornatu ſuo*, ſcilicet virtutum, quas requirit Apoſtolus Timoth. I. cap. 3. *prædicatu divino, exemplo perfecto*: ſed quis ad hæc idoneus?

Ordinationis ſacramentum ſingularem hanc gratiam confert iis, qui præparato animo, ut par eſt, ad illud accedunt; credendum quippe eſt, Pontificem, quando manum imponit cuilibet initiando, efficaciter dicere: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus in nomine Domini*, cum Concilium Trident. ſeſſ. 23. can. 4. anathemate eos percutiat, qui dixerint, *per ſacram ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, accipe Spiritum ſanctum*: diacono autem Spiritus Sanctus datur ad robur, ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus, quia cum ex dictis ad ejus miniſterium pertineat eorum executio, quæ Epiſcopus decreverit, ubique adverſarios patitur, contra quos opus eſt ei fronte ferrea, & facie adamantina, quam Deus promittit Jeremiæ c. 1. & ea fortitudine, ac ſapientia, qua induit Stephanum Act. 6. SS. Laurentium, Vincentium, & alios diaconos, quos Eccleſia laudat, & in ordinatione proponit tamquam exemplaria, quæ initiandi imitentur.

Nec dicas, illas nunc dotes non exigi a diaconis, quibus unum ſupereſt munus, ſcilicet miniſtrare ad altare, ibique Evangelium decantare; ideo enim pauciora nunc creduntur diaconis, quia ad plura non reperiuntur idonei, aut ſi qui ex iis congruentibus virtutibus fuerint inſtructi, ab Epiſcopis ſtatum aſſumuntur ad paſtoralia munia, cum ipſis deſint ſacerdotes ita idonei: ſed manet Chriſti inſtitutum, manet eadem ſacramenti virtus, & dignitas, idem conſecrationis ritus, quem Pontifex auſpicatur a prædicatione quæ juxta Eccleſiæ morem, non præmittitur, niſi anguſtioribus myſteriis, ut miſſæ ſacrificio, ſacerdotum conſecrationi; in ea autem enixe a Deo petit, ut emittat in initiandos, ſicut olim, Spiritum Sanctum, quo ſeptiformis gratiæ munere roborentur: *Abundet in eis*, inquit, *totius forma virtutis, auctoritas modeſta,*

pudor, conſtans, innocentia puritas, & ſpiritualis obſervantia diſciplinæ, in moribus eorum præcepta tua fulgeant, ut ſuæ caſtitatis exemplo imitationem ſanctam plebi acquirat; væ igitur eis, qui tam copioſæ gratiæ obicem ponunt, & novatoribus occaſionem præbent calumniandi ſacratiſſimum huncce ritum, tanquam ſcenam, & ludum; piis vero catholicis locum deflendi leviticum ordinem ipſis cœleſtibus ſpiritibus ſpectabilem ita jacere, ut homines, non dico mediocriis eruditionis, & virtutis, ſed nullius probatæ ſcientiæ, & pietatis, ſacrum illum ordinem invadant, non ut in illo gradu conſiſtentes Deo ſerviant, de quo nequidem cogitarunt; ſed ut eo calcato quamcitiſſime ad ſuperiorem aſcendant; alioquin tam ipſi, quam parentes, aut amici de Epiſcopo conqueſturi, ſi moras interponat, & cauſaturi loco meritorum, quibus carent, ſumma rerum inopiam, quæſtum æſtimantes ſacerdotium: *Adeo deſpicitur miniſterium*, inquit Hallierus de probatione ordinandorum ſect. 1. n. 9., *cui nullus par eſt, ut vix impar ei credatur: contemnitur Eccleſia, quæ ſacerdotum, & clericorum probro, vel infamia conſpurcatur, vileſcit Chriſtus, cui tam vilia, tam ignava mancipia conſecrantur; ad quem tam dejecti, tamque ignobiles legati mittuntur.*

§. VII. *De Diaconiſſis.*

Q. 1. QUid erant diaconiſſæ, quarum Concilia, & ſcriptores eccleſiaſtici frequentem faciunt mentionem?

R. Diaconiſſarum nomen dupliciter accipitur: 1. pro uxoribus, quas diaconi ante ſuam inaugurationem duxerant; quæ enim prius fuerant uxores clericorum, vocabantur maritorum nomine, licet ab ipſis ſeparatæ, & perpetuam continentiam profeſſæ: uxor Epiſcopi dicebatur epiſcopa, presbyteri, presbytera; diaconi, diacona, ſive diaconiſſa; ſubdiaconi, ſubdiacona, *Si inventus fuerit*, inquit Concilium Turonenſe II. can. 20. *presbyter cum ſua presbytera, aut diaconus cum ſua diaconiſſa; annum integrum excommunicatus habeatur*, ambo quippe, clericus ſcilicet, & ejus

uxor apud latinos perpetuam continentiam profiteri tenebantur: 2. diaconiſſarum nomine intelliguntur mulieres ſive virgines, ſive viduæ Deo dicatæ ad aliquod Eccleſiæ miniſterium, circa quas inſtituti noſtri ratio poſtulat, ut nonnulla elucidemus: itaque.

Q. 2. *Uſus diaconiſſarum eſt ne perantiquus?*

R. Cœpit ab Apoſtolis, & in univerſali Eccleſia latina, ſcilicet, & græca, obtinuit pluribus ſæculis.

Probatur, quia ejuſmodi diaconiſſarum fit mentio Rom. 16. v. 1.: *Commendo autem vobis*, inquit Apoſtolus, *Phæben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris:* plura etiam de viduis ſcribit idem Apoſtolus 1. ad Tim., quæ videntur non poſſe intelligi, niſi de diaconiſſis, poſtquam enim docuit c. 3., quibus virtutibus ornatus eſſe debeat diaconus, iſta ſtatim ſubjungit verſ. 11.: *Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus*; ut quid enim agens de diaconis, mulierum illarum meminit, niſi quia ſimile quoddam habebant miniſterium? & cap. 5. v. 9.: *Vidua eligatur non minus 60. annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens &c.*, quæ c. 3. a diaconis exegerat: de aliis vero viduis ſic habet: *Adoleſcentiores autem, viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto* (id eſt cum Eccleſiæ bonis, quæ ſunt Chriſti, ſaginatæ fuerint), *nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt:* hic Apoſtolus diſtinguit inter viduas: aliæ ob paupertatem alebantur ab Eccleſia, etiamſi eſſent bigamiæ, necdum ſexageſimum annum attigiſſent; aliæ inter cæteras eligebantur unius viri, ſexagenariæ, probatæ virtutis, & voto caſtitatis conſtrictæ: ad quid autem tot titulis conſpicuas requirit Apoſtolus, niſi propter aliquod ſpiritale miniſterium? porro viduas potius commemorat, quam virgines, quia virginitatis profeſſio non evaſit communis, niſi adulta jam Eccleſia chriſtiana; propterea que ſatis fuit Apoſtolo, ut mulieres ad ſpirituale miniſterium eligerentur, quæ fuiſſent unius viri: quemadmodum præſcribit non aſſumendos in Epiſcopos, presbyteros, & diaconos, qui fuerint plurium uxorum viri: ſed ubi virginitas paſſim in agro Eccleſiæ efflorüit, diaconiſſæ electæ ſunt tum ex virgini-

nibus, tum ex viduis unius viri, modo quadrageſimum ætatis annum agerent; ſic enim habetur lib. 6. conſtit. apoſt. c. 17.: *Diaconiſſa eligatur virgo pudica, ſi autem non fuerit, ſit ſaltem vidua, quæ uni nupſerit*: & S. S. Epiphanius in expoſitione fidei: *Illæ quidem*, inquit, *univiræ, & continentes eſſe debent, vel poſt unas nuptias viduæ, vel perpetuæ virgines.*

Q. 3. *Quandonam deſierunt diaconiſſæ?*

R. Senſim ſine ſenſu deſierunt, cum baptiſmatis ſtati dies paſchatis, & pentecoſtes non ſunt amplius obſervati, ſed infantes ſtatim a nativitate baptizari cœperunt, & baptiſmus non per immerſionem, ſed per infuſionem collatus eſt: nec probabilis eſt eorum ſententia, qui opinantur, diaconiſſas abrogratas eſſe, vel in Concilio Laodiceno, ineunte IV. ſæculo, vel in Concilio Atauſicano, vel Epaunenſi VI. ſæculo in Burgundia, vel in Turonenſi II.: cum Concilium Carthaginenſe IV. can. 12., S. Epiphanius ſupra laudatus, Concilium Chalcedonenſe can. 15., refenturque can. 27. q. 1. c. *Diaconiſſam*, & quinixetum can. 14. anno 692. diaconiſſarum meminerint: quare Zonaras, & Balſamon Concilium Laodicenum interpretantur de aliis viduis, quam de diaconiſſis, quarum eſt hic ſermo: verba Concilii Turonenſis manifeſte declarant ipſum non loqui de diaconiſſis; ſic enim habet; *Cum omnes ſciant, quod nunquam in canonicis libris legitur benedictio vidualis*: atqui nullus ignorat in antiquis euchologiis Græcorum, & libris ritualibus Latinorum extare ritum conſecrandi diaconiſſas: alia autem Concilia vel vetant duntaxat, ne diaconiſſæ contra canones ordinentur, puta quadraginta annis minores, vel ſi abſolute eas abrogant, lex illa in aliis provinciis non obtinuit.

Q. 4. *Quæ fuerunt diaconiſſarum miniſteria?*

R. Diaconiſſæ 1. erant oſtiariæ reſpectu mulierum, quandiu in templis fuerunt a viris ſeperatæ; quemadmodum nunc moniales, ut conſtat ex epiſtola, quæ ſub nomine S. Ignatii circumfertur ſcripta ad Antiochenos: *Saluto*, inquit, *Sanctarum portarum cuſtodes diaconiſſas; ſaluto Chriſto acceptas virgines*: 2. mulieres in ſacrum baptiſmatis fontem immergendas exuebant, & eductas ſuſcipiebant ex S. Epiphanio hæreſi

79.:

79.: 3. ruſticanas, & imperitas mulieres docebant ex Concilio Carthaginenſi III. can. 12.: *Viduæ*, inquit, *vel ſanctimoniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur, tam inſtructæ ſint ad officium, ut poſſint apte, & ſano ſermone docere imperitas, & ruſticanas mulieres tempore, quo baptizandæ ſunt*: 4. diaconiſſis utebatur Epiſcopus reſpectu mulierum, quomodo diaconis reſpectu virorum ex lib. 3. conſtit. Apoſt. cap. 15., ubi ſic habetur: *Eliges quoque diaconiſſam fidelem, & ſanctam ad miniſtrandum mulieribus; evenire enim ſolet aliquando in quibuſdam domibus, ut non poſſit, propter infideles, mittere diaconum ad mulieres, mittere vero poſſis diaconiſſam, propter cogitationes improborum; ad multa enim indigemus diaconiſſa*.

Q. 5. *Diaconiſſarum ſtatus erat ne ordo ſacerdotalis, ſeu clericalis?*

R. Minime, probaturque 1. ex S. Epiphanio citata hæreſi 76.: *Quanquam*, inquit, *diaconiſſarum in Eccleſia ordo ſit, non tamen ad ſacerdotii functionem, aut ullam hujuſmodi adminiſtrationem inſtitutus eſt*: 2. quia ordines ſunt progreſſiones, & gradus ad ſacerdotium, euchariſtiamque conficiendam: atqui diaconiſſæ non ordinantur ad ſacerdotium, aut ad ullam ejus adminiſtrationem ex S. Epiphanio: ergo earum ſtatus non erat ordo ſacerdotalis, ſeu clericalis, quamvis ſimilibus officiis fungerentur erga mulieres, quibus oſtiarii, & lectores erga viros: ſed iſta præſtabant, quomodo nunc laici etiam conjugati portas chori obſerant, & arcent populum, ne propius ad altare accedat.

Q. 6. *Quo jure mulieres arceantur ab ordinibus?*

R. Jure divino ſaltem poſitivo.

Probatur 1. ex Scriptura 1. Cor. 14.: *Mulieres in Eccleſiis taceant; non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe ... turpe enim eſt mulieri loqui in Eccleſia*: 1. Tim. 2.: *Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum; ſed eſſe in ſilentio*: Epheſ. 5.: *Sicut Eccleſia ſubdita eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*.

Probatur 2. ex Traditione. S. Irenæus lib. 1. cap. 9., Tertullianus lib. de præſcript. c. 42., & de velandis virginibus cap. 8. Ambroſius, vel quivis auctor

ctor in c. 3. 1. ad Timoth., S. Epiphanius hæreſi 79. S. Aug. lib. de hæreſibus c. 27. inter hæreſes numerant dogma, quo aſſeritur, mulieres capaces eſſe ſacerdotalibus officiis, hæreticoſque, ut Collyridianos, Gnoſticos, qui mulieres ſacris præficiebant, gravibus verbis inſectantur: *Ipſæ mulieres hæreticæ, quam procaces*, inquit Tertull. lib. de præſcript. c. 41.: *quæ audeant docere, contendere, exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere.*

Probatur 3. ratione duplici: 1. quia ſi ſolo jure eccleſiaſtico mulieres excluderentur ab ordinibus, ordinatio earum eſſet valida, quamvis illicita, quemadmodum ordinatio bigami, quæ ſolo jure eccleſiaſtico prohibetur; atqui repugnat omnium Catholicorum ſenſui, mulieris ordinationem ſubreptitie factam eſſe ratam, characteremque ſacerdotalem impreſſiſſe: ergo: 2. quia ſacerdos eſt ſponſus ſaltem miniſterialis Eccleſiæ ſibi commiſſæ; gerit enim vices Chriſti, qui per ſacerdotium ſuum Eccleſiam ſic exhibuit ſponſam glorioſam ſine macula, & ruga Eph. 5. atqui hæc denominatio non competit mulieribus: ergo ſacerdotium Chriſti in eas derivari nequit.

Dixi, mulieres arceri a ſacerdotio jure divino ſaltem poſitivo, quia dubium eſſe poteſt, num excludantur etiam jure naturali; namque a mundo condito ad hæc uſque tempora nulla mulier apud veræ religionis cultores functa fuit officio ſacerdotali: non in lege naturæ, neque in lege ſcripta, neque in lege evangelica, in qua cum beatiſſima Virgo Maria ſupra non ſolum omnes homines, ſed etiam omnes Angelos, ſanctitate, ſapientia, & omni gratiarum genere excelleret, ſacerdotalia tamen munera non exercuit, nequidem Hieroſolymis, ubi uſque ad vitæ exitum ſedem feciſſe creditur.

Iſtud argumentum ad minus probat juri naturali convenientiſſimum eſſe, ut mulieres ſacerdotalia munera non obeant propter naturalem ad virum ſubjectionem, ſexus verecundiam, innatam levitatem, & inconſtantiam: utrum autem jura naturalia violarentur, quemadmodum aſſerit auctor conſtitut. Apoſt. lib. 3. c. 3., ſi ſacerdotium mulieribus conferretur; ita evidens non eſt; namque in quibuſdam regionibus mu-

mulieres hæreditario jure ad regni ſolium deveniunt, ac in viros imperium habent: in lege veteri Debora Judic. 4. volente, & auxiliante Deo, populum iſraeliticum feliciter rexit; in lege quoque nova quædam abbatiſſæ non ſolum monialibus, ſed & presbyteris, & aliis clericis præficiuntur: quin ex cap. *Dilecta* tit. *De majoritate*, & *obedientia* jus habent ſuſpendendi ab officio, & a beneficio: *Dilecta in Chriſto filia abbatiſſa de Bonbrigenſi*, inquit ſummus Pontifex, *tranſmiſſa nobis petitione monſtravit, quod cum ipſa plerumque canonicas ſuas, & clericos ſuæ jurisdictioni ſubjectos propter inobedientias, & culpas eorum officio, beneficioque ſuſpendat; iidem confiſi ex eo, quod eadem abbatiſſa eos excommunicare non poteſt, ſuſpenſionem hujuſmodi non obſervant; propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti: quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas, & clericos, ut abbatiſſæ prælatæ obedientiam, & reverentiam debitam impendentes ejus ſalubria monita, & mandata obſervent, Eccleſiaſtica cenſura compellat.*

Verum utut ſit de adminiſtratione rerum temporalium, & de ſpirituali quodam foro externo, ubi mulieres virorum conſiliis, ſapientia, ac fortitudine uti poſſunt, earum animus anguſtior eſt, & inſtabilior, nimiſque fanaticis illuſionibus patet, quam ut ſupernaturalia fidei myſteria explanent, quæ fori interni ſunt, ad quæ conſiliarios adhibere nequeunt, definiant, intricatas conſcientias expediant, & ad finem ſupernaturalem dirigant: nedum viri in iis mulierum conſiliis crederent, ideoque tam abbatiſſæ, quam moniales ipſis ſubditæ indigent ſacerdotum, & confeſſariorum ope, qui conſcientias earum componant, & ſcrupulos evellant: quare juri naturali abſolute repugnat, mulierem fungi ſacerdotio.

Nec ſententiæ noſtræ adverſatur laudatum caput; nam præterquamquod quæ ibi referuntur ſpectant forum externum, in quo mulier juvari, & regi poteſt ſacerdotum conſilio, ac prudentia, ex eo conſtat, ſuſpenſionem, de qua ibi agitur, non eſſe veram cenſuram, cujus violatio inducat irregularitatem, ſed quandam pœnam œconomicam; quod ſummus Pontifex abbati mandet, ut clericos eccleſiaſtica cenſura compellat ad obediendum abbatiſſæ ipſis prælatæ.

Obji-

Objicitur exemplum S. Joannis Evangeliſtæ, quem Chriſtus licet Apoſtolum, B. Virginis ſubdidit tanquam matri, atque in æternam hujuſce inſignis facti memoriam Eccleſia quoſdam monialium ordines inſtituit, in quibus ſacerdotes, & clerici abbatiſſæ, uti matri parerent: ſed quid inde? Chriſtus ipſe ſummus ſacerdos legitur fuiſſe ſubditus parentibus, ſcilicet B. Virgini matri, & S. Joſepho ſuo nutritio, an propterea ſacerdotium ejus ipſis ſubdebatur, itaut eo fungi non poſſet, niſi ad eorum nutum? hoc exemplo diſcant, hinc ſacerdotes reverentiam, & obedientiam, quam debent parentibus; gratia quippe non deſtruit naturam, ſed perficit: inde parentes auctoritatem paternam non debere extendere ad ea, quæ filiis uti ſacerdotibus competunt; neque enim B. Virgo imperavit ſive Chriſto Domino in iis, quæ Patris ejus erant, ſive S. Joanni Evangeliſtæ, quantum ad ea, quæ apoſtolicum munus ſpectabant: quod ſi in iis peccent parentes, reverenter (ut decet filios) moneant ſacerdotes filii, non dure, & ſuperbe increpent.

§. VIII. *De Presbyteris.*

Q. 1. *Quid ſignificat nomen presbyteri?*

R. Presbyter græce idem eſt ac latine ſenior: presbyter ergo ſecundum etymon, eſt nomen ætatis; ſecundum vero acceptionem, eſt nomen officii, ac præfecturæ: magiſtratus enim, & in republica Præfecti ſeniores vocari ſolent, ut donetur morum gravitas, quæ eis competit, & in ſenibus magis eludet: hinc diaconi, & alii clerici inferiores nunquam presbyteri appellantur, quia ipſorum eſt miniſtrare; præeſſe autem cum ſit Epiſcopi, & ſimplicis ſacerdotis, Epiſcopus in Scripturis nonnunquam presbyter nominantur, ut ep. 2., & 3. S. Joannis, & 1. Timoth. 4. v. 14. Timotheus dicitur inauguratus Epheſiorum Epiſcopus per impoſitionem manuum presbyterii: ſed frequentius ſacerdotes Epiſcopo inferiores dicuntur presbyteri, ut 1. Tim. 5.: *Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*: & ita uſus obtinuit, ut ſoli ſacerdotes inferiores ſimpliciter nominentur presbyteri.

Q. 2.

Q. 2. *Quid eſt presbyteratus?*

R. Eſt ordo, quo datur poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & remittendi peccata.

Q. 3. *Quot ſunt presbyteri officia?*

R. Quinque ex pontificali romano, in quo ſic habetur; *Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, praeſſe, prædicare, baptizare*; quæ ſigillatim nobis ſunt exponenda.

§. IX. *De primo presbyteri officio.*

OFferre eſt presbyteri officium primarium, ex quo reliqua pendent; ſacerdotium quippe, & ſacrificium ita conjuncta ſunt, & indiviſſa, ut nequidem Chriſtus Dominus ſacerdos eſſet, teſte Apoſtolo Heb. 8. verſ. 3., niſi haberet, quod offerret: *Omnis enim pontifex*, inquit, *ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur; unde neceſſe eſt & hunc* (Chriſtum) *habere aliquid, quod offerat*: quis autem explicet hujuſmodi miniſterii præſtantiam, cum ipſimet Apoſtolo, licet ad tertium cælum rapto, viſa ſit *in interpretabilis ad dicendum*? verba illius ſunt Hebr. 6. v. 11.

Ineffabilia quidem ſunt ſingula dona a Chriſto homini collocata; ſed ſacerdotium cæteris eminere ex eo probat Apoſtolus, quod Pater non ſine jurejurando illud Chriſto promiſerit, quaſi eſſet creditu difficilius, & ab omnium intelligentia magis disjunctum: *Quantum eſt*, inquit Hebr. 7. v. 20., & 21., *non ſine jurejurando ... per eum, qui dixit ad illum: Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum*? hoc eſt quanti a nobis fieri debet ille ſacerdotii titulus, propter quem Deus ipſe ſumma veritas juramentum interpoſuit?

Enimvero quod Chriſtus ſit rex, legislator, & judex, id ipſi debebatur jure nativitatis temporalis, in qua vi incarnationis natus eſt Filius Dei naturalis, nec magnum illi fuit, ut ab omnibus acciperet honorem, obſequium, & rerum ab ipſis geſtarum rationem: quod vero conſtitutus ſit ſacerdos, & hominum mediator, qui per ſacrificium ſuum peccatores Deo reconciliaret, omnia peccata deleret, & ex maſſa corruptionis Eccleſia glorioſam ſibi ſponſam exhi-

hiberet, ex qua naſcerentur filii Dei naturæ divinæ conſortes, regni cæleſtis hæredes, veri adoratores in ſpiritu, captum humanum omnino ſuperat; ideoque Deus promiſſum ſuum juramento confirmare voluit.

Atqui ſtupenda illa gratiarum miracula Chriſtus ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech uſque ad conſummationem ſæculi operatur, ſacrificium ſuum offerens miniſterio presbyteri, qui unus eſt cum illo Dei, & hominum mediator, & unus ſacerdos eo modo, quo inſtrumentum eſt quid unum cum cauſa principe movente, & applicante.

Dominus ad Moyſen, quem conſtituebat deum Pharaonis, & ſalvatorem populi ſui, ait Exod. 4. v. 17.: *Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna*: & Moyſes revera per hancce virgam terram Ægypti prodigiis replevit, flumina in ſanguinem convertit, mare rubrum diviſit, aquam e petra duxit: quid vero presbyter offerens, niſi inſtrumentum vivens in manu Chriſti ſalvatoris noſtri, & primarii ſacerdotis, quo utitur ad patranda recenſita gratiarum prodigia? quando Apoſtolos nondum ſacerdotio inauguratos ad prædicandum miſit, dedit eis poteſtatem e corporibus expellendi dæmones, & omnem languorem, quin & mortuos ſuſcitandi: ubi autem ſacerdotes conſtituit, innovat ſigna, mutat mirabilia; per eos quippe animas peccato mortuas ſuſcitat, ex iis dæmones ejicit, ſpirituales morbos curat, genus humanum reformat, naturam immutat, panem in ſuum corpus ex Maria Virgine natum, vinum in proprium ſanguinem convertit, ac juge ſacrificium ipſe ſacerdos, & hoſtia offert valoris infiniti, ac divina majeſtate dignum.

Dicat ergo cum Propheta pſalm. 70. initiandus in presbyterum; *Introibo in potentias Domini*: mirentur univerſi, glorificentque Deum, qui poteſtatem talem dedit hominibus, qua major excogitari non poteſt; extenſior quidem eſt in Epiſcopo, ſed non intenſior, ut ſupra diximus: *Quanta eſt prerogativa ordinis veſtri*; inquit S. Bernardus, vel quivis auctorem ſer. 1. ad paſtores in ſynodo congregatos: *Prætulit vos regibus, & imperatoribus: prætulit ordinem veſtrum omnibus ordinibus, immo (ut altius loquar) prætulit*

vos

vos Angelis, & Archangelis, Thronis, & Dominationibus; ſicut enim non Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit ad faciendam redemptionem; ſic non Angelis, ſed hominibus, ſoliſque ſacerdotibus dominici corporis, & ſanguinis commiſit conſecrationem; omnes enim ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi: ſed longe excellentius eſt officium veſtrum, quod admirabile eſt non ſolum in oculis veſtris, ſed etiam Angelorum.

Ad ejuſmodi donorum prodigia cum gratiarum actione contemplanda Pontifex conſecrationem auſpicaturus aſtantium mentes erigit: „ Surſum corda, *inquit* gratias agamus Domino Deo noſtro; *& ad Deum mente ſuſpenſus pergit*: Vere dignum, & juſtum eſt, æquum, & ſalutare, nos tibi ſemper, & ubique gratias agere, Domine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus, bonorum auctor, & diſtributor omnium dignitatum; *& nonnullis interjectis*: Quapropter infirmitati quoque noſtræ, Domine, quæſumus, hæc adjumenta largire, quæ quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus: da, quæſumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos presbyteri dignitatem, innova in viſceribus eorum ſpiritum ſanctitatis, ut acceptum a te, Deus, ſecundi meriti munus obtineant, cenſuramque morum exemplo ſuæ converſationis inſinuent: *& ad initiandos converſus ait*: Cum magno timore ad tantum gradum aſcendendum eſt, ac providendum, ut cæleſtis ſapientia, probi mores, & diuturna juſtitiæ obſervatio ad id electos commendent."

Hinc Pontifex, ſeu Eccleſia per Pontificem ab initiandis presbyteris non exigit dumtaxat corda per confeſſionem ſacramentalem recens purgata, & ex peccandi conſuetudine, malevolentia, peccatorumque reliquiis adhuc implicata; abſit enim a ſacerdotio tanta injuria: ſed profectam virtutem neceſſariam monet, cujus ſemina a tonſura ſaltem clericali jacta fuerint, ac deincepspiis exercitationibus irrigata germinaverint, in dies creverint, ac pro altiori ordinis gradu fructus fecerint uberiores, domumque Dei jucundo ſuo odore recreaverint: unde Conc. Med. V. pro examine conſecrandorum presbyterorum ſic præſcribit, ab iis, qui ſacerdotio initiari volunt: „ Hæc ſtudioſe ſigillatim perquirantur, an pie, & fideliter in miniſteriis anteactis ſe

geſ.

geſſerint; an ſpectata pietate, atque caſtis moribus; an præclarorum bonorum operum exemplum, & vitæ documenta ab iis expectari poſſint ... an ſacræ confeſſionis aliquam peritiam habeant; an ad alia ſacramenta recte, riteque miniſtranda idonei ſint; an earum cognitionem explicatiorem habeant; an doctrinam item remanet, qua verbum Dei recte tractare, concionemque habere poſſint; atque de re ſacra, de chriſtianorum virtutum officiis, atque de omni re ad ſalutem neceſſaria apte populum inſtruere, ad docere poſſint ... præter cætera, quæ ad ſanctæ ſpiritalis vitæ uſum pertinent, ea maxime explorentur, quæ de orandi modo, deque omni ſanctarum meditationum, cæleſtiumque contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religioſe ſeſe exercuerunt, tradita ſunt: " recte equidem; ſi enim laicis non conceditur ad menſam Domini ſingulis diebus accedere, niſi ſint purioris vitæ, & piis meditationibus cavere ſoleant, ne rerum exteriorum cura ardorem devotionis extinguat, aut remittat; quanto magis iſta requirenda ſunt ab eo, qui quotidie non ſolum ſaginandus eſt corpore, & ſanguine Domini; ſed etiam illa oblaturus: in ſacrificium ipſe una cum Chriſto ſacerdos, & hoſtia? nam ex S. Auguſt. ſæpius laudato tractatu de miſſa, ſacrificium exterius eſt ſignum ſacrificii interioris, hoc eſt ſacerdos, cum in altari Chriſtum Deo Patri exterius immolat, ſignificat ſe, ſuaque omnia cum re oblata devovere: *Imitamini, quod tractatis*, ait pontifex ad initiandos, *quatenus mortis dominicæ myſterium celebrantes, mortificare membra veſtra a vitiis, & concupiſcentiis omnibus procuretis*: & ita ſacerdos quotidie Chriſtum debito modo offerens quotidie vere dicat: *Chriſto confixus ſum cruci; mihi mundus crucifixus eſt* Galat. 2., & 6.

Liquet ergo cum quanto Dei contemptu, tremendi myſterii injuria, Eccleſiæ dedecore, & ſpirituali fidelium detrimento ſacerdotium invadant homines doctrina, & pietate rudes, intimæ ſuavitatis ex colloquiis divinis inexpertes, rerum terrenarum affectibus lutei, ac ſordidi: ut caveant Epiſcopi ab ejuſmodi etiam in diaconos aſſumendis, quanto magis in presbyteros clamat Apoſtolorum princeps Act. 6.: *Conſiderate ergo, fratres, viros ex nobis boni teſtimonii .... plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.*

Nec

Nec cujuſquam animum moveat ſacerdotum penuria; inepti quippe, & indigni, nedum Eccleſiæ ſint utiles, quin maximæ noxii, epiſcoporum onus præ cæteris peccatoribus gravant, & paſtoralem eorum ſollicitudinem plerumque reddunt irritam; epiſcopus enim luſtret quam ſæpiſſime parochiam, ſtatuat utilia quæque, nihil proficiet, ſi parochus ſit, non dico flagitioſus, ſed parum pius, ac remiſſus: *Melius eſt ergo, Dominum ſacerdotes paucos habere miniſtros, qui poſſint opus Dei digne exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant*, c. *Talem* diſt.23., & S.Leo ep.85. de impiorum ordinationibus, refertur que ca. *Miramur* diſt.61.: *Non eſt hoc*, inquit, *conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen*: ſimilia habet Gelaſius ſummus Pontifex epiſt. 1., quæ refertur c. *Monachus* diſt.77. his verbis: *Convenientia Eccleſiæ miniſteria reparanda ſunt, non inconvenientibus meritis ingerenda ... ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia potius divinis cultibus inſuliſſe, non legitima familiæ Domini computemur procuraſſe compendia.*

§. X. *De ſecundo presbyteri officio.*

3. PResbyteri eſt benedicere perſonas, & quæcumque in earum uſum veniunt: munus iſtud, in quolibet legis ſtatu fuit ſacerdotio annexum: in lege naturæ Melchiſedech Geneſ. 14. benedixit ipſimet Abrahæ, qui præter omnium credentium fuerat deſignatus, & a Deo benedictus: unde ergo id muneris ſibi ſumpſit Melchiſedech? nam nam *ſine ... contradictione*, inquit Apoſtolus Hebr. 7., *quod minus eſt a meliore benedicitur*; hancce rationem reddit Scripturæ *Erat enim ſacerdos Dei altiſſimi*: in lege ſcripta Deus idem munus aſſerit Sacerdotibus Leviticis; iis præſcribit benedicendi formam Num.6. v. 23.: *Sic benedicetis filiis Iſrael*, inquit, *& dicetis eis &c.*, promittitque v.26., ſe confirmaturum eorum benedictionem: *Invocabuntque nomen meum ſuper filiis Iſrael & ego benedicam eis*: enimvero ſacerdotes primario ſuo officio offerunt Deo hoſtias placabiles; gratias ergo ab eo referunt; divina quippe liberalitas, ac munifi-

cen-

ventia noſtris donis non vincitur: quis igitur, niſi hæreticus negaverit benedicendi poteſtatem, & officium a fortiori competere ſacerdotibus evangelicis, cum lex evangelica in melioribus repromiſſionibus ſancita ſit; cum ejus ſacerdotes offerant hoſtiam per ſe infinite propiriatoriam, & impetratoriam; cum acceperint claves Regni Cælorum, ut illud reſerent pro ordinis ſui gradu, ac modo? (nam benedictiones quædam reſervatæ ſunt ſummis ſacerdotibus): iſta fuit ſemper univerſalis Eccleſiæ fides, & praxis; hic omnium fidelium ſenſus, qui a temporibus Apoſtolorum uſque ad noſtra pro magno habuerunt, ſi ipſi, ſuaque a ſacerdotibus benedicerentur, ipſi reges, & imperatores imperium ſuum fauſtum non fore exiſtimant, niſi prius a ſacerdote fuerint benedicti, & conſecrati: atque Eccleſia, ut ſacerdotes munificentiſſimum iſtud officium æſtiment, ut par eſt, eoque dignos ſe exhibeant, manus presbyteri conſecrandas duxit ritu adeo ſolemni, ac auguſto, ut ſpectatores intimo religionis ſenſu commoveri ſoleant uſque ad lacrymas; pontifex quippe ſurgit, depoſita mitra, & flexis genibus Spiritum Sanctum ſupplex invocans incipit: *Veni creator Spiritus*, & ſchola hymnum proſequente ſurgit, & manus cujuslibet presbyteri oleo ſancto conſecrat his magnificis verbis: *Conſecrare, & ſanctificare digneris, Domine, manus iſtas per iſtam unctionem, & noſtram benedictionem; ut quæcumque benedixerint, benedicantur, & quæcumque conſecraverint, conſecrentur, & ſanctificentur in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti*: quid hic amplius mirabitur ſacerdos? an virtutem manibus ſuis divinitus impreſſam? an ſanctitatem ſacra unctione, & precibus Eccleſiæ iis inditam? an conſecrationem ad cetera conſecranda, & ſanctificanda ordinatam? nonne horreret ſacrilegium, quo quis abuteretur calice, & aliis vaſis ſacris ad uſus nefandos, vel etiam profanos? atqui manus ejus ſunt calice ſacratiores: horreat ergo illas movere non ſolum dico ad injuſte percutiendum, aut ad turpia patranda; ſed & ad profana tractanda, niſi ad Dei cultum, & gloriam referantur; memineritque Balthaſſaris regis Babylonis, cujus impietates Deus ſuſtinuit, donec vaſa ſacra templi hyeroſolimitani ad profanum ſuum convivium adhibuerit Dan. 5.

§. XI.

§. XI. *De tertio presbyteri officio.*

3. **O**Portet presbyterum præeſſe; non enim ordinatur ad miniſtrandum, ſicut diaconi, & inferiores clerici, ſed ad regendum ſub manu Epiſcopi populum, & inferiores clericos ſuæ curæ commiſſos: ita enim Pontifex initiandos communes: „Tales eſſe ſtudeatis, ut in adjutorium Moyſis, & duodecim Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet catholicorum, qui per Moyſen, & Apoſtolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis: *ac poſtea in oratione, quam pro iis fundit, 1. celebrat Dei laudes, quod* cum pontifices ſummos, *inquit Deum alloquens*, regendis populis præfeciſſes, ad eorum ſocietatis, & operis adjumentum, ſequentis ordinis viros, & ſecundæ dignitatis elegeris: ſic in eremo per ſeptuaginta virorum prudentum mentes Moyſi ſpiritum propagaſti, quibus ille adjutoribus uſus, in populo innumeras multitudines facile gubernabit: *deinde precatur in hunc modum:* Quapropter infirmitati quoque noſtræ, Domine, quæſumus, hæc adjumenta largire, qui, quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus: “ ex quibus perſpicuum eſt, non eſſe initiandos presbyteros, niſi qui & Eccleſiæ utiles, & Epiſcopis adjumento eſſe poſſint: quid ſit autem præeſſe, ac regere, quæve dotes ad ip muneris requirantur, fuſe expoſuimus in 3. part. tractatus de juſtitia, & jure c. 11. §. 2., ad quem remittimus lectorem, propter ſcitu neceſſaria, quæ ibi tractantur.

§. X. *De quarto presbyteri officio.*

4. **P**Rædicationis munus presbytero incumbit, ſequiturque neceſſario ex præcedenti; quamvis enim aliud ſit regere, aliud prædicare, ut demonſtravimus citato mox loco de juſtitia, & jure; fieri tamen nequit, ut presbyter plebem ſibi ſubditam regat ſine miniſterio verbi, ſive illud per ſe, ſive per alium, ubi legitime impeditus eſt, ſtrenue impleat; alioquin ſublimiorem in domo Dei obtinebit locum, velut idolum, cui tribuuntur varia nomina, eaque ſplendida, ac plena dignitatis, quamvis ne unius quidem nominis vim, & appellationem exprimat.

Enimvero ſi præſes Paſtor dicitur verbo paſcat neceſſe eſt, quia, *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei* Matth. 4.: *Sicut anima vita eſt corporis*, inquit S. Auguſtinus, *ſed non vivificat ſine cibo corporali; ita Deus vita eſt animæ, ſed non vivificat illam ſine cibo ſpirituali, id eſt verbo Dei*; adeo ut ex S. Hieronymo in cap. 4. ad Epheſios: *Qui paſtor eſt, debeat eſſe & magiſter, nec in Eccleſiis, quamvis ſanctus ſit, paſtoris ſibi nomen debet aſſumere, niſi poſſit docere, quos paſcit*: illudque probat ex Apoſtolo, qui non ait Deum dediſſe alios paſtores, alios doctores, ne paſtorem a doctore ſejungeret; ſed indicat paſtorem, & doctorem eſſe duo nomina unius, & ejuſdem perſonæ: *alios paſtores, & doctores*, ſecundum illud Jerem. 3.: *Dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia, & doctrina*: ſi paſtor eſt pater, filios adoptionis non parit, niſi verbo veritatis: *Per Evangelium ego vos genui*, inquit Apoſtolus I. Corinth. 4.; fruſtra opponit miniſterium baptiſmi, quo regenerat in adoptionis filios, quia parricida erit, niſi quos ſacro fonte abluit, eos per doctrina Chriſtianis moribus imbuat; ſi medicus eſt, ſine verbo Dei non ſanat, nec ſacramentum pœnitententiæ proderit, niſi eis, quos verbi Dei prædicatione apte præparaverit: ſi ſpeculator ad donum Dei cuſtodiendam, clamare non ceſſet juxta præceptum Domini Ezech. 33.: *Speculatorem*, inquit, *dedi te domui Iſrael; audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me: ſi .... non fuerit locutus, ut ſe cuſtodiat impius a via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*: ſi dux eſt plebis ſibi commiſſæ, viam ſalutis doceat, errantes verbo veritatis opportune, & importune revocet; laſſos, & infirmos ſalutaribus conſiliis, & adhortationibus ſuſtentet, recreetque; adverſus hoſtes infeſtantes gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, induſtrie, ac fortiter ſtringat: *Nec pulchrius ſagittat*, iuquit S. Auguſt., *quam qui vere verbo ſagittat*: ſi lux eſt, ſine continua doctrina parochiam non colluſtrabit; animarum enim tenebræ ſunt rerum divinarum ignorantia, & oblivio, ſeu incogitantia, & imprudentia, quæ a theologis dicitur ignorantia practica, ex

ex quibus homines frequentius offendunt: quare non ſatis fuit Chriſto Domino promittere diſcipulis, fore ut Spiritus Sanctus doceret eos omnem veritatem; ſed adverſus oblivionem, & incogitantiam adjecit Jo: 14.: *Et ſuggeret vobis omnia, quacumque dixero vobis*, ut ſi quæ vel ex memoria exciderint, vel ſi minus attente, quam par eſt, a vobis perpendantur, refricet, ne veſtra intentio defervescat; quia ſicut recedente lumine ſolis calor remittitur, frigus aerem occupat, & feræ ex cubilibus prodeunt, ſylvas, & agros oberrant, ut rapiant; ſimiliter quiſquis ad ſeipſum redierit, procul-dubio deprehendet; quod ſi lectionem ſacram, ac rerum divinarum meditationem vel una die intermiſit, conſuetus pietatis ardor deferbuerit, voluntas ſanctis cogitationibus non inſtigata indormierit, ſenſus liberius divagati fuerint, caro adverſus ſpiritum ſerius inſurrexerit, unde plures lapſus, leves quidem in iis, qui ſtatim intermiſſa ſtudia repetunt; ſed interdum graves in aliis, qui numquam redeunt ad cor, ut videant paupertatem ſuam, defleantque oblivionem, & incogitantiam.

Cum autem vulgus Chriſtianorum, præſertim ii, qui in ſæculo agunt, ad lumen Evangelii non ſoleant attendere, niſi a præpoſitis admoveatur; Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. & ſeſſ. 24. cap. 4., & 7. de Reform. merito ſanxit, ut parochi ſaltem ſingulis diebus dominicis, & feſtis ſolemnibus, præter catecheſes parvulis habendas, *Sacras Scripturas, divinamque legem annuntient, & alias, quotieſcumque id opportune fieri poſſe judicaverint* cit. cap. 4., negligentioreſque cenſuris compellantur, etiamſi exempti fuerint, aut nullius Diœceſis cit. cap. 2. adeo perſuaſum erat Sanctæ Synodo, quod ſublata aliquamdiu verbi Dei prædicatione, quaſi ſi occumberet ſol, tenebræ ignorantiæ aut ſaltem oblivionis Dei, & incogitantiæ mentibus fidelium ſeſe offundant, frigus cupiditatis corda eorum invadat, fluenta gratiarum conſtringat, ſacramentis neglectis, vel indigne ſuſceptis, fidem, ac religionem, tamquam emortuas exhibeat, univerſamque parochiæ faciem veluti triſtem hyemis faciem repræſentet.

Hallucinantur ergo illi parochi, & pietatis admodum rudes ſe demonſtrant.

1. Qui quieti, ac otio ſe dederunt, eo prætextu;

 quod

quod priſtinis ſuis laboribus, ac aſſiduis prædicationibus parochiani fidei rudimenta, neceſſariaque religionis officia apprime caleant: quaſi vero ager Domini quotidie non germinet ſentes, & noxias erbas verbi ſarculo continuo non evellendas, Domino per Prophetam dicente; *Clama, ne ceſſes* Iſaiæ 58., quæ verba expendens S. Aug. ſic loquitur: *Quamvis aſſidue prædicemus, minus tamen reddimus, quam debemus, dicente Scriptura: Clama, ne ceſſes*: nec deſtitit ab illo munere, licet ætate confectus, & plebe ſatis edocta: de eo enim ſic refert Poſſidius: *Verbum Dei uſque ad ipſum ſuam extremam ægritudinem impræter-miſſe, alacriter, & fortiter in Eccleſia prædicabat.*

2. Qui, ut verbi Dei miniſterium intermittant; prætexunt plures confeſſiones excipiendas, cautum productiorem feſtis ſolemnioribus, & alia munia, cum Apoſtolorum judicio prædicationis officium cæteris debeat anteponi: *Non eſt æquum*, inquit eorum princeps Act. 6., *nos derelinquere Verbum Dei, & miniſtrare menſis*, ſcilicet pauperum: & Coapoſtolus ejus Paulus I. Cor. 1.: *Neminem veſtrum baptizavi, niſi Chriſtum, & Cajum ... non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare*: baptiſmum quippe, ſi deſit ejus copia, ſupplet in adultis illius votum charitate perfectum; at nihil ſupplet prædicationis defectum, ſi ex eo ſequatur Dei, & divinæ legis oblivio: eſto in ejuſmodi circumſtantiis brevior ſit oratio, modo fervida, ac pinguis.

3. Qui ſilendum exiſtimant tempore meſſis, & vindemiæ, ne plus æquo graventur parochiani, nimio labore jam deſatigati; tum enim maxime verbo Dei breviter quidem, ſed apte ad circumſtantias reficiendi ſunt, ne ſine cauſa tanta patiantur, ne recta eorum ad Deum intentio repeſcat, patientia efluat, aures accommodent ſermonibus maledicis, obſcænis, & impiis, quibus meſſores, & vindemiatores undique collecti oblectare ſe ſolent, & mores audientium corrumpere.

4. Qui in ea ſunt ſententia, quod verbum Dei frequentius miniſtratum faſtidium pariat, ſubtractum vero ad tempus avidius appetatur, ſuaviuſque deguſtetur: ſed pace eorum dixerim, iſthæc curandi ratio imperiti eſt admodum medici; pugnatque adverſus no-

notiſſimas ſpiritalis medicinæ regulas: faſtidium quippe, ſi quod hic occurrat, non oritur ex redundantia, &, ut ajunt, nimia verbi Dei repletione, abſit tam abſurda, & inpia cogitatio: ſed naſcitur vel ex rudi, & miſerabili modo dicendi, vel ex pravis auditorum affectibus, qui non niſi ignito Dei eloquio excoqui, & abſumi queunt: *Crudos carnis cogitatus*, inquit S. Bern. ſerm. 22. in cant., *igne Spiritus Sancti accedente coquit divinum eloquium, ne vertit in ſenſus ſpiritales, & cibos mentis*: & ſer. 24. de diverſis: *Vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat: denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, reſurrectio, quoque, & conſummatio noſtra.*

Certum igitur, ac indubitatum maneat parochum nulla ratione, nullo prætextu immunem poſſe fieri a frequenti verbi Dei prædicatione: ſed quam maxime refert, ut tam neceſſarium, tamque ſublime miniſterium convenienter, & qua par eſt dignitate, impleatur: non enim ſatisfacit officio ſuo, qui male eo defungitur; ſatiuſque eſſet, conficiendus opus non ſuſcipere, quam illud vitioſum, & male elaboratum reddere; artifex, v. g. qui ſubminiſtratam materiam operis injuncti, puta pannum, depravavit, eſt majori reprehenſione dignus, quam ſi operi manus non admoviſſet; nec legitimam habet excuſationem, quod omni ſua induſtria, ac diligentia in illud incubuerit; eo enim ipſo quod peccavit, & ad reparanda damna tenetur, quod artis imperitus, quæ ſunt artificis, temere aſſumpſerit: quamobrem nulla eſt ars tam humilis, ac vilis, cujus tyrocinium non ponatur ſub erudito magiſtro, & ſpecimen edatur, priuſquam liceat, eam profiteri.

Quis autem explicet, quæ ſequuntur damna ex confuſa, & imperita prædicandi ratione? 1. Dei verbum, quo in religione nihil ſacratius, nihil delectabilius, & acerbiſſima quæque condiuntur, ac ſuavia fiunt, inepte adminiſtratum faſtidium movet; in contemptum, aliquando etiam in deriſum, ac in proverbium vertitur: 2. conſcientiæ vulnera exaſperat, nedum ſanet; auditoribus ſtomachum movet, & in concionatorem odium, ac oblocutiones pariter a-

deo ut expediret magis ejuſmodi imperitos tacere, quam loqui, fruſtra culpam in parochianorum malitiam referunt, nam iidem ipſi parochiani, qui ægre eos audiunt; cum ſingulari aviditate, & ingenti fructu iis aures præbent, qui convenienter verbum Dei annunciant: iſthæc nobiſcum experiuntur inepti illi paſtores, ſed ſine pœnitentia, quod temere, & cum evidenti ſalutis ſuæ, & aliorum periculo docendi magiſterium ſuſcepetint, adeo ſunt obdurato corde.

Porro magiſterium illud cum ſacerdotio ſuſcipiunt, dicente Pontifice cuilibet initiando: *oportet ſacerdotem prædicare:* nec cum deinceps a tanto munere arcere licebit Epiſcopo, ſi per electionem, præſentationem, aut reſignationem, aut in vim graduum jus ad beneficium parochiale acquirat, modo rudiora Theologiæ rudimenta leviter, ac ſtrictim attigerit, moreſque ejus in foro externo reprehendi nequeant: nec mora erit ulla, quod præclaram artem verba faciendi ad populum non didicerit; quod illius nullus ſpecimen dederit; cum iſta tamen in republica prærequirantur ad magiſterium cujuſque artis, etiam viliſſimæ; quod denique homo fordidus a natura ita ſit inſtitutus, vel balbutiens, & ad ſingula fere verba hæſitans, vel tam tardi, ac plumbei ingenii, ut deſit illi argumentorum, & verborum copia, etiam pro defenſione rerum infimarum, ſcilicet temporalium: explorentur ergo initiandorum vires, ac facultates, priuſquam verbi duces, ac magiſtri conſtituantur; res enim illa excelſum requirit animum: quod autem præcellens eſt, rarum eſſe ſolet: *Non cujuſvis eſt de Deo, diviniſque rebus diſſerere*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *Evangelizare per paucorum eſt, baptizare autem cujuslibet, modo ſacerdotio fungatur:* & Sanctus Gregorius Nazianzenus in orat. Apologetica de ſua fuga: *Si quis eſt alius*, inquit, *qui præſidenti animo ſuſcipiat miniſterium verbi, aut cujuſve ingenii eſſe cenſeat, hunc ego inſolentiæ nomine admiror, ne dicam ſtultitiæ: Mihi quidem res minime vulgaris... eſſe videtur ... aut enim mens minime illuminata eſt, aut ſermo clanguit; atque ex uno horum, peræque ac omnibus, veritas claudicet neceſſe eſt.*

Quod

Quod ſi quæras, quænam debeant eſſe partes miniſtri verbi Dei?

Reſpondet Sanct. Auguſtinus lib. 4. de doctrina Chriſtiana, præſertim cap. 12., tria ipſi eſſe præſtanda, ſcilicet docere, delectare, & flectere, ſeu movere: & ratio eſt, quia ex auditoribus alii peccant ex ignorantia, vel incogitantia; aut enim ignorant prohibitum eſſe, quod agunt, & præceptum opus, quod prætermittunt; vel ſi iſta noverint, non ſatis ea æſtimant, nec ad ea, ut par eſt, attendunt: iis ergo lumen Evangelii, & veritatis perferre neceſſe eſt: alii & quidem longe plures, peccant ex malitia, vel ſocordia; vident meliora, probantque, ſed deteriora ſequuntur: hi ægre feruntur ſe edoceri: *Sicut enim gratus eſt, qui cognoſcenda enubilat*, inquit idem S. Doctor cit. lib. 4. cap. 10. *ſic oneroſus eſt, qui cognita inculcat*: agat ergo verbi Dei miniſter, ut duram horum cervicem flectat, & obfirmatam in malo voluntatem moveat, quia *fruſtra perſuadetur verum eſſe, quod dicitur, fruſtra placet modus ipſe, quo diſcitur, ſi non ita diſcitur, ut agatur: oportet igitur, eloquentem eccleſiaſticum, quando ſuadet aliquid, quod agendum eſt, non ſolum docere, ut inſtruat, & delectare, ut teneat* (attentum ſcilicet auditorem) *verum etiam flectere, ut vincat*: ſed ſicut alimenta, quantumvis neceſſaria, & ſalutaria, niſi ante condiantur, ingrata ſunt, ac plerumque rejiciuntur; ita & ſermo, niſi permiſceatur ſuavitate quædam, quæ auditorem ad ea, quæ dicuntur, attentum teneat, & ad bonum flexibilem reddat: horum trium *quod primo loco poſitum eſt, hoc eſt docendi neceſſitas, in rebus eſt conſtituta, quas dicimus; reliqua duo in modo, quo dicimus.*

Iiſdem præceptis Apoſtolus inſtituit ſuum diſcipulum Timotheum, quem Eccleſiæ Epheſinæ præfecerat Epiſcopum; ſic enim ad eum ſcribit epiſtol. 2. cap. 4.: *Prædica verbum, inſta opportune, importune*; quomodo vero? *Argue*, inquit, *obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*; in quem locum S. Chryſoſtomus ait: *Quodlibet horum deſit, alterum inutile ſit; nam ſi abſque argumentis increpes, temerarius videberis, nullusque te præfefert*, v. g. ſi inclamaveris, damnatum iri ebrioſos, maledicos &c., priuſquam gravibus; & fir-

firmis momentis demoſtraveris, graviſſima eſſe ejuſmodi peccata, & æterna damnatione digna: *Ubi vero praceſſit probatio, tunc & increpationem facile ſuſcipit, alioquin impudens fiet: quod ſi arguas vehementer, & increpes, obſecrationemque ſubducas, rurſus omnia perdis; quippe reprehenſio per ſe intolerabilis eſt, niſi admixtam habeat conſolationem, ſicut & potio, ſalutaris licet ſit, niſi plurima dolorem con oleatur, non eam ſuſtinet languidus*: iſthæc tria cernere eſt in omnibus libris Prophetarum, qui erant ſinagogæ concionatores: } arguunt peccata auditorum; docentque, quam ſint gravia, deinde minantur, ac terreni, demum adhibent verba conſolatoria apta ad emmolienda corde, & eliciendas lacrymas.

Evangelii autem miniſter, ut utiliter doceat, preclare, ac dilucide proponet id, de quo futurus eſt ſermo, alias in vanum loqueretur, ſi auditores ſermonis argumentum non ſatis perciperent: deinde quod in medium adduxerit, ſtabiliet auctoritate tam ſacræ Scripturæ, tum traditionis, proferendo textus unius, aut alterius e ſanctis Patribus, ut antevertat falſam auditorium opinionem, quaſi Scripturam in alienos ſenſus detorqueat; ipſiſque conſtet, quod eam interpretetur juxta ſenſum, quem tenet ſancta mater Eccleſia: ne autem ſervilior videatur iſta doctrina, oſtendet eam naturæ humanæ eſſe omnino conſentaneam; illamque confirmabit ratione naturali omnibus nota.

Delectat dicendo, ſi dicat aperte, dilucide, ſervide, & cum dignitate; ſi non memoriter, ſed ex perſuaſione, & ex affectu pronuntiare videatur; ſi oratio conſtet verbis propriis, accuratis, & minime obſcuris; ſi illuſtretur exemplis nobilibus, & ſimilitudinibus congruis, in quibus nihil ſit abjectum, aut humile, quod in deriſum converti poſſit; ſi ita ſit copioſa, ut non redundet; id enim ſunt orationi verba ſuperflua, & inordinata, quod ſegetibus excreſentes herbæ inutiles; id eſt attentionem diſtrahunt, & intellectum obruunt: ac confundunt; denique ſi ad captum auditorum ſi accommodata, nempe erudirior, & elegantior, ſi verba habeantur ad eruditos, & ſapientes, quia *onerofus eſt*, inquit S. Aug. ſupra laudatus, *qui cognita inculcat*, niſi novo, & perfectiori modo

de

de iiſdem diſſerat: humilior vero, & depreſſior, ſi plebeij rudiores, ac ruſtici edoceantur; namque ex eodem S. Doctore. patronus, qui in foro ſublimiter dixit, & & cum omnium admiratione, domum rediens ſe componit ad menſurum parvuli, & puerili modo illum alloquitur, allioquin non intelligendus: unc verbo dicam, Evangelii miniſter dicendo delectabit, ſi ſit ſermonis apti, facilis, ac preſpicui; faſtidium verò pariet, ſi difficilis, inordinati & confuſi, quia ubi difficultas, ibi contentio, labor, & pœna: contra vero, ubi omnimoda facilitas aſſequendi mentem illius, qui de magnis rebus diſſerit, ibi quales, & voluptas.

Verum quid prodeſt, ſi auditores concedunt veris, quæ docentur, & ad ea fluctuntur? *Docere quidem neceſſitatis eſt*, ut veritas patres *delectare ſuavitatis*, ut auditores attenti, ac benevoli reddantur; *ſed flectere victoria*, quaſi dicat, qui firmis, ac perſpicuis rationibus docet, & venuſtate verborum delectas, ſtrenue quidem contra errorem, vitiumque decertat, ſed victoria a manibus ejus excidit, ſi auditores non flectat: *Unum igotur ſibi potiſsimum proponet*, inquit Concilium mediolanenſe V., *in quo omnes nervos, roburque induſtriæ ſuæ adhibeat, & in quo munus ſuum verſari cognoſcat, ut auditorum ſcilicet animos commoveat: cum præſertim peccent homines, non tam quia verum ignorant, quem quod male affecti ſint: dabit igitur operam, ut quemadmodum per angula corporis membra ſanguis diffunditur, ita in omnibus concionis ſuæ partibus quædam inſint, quæ ad commovendum valeant.*

Porro ut commoveat ad colendum virtutem, quam docuit, vel fugiendum vitium, quod arguit, his, & ſimilibus utetur incitamentis. Imprimis oſtendet fluxa, & vana eſſe temporalia, quibus detinentur peccatores, crededumque ei, qui expertus, & Spiritu Dei affiatus ait Eccl. 2.: *Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* nihilominus dæmonem iis ineſcare, & illaqueare incautos homines, veluti bruta animantia, quemadmodum ſcriptum eſt Eccl. 9.: *Sicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur; ſic capiuntur homines in tempore malo;* & Job. 20.: *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus;* idem perſtrepum

concionatores, ut animales caveant ab inſidiis, & ſubdola Satanæ conſilia reddant irrita; nullum quippe eſt animal tam vorax, ac ſtupidum, ut irruat in eſcam, ſi muſcipulam, & periculum odoretur: nec ullus hominum, quantumcumque vecors, id faciet, certus fore, ut eum facti poſtea peniteat: atque certo certius peccatores pœnitebit indulſiſſe ſuis cupiditatibus; una enim eorum vox in morte Sapient. 5.: *Nos inſenſati*, inquiunt intra ſe pœnitentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes ... *erravimus a via veritatis ... laſſati ſumus in via iniquitatis ... quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* exponet ob oculos, hinc miſeram peccatoris ſortem, ut qui Deum ipſum habeat adverſarium, acutiſſimas animi ægritudines, ac moleſtias: *impii autem*, inquit Iſaiæ 57.: *quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt ... non eſt pax impiis*. continuos male conſcientiæ cruciatus, infamiam, qua aſpergitur ſaltem apud ſapientes, horrorem mortis ineluctabilis, & brevi futuræ, & deſperationem, quam inducent anteactæ vitæ memoria, & meritorum penuria; inde juſtorum pacem, & inchoatam felicitatem, rectæ conſcientiæ teſtimonium, quo nullum eſt bonum ſolidius, ac jucundius, conſolationem Spiritus Sancti, quam nulla adverſa extinguunt; firmam in Deo ſpem, & certam præmii expectationem; ignavis pudorem injiciet, exemplo tot virorum, ac mulierum, qui ſupra mandatum plurima præſtant; exprobrabit immenſa Dei beneficia ſtrictim perſtringenda, pro quibus injuria ipſi rependunt; increpabit induratos; minabitur Dei vindictam; portendet imminentem ultionem; ponet ob oculos horrendum Dei judicium, & æterna gehennæ ſupplicia; hæc ſunt fore incitamenta, quibus homines flecti conſueverunt: ſed reprehenſio per ſe exaſperat, & ut ſupra dicebat S. Chryſoſtomus, intolerabilis eſt, niſi admixtam habeat conſolationem: quærat ergo neceſſe eſt verbi Dei miniſter condimenta humanitatis, quibus verba increpatoria ita mitiget, ut auditoribus delectationem pariant, nedum faſtidium.

Delectabit autem reprehenſio, ſi ex affectu charitatis prodire cernatur, ſi auditores, non hominem, ſed Deum ſentiant iratum in homine, qui de eorum

ſalu-

ſalute anxius, omni ope, atque opera iu pendens extremum exitium ab ipſis propulſare admittitur: ſic Apoſtolus, ne videretur ex ira, & odio inſectari Galatas, qui a fide defecerant, & contumelioſe illos compellare hiſce verbis: *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati ... ſic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cæperitis, nunc carne conſummemini?* Gal. 3. ſtatim expandit viſcera vere materna, ut in iis videant teneram, ac fervidam pietatem, ex qua prodiere acerbiora ejuſmodi verba: *Filioli mei*, inquit c. 4. „ *quos iterum parturio ... vellem autem eſſe apud vos modo, & mutare vocem meam;* ut affectus, quos epiſtola ſcripta non capit, vera voce exprimerem, ut ſcilicet ad inſtar matris, nunc blandirer, nunc plorarem, nunc objurgarem vos, nunc obſecrarem, denique orationem meam in omnem modum verſarem ut vos flecterem, & ad ſaniorem mentem reducerem hic adhibentur aſperiora verba, quæ veluti ſcalpellum vulnus aperiant, & erroris ſaniem exprimant: ſed protinus condimenta eximiæ charitaris ſuccedunt. quæ injuſtum dolorem non temperant, ſed in oblectationem convertunt: *Habens itaque*, inquit S. Bernardus ſerm. 44. in Cant.1.: *fraterno oleum manſuetudinis, & ex divino amore vinum emulationis, ſecurus accede ad ſananda vulnera illius, qui incidit in latrones piiſſimi ſamaritani optimus imitator:* alioquin verbum mordacius licet recta intentione, & animo benigno proferatur, *exaſperat, & exulcerat magis ... ut qui ſordidus erat, ſordeſcat adhuc, declinans in verba malitiæ ... ac more phrenetici non ſolum repellens, ſed & mordere tantans medici manum*, idem ſerm. 2. de reſurrect.

Quod ſi aſperius dicta etiam zelo rectitudinis adeo nocent, niſi condinantur ſale ſapientiæ, & ſuavitate charitatis, quanto magis ſi procedant ex impotenti vindictæ animo? luximus aliquando Parochos, qui ad explendam ulciſcendi ſe libidinem, impie abutebantur cathedra Chriſti, & pro diſciplina patientiæ, humilitatis, & charitatis, ad quam edocendam erecta eſt, omne acerbitatis virus evomebant in eos, a quibus læſos ſe moleſte ferebant, adeo ut is eſſet fructus ex ejuſmodi profana, & ſacrilega concione intentus, ſi

reos non quidem proprio nomine, ſed aliis ſignis deſignatos, coram univerſo cœtu pudore ſuffunderent: item ſcendala, inimicitiæ, expoſtulationes apud Epiſcopum, quæ vix admittunt ejus curationem.

Eſto increpandi ſint inobedientes, aliquando etiam dure, ut docet Apoſtolus Tit. 1. verſ. 13., ſed ſeveritas paterna ſit, non tyranica, inquit S. Bernardus ſerm. 23. in Cant., in quo Paſtores ſic alloquitur: *Diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos: ſtudete magis amari, quam metui ..., matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis: manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite ubera, pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant: quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis?* habent ſingulæ dignitatas ſua inſigna, & habitus ſolemnes, quibus magiſtratus, ac primates a vulgaribus hominibus ſecernuntur: ornamentum ſacerdotum eſt ipſa charitas, ut conſtat ex ordinationis ritu, in quo Pontifex cuilibet initiando imponens caſulam, quæ ſecundum vim nominis eum integre contegere debet, ſic loquitur: *Accipe veſtem ſacerdotalem, per quam charitas intelligitur.*

Diutius hic immorari nos oportuit, propter clericos, qui caſtis, & integris moribus ſacerdotium, ac paſtoralia munia ſuſcipiunt, ne ſcilicet incauti, & minime intelligentes, ut nonnunquam contingit, gravibus peccatis conſcientiam ſuam brevi contaminent, ſeducti plurium Paſtorum exemplo, qui verbum Dei vel adminiſtrare negligunt, vel illud adeo male, & incongrue adminiſtrant, ut præ faſtidio grex inde non paſcatur, & miſere pereat: „ Namque ſacerdos, *inquit S. Chryſoſtomus*, ſi vitam depoſuerit, tam autem diligenter non curaverit, cum impiis in gehennam detrudetur: & S. *Iſidorus lib. 3. ſent.*: Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non corrigant, teſtante Domino ad Prophetam: ſpeculatorem dedi te domini Iſrael; ſi non fueris, locutus ..., ſanquinem ejus de manu tua requiram.“

Nec dicas, omnibus presbyteris non incumbere curam animarum; namque 1. omnibus, & ſingulis initiandis dicitur: *Oportet ſacerdotem praeeſſe, & pradicare*; item: *Tales eſſe ſtudeatis, ut in adjutorium Moyſi*,

Moyſi, & duodecim Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet catholicorum, qui per Moyſen, & Apoſtolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis: 2. juxta Concilium tridentinum ſeſſ. 23. c. 14. de reformat. nullus ad presbyteratus ordinem eſt aſſumendus, niſi ad populum docendum, & ſacramenta adminiſtranda idoneus comprobetur §. & cap. 16. nullus debet ordinari, *qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis*: 3. Pontifex ſingulis initiandis orarium, ſeu ſtolam, imponit ſuper utrumque humerum dicens: *Accipe jugum Domini*: atqui orarium eſt propter orationem ad populum habendam, ut ſupra diximus: diaconus fert illud uno dumtaxat humero; presbyter vero utroque; quia diaconus, utpote miniſter, nonniſi juſſus, verbum Dei ſpargit, ac diſſeminat; presbyter vero, qui præeſt in ſollicitudine, non ſolum illud ſeminat; ſed inſuper cura illi incumbit, ut germinet, creſcat, & fructum afferat; ipſius eſt rigare, agrum colere, inutiles, ac noxias herbas eruncare, & beſtias arcere, in quibus plurimus eſt labor, et tantus, ut Apoſtolus velit I. Timoth. 5. verſ. 17. presbyteros, qui ſic præſunt, & ſic laborant in verbo, dignos haberi duplici honore, id eſt abundantiori ſuſtentationis ſubſidio: orarium igitur, ſeu ſtola, quæ ſingulis presbyteris imponitur ſuper utrumque humerum, minus eſt ipſis ſignum dignitatis, quam oneris, cui ferendo pares non eſſent, niſi crux Chriſti, quam Pontifex efformat ſuper eorum pectus, intus inuncta eſſet Spiritu Sancto, qui per charitatem a ſe in cordibus infuſam jugum alias per ſe intolerabile, leve, ac ſuave efficit.

§. XIII. *De quinto Presbyteri officio.*

Quintum presbyteri officium eſt baptizare, quia ſolus paterfamilias jus habet aſciſcendi ſibi domeſticos, aut ſi quis alius, ut primarius famulus, nonniſi ex ejus mandato: atqui per baptiſmum catechumeni cooptantur in numerum domeſticorum Dei, & Eccleſiæ: ſoli autem Epiſcopi, & presbyteri in Dei familia præſunt: ergo his ſolis jure ordinario baptizare competit: diaconis vero tanquam primariis miniſtris,

nonniſi jure extraordinario, & ex Epiſcopi, vel preſbyteri mandato.

§. XIV. *De Epiſcopis.*

Q. 1. Unde *Epiſcopi nomen?*

R. A verbo Græco *Epiſcopum*, latine, *ſpeculor, conſidero, ſuperintendo*: Epiſcopus igitur idem eſt ac ſuperintendens, quo ſenſu Cicero lib. 7 ep. ſic ſcribit ad Atticum: *Vult ... Pompejus, me eſſe quem tota hac Campania & maritima hora habeat Epiſcopum, ad quem delectus, & rerum ſumma referatur.*

Q. 2. *Epiſcopi nomen fuit ne ſemper proprium ſacerdotum primi ordinis?*

R. Negat S. Chryſoſtomus cum aliis benemultis; probatque tempore Apoſtolorum Epiſcopi nomen fuiſſe commune ſacerdotibus primi, & ſecundi ordinis 1. hom. 1. in epiſt. ad Philippenſes, in qua ſic habet *Quid hoc ſibi vult?* (quod Apoſtolus bene precetur Sanctis, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & diaconis, nulla facta presbyterorum mentione) *itane unius civitatis plures erant Epiſcopi? nequaquam; ſed hoc titulo deſignat presbyteros, tunc enim temporis adhuc vocabulum erat commune*: 2. ex 1. Tim. 3. ubi Apoſtolus, omiſſis presbyteris, de ſolis Epiſcopis, & diaconis ſermonem habet: *Oportet ergo*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum &c.: Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues*; in quæ verba ita loquitur homil. 11.: *Inter Epiſcopum, atque preſbyterum intereſt ferme nihil, quippe & presbyteris Eccleſia cura permiſſa eſt; & quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam presbyteris congruunt*: uſus tamen deinceps obtinuit, ut ſoli majores ſacerdotes appellarentur Epiſcopi. Epiſcopis vocantur etiam antiſtites, quaſi ante alios clericos ſtantes, iiſque præſidentes: pontifices, quia præ aliis multa poſſunt facere: Eccleſiæ principes, ut apud S. Ignatium ep. ad Smyrnenſes, Origenem tract. 12. in Matth. S. Hilarium can. 26. in Matth., Optatum Milevitanum lib. 5. contra Parmenianum, &c.

Q. 3. *Quid eſt Epiſcopatus?*

R. Eſt Ordo ſupremus, quo datur presbytero poteſtas conferendi ſacramenta confirmationis, & ordinis,

&c.

regendique Eccleſiam ipſi commiſſam, hoc eſt clerum, & plebem.

Dic. 1. *ordo*, propter rationes, quibus c. 4. probavimus, epiſcopatum eſſe ordinem diſtinctum a presbyteratu.

Dicitur 2. *ſupremus*, quia epiſcopatus eſt apex, & faſtigium ſacerdotii: *Quis eſt Epiſcopus*, inquit S. Auguſtinus lib. quæſt. in vetus, & novum Teſtam. q. 101. *niſi primus presbyter, hoc eſt ſummus ſacerdos?* & S. Ignatius: *Honora Epiſcopum ut principem ſacerdotum*, epiſt. ad ſmyrnenſes.

Dicitur 3. *quo datur presbytero*, quia ex dictis nequit eſſe Epiſcopus, qui presbyter non fuerit.

Dicitur 4. *poteſtas conferendi* &c., quibus verbis deſignatur ordinis poteſtas Epiſcopi propria, quia confirmare neophytos, & ordinare Eccleſiæ miniſtros ſunt actus ordinis, nec ad eos exercendos ſufficit poteſtas juriſdictionis, quam habet capitulum ſede vacante, & Epiſcopus nondum conſecratus.

Dicitur 5. *& regendi Eccleſiam ipſi commiſſam*, ut denotetur poteſtas juriſdictionis; juriſdictio quippe eſt poteſtas gubernandi ſubditos, jus dicendo, ferendo leges, coercendo refractarios, & puniendo tranſgreſſores.

Ergo Epiſcopo duplex competit poteſtas, ordinis ſcilicet, & juriſdictionis.

Dices. Poteſt quis eſſe Epiſcopus ſine poteſtate juriſdictionis; ordinatio enim non dat juriſdictionem: ergo in definitione epiſcopatus non debuit inſeri poteſtas regendi.

Diſtinguo antecedens: ſine poteſtate juriſdictionis completa, concedo; incompleta, & radicali, nego antecedens; epiſcopatus enim ex ratione ſua eſt ad regendum: igitur ſicut presbytero in ejus auguratione datur poteſtas radicalis, & incompleta remittendi peccata, quæ tum complebitur, cum ſubditi fuerint ipſi aſſignati, ita & Epiſcopo poteſtas regendi Eccleſiam, quæ fuerit ipſi adſcripta.

Inſtabis. Latum eſt diſcrimen inter poteſtatem remittendi peccata, & poteſtatem regendi Eccleſiam, in illa quippe, ſi completa ſit, neceſſario concurrunt poteſtas ordinis, & poteſtas juriſdictionis; adeo ut ſi alterutra deſit, peccata ſacramentaliter remitti nequeant: contra vero ſine charactere epiſcopali poteſt quis

ſe-

regere Eccleſiam ex privilegio ſibi ſubditam; nam & capitulum ſede vacante gubernat diœceſim: ergo poteſtas regendi Eccleſiam non debet inſeri in definitione epiſcopatus, quemadmodum poteſtas remittendi peccata includitur in definitione presbyteratus.

Conceſſo antecedente, diſtinguo alteram confirmationis partem; ſine charactere epiſcopali poteſt quis extraordinarie, Eccleſiam regere, concedo; ordinarie, & juxta Chriſti inſtitutum, nego propoſitionem, & conſequentiam; per characterem quippe epiſcopalem ordinatur Epiſcopus ad functiones hierarchicas, & epiſcopales obeundas, quemadmodum per characterem ſacerdotalem presbyter fit miniſter idoneus, & ordinarius baptiſmi, licet extraordinarie diaconus, vel etiam laicus baptizare poſſit in caſu neceſſitatis: unde Concilium trident. ſeſſ. 23. c.2. de reform. electum, & confirmatum in Epiſcopum privat fructuum perceptione, niſi intra tres menſes conſecretur.

Q. 4. *Utraque Epiſcopi poteſtas, ordinis ſcilicet, & juriſdictionis, eſt ne inſtitutionis divinæ?*

Aerius presbyter ex Arianorum ſecta inter errores, quos effutiit IV. ſæculo, docuit nullum debere eſſe diſcrimen Epiſcopum inter, & presbyterum, ut refert S.Aug. lib. de hær. hæreſi 53.: *Aeriani*, inquit, *a quodam Aerio ſunt nominati, qui cum eſſet presbyter, doluiſſe fertur, quod Epiſcopus non potuit ordinari ...., dicebat presbyterum ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni*: S.Epiphanius, qui vidit naſcentem hæreſim, graviſſimis hiſce verbis auctorem inſectatus eſt hæreſi 75.: *Eſt illius dogma*, inquit, *ſupra hominum captum furioſum, & immane: quanam*, inquit, *in re presbytero Epiſcopus antecellit? nullum inter utrumque diſcrimen eſt, par & idem honor, ac dignitas*: Aerio ſubſcripſit VViiclefus XIV. ſæculo ex Thoma Vald. lib.2. a.3. c.60.

Calvinum non puduit hujuſmodi erroris monſtrum ſuſcitare lib. 4. inſtit. c. 4. §. 2., in quo ſic habet: *Quibus docendi munus injunctum erat, eos omnes nominabant presbyteros: illi ex ſuo numero in ſingulis civitatibus unum eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi, ne ex æqualitate, ut fieri ſolet, diſſidia naſcerentur ...: atque idipſum pro temporum neceſſitate fuiſ-*

ſe

ſe humano conſenſu inductum fatentur ipſi veteres: hanc impietatem Concil. Tridentin. anathemate damnavit ſeſſ. 23. can. 7. his verbis: „ Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi; vel eam, quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem..., anathema ſit:“ & hæc pro poteſtate ordinis: pro poteſtate vero jurisdictionis can. 6. ſic decernit: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam* DIVINA ORDINATIONE *inſtitutam, qua conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, anathema ſit*: quare ad propoſitam quæſtionem.

R. Epiſcopi jure divino ſunt presbyteris ſuperiores poteſtate tum ordinis, tum jurisdictionis.

Prima pars, quæ eſt de poteſtate ordinis, probatur, quia is eſt jure divino ſuperior poteſtate ordinis, qui habet poteſtatem, qua caret alter conferendi quædam ſacramenta: v. gr. presbyter jure divino eſt ſuperior diacono, quia poteſt conficere eucharistiam, & ſacramentaliter remittere peccata, quod non poteſt diaconus: atqui Epiſcopus poteſt conferre duo ſacramenta, ſcilicet confirmationis, & ordinis, quod non poteſt presbyter: ergo.

Minor probatur, tum ex dictis tractatu de ſacramento confirmationis c. 4. §. 1., ubi demonſtravimus, ſolum Epiſcopum eſſe miniſtrum hujus ſacramenti; tum ex dicendis de miniſtro ſacræ ordinationis, quem aſſeremus ſolum eſſe Epiſcopum.

Secunda pars, quæ eſt de poteſtate jurisdictionis, probatur 1. ex Scriptura I. Tim. 5., ubi Apoſt. Timotheum Epheſiorum Epiſcopum ſic inſtituit v. 1.: *Seniorem ne increpaveris*; & v. 19.: *Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*: quæ verba expendens S. Epiphan. hæreſ. 75. adverſus Aerium ſic habet: „ Quid attinebat Epiſcopo vetare, ne presbyterum objurgaret, niſi majorem ipſo poteſtatem obtineret? quare deinceps admonet, adverſus presbyterum cito accuſationem ne admiſerit, niſi duobus, tribusve teſtibus? non alicui ex presbyteris præcepit, ut accuſationem contra Epiſcopum non admitteret, aut Epiſcopum non objurgaret.“

2. Apoſtolus epiſt. ad Titum c. 1. v. 5. ſcribit, ſe cum

eum in Creta inſula reliquiſſe, ut conſtitueret per civitates presbyteros: quæ manifeſte indicant Titum, utpote Epiſcopum, ſuperiorem fuiſſe presbyteris.

3. Chriſtus Dominus ex diſcipulis alios aliis præpoſuit ordine diſpari, duodecim quidem Apoſtolos Lc. 6. v. 14. in primo dignitatis gradu, ſeptuaginta vero diſcipulos in ſecundo Luc. 10. v. 1.; Apoſtolis quippe, non vero diſcipulis dixit Joann. 10., *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: & Matt. 28.: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes*; atqui una eſt Patrum ſententia, Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, presbyteros vero diſcipulis.

Origenes hom. 27. in c. 33. Num., S. Greg. Nyſſen. de vita Moyſis, & S. Hieron. ep. ad Fabiolam ſcribunt, duodecim fontes, quos repererunt Judæi in diſerto Elim Exod. 15., ſignificare duodecim Apoſtolos, quorum locum tenent Epiſcopi: ſeptuaginta vero palmas juxta fontes poſitas, eſſe ſeptuaginta diſcipulos: „ Nec dubitem, *inquit S. Hierony*, quin de duodecim Apoſtolis ſermo ſit, de quorum fontibus derivata aqua totius mundi ſiccitatem rigant: juxta has aquas ſeptuaginta creverunt palmæ, quas & ipſos ſecundi ordinis intelligimus præceptores Luca evangeliſta teſtante, duodecim fuiſſe Apoſtolos, & ſeptuaginta diſcipulos minoris gradus, quos & binos ante Dominus præmittebat, quibus & Paulus refert, quod apparuerit Dominus primum undecim, deinde Apoſtolis omnibus, alios volens intelligi primos, & alios ſecundos Chriſti diſcipulos; *Nicolaus I. ep. 47.*: Subditurus ad cælos Eccleſiam Apoſtolis commendavit, ac per eos tanquam hæreditario jure ſucceſſoribus eorum, nobis ſcil., quos Paſtores, & Epiſcopos, ac Pontifices ſuper ipſam conſtituit:" denique Eug. IV. in celebri decreto pro Armenis, & Patres tridentini ſeſſ. 23. c. 4. docent, Epiſcopos in locum Apoſtolorum ſuccedere: ergo ſicut Apoſtoli diſcipulis ex Chriſti ordinatione excellunt; ita presbyteris Epiſcopi, qui idcirco nonnunquam Apoſtoli vocantur, ut obſervat S. Pacianus epiſt. 1.

Probatur 2. trito S. Auguſtini, & Vincentii liriñenſis argumento: Quod ſemper, & ubique in Eccleſia fuit obſervatum, nec in ullo Concilio invenitur in-

inſtitutum, illud cenſeri debet inſtitutionis apoſtolicæ, & divinæ: atqui talis eſt præeminentia dignitatis, & juriſdictionis epiſcopalis.

S. Ignatius Apoſtolorum æqualis, ac diſcipulus epiſtola ad Smyrnenſes: *Epiſcopos ſequimini, ut Chriſtus Patrem, & presbyterorum collegium, ut Apoſtolos: ſine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant: honora Deum, ut omnium auctorem, & Dominum; Epiſcopum vero ut principem ſacerdotum, imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter principatum; Chriſti vero propter ſacerdotium.*

Nec refert, quod S. martyr presbyteris det locum Apoſtolorum; diaconis vero locum ſeptuaginta diſcipulorum; ſemper enim ſubordinationem ſervat: in epiſtola ad Trallianos ſcribit, diaconum tenere locum Apoſtolorum, presbyterum locum Chriſti, & Epiſcopum locum Dei: ita etiam auctor conſtitut. apoſt. lib. 2. c. 30.

Tertullianus lib. de baptiſmo c. 17: *Dandi quidem baptiſmi*, inquit, *jus habet ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc presbyteri, & diaconi; non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem; quo ſalvo, ſalva pax eſt.*

Omnes fere S. Cypriani epiſtolæ teſtantur, in Eccleſia ſive romana, ſive carthaginenſi, & in cæteris Africæ Eccleſiis, unum clero præfici Epiſcopum: illud ipſum indicant Concilia ubique ab initio uſque ad noſtram ætatem celebrata, adeo ut IV. ſæculo non ſolum Catholici, ſed & hæretici ſtupuerint Aerii frontem, qua auſus eſt aſſerere, Epiſcopos, & presbyteros eſſe poteſtate, ac dignitate pares, erroremque ſtatim oppreſſerint, ut patet ex SS. Cypriano, & Auguſtino ſupra laudatis.

Dices 1. Act 20. v. 17. Paulus a Mileto *mittens Epheſum vocavit majores natu Eccleſiæ*, hoc eſt presbyteros, quos v. 28. appellat Epiſcopos: *Attendite vobis*, inquit, *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*: ergo iidem erant Epiſcopi, qui presbyteri.

Reſpondeo diſtinguendo conſeq.: iidem nomine tenus, concedo; idem re, ſeu ordine, & dignitate nego conſeq.; jam enim diximus, tunc temporis nomen Epiſcopi fuiſſe commune presbyteris primi, & ſecun-

ſecundi ordinis; ſeniores quippe erant omnes ſaltem morum gravitate, & dignitatis excellentia.

Inſtas. In una civitate plures non erant Epiſcopi proprie dicti: ergo quos Apoſtolus nominat Epiſcopos, erant dumtaxat ſimplices presbyteri.

R. 1. Non ex ſola civitate epheſina, ſed ex vicinis locis Apoſtolus advocavit paſtores ex S. Irenæo lib. 3. c. 14.: *In Mileto*, inquit, *convocatis Epiſcopis, & presbyteris, qui erant Epheſi, & in maximis civitatibus, dixit, &c.*

R. 2. Etiamſi ſupponatur, ſeniores ex ſola civitate epheſina ad Apoſtolum conveniſſe, iſthæc ejus verba: *Vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*, diriguntur ad hujus Eccleſiæ ſeniorum, qui præerat Epiſcopus; & ita Epiſcopus, & presbyteri poſiti erant a Spiritu Sancto; ille quidem in primo juriſdictionis ordine; iſti vero in ſecundo.

Dices 2. Act. 15. Apoſtoli, & ſeniores pariter convenerunt ad terminandam motam controverſiam de legalibus, & pariter pronuntiarunt: *Viſum eſt ... Spiritui Sancto, & nobis*: ergo in exordiis Eccleſiæ par erat Epiſcoporum, & presbyterorum auctoritas.

Nego conſeq.; quod enim convocata fuerit tota Eccleſia hieroſolymitana, & epiſtola ſynodica omnium nomine ſcripta, demonſtrat quidem perfectam omnium conſenſionem; ſed non probat presbyteros, ſeu ſeniores tanquam judices in hac fidei controverſia ſediſſe, & ſententiam tuliſſe; namque ex ſacro textu contrarium colligitur; refert quippe S. Lucas, ſolos Apoſtolos in ſanctiſſimo illo conventu fuiſſe locutos, & eorum ſententiam omnibus placuiſſe.

Dices 3. S. Hieronymus plura momenta congerit, ut probet, Epiſcopos humano tantum jure eſſe presbyteris ſuperiores: operæ pretium eſt verba S. Doctoris integra exſcribere, utpote difficilia, & in ſcholis multum ventilata.

Sanctus igitur Hieronymus in cap. 1. epiſt. ad Titum ſic ſcribit: *Antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: ego ſum Pauli; ego Apollo; ego Cepha, communi presbyterorum concilio Eccleſiæ gubernantur: poſtquam vero unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuper-*

ſuperponeretur cæteris, ad quem omnis eccleſia cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollebentur. Nam, inquit epiſt. 85. ad Evagrium, *& Alexandria a Marco evangeliſta uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, presbyteri unum ſemper ex ſe electum in excelſiore gradu nominabant; quomodo ſi exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & archidiaconum vocent*: hactenus S. Hieronymus, ex cujus verbis tria colliguntur: 1. ante Corinthiorum ſchiſma presbyterum, & Epiſcopum fuiſſe unum, & eundem: 2. cum prius fideles communi conſilio Epiſcoporum, & presbyterorum gubernarentur, in remedium ſchiſmatis decreto, ac ordinatione Eccleſiæ unum e presbyteris electum fuiſſe, ac cæteris præpoſitum, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret: 3. hujuſce presbyteri electionem non fieri nova conſecratione, ſed eo modo, quo ex diaconis fiunt archidiaconi, & ex militibus imperatores; atque hunc morem in eccleſia alexandrina fuiſſe obſervatum uſque ad S. Dionyſium, hoc eſt ad medium III. ſæculi.

S. Auguſtinus patrocinatur S. Hieronymo epiſt. 82., alias 19. ad ipſum ſcripta, in qua ſic habet: *Quanquam enim ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus presbyterio major ſit; tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt*: quid hæc?

Reſpondet Medina lib. 1. de ſacrorum hominum origine, & continentia cap. 5., non ſolum Hieronymum, ſed & Ambroſium, Auguſtinum, Sedulium, Primaſium, Chryſoſtomum, Theophylactum, & Oecumenium idem cum Aerio ſenſiſſe; quam Medinæ ſententiam Bellarminus lib. 1. de clerici. c. 15. vocat (*ut leviſſime dicam*, inquit) valde inconſideratam, illamque multis momentis egregie confutat, oſtendendo, S. Hieronymum; & laudatos Patres tantum diſtare ab Aerio, quantum catholicus ab hæretico, & cælum ab inferis diſtat. quia Aerius non modo negabat, Epiſcopum jure divino majorem eſſe presbytero; ſed etiam contendebat, Eccleſiam ex abuſu, & corruptela Epiſcopos presbyteris anteponere: at S. Hieronymus aſſerit, diſtantiam Epiſcopum inter, & presbyterum legitime fuiſſe ab Apoſtolis poſitam, in remedium ſcilicet

licet ſchiſmatis: deinde S. Doctor agnoſcit, Epiſcopum, ordinatione divina majorem eſſe presbytero, quantum ad ordinis poteſtatem.

Idem tamen Bellarminus loco citato, & Maldonatus tractatu de ordine quæſt. 4. c. 8. concedunt, Sanctum Hieronymum ſenſiſſe, Epiſcopos jure dumtaxat eccleſiaſtico presbyteros antecellere, poteſtate juriſdictionis: *Quamvis*, inquit Bellarminus, *ſanctus Doctor non fuerit conſtans in hac ſua ſententia*; probatque ex momentis in noſtra reſponſione conferendis: itaque.

R. cum Theologorum turba negando, S. Hieronymi fuiſſe ſententiam, Epiſcopos non præeminere presbyteris jure divino; ac 1. quidem, quod S. Hieronymus agnoverit, Epiſcopos jure divino presbyteros antecellere poteſtate ordinis, non poteſt eſſe dubium, cum expreſſe aſſerat laudata epiſtola ad Evagrium, ſolos Epiſcopos ſacræ ordinationis eſſe miniſtros: *Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod non faciat presbyter?* idem docet de ſacramento confirmationis dialogo contra luciferianos, in quo ſic habet: *Quod ſi hoc loco quæris, quare in eccleſia baptizatus niſi per manus Epiſcopi accipiat Spiritum Sanctum;.. diſcet hanc obſervationem ex auctoritate deſcendere, quod poſt aſcenſionem Domini Spiritus Sanctus ad Apoſtolos deſcendit . . . .: ſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret:* ubi S. Doctor colligit tum ex Scriptura, tum ex Traditione, ſolum Epiſcopum eſſe miniſtrum confirmationis.

Quod vero ſpectat præeminentiam juriſdictionis epiſcopalis, multa evincunt, S. Hieronymum eam divinæ inſtitutioni adſcribere; 1. enim in laudato commentario epiſtolæ ad Titum proponit Epiſcopis exemplum Moyſis: *Qui cum haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret*: ex quo infert S. Doctor, Epiſcopos debere in commune Eccleſiam gubernare: atqui Moyſes divina inſtitutione major erat ſeptuaginta ſenibus, quos, Deo præcipiente, in partem ſollicitudinis aſsumpſerat: 2. ſcribit ibidem: *Epiſcopi noverint, ſed magis conſuetudine, quam diſpoſitionis dominicæ veritate presbyteris eſſe majores*: ergo in mente S. Hieronymi Epiſcopi

majo-

majores ſunt presbyteris, partim inſtitutione divina, ſcilicet quoad primariam, & radicalem inſtitutionem juriſdictionis epiſcopalis, quæ ex ratione ſua tendit ad regendum clerum, & plebem ſubditam; partim conſuetudine eccleſiæ, quæ, ut disſenſionum plantaria evellerentur, ut loquitur S. Doctor, mutavit diſciplinam, decrevitque, ut deinceps ad Epiſcopum *omnis Eccleſiæ cura pertineret*, cum ante Corinthianum ſchiſma eſset communis Epiſcopo, & presbyteris: 3. laudata epiſt. 85. ſcribit Epiſcopos idesſe in Eccleſia, quod Aaron in ſynagoga: presbyteros filiis Aaronis, qui erant ſimplices ſacerdotes, reſpondere: atqui Aaron jure divino erat ſuperior ſimplicibus ſacerdotibus: ergo; denique in epiſt. ad Marcellam ait, Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, qui ſane jure divino ſuperiores erant ſeptuaginta diſcipulis: *Apud nos*, inquit, *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent*: ergo S. Hieronymi ſententia fuit, Epiſcopos jure divino majores eſſe presbyteris quoad poteſtatem juriſdictionis.

Nec obſtant, quæ ex verbis Sancti Doct. eliciunt.

Non primum, quia Sanctus Doctor probat dumtaxat eos, qui nunc dicuntur presbyteri, olim appellatos fuiſse Epiſcopos, quod ſupra poſt S. Chryſoſtomum agnovimus.

Non ſecundum; quamvis enim Epiſcopus, & presbyteri ante corintianum ſchiſma communi conſilio gubernarent: in illo tamen conſeſsu præerant Epiſcopi, ut jam diximus in reſponſione ad primam, & ſecundam objectionem; cum enim tunc omnes gregi Domini invigilarent, ac intenderent, merito omnes dicebantur Epiſcopi, hoc eſt ſpeculatores, & intendentes: ex quo autem omnis Eccleſiæ cura ad unum pertinuit, Epiſcopi nomen evaſit illi proprium, & ſimplices ſacerdotes retinuerunt ſolum nomen presbyteri, utpote qui ſupponantur ſenes tum ætate, tum præſertim morum maturitate.

Non tertium; ita enim Sanct. Hieronymus ſcribit, unum e presbyteris electum fuiſse in Epiſcopum, quomodo unus e diaconis eligitur in archidiaconum, & unus ex exercitu in Imperatorem, ut non neget preſbytero ſic electo neceſsariam fuiſse novam inaugurationem ad obeunda munia Pontificalia: enimvero quomodo

modo illud negaret, qui tam diſerte docet, presbyterum non poſſe Neophytos confirmare, nec Eccleſiæ miniſtros ordinare?

Inſtas. Atqui iſthæc interpretatio aliena eſt omnino a ſcopo, & a mente S. Hieronymi.

Probatur ſubſumptum: argumenta Hieronymi eo tendunt, ut comprimatur tumor quorumdam diaconorum Romanæ Eccleſiæ, qui, ut erant præfecti ærarii eccleſiaſtici, officioſius a populo obſervabantur, & ideo ſe ſupra presbyteros extollebant: *Audio*, inquit, *quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut diaconos presbyteris, ideſt Epiſcopis anteferret; nam tum Apoſtolus clare doceat, eoſdem eſſe presbyteros, quos & Epiſcopos, quis patiatur, ut menſarum, & viduarum miniſter ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti Corpus, Sanguiſque conficitur?* probat autem imprimis, presbyteros eſſe Epiſcopos, quia unus ex presbyteris in Eccleſiæ primordiis ſolebat eligi in Epiſcopum, quemadmodum ſi unus ex diaconis aſſumatur in archidiaconum; atqui vanum, & futile eſſet illud argumentum, ſi presbytero ſic electo opus eſſet nova conſecratione ad obeunda munia epiſcopalia; diaconi quippe reponere poſſent, etiam ex diaconis eligi Epiſcopos; Sanct. enim Athanaſius diaconus ſucceſſit Sanct. Alexandro in ſede Alexandrina; an propterea liceret Sanct. Hieronymo concludere, eum ſe ſupra Epiſcopum erigere, qui adverſus diaconum intumeſceret? minime vero, cum diaconus in Epiſcopum electus indigeat inauguratione ſaltem presbyteri: ergo S. Hieronymus nihil concludit adverſus tumidos diaconos, niſi excludat a presbytero in Epiſcopum electo neceſſitatem novæ conſecrationis.

Nego ſubſumptum, cujus confirmationis minorem diſtinguo: vanum ac futile eſſet ratiocinium S. Hieronymi in aliqua hypotheſi, concedo; in hypotheſi, in qua verſatur, nego minorem. Enimvero S. Hieronymus ſpectat presbyteros juxta diſciplinam, quæ obtinuit tempore Apoſtolorum, & permanſit in eccleſia Alexandrina uſque ad medium III. ſæculi, hoc eſt quatenus Eccleſiam in commune gubernabant præſide Epiſcopo; & ita nomen Epiſcopi, ſeu ſpeculatoris, & intendentis ipſis competebat, idemque erat ſu-

pra presbyterum, ac ſupra Epiſcopum ſe eſſere: præterea tunc temporis presbyteris ex gremio ſuo unum eligenant, quem ſibi præficerent, quemadmodum Cardinales Romanæ Eccleſiæ unum ex ſuo collegio eligunt in ſummum Pontificem, qui hoc ipſo ipſis præficitur, quamvis, niſi jam Epiſcopus fuerit, omnia, quæ ſunt ſummi Pontificis, exercere nequeat, niſi prius conſecretur: porro qui ſe extolleret vel ſupra illos presbyteros Epiſcopi electores, & cooperatores, vel ſupra Cardinales, merito diceretur ſe eſſere ſupra Epiſcopum, vel Sedem Apoſtolicam, quod reponi nequit de diaconis in hypotheſi, quod ex ipſis unus in Epiſcopum, vel presbyterum aſſumeretur, quia cum ſint in ordine miniſtrorum, cum Epiſcopo, aut presbytero eccleſiam non gubernant, nec jus habent eligendi ex ſuo ordine Epiſcopum, aut presbyterum, ac proinde falſo diceretur quis ſupra Epiſcopum, aut presbyterum ſe extollere, eo ipſo, quo diaconum inſurgeret a.

Non quartum, quod petitur ex S. Auguſtino, quia S. Doctor ſcribit, vocabulum Epiſcopi, non vero characterem epiſcopalem ex uſu Eccleſiæ evaſiſſe honoris titulum, ſcilicet ex quo decretum eſt, ut omnis Eccleſiæ cura ad Epiſcopum devolveretur, cum ante ſchiſma Epiſcopi nomen eſſet officii, & laboris, non ſolum apud Chriſtianos, ſed etiam apud Judæos, & apud ethnicos, ut patet ex ſupra allato Ciceronis teſtimonio; nec aliud volunt Patres, quos laudat Medina.

Fidem non meretur, quod IX. labente ſæculo ſcripſit Eutychius Patriarcha Alexandrinus, ſcilicet nullum in Ægypto extitiſſe Epiſcopum uſque ad Demetrium, cui Heraclas ſucceſſit in Sede Alexandrina circa annum 234.; ideoque Patriarchas illius eccleſiæ per illud tempus fuiſſe conſecratos impoſitione manuum presbyterum; namque 1. incredibile eſt. Sanctum Marcum, qui fundavit Eccleſiam Alexandrinam, eamque rexit 19. annis, ſolum ex Apoſtolis, ſeu Apoſtolicis viris nullos ordinaſſe Epiſcopos, ſolamque Ægyptum tamdiu ſponſo fuiſſe viduatam: 2. una eſt omnium ſcriptorum vox, Anianum, qui ſub S. Marco militavit, S. Evangeliſtæ ſucceſſiſſe in Sede Alexandrina: 3. ex Tertulliano lib. contra Valentinianos Valentinus erat Ægyptius, & ad hæreſim defecit ægre

ferens, quod alter in epiſcopatu ipſi prælatus fuiſſet ex. S. Epiphanio hæreſi 31.: 4. S. Dionyſius creatus Epiſcopus Alexandrinus; anno 248. ſcribit adverſus Nepotem Epiſcopum in Ægypto, ex Euſebio lib. 7. hiſt. cap. 19., & in epiſtola ad Fabium Antiochenum (apud eumdem Euſebium citato lib. 4. cap. 42.) meminit cujuſdam Cheremonis Grandævi Epiſcopi Ægypti: 5. denique inauditum eſt in eccleſia, Epiſcopum inaugurari a ſimplicibus presbyteris.

Dices 4. Concilium Carthaginenſe IV., ad quod conveniſſe feruntur 214. Epiſcopi, cuique ſubſcripſit S. Auguſtinus, presbyteros pares facit Epiſcopis: ſic enim habet can. 35.: *Collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat* (Epiſcopus): & can. 34.: *Epiſcopus quolibet loco ſedens ſtare presbyterum non patiatur*: ergo.

Nego antecedens: immo laudatus can. 35. confirmat noſtram ſententiam, nedum deſtruit; ita enim Patres ſtatuunt: *Ut Epiſcopus in Eccleſia, & in conventu presbyterorum ſublimior ſedeat: intra domum vero collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat*; itaque nomen collegæ non ſemper ſignificat omnimodam æqualitatem, ut in duobus conſulibus, imperatoribus, Epiſcopis; ſed plerumque ſocietatem dumtaxat, & collectionem hominum, ad idem munus explendum, (ſervato tamen ſociorum ordine: ſic imperator exercitus centuriones, & alios inferiores præfectos vocitare ſolet ſocios, commilitones, & collegas: non autem Patres Carthaginenſes eo ſenſu nomen collegæ acceperint, conſtat ex ipſo canonis contextu, in eo quippe decernunt. Epiſcopo non ſolum primam, ſed & ſublimiorem ſedem, quoties celebris presbyterorum conventus habetur, ut in eccleſia, vel ſinodo: in privatis vero, & familiaribus congreſſibus nonCne Epiſcopum, ne presbyterum coram ſe ſedente ſtare patiatur, utpote qui non ſit ejus miniſter, quemadmodum diaconus, ſed ſocius, & collega in regimine Eccleſiæ, in qua præeſt iſte ſuo, & inferiori modo; ita & in omni loco ei ſedere competit: diacono vero ſtare, utpote Epiſcopi, & presbyteri miniſtro; quia tamen diaconus non miniſtrat niſi in iis, quæ pertinent ad cultum Dei, & eatenus non tam eſt miniſter hominis, quam Dei, Patres Carthaginenſes volunt;

ſunt, ut presbyter, & Epiſcopus ejus miniſterium in honore habent, jubeantque illum coram ſe ſedere, quod herus numquam ſuo famulo concederet: *Diaconus*, inquiunt can. 37., *ita ſe presbyteri, ut Epiſcopi miniſtrum noverit*: & can. 39.: *Diaconus quolibet loco, jubente presbitero, ſedeat.*

Q. 1. *Eſt ne de fide, Epiſcopum jure divino ſuperiorem eſſe presbytero?*

R. Etſi Eccleſia hactenus expreſſe non definierit, Epiſcopos jure divino eſſe præsbyteris ſuperiores quoad poteſtatem juriſdictionis, ſententia tamen affirmans omnino eſt tenenda.

Probatur; tum quia momenta in confirmationem præcedentis reſponſionis prolata illud demonſtrant; tum quia, licet Concilium Tridentinum expreſſe non definierit, hujuſmodi propoſitionem fide divina eſſe credendam, evidenter tamen colligitur ex ejus doctrina; namque 1. ſeſſ. 23. cap. 4 *Declarat præter ceteros eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere eccleſiam Dei*: 2. can. 6. ſub anathemate credendum docet, in Eccleſia Catholica eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: atqui ſi Epiſcopi non eſſent jure divino, ſed eccleſiaſtico dumtaxat presbyteris ſuperiores ratione poteſtatis juriſdictionis, hierarchia eccleſiaſtica divina ordinatione non eſſet inſtituta, cum in ea Epiſcopi non præeſſent præsbyteris, niſi lege eccleſiaſtica: ergo: hinc Maldonatus tractatu de ordine cap. 8. Aſſerit, noſtram ſententiam proxime accedere ad fidem; alii, ut Eſtius in IV. diſt. 24. §. 24., certam, & efficaciter deductam ex ſacris litteris: ſacra facultas Pariſienſis oppoſitam ſententiam cenſura ſua notavit ut falſam, verbo Dei contrariam, & olim a ſe reprobatam ann. 1664. die 24. Maji.

Q. 6. *Quot ſunt Epiſcopi officia.*

R. Septem recenſet liber Pontificalis his verbis: *Epiſcopum oportet judicare, interpretari* (ſcilicet verbum Dei, & legem), *conſecrare ordinare, offerre, baptizare, & confirmare*: quam autem ſingula officia ſint

 gra-

via, & late pateant, alienum eſt a noſtro inſtituto accuratius exponere: non enim ſervimus futuris Epiſcopis, ſed futuris dumtaxat presbyteris, & Parochis, ad quos non ſpectat docere Epiſcopos, quanta Deus, & eccleſia ab ipſis exigant.

§. XV. *De Coreſpiſcopis.*

Q. 1. *Quinam erant Chorepiſcopi, quorum frequentem mentionem faciunt Concilia, & ſcriptores eccleſiaſtici?*

R. Erant Epiſcoporum vicarii, ſeu ſuffraganei in pagis conſtituti, qui plura obibant munia epiſcopalia; nam *chora* Græce oppidum ſignificat.

Quæres 2. *Chorepiſcopi erant ne inſigniti charactere epiſcopali?*

Reſp. 1. Theologi conveniunt, quoſdam Chorepiſcopos conſecratione epiſcopali fuiſſe inauguratos, nimirum qui a ſua ſede pulſi fuerant, vel ab hæreſi ad Eccleſiam Catholicam redibant: primum patet de Armentario, qui ex epiſcopatu Ebrodunenſi dejectus, a Sinodo permiſſus eſt Chorepiſcopum agere in pagis quibuſdam, & urbibus minoribus: ſecundum de Epiſcopis Novatianis ad fidem converſis, quibus primum Concilium Nicænum can. 8. Chorepiſcopatus dignitatem concedit: mihi etiam veriſimile eſt, Epiſcopos aliquando propter ampliſſimas diœceſes, quas vel propter ſenium, vel propter perſecutiones infidelium, & pericula itinerum, in pagis, ac minoribus Civitatibus Chorepiſcopos epiſcopali charactere donaſſe, veluti ſuffraganeos, quales hodie cernuntur in Germaniæ partibus: ſuadet canon decimus Concilii Antiocheni an. 341., in quo ſic habetur: „ Ii, qui ſunt in vicis, & pagis, qui dicuntur Chorepiſcopi, etiamſi Epiſcopi ordinationem, manumve impoſitionem acceperint; viſum eſt, ut ſuum modum ſciant, & ſibi ſubjectas eccleſias adminiſtrent, eorumque cura, & ſollicitudine gerenda contenti ſint: conſtituant autem lectores, hypodiaconos, & exorciſtas, & eorum promotionem ſufficere exiſtiment: nec presbyterum, nec diaconum ordinare audiant abſque urbis Epiſcopo, cui ſubjicitur ipſe & regio ... fiat autem Chorepiſcopus ab Epiſcopo Civitatis,

tatis, cui ſubjicitur:" in hoc canone ſermo eſt de Chorepiſcopis, qui ordinati fuerant Epiſcopi, ſecernunturque ab aliis, qui erant dumtaxat presbyteri: iis competit ex officio ordinare ſubdiaconos, & inferiores clericos; quemadmodum Concilium Ancyranum c. 12. agnoverat ann. 314.; ſed nonniſi ex licentia Epiſcopi primarii diaconos, & presbyteros conſecrare debent, quod laudatumConciliumAncyranum jam præſcripſerat.

Poſtrema canonis verba: *Fiat autem Chorepiſcopus Epiſcopo Civitatis, cui ſubjicitur*, difficultatem pariunt, quia juxta canones Epiſcopus non conſecratur, niſi a tribus Epiſcopis: ſed illa difficultas facile ſolvitur ab iis, qui contendunt, legem illam eſſe mere eccleſiaſticam, ordinemque epiſcopalem ab uno Epiſcopo valide, ac licite poſſe conferri in caſu neceſſitatis, quæ hic facile præſumitur; cum tunc temporis difficilius eſſet tres Epiſcopos ex remotis locis in unum convenire ad Chorepiſcopum in pago inaugurandum.

Alii volunt, canonem illud dumtaxat ponere diſcrimen inter ordinationem primarii Epiſcopi, & Chorepiſcopi, quod primarius Epiſcopus ex canonum præſcripto conſecrandus ſit a Metropolitano, adjunctis duobus Epiſcopis aſſiſtentibus, Chorepiſcopis a ſuo primario Epiſcopo, & duobus Chorepiſcopis ex locis adjacentibus.

Alii ex poſtrema illa canonis parte certo evincere ſe exiſtimant. Chorepiſcopos ex ſua inſtitutione fuiſſe tantum presbyteros, qui tamquam Vicarii Generales Epiſcopi nonnulla juriſdictionis epiſcopalis exercebant: per accidens vero fuiſſe, quod aliqui ex Chorepiſcopis inſigniti eſſent charactere epiſcopali: probant autem ſuam ſententiam ex reſponſo Leonis III. ad Epiſcopos Galliæ, qui apud ipſum conqueſti fuerant deChorepiſcoporum arrogantia anno 800.: reſponſum Leonis III. amplexi ſunt Epiſcopi Gallii, & Germani anno 803., referturque in capitulari Aquiſgranenſi: in illo autem reſponſo declarat ſummus Pontifex, non eſſe presbyterum, aut diaconum, aut ſubdiaconum a Chorepiſcopis ordinatum, neque quidquam, quod de epiſcopali miniſterio præſumpſerit eſſe peractum; ſed quidquid ex iis illicite erat ab ipſis præſumptum, omnia a canonice ordinatis Epiſcopis de-

b re rite peragi: *Quia quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum.*

Contrarium eodem ſæculo Nicolaus I. ep. 39. reſpondit Rudulpho Archiepiſcopo Bituricenſi, qui ad ipſum ſcripſerat, presbyteros, & diaconos a Chorepiſcopis ordinatos a quibuſdam Epiſcopis deponi, ab aliis vero denuo conſecrari: „ Nos vero, *inquit ſummus Pontifex,* dicimus, nec innocentes opprimere percelli, nec ullas debere fieri reordinationes, vel iteratas conſacrationes; ad formam enim ſeptuaginta Chorepiſcopi facti ſunt, quos quis dubitet Epiſcoporum habuiſſe officia? ſed quia ſacri canones vetant, ne omnes ſibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas Epiſcoporum ad Chorepiſcopos ſuos videatur transferri, fiatque vilior honor Epiſcopi, decernimus nihil in hoc præter regulas ulterius fieri." hinc intricatiſſima quæſtio, & longa diſſertatione indigens, num Chorepiſcopi ex ſua inſtitutione eſſent veri Epiſcopi, an tantum presbyteri, ac veluti decani rurales? deinde quomodo conciliari poſſint reſponſa ſummorum Pontificum, an ſuppoſititia ſit epiſtola Nicolai I., aut reſponſum Leonis III., & capitulare Aquiſgranenſe; id enim ſuſpicantur de epiſtola Nicolai I., qui exiſtimant, Chorepiſcopos fuiſſe dumtaxat presbyteros; contra vero alii, qui volunt eoſdem fuiſſe Epiſcopos, ſuſpectum habent reſponſum Leonis III., maxime cum nitatur decreto Damaſi, quod conſtat eſſe ſuppoſititium, pugnetque adverſus Concilium Nicænum II.: quod agnoſcit ex antiqua conſuetudine Chorepiſcopos ordinare clericos minores: quin Concilium Meldenſe poſt receptum Leonis III. reſponſum, ut ſupponitur, hoc eſt anno 849., prohibet Chorepiſcopis dumtaxat can. 44., ne ſacramentum confirmationis conferant, vel etiam ordines eccleſiaſticos, qui per impoſitionem manuum tribuuntur, id eſt diaconatum, & presbyteratum: pugnantia ejuſmodi decreta forte conciliari poſſent, ſi diceretur, Leonem III., & Concilium Aquiſgranenſe loqui de Chorepiſcopis juxta eorum inſtitutionem ſpectatis, nempe ut presbyteris, quibus non competit minores etiam ordines conferre, niſi ex privilegio, quod eis concedunt Concilium Nicænum II., & Concilium Meldenſe; Nicolaum vero I. ſcribere de Chorepiſcopis,

quos

quos Epiſcopi quietis nimium amantes facilius charactere epiſcopali donabant, ut graviora ſacerdotii onera in eos conjicerent: ſed cum ejuſmodi difficultatum elucidatio nihil ad propoſitum noſtrum conferat, & ad eam opus ſit longa diſſertatione, eas non ingredimur: conſulant, qui voluerint, Petrum de Marca, Hallierum, & Morinum.

Quæres 5. *Quando, & qua occaſione abrogati ſunt Chorepiſcopi?*

R. 1. Abrogati videntur IX. exeunte ſæculo: nulla enim eorum fit mentio poſterioribus ſæculis: 2. cauſa abrogandi Chorepiſcopos fuit partim eorum præſumptio, de qua frequentes erant in Gallia querimoniæ IX. ſæculo; partim Epiſcoporum diffidia, & muneris ſui negligentia; ii quippe vel propriæ quietis nimium amantes, vel in aulis principum frequentiores, ſacerdotii oneris in Chorepiſcopos paſſim rejiciebant, ut teſtatur Hincmarus tom. 2. Conciliorum Galliæ: *Quidam Epiſcopi*, inquit, *etiam a longe procedentibus temporibus ſcandalum pro ſua quiete, & voluptate intromiſerunt, ordinantes Chorepiſcopos, & eis, quæ ſummis Pontificibus conveniunt, agere permittentes, quos Apoſtolica Sedes reprobavit, & Apoſtolico mucrone reſcidit, ſicut in decretalibus eorum, qui voluerit recenſere, inveniet.*

APPENDIX.

De Tonſura clericali.

Doctrinæ ratio poſtulat, ut expoſita cujuſque ordinis notione, ſanctitate, ac officiorum varietate, differamus de tonſura clericali, per quam Eccleſia initiandos præparat ad ordines.

I. *De notione tonſuræ clericalis.*

Q. 1. *Tonſura clericalis eſt ne ordo?*

Reſp. Minime, quidquid contra ſentiant Canoniſtæ, quia ex dictis per ordinem datur poteſtas ſpiritualis exercendi nonnulla officia, quæ tendunt ſaltem remote ad miſſæ ſacrificium rite peragendum: atqui per tonſuram clericalem ejuſmodi poteſtas non

confertur; clericus quippe ſola tonſura inſignitus nullam habet in Eccleſia functionem: ergo tonſura clericalis non eſt ordo: cap. tam *Cum contingat* tit. *De ætate, & qualitate præficiendorum* dicitur clericatus ordo, ſed latiori ſignificatione, juxta quam congregationes monaſticæ vocantur religioſi ordines, ut capite primo obſervavimus; per tonſuram quippe clerici deputantur ad quoddam ſanctioris vitæ genus.

Q. 2. *Quid eſt igitur tonſura clericalis?*

R. Eſt cæremonia ab Eccleſia inſtituta, per quam laicus baptizatus, & ſacramento confirmationis conſignatus, ſacro ritu in clerum adſcribitur.

Dicitur 1. *cæremonia ab Eccleſia inſtituta*, quia tonſura clericalis non eſt inſtitutionis divinæ, cum Eccleſia Græca illam non obſervet; & in Latina nullum ejus inveniatur veſtigium tribus primis ſæculis; Sanct. enim Cornelius ſummus Pontifex in epiſtola ad Fabium Antiochenum Epiſcopum ſcripta III. mediante ſæculo, accurate deſcribit diverſos clericorum gradus, qui ſua ætate erant in Eccleſia Romana, nulla facta mentione tonſuræ clericalis: Sanct. quoque Cyprianus Sancti Cornelii coætaneus epiſtol. 61. non agnoſcit alios clericos præter eos, qui altari, & ſacrificiis deſerviunt: *Cum*, inquit, *ſinguli divino ſacerdotio honorati, & cuncti in clericali miniſterio conſtituti, nonniſi altari, & ſacrificiis deſervire, & precibus, atque orationibus vacare debeant.*

Dices 1. S. Anicetus, qui Eccleſiam rexit II. ſæculo, ſtatuit ex libro Pontificali Damaſi: *Ut clerici, juxta Apoſtolum, comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ eradant, quia ſicut diſcreti eſſe in converſatione debent, ita & in tonſura, & in habitu diſcreti debent apparere*: ergo clerici a primis Eccleſiæ ſæculis fuerunt attonſi.

Reſp. negando, illud decretum eſſe Sancti Aniceti; nam conveniunt omnes Theologi, decretales epiſtolas, quæ tribuuntur ſummis Pontificibus S. Siricio, hoc eſt IV. ſæculo, antiquioribus, eſſe adulterinas, & confictas VIII. ſæculo.

Dices 2. Ex Gregorio Turonenſi lib. 1. de gloria Martyrum cap. 28.: *Petrus Apoſtolus ad humilitatem docendam caput deſuper tondere inſtituit*: ergo.

Reſ.

Reſpondet Amalarius de divinis officiis cap. 15.: ejuſmodi Traditionem eſſe admodum incertam: *Interrogatus ab aliquibus*, inquit, *qui primus tonſus ſit more noſtro? legi in epiſtola cujuſdam viri: Petrus; ſed quia non tanta auctoritatis eſt, maluimus eum præterire: non tamen abs re eſt, ſi dixerimus, eum* (Petrum), *vel aliquem ejus ſucceſſorem 1. fuiſſe tonſum more noſtro, quoniam ab illa Eccleſia ſumptus eſt ille uſus, in qua illi ſederunt*: enimvero credibile non eſt, quod tribus prioribus ſæculis clerici, in quos perſecutio maxime ſæviebat, & ideo occultare ſe cogebantur, externo tonſuræ clericalis ſigno perſecutoribus ſe prodiderint; nec aliud ex veteribus monumentis colligi poteſt, quam clericos numquam comam nutriviſſe, ſed ſemper inceſſiſſe compoſito ad modeſtiam capillo.

Dicitur 2. *laicus baptizatus, & ſacramento confirmationis conſignatus*, 1. quia ſoli Eccleſiæ filii gaudere debent ejus honoribus: atqui per baptiſmum naſcuntur Eccleſiæ filii: ergo: 2. quia Neophytus nondum confirmationis ſignaculo munitus dicitur a Patribus, Semichriſtianus, parvulos in Chriſto, qui, ut adverſus perſecutores fidei decertare valeat tamquam gregarius miles, ſacro chriſmate roborandus eſt, ac perficiendus: ergo a fortiori ut inter duces hujus ſpiritalis militiæ adſcribatur: hinc ordinationem Novatiani, qui ſacramento confirmationis conſignatus non fuerat, uti illegitimam veteres reprehenderunt; & Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 4. de Reform. expreſſe ſanxit, ut *primâ tonſura non initientur, qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint*.

Dicitur 3. *ſacro ritu*; Eccleſia enim pro clerico ordinando præſcripſit ſolemnes ritus, de quibus poſtea ſigillatim, a ſolo Epiſcopo peragendos, ut vel hinc fideles intelligant, quanti facienda ſit tonſura clericalis.

Dicitur 4. *in clericum aſcribitur*: per illam quippe cæremoniam evehitur quis e ſtatu laicorum ad ordinem eccleſiaſticum; atque eo titulo gaudet honoribus, & privilegiis clericorum, quemadmodum monet Pontifex completo tonſuræ ritu: *Filii chariſſimi*, inquit, *animadvertere debetis, quod hodie de foro Eccleſiæ facti eſtis, & privilegia clericalia ſortiti eſtis*.

Qu. 3. *Omnes tonſura inſigniti gaudent ne hujuſmodi privilegiis?*

Reſp. Minime; ſic enim decernit Concilium Tridentinum ſeſſ. 23, cap. 6. de Reformat.: *Is etiam (clericus) fori privilegio non gaudent, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos verſetur.*

Q. 4. *Quæ ratio movit Eccleſiam, ut ſacram hanc cæremoniam inſtitueret?*

R. Sacramenti ordinis dignitas, ac eximia ſanctitas ad quod tonſura clericalis eſt quædam præparatio, ſicut cathecumenatus ad baptiſmum ex catechiſmo romano, & novitiatus ad profeſſionem monaſticam ex Halliero, & aliis paſſim Theologis; cum enim ſacerdotium ſit res plane divina, nec ad ejus munia, ut par eſt, obeunda ſatis ſit ſtudium acquirendæ perſectionis, quemadmodum ſufficit ad profeſſionem monaſticam; ſed requiratur ipſa perſectionis adeptio, ut ſuo loco demonſtrabimus, æquum fuit, ut Eccleſia ſuis candidatis, qui ſigna divinæ vocationis, & bonæ ſpei præſeferrent, prius rudimentis diſciplinæ ſacerdotalis imbuendos curaret, quam ad ullum ordinem admitterentur.

Quemadmodum igitur idoneus non eſt ad profeſſionem monaſticam emittendam, qui prius per annum ſaltem diſciplinæ regularis tyrocinium non poſuerit; computatur autem ille probationis annus a die dum, ex quo ſæcularem habitum, comam, & quidquid redolet pompam mundanam, depoſuit, religioſum veſtitutum induit, quem ſi ſemel abjiciat, perinde eſt, ac ſi novitiatum abdicet: interim monaſterii leges, ac conſtitutiones plene edocetur, & ad eas aſſiduis exercitationibus ita accurate inſtituitur, ut ad aliud attendere non ſinatur, ac propterea omnis conſuetudo cum religioſis profeſſis ipſi interdicatur, ne quid in eis forte deprehendat, quod ex humana fragilitate, ut ſolet, exciderit, unde minuatur ejus ſtudium exigendi mores juxta ordinis inſtitutum: nec alia via ſervari, aut reſtitui poteſt regularis diſciplina: ſimi-

li

ſæ-liter Eccleſia a ſuis novitiis exigit 1. ut habitum ſæcularem abjiciant: 2. caput attondeant: 3. veſtem clericorum propriam aſſumant, deferantque continuo cum ea, quæ decet, modeſtia: 4. profiteantur ſanctioris vitæ diſciplinam, & ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. in ſeminario inſtituantur juxta eccleſiaſticas leges, niſi ſtudiorum cauſa *in aliqua ſchola de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos, verſentur*, ſub cura tamen vel parentum, vel alicujus probatæ perſonæ, ut mores eorum ſacerdoti, & inſtituto conveniant.

§. II. *De depoſitione ſæcularis habitus.*

PRimo initiandus expoliat ſe omnibus ornamentis ſæculi, quæ liber pontificalis ideo vocat ignominiam ſæcularis habitûs: quia vana veſtium elegantia, & ſuperfluus cultus ſunt veluti inſignia, italice *livree*, quibus denotantur, qui mundo ſerviunt ſub principe dæmone; ac propterea ſacræ tonſuræ candidatus, ut teſtetur ſe mundo vale dicere, ante omnia exuit ſæcularem veſtitum; mox induendus religionis veſte pulla, & lugubri, ut nihil ſit ipſi commune cum mundanis: unde Enodius lib. 11. epiſt. 14. ad Camellam, cujus filius erat clero adſcriptus: *Si*, inquit, *cum mundo ſubtraxeris, mundi in eo ſchemata non requiras:* caveat ergo clericus, ne quid eorum aliquando reſumat fœdifragus, quæ ſolemniter, & coram altari propter Deum abjicit; ſed dicat cum ſponſa Cant. 5. urgentibus eum ad ignominioſam hujuſmodi defectionem: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar ea;* hanc gratiam ipſi adprecatur Pontifex in oratione, qua complet tonſuræ ritum: *Omnipotens ſempiterne Deus*, inquit, *propitiare peccatis noſtris, & ab omni ſervitute ſaecularis habitus hos famulos tuos emunda, ut dum* IGNOMINIAM *ſæcularis habitus deponunt, tua ſemper in æternum gratia perfruantur.*

§. III. *De attonſione, & raſura capillorum.*

SEcundo novitius noſter offert capillos ſolemni ritu tondendos, & in vertice capitis radendos in for-

mam ſphæræ, ſeu coronæ, utpote legis evangelicæ levita, id eſt aſſumptus ex populo, ac nazaræus, hoc eſt a laicis ſeparatus; de levitis enim ſic habetur Num. 8.: *Tolle levitas ex medio filiorum Iſrael ... aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ ... cumque levitæ fuerint coram Domino, ponet filii Iſrael manus ſuas ſuper eos*, in ſignum ſcilicet, quod eos Domino donarent, unde ſequitur: *Et offeret Aarron munus in conſpectu Domini a filiis Iſrael*: de Nazaræo vero lex ita præſcribit c. 6.: *Omnibus diebus conſecrationis ſuæ ſanctus erit Domino*: & infra: *Tunc radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ; tolletque* (ſacerdos) *capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.*

Quidquid ſit de variis hujuſce ritus myſticis ſignificationibus e diverſis ſcriptoribus excogitatis, conſtat apud omnes tonſionem capitis in Eccleſia catholica ſemper fuiſſe uſurpatam in ſignum abdicationis rerum terrenarum, & negotiorum ſæcularium; adeo ut apud ſcriptores eccleſiaſticos tondere capillos religionis gratia idem ſit, ac abdicare ſæcularia deſideria, & ſanctioris, auſteriorisque vitæ genus amplecti.

Quod antem Eccleſia eo fine inſtituerit tonſuram clericalem, demonſtrat ritus ejus integer, qui ſane mimicus eſſet ludus, ſi initiandus ad eum alia mente accederet: enimvero Pontifex cæremoniam auſpicaturus, aſtantes commonet his verbis: *Oremus, fratres chariſſimi, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum pro his famulis ſuis, qui ad deponendum comas capitum ſuorum feſtinant, ut donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum religionis in eis conſervet, & a mundi impedimento, ac ſæculari deſiderio corda eorum defendat* (expurgatos ergo jam ſupponit, cum ne contaminentur ſit dumtaxat anxius), *ut ſicut immutantur in vultibus, ita dextera manus ejus virtutis tribuat eis incrementa, & ab omni cæcitate ſpirituali, & humana oculos eorum aperiat, & lumen eis æternæ gratiæ concedat*: en quam multa, & perfecta a clerico mox futuro expetuntur.

Præmiſſa Pontificis commonitione, ritus conſecrationis ſtatim inchoatur a pſ. 15., quem quidem David cecinit in perſona Chriſti; ſed initiandus ex ordinatione eccleſia cum ſibi accommodat, utpote qui Chriſto

totaliter adhærens unus ſpiritus cum illo efficiatur: dicit ergo: *Conſerva me, Domine, quoniam ſperavi in te*, hoc eſt in ſenſu accommodatitio, conſerva, Domine, quem ex populo elegiſti in præcipuam ſortem tuam: ſcio, quod bonorum meorum non egeas, cum ipſe ſis omne bonum; ſed æterna lex tua jubet, ut opera tua ferviant tibi, & ea, quæ ex te exierunt, ad te redeant rerum omnium principium: ideoque me totum tibi devoveo: homines cæci vecordiæ tribuent, quod vanas ſpes, quibus me lactat mundus, contemnam; ſed mirificabis voluntates meas in ſanctis tuis, qui laudabunt efficaciam gratiæ tuæ, qua me multiplici infirmitate laborantem à ſæcularibus deſideriis retraxiſti, ut ſacrificium, quod nunc offero, tibi ſit acceptum, qui non delectaris hoſtis carnalibus, & pura mente ſolemnem hanc profeſſionem emittam: DOMINUS PARS HÆREDITATIS MEÆ, ET CALICIS MEI, TU ES, QUI RESTITUES HÆREDITATEM MEAM MIHI: his verbis à Pontifice nomine Dei acceptatis, adjuncta tonſione capillorum conſignatis, conſecratur Nazaræus noſter.

Ergo latum eſt diſcrimen inter collationem ordinum, & collationem tonſuræ clericalis: in collatione ſcilicet cujuslibet ordinis initiandus accipit à Domino per miniſterium Pontificis; in collatione vero tonſuræ ipſe munus offert: illic audit Pontificem dicentem: *Accipe poteſtatem legendi, offerendi &c.*; & acceptat; hic loquitur ipſe, ſolemniterque profitetur ſe remittere nuntium deſideriis ſæcularibus, ac totum ſe tradere Domino, ut fit ejus ſors, & hæreditas; nec aliæ ſunt partes Pontifices, quam ut nomine Dei, ac totius Eccleſiæ præclarum munus gratum habeat, precetùrque, quatenus emiſſam profeſſionem ſua gratia confirmet: *Præſta, quæſumus, omnipotens Deus*, inquit tonſione peracta, *ut hi famuli tui, quorum hodie comas capitum pro amore divino depoſuimus, in tua dilectione perpetuo maneant, & eos ſine macula in ſempiternum cuſtodias.*

Clericus in ſua profeſſione calicem commemorat, ſive quia ſortes, quibus hæreditas inter fratres dividitur, in calice, ſeu vaſe reponi ſolent, ſive quia centuplum ſequentibus Chriſtum promittitur Marci

10.

10. v. 30. cum perſecutionibus, quas calicis nomine Scriptura deſignat Matth. 20. v. 22.: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* clericus quippe non vocatur ad quietem, & delicias temporales; ſed ad laborem, & tribulationes multas: ſpinea Chriſti corona, cujus ſignum geſtat in capite, prius impoſita fuit in contumeliam, ac ludibrium, quam verteretur in gloriam, & honorem: crux quoque in tonſionis ritu delineata apud latinos, & græcos ipſum armat ad tolerantiam: *Neque ob id tantum in coronam attondemur,* inquit Beda l. 5. hiſt. c. 22. *quia attonſus eſt Petrus; ſed quia Petrus in memoriam dominicæ paſſionis ita attonſus eſt*: & S. Germanus Conſtantinopolitanus in theoria: *Duplex corona,* inquit, *circumpoſita capiti ſacerdotis ex capillorum ſignificatione, imaginem refert venerandi capitis Apoſtoli Petri, quæ ... ei attonſa eſt ab iis, qui ejus ſermoni non credebant, ut illuderetur ab ipſis; eique magiſter Chriſtus benedixit, & infamiam in honorem, illuſionem in gloriam convertit*: ex quibus Hallierus c. 2. §. 3. de ritu tonſuræ ſic concludit: " Quidni ergo clericatus ſuſceptio ad ignominiam, & deriſionem ferendam per capillorum tonſuram conſecretur? quemadmodum enim in ſacramento confirmationis, quo ad profeſſionem chriſtianæ religionis homo armatur, alapa confirmandus cæditur, ut diſcat religionis noſtra profeſſioni opprobrium, & contumeliarum tolerantiam eſſe conjunctam; ita potiori jure clericorum numero cooptandus, & ad chriſtianæ religionis prædicationem inſtituendus per capillorum tonſuram, quæ ignominiam, & irriſionem, & ſubſannationem denotat, initiatur (*damnati enim ad metalla, vel ſervitutem tonderi ſolebant*), ut ſibi in clericali miniſterio mundi cavillos, irriſiones, cachinnos, illuſiones, ſannas negligenda eſſe noverit.

§. IV. *De habitu clericali.*

INitiandus, depoſita veſte ſeculari, induit clericalem, quæ duplex eſt: alia communis ad uſum quotidianum; alia ſolemnis, quæ a XII. ſæculo ſuperpelliceus dicitur, quod ſuperponatur vulgaribus veſtibus, quæ pelliceæ erant, ut colligitur ex S. Paulino ep. 10. ad Severum, & ex S. Ambroſio, aut quovis

aucto.

auctore libr. de dignitate ſacerd. cap. 4, ubi luxum quorundam reprehendit, ſicut & Haymo Halberſtat IX. ſæculo in c.1. 1. Tim., qui pro rudioribus pellibus caſtorinas ſibi quærebant; almutiæ, quas canonici geſtant, quidem in humeris ut Victorini; alii communiter in brachio ſiniſtro, cum eas prius in capite deferente ex Concilio Baſileenſi ſeſſ. 21., & Senon. c.18. an.1528. ſunt quodam hujuſmodi veſtis pelliceæ veſtigium.

Sacram haucce veſtem (ſuperpelliceum intelligo) ipſe Pontifex clerico imponit dicens; *Induat te Dominus novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis;* ſicut enim clericus depoſitione capillorum, & ſæcularis habitus teſtatus eſt ſæcularem hominem ſe diuturna carnis caſtigatione exuiſſe; ita in impoſitione ſuperpellicei novum hominem induere oſtenditur, ut obſervat Yvo Carnotenſis de teſtibus ſacerd.: „ Byſſus, *inquit*, eſt genus lini candidiſſimi, & ad ſummum candorem multa vexatione, & ablutione perductum: ſignificat autem perfectam carnis munditiam... hanc munditiam caro ſacerdotalis ex ſe non habet, ſicut nec linum ex ſe eſt candidum, ſed ſicut dictum eſt multis caſtigationibus, & ablutionibus redditur candidum, ut aptum fiat indumentis Pontificum: forma eſt ſacerdotalis munditiæ, ut ſecundum Apoſtolum ſacerdotes carnem ſuam caſtigent, & in ſervitutem redigant; & præeunte gratia, habeant per induſtriam, quod non potuerunt habere per naturam; hæc veſtis græce *poderes*, id eſt talaris appellatur, quia a collo uſque ad talos extenditur;" at tempore Concilii Baſileenſis ad medias tibias dumtaxat producebatur cit. ſeſſ.21.

Porro clerici ſolemnem ſuam veſtem aſſumere debent quoties in templo coram Domino aſtant, & divinis interſunt officiis; ſi enim regii miniſtri officio coram rege non defunguntur, niſi ſuis inſignibus ornati; nec magiſtratus pro tribunali ſedent, aut ſe præſidii ſiſtunt, niſi in ſolemni habitu; quanto magis id obſervare debent clerici, cum in conſpectum Dei veniunt, & loci ſanctitas, & præſens Dei majeſtas id exigunt; ſplendidus quippe ille ornatus confert ad magnificentiam divino cultui exhibitam, &

ad

ad reverentiam aſtantium provocandam: *Regina Saba*, inquit textus ſacer 3. Reg. c.12., *videns ſapientiam Salomonis, & ordines miniſtrantium, veſteſque eorum, non habebat ultra ſpiritum:* S.Greg. Nazianz. in oratione de laudibus S.Baſilii refert: Valentem imperatorem, cum ingreſſus eſſet templum, in quo erat S. Præſul, expaviſſe, & animis concidiſſe, viſo clericorum ordine, & habitu, ac ſtupenda, quæ iis reſpondebat, aſtantium reverentia: & hæc de ſuperpelliceo.

Communem vero habitum, quo clerici exterius ſecernuntur a laicis, commendant nomina, quibus inſignitur: dicitur enim habitus religioſus a Sidonio lib. 4. epiſt. 24.; habitus ſancti hominis a Silviano lib. 4. ad eccl. cath.; ſacra veſtis a Balſamone in can. 61. Apoſtolorum; habitus religionis a Conſtantio in vita S. Germani Altiſſiodorenſis, & a pontificali romano; religionis, inquam, non ab homine inſtitutæ, quemadmodum monachorum ordines; ſed ab ipſomet Chriſto Domino; ideoque habitus ille non temere, ſed cum ſumma reverentia eſt ſuſcipiendus, ac religioſe deferendus: ejuſmodi autem religionis ſenſus erga veſtem clericalem tria exigit a clerico.

Primum, ut charam illam habeat, pluriſque faciat; quam omnia mundi ornamenta; ſummo honori, & gloriæ ducat, quod ipſi conceſſum ſit illam induere; maximamque pœnam exiſtimet ea ſpoliari, & ad ignominiam ſæcularis habitus revocari; illud ſuadet ritus, quem Eccleſia obſervat in clericali inemendabilis degradatione, in qua ſic habet Pontifex: *Auctoritate Dei omnipotentis tibi auferimus habitum clericalem, & nudamus te religionis ornatu, ac deponimus, degredamus, ſpoliamus ... & velut clericalis profeſſionis indignum redigimus te ad ſervitutem, & ignominiam habitus ſæcularis:* & infra: *Te velut ingratum filium a ſorte Domini, ad quam vocatus fueras, abjicimus, & coronam tui capitis, regale quidem ſignum ſacerdotii, de tuo capite amovemus:* quid ad hæc clerici, qui cæco, ac veluti rabido furore perciti ita in ſe ipſos ſæviunt, ut propriis manibus religioſam veſtem, hoc eſt Chriſti inſignia ſibi detrahant, & ad ſervitutem, ac ignominiam ſæcularis habitus ſponte ſe redi-

digant? hoc Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. de reform. indignos clericatus honore pronunciat, & fori privilegiis privatos declarat: *Is etiam (clericus) fori privilegio non gaudeat; niſi beneficium eccleſiaſticum habeat; aut clericalem habitum, & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſcola; vel univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos verſetur*: & quidam merito, quia etſi habitus non faciat Monachum, ut loquitur ſancta Synodus ſeſſ. 14. c. 6. de reform. 5. monachus tamen, qui habitum deſerit, ſi ſit profeſſus, punitur ut apoſtata; ſi novitius, hoc ipſo noviciatum abjicit, & ab ordinis privilegiis cadit: de clericis vero, qui beneficia QUALIACUMQUE eccleſiaſtica obtinent, ſic ſtatuit Concilium cit. cap. 6. ſeſſ. 14.: „Si poſtquam ab Epiſcopo ſuo, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum clericalem... juxta ipſius Epiſcopi ordinationem, & mandatum, non detulerint, per ſuſpenſionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & proventibus ipſorum beneficiorum, nec non, ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & beneficiorum hujuſmodi coerceri poſſint, & debeant ſecundum conſtitutionem Clementis V. in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit, " Quoniam innovando: cum autem pœnæ adeo graves peccatum mortale denotent in ejuſmodi clericis, qualiacumque beneficia obtineant, qua conſcientia, & religione confeſſarii iis abſolutionis beneficium impendunt, extrema ſupplicia cum ejuſmodi larvatis clericis ſimul experturi?

Alterum a clerico poſcit religio, ut ſcilic. caveat, ne religioſum, quem geſtat, habitum deturpet, dedecoretque inſtar eorum, qui profana ſacris miſcentes, & ut loquitur Concilium Tridentinum citato c. 6. ſeſſ. 14. *Pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus*, veſtem clericalem componunt, & induunt ad formam, elegantiam, & morem, quem ſæculares in veſtimentis ſuis obſervant, adeo ut in ornatu eorum jam non eluceant modeſtia, ſanctitas, humilitas, vera Chriſti inſignia, & ſacerdo-

tum

induant ſalutari, id eſt ſanctimonia, & pietate induentibus ſalutari, ſed mundi luxus, vanitas, & oſtentatio, propria dæmonis ſchemata, & ignominia ſæcularis habitus: unde merito contorteris in illos verba Apoſtoli 2. Cor. 6. *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ autem conventio. Chriſti ad belial?* quis, inquam ergo, conſenſus odorati pulveris, & crinium in cincinnos docta manu diſtinctorum cum ſigno crucis Chriſti in capite clericorum expreſſo? an non ſatius videretur tonſuram, & veſtem clericalem prorſus deponere, quam illas tam impie violare, ac polluere; cum iſthæc agendi ratio ſpeciem quandam præ ſe ferat ſacrilegii? quibus placere ſtudent ejuſmodi puerilibus nugis? nam certum eſt, quod omnibus ſapientibus diſpliceant.

Nec dicas, Deo curam non eſſe de veſtibus, ſed de moribus; reſpondet enim S. Bernardus lib. 3. de conſid. cap. 5.: *Forma hæc veſtium deformitatis mentium, & morum indicium eſt*: & apol. de moribus relig. c. 9.: *Ex cordis theſauro ſint ſine dubio procedit quidquid foris apparet vitioſum: vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior ſuperfluitas vanitatis indicium eſt; mollia indumenta animi mollitiem indicant; non tanto curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta virtutibus.*

Tertium a clericis exigit religio, nimirum ut mores, geſtus, & perſonam ſacræ veſti accommodent, quemadmodum tragædiarum auctores vultum, ſermonem, greſſum, totumque habitum exhibent perſonæ cujus partes ſuſtinent; alioquin ſpectatores offenderet, & in contemptum veniret, qui regalibus veſtimentis ornatus plebeji, aut ruſtici inceſſum, vocem, & perſonam exprimeret: *Quapropter*, inquit ſancta Synodus Tridentina ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat; *ſic decet omnino clericos in ſortem Domini vocatos vitam, moresque ſuos omnes componere, ut habitu, greſſu, & inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus nil niſi grave, moderatum, ac religione plenum præ ſe ferant: levia etiam delicta, quæ in ipſis* MAXIMA ESSENT *effugiant ut eorum actiones cunctis afferant venerationem*; homines quippe non ſolent diſtinguere inter veſtimentum, & veſtitum, ut veſtem illius venerentur, cujus perſonam

ſonam propter incompoſitos mores deſpiciunt: hinc certa, & quodamodo inevitabilis habitus clericalis violatio in clericis junioribus, quam par ſit, ex puerilibus, ac lubricis eorum exercitationibus, quæ plerumque rixas, & pugnas pariunt, non ſine ſacræ veſtis injuria.

§. V. *De profeſſione ſanctioris diſciplinæ, quæ emittitur in tonſura clericali.*

QUod de habitu monachorum ſupra dicebat ſancta Synodus Tridentina: *Habitus non facit monachum*, ſed mores, & auſterioris vitæ inſtitutum; illud merito uſurpamus ad noſtrum propoſitum, ſcilicet nec depoſitio habitus ſecularis, nec attonſio capitis, nec aſſumptio veſtis clericalis faciunt clericum; iſta enim ſunt dumtaxat clericorum inſignia, & exteriores quædam notæ, quibus clerici a laicis ſecreti quidem apparent; niſi ſed intus animum clericalem gerant, hoc eſt vitæ ſanctioris ſtudium, larvatos clericos merito dixeris, qui eſſe ſe fingunt, quod revera non ſunt; aſſumptio enim religioſi nominis proprie, & ex ratione ſua eſt ſponſio devotionis, inquit Salvianus libro 2. ad eccleſ. cath., quod nobis hic demonſtrandum incumbit, quamvis ſpectata ætatis noſtræ corruptela, quæ potiſſimum adverſus tonſuram clericalem obtinuit, & inde ſerpens in eccleſiaſticos ordines innumera invehit mala, lubeat cum Epiſcopo Graſſenſi non minus eruditione, ac pietate, quam dignitate illuſtri, lachrymas potius fundere, quam verba: ſed rectores eccleſiæ malis commovendi ſunt; illud autem facilius aſſequemur, ſi accuratius exponendo ſponſionem, quæ emittitur in tonſura clericali, illis præbeamus anſam conferendi clericorum mores cum clericalis vitæ inſtituto, à quo plures prorſus diſcrepare ſtatim advertent, & quidem non ſine intimo doloris ſenſu, ut de filiis erga matrem Eccleſiam pie affectis conjicere licet.

Igitur tonſuram clericalem nihil aliud eſſe, quam profeſſionem ſanctioris diſciplinæ, probatur tum ex ejus inſtituto, tum ex toto ritu, quo confertur, quæ alioquin eſſet inanis cæremonia, & lubrica ſcena.

Ac primo quidem ex ejus inſtituto; una quippe

Ca-

Catholicorum vox eſt, tonſuram eſſe ab Eccleſia inſtitutam, ut diſpoſitionem ad ordines, ad quos ſe habet, ſicut novitiatus monachorum ad profeſſionem monaſticam; cum enim nemo repente fiat ſummus, & gratia imitetur naturam, quæ; ut obſervat S. Th. 1. q. 113. art. 10., ab imperfectioribus ad perfectiora paulatim progreditur: *Charitas inchoata*, inquit S. Aug. tract. 5. in 1. Joan., *meretur augeri, aut aucta mereatur perfici*; temere quis ſolemnia perfectionis vota nuncupat, niſi prius perfectionis tyrocinium poſuerit, ac per tempus novitiis præſcriptum monaſticæ vitæ leges apprime didicerit, atque in iis obſervandis omnimode exercitatus idoneum ſe probaverit ad profitendam ſpiritalem illam militiam.

Quod ſi ejuſmodi præludia requiruntur ad legitimam vitæ monaſticæ profeſſionem, ſolemniterque ſpondentur in ipſa religioſi habitus aſſumptione; quale tyrocinium profitetur clericus in tonſura, in qua novitiatum auſpicatur ad ordines, & munia ſacerdotalia; quæ longe perfectiorem virtutem exigunt, quam profeſſio monaſtica, cum ex S. Aug. ep. 60., alias 76., & ex quotidiana experientia bonus monachus vix bonum clericum, & paſtorem faciat? & ex iis, inquit, *Qui in monaſterio permanent, nonniſi probatiores atque meliores, in clerum aſſumere ſoleamus?* ſatis enim eſt ſi probatus monachus ad ſummam virtutem pervenire conetur: ſed Paſtor eam attigiſſe debuit, quia ſtatus ejus eſt perfectionis acquiſitæ, monachi vero perfectionis acquirendæ ex antiqua, & conſtanti doctrina Theologorum Pariſienſium: unde S. Bernardus ſerm. 12 in Cantica, adverſus ipſum incuſantes, quod ſoli ſibi viveret, cum poſſet, ut putabant, multis prodeſſe, opponit Chriſti verba: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* aitque, *Non eſt vir, ut putatis, qui poſſit mittere manum ad fortia, ſed mulier ... ſi quando de muliere in virum, & virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis aſſumi: fratres, revereamur Epiſcopos* (idem dicito de quovis paſtore), *ſed vereamur labores: agnoſcamus impares vires noſtras, nec delectes molles, & fœmineos humeros virorum ſupponere ſarcinis ... temerarie objurgat virum de prælio revertentem mulier nens in domo; dico enim, ſi is, qui de clauſtro eſt,*

eſt, eum, qui verſatur in populo, interdum minus diſtricte, minuſve circumſpecte ſeſe agere deprehenderit ... non ad judicandum confeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptum: Melior eſt iniquitas viri, quam mulier benefaciens Eccli. 42.: *Nam tu quidem in tui cuſtodia vigilans benefacis; ſed qui juvat multos & melius facit, & virilius: quod implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, ideſt abſque quadam inaqualitate vita, & converſationis ſua: memento, quia charitas operit multitudinem peccatorum:* abſit ergo a monaſteriorum præfectis, ut religioſos ſibi inutiles, nonnumquam etiam moleſtos, utpote diſciplinæ impatientes, data occaſione, ad curam paſtoralem amandent exonerandæ familiæ gratia, quod ſine gravi peccato fieri nequit, cum optimi vix pares ſint tanto muneri: ſed illud obiter dictum ſit occaſione vitæ ſanctioris, quam clericus ſolemniter profitetur in ſuſceptione clericalis tonſuræ, utpote quæ ex ſua ratione, & inſtituto ſit præparatio ad ordines, & ad munia ſacerdotalia digne ac laudabiliter obeunda.

Idipſum demonſtrat totus ritus, quem Eccleſia obſervat in tonſura clericali; namque 1. iſthæc verba: *Dominus pars hereditatis mea* &c., quæ profert initiandus, dum attondetur, ſunt ſolemnia profeſſio, qua declarat, ſe renuntiare ſæcularibus deſideriis, abjicere placendi curas per veſtimentorum, & capillorum cultum, ſolumque Deum fore deinceps ipſius ſortem, divitias, & omnia; in ea certe ſignificatione laudata verba ab Eccleſia accipi teſtatur oratio, quam ſtatim fundit Pontifex: *Preſta, quaſumus, omnipotens Deus*, inquit, *ut hi famuli, quorum hodie comas capitum pro amore divino depoſuimus, in tua dilectione perpetuo maneant, & eos ſine macula in ſempiternum cuſtodias:* in hac oratione Pontifex non dubitat de candido attonſorum pectore, ſupponitque eos, ut præ ſe ferunt, divino amore flagrare, ac eluiſſe omnem peccati, & cupiditatis labem, ſed anxius ſolummodo eſt ob lubricam juvenum ætatem, & vehementes concupiſcentiæ motus, quos patitur adoleſcentia; ideoque obnixe rogat, ut Deus ſua potenti gratia caſtos illorum mores illibate cuſtodiat, & fervens proficiendi deſiderium ſemper adjuvet.

De

Dehinc Eccleſia ſibi gratulans, quod donum adeo gratum meruerit offerre, decurrit Pſalmum 23., in quo David ſpiritu Prophetico afflatus celebravit Chriſti triumphum ex ſuis hoſtibus, mundo ſcilicet, & dæmone, atque ex eorum tyrannide erutos ſpectans clericos in præſentia initiatos canit: *Domini eſt terra, & plenitudo ejus*: quaſi dicat: nunc princeps mundi ejectus eſt foras, orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo redeunt ad legitimum Dominum ſuum; novitiolos iſtos Chriſtus accipit in hæreditatem ſuam, & poſſeſſionem: ipſe eos formavit ſuper omnes fluctus ſæculi hujus; nec enim decet, aut licet alios aſcendere in Montem Domini, & ſtare in loco ſancto ejus, niſi fuerint ſicut iſti, innocentes manibus, & mundo corde, qui cæleſtia meditantes, non in vano acceperunt animam ſuam; in vanum quippe videtur accepiſſe animam ſpiritualem, & rationalem, qui ſollicite quærit, unde corpus aut commode nutriat, aut ſplendide veſtiat, ut inde ſibi, & aliis complaceat, cum ad iſta ſufficiat anima aut vulpis, aut pavonis: non ſic iſti abutuntur anima ad imaginem Dei creata; ſed eam occupant iis rebus, divinis ſcilicet, ad quas creata eſt: propterea *Benedictionem accipiunt a Domino, & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo*, qui ab iis incœpta ad finem promovebit; generatio enim Deum ſic quærentium eſt genuina ejus ſoboles, non ſpuria, aut adulterina, ideoque ipſi chara, & ut dicitur Iſai. 61. v. 3.: *Plantatio Domini ad glorificandum*, id eſt novellæ plantæ ad celebrandam, & dilatandam Dei gloriam, ornandumque Chriſti in cælum aſcendentis triunphum: atque ut novitii noſtri in iſto perfectionis acquirendæ propoſito perſeverent, Pontifex preces geminat, ut devoti in eccleſia perſiſtant, & in ultima oratione, ut ab omni ſervitute ſæcularis habitus emundentur.

Mirabamur olim, cur in collatione clericalis tonſuræ plura, & accuratiora diſciplinæ eccleſiaſticæ tradantur documenta, quam in collatione ordinum, qui longe majorem ab initiandis exigunt perfectionem: ſed deſiit admiratio, cum reputavimus tonſuram clericalem uti novitiatum, promotionem vero ad ordines tamquam profeſſionem, quæ profitentem ſupponit ex novi-

novitiatu edoctum, & apprime exercitatum in iis, quæ pertinent ad illud vitæ genus, ad quod ſe aſtringit, ideoque monendus eſt ſolummodo, ut abundet in eo totius forma virtutis; ſit doctrina ejus ſpiritualis medicina populi Dei, & odor vitæ ejus delectamentum Eccleſiæ Chriſti; uno verbo dicam, mores perfectiori modo exigat ad normam ipſi præſcriptam in ritu tonſuræ clericali; quam quidem normam omnes, & ſinguli ab oſtiario ad Epiſcopum uſque continuo præ oculis habere debent, quemadmodum religioſi profeſſi regulam, & conſtitutiones, quæ ipſis, dum novitios agerent, accuratius fuerunt expoſitæ.

Quæ cum ita ſint, quiſquis Eccleſiam diligit, miſeratione commoveatur neceſse eſt, ob fœdum, & ſacrilegum tonſuræ clericalis abuſum; non eſt ſanctioris vitæ profeſſio, ſed ſimulatio: initiandi in ſacro tonſuræ ritu, veluti in theatro, clerici perſonam ad tempus ſuſtinet, veſtem clericalem aſsumunt ad ſpectaculum, quo exhibito, eam ſtatim deponunt: delenda eſt communis, & ab omnibus recepta tonſuræ clericalis notio, non amplius dici debet præparatio ad ordines, ſed aptius definietur diſpoſitio ad beneficia, honores, & commoda temporalia: non jam beneficium propter officium, ſed ordine perverſo officium, & ſacratiſſimi ordines propter beneficium; ex omnibus enim, ſi paucos excipias, qui tonſura clericali initiantur, alii benemulti, præſertim ex nobilibus, ſi res eorum familiaris ſit anguſtior, clerici initiantur ſine animo promerendi umquam ſacros ordines, & operam conferendi in Eccleſiæ obſequim, ſed ſola cupidine capeſsendi, & retinendi, ſaltem ad tempus, ſimplex aliquod, & pingue beneficium, vel gratia, qua ipſi, aut amici pollent apud principem, vel beneficiarii conſanguinei tranſmiſſione, ac veluti jure hæreditario, ut ipſi autumant.

Dixi, *retinendi ſaltem ad tempus*, ſcilicet donec mundus ampliora ipſis offerat. quam Chriſtus; uſus quippe obtinuit, ut ſi clerici beneficiarii frater natu major fato functus ſit, magnaſque opes, ac ampliſſimas dignitates reliquerit, ille natu minor, jam major effectus, clericatum abdicet, ſervitutem ſæcularis habitus reſumat, & terrena cæleſtibus, carnalia ſpiritua-

tualibus anteponat abſque cujuſquam offenſione, aut ſcandalo, quia ſola inuſitata peccata homines horreſcunt, uſitata vero aut levia, aut nulla putant.

Adverſus hujuſmodi abuſum militant ſacri canones: *Prioribus canonibus concordantes*, inquit Concilium VIII. can. 5., *definimus, neminem de ſenatoria dignitate, vel mundana converſatione nuper tonſum ſuper intentione, vel expectatione pontificatus, vel patriarchatus honoris, clericum, aut monachum factum, ad hujuſmodi ſcandere gradum; licet per ſingulos ordines divini ſacerdotii plurimum temporis feciſſe probetur; neque enim propter religionem, vel amorem Dei, aut propter expectationem tranſeundi viam virtutum, ſed ob amorem gloriæ, ac principatus tonſus hujuſmodi reperitur*: & Concilium Tridentinum ſeſs. 23. c. 4. de Reformatione: *Prima tonſura*; inquit, *non initientur* .... *de quibus probabilis conjectura non ſit, eos non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe*.

Quale autem peccatum ſit ſuſcipere tonſuram cum animo numquam ſuſcipiendi majores ordines, ſed ſoli cupidine conſequendi commoda temporalia ex reditibus Eccleſiæ, controvertitur in ſcholis: negat eſſe peccatum mortale Sanchez lib. 7. de Matrimonio diſp. 31.: affirmant Bannez 2. 2. quæſt. 12. art. 1., & Hallerius cap. 9. de iis, quæ in examine quærenda ſunt §. 7., cujus verba operæ pretium eſt integra exſcribere: *Adeo*, inquit, *jam paſſim aliquorum inolevit temeritas, & religionis contemptus, ut non ad tonſuram modo, verum etiam ad omnes ordines ſolius temporalis beneficii, vel honoris gratia ſe conferant: tonſuram vero præſertim eo tantum fine capeſſant, abutentes ſacra iſta deſignatione in clerum ad ſua commoda epiſcopalem benedictionem ad profanas ambitiones convertentes, Eccleſiæ expectationem fruſtrantes, evertens myſticum cæremoniæ iſtius ſenſum, mendacii eccleſiaſticæ, quæ in tonſuræ collatione funduntur, verba, preceſque arguentes, profeſſionem clericatus temere ipſi ementientes, ejuſque prærogativam injuſte ac fraudulenter uſurpantes: quos proinde neſcio quis a lethali noxa excuſare poſſit, quos injuſtitiæ, ſacrilegii, publici mendacii, abuſuſque rei ſacræ non levibus criminibus*

con-

conſtrictos teneri oſtendimus; nulla vox tot crimina velare poteſt, nulla ratio tueri; quis enim levem materiam cenſeat profanationem rei ſacræ, violationem totius clericatus, promiſſionem coram tota Eccleſia fallacem, uſurpationem alieni juris, ordinis clericatus perturbationem? quis adeo perfrictæ frontis defendere audeat leve crimen eſſe ambitionem illam, ac avaritiam, quæ ſacros ritus contra Eccleſiæ intentionem in ſua commoda, honoreſque detorqueat? quis non illud crimen ſacrilegæ temeritatis arguat, per quod publica benedictio, eaque myſtica, caſſa, myſterio vacua, inanis, infructuoſa redditur itaut, quod gravius etiam eſt, in pluribus mendacii coargui poſſit? quis non mendacium in Spiritum Sanctum publicam illam clericalis puritatis profeſſionem, qua fit Deo, ſpectantibus Angelis, auditoribus ſanctis, ſtipulationem firmante Eccleſia acceptamque habente Epiſcopo eſſe credat ſi ab ea diſcordet profitentis animus? . . . quis jus beneficiorum obtinendorum, veluti teruntii unius, aut alterius parvi faciat, illudque levius æſtimet, quam ut in ejus uſurpatione injuſta peccati lethalis noxam eſſe credat? niſi forte gravis materia eſſe creditur, ſi quis aureum v. g. nummum injuſte ſibi vindicarit, aut jus unius aſſis quotannis recipiendi injuſte acquiſierit; levis autem materia cenſeatur, ſi quis ſibi non debitum beneficii obtinendi jus tonſuræ ſuſceptione velit injuſte acquirere, & aditum ad omnes eccleſiaſticos honores contra Eccleſiæ, ad quam eorum diſtributio ſpectat, expreſſam voluntatem temere ſibi patere cupiat.

Confirmat ſuam ſententiam idem auctor, teſtimonio Navarri de oratione, & horis canonicis cap. 7. num. 15. ubi ſic habet: *Sequitur pluribus, qui prima tonſura, aut quatuor minoribus initiantur, ſatius fore ipſo ordinationis die frangere crura, quam prima tonſura, aut quatuor minoribus ordinari: tum propter proxime dicta, tum quod non ſe ordinant ap finem debitum, nimirum ut ſerviant Deo in officiis eccleſiaſticis, quando quidem non intendunt initiati ſacris, aut munia ſacra ut tales ſubire:* & hæc de iis, qui tonſuram ſuſcipiunt cum animo vel non promerendi ſacros ordines, nec eccleſiæ inſerviendi, vel ad tempus dumtaxat vitam exigendi juxta clericatus leges, vel, quod pejus eſt, nec

mores clericorum ineundi unquam, niſi forte aliquod pingue beneficium obvenerit.

Nec dicas, licere clericis a propoſito reſilire, id enim ipſis conceditur, quomodo novitiis monaſtici inſtituti: quis autem a peccato eximeret novitium, qui habitum monaſticum aſſumeret cum animo vel numquam religionis vota nuncupandi, vel habitum deſerendi, ſi intra probationis annum benignior fortuna ipſi arrideat; vel vitam non exigendi ad monaſticam regulam? *Exquiratur proinde ſedulo*, inquit Hallierus §. 7. de examine initiandi clerici, *uniuſcujuſque voluntas, qui ad tonſuram petendam accedit, utrum ſæcularibus deſideriis renuntiare? utrum cælibatum aliquando vovere, utrum clericaliter vivere, eccleſiaſticamque diſciplinam ſectari velit? quamvis enim eum, qui primum tonſura inſignitus eſt, nulla lex ad permanendum in eo, quem elegit, ſtatu aſtringit, ſi tamen ſine cauſa clericatus ſtatus ſemel ſuſceptus deſeratur, proculdubio mutatio iſta deſerentis levitatem, animique inconſtantiam denotat, vixque a peccato excuſari poteſt, obſecrante Apoſtolo Epheſ. 4.*: Ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, *& docente Domino Luc. 9.*, Neminem mittentem manum ad aratrum, & reſpicientem retro, aptum eſſe Regno Dei: „quod ſi divinæ providentiæ arcana inſcrutabilia ſcrutari tamen licet, ex pluribus, qui abſque cauſa e clericali ſtatu deſciverint, præſertim ſi antea bonis eccleſiaſticis ditati fuerint, paucos reperias, qui non vel male perient, vel non inter ſæcularium negotiorum vortices graviter periclitati fuerint. “

Alii ardenter quidem expetunt ex tonſura aſcendere per ſingulos ordinum gradus ad ſacerdotium: quin & ad ſupremi ſacerdotii faſtigium, ſi aliqua ſpes ipſis affulgeat, atque ad hunce ſcopum ſtudia ſua dirigunt, mores exterius fingunt, nullum laborem refugiunt, ſed mercenariorum more, ut ſcilicet, vel vitæ neceſſaria, & commoda comparent, vel honoratiores incedant, præſint aliis, & ubique primas ſedes occupent: „ Quis eſt mercenarius? *inquit S. Aug. t. 46. in Joann.*, ſunt quidam Eccleſiæ præpoſiti, de quibus Paulus Apoſtolus dicit, ſua quærentes, non quæ Jeſu Chriſti: quid eſt ſua quærentes? non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes,

rem-

temporalia commoda ſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes: hæc quando amantur a præpoſito, & propter hæc ſervitur Deo, quiſquis eſt talis, mercenarius eſt, & inter filios non ſe computet: " nec inter paſtores, quamvis utilis & neceſſarius, ut ibidem notat S. Doct.; ait enim Chriſtus Joann. 11.: *Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor &c.*; legisperitum a ſuo comitatu repulit Matth. 8., quia noverat ejus animum mercenarium honoris, & commodi temporalis cupidum: *Vulpes*, inquit, *foveas habent, & volucres cœli nidos*, in volucribus elationem denotans; in vulpibus divitiarum cupiditatem, interprete S. Hieronymo, Gloſſa, & aliis: *Filius autem hominis non habet, ut caput reclinet*: aitque Pſalm. 100.: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam*.

Cum ergo Chriſtus, qui ſe oſtiarium nuncupat Joann. 10. verſ. 3. januam claudat ejuſmodi ſuperbis ac cupidis, qua temeritate, quave cæcitate, ne quid dicatur gravius, audent ipſi clanculum, & quaſi per feneſtram ingredi more furum, reclament licet ſacri canones, & S. Patres ſupra laudati: quis paterfamilias ferat ſibi domeſticos obtrudi, quos rejicit a ſuo miniſterio? nec ſatis eſt ejuſmodi cupidis, quod in domo Dei miniſtrent, renitente Domino; ſed eorum ſuperbia eo uſque aſcendit, ut & dominari, aut præeſſe ambiant? *Nunc vero quia ſola attenditur gloria, & non pœna*, inquit S. Bernardus tractatu de moribus, & officio Prælatorum, *purum eſſe clericum erubeſcitur in Eccleſia, ſeque viles æſtimant & inglorios, qui quocumque eminentiori loco non fuerint ſublimati*: o ſtoliditas, & cæcus furor! pudet ſacerdotium ſine dignitate gerere, quo nec Angeli ipſi digni ſunt: pudet in ſortem Domini vocari, eſſe ſelectam ejus portionem; Deo ipſi famulari, niſi terrenis cumuletur divitiis, & honoribus? *Quam certe dignius, ampliuſque conſentaneum rationi*, inquit idem S. Bernardus tractatu de vita, & moribus clericorum, *ut pro carnali victu carnalia magis opera, & negotia exerceret, nec fieret inverſor rerum, aut inhonoraret miniſterium ſpirituale*: ordo ſane perverſus terrena cæleſtibus mercari; nam *ſi propterea evangelizamus, ut manducemus*, inquit S. Aug. lib. 2. de ſerm. Domini in monte c. 24.

vilius habemus Evangelium, quam cibum; & erit jam bonum noſtrum in manducando, neceſſarium autem in evangelizando: & poſtquam veriſſimam hancce ſententiam multis modis verſavit, ſic concludit cap. 25. „ Ergo quæcumque res propter aliud aliquid quæritur, ſine dubio inferior eſt, quam id, propter quod quæritur... quapropter ſi Evangelium, & regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & poſterius Evangelium, id eſt Regnum Dei; itaut, ſi non deſit cibus, non quæramus Regnum Dei.

Dices. Duplex hic diſtinguendus eſt finis: alius primarius, qui principaliter movet: alius ſecundarius & minus principalis: atqui una Theologorum vox eſt, licitum eſſe ſpiritualia appetere propter commoda temporalia tamquam finem minus principalem; alioquin damnandi eſſent omnes clerici, qui ſpe quæſtus pſallunt in choro, inter quos tamen S. Th., docet diſtinguendum his verbis quodlib. 8. a. 1.: „ Si hujuſmodi diſtributiones recipit (*clericus*) quaſi finem ſui operis principaliter intentum ſimoniam committit, & ita mortaliter peccat: ſi autem habet finem principalem Deum in tali actu, ad hujuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundario, non quaſi in finem, ſed ſicut in id, quod neceſſarium eſt ad ſuam ſuſtentationem, conſtat, quod non vendit actum ſpiritualem, & ita ſimoniam non committit, nec peccat: " ergo ſine temeritate negari non poteſt, quin licite quis ſuſcipiat tonſuram clericalem propter commoda temporalia minus principaliter intenta, cum ſummus Pontifex Galaſius c. *Conſuluit* diſt. 74. iis incitandos ſcribat diaconos, qui ad presbyterii gradum venire detrectabant: *Ut hac ſaltem ratione conſtricti & honorem, quem refugerant, appetere mitantur, & quæſtum.*

R. 1. Abſit a nobis, ut recedamus ab iſta communi ſententia, ſed cavendus eſt abuſus; quis enim niſi impius dixerit, fas eſſe per tonſuram clericalem intendere minus principaliter luxum, oſtentationem, & pompam ſæcularem, cum iſta per ſe mala ſint, & omni modo fugienda? *Sacrum officium*, inquit S. Gregorius 1. parte paſt. c. 8. *non ſolum non diligit omnino, ſed neſcit, qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis caeterorum ſubjectione paſci-*

ſcitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantia exultat: mundi ergo lucrum quæritur ſub ejus honoris ſpecie: QUO MUNDI DESTRUI LUCRA DEBUERANT; *cumque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat:* illud igitur Theologorum, & Canoniſtarum effatum reſtringi debet ad neceſſaria vitæ, ac ſtatus commoda.

R. 2. Qui ad tonſuram, vel ad ſacerdotium accedunt, licet ſibi videantur pluris gloriam Dei æſtimare, ſæpiſſime tamen neceſſaria vitæ commoda principaliter intendunt; fitque, inquit S. Gregor. cit. prima parte paſtor. c. 9.,, Ut aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat; nam ſæpe ſibi de ſe mens ipſa mentitur, & fingit, ſe de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat;" enimvero non diſtinguunt illi inter rationis judicium, & voluntatis affectum; cumque judicent, gloriam Dei, & ſacerdotium omnibus commodis temporalibus eſſe præferenda, firmiterque adhæreant huicce veritati, utpote evidenter notæ, facile ſibi perſuadent, ſe honorem Dei principaliter intendere, ſed falſo plurimum, quia voluntas terrenis magis officitur, & ut obveniant, mercenarium ad ſerviendum Deo impellit, paratum tamen, quæ Dei ſunt potius relinquere, quam ſua, dicente Domino Joann. 10. v. 13.: *Mercenarius ... fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus...*

Primo mercenarius viſo lupo fugit: *Peccantem*, inquit S. Aug. c. t. 46. in Joann., *non libere audet redarguere: ecce neſcio quis peccavit, graviter peccavit, increpandus eſt, excommunicandus eſt; ſed excommunicatus inimicus erit: inſidiabitur, nocebit, cum potuerit: jam ille, qui ſua quærit, non quæ Jeſu Chriſti, ne perdat, quod ſectatur, humanæ amicitiæ commoditatem, & inimicitiarum humanarum incurrat moleſtias, tacet, non corripit: ecce lupus ovis guttur apprehendit, diabolus fideli adulterium perſuaſit: tu taces, non increpas, o mercenarie! lupum venientem vidiſti, & fugiſti: reſpondet forte, & dicit: non fugi: fugiſti, quia tacuiſti; tacuiſti, quia timuiſti; fuga animi timor eſt, corpore ſtetiſti, ſpiritu fugiſti... affectiones noſtræ mo-*

tus animorum ſunt ... progrederis animo, cum appetis; fugis animo, cum metuis: atque vel ex hac una nota apparet, quam multi in domo Dei ſint mercenarii, pauci vero paſtores, qui ad ædificandam plebem, ad aſſerendam fidem, & neceſſariam diſciplinam non ſolum commoda, ſed etiam animas ponant; nam, ut ait idem S. Doctor tract. 47.: *Ad hoc pertinet*: Paſce oves meas, *ut ponas animam tuam pro ovibus meis*.

Secundo, ad mercenarium non pertinet de ovibus, hoc eſt non curat, ſintne pingues, aut macilentæ, ſanæ, aut infirmæ, an pabula miniſtrata faſtidiant, necne, modo injunctum opus utcumque perficiat, & quam intendit mercedem, honorem ſcilicet, reverentiam, & alia emolumenta temporalia exigere poſſit: *Vides*, inquit S. Bernardus lib. 4. de conſid. cap. 2., *omnem eccleſiaſticum zelum fervere ſola pro dignitate tuenda: honori totum datur, ſanctitati nihil, aut parum ... de placito Dei ultima mentio eſt, pro jactura ſalutis nulla cunctatio, niſi quod ſublime eſt, hoc ſalutare dicamus, & quod gloriam redolet, id juſtum*.

Nec mirum; ſequitur enim neceſſario neceſſitate conſequentiæ, ut ſacerdotio adepto ad illum finem utatur, propter quem illud anxie, ac ſollicite deſideravit: unde qui divino amore, & deſiderio ſalutis proximi flagrans, ut clero aſcriberetur conſenſit, hic totum ſe paſcendis ovibus exponit, unus illi quæſtus, una pompa, una voluptas, ſi quo modo ſubditos poſſit parare Domino plebem perfectam; nihil ſibi reputat indignum, niſi quod eorum ſaluti obviare putat; non quærit, quæ ſua ſunt, ſed cum gaudio impendit, nec ſua tantum, ſed & ſeipſum exemplo Apoſtoli ſuperimpendit in labore, & ærumna, gloriaturque in contumeliis, & perſecutionibus pro Chriſto, quatenus patefaciunt viſcera materna, quibus diligit eos, a quibus gratis, & injuſte vexatur; atque iis amoris ignibus eos adducit rebelles, ut revereantur Paſtorem, ſuſpiciant illum ſupra communem hominum ſortem divinitus conſtitutum, eique cum omni fiducia regendos ſe committant: nihil hic fingimus, ſed quotidianam experientiam proferimus, qua freti ſæpe monuimus eos, qui a ſeminario emittebantur ad regendas parochias, eos non habituros ple-

plebem omnino ſubditam, donec paſſi inſignem injuriam omnibus demonſtraverint, ſe eos pluſquam ſua, ſuos, & ſe diligere.

Contra vero mercenarius, qui ſacerdotium principaliter ambivit propter honorem, & commoda temporalia, perquirit imprimis, quid ſibi debeatur, illudque ſevere exigit; præcipuum, ne dicam unum, illi ſtudium dignitatem, & ſui ſacerdotii jura tueri, & amplificare; ſi poſſit, ſubditos licet a ſe removeat, odium eorum incurrat, & verbum Dei fruſtra illis male in ſe affectis miniſtret; non enim pertinet ad eum de ovibus, modo rem ſuam faciat majorem, colligatque, quantum ſatis ſit, ut ſine ſacerdotio commode, & honorifice aliquando ſuſtentetur; tunc enim de quiete cogitat, gregem Domini dimittit, non quidem gratis, ſed quodammodo vendit; cui vero? non digniori, qui, quod ab ipſo peccatum eſt, corrigat; ſed plura offerenti, puta pinguis beneficium ſimplex, aut majorem penſionem, adeo ut ejuſmodi mercenarium pecuarium diceres, qui ex arte quæſtum intendens omni labore, & induſtria copioſos greges comparat, multa ſollicitudine in paſcua emittit, ex iis mercatur, vendit, permutat, donec locupletiſſimus effectus arti renuntiat, in otio bonis partis fruiturus: non occulta cleri dedecora pandimus, ſed quam deteſtanda, ac deflenda, quæ in more poſita cernuntur abſque offenſione, exponimus; quot enim dabis ex clericis, qui ſacerdotium non æſtiment veluti artem ad quæſtum, pompam, & vitæ commoda; qui dicant parentibus, utpote novi Teſtamenti Levitæ: *Neſcio vos*; quique Deo vocante egrediantur de terra ſua, & cognatione ſua, ubi abundant panibus, ut tamquam Vicarii amoris Chriſti impleant in laboribus, & ærumnis, quæ deſunt paſſionibus ejus, ſalutem ſcilicet animarum, quæ ſicut oves ſine paſtore jacent in pagis, & locis remotioribus? qui vero rei familiaris anguſtia coarctati illuc proficiſcuntur, nonne omnem lapidem movent, vel ut ad ſuos accedant mediante permutatione, quam alibi diximus illicitam, nonnumquam etiam ſimoniacam, niſi ſit in utilitatem Eccleſiæ; vel ut præbendam, aut aliud beneficium ſimplex obtineant in otio victuri; vel ut

quam citiſſime ditentur ex bonis Domini, & pertæſi vitæ Ruſticanæ urbem repetant, ubi clerici ſe invicem inutiliter premunt præ multitudine; prætexunt onus formidabile, propriæ ſalutis periculum, quod tamen exponere non formidarunt ad conſequenda vitæ neceſſaria: dicant igitur auro a ſe collecto: propter te periclitati ſumus aliquot annis; ſed ſimul audiatur vox populorum: *Facti ſumus, ſicut oves occaſionis*, mercenarii, quos pro paſtoribus habemus, animas noſtras negotiantur, ad omnem uſum ſuum convertunt, permutant, venduntque plura, & commodiora offerentibus: tantæ perverſitatis invitia vidit, luxitque S. Aug. lib. 2. de ſermone Domini in monte cap. 25.: *Sicut*, inquit, *omnes militantes accipiunt annonam, & ſtipendium; ſic omnes evangelizantes accipiunt victum, & tegumentum: ſed non omnes propter ſalutem reipublicæ militant, ſed propter illa, quæ accipiunt; ſic & non omnes propter ſalutem Eccleſiæ, miniſtrante Deo: ſed propter hæc temporalia, quæ tamquam annonam, & ſtipendia conſequantur; aut propter hoc, & propter illud, ſed ſupra jam dictum eſt: Non poteſtis duobus Dominis ſervire: ergo ſimplici corde tantummodo propter Regnum Dei debemus operari bonum ad omnes; non autem in hac operatione vel ſolam, vel cum Regno Dei mercedem temporalem cogitare:* cum autem nemo repente fiat ſummus, nec ordinaria Dei lege cupiditas, & ſuperbia nobis cognitæ, penitus corde eradi queant, niſi multis exercitationibus; Eccleſia tonſuram clericalem ſacris ordinibus præmittendam cenſuit, ut clerici ſanctioris vitæ tyrocinium ponerent, euntesque de virtute in virtutem gradatim accederent ad eam perfectionem, quam exigit ſacerdotium: verum & hic irrepit alius abuſus duobus præcedentibus longe frequentior.

Alii igitur tonſuram clericalem paſſim ſuſcipiunt, non ut tyrocinium auſterioris vitæ, & diſciplinæ ſacerdotalis; de eo quippe ne quidem cogitant; ſed ut neceſſariam conditionem, ſine qua ad ſacros ordines non promoverentur, adeo ut tonſura hodie uſurpetur eo fere modo, quo novitiatus in iis ordinibus religioſis, in quibus collapſa eſt regularis obſervantia: enim vero ſicut in hujuſmodi ordinibus ſatis eſt ad novitiatum, ut quis inſcribatur tamquam cupiens pro-

profiteri, geſtetque exteriorem habitus religioſi notam, quam caute accommodat ad morem ſæculi, tegitque, ubi erubeſcit videri Monachus; interim arbitrio ſuo vivit, tritam ſæculi vitam ambulat, donec, elapſo tempore a ſacris canonibus pro novitiatu præſcripto, vovet, quod implere idoneus non eſt, ſcilicet ſtudium acquirendæ perfectionis, homo ſtrictioris diſciplinæ impatiens, in pietate rudis, & in malo ſæpe edoctus, ex quo vitiato fonte fluunt in ejuſmodi ordines probra, ac dedecora, quæ ipſos laicos offendunt, interdumque cogunt Eccleſiam intromittere homines vere religioſos, qui collapſam diſciplinam priſtino ſplendori reſtituant, & ad eam novitios debitis, ac idoneis exercitationibus inſtituant: ſic plerique tonſuram, ſeu novitiatum ſacerdotii ſuſcipiunt, nomen dant clero, & ſæcularium mores ſectari non deſiſtunt: pro virtutis magiſtro, qui eradat innata ſuperbiæ, & pravæ cupidinis elementa, leges vitæ ſacerdotalis edoceat, & ad eas aſſiduis exercitationibus inſtituat, quemadmodum præcipunt Concilia Toletanum II., Mediolanenſe V.; & Burdigalenſe II., impetum juvenilis ætatis ſequuntur ſibimet relicti, vitioſos habitus contrahunt, in obſcænis voluptatibus ut plurimum volutantur, & ſi quid inerat bonæ ſpei, dum tonſura initiarentur, prorſus extinguunt: en ſelecta Dei portio, & præclarum munus, quod ipſi offertur a filiis Iſrael? talis novitiatus præmittitur ad ſacerdotum; tale tyrocinium ponitur ad magiſterium virtutis: *Non miremur*, inquit S. Bernar. lib. de conver. c. 19. *quicumque preſentem Eccleſia ſtatum miſeramur*, ſcilicet quod adeo in pluribus jaceat clericalis diſciplina, ſed mirandum potius, quomodo in tanta rerum perturbatione ſtet in paucis quos Deus ſibi ſervavit: *Heu genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, quis inter tua illa primordia tam divina, & ſpiritualibus affluentem chariſmatibus chriſtiana religionis ortum, credere poſſet, poſſe talia in te aliquando reperiri?* idem c. 20.

§. VI. *De diſpoſitionibus requiſitis ad tonſuram clericalem.*

Conſtat ex dictis, quo animo, quove conſilio quis debeat accedere ad ſacram tonſuram; quid imprimis ſit ipſi vitandum, & quid proſequendum: ſuperſunt dumtaxat nonnullæ difficultates hic diſſolvendæ: itaque

Q. 1. *Quæ ætas requiritur in eo, qui initiandus eſt tonſura clericali?*

R. 1. c. *Nullus* tit. *De temporibus ordinat.* in ſexto prohibetur, ne tonſura infantibus conferatur: *Nullus Epiſcopus*, inquit Bonifacius VIII. *vel quivis alius infanti (niſi forte religionem intraret), ſeu illiterato... clericalem præſumat conferre tonſuram ... qui vero contra fecerit (ut in eo, quo peccaverit, puniatur) per unum annum a collatione clericalis tonſuræ dumtaxat noverit ſe ſuſpenſum*: Concilium Trident. ſeſſ. 23. c. 4. de reform. decernit, nullum initiandum prima tonſura, qui fidei rudimenta non fuerit edoctus, quique legere, & ſcribere neſciat, & de quo probabilis conjectura non ſit, eum hoc vitæ genus elegiſſe, ut Deo fidelem cultum exhibeat, quæ ſane ſupponunt ætatem adultam.

R. 2. Etſi canones non definierint tempus, infra quod tonſuram conferre non liceat, Epiſcopi tamen communiter figunt annum decimum quartum: nec immerito, quia cum ab illo anno completo pubertas in maſculis initium ducat, & acta impuberum, propter imbecillem prudentiam, non firma, niſi accedat Patris, aut tutoris conſenſus, qui poteſt irritare omnia eorum vota, ut dictum eſt tractatu de religione, recta ratio poſtolare videtur, ut pubes ſit, qui auſteriorem diſciplinam profitetur, ſeque ſacris altaribus mancipat: quin hactenus arbitratus ſum, me gratum Deo obſequium præſtiturum, ſi ejuſmodi pubeſcentes nondum ſatis ſui compotes, nec dura caſtitatis prælia expertos ad maturiorem ætatem protrahere poſſem.

Q. 2. *Qui conſcius peccati mortalis tonſuram ſuſcipit, fit ne reus gravioris delicti?*

Prima ſpecie non videtur peccare, quia tonſura non eſt

eſt ſacramentum, ſed aliquod ſacramentale: atqui uſus ſacramentalium, v.g. aquæ luſtralis, non exigit in ſuſcipiente ſtatum gratiæ ſanctificantis: ergo: nihilominus.

R. Peccaret, qui conſcius peccati lethalis tonſuram ſuſciperet, probaturque tum ex communi Catholicorum ſenſu, qui tonſuræ candidatos cenſent præparandos confeſſione ſacramentali; idque præſcribit Synodus Carnotenſis anno 1526.; tum ratione, quia peccato mortali inquinatus tonſuram clericalem ſua ſignificatione fruſtratur: fallax ejus profeſſio, quod Deum in ſortem eligat, cum ſit a Deo averſus; quod ejus famulatui ſe mancipet, ipſe dæmonis mancipium: quare longe diſpar eſt ratio tonſuræ clericalis, & aliorum ſacramentalium, cum in iſtorum uſu ſimilis dolus, & fallacia non concurrant.

Utrum autem peccatum illud ſit mortale, prudentioribus definiendum relinquo; id enim ſolo rationis judicio penſitari poteſt, cum ex Scriptura, vel ex Traditione certa non ſuppetant argumenta.

Affirmat Hallierus, probatque citato opere de ordin. p. 1. ſect. 4. §. 1.: „ Ne, *inquit*, omnes indignæ receptionis tonſuræ defectus & deformitates minuatim perſequar, injurius eſt in Deum, & clericali ordini contumelioſus, qui impœnitens clericorum catalogo inſcribi ſe procurat, & Deo ſe in iſto ordine miniſtraturum devovet: Deo quidem injuriam infert, qui nulla in Deum præcedente converſione ... ejus ſe famulatui conſecrat ... ordine vero clericali contumeliam inurit, cujus cum finis ſit ad Deum adducere, non poteſt ſine ejus opprobrio quiſquam eum ordinem ingredi averſus a Deo, & alio ductore indigens, a quo ad Deum reducatur: tonſuram quoque clericalem contaminat, quam vere a mundo abſtrahentem, & ad Deum adducentem dicere poſſumus, eamque ſua ſignificatione fruſtratur, qui mundi inquinamentis conſpurcatus, & divinis contemplationibus, miniſteriiſque ineptus, eadem initiari non veretur: " huic ſententiæ adſtipulatur Natalis Alexan. art. 5. regula 21. de ſacramento ordinis.

Q. 3. *Clericus, qui habet animum deſerendi ſtatum clericalem, poteſt ne tuta conſcientia in alicujus beneficii poſſeſſionem venire, vel jam obtentum retinere?*

R. 1. Una eſt omnium Theologorum vox peccare eum, qui, cum ſtatuerit redire ad ſæcularia vota, nihilominus acceptat, aut retinet quodlibet beneficium, quia Eccleſiam circumvenit, animo clericus non eſt, id eſt ſors Domini; partem in ſæculo quærit: altari ſervire non vult; & nihilominus percipit ſubſidia, quæ pia mater præbet junioribus clericis, ut ad ſacerdotium commodius poſſint inſtitui, ac tales reddi, qui coram Domino ſtent, ipſique digne miniſtrent: ergo ſpem illius fallunt, qui beneficia ad alium uſum convertunt; meritoque in ejuſmodi fraudatores intorquet, quod legitur Iſaiæ 1.: *Filios enutrivi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me:* ſed quæſtio eſt, quale ſit illud peccatum, an grave, an leve?

Nonnulli moderni diſtinguunt inter beneficia, quibus annexa eſt cura animarum, & beneficia, quæ dicuntur ſimplicia; docentque, priora quidem ſine peccato mortali non poſſe retineri cum animo redeundi ad ſæculum: id enim neceſſario colligitur ex capite *Commiſſa De elect.* in ſexto; ſed aliter cenſent de poſterioribus contra aliorum ſententiam, cui ſubſcribimus: quare.

R. 2. Peccant mortaliter, qui cum animo deſerendi ſtatum clericalem acceptant, aut retinent quodlibet beneficium: probatur 1., quia ad peccatum mortale duo neceſſaria ſunt, & ſufficiunt ex omnium Theologorum doctrina, nempe deliberata voluntas, & materia gravis: atqui peccatum illud eſt in materia gravi, ut conſtat ex præcedenti reſponſione; de deliberata autem voluntate nullum eſt dubium: ergo.

Probatur 2. auctoritate celebrium Theologorum, quorum nonnulla teſtimonia non abs re erit proferre.

Dominicus Soto lib. 10. de juſtitia, & jure q. 5. art. 5.: „ Neque arbitror, *inquit*, a culpa mortali eſſe mundum, qui beneficium habet, cui annexum eſt clericale obſequium, ſi non ſacerdotale, ſaltem illum ordinem ſuſcipiendi, qui ad tale ſervitium neceſſarius eſt, aut ſi nullus requiritur ordo, ſaltem intentio neceſſaria eſt clericorum more vivendi. “

Toletus lib. 5. c. 5. *n.* 5.: „ Peccaret quidem mortaliter, qui animo ducendi uxorem retineret beneficium aliquod: *& lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 4.: Mortaliter pec-

cat

erat ... nec eſt abſolvendus, donec aut animum mutet, aut beneficium dimittat."

Sylvius 2. 2. q. 63. art. 2. quæſt. 2.: „Qui vel canonicatus, vel capellanias, vel alia beneficia recipiunt, aut poſſident, ut eorum fructibus alantur, donec ſtudia abſolverint: aut donec uxorem ſibi convenientem invenerint, poſtea dimiſſuri, peccant mortaliter, & obligati ſunt vel ea ſtatim relinquere, vel propoſitum habere vivendi more clericorum."

Samboviustom. 2. reſolut. caſu 1. eandem ſententiam amplectitur, multiſque argumentis confirmat.

Q. 4. *Fraudatores illi tenentur ne reſtituere fructus beneficii mala fide perceptos?*

R. Tenentur, ſi beneficio cura animarum ſit annexa; ita enim decernit cap. *Commiſſa De elect.* in ſexto 5. *Cæterum*, inquit Bonifacius VIII. „ſi promoveri ad ſacerdotium non intendens, aut parochialem receperis Eccleſiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, niſi voluntate mutata, promotus fueris, teneberis ad reſtitutionem fructuum eorumdem, cum eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad hujuſmodi ordinem promovendum, præter divinam, quam exinde incurrit, offenſam, ad ſervandam indemnem eamdem Eccleſiam decernimus obligari:" ex hoc canone fraudulenter percipit fructus Eccleſiæ parochialis, teneturque ad eorumdem reſtitutionem, ſi ad ſacerdotium non intendat promoveri ante annum elapſum a pacifica poſſeſſione: & ratio eſt, quia operam huic Eccleſiæ nec præſtitit, nec præſtiturus erat: agricolæ quidem arbuſculus recens inſertas; quamvis nondum fructiferas, colunt, rigant, ſtercorant, ſpe fructuum aliquando percipiendorum: ſimiliter Eccleſia juniores beneficiarios, puta canonicos, licet pro illa ætate idonei non ſint ad obeunda munia, propter quæ eorum præbendæ inſtitutæ ſunt, propriis ſumptibus alit, fovet, eorum ſtudia adjuvat, ut ſcientia, & virtutibus apprime ornati utiliter, & cum laude ipſi inſerviant: ergo ſi intendant alibi ſedem figere, quam in propria Eccleſia, vel quod pejus eſt, clericatum deſerere, bona Eccleſiæ ſuæ fraudulenter conſumunt, & ea-

& eadem ratione, qua Parochus, de quo capite *Commiſſa*, ad reſtitutionem tenentur: *Si enim agricola daretur pecunia*, inquit Alexander de Hales 3. p. q. 36. memb. 5. art. 2., *ut in agro laboraret, & ipſe acciperet, & non laboraret; nonne raptor, & fur eſſet? ſimiliter & videtur de iſtis*: quin Ducaſſe tract. de juribus Eccleſiarum cathedralium 1. p. ſect. 6. n. 5. refert, quod aliunde jam acceperamus, nempe in territorio ſupremi ſenatus toloſani, juniores canonicos ſatisdare Eccleſiæ, cujus ſumptibus aluntur in ſcholis, quod ſi ſtatum clericalem aliquando abjiciant, impenſas pro ſe factas eidem Eccleſiæ refundent, quod rectæ rationi, & æquitati omnino conſentaneum eſt, præſertim ſi ſubſidia illa mala fide, & cum animo redeundi ad ſæculum acceperint; in more enim poſitum non eſt ejuſmodi impenſas repetere ab eis, qui, cum ad ordines promoveri, & Eccleſiæ ſuæ fidelem operam dare intenderent, poſtea mutarunt conſilium, ne forte reſtituendi difficultas homines ineptos, invitos, & a Deo minime vocatos in ſacro ordine retineret.

CAPUT VI.

Utrum ſinguli ordines ſint ſacramenta?

Certum eſt apud omnes Catholicos, presbyteratum eſſe ſacramentum; namque fide divina conſtat, ordinem generatim ſumptum eſſe novæ legis ſacramentum proprie dictum, ut ſupra demonſtravimus: atqui iſthæc Eccleſiæ definitio non cadit ſecundum communem Theologorum ſententiam in ordines a presbyteratu diſtinctos; namque præterquamquod abſque ulla cenſuræ nota ſacramenti dignitatem denegant alii Epiſcopatui præciſe ſpectato, alii diaconatui, & multo plures ſubdiaconatui, & inferioribus ordinibus, Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. can. 1. ita definiit, ordinem eſſe ſacramentum, ut ſolius presbyteratus expreſſe meminerint: *Si quis dixerit, non eſſe in novo Teſtamento ſacerdotium viſibile, & externum; vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum corpus, & ſanguinem Domini & peccata remittendi, &*

re-

retinendi ... anathema ſit : præſens igitur quæſtio eſt dumtaxat de ordinibus a presbyteratu diſtinctis : ad quam

R. 1. Epiſcopatus eſt ſacramentum proprie dictum, & a presbyteratu diſtinctum: ita communiter cenſent recentiores, & ex veteribus Altiſſiodorenſis, Durandus, Paludanus, Joannes Major contra plures alios antiquiores a nobis laudatos cap. 4., qui negarunt, epiſcopatum eſſe ordinem, & ſacramentum a presbyteratu diſtinctum.

Probatur noſtra reſponſio 1. ex confutatione oppoſitæ ſententiæ ; ideo quippe ejus patroni negant, ordinationem epiſcopalem eſſe ſacramentum a presbyteratu diſtinctum, quia exiſtimant, Epiſcopatum non habere ſpecialem reſpectum ad euchariſtiam : atqui citato c. 4. firmiſſimis momentis contrarium demonſtravimus ; ergo.

Probatur 2., quia tria ad ſacramentum proprie dictum requiruntur, ut ſæpius obſervavimus, 1. ſpeciale ſignum ſenſibile, & in Eccleſia permanens ; 2. divina inſtitutio ; 3. gratia ſpecialis ejuſmodi ſigno annexa ; atqui tria hæc reperiuntur in ordinatione epiſcopali, namque 1. a temporibus Apoſtolorum uſque ad noſtra Epiſcopi in Eccleſia tum orientali, tum occidentali conſecrati ſunt ſigno ſenſibili, nempe ſpeciali manuum impoſitione ; 2. ſignum illud eſt a Chriſto Domino inſtitutum, ut conſtat ex dictis citato c. 4., ubi evicimus, Epiſcopos eſſe a Chriſto Domino inſtitutos, & eſſe presbyteris jure divino ſuperiores ; 3. huicce manuum impoſitioni annexa eſt gratia ex Apoſtolo 1. ad Timoth. cap. 4., ubi monet diſcipulum, ne negligat gratiam, quæ data eſt illi per impoſitionem manuum, qua ordinatus eſt Epiſcopus Epheſinus : *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii.*

Nec dicas, gratiam illam conceſſam fuiſſe Timotheo ratione presbyteratus, qui pro more illius ſæculi, ut jam obſervavimus, ſimul cum epiſcopatu conferebatur ; namque alius eſt ritus conſecrandi Epiſcopum, alius initiandi presbyterum, ut conſtat ex pleriſque S. Cypriani epiſtolis, & ex can. 2. Conc. Carthaginenſis IV. : atqui priore ritu gratiam, de qua Apoſtolus loco citato, conferri conſtans eſt Eccleſiæ tra-

traditio: S. Leo ſerm. 1. in anniverſario ſuæ aſſumptionis de conſecratione Epiſcopali ſic habet: *Cum hujus divini ſacerdotii ſacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem currit, nec quod caro, & ſanguis creavit, erigitur: ſed ceſſante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit, ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſus ſacerdotalis, atque regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat functionem; ſed dignatio cæleſtis gratiæ gignat antiſtitem:* Theodoretus lib. 4. hiſt. c. 5. ſcribit, quendam Moſem nomine virum ſanctum induci non potuiſſe, ut a Lucio Ariano Epiſcopo conſecraretur in Epiſcopum, perſuaſus per impoſitionem manuum hæretici non dari Spiritum S.: denique in ordinatione Epiſcopi Pontifex electo manus imponens ait: *Accipe Spiritum Sanctum:* atqui Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 4. Epiſcopus non fruſtra profert ejuſmodi verba: ergo.

Confirmatur. Incredibile omnino eſt, Chriſtum, qui largus, & munificus in diaconos, & presbyteros extitit, ſolos Epiſcopos prætermiſiſſe, in illorum ordinatione ampliſſima dona conferre, ut fideles purgent, ac illuminent, ut loquitur auctor libri de hierarchia eccleſiaſtica, iſtis vero nulla; quibus tamen competit fideles perficere per ſacramenta confirmationis, & ordinationis: addere liceat: fideles conjuges per benedictionem nuptialem tanquam per ſignum gratiæ efficax ſanctificantur, ut ſint ſinceræ imago unionis Chriſti cum Eccleſia, vir diligat uxorem ſicut Chriſtus Eccleſiam, uxor vero ſubdita ſit viro ſicut Eccleſia Chriſto Epheſ. 5., & ambo onera matrimonii ſuſtineant, quomodo decet Chriſtianos, filioſque ad pietatem inſtituant; & addebit quis aſſerere, vacuam eſſe benedictionem, qua conſecrantur Epiſcopi, Eccleſiæ ſponſi, vicarii amoris Chriſti (ut loquitur Sanct. Ambroſius), quorum ordo non ſolum eſt ad gignendos filios, ſicut presbyterorum, ſed etim patres, ut ſupra dicebat S. Epiphanius, quibus tota Eccleſia, & regiminis ejus pondus præſertim innititur? abſit, ut in illud abſurdum lapſi fuerint magni illi Theologi, qui negant, epiſcopatum eſſe ordinem, & ſacramentum a presbyteratu diſtin-

ſtinctum; ſicut enim docent, epiſcopatum eſſe extenſionem characteris ſacerdotalis, & gratiæ,

R. 2. Diaconatus non ſolum eſt ordo, ſed etiam ſacramentum proprie dictum: primum eſſe de fide aſſeruimus c. 4., & c. 5. §. 6. adverſus novatores, qui contendunt, diaconatum eſſe miniſterium profanum ab hominibus inſtitutum ad temporalia Eccleſiæ bona adminiſtranda, eleemoſynas diſtribuendas &c.; ſecundum negant Durandus in IV. diſt. 24. q. 2., Cajetanus tom. 1. opuſculorum tract. 11., & nonnulli alii Scholaſtici, adverſus quos hic dumtaxat diſputamus.

Probatur itaque ſecunda pars noſtræ reſponſionis, quia ordinationi diaconorum nihil deeſt ex iis tribus, quæ ſupra diximus ad ſacramentum proprie dictum requiri, & ſufficere: 1. in ordinatione diaconorum eſt ſignum ſenſibile in Eccleſia permanens, ſcilicet manuum impoſitio: 2. ſignum illud eſt divinitus inſtitutum, ut probavimus citato §. 6.: 3. habet annexam promiſſionem gratiæ: *Caro*, inquit Tertullianus lib. de reſurrectione carnis cap. 8., *manus impoſitione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur*: hanc gratiam ſignificant verba, quæ profert Epiſcopus in ipſa manuum impoſitione: *Accipe*, inquit, *Spiritum Sanctum ad robur*: quod autem non fruſtra id proferat, definit Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 4.

Nec refert, quod verba illa ab aliquot tantum ſæculis fuerint inſerta in ritu ordinationis diaconorum: oratio enim, quæ immediate ſubſequitur, eandem gratiam ſignificat: utrum autem forma hujus ſacramenti conſiſtat in laudatis verbis, an in oratione, diſputant Theologi.

Placent illorum ſententiæ, qui aſſerunt, laudata verba habere rationem formæ, quia effectum hujus ſacramenti perfecte exprimunt: nec obſtat, quod non fuerint ſemper in uſu; namque ex capite ſeptimo tractatu de ſacramentis in genere Chriſtus reliquit Eccleſiæ determinandum, quibus verbis exprimerentur effectus ſacramentorum; Græci enim aliis verbis utuntur, quam Latini: unde Eccleſia latina potuit mutare formam hujus ſacramenti, ſervata eadem verborum ſignificatione.

Circa ſubdiaconatum, & minores ordines, utrum ſcilicet ſint ſacramenta, major eſt ſcholæ controverſia:

ſia: affirmarunt S. Th. in IV. diſt. 24., & plures e veteribus, quos ſequuntur Victoria, Petrus Soto, Bellarminus, Gamachæus noſter, & alii benemulti, 1. quia nullus ex iis ordinibus iterari poteſt: ergo in quolibet eorum imprimitur character: atqui character non poteſt imprimi, niſi per ſacramentum: ergo: 2. quia Chriſtus inſtituit omnia miniſteria neceſſaria, ut debita cum veneratione Euchariſtia celebraretur: *In primitiva Eccleſia*, inquit S. Th. citat. diſt.24. q.1.a.1., *propter paucitatem miniſtrorum omnia inferiora miniſteria diaconis committebantur ..... nihilominus erant omnes prædictæ poteſtates, ſed implicite in una diaconi poteſtate: ſed poſtea ampliatus eſt cultus divinus, & Eccleſia, quod implicite habebat in uno ordine, explicite tradidit in diverſis*: 3. quia ex Concilio Trident. ſeſſ.23. c.2. ab initio naſcentis Eccleſiæ ſubdiaconatus, & quatuor minores ordines fuerunt in uſu: ergo a Chriſto inſtituti ſunt.

Verum hujuſmodi momenta non admodum urgent.

Non primum, quia nec tonſura clericalis ſemel valide collata, nec conſecrationes Eccleſiarum iterantur, etiamſi nullus in eis imprimatur character:

Non ſecundum, quia ſi pro variis miniſteriis aſſerendi ſunt diverſi ordines, & diſtincta ſacramenta, in oſtiariatu implicite continebuntur quatuor ordines, & in lectoratu quinque; nam ex dictis oſtiario competunt quatuor officia, & lectori quinque, & ita penes erit Eccleſiam multiplicare innumeros ordines, & ſacramenta.

Non tertium; tum quia in Eccleſia græca omnes illi ordines non ſunt in uſu: tum quia non ſequitur, ea eſſe inſtitutionis divinæ, quæ ſemper obſervata ſunt; ſed ſolum non eſſe facile mutanda: benedictio fontis baptiſmalis, & exorciſmi in ritu aptiſmi ſemper uſurpata ſunt: inde tamen nullus colliget, ea fuiſſe a Chriſto inſtituta: quare

R. 1. Subdiaconatus, & quatuor minores ordines non ſunt ſacramenta: ita ex veteribus Amalarius lib. 2. de officiis eccleſiaſticis. c. 5., Yvo Carnotenſis 2. parte decreti c. 72., Gratianus diſt. 21. in præfatione, Hugo a S. Victore lib.2. de ſacramentis; Magiſter ſententiarum lib. IV. diſt. 24., Durandus; & ex re-

recentioribus Cajetanus Dominicus Soto, Navarrus Vaſqueſius, Eſtius, & alii quamplurimi; adeo ut hæc ſententia videatur evaſiſſe communior.

Probatur autem 1. ex confutatione oppoſitæ ſententiæ.

Probatur 2. poſitive triplici ratione.

Prima petitur ex Traditione; Patres enim conſtanter docent, in ordinatione dari Spiritum Sanctum per manuum impoſitionem, nunquam vero meminerunt dari per inſtrumentorum porrectionem: atqui in ordinatione ſubdiaconorum, & clericorum inferiorum nulla fit manuum impoſitio: ergo Patres non crediderunt in ejuſmodi ordinatione dari Spiritum Sanctum, nec proinde conferri ſacramentum.

Secunda ratio me maxime movet, nempe ſolus Epiſcopus eſt miniſter ſacramenti ordinis, ut infra probabitur ex SS. Epiphanio, Hieronymo, & Auguſtino adverſus Aerium: atqui eodem ſæculo, ſcilicet IV., quo Aerius errorem ſuum finxit, chorepiſcopis in Concilio Antiocheno conceditur poteſtas ordinandi ſubdiaconos, & alios inferiores miniſtros, quod deinceps Concilium Nicænum II., & alia confirmarunt, ut dictum eſt, ubi de chorepiſcopis: idem Concilium Nicænum II. canone 14. poteſtatem tribuit abbatibus, modo ſint presbyteri, & ab Epiſcopo benedicti, ſuos ſubditos initiandi ad minores ordines: idem privilegium iis concedunt Alexander III. c. *Requiſivit* tit. 13.: *Ordinatis ab Epiſcopo &c.*, Innocentius III. cap. *Cum contingat* tit. *De ætate, & qualitate ordinandorum*, & Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 10. de reform.; *Abbatibus*, inquit, *ac aliis, quantumvis exemptis, non liceat in poſterum .... cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre.*

Tertia ratio: ſi illi ordines eſſent inſtitutionis divinæ, Eccleſia, utpote fidelis cuſtos depoſiti a Deo ſibi crediti, illos caute conſervaſſet: atqui Eccleſia græca, ut ſupra monuimus, a mille annis, & ſupra, ſolum lectoratum ex quatuor minoribus ordinibus retinet, nec propterea Latini cum Græcis congregati in Concilio Conſtantinopolitano generali VIII. in Lugdunenſi II., & Florentino, ullam litem moverunt, quaſi græci a divina inſtitutione recederent: ergo.

ergo veriſimilius eſt, hujuſmodi ordines ab Eccleſia eſſe inſtitutos: nec proinde habere rationem ſacramenti proprie dicti.

Eccleſiæ igitur id contigit, inquit Cardinalis Bona, quod hominibus ſolet, qui cum tenuis ſunt fortunæ, uno contenti ſunt famulo; ubi vero augentur eorum reditus, augent etiam domeſticorum numerum, familiæ miniſteria dividunt, ſingula ſingulis diſtribuentes, ut ſpectabili famulorum grege ſtipati honoratiores incedant: ſic Eccleſia in ſuis primordiis paupercula, & infidelium perſecutionibus agitata non utebatur miniſtro, diacono ſcilicet, ad omnes functiones hierarchicas: cum autem crevit credentium multitudo, & fidelium oblationes, plures inſtituit miniſtros, varia, quæ diaconis incumbebaiur, miniſteria, in ſingulos diſtribuit, tremenda myſteria auguſtiori pompa, & apparatu ad provocandam fidelium reverentiam accommodata celebravit, viditque impletum, quod prædixerat Deus Iſ. cap. 60. v. 15.: *Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem, & generationem, & ſuges lac gentium, & mamilla regum lactaberis:* quomodo ergo nunc periit priſtinus ille decor; unde præſens Eccleſiæ dejectio, & inopia tanta, qualem ab initio paſſa non eſt, ut Paſtores non in pagis modo, ſed & in ampliſſimis urbibus ne vel diaconos habeant ad miniſterium? an quia fidelibus res familiaris eſt anguſtior, aut quia refriguit eorum pietas? laudandi tamen, quod ſumptibus ſuis plura, quam unquam, magnifica extruant oratoria, collegia, ſeu ſodalitia paſſim inſtituant, aſſignatis amplis reditibus ad alendos ſacerdotes, & alios clericos magno numero: ſed cui probabitur, quod Eccleſiam matricem a pietate ſua excludant, quæ etiam neceſſariis indiget; deeſt illi ſplendida ſupellex, qualis decet ad ſolemnia ſacrificia; deſunt ſacri miniſtri, quorum vices ſupplent ludimagiſter, & laici conjugati; deeſt & ſacerdotum ſufficiens numerus ad plebem, ut par eſt, regendam, & ſpiritalia ſubſidia ſuppeditanda: hinc alio divertunt oves, paſtorem nec audiunt, nec ſequuntur; jacetque eccleſiaſtica diſciplina: quibus malis ut occurrat Tridentina Synodus, Epiſcopos hortatur, eiſque præcipit

ſeſſ.

ſeſſ. 23. c.17. de reform., ut quovis modo Eccleſias cathedrales; & parochiales priſtino ſplendori reſtituant, iiſque provideant miniſtros cujuſve gradus, & ordinis: *Ut ſanctorum ordinum*, inquit, *a diaconatu ad oſtiariatum functiones ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter recepta, & pluribus in locis aliquandiu intermiſſa in uſum juxta ſacros canones revocentur, nec ab hæreticis tanquam otioſa traducantur, illius priſtini moris reſtituendi deſiderio flagrans ſancta Synodus decernit, ut in poſterum hujuſcemodi miniſteria nonniſi per conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur; omneſque & ſingulos prælatos Eccleſiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, ut quantum fieri commode poterit, in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, &* PAROCHIALIBUS *ſuæ Diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſiæ proventus id ferre queant, hujuſmodi functiones curent reſtituendas, & ex aliqua parte redituum aliquorum* SIMPLICIUM BENEFICIORUM, *vel fabricæ Eccleſiæ, ſi proventus ſuppetant, aut utriſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent.*

CAPUT VII.

De materia, & forma cujuslibet ordinis.

CErtum eſt, formam cujuſvis ſacramenti eſſe verba, quæ proferuntur a miniſtro in ipſo uſu materiæ, v. gr. in baptiſmo: *Ego te baptizo* &c., dum funditur aqua: in extrema unctione: *Per iſtam unctionem* &c., cum ungitur infirmus: ubi ergo aſſignaverimus materiam ſingulis ordinibus eſſentialem, perſpicuum erit, eorumdem formam eſſe verba ab Epiſcopo prolata, cum materiam applicat; v.g. cum manus imponit, vel inſtrumenta porrigit.

Priuſquam autem quidquam definiatur circa ordinum materiam, obſervandum eſt imprimis, quinam ab Eccleſia, qui vero a Chriſto ſint inſtituti; cum enim priores pendeant a voluntate Eccleſiæ, penes illam eſt eorum ritus immutare, vel adjiciendo, vel detrahendo, ita ut materia, quæ prius fuit accidentaria, vel minime uſurpata, ut traditio libri epiſtolarum in ritu ſubdiaconatus, eſſentialis evadat, ſi viſum

ſum fuerit Eccleſiæ: at de poſterioribus id dici nequit, quia cum ejuſmodi ordines ſint ſacramenta proprie dicta, illorum materia fuit a Chriſto Domino determinata, nec poteſt Eccleſia quidquam immutare circa illius ſubſtantiam, ut late proſecuti ſumus tract. de ſacram. in genere cap. 7. adeo ut quæ primis ſæculis in ordinatione diaconatus, presbyteratus, & epiſcopatus fuerunt accidentaria, aut prorſus prætermiſſa, jam eſſentialia cenſeri nequeant: his præmiſſis

Q. 2. *Quænam eſt materia ſubdiaconatus, & inferiorum ordinum?*

R. Conſtat ex Concilio Carthagin. IV. can., & ſeq. ex ſacramentario S. Gregorii, & pontificali Romano, in Eccleſia Latina materiam ſubdiaconatus ſemper fuiſſe calicem vacuum cum patena, urceolum cum aqua, mantile, & manutergium: acolythatus urceolum vacuum, & ceroferarium cum cereo: exorciſtatus librum exorciſmorum: lectoratus codicem, quo lector lecturus eſt: oſtiariatus claves Eccleſiæ.

Dixi, *in Eccleſia Latina*; namque in Græca ſubdiaconatus, & lector ordinantur per manuum impoſitionem.

Q. 2. *Traditio libri epiſtolarum, urceoli, mantilis, & manutergii in ſubdiaconatu, candelabri in acolythatu, & pulſus campanæ, ac januæ obſeratio & apertio pertinent ne ad materiam eſſentialem illorum ordinum?*

Reſpond. Traditio libri epiſtolarum in ordinatione ſubdiaconatus recens eſt, cum illius non meminerint Concilium Carthaginenſe IV., ſacramentarium S. Gregorii, Hugo Victorinus, Magiſter ſententiarum, & Sanct. Thomas; nec ullo indicio deprehendi poteſt, Eccleſiam inſtituiſſe illum ritum uti materiam neceſſariam hujuſce ordinis, cum nequidem ipſe Eugenius IV. ejus mentionem faciat in ſuo decreto pro Armenis: vulgo autem creditur, traditionem urceoli, mantilis, & manutergii eſſe materiam accidentariam tantum, quia iſta in Concilio Carthaginenſi, & Pontificali Romano non porriguntur a Pontifice, ſed ab Archidiacono: idem ſentiendum de pulſu campanæ, & obſeratione januæ: traditionem candelabri cum cereo eſſentialem non eſſe ſcribunt Paludanus in IV. diſt. 24. & Sylvius ad qu. 37. ſupplementi, qui pro ſua opinio-

nione laudat hæc S. Thomæ verba art. 5. ad 5.: *In datione urceoli imprimitur acolytho character.*

Q. 3. *Inſtrumenta illa debent ne tangi ab initiando?*

R. Nonnulli exiſtimant ſatis eſſe, ſi porrigitur ab Epiſcopo, & initiandi aliquo ſigno teſtentur, ſe ea acceptare: ita Albertus in IV. diſt. 24., Cajetanus, Victoria quæſt. 23., Vaſqueſius, & alii: ſed S. Thomas in ſupplemento qu. 34. art. 5. ad 3. contrariam ſententiam amplectitur: *Quia ipſa verba formæ*, inquit, *videntur oſtendere, quod tactus materiæ ſit de eſſentia ſacramenti, quia dicitur: accipe hoc, vel illud.*

Quæres 4. *Eſt ne neceſſe, ut tangantur ſingulæ materiæ partes, v.g. calix, & patena, ceroferarium, & cereus?*

R. Graves Theologi, uti Yſambertus noſter, & Gonetus, cenſent ſatis eſſe, ſi materia tangatur in aliqua ſui parte; quin in Rubrica Pontificalis Romani dicitur, Pontificem tradere ſingulis ad ſubdiaconatum initiandis calicem vacuum, patena vacua ſuperpoſita, *quem ſucceſſive ſinguli tangant*: ergo cum pronomen *quem* referatur ad ſolum calicem, neceſſe non eſt, ut phyſice tangatur patena: deinde ſicut in ritu presbyteratus vinum, quod eſt in calice, cenſetur moraliter tangi per contactum calicis, quidni & patena cum pane ſuperpoſita? nihilominus quia in uſu ſacramentorum non licet ſequi opiniones incertas, relicta tutiore, in praxi omnino ſingulas partes contingere oportet; namque 1. Concilium Carthaginenſe IV. can. 5. requirit contactum patenæ, & calicis: *Patenam*, inquit, *de Epiſcopi manu accipiat, & calicem vacuum*: 2. liber Pontificalis in ordinatione presbyterorum ait: *Cuppam calicis, & patenam ſimul tangunt.*

Quæres 5. *Quænam eſt materia diaconatus, & presbyteratus?*

Ambos illos ordines hic conjungimus, quia iiſdem momentis materia utriuſque ſacramenti aſſerenda eſt adverſus opiniones diverſas, quæ maxime ſcholas dividunt.

Prima opinio, quæ eſt Dominici Soto, Capreoli, Vaſqueſii, & aliorum, contendit, materiam adæquatam diaconatus eſſe codicem Evangeliorum, presbyteratus vero calicem cum vino, & aqua, & patenam

ſu-

ſuperpoſitam cum hoſtia: quin Vaſqueſius hanc ſuam ſententiam ita certam exiſtimat, ut oppoſitam notat non ſolum temeritatis, ſed etiam erroris inurendam cenſeat: ſed ipſe temeritatis arguitur ab aliis Theologis, ac præſertim a Maldonato tractatu de ſacramento ordinis, ubi probat, fide Catholica tenendum, manuum impoſitionem eſſe partem eſſentialem ſacramenti ordinis.

Secunda opinio eſt eorum, qui cenſent, materiam eſſentialem diaconatus, & presbyteratus eſſe tum impoſitionem manuum, tum traditionem inſtrumentorum, codicis ſcilicet Evangeliorum in ordinatione diaconi, & calicis cum patena in ordinatione presbyteri: ita Bellarminus, Sylvius, Halierus, Gamachæus, Yſambertus, & alii non pauci: ex patronis tamen hujus ſententiæ nonnulli impoſitionem manuum confundunt cum traditione inſtrumentorum, utpote quæ fieri nequeat ſine manus extenſione, & morali impoſitione: ſed perperam; nam Concilium Carthaginenſe IV. citato canone 5. expreſſe monet, ſubdiaconum non ordinari per manus impoſitionem: *Qui*, inquit, *manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat*: eadem habet Concilium Meldenſe canone 44.; ergo extenſio manus ad porrigenda inſtrumenta non eſt manus impoſitio, de qua loquuntur Veteres.

Tertia opinio adæquatam tum diaconatus, tum presbyteratus materiam reponit in ſola manuum impoſitione: ita Durandus de materia diaconatus, qui aſſerit in Eccleſia Aniclenſi, cui præerat, non fuiſſe in more tradere librum Evangeliorum: ſed idem de materia etiam presbyteratus ſentiunt Petrus Soto, Becanus, Arcudius, Morinus, & alii quamplurimi recentiores, eamque ſententiam in Academia Pariſienſi communiter propugnant Baccalaurei licentiam decurrentes: his præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. Materia diaconatus, & presbyteratus conſiſtit in ſola manuum impoſitione.

Prob. 1. ex Scriptura, quæ ſolius manuum impoſitionis meminit: de ordinatione primorum diaconorum habetur Act. 6. *Orantes impoſuerunt eis manus*: de ordinatione presbyterorum ſcribit Apoſt. I. ad Tim. 5. *Manus cito nemini impoſueris*: & cap. 4. *Noli negligere*

re gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi ... cum impoſitione manuum presbyterii.

Probatur 2. ex conſtanti univerſalis Eccleſiæ Traditione; namque Eccleſia Græca in ordinatione diaconorum, & presbyterorum hactenus ſolam adhibuit manuum impoſitionem, nec aliam materiam uſurpavit Eccleſia Latina per decem prima ſæcula, ut conſtat ex Concilio Carthaginenſi IV. Nicæno II. Meldenſi, ex omnibus ſacramentariis, & ſcriptoribus rerum liturgicarum, ut Alcuino, Amalario: in veteri quidem ordine Romano fit mentio porrectionis calicis; ſed in ritu conſecrationis Epiſcopi, non vero in ordinatione presbyteri: quid ad hæc patroni oppoſitæ ſententiæ?

Nonnulli ex iis reſpondent, nihil concludi poſſe ex ſilentio veterum, utpote qui infidelibus religionis noſtræ myſteria occultare ſtuduerint, ſed ex hodiernæ Eccleſiæ praxi colligendum, inſtrumenta, de quibus eſt controverſia, ſemper fuiſſe uſurpata in ordinatione diaconorum, & presbyterorum; illudque confirmare nituntur facto Chriſti Domini, qui in ultima cœna Apoſtolos inſtituit ſacerdotes per porrectionem calicis: ad id autem, quod eis objicitur, codicem Evangeliorum non potuiſſe ab Apoſtolis porrigi primis diaconis Act. 6. cum nondum ſcriptum eſſet Evangelium, fingunt, Apoſtolos præcipua fidei dogmata exaraſſe in charta, quam illi diaconi tangenda tradiderunt.

Sed commenta illa exſufflantur etiam ab iis, qui negant, impoſitionem manuum eſſe materiam adæquatam diaconatus, & presbyteratus: enimvero quid ſacratius habet inſtrumentorum porrectio, ut occultetur potius, quam manuum impoſitio, cujus meminerunt Concilia, Sacramentaria, & veteres Scriptores eccleſiaſtici? cur Concilium Carthaginenſe IV. inſtrumentorum porrectionem expoſuit in ordinatione ſubdiaconorum, & inferiorum clericorum; contexit vero in ordinatione diaconorum, & presbyterorum? cur idem Concilium inſtrumentorum meminit in conſecratione Epiſcopi, non vero in ordinatione presbyteri, & diaconi, ſi in quolibet ritu adhibebatur; ſic enim habet can. 2. *Epiſcopus cum ordinatur, duo Epiſcopi ponant, & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput, & cervicem*

ejus, & uno ſuper eum fundente benedictionem, reliqua omnes Epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant, expendemus autem, ad quæſtionem ſequentem; num illa libri impoſitio pertineat ab ſubſtantiam conſecrationis epiſcopalis: denique fictitium eſt, & ab omnium veterum ſenſu alienum, Chriſtum per porrectionem calicis Apoſtolos conſecraſſe ſacerdores: conſtat enim ex cap. 22. Lucæ v. 171, Apoſtolos calicem ſibi invicem diſtribuiſſe, dicente Domino: *Accipite, & dividite inter vos*: unaque eſt omnium ſententia 9. Apoſtolos ſine ſacramento, & ſola Chriſti voluntate fuiſſe ordinatos presbyteros, & Epiſcopos.

Reſpondent igitur alii, Chriſtum materias quorumdam ſacramentorum in genere dumtaxat inſtituiſſe, poteſtatemque feciſſe Eccleſiæ illas determinandi in ſpecie ita, ut penes illam ſia efficere, ut materia, puta manuum impoſitio, quæ prius legitima erat, ſit deinceps irrita.

Unde vero illud habent? an ex Scriptura, an ex Traditione? nullo modo: quin Scriptura, & univerſalis Eccleſiæ Traditio huic opinioni adverſantur: Apoſtoli diaconos, & presbyteros manuum impoſitione conſecrarunt; huncque morem ab Apoſtolis derivatum Eccleſiæ ſemper, & ubique retinuit uſque ad X. ſæculum: atqui quod ſemper, & ubique obſervatum eſt, illud inſtitutionis divinæ cenſeri debet; conſule, quæ in hanc rem late proſecuti ſumus tractatu de ſacramentis in genere cap. 7., ubi momenta, quæ favere videntur oppoſitæ ſententiæ, confutavimus.

Reſp. ſe id habere ex Eccleſia, quæ cum ſit infallibilis auctoritatis, regaturque a Spiritu Sancto, non mutaſſet ordinationis materiam, impoſitionem ſcilicet manuum ubique uſu receptam, niſi Chriſtus ejuſmodi auctoritatem ipſi conceſſiſſet.

Contra 1. Vitioſo hic utuntur circulo; probant enim, porrectionem inſtrumentorum a X. ſæculo introductam, eſſe materiam eſſentialem ordinationis, quia Eccleſia accepit poteſtatem determinandi in ſpecie materias quorumdam ſacramentorum; & ſimul probant, hancce poteſtatem ipſi competere; quia acto, & de facto novam ordinationis materiam inſtituit, ac determinavit.

Contra 2. Admiſſa ejuſmodi reſponſione, graviſſima

ma ſequuntur incommoda nempe religionis noſtræ dogmata ex Traditione ſtabiliri non poterunt, quiſque pro libidine ſua Scripturas interpretabitur, & via apetietur omnibus novitatibus, quæ enim Eccleſiæ Traditio antiquior, univerſalior, in Scripturis elatius fundata, & per decem ſæcula magis conſtans, quam impoſitionem manuum eſſe adæquatam materiam ſacræ ordinationis? ſi Eccleſię poſt X. ſæculum abſque adminiculo Scripturæ, & Traditionis divinæ definiit, porrectionem inſtrumentorum fore deinceps eſſentialem ordinationis materiam loco impoſitionis manuum, jam in definiendis fidei controverſiis non erunt amplius conſulendæ Scripturæ, & Traditio; ſed expectanda a Deo nova revelatio; hæc pacifico animo, & abſque cenſoria nota oppoſitæ ſententiæ dicta ſint ad vindicandas divinas Traditiones adverſus Novatores, quibus oppoſita ſententia arma ſuppeditare videtur, ut audacius impugnent Apoſtolicas Traditiones, & obſtinatius inſiſtant præſumpto ſpiritui privato, ducti auctoritate illorum Theologorum, qui ſine Scripturæ, & contra Univerſalem Eccleſiæ Traditionem contendunt mutari poſſe, & de facto mutatam ſacramentorum materiam.

Ut ergo illibatum ſervaretur fundatiſſimum Eccleſiæ Catholicæ dogma, Scripturam, & Traditionem eſſe neceſſariam fidei regulam, conſultius erit in præſenti materia amplecti certum, & dimittere incertum: duo autem ſunt certa: primum, Eccleſiam nullam ſibi tribuere poteſtatem, quam non poſſit probare vel ex Scriptura, vel ex Ttaditione: ſecundum, poteſtatem mutandi materiam eſſentialem ſacræ ordinationis non poſſe probari ſive ex Scriptura, ſive ex Traditione; incertum vero, utrum a ſeptem ſæculis porrectionem inſtrumentorum adjecerit impoſitioni manuum tamquam materiam eſſentialem, aut accidentalem; nulla enim hac de re extat Eccleſiæ definitio: ergo recta ratio videtur exigere, ut dicatur, Eccleſiam, retenta manuum impoſitione, quam Scriptura, & univerſalis Traditio commendant, ut unicam ordinationis materiam, ad majorem explicationem, & ſolemnitatem, porrectionem inſtrumentorum, ſicut & manuum unctionem, adjeciſſe tamquam quid accidentarium.

inſtant patroni oppoſitæ ſententiæ. Atqui conſtat, porrectionem inſtrumentorum fuiſſe ab Eccleſia invectam tamquam eſſentialem materiam ſaltem partialem ſacræ ordinationis: ergo cum Eccleſiæ errare non poſſit, recte inde concluditur, eam accepiſſe a Chriſto poteſtatem mutandi quorumdam ſacramentorum.

Probant antecedens 1. ex conſenſu veterum Scholaſticorum, id enim ſunt jem in Eccleſia, inquiunt, Scholaſtici, quod ante eos fuerunt SS. Patres: atqui conſenſus SS. Patrum eſt certiſſimum veritatis Catholicæ teſtimonium; ergo & conſenſus Scholaſticorum; 2. ex pontificali Romano, in quo Pontifex tradens cuilibet initiando calicem cum vino, & patenam cum hoſtia ait: *Accipe poteſtatem offerre ſacrificium Deo, Miſſaſque celebrare*; quibus verbis ſignificat, ſe per ejuſmodi ſymbola conferre characterem ſacerdotalem: 3. ex decreto Eugenii IV., in quo ſummus Pontifex, probante Concilio Florentino, exponit Armenis, quæ ſit vera Eccleſiæ Romanæ doctrinæ circa ſacramentum ordinis: ſic autem ritum ordinationis deſcribit: *Sextum ſacramentum eſt ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur ordo, ſicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patena cum pane porrectionem: diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem; ſubdiaconatus vero &c.*; ergo.

Nego antecedens, & reſpondeo ad momenta in ejus confirmationem prolata.

Ad primum, diſtinguo majorem: conſenſus plurium veterum Scholaſticorum eſt in Eccleſia, quod conſenſus SS. Patrum, nego majorem: omnium, ſubdiſtinguo: ſi nitatur divina Traditione, aut aliquo Eccleſiæ decreto, concedo; ſecus, nego majorem. Itaque quod nonnulli viri pii proferunt veluti effatum, ſcilicet id nunc ſunt in Eccleſia Scholaſtici, quod fuerunt SS. Patres quibus ſucceſſerunt, non eſt abſolute verum, & accuratiori examine indiget: ac 1. quidem verum non eſt, conſenſum plurium Scholaſticorum eſſe indubitatum teſtimonium veritatis Catholicæ; namque Innocentius XI. anno 1679., & Clerus Gallicanus anno 1700. proſcripſerunt hanc propoſitionem inter recentiores communem: *Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Corporis Domini* man-

manducationem: deinde veteres Scholaſtici, ut Hugo Victorinus, Richardus Victorinus, Magiſter ſententiarum, Guillelmus Antiſſiodorenſis, Albertus Magnus, Alexander Halenſis, S. Bonaventura, & alii docuerunt, contritionem perfectam eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad ſacramentum pœnitentiæ, quam doctrinam Patres Tridentini, etſi nulli cenſuræ ſubjecerint, non obſcure tamen improbarunt ſeſſ. 14. cap. 4., ubi docent, contritionem perfectam reconciliare peccatorem priuſquam ſacramentum actu percipiat.

Addo, nec ipſos patronos oppoſitæ ſententiæ contendere, omnes Scholaſticos veteres faviſſe ſuæ opinioni: plures quidem pro ſua ſententia numerant, ut Hugonem Victorinum, & Magiſtrum ſententiarum, ſed immerito, quia illi Scholaſtici non aſſerunt, per traditionem inſtrumentorum conferri poteſtatem ordinis, ſed dari ſignum acceptæ jam poteſtatis: *Accipiunt*, inquit Hugo, *calicem cum vino, & patenam cum hoſtiis de manu Epiſcopi, quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe accepiſſe agnoſcant placabiles Deo hoſtias offerendi*: fatendum tamen eſt, S.Th. in ſupplem.q. 37. 5. diſertis verbis oppoſitam ſententiam amplexum fuiſſe; ſic enim habet: *In ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata character ſacerdotalis imprimitur*: ſed præterquamquod eo loci videatur agnoſcere, impoſitionem manuum pertinere ad ſubſtantiam ſacramenti, cum ait: *Per manus impoſitionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia ſint idonei, & ideo ſolis diaconis, & ſacerdotibus fit manus impoſitio; quia eis competit diſpenſatio ſacramentorum*; multa ex iis, quæ junior ſcripſerat in libros ſententiarum, retractavit in ſua Summa, quam morte præventus non abſolvit, nec recognoſcere potuit, quæ tradiderat de ſacramento ordinis.

2. Unanimis conſenſus veterum Scholaſticorum in iis, quæ ſunt Traditionis divinæ, & ab Apoſtolis accepta creduntur, eſt locupletiſſimum teſtimonium Catholicæ veritatis, a quo recedere non licet, quia non ſua docent, ſed quæ a majoribus acceperunt continua ſucceſſione, tamquam a Chriſto per Apoſtolos tradita, ſic conſenſus eorum circa confeſſionem ſacramentalem, tranſubſtantiationem &c. eſt habendus tamquam accuratior explicatio Catholicæ veritatis.

Ubi vero communis Scholaſticorum tam modernorum, quam veterum doctrina nec Scriptura, nec Traditione, nec ullo Eccleſiæ decreto, ſed ſola veriſimilitudine fulcitur, non poteſt eſſe regula fidei, cum fides ſolo Dei verbo nitatur, quod nobis non innoteſcit, niſi vel per Scripturam, vel per Traditionem, & Eccleſiæ propoſitionem: atqui doctrina, qua aſſeritur traditio inſtrumentorum tamquam eſſentialis materia ordinationis diaconorum, & presbyterorum, ita prodiit XI. ſæculo, ut nullo fulciretur Scripturæ, vel Traditionis teſtimonio, ut jam demonſtravimus, nullo Eccleſiæ vel ſummorum Pontificum decreto, ſed ex ſola praxi recens introducta opinati ſunt veteres, qui nobis opponuntur Scholaſtici, cum probandam ipſis incumberet, praxim illam fuiſſe invectam non ſolum ad majorem ſolemnitatem, & expreſſiorem poteſtatis ſacerdotalis explicationem; ſed ut eſſet loco impoſitionis manuum ad eorum ætatem uſurpata materia ſacramenti vel adæquata, ut contendunt patroni primæ ſententiæ, vel ſaltem partialis juxta ſecundam ſententiam: cur traditio inſtrumentorum ipſis potius viſa eſt materia eſſentialis, quam unctio manuum, cum iſta ſit antiquior, ut patet ex epiſtola Nicolai I. ad Rodulphum Epiſcopum Bituricenſem, a quo interrogatus fuerat, num diaconis, ſicut presbyteris manus eſſent perungendæ; nec Traditio, aut Eccleſiæ decretum priori ritui magis faveat, quam poſteriori?

Ulterius quæro ab adverſariis, utrum porrectio inſtrumentorum, quæ non ſtatim, ſed ſenſim ubique obtinuit, ſicut & unctio, evaſerit materia eſſentialis, mox ut invecta eſt, an poſt aliquod temporis intervallum, & quale fuerit illud temporis intervallum, ut caſſa cenſeretur ordinatio, peracta ſola manuum impoſitione? primum dici non poteſt propter abſurdum, quod inde ſequeretur, nempe irritas fuiſſe ordinationes in Eccleſiis, ubi porrectio inſtrumentorum non erat in uſu, proptereaque fuiſſe iteratas, quod ex nulla hiſtoria probare poſſunt: nec ſecundum dici poteſt; qua enim auctoritate fixum, & determinatum eſſet illud tempus; ultra quod ordinatio ſine porrectione inſtrumentorum peracta cenſeretur nulla? non conſenſum ſingulorum Epiſcoporum, qui, cum

aucto-

auctoritate ſint pares, ſibi invicem legem imponere nequeunt, niſi congregati in Concilio legitime coacto: requirebatur ergo auctoritas univerſalis Eccleſiæ, vel ſaltem decretum ſummi Pontificis ubique receptum: ſic ut matrimonia clandeſtina ante Concilium Tridentinum valida, irrita deinceps haberentur, opus fuit decreto univerſalis Eccleſiæ, in qua figeretur tempus, quo nova illa ſanctio robur ſuum haberet, ne dubia, ac incerta eſſent matrimonia: unde Concilium Tridentinum hujuſce ſanctionis auctor ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. ſic habet *Decernit inſuper, ut hujuſmodi decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat a die prima publicationis in eadem Parochia facta numerandos:* atqui hujuſmodi cautio eo magis fuit neceſſaria in dicta ab adverſariis mutatione, quod ordinatio presbyterorum, a qua ſacramentorum veritas pendet, ſit majoris momenti: cum ergo nullum extiterit Eccleſiæ, vel ſummi Pontificis decretum irritans ordinationes, eaſque inſtrumentorum traditione peractas ab XI. ſæculo uſque ad Concilium Florentinum, neceſſario concluditur, ejuſmodi traditionem inſtrumentorum ante Concilium Florentinum non fuiſſe eſſentialem ordinationis materiam.

Ad ſecundum. Neque ex hiſce verbis, quæ profert Epiſcopus, dum tradit calicem: *Accipe poteſtatem offerre &c.*, colligi poteſt tunc imprimi characterem ſacerdotalem; namque in omnium ſententia presbyter, dum ungitur, non accipit poteſtatem benedicendi, & conſecrandi, quamvis Epiſcopus dicat: *Per iſtam unctionem, & noſtram benedictionem, quæcumque benedixerint* (manus iſtæ) *benedicantur, & quæcumque conſecraverint, conſecrentur*: & juxta patronos primæ ſententiæ, non datur poteſtas remittendi peccata: ſed data declaratur, cum Pontifex manus imponens presbytero dicit: *Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:* ergo a pari per verba illa: *Accipe poteſtatem offerre*, non datur, ſed data ſignificatur offerendi poteſtas.

Ad tertium pretium ex decreto Eugenii IV., 1. decretum illud editum eſt ſoluto Concilio Florentino; jam enim receſſerant Græci, & ſoli Latini illud probare potuerunt: 2. Eugenius nihil novum

definit, ſed exponit ſolum Armenis, quinam eſſent ritus Eccleſiæ Romanæ in conferendis ſacramentis: 3. non ſingulos ritus recenſet (quod maxime notandum eſt), ſed eos dumtaxat, in quibus Armeni forte diſcrepabant ab Eccleſia Romana; nullam enim facit mentionem ritus, quo conſecrantur Epiſcopi, libri epiſtolarum in ordinatione ſubdiaconi, & impoſitionis manuum in ordinatione diaconi, quam tamen patroni ſecundæ ſententiæ aſſerunt eſſe neceſſariam diaconatus materiam: 4. decretum illud non dirigitur ad univerſalem Eccleſiam, ſed ad Armenos dumtaxat 5. nulla in eo includitur clauſula irritans ordinationes alio ritu peractas; nullum præceptum illius promulgandi in ſingulis Eccleſiis; nullum tempus in eo præſcribitur, ultra quod ordinatio presbyteri abſque traditione calicis futura ſit nulla: 5. denique Concilium Tridentinum nedum adhæſit huicce decreto tamquam neceſſariæ ordinationum regulæ, quin diſerte docet ſeſſ. 14. cap. 3. de Extrema Unctione, presbyteros rite ordinari per impoſitionem manuum presbyterii, nulla facta mentione traditionis inſtrumentorum: ergo nec ante Concilium Florentinum, nec in ipſo Concilio exiit ullum Eccleſiæ edictum, quo traditio inſtrumentorum ſtatueretur neceſſaria diaconatus, & presbyteratus materia.

Duo objiciunt adverſarii adverſus noſtram reſponſionem: primum in Pontificali Romano electi ad presbyteratum dicuntur ordinandi ante traditionem calicis, licet manus jam fuerint ipſis impoſitæ; poſt traditionem vero ſimpliciter vocantur presbyteri, ergo in ſola traditione inſtrumentorum confertur character ſacerdotalis? ſecundum, Innocentius III. cap. *Paſtoralis*, & Gregorius IX. cap. *Presbyter*, tit. *De ſacramentis non iterandis* definiunt, non iterandam ordinationem, in qua omiſſa fuerit manuum impoſitio; ſed caute ſupplendum, quod fuerat prætermiſſum: ergo valet ordinatio ſine manuum impoſitione: verum iſta momenta non ſunt magni ponderis.

Non primum, quia electi tandiu cenſentur ordinandi, quandiu circa eos completus non eſt ordinationis ritus: hinc in ipſo libro pontificali poſt traditionem inſtrumentorum legitur: *Presbyteri ordinandi... habeant libros coram ſe di-*

ſedicentes: Suſcipe ſancte Pater &c.: ſunt ergo ſecundum quid ordinati reſpectu ritus jam peracti, & ordinandi reſpectu alterius ritus peragendi.

Non ſecundum, quia quod rite peractum eſt, non eſt iterandum, & quod omiſſum ſuppleri debet, quomodocumque illa ſint neceſſaria ſive neceſſitate ſacramenti, ſive neceſſitate præcepti dumtaxat: ſic in baptiſmo, v. g. ſi per errorem adhibita fuerit aqua roſacea, non iterandi ſunt exorciſmi, & aliæ cæremoniæ rite obſervatæ; ſed ſupplendum, quod defuit; nempe infundenda aqua cum forma verborum præſcripta: contra vero, ſi omiſſis cæremoniis, materia, & forma debito modo fuerint adhibitæ, ut contingit in caſu neceſſitatis, ſupplendæ ſunt cæremoniæ, etiamſi ad ſubſtantiam ſacramenti non pertineant.

Q. 6. *Quæ manuum impoſitio eſt eſſentialis in ordinatione presbyteri?*

Advertes, in ordinatione presbyteri non unam, ſed duplicem, vel etiam triplicem eſſe manuum impoſitionem; 1 enim Pontifex, & poſt illum presbyteri imponunt manus initiando abſque ulla verborum prolatione: 2. nulla interjecta mora tam Pontifex, quam alii presbyteri tenent manus extenſas ſuper initiandum, adeoque iſthæc manuum impoſitio nonnullis videtur eſſe eadem cum præcedente continuata; interim vero, Pontifex fundit preces pro initiando, quæ habent rationem formæ in hypotheſi, quod ejuſmodi manuum impoſitio ſit ordinationis materia: tertia, & ultima manuum impoſitio ſit poſt communionem cum iſta verborum formula: *Accipe Spiritum Sanctum*: his prænotatis.

R. Patroni primæ ſententiæ, & qui porrectionem inſtrumentorum definiunt eſſe adæquatam ordinationis materiam, contendunt, ultimam impoſitionem manuum eſſe adjectitiam, ſicut primam, & ſecundam, presbyterumque in contactu inſtrumentorum cum poteſtate offerendi accepiſſe poteſtatem remittendi peccata; confirmantque ſuam ſententiam ex eo, quod ultima illa manuum impoſitio non ſit admodum antiqua in Eccleſia latina, & nunquam fuerit in uſu apud Græcos: patroni vero ſecundæ, & tertiæ ſententiæ non

non conveniunt circa tertiam illam manuum impoſitionem; alii enim ſecundam dumtaxat aſſerunt eſſe eſſentialem, utpote ſemper in utraque Eccleſia, latina ſcilicet, & græca, uſurpatam, cum ultima, ut jam obſervatum eſt, non ſit in uſu apud Græcos, nec apud Latinos invecta, niſi a quadringentis annis: alii vero ſtatuunt, ſecundam manuum impoſitionem, quæ una eſt cum prima, & ultimam pertinere ad ſubſtantiam ſacramenti; contenduntque, presbyterum ante poſtremam manuum impoſitionem non habere poteſtatem remittendi peccata: nec refert, quod non ſit admodum antiqua apud Latinos, nec uſurpetur apud Græcos, quia Eccleſia potuit uno, vel diverſo ritu utramque conferre poteſtatem, ſcilicet offerendi, & peccata dimittendi: quod autem ſeparatim nunc conferatur, magis congruit exemplo Chriſti, qui in ultima cœna Apoſtolis primo contulit poteſtatem offerendi, deinde poſt reſurrectionem poteſtatem remittendi peccata Joann. 20.: nec inde ſequitur, inquiunt, ordinationem presbyteri eſſe duplex ſacramentum, cum in ea aſſignetur duplex ſignum efficax gratiæ, & duplex character imprimatur, quia ſigna illa ſunt partialia, & partiales characteres, tenduntque ad integrandum unum ſacramentum, & unam poteſtatem: quemadmodum euchariſtia conſtans ex duplici ſigno unum eſt integrum ſacramentum.

Cæterum, cum nihil certi hic definiri poſſit, caute obſervandum eſt quidquid præſcribitur in Pontificali romano; & ſi quid fuerit incaute omiſſum, illud ſupplendum eſt, ut docent Innocentius III. & Gregorius IX. ſupra laudati, quia ritus integer neceſſarius eſt, ſaltem neceſſitate præcepti.

Q. 7. *Quænam eſt materia ordinationis epiſcopalis?*

R. Adæquata materia eſt manuum impoſitio: probatur 1., quia hoc ritu Apoſtolus Timotheum conſecravit epheſinum Epiſcopum, præſcripſitque ipſi, ut Epiſcopos ita conſecraret, quemadmodum ſæpius diximus; & hunc ritum univerſalis Eccleſia hactenus retinuit: 2. quia ſi alia materia eſſet aſſignanda, vel traditio annuli, aut baculi paſtoralis, vel unctio, vel impoſitio libri Evangeliorum ſuper caput initiandi: atqui nihil horum aſſignari poteſt; non traditio

an-

annuli, aut baculi, quia nec eſt, nec fuit in uſu apud Græcos, nec admodum eſt antiqua apud Latinos; ejus quippe non meminit Concilium Carthaginenſe IV. idem dicendum de unctione, quæ licet apud Latinos ſit antiquior traditione annuli, aut baculi, cum ejus mentionem faciant S Leo ſerm. 8. de paſſione, S. Gregorius, vel quivis auctor in cap. 10. libri I. Reg.; tamen nondum erat in uſu IV. ſæculo, ut patet ex Concilio IV. Carthaginenſi, quod non requirit ad ordinationem Epiſcopi, niſi impoſitionem manuum, & libri Evangeliorum; nec eam adhibent Græci: non denique impoſitio libri Evangeliorum, cujus tamen meminit Concilium Carthaginenſe IV., quia præterquamquod Apoſtoli illum ritum non uſurpaverant, nunquam in Eccleſia græca obtinuit, nec univerſaliter receptus erat in Eccleſia latina IX. ſæculo, ut conſtat ex Amalario lib. 2. de officiis eccleſiaſticis cap. 14., ubi ſic habet: *Dicit libellus* (ordo romanus), *ſecundum cujus ordinem celebratur ordinatio apud quoſdam, ut duo epiſcopi teneant Evangelium ſuper caput ejus; quod neque vetus auctoritas intimat, neque canonica auctoritas*: & ante eum Alcuinus, ſive alius auctor libri de divinis officiis teſtatur, Eccleſiam romanam illum ritum primis ſæculis non uſurpaſſe.

Cum autem huic manuum impoſitioni adjecta ſit duplex verborum formula; Pontifex enim conſecrans & duo Epiſcopi aſſiſtentes, dum manus capiti ordinandi imponunt, dicunt: *Accipe Spiritum Sanctum*, *&c.*, deinde ſolus Pontifex invocat Spiritum Sanctum, ambigitur in quibus verbis conſiſtat forma eſſentialis: Theologi benemulti contendunt, eam conſiſtere in ſola oratione: quia priora verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, ſunt recens invecta apud Latinos, & nullatenus in uſu apud Græcos: ſed hæc ratio non convincit, quia ex dictis tractatu de ſacramentis in genere c. 7. Chriſtus non determinavit in ſpecie formas plurium ſacramentorum; ſed eas reliquit Eccleſiæ determinandas: unde cum priora illa verba perfecte exprimatur effectum ordinationis epiſcopalis, aſſumi poſſunt ab Eccleſia, ut forma ejus eſſentialis.

CAPUT VIII.

De miniſtro ſacramenti ordinis.

Q. 4. **Q**UI *eſt miniſter ſacramenti ordinis?*

R. De fide eſt, ſolum Epiſcopum eſſe hujus ſacramenti miniſtrum, ita enim Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 7. adverſus pſeudoreformatos definit: *Si quis dixerit, Epiſcopos ... non habere poteſtatem confirmandi; & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem ... anathema ſit.*

Probatur 1. ex Scriptura, quæ jus ordinandi aliis non tribuit, quam Apoſtolis, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi: ſic Act. 6. Apoſtoli ſeptem primos diaconos, quos fideles elegerant, per manuum impoſitionem, & orationem ordinarunt: & cap. 14. v. 22. Paulus, & Barnabas per ſingulas Eccleſias presbyteros conſtituunt: II. ad Timoth. c. 1. v. 7. ab Apoſtolo Timotheus fuit ordinatus: denique idem Ap. 1. ad Timoth. c. 3., & 5., & ad Titum c. 1. ambobus præſcribit, quibus debeant manus imponere, utpote Epiſcopi.

Probatur 2. ex conſtanti, & continua ab Apoſtolis ad noſtram uſque ætatem univerſalis Eccleſiæ Traditione. S. Cornelius III. ſæculo in epiſt. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euſebius lib. 6. hiſt. cap. 43. ſcribit, Novatianum ſchiſmaticum, & hæreſiarcam, cum Epiſcopatum romanum ambiret, acciviſſe ex Italia tres Epiſcopos, homines plene rudes, ac ſimplices, quos ille incluſit, temulentoſque factos, & crapula oppreſſos adumbrata, & inani manuum impoſitione, Epiſcopatum ſibi tradere per vim coegit: adeo omnibus, etiam hæreticis, perſuaſum erat, Epiſcopum nonniſi ab aliis Epiſcopis conſecrari poſſe.

Synodus Alexandrina anno 319. in ep. ſynodica declarat, Iſchyram presbyterum non eſſe, quia fuerat ordinatus a Collutho, qui non erat Epiſcopus, ſed ſimplex ſacerdos.

S. Epiphanius hæreſi 75. inſectatur Aerium, qui presbyteros Epiſcopis æquabat, iiſque jus ordinandi tribuebat, cum epiſcopalis ordo Patres Eccleſiæ generet per ordinationem; presbyteralis vero filios dum-

ta.

vatur per baptiſmum: verba S. Doctoris ſupra retulimus.

S. Hier. ep. 85. ad Evagrium: *Quid facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod non faciat presbyter?*

S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, OEcumenius in illud I. ad Timoth. c. 3.: *Noli negligere gratiam ... qua data eſt tibi ... cum impoſitione manuum presbyterii*, intelligunt nomine presbyterii cœtum Epiſcoporum, quia, inquiunt, abſurdum eſt, Epiſcopum fuiſſe conſecratum per ſimplices ſacerdotes: ſuperfluum eſſet recenſere Concilia, & recentiores Scriptores eccleſiaſticos, qui jus ordinationis aſſerunt eſſe Epiſcopi proprium.

Q. 2. *Simplex ſacerdos poteſt ne eſſe extraordinarius ordinationis miniſter?*

R. Poteſt ordinationis ſubdiaconatus, inferiorum ordinum & tonſuræ; non poteſt ſuperiorum.

Prima pars probatur, quia de facto illud privilegium conceſſum eſſe pluribus Abbatibus demonſtravimus c. 6.: & ratio eſt, quia cum illi ordines ſint ab Eccleſia inſtituti, penes illam eſt indulgere, quibus voluerit, facultatem illos conferendi.

Secunda pars, ſcilicet presbyteros nequidem extraordinarie poſſe eſſe miniſtros ſuperiorum ordinum, probatur, quia tam fixum eſt in Scriptura, & Traditione, collationem ſuperiorum ordinum pertinere ad ſolos Epiſcopos, ut Eccleſia, quæ aliquando ſimplici ſacerdoti poteſtatem fecit confirmandi, hactenus cum nullo hic diſpenſaverit, quantalibet compulerit neceſſitas, quæ ſane fuit maxima tempore perſecutionis, cum Epiſcopi præ ceteris clericis quærerentur ad necem, laterent in cryptis, & propter ſacerdotum penuriam parochiales Eccleſiæ diaconis ſæpius committerentur: porro Eccleſia in hujuſmodi extremis ſicut nunquam cum diaconis diſpenſavit, ut offerrent, & virtute clavium peccata dimitterent; ſic nec cum ſimplicibus ſacerdotibus, ut diaconos, & presbyteros ordinarent, quia utraque diſpenſatio æque repugnaret Scripturæ ſacræ, & Traditioni.

Dices 1. Con. Nicænum generale I. in ep. ad Eccleſiam Alexand. indulſit presbyteris a Meletio conſecratis poteſtatem ordinandi Eccleſiæ miniſtros: ergo Ne-

Nego conſeq.; aliud enim eſt ordinare, ſeu, ut habetur in græco textu, præordinare: aliud conſecrare: clerici quidem juxta morem illorum temporum probabant quos fideles elegerant ad miniſterium ſacerdotale, & probatos ab Epiſcopo conſecrandos offerebant: vult igitur Concilium, ut quos clericali honore gaudere ſtatuerat, ſuffragium habeant cum cæteris clericis ſe hujuſmodi probatione.

Dices 2. Eugenius IV. in ſuo decreto pro Armenis docet, ordinarium miniſtrum ſacramenti ordinis eſſe Epiſcopum: ergo cenſet presbyterum ejus miniſtrum extraordinarium.

Diſting. conſeq.: eſſe miniſtrum extraordinarium reſpectu ſubdiaconatus, & inferiorum ordinum, concedo, reſpectu ſuperiorum, nego conſequentiam; alioquin ſi verba ſummi Pontificis eſſent univerſaliter accipienda, ex iis concludere liceret, ſimplicem ſacerdotem poſſe conſecrare Epiſcopum.

Dices 3. Conſecratio presbyteri ex dictis fit per manum impoſitionem: atqui ſimplices ſacerdotes manus imponunt presbytero conſecrando ex Concilio Carthaginenſi IV. can. 3., & ex pontificali romano: ergo presbyteri vere conſecrant ſacerdotes.

Diſtinguo majorem: per manuum impoſitionem, quæ fit ſacramentalis cum certa verborum formula, concedo; quæ fit cæremonialis, & abſque ulla verborum prolatione, nego maj. Presbyteri igitur initiando ſimul cum Epiſcopo manus imponunt in teſtimonium conſenſionis, & ſocietatis, quam ineunt cum recens ordinato.

Dices 4. Qui poteſt majus, poteſt & minus: atqui presbyterii poſſunt majus, ſcilicet conficere euchariſtiam, & remittere peccata: ergo & ordinare diaconos, vel presbyteros, quod eſt quid longe minus.

Diſt. maj.: qui poteſt majus in eodem genere, concedo: ſic qui poteſt remittere peccata graviora, poteſt & leviora; in diverſo genere, nego majorem; nam majus eſt peccata dimittere, quam mortuos ſuſcitare, quod tamen poſterius non poteſt presbyter.

Dices 5. Plura ſuppetunt exempla presbyterorum, & Epiſcoporum, quos ſimplices ſacerdotes ordinarunt; Paphnutius abbas Danielem diſcipulum ordinavit pri-

mo

mo diaconum, deinde presbyterum ex Caſſiano collat. 4. cap. 1.; Turonenſes, ejecto S. Brixio, Epiſcopum ſibi præfixerunt Juſtinianum ex S. Gregorio Turonenſi lib. 10. hiſt. cap. 32.: in perſecutione imperatoris Valentis Ariani, qui Epiſcopos orthodoxos a ſedibus deturbabat, & in exilium amandabat, ut S. Meletium in Armeniam, S. Euſebium Samoſatenſem in Thraciam; clerici in Eccleſiis viduatis miniſtros conſtituebant ex Theodoreto lib. 4. hiſt. c. 22.: ergo.

Diſt. antec.: ſimplices presbyteri ordinarunt, accedente manus epiſcopalis impoſitione, concedo; ſecus; nego antecedens. Itaque Paphnutius, clerus turonicus, & alii ordinarunt, conſtitueruntque Eccleſiæ miniſtros, quomodo nunc rex chriſtianiſſimus dicitur inſtituere Epiſcopos, & quicumque jus habent præſentandi ad Eccleſias parochiale., conſtituere paſtores; quatenus ſcilicet eligunt, vel nominant ad munia eccleſiaſtica, quæ tamen ſic electi, ac præſentati obire nequeunt, quin prius ab Epiſcopo conſecrentur.

Quod autem veteres, qui nobis objiciuntur, non alio ſenſu ſcripſerint, patet ex Concilio Arauſicano eorum ætate celebrato; ſic enim habet can. 3.: *Si quis Epiſcopus per infirmitatem, & debilitatem aliquam aut in hebetudinem ſenſus inciderit, aut oris officium amiſerit, ea, quæ nonniſi per Epiſcopos geruntur, non ſub præſentia ſua presbyteros agere permittat, ſed Epiſcopum evocet, & quod in Eccleſia agendum fuerit, imponat:* conſtans ergo tunc erat traditio, miniſtros Eccleſiæ non poſſe conſecrari, niſi per Epiſcopum; alias quid neceſſe fuiſſet, ut Epiſcopus infirmitate detentus alium Epiſcopum evocaret?

Nec dicas, tempore perſecutionis, quæ ſub Valente contigit, non licuiſſe Epiſcopos evocare, utpote qui exules agerent in remotiſſimis terris, nam SS. illi exules tuendæ religionis ſtudio ſæpe mutato habitu provincias Paſtoribus viduatas peragrabant, teſte ipſo Theodoreto, qui loco citato de Euſebio ſamoſatenſi ſic narrat: *Cum multas Eccleſias Paſtoribus privatas comperiret, militarem habitum ſumens, & tiara capiti impoſita, Syriam, Phœnicem, ac Paleſtinam peragravit, presbyteros ordinans, ac diaconos, aliosque ordines Eccleſiæ ſupplens.*

Dicas.

Dices 7. Innocentius VIII anno 1489. conceſſit abbati Ciſtercienſi facultatem conferendi diaconatum, & ſubdiaconatum monachis ſui ordinis: *Ne forte*, inquit, *monaci extra clauſtrum hinc inde diſcurrere cogantur*: bullam hanc ſe vidiſſe, aſſervarique in collegio complutenſi teſtatur Vaſquez in 3. partem S. Thomæ diſp. 243. cap. 4.: aſſerit Navarrus conſiliorum lib. 5. Conſilio 13.; abbates Ciſtercienſis ordinis ante Concilium Tridentinum ſemper uſos fuiſſe hoc privilegio: addit Vaſquez., multos e recentioribus affirmare, idem privilegium eſſe conceſſum abbatibus benedictinis, necnon Franciſcanorum prælatis in Indiæ: ergo.

Nego conſequentiam; namque 1. non pauci Theologi contendunt, fictum ac ſuppoſititium eſſe ejuſmodi privilegium, ut Hallierus ſect. 5. de miniſtro ſacræ ordinationis cap. 2. §. 2., Sylvius in ſupplementum S. Thomæ q. 38. art. 1.: quin Victoria in Summa n. 235. ſcribit, ſe vidiſse bullam, qua conceditur abbati Ciſtercienſi facultas conferendi ſubdiaconatum; ſed in ea nihil deprehendit pro diaconatu, pro quo tamen ait, aliquos affirmare iiſdem abbatibus conceſſum eſſe privilegium, quod ipſi Navarro loco ſupra citato videtur plane exorbitans: 2. eſto, verum ſit illud privilegium, ſacra Cardinalium congregatio Concilii Tridentini interpres declaravit anno 1592., eam fuiſſe Innocentii VIII. mentem dumtaxat, ut abbates Ciſtercienſes cuilibet Antiſtiti catholico rite promoto facultatem dare poſſent ordinandi monachos ipſis ſubditos abſque Ordinarii conſenſu: ita ferunt, Clementem VIII. fuiſſe interpretatum laudatum privilegium in bulla Ciſtercienſibus data; addit etiam Hallierus loco citato, nec noſtra, nec patrum noſtrorum memoria, Abbates Ciſtercienſes aliter uſos fuiſſe hujuſmodi privilegio; quæ perſpicue demonſtrant, Sedem Apoſtolicam favere communi Theologorum ſententiæ; nempe ſolum Epiſcopum eſſe miniſtrum diaconatus, & ſuperiorum ordinum: ſed gravis ſupereſt difficultas circa ordinationem Epiſcopi, utrum ſcilicet ab uno Epiſcopo perfici poſſit: itaque.

Q. 3. *Quot ad conſecrandum Epiſcopum requiruntur Epiſcopi?*

R. 1. Conſtat apud omnes Catholicos, neceſſitate

ſal-

festem præcepti tres, aut duos Epiſcopos requiri; id enim ut nimirum probat Eccleſiæ praxis, quæ a tempore Apoſtolorum ſemper, & ubique tam in Oriente, quam in Occidente obtinuit: Timotheus ordinatus eſt Epiſcopus Epheſinus per impoſitionem manuum presbyterii I. ad Tim. 4.: nomine autem presbyterii S. Chriſoſt., & alii ſupra laudati cœtum Epiſcoporum intelligunt: Euſebius lib. hiſtoriæ c. 8. refert ex Clemente Alexandrino S. Jacobum ordinatum fuiſſe Epiſcopum Hieroſolymitanum a S. Petro: S. Jacob. majore, & S. Joannes primus canon Apoſtolorum ſic ſtatuit: *Epiſcopus a duobus, vel tribus Epiſcopis ordinetur*: Idem præſcribitur lib. 3. cit. conſtitutionum, quæ circumferuntur ſub nomine S. Clementis, qui fuit Apoſtoli diſcipulus: adeo praxis illa III. ſæculo videbatur neceſſaria ipſiſmet hæreticis, ut Novatianus exiſtimaverit, ſe non habendum Epiſcopum, niſi ordinaretur a tribus Epiſcopis, ut ſupra retulimus ex S. Cornelio: Conc. Nicæn. gener. I. can. 4.: *Epiſcopum*, inquit: *convenit maxime quidem ab omnibus, qui ſunt in provincia, Epiſcopis ordinari; ſi autem hoc difficile fuerit ... tribus tamen omnimodis in idipſum convenientibus ... ordinatio celebretur*; mitto alia poſteriora Concilia, ut Antiochenum, Sardicenſe, Carthaginenſe IV. can. 1, Aquiſgranenſe ſub Ludovico Pio can. 9., ubi uſus ille dicitur inſtitutionis divinæ.

Tota igitur controverſia ſpectat neceſſitatem ſacramenti, utrum ſcilicet conſecratio Epiſcopi ab uno Epiſcopo peracta, non modo ſit illicita, ſed etiam irrita, & prorſus nulla: affirmant Cajetanus 3. parte q. 67. a. 6., Bellarminus de notis Eccleſiæ c. 6., Vaſquelius in 3. part. diſp. 243. cap. 6.; Hallierus cit. ſect. 5. agnoſcit, communiorem eſſe hanc ſententiam; oppoſitam tamen amplectitur, quæ eſt Paludani libr. de poteſtate Papæ, Sylveſtri verbo *conſecratio*, & aliorum recentiorum, cum quibus

R. 2. Numerus duorum, aut trium Epiſcoporum non eſt neceſſarius ad ordinandum Epiſcopum neceſſitate ſacramenti, ſed neceſſitate dumtaxat præcepti.

Probatur 1. quia modus ille loquendi disjunctivus, quo utuntur veteres canones, *A duobus, aut tribus ordinetur Epiſcopus*, innuere videtur, numerum illum re-

requiri ad majorem ſolemnitatem, & in teſtimonium ejuſmodi ordinationem (quæ eſt in Eccleſia præcipui momenti, cum diſciplina ex Epiſcopo pendeat) perfectam eſſe plurium judicio, & conſenſione, ob eamque rationem canones præſcribunt; ut, ſi fieri poſſit, omnes provinciæ antiſtites conveniant ad ordinationem Epiſcopi: 2. quia liber pontificalis, & vetus ordo romanus ex tribus Epiſcopis unum vocant conſecratorem, alios vero aſſiſtentes: 3. Syneſius epiſtola 67. narrat, Syderium creatum fuiſſe Epiſcopum Palæbeſcæ a ſolo Philone Cyrenenſi: improbatam quidem fuiſſe hujuſmodi ordinationem; nihilominus tamen Syderium habitum fuiſſe pro Epiſcopo, & a S. Athanaſio vocatum ad Metropolitanam Eccleſiam adminiſtrandam: Evagrius ab uno Paulino ordinatus eſt Epiſcopus Antiochenus, & quamvis ejus ordinationi communiter refragarentur Orientales, ab Occidentalibus tamen recepta eſt; Innocentiuſque I. diſſenſionem compoſuit hac conditione, quod ordinati ab Evagrio cum honoribus, & ordinibus reciperentur ex Theodoreto lib. 5. hiſtoriæ c. 23.: ergo Innocentius ſummus Pontifex credidit, Evagrium vere fuiſſe Epiſcopum: 4. Baronius ad annum 1080. refert, in more tunc fuiſſe in Hibernia, ut Epiſcopus ab uno conſecraretur, quod quidem reprehendit Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus, ſed de ordinatione iteranda tum ejuſmodi Epiſcoporum, tum presbyterorum; quos initiaverant, nihil præſcripſit: 5. denique Henriquez in Summa, & alii ſcribunt, Gregorium XIII. conceſſiſſe Patriarchæ Æthiopæ, ut in caſu neceſſitatis ſolus Epiſcopos conſecraret: & hac noſtra ætate Epiſcopi a Sede Apoſtolica mittuntur ad Sinas Indiæ partes cum poteſtate conſecrandi in illis regionibus novos Epiſcopos ſine præſentia duorum Epiſcoporum.

Dices. Apoſtolica eſt traditio ſemper, & ubique obſervata, Epiſcopum nonniſi a tribus, aut duobus ſaltem conſecrari: ergo non poteſt ab uno.

Diſtinguo conſequens: non poteſt licite, concedo; non poteſt valide, nego conſequentiam. Licet ex apoſtolica traditione univerſalis Eccleſia hactenus aquam miſcuerit in calice, non ſequitur, ejuſmodi mixtionem eſſe de neceſſitate ſacramenti: porro momenta ad-

adducta videntur evincere, tres, aut duos Epiſcopos requiri in ordinatione Epiſcopi ex neceſſitate præcepti eccleſiaſtici dumtaxat.

Inſtas. Canones declarant non ſolum illicitam, ſed irritam, & vacuam ordinationem Epiſcopi ab uno peractam: *Ordinationem*, inquit Concilium Rhegienſe can. 22. *quam canones irritam definiunt, nos quoque vacuam cenſuimus, in qua prætermiſſa trium præſentia &c.*: ergo.

Diſtinguo antecedens: irritam, & vacuam quoad honores, & officia, quemadmodum presbyter, qui ſine proprii Epiſcopi conſenſu ab alieno ordinatus eſt, manet ab omni officio ſuſpenſus, concedo; quoad characterem epiſcopalem, nego antecedens: tum quia Armentarius, de quo Concil. Rheginenſe, a duobus Epiſcopis fuerat ordinatus Ebrodunenſis Epiſcopus, quod ſecundum adverſarios ſufficit ad veritatem ſacramenti; tum quia ab Armentario ordinati, *Quibus nulla converſationis macula præjudicaverit*, inquit Concilium, in miniſterio ſuorum ordinum permittuntur, & ipſi Armentario indulgetur, ut Neophytos confirmare poſſit.

Bellarminus, & alii patroni oppoſitæ ſententæ aliter reſpondent ac exempla a nobis prolata, nimirum ordinationem Epiſcopi ab uno peractam ex diſpenſatione ſummi Pontificis eſſe validam; ſecus, eſſe plane irritam, etiam quoad characterem: quemadmodum, inquiunt, ſacramentum confirmationis; cujus adminiſtratio ſolis Epiſcopis competit jure divino, adeo ut ſimplex ſacerdos ejus miniſter eſſe nequeat, niſi id ſpecialiter ipſi indultum fuerit a Romano Pontifice; verum abſque hujuſmodi diſpenſatione Siderius ordinatus fuit a Philone, Evagrius a Paulino, & Epiſcopi in Hibernia, de quibus ſupra.

CAPUT IX.

Expenduntur nonnullæ difficultates circa miniſtrum ordinis.

PRimo loco occurrit difficultas, eaque graviſſima; num ordinatio facta ab Epiſcopo ſchiſmatico, hæretico, ſimoniaco, & excommunicato, ſeu ſuſpenſo,

ſo, non ſolum ſit illicita, ſed etiam prorſus nulla? verum huicce difficultati fecimus ſatis tractatu de ſacramentis in genere c.24. & 25., ad quæ lectorem remittimus, ad alia nondum diſcuſſa properantes: itaque.

Q. 1. *A quibus ordinari debet Epiſcopus?*

R. A primis ſæculis uſque ad XII., Epiſcopi vulgo ordinabantur a Metropolitano, vel ab altero, de ejus conſenſu, & Epiſcopis comprovincialibus: Metropol. vel ab antiquiore provinciæ cum aliis comprovincialibus niſi ſedes junioris Epiſcopi aliqua prærogativa gauderet.

Prima pars probatur. Tertul. lib. de præſcr. c.20. a metropolitanis Eccleſiis, quas matrices, & originales fidei vocat: *Cætera*, inquit, *Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, ut Eccleſiæ fiant*, quatenus ſcilicet ab iis accipiunt paſtores: Conc. Nicænum Generale I. can. 6. ſic habet: *Illud autem generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synod. definiit, Epiſcopum eſſe non oportere*: & can. 4.: *Epiſcopum convenit maxime quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia, Epiſcopis ordinari: ſi autem hoc difficile fuerit, tribus tamen omnimodis in idipſum convenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus, & per ſcripta conſentientibus, tunc ordinatio celebretur*: regulam hanc cæteræ Synodi deinceps amplexatæ ſunt, ut Laodicæna, Antiochena, Sardicenſis, Carthaginenſis IV. Aurelianenſis II. Duronenſis II. Pariſienſis III.: hanc obſervandam præſcripſerunt ſummi Pontifices Innocentius I. epiſt. 18. ad Alexandrum Patriarcham Antiochenum: *Revolventes*, inquit, *auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ una omnium per Orbem Terrarum explicat mentem ſacerdotum...: itaque arbitramur, frater chariſſime, ut ſicut Metropolitanos auctoritate ordinis ſingularis, ſic & cæteros non ſine permiſſu, conſcientiaque tua ſinas Epiſcopos procreari, in quibus hunc modum rite ſervabis, ut longe poſitos litteris datis ordinari cenſeas ab his, qui nunc eos ſuo tantum ordinant arbitratu; vicinos autem, ſi exiſtimas, ad manus impoſitionem tua gratia ſtatuas pervenire*: ſæculo IX. Nicolaus I. epiſt.63.64. & 65. Hilduinum, quem Rex Lotharius, renitente Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, conſecrari volebat, e Cameracenſi

cleſia exturbandum decernit, nec alium, niſi ex voluntate Hincmari, conſecrari permiſit: XI. ſæculo Nicolaus II. epiſtol. 3. Bellovacenſem Epiſcopum ſine Archiepiſcopo Remenſi, & ejus conſenſu ordinatum, non conſecratum, ſed execratum pronunciat.

Dixi, Epiſcopos vulgo fuiſſe ordinatos a Metropolitano, ut innumerem, aliquando aliter factitatum fuiſſe; namque 1. Romanus Pontifex, cui univerſalis Eccleſiæ cura incumbit, in caſibus neceſſitatis plures Epiſcopos vel per ſe, vel per legatos ſuos ſolum in Occidente, ſed etiam in Oriente ordinavit; V. Synodus Generalis agnovit Mennam pro legitimo Patriarcha Conſtantinopolitano, quem Agapetus ſummus Pontifex Conſtantinopolim adveniens conſecraverat, depoſito Anthimo: ex Liberato in brevic.c.21. Martinus I., graſſante Monothelitarum hæreſi, Philadelphiæ Epiſcopum miſit legatum ſuum per totum orientem: *Et ſic*, inquit, *proſperans in Domino, ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per omnem civitatem earum, quæ ſedi cum hieroſolymitana, tum antiochenæ ſubſunt, Epiſcopos, presbyteros, & diaconos*: VIII. ſæculo S.Bonifacius, moguntinus auctoritate Zachariæ ſummi Pontificis ep.4. ſacravit Grimonem Rothomagenſem, Abelem Remenſem, & Habertum Senonenſem: 2. S.Eligius conſecratus eſt Rothomagi; ſed præſumitur conſenſus Archiepiſcopi Remenſis: 3. nonnulli præſentationibus, & aſſentationibus effecerunt, ut a principibus ad Epiſcopatum poſtularentur, ordinarenturque ab extraneis Epiſcopis, veriti ſcilicet, ne metropolitanus, & comprovinciales Epiſcopi, ut eos indignos rejicerent: huic malo Concil. Pariſienſe III. mederi voluit can. 8., in quo ſic ſtatuit: *Nullus civibus invitis ordinetur Epiſcopus: non principis imperio per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem, vel Epiſcoporum comprovincialium ingeratur*: ſed potentiori non impune reſiſtitur: id paulo poſt Concil. Pariſienſe experti ſunt Patres Synodi ſanctonenſis, qui, ut refert Gregor. Turonenſis lib.4. hiſt. c. 26., cum depoſuiſſent Emerium abſque Conſilio Metropolitani conſecratum Epiſcopum Sanctonenſem decreto Clotarii regis, & Heraclitum in ejus locum ſuffeciſſent, a Chariberto Clotarii filio, & ſucceſſore male excepti

ſunt

ſunt, Heraclius ignominioſe primo habitus in exilium miſſus eſt, & Emerius Sedi reſtitutus.

Secunda pars, quæ eſt de ordinatione Metropolitanorum, probatur ex S. Leone ep. 82., referturque diſt. 65. c. *Metropolitano defuncto*, & ex Gelaſio ſummo Pontifice epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, quæ refertur c. *Quia* diſt. 65.: *Si*, inquit, *Metropolitanus humanæ conditionis ſorte deceſſerit, a comprovincialibus Epiſcopis, ſicut forma tranſmiſit, ſacrari modis omnibus cenſeatis*: ſic ordinatus eſt S. Baſilius Archiepiſcopus Cæſarienſis ex S. Gregorio Nzianzeno orat. 20., S. Martinus ex Severo in ejus vita: S. Remigius ex Hincmaro in ejus vita: iſtum ordinem paulo inturbarunt vicarii Sedis apoſtolicæ, qui & Primates dicti ſunt; cum enim primo deſtinarentur, ut de inſtituendis Metropolitanis inquirerent, eos a Synodo ordinatos confirmarent, ac de omnibus Cathedram apoſtolicam certiorem facerent, & ita ad unitatem omnis ordinatio facilius recurreret; progreſſu temporis aliquando Metropolitanos ordinarunt, utpote qui vices gererent ſummi Pontificis.

Dixi, *niſi ſedes junioris Epiſcopi aliqua prærogativa gauderent*, ut Sueſſionenſis Epiſcopus, qui in provincia remenſi ratione ſuæ ſedis, licet junior, primum locum inter comprovinciales obtinet: & olim Epiſcopus Carnotenſis in provincia Senonenſi, ut colligitur ex ep. 59., & 60. Yvonis Carnotenſis.

Sæculo XII. antiqua Eccleſiæ diſciplina circa ordinationes Epiſcoporum Paulo laxata eſt: S. Bernardus lib. 4. de conſid. c. 4. ad Eugenium III. defert murmur, ut querimoniam Eccleſiarum, quod apoſtolica Sedes paſſim ſibi reſervaret ordinationes Epiſcoporum: *Murmur loquor, & querimoniam Eccleſiarum*, inquit, *ſubtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis, ſive Primatibus ...: ſic factitando probatis, vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt: honorum, & dignitatum gradus, & ordines quibuſque ſuos ſervare, poſiti eſtis, non invidere*: penitus vero extincta eſt, ubi jus eligendi, ſeu nominandi Epiſcopos principibus datum eſt; dirigunt enim nominationis literas ad ſummum Pontificem, qui electos inſtituit cum facultate eligendi

di quot maluerint Epiſcopos, qui ſibi manus imponant: adverſus novum hujuſmodi uſum pſeudoreformati petulanter debacchantur, audentque ſic ordinatos vocare Paſtorum larvas; quam impietatem Conc. Trid. anathemate percuſſit ſeſſ. 23. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, anathema ſit:* & quidem merito, tum quia cathedra Petri juxta S.Cyprian. ep.55. eſt radix, & origo, unde unitas ſacerdotalis ramos ſuos per univerſum orbem expandit, rivulos dividit; ipſa firmavit Antiochenam Eccleſiam, Alexandrinam erexit, &, ubi occaſio ſe obtulit, vexatis Eccleſiis haſtenus ſuppetias tulit, expulſis illegitimis Paſtoribus, & legitimis conſtitutis, ut jam obſervavimus; tum quia modus eligendi, & præficiendi Epiſcopos non eſt inſtitutionis divinæ, ut ſuo loco dicemus: ſed diſciplinæ eccleſiaſticæ, quæ mutationi obnoxia eſſe debet, non ſecus ac rerum humanarum conditio; mutato enim temporum, & rerum ſtatu, abrogare neceſſum eſt, quæ prius prudenter ac utiliter ſancita fuerant: ſic deſerendum remedium primo ſalutare, cum, mutato corporis habitu, evadit noxium, & aliud inquirendum: atque eo ſenſu S. Auguſt. ſcripſit lib.2. de baptiſmo c. 2. ipſa plenaria Concilia ſæpe priora poſterioribus emendari: porro quis in hiſtoria eccleſiaſtica adeo rudis, ut neſciat quanta ſubſequentibus ſæculis perturbatio, & confuſio nata ſit in Epiſcoporum electionibus, ad quas cleri, & populi conſenſus requirebatur? cum enim loco charitatis, & religionis, quæ electionis prioribus ſæculis ad fauſtum exitum perducebant, ambitio, & cupiditas flagrare cœperunt, quam ſæpe electiones ſimoniæ ſordibus fuerunt conſpurcatæ? quot lites exortæ? quot diſſenſiones? quanta vis adhibita nonnumquam uſque ad effuſionem ſanguinis? adeo non dignior, ſed qui potentior, licet ſceleratior, regendis populis aliquando præficeretur: per hodiernam autem Galliæ diſciplinam via occluditur recenſitis incommodis, electiones Epiſcoporum pacatius, ac felicius ſuccedunt, quam in illis regionibus, ubi electio penes clericos permanſit, & hæc dicta ſufficiant ad ora Novatorum comprimenda.

Q. 2. *A quo Epiſcopo ordinari debent presbyteri, & alii inferiores clerici?*

R. A proprio: ita Concil. Lugdun. II., refertur que c. *Eos De temp. ordin.* Bonifac. VIII. c. *Cum nullus* eodem tit. in ſexto, & Conc. Trid. ſeſſ. 23. c.8. de Reform.: *Unuſquiſque*, inquit, *a proprio Epiſcopo ordinetur ...: ſi ſecus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire ſit ſuſpenſus.*

Quæres 3. *Lex illa aſtringit ne etiam laicos, ita ut non poſſint niſi a proprio Epiſcopo tonſuram, & ordines recipere?*

Reſp. Varia fuit in hac parte Eccleſiæ diſciplina: Concil. Carthaginenſe I. can. 5. anno 374. ſanxit, ne Epiſcopus laicum uſurparet ſibi *de plebe aliena ſine conſcientia proprii ejus Epiſcopi*: addit Gratus Carthaginenſis, qui Concilio præerat: *Memini in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi* (cui interfuerat) *ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet*: nihilominus lex iſta non ubique obtinuit; namque Origenes Alexandriæ natus in Palæſtina & clericus, & presbyter ordinatus fuit a Theopiſto Cæſarienſi, & ab Alexandro Jeroſolymitano, ut refert S. Hieronymus lib. de Scriptoribus eccleſ.: ipſe S. Hieronymus a Paulino Antiocheno conſecratus fuit presbyter cum eſſet Stridone oriundus: S. Martinus in Pannonia natus, & Ambiani baptizatus, exorciſta a Sanct. Hilario Pictavienſi eſt initiatus; S. Auguſt. de ſe ipſo hæc ſcribit epiſtola 126., alias 225.: *Cum Eccleſia Tagaſtenſis, quæ carnalis patria mea eſt, clericatum mihi non impoſuiſſet, quando potuerunt Hipponenſes, habendum invaſerunt*: epiſtola 64., alias 235. monet Quintianum in Concilio Carthaginenſi III.: *De ſolis clericis fuiſſe ſtatutum, non etiam de laicis, ut undecumque venientes non reciperentur*: verum propter incommoda, quæ inde naſcebantur, vel enim homines criminibus in patria infames, & impedimentis canonicis ligati, alibi ignoti in clerum obrepebant, vel ab Epiſcopis invitis juvenes bonæ ſpei, & ab eis accurate inſtituti abducebantur, lex ubique tandem recepta eſt, qua cavetur, ne alienus Epiſcopus quemquam clero aſcribat abſque conſenſu proprii Epiſcopi: ita c. *Nullus De*

tem-

temporibus ordin. in ſexto: *Nullus Epiſcopus*, inquit Bonifacius VIII., *vel quivis alius ... abſque ſui ſuperioris licentia homini diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram ... qui vero contra fecerit (ut in eo, in quo peccaverit, puniatur) per unum annum a collatione clericalis tonſuræ dumtaxat noverit ſe ſuſpenſum*: ideo autem ſummus Pontifex expreſſe loquitur de ſola tonſura, quia ſi alienus Epiſcopus ordines etiam conferret, ab eorum collocatione eſſet per annum ſuſpenſus ex cap. *Eos* ſupra laudato: idem confirmat Concilium Trid. ſeſſ. 7. c. 10. de reform., ubi denegat Capitulo Eccleſiæ cathedralis facultatem concedendi litteras dimiſſorias infra annum a die, qua cœpit vacare ſedes: *Si ſecus fiat*, inquit, *capitulum contraveniens eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, & ſic ordinati* (niſi in beneficio arctentur), *ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerunt, nullo privilegio clericali præſertim in criminalibus gaudeant; in majoribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo jure ſuſpenſi*: & ſeſſ. 14. c. 2. de reformatione prohibet cuilibet Epiſcopo titulari, hoc eſt qui caret plebe, ordinare quenquam, etiam ad primam tonſuram ſine conſenſu proprii Epiſcopi: *Contra faciens*, inquit, *ab exercitio pontificalium per annum; taliter vero promotus ab executione ordinum ſic ſuſceptorum, donec ſuo prælato viſum fuerit, ipſo jure ſint ſuſpenſi*: denique Concilium adeo ſollicite curat, ne quis præter conſcientiam proprii Epiſcopi ordinetur, ut laudato c. 8. ſeſſ. 23. de reform. ſtatuat, nemini ſuffragari reſcripta Apoſtolica eligendi quemlibet Antiſtitem communionis apoſtolicæ, a quo ordinetur, *Niſi ejus probitas, ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus*.

Quæſtionem hic movent nonnulli Theologi, utrum ſuſpenſio citatis canonibus, & decretis lata ſit vera cenſura, cujus violatio inducat irregularitatem? qui negantem ſententiam amplectuntur, levi admodum fundamento eam ſtabiliunt, ſcilicet, quod illa ſuſpenſio ad beneplacitum proprii Epiſcopi deſinat; quaſi vero non exiſtant veræ cenſuræ ad tempus latæ, aut ſa-

cerdos, qui ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimonio conjungere auſus eſt, non ſit ligatus cenſura proprie dicta, nec irregularitatem contrahat per ejus violationem, qui ad arbitrium proprii ſponſorum Epiſcopi abſolvi poteſt, certe Pius II. in bulla, quæ incipit, *Cum ex ſacrorum*, edita 18. Kal. Decembr. anno 1461. declarat, clericos ejuſmodi ſuſpenſionis violatores irregularitatem incurrere: *Quicumque clerici... vel ante legitimam ætatem, vel abſque dimiſſoriis Ordinarii ſui literis ſe ad aliquem ſacrum ordinem promovere fecerint, ab ſuorum ordinum executione ipſo jure ſuſpenſi ſunt, iique, ſi ſuſpenſione durante, illorum ordinum miniſterium, functiones ve obierint, ſtatim irregularitatem ſubeant, ob quam, præter pœnas contra iſtos canonum jure ſancitas, beneficiis etiam eccleſiaſticis privari poſſunt.*

Conſtitutio tonſuræ, & minorum ordinum non meminit, quia tonſuræ non reſpondent officia, a quibus ſimplex clericus ſuſpendi poſſit; nec pœna videretur quempiam arceri a functionibus minorum ordinum, quæ, ubi ſunt in uſu, vulgo a laicis exercentur; ſed Concilium Tridentinum cit. c. 10. ſeſſ. 7. vult, inferiores clericos ſine litteris dimiſſoriis ab alieno Epiſcopo ordinatos parere privilegio clericali; & ita uſu apud nos receptum eſt; quamdiu enim proprius Epiſcopus ratam non habuerit tonſuram ſic collatam, non habentur ut clerici; qui ſine litteris dimiſſoriis ordinati ſunt, ad ordines licite promoveri nequeunt, &, ſi beneficium adepti fuerint, ab eo deturbari poſſunt: *Collatio tonſuræ facta ab alieno Epiſcopo*, inquit Rebuffus in praxi in form. dimiſſ. n. 21., *non prodeſt, ſive collata fuerit in diœceſi ordinati, ſive extra, dummodo ab alieno ſine conſenſu proprii Epiſcopi*: immo Sambovius tom. 2. caſu 18. exiſtimat periculum eſſe, ne ejuſmodi clericus beneficium in foro exteriori amittat, niſi a ſummo Pontifice reſcriptum acceperit, quod *perinde valere* vocant; nititurque auctoritate Rebuffi in praxi de litteris dimiſſoriis n. 5., ubi ſic habet: *Si quis a non ſuo Epiſcopo tonſuram ſumpſerit ſine dimiſſoriis, cautela eſt, ut impetret literas perinde valere a Papa*, & in form. lit. tonſ. n. 21. monet, ſatis non eſſe, ſi litteræ obtineantur a Papæ pœnitentiario.

Q. 4. *Quis hic cenſendus eſt proprius Epiſcopus?*

R. Epiſcopus vel originis, vel beneficii, vel domicilii: ita Bonifacius VIII. cit. cap. *Cum nullus De temp. ordin.*: *Superior*, inquit, *intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cujus diœceſi eſt is, qui ad ordines promoveri deſiderat, oriundus; ſeu in cujus diœceſi beneficium obtinet eccleſiaſticum; ſeu habet* (licet alibi natus fuerit) *domicilium in eadem*: decreto Bonifacii quamplurimæ Synodi adhæſerunt, ut Lingonenſis anno 1404., Senonenſis anno 1528., pronuntiaruntque, a quolibet ex tribus illis Epiſcopis licere ordines recipere.

Q. 5. *Quis eſt Epiſcopus originis?*

R. Jure veteri Epiſcopus originis is fuit, in cujus diœceſi quis baptizatus fuerat, ut conſtat ex Concilio Carthaginenſi III. can. 44. & ratio eſt, quia cum prioribus ſæculis grandiores, & ætate provecti vulgo baptizarentur, Epiſcopi non inquirendum cenſuerunt, quid illi extra Eccleſiam egiſſent: *Quid enim mihi*, inquit Apoſtolus I. Cor. 5., *de iis, qui foris ſunt, judicare?* ſed ſatis ipſis erat, ſi actæ poſt baptiſmum vitæ præclarum teſtimonium exhiberetur; a quo autem expetendum erat illud teſtimonium, niſi ab Epiſcopo, qui catechumenum in Religionis Chriſtianæ diſciplina inſtituerat, mores ejus exploraverat, & in Chriſto regeneraverat? ex quo vero uſus obtinuit, ut infantes ſtatim a nativitate baptizarentur, is fuit Epiſcopus originis, in cujus diœceſi aliquis natus eſt: ita Bonifacius VIII. cit. c. *Cum nullus*: ita Clerus Gallicanus anno 1657. & communis Eccleſiarum praxis: nec ſine gravi cauſa; homines enim ab ipſo exortu ad gregem Epiſcopi ordinarii pertinent; ipſius eſt invigilare, eorum parentes urgere, ſi neceſſe ſit, ut quam citiſſime baptizentur, Chriſtianis moribus imbuantur, quaſi de iis rationem Deo redditurus ſit; ideoque nullus æque dijudicare poteſt, ſint ne ad clerum apti, & idonei: unde qui natus, & procreatus, & baptizatus eſt in diœceſi, quam parentes pertranſibant, vel in qua ad tempus morabantur, puta ad annum, vel biennium, ſolum Epiſcopum, in cujus diœceſi parentes retinent domicilium, habet pro Epiſcopo originis, nec alterius dimiſſoriis litteris indiget: ita Panormitanus in caput *Rodulphus de reſcriptis*, Sylveſter, verbo *Ci-*

vitas, Hallierus ſect. 5. cap. 3. part. 2. de ordin.

Q. 6. *Quis eſt Epiſcopus beneficii?*

R. Ex cit. cap. *Cum nullus* is eſt, in cujus diœceſi aliquis obtinet beneficium; non diſtinguit ſummus Pontifex inter beneficia pinguia, & tenuia; ſimplicia, & reſidentiam poſtulantia; ſed abſolute pronunciat pro eo, qui beneficium obtinet, id eſt poſſidet; ſi enim ad illud ſit ſolum nominatus, aut inſtitutus, poſſeſſione non adepta, beneficium obtinere non cenſetur: cavendum tamen eſt, ne per fraudem beneficium conferatur, vel obtineatur; ſi enim Epiſcopus ex aliena diœceſi clericum extrahat, eique conferat beneficium animo illum ſibi addicendi; vel ipſe clericus, ut examini proprii Epiſcopi ſe ſubducat, in aliena diœceſi beneficium adipiſcatur, tam ordinans quam ordinatus incurrit pœnas a jure latas: ita ſacra Congregatio Concilii Tridentini interpres reſpondit Eminentiſſimo Cardinali Aquaviva Archiepiſcopo Neapolitano his verbis: *Nec item hos ad effectum ordinationis beneficium adipiſcentes, debere ordinari ab Epiſcopo conferente beneficium, ordinatoſque in ſuſpenſionem incidiſſe, & Epiſcopum a collatione ordinum per annum etiam ſuſpenſum eſſe*, & ad conſulta Epiſcopi Carducenſis anno 1662.: *Congregatio*, inquit, *Concilii ſæpius declaravit, tametſi quis poſſit ordinari ab Epiſcopo loci beneficii, ſi tamen adeptus ſit beneficium in fraudem, eſſe male promotum; ac ſi in ſuſceptis ordinibus miniſtraverit, irregularitatem contrahere*: idem docet Fagnanus in quintum librum Decretalium: præſumptio autem fraudis eſt ex Zerola in praxi part. 1. verbo *beneficia*, Soto de juſtitia, & jure quæſt. 3., quando beneficium eſt tenuiſſimi reditus; veriſimileque eſt, beneficiarium nolle ſe mancipare obſequio diœceſis, in qua ordinatur: hinc Clerus Gallicanus in comitiis generalibus ann. 1657. ad vitandas frequentes fraudes cenſuit, neminem ordinandum ſine conſenſu Epiſcopi originis.

Q. 7. *Quis eſt Epiſcopus domicilii.*

Reſpond. Is eſt, in cujus diœceſi quis ſedem fixit animo ibi in perpetuum manendi: aliud igitur requiritur domicilium ad matrimonium alicubi contrahendum, & alia ſacramenta recipienda; aliud ad ordines

nes ſuſcipiendos; ad matrimonium quippe contrahendum ſatis eſt, ut quis bona fide, v. g. negotiorum cauſa per annum commoratus ſit in parochia, ut coram illius Parocho matrimonium contrahere poſſit, licet poſtmodum diſceſſurus; ad clericalem vero tonſuram, & ordines ibi ſuſcipiendos ne decennium quidem ſufficit, niſi adſit animus perpetuo ibi permanendi: & ratio eſt, quia per ordinationem quis Eccleſiæ illius loci addicitur, prohibentque canones, ne clericus abſque conſenſu Epiſcopi, a quo inauguratus eſt, in alteram diœceſim tranſeat; ſic enim habetur can. 8. Concil. Arauſicani I. an. 441. *Si quis alibi conſiſtentem clericum ordinandum putaverit, prius definiat, ut cum ipſo habitet; ſic quoque ſine conſolatione Epiſcopi, cum quo ante habitavit.. eum ordinare non præſumat*: porro incertum eſt ut plurimum, an adſit revera ejuſmodi intentio perpetuo manendi, cum ſit res prorſus occulta; nec credendum eſt affirmanti clerico, quem ſola ordinationis neceſſitas trahit in alienam diœceſim, in qua nullum eſt ei beneficium, nulla cognatio, nulli fundi, nullave poſſeſſio: vidimus alias, qui propria cupiditate deluſi putabant, ſe velle perpetuo commorari in diœceſi, in qua ſola ipſis via patebat ad ordines, ſed cupiditate per ſuſceptos ordines expleta, voluntas, quæ in intimo pectore ipſos latebat, brevi ſe prodiit, cauſas redeundi in patriam prætendebant; ſcilicet inopiam rerum neceſſariarum, quæ premebantur in terra aliena; negotia, quæ illos revocabant, & alia hujuſmodi, ad quæ ante ordinationem attendere diſſimulaverunt: quare gallicani Antiſtites in comitiis generalibus congregati anno 1657. merito inter ſe convenerunt, unum dumtaxat Epiſcopum originis aſſignandum, a quo percipi poſſit ordinatio, cumque iſthæc eorum conſenſio vim legis non haberet, decreverunt, monendos eſſe, & exhortandos omnes regni Epiſcopos, ne alios ordinarent, quam oriundos ex ſuis diœceſibus; quod & illi religioſe obſervant, exceptis caſibus neceſſitatis, puta ſi difficilior ſit recurſus ad Epiſcopum originis, vel ſedes ejus vacet, in iis enim, & ſimilibus caſibus vidimus, Epiſcopos alioquin eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimos clericis ex alia diœceſi oriundis manus impoſuiſſe ratione

beneficii in ipſorum Eccleſia reſidentiam poſtulantis.

Q. 8. *Epiſcopus poteſt ne ordinare familiarem ſuum ſibi non ſubditum?*

R. Poteſt, modo per triennium apud eum commoratus ſit, & beneficium ipſi conferat: ita Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 9. de reformatione: *Epiſcopus*, inquit, *familiarem unum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium, quacunque fraude ceſſante, ſtatim reipſa illi conferat*; fraus autem foret, ſi Epiſcopus animo ſubducendi non ſubditum diſciplinæ proprii Epiſcopi, eum in familiarem ad triennium aſciſceret, eique beneficium hoc intuitu conferret, & uterque, ordinans ſcilicet, & ordinatus in pœnas, de quibus ſupra, inciderent: porro illud privilegium non extenditur ad Epiſcopos titulares, ex eodem Concilio ſeſſ. 14. cap. 2. de reformatione.

Q. 9. *Poteſt ne Epiſcopus ſubditum ordinare in aliena diæceſi, non obtenta Epiſcopi loci licentia?*

R. Non poteſt, quia ordinatio miniſtrorum Eccleſiæ eſt officium Pontificale: atqui ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 5. de reform. Nulli *Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii prætextu pontificalia in alterius diæceſi exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum, ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio pontificalium: & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

Q. 10. *Quis eſt proprius regularium Epiſcopus, a quo debent ordines recipere?*

R. Is, in cujus diœceſi commorantur; ita decreverunt Concilium Carthaginenſe V. can. 15., qui refertur diſtinct. 50. cap. *Si quis*, Arelatenſe III., Leo X in Concilium Lateranenſe V. ſeſſ. 11., Concilium Trident. ſeſſ. 23. c. 8. de reformatione, ubi revocat quævis privilegia, & Clerus Gallicanus anno 1625.

Nec dicas, Pium V. in ſua bulla: *Et ſi mendicantium*, indulſiſſe mendicantibus, ut a quolibet Antiſtite ordines recipere poſſint, licentia Ordinarii loci minime requiſita; nam Gregorius XV. ad ſedandos tumultus, qui ex ejuſmodi conceſſione orti fuerant, eam revocavit, & ad terminos juris communis, ac Trid. Concili reduxit ſua conſtitutione, quæ incipit: *In tanta rerum*

Cum

Cum autem ex regularibus alii fixam ſedem habeant in monaſterio, in quo profeſſi ſunt, ut Carthuſiani, nonnulli Benedictini &c., alii ſedem mutare ſoleant ad nutum ſuperiorum; de utriſque ſic ſtatuit Concil. Burdigalenſe ann. 1624. tit. *De ordine* cap. 12.: „ Superioribus monaſteriorum, in quibus religioſi fixam, & firmam commorandi ſedem habent, prohibemus, ut litteras dimiſſorias religioſis ſuis, ut a quocumque ordinentur, concedant; ſed a ſuo Pontifice, aut ab alio de ejus licentia ordinandos eſſe dumtaxat decernimus: eos vero, qui pro inſtituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur cum litteris Provincialium ſuorum de voto religionis emiſſo fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, admitti tantum præcipimus, ab aliis numquam, niſi atteſtatione præhabita a Pontifice loci, ſeu Vicario Generali obtenta, qua cur apud ſe nequiverint ordinari perhibeatur: *& hac quidem ad mentem Clement. VIII. qui 15. die Martii anni 1596. in Generali Congregatione Cardinalium Concil. Trid. interpretum decrevit*, Superiores regulares poſſe ſuo ſubdito item regulari qui præditus qualitatibus requiſitis ordines ſuſcipere voluerit, litteras dimiſſorias concedere; ad Epiſcopum tamen diœceſanum, nempe illius monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is regularis poſitus fuerit; & ſi diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus ordinationem, ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriam in id tempus, quo Epiſcopus diœceſanus vel abfuturus, vel nullas habiturus ordinationes eſſet: verum cum a ſuperioribus regularibus, Epiſcopo diœceſano abſente, vel ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur; in iis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ diœceſani Epiſcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam eſſe; quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ privationem, ac alias arbitrio ejuſdem S. D. N. Papæ reſervatas pœnas incurrant. „

Q. 11. *Cujus eſt concedere litteras dimiſſorias?*

Reſp. 1. Proprii Epiſcopi ex Tridentino ſeſſ. 23. cap. 3. de reformatione; *Epiſcopi per ſemetipſos ordines con-*

conferant: quod ſi agritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter, quam jam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant; 2. ejus Vicarii generalis, modo ſpecialem & expreſſam facultatem acceperit ex cap. *Cum nullus* tit. *De temp. ordin.* in ſexto: 3. capituli Eccleſiæ Cathedr. ſede vacante, non niſi tamen elapſo anno ab obitu Epiſcopi ex Concil. Tridentino ſeſſ. 7. c. 10. de reform.: *Non liceat*, inquit, *capitulis Eccleſiarum, ſed vacante, infra annum a die vacationis ordinandi licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſeu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis diſpoſitione, quam etiam cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore alicui, qui beneficii eccleſiaſtici*, recepti, *ſive recipiendi occaſione artatus non fuerit concedere; ſi ſecus fiat, capitulum contraveniens eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto; & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio clericali, præſertim in criminalibus, gaudeant; in majoribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati dat ipſo jure ſuſpenſi.*

Q. 12. *Quid obſervandum eſt in litteris dimiſſoriis?*

R. 1. Non debent concedi, niſi iis, quos Epiſcopus in ſuo examine probaverit idoneos, ex capit 3. Concilii Tridentini mox laudato, ex Concilio Mediol. III. tit. *De iis, quæ pertinent ad ordinis ſacramentum*, & Narbonenſi anno 1609. c. 21.: *In litteris dimiſſorialibus non inſeratur clauſula illa; conſcientiam noſtram exonerantes, veſtram onerantes; cum nullus remitti debeat, qui ejus ordinis, ad quem ſumendum remittitur, capax & idoneus fuerit judicatus*: 2. plura Concilia, ut Mediolanenſe IV., Narbonenſe citato cap. 21. decernunt, in litteris dimiſſoriis non dandam facultatem ad omnes ordines, ſed ad unum ſacrum dumtaxat ſuſcipendum intra annum, quo elapſo ejuſmodi litteræ nullius ſint effectus, quia dimiſſus poſt primum ordinem ſuſceptum probandus eſt ab Epiſcopo, an meruerit ſuperiorem periculum quoque eſt, ne, ſi litteræ indeterminate concedantur, foret longiori mora animum, ac mores depravet.

Q. 13. *Litteræ dimiſſoriæ extinguuntur ne morte concedentis?*

R. Minime ex capite *Si gratioſe* tit. *De reſcriptis* in

in ſexto: *Quia*, inquit ſummus Pontifex, *ſedes ipſa non moritur, durabit* (gratia) *perpetuo, niſi a ſucceſſore fuerit revocata.*

Q. 14. *Epiſcopus proprius poteſt ne cogi in foro exteriori, ut ordines vel tonſuram ei conferat, in quo omnia videntur laudabilia?*

Certum eſt, proprium Epiſcopum ſine peccato denegare non poſſe vel laico tonſuram, vel clerico ordines qui omnibus dotibus tum corporis, tum animi, tum gratiæ præditus eſt, foretque Eccleſiæ utilis, quia abuteretur poteſtate, quam dedit illi Dominus in ædificationem; ſubditis malo exemplo eſſet, illiſque conquerendi, & improperandi cauſam daret; licet enim ordinatio ſit gratia, quæ nemini debetur, illius tamen dominus non eſt Epiſcopus, ſicut bonorum patrimonialium; ſed diſpenſator, & œconomus, teneturque eam diſtribuere, non ex privato affectu, ſed ad nutum, & voluntatem Domini ſui, ut ſit fidelis ſervus, & prudens quem ille conſtituit ſuper familiam ſuam: quæſtio igitur eſſe poteſt dumtaxat, an Epiſcopus cogi poſſit in foro exteriori, ut tonſuram vel ordines conferat?

R. Canones hic inter ſe pugnare videntur; namque capite *Ex tenore* tit. *De temp. ordin.* Alexand. III. ſic reſpondet: *Verumtamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri voluerit, eum non debet aliqua ratione prohibere*; c. vero *Ad aures* eod. tot. Lucii III. Alexandri ſuceſſor ita ſcribit ad Archiepiſcopum Turonenſem: *Ad aures noſtras pervenit, quod religioſi quidam ad ſuperiores deſiderant ordines promoveri; ſed prælati eorum deſideriis contradicunt: tuæ igitur quæſtioni taliter reſpondemus, quod honeſtius, & tutius eſt ſubjectos debitam præpoſitis obedientiam impenende in inferiori miniſterio deſervire, quam cum præpoſiturum ſcandalo graduum appetere dignitatem: nec eſt in hac parte ſubjectorum deſiderium confovendum*: Canoniſtæ duo illa juris capita conciliare nituntur hoc pacto; nempe caput *Ex tenore* interpretantur de clerico ſæculari habente beneficium, cui ordo ſit annexus; caput vero *Ad aures* de clerico regulari, qui parere debet ſuo præpoſito: quidquid ſit de illa interpretatione, certum eſt ex Concilii Tridentini diſpoſitione, Epiſcopum proprium cogi non

 poſſe,

poſſe, ut ordines conferat iis etiam, qui poſſident beneficium, cui annexus eſt ordo ſuperior; ſic enim loquitur ſeſſ. 14. c. 1. de reform.: *Cum beneſtius & tutius ſit ſubjecto debitam præpoſitis obedientiam impendendo in inferiori miniſterio deſervire, quam cum præpoſitorum ſcandalo graduum altiorem appetere dignitatem, ei, cui aſcenſus ad ſacros ordines a ſuo Prælato ex quacunque cauſa etiam ob occultum crimen quomodolibet extrajudicialiter fuerit interdictus ... nulla contra ipſius Prælati voluntatem conceſſa licentia ſuffragetur*: & ſeſſ. 21. c. 2. de reformat.: *Patrimonium*, inquit, *vel penſionem obtinentes ordinari poteſt hac non poſſit, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*: quæ expendens Barboſa 2. p. de officio, & poteſtate Epiſc. ſic habet, *Quæ verba cum denotent boni viri arbitrium, hoc eſt voluntatem ratione ſubmiſſam ... ideo ſi Epiſcopus legitime non interponat arbitrium, Deum ſolummodo judicem habebit; ac proinde non dabitur appellatio*: & Fagnanus in caput *Ex tenore*: *Ex ſententia ſacræ congregationis Concilii*, inquit, *eo decreto corrigitur diſpoſitio textus noſtri in ea parte, in qua determinat, criminoſum occultum eſſe tantummodo commonendum; ſed non prohibendum aſcendere ad ſuperiores ordines; & diſpoſitio capitis* (Ad aures.) *quod de regularibus loquitur, extenditur etiam ad clericos ſæculares*, quod ſi Prælatus hac auctoritate forte abuteretur, & ſine cauſa eum ordinare recuſaret, cujus beneficio annexus eſt ſuperior ordo, ſubdit idem auctor: *Sacra congregatio, re ad Gregorium XIII. delata, edidit deciſionem, quæ poſtea perpetuo obtinuit in dataria, videlicet, quotieſcumque Ordinarius recuſaverit quemquam ordinare, committendum eſſe Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem ordinario prius requirat, cur recuſaverit; quo cauſam legitimam non allegante, liceat illi eundem recuſatum ordinare.*

CAPUT X.

De ſubjecto ordinationis.

TRia ex dictis conſtant circa ſubjectum ordinationis: primum ex cap. 4. §. 7. ſolum maſculinum

num ſextum eſſe capacem ordinis: ſecundum ex tractatu de ſacramentis in genere cap. 17. infantes, & amentes ordinari non poſſe: tertium ex eodem cap. 17. adulti omnino inviti nullam eſſe ordinationem: ſed ſuperſunt nonnullæ difficultates expendendæ ſequentibus paragraphis.

§. I. *De ætate ordinandorum.*

Q. 1. **Q**Uæ *ætas requiritur ad ſuſcipiendos ordines?*
R. Jure novo nulla determinata eſt ætas pro minoribus ordinibus, de quibus Patres Tridentini hæc ſolummodo ſtatuunt ſeſſ. 23. c. 11. de reform.: *Minores ordines iis, qui ſaltem latinam linguam intelligant ... conferantur*: de majoribus vero ſic pronuntiant c. 12. ejuſdem ſeſſionis: *Nullus in poſterum ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad diaconatus ante vigeſimum tertium, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur ... regulares quoque nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque quoad hoc excluſis*: ſufficit autem ex uſu recepto, ut anni in hocce decreto præfixi ſint incepti.

Q. 2. *Qui ante præſcriptum tempus ordinati ſunt, ſuperveniente ætate, poſſunt ne legitime exercere functiones ordinum præmature ſuſceptorum?*

R. Non poſſunt, ſi mala fide fuerint ordinati, quia ex laudata bulla Pii II. *Cum ex ſacrorum* ipſo facto ſunt ſuſpenſi; & ſi durante ſuſpenſione aliquando miniſterium ſuorum ordinum obeant, irregularitatem ſtatim ſubeunt.

Dixi, *mala fide*; qui enim bona fide exiſtimat ſe habere legitimam ætatem abſque peccato ordinem ſuſcipit, ac proinde ſuſpenſionis pœnam non incurrit, ita Sylvius ad q. 29. ſupplem. art. 2., ubi laudat pro hac ſententia Barboſam, Navarrum, Henriquez, Sanchez &c.; quia tamen beneficium in foro exteriori controverſum ex ejuſmodi defectu in diſcrimen veniret, operæ pretium eſt, ut ſic ordinatus ad ſummum Pontificem recurrat, quatenus ſuprema ſua auctoritate, quod peccatum eſt, corrigat.

§. II. *De ordinationibus per ſaltum.*

Q. 1. *Poteſt ne ſuſcipi ſuperior ordo prætermiſſo inferiore?*

R. Non poteſt licite; valide tamen poteſt, excepto epiſcopatu.

Prima pars probatur ex Alexandro II. cap. *Sollicitudo* diſt. 52., ubi de clerico, qui, ſubdiaconatus ordine propoſito, diaconus, & presbyter fuerat ordinatus, ſic habet: *Mandamus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas, & ſic deinceps ad majora officia cum redire concedas:* Innocen. quoque III. c. *Tua literae* lib. 5. tit. 29. *De clerico per ſaltum promoto Mandamus*, inquit, *quatenus condignam pœnitentiam pro hujuſmodi negligentia injungas eidem, qua peracta, ipſum in diaconum ordinare procures, & ſic de miſericordia miniſtrare permittas in ordine ſacerdotii:* & Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 14. de reformat. ſic habet: *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare;*

Ex his colliges cum Soto, Navarro, Suarez, & aliis, 1. eum, qui per ſaltum ordinatus eſt, eſſe ipſo jure ſuſpenſum, ſaltem ab executione ſuperioris ordinis per ſaltum ſuſcepti; alias diſpenſatione opus non haberet: quod autem ſuſpenſio illa non extendatur ad inferiores ordines legitime ſuſceptos, ſat clare innuit Alexander II. cit. cap. *Sollicitudo*, ubi promotum per ſaltum vult ſolum prohiberi ab officio ordinis male ſuſcepti: & ita cenſent contra nullos Sylveſter verbo *Irregularitas*, Suarez de ſuſpenſionibus diſp. 31. ſect. 1.: 2. ſic promotum non poſſe ſuſcipere ordinem poſthabitum, niſi prius ſecum diſpenſetur: 3. ſic ordinatum irregularem fieri, ſi miniſtret in ordine per ſaltum ſuſcepto: 4. Epiſcopum ex legitima cauſa poſſe ſic ordinatum abſolvere a ſuſpenſione, & ordinem prætermiſſum conferre, niſi in ſuperiori ordine miniſtraverit, quia per uſurpatum ejuſmodi miniſterium in irregularitatem incurrit; irregularis autem ſuis ordinibus non reſtituitur, niſi per ſummum Pontificem; jure tamen novo Concilii Tridentini ſeſſ. 24.

cap.

cap. 6. de reformat. Epiſcopi abſolvere poſſunt ab irregularitate occulta.

Secunda pars probatur ex laudatis capitibus *Sollicitudo*, &, *Tua litera*, ubi expreſſe habetur, ſolum ordinem prætermiſſum eſſe conferendum, nec iterandum male ſuſceptum; ſed poſt pœnitentiam peractam concedi poſſe, ut male promotus in eo miniſtret: & ratio eſt, quia ſacerdotium eminenter continet diaconatum, & hic ſubdiaconatum; qui enim jus habet conficiendi Euchariſtiam, procuIdubio poteſt præparare neceſſaria ad eam rite conficiendam.

Dixi, *excepto Epiſcopatu*. quia Epiſcopatus præciſe ſumptus non includit poteſtatem conficiendi Euchariſtiam, ſed eam ita neceſſario ſupponit, ut juxta veteres Theologos character Epiſcopalis ſit ſolummodo extenſio characteris ſacerdotalis; unde non poteſt quis conſecrari Epiſcopus, niſi ſit presbyter, ut ſupra diximus.

§. III. *De interſtitiis.*

Q. 1. **L**Icet ne plures ordines eodem die ſuſcipere?

R. Non licet abſque diſpenſatione: *Minores ordines*, inquit Con. Trid. ſeſſ. 23. c. 11. de reform., *per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur*: & nonnullis interjectis de clericis inferioribus ſic pergit: *Hi vero nonniſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum, ad ſacros ordines promoveantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas judicio Epiſcopi aliud expoſcat*: de ſubdiaconis etiam ſic decernit c. 13.: *Promoti ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem, ſi per annum* SALTEM *in eo non ſunt verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur*: ac tandem de diaconis cap. 14.: *Non modo*, inquit, *in diaconatu* AD MINUS *annum integrum, niſi ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem, aliud Epiſcopo videretur, miniſtraverint; ſed ad populum docendum.... idonei comprobentur, atque ita pietate, ac caſtis moribus conſpicui &c.*

Q. 2. *Eſt ne perantiquus ille interſtitiorum uſus?*

R. A tempore Apoſtolorum fuit ſemper, & ubique ſervatus, exceptis quibuſdam caſibus extraordinariis.

Pro-

Probatur. S. Cyprianus Epiſt. 33. de Aurelio inſigni confeſſore ſic ſcribit: *Merebatur talis clericus ordinationis altiores gradus, & incrementa majora, non de annis ſuis, ſed de meritis æſtimandus; ſed interim placuit, ut ab officio lectionis incipiat*: ſimilia habet Epiſt. 34.

Siricius Summus Pontifex Ep. ad Hymerium, quæ refertur cap. *Quicumque* diſt. 77., de adulto ſic ſcribi: *Dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus, & ſubdiaconus fiat, & ſic ad diaconatum (per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur*: Innocentius I. Ep. 4. ad Felicem: *Tempora, inquit, a majoribus conſtituta ſerventur, nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito ſacerdos fiat, quia in minoribus officiis, ſi diu perdurent, & vita eorum pariter, & obſequia comprobentur, ut ad ſacerdotium poſt emenſi ſtipendiorum meritis veniatur.*

Zoſimus Innocentii ſucceſſor ep. 3., quæ refertur c. *In ſingulis* diſt. 77.: *In ſingulis gradibus*, inquit, *hæc tempora ſunt obſervanda, ſi ab infantia eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, ut inter lectores, & exorciſtas quinquennio teneatur; exinde acolythus, vel ſubdiaconus quatordecim annis fiat, & ſic ad benedictionem diaconatus, ſi meretur, accedat; in quo ordine quinque annis, ſi inculpate ſe geſſerit, hærere debebit.*

Concilium Conſtantinopolitanum generale VIII. IX. ſæculo ſic ſtatuit can. 5.: *Ut in lectoris munere annum, in ſubdiaconi duos, diaconi tres, ſacerdotis quatuor annos expleat*, priuſquam ſcilicet ad Epiſcopatum promoveatur: ex quibus videas, Patres Tridentinos habita temporum ratione, multum remiſiſſe de veteri diſciplina: unde Hallierus de tempore ordinationis ſect. 6. cap. 2. art. 7. §. 1.: *Quid ad hæc*, inquit, *reſpondebunt illi, qui novas & antiquas Eccleſiæ leges contemnentes, nulla urgente eccleſiarum neceſſitate, imo clericorum multitudine ultra canones, & antiquam conſuetudinem in Eccleſia receptam, uno, aut altero menſe omnes eccleſiaſticos gradus feſtinanter decurrunt, nullo dato experimento, aut probitatis vitæ, aut doctrinæ, aut ſtudii eccleſiaſticæ diſciplinæ? apage illos abortivos fœtus, intempeſtivos flores, qui ut cito oriuntur, ita occidunt, præmaturos fructus, quos vel levis pruina de-*

co-

requit, vel frigus conficit, vel imber putrefacit; in quos Carnotenſis noſtra Eccleſiæ Antiſtes Ivo epiſt. 58. textum iſtum ſapientiæ non imprudenter contorquet: Hæreditas, ad quam feſtinatur in principio, in noviſſimo benedictione carebit *Proverb.* 20.

Dixi *exceptis quibuſdam caſibus extraordinariis*; namque inſignes viri doctrina, & ſanctitate conſpicui, ut S. Ambroſius, S. Paulinus, S. Auguſtinus per vim rapti ad ſacerdotium ſingulos ordinum gradus nulla, aut brevi interjecta mora decurrebant.

Q. 3. *Cur Eccleſia inſtituit interſtitia?*

R. Ut inferiores clerici gradatim aſcendant ad eum ſcientiæ, & virtutis cumulum, qui juxta ſacros canones ineſſe debet in initiando ſacerdote; quamvis enim ab oſtiario, aut acolytho non exigantur eæ animi dotes, quas poſtulat ſacerdotium; vetat tamen Synodus Tridentina ſeſſ. 23. cap. 11. de reform., ne quiſquam minoribus ordinibus initietur, niſi, ſpectato ingenii acumine, pietatis ſtudio, & animi ad virtutem propenſione, ſpem injiciat fore, ut ad eum eruditionis, ac ſanctitatis gradum perveniat, qui in ſacerdotes requiritur: *Cumque hinc*, inquit, *ad altiores gradus, & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus ordinibus dignum oſtendat*; atqui ſpes plerumque fallit in juvenibus; aut enim deſidiæ ſe dedunt, & vis ingenii retunditur, vel ſaltem non excolitur; aut, quod pejus eſt, alios mores induunt, & cum ætate creſcunt & vitia: quamobrem ſanctiſſime, ac providentiſſime Eccleſia temporum intervalla conſtituit, *Ut accuratius* ait ſancta Synodus cit. cap., *quantum ſit hujus diſciplinæ pondus poſſint edoceri, ac in unoquoque munere ad præſcriptum Epiſcopi ſe exerceant, idque in ea, cui aſcripti erant, Eccleſia*: ergo in mente Concilii Trid. triplex eſt interſtitiorum finis, & uſus.

Primo, ut clerici profundiſſimam rerum divinarum notitiam ita perfecte ſibi comparent, ut alios edocere queant, ad quod diuturno tempore, & multis laboribus opus eſt: *Quam ſtulti, & cæci ſumus*, inquit S. Gregorius Nazianzenus orat. 20., *qui artem omnium difficillimam, Deum placandi, & homines regendi, nul-*

le

le uſu, & quam minima meditatione credimus comparari!... uno die ſanctos fingimus; eoſque ſapientes, & eruditos eſſe jubemus, qui nihil didicerunt, nec ad ſacerdotium quicquam contulerunt, quam velle: & S. Greg. magnus lib. 7. ep. 110. ad Syagrium: *Quid putamus, quod iſti ſubjecti praſtituri ſunt, qui, antequam diſcipulatus limen attingant, tenere locum magiſterii non formidant? qua de re neceſſe eſt, ut quamvis inculpati quiſque ſit meriti, ante tamen per diſtinctos ordines eccleſiaſticis exerceatur officii, videat, quod imitetur, diſcat, quod doceat, informetur, quod teneat, ut poſtea non debeat errare, qui eligitur viam erranti demonſtrare: diu ergo religioſa meditatione poliatur, ut placeat; & ſic lucerna poſita ſuper candelabrum luceat, ut adverſa ventorum vis irruens conceptam eruditionis flammam non extinguat, ſed augeat*: optandum eſſet, ut in Seminariis perlegeretur, ac verſaretur præſertim ante ordinationem ep. 21., alias 147. S. Aug., in qua tantus ille vir (qui multos jam libros ſumma eruditione conſcripſerat), cum ad presbyteratum urgeretur a Valerio Epiſcopo, inducias petit in ſequens uſque paſcha, quo inſtructior fieret ad ſacerdotii munus capeſſendum: ſaltem ob inniandorum oculos ponerentur exempla tot Theologorum, qui, licet doctrina fulgeant, & doctorali laurea conſpicui, munus tamen paſtorale ſubire detractant, donec partes optimi Paſtoris conſuetudine cum hominibus ejuſmodi rerum uſum habentibus plenius didicerint; vel hinc quippe intelligerent initiandi, quam ſtrenue ac diligenter interſtitiorum tempus in comparanda ſacerdotali ſcientia inſumere debeant.

Secundo, interſtitia ſunt inſtituta, ut clerici ſub ſeveriori diſciplina agentes ſpem prius habitam futuræ aliquando eximiæ virtutis alant, compleantque, quidquid ſupererat ſæcularis converſationis prorſus deponant, mores ad eccleſiaſticam regulam componant, atque euntes de virtute in virtutem ſenſim ſacerdotio maturi evadant, hoc eſt juxta librum Pontificalem eluceat in eis totius forma juſtitiæ, cenſuramque morum exemplo ſuæ converſationis inſinuent.

Tertio, & quidem maxime præſcripta ſunt interſtitia, ut clerici non ſolum lectione, & meditatione,

ſed

ſed etiam uſu, & experientia quantum ſit eccleſiaſticæ diſciplinæ pondus edoceri poſſint, verba ſunt Concilii Tridentini, ac in unoquoque munere ſub perito ac celebri magiſtro ſe exerceant; quæ enim in uſe præſertim conſiſtunt ſine uſu perfecte ediſci nequeunt: nec ratio ſæcularis militiæ cuiquam explorata eſſe poteſt, niſi in aciem venerint, & militaria inſignia ſecutus fuerit; nec medici nomen obtinebit, qui medendi methodum, & praxim peritiorum non obſervaverit, nec Theologiæ ſchola abſolutum ſacerdotem inſtituet unquam, niſi diſcipulus iis, quæ auribus excipit, ſedulam manum admoveat, & aſſiduis exercitationibus ad mentem Concilii Severiori diſciplinæ Eccleſiaſticæ aſſueſcat: *Hæc ſi punctuatim ſervarentur*, inquit Concilium Burdigalenſe II. c. 6., *angelica profecto vita viros eccleſiaſticos haberemus*: at, proh dolor! quamplurimos nunc reperias, qui ſedulo decreti Tridentini literæ ſerviunt, ſpiritum vero abjiciunt, cum tamen haud temere verba Apoſtoli II. Cor. 3. hic uſurpare liceat; *Litera occidit, ſpiritus autem vivificat*: an non ſpiritualiter occiditur, qui v. g. poſt ſuſceptum in Seminario ſubdiaconatum, interſtitiorum cauſa ad ſuos dimittitur, ubi aget abſque duce, & magiſtro, qui tenerum pietatis ſenſum, quem in Seminario hauſerat, nutriat, foveatque, ac ſtudia ejus promoveat? ubi nulla exempla, quæ illum ad ſeveriorem diſciplinam incitent, multa, quæ ſolutiorem agendi rationem ſuadeant, quibus recens & imbecillis virtus reſiſtendo par non eſt; & ita priſtini mores nondum plane depoſiti ſenſim reviviſcunt, ſpiritus gratiæ extinguitur, interſtitiorum tempus non ſolum inutiliter effluit, ſed in malum ſubdiaconi convertitur: minus quippe ad diaconatum paratus poſtmodum recipietur in Seminario, quam cum inde emiſſus eſt; quin impatientius, quam ante, fert Seminarii diſciplinam corde jam arido, ne dicam indurato propter gratiæ contemptum, qua Deus tam benigne eum ad pœnitentiam adduxerat ante ſubdiaconatum: hinc ipſa Seminaria, in quibus alumni poſt ſuſceptum quemlibet ſacrum ordinem ſibimet dimittuntur ad tempus, carent fructu, ad quem magnis impenſis inſtituta ſunt a religioſiſſimis Antiſtitibus, qui propter quotidianam

ex-

experientiam, quam modo retulimus, moneri debent, quam noxiæ ſint eccleſiaſtico ordini ejuſmodi intermiſſiones, quamque neceſſarium, ut initiandi ſub continua diſciplina detineantur, donec maturi ſacerdotio comprobentur.

Q. 4. *Quis diſpenſare poteſt circa interſtitia?*

R. 1. Proprius Epiſcopus ex legitima cauſa contrahere poteſt interſtitiorum tempus: patet tum ex c. 11., 13. & 14. ſupra laudatis Concilii Tridentini; tum ex uſu, & praxi Eccleſiæ: legitima autem cauſa non eſt privatum præciſe initiandi commodum; ſed publica Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas, ut præſcribit Concilium Tridentinum citatis capitibus.

Dixi *proprius Epiſcopus*, tum quia alienus non habet juriſdictionem in clericum ad ſe dimiſſum; tum quia diſpenſatio non debet concedi ſine cauſa; atqui Epiſcopus alienus dijudicare nequit, an adſit diſpenſandi cauſa, quæ alia non eſt, ex Concilio Tridentino; quam neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ, ex qua initiandus dimittitur, quare niſi in litteris dimiſſoriis fiat mentio ejuſmodi diſpenſationis, Epiſcopus ad ſe demiſſum ordinare non debent, niſi elapſo temporis intervallo a Concilio præſcripto.

R. 2. Solus ſummus Pontifex concedere poteſt, ut duo majores ordines una die conferantur; ita enim decernit Concilium Tridnt. cit. cap. 13.: *Duo ſacri ordines*, inquit, *non eodem die etiam regularibus conferantur, privilegiis, ac indultis quibuſvis conceſſis, non obſtantibus quibuſcumque*: & cap. *Litteras* tit. *De temp. ordin.* Innocentius III. a collatione ordinum ſuſpendit Epiſcopum, qui eodem die contulerat diaconatum, & presbyteratum: *Præfatum*, inquit, *bononienſem Epiſcopum, ut puniatur in quo deliquit, a collatione ordinum, diaconi ſcilicet, & presbyteri: alterum vero* (ſcilicet ordinatum) *ab executione officii ſacerdotalis tamdiu volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus*: ergo, inquiunt Canoniſtæ, & Theologi, ordinatus non eſt ſuſpenſus ab officio ordinis, quem primo loco ſuſcepit, puta diaconatus, quia ad illum legitime eſt promotus.

Dixi, *duo majores ordines*, quia proprius Epiſcopus in regionibus, in quibus conſuetudo obtinuit, ut mino-

nores ordines uno die cum ſubdiaconatu conſecrantur, ex legitima cauſa poteſt eos omnes ſimul conferre ; nulla enim lege id ipſi eſt prohibitum : quin Concilium Tridentinum cit. cap. 24. excipiens ſacros ordines videtur relinquere arbitrio Epiſcopi omnes minores ſimul cum ſubdiaconatu conferre, modo Eccleſiæ utilitas, aut neceſſitas id poſtulaverit.

Alexander III. c. *De eo* tit. *De temp. ordin.* permittit Epiſcopo, unum & eundem diebus dominicis, & aliis feſtivis diebus ad minores ordines promovere : ex quibus verbis colligit Gloſſa, omnes minores ordines eadem die dominica poſſe conferri, quia ſummus Pontifex indeterminate dixit, unum, & eundem ad minores promoveri poſſe : ſed clarius Cœleſtinus III. cap. *Cum lator* tit. *De eo, qui furtive ordines ſuſcipit*, approbat, quod clericus juxta conſuetudinem patriæ quatuor minores ordines ſimul ſuſceperit ; punitque illum dumtaxat, quod furtive, & præter intentionem proprii Epiſcopi ſubdiaconus fuerit ordinatus : *Quia*, inquit, *idem clericus in hoc facto multum exceſſit, mandamus, quatenus eum in minoribus dumtaxat ordinibus celebrare permittat* : ergo ſi clericus ille ex conſenſu proprii Epiſcopi ſubdiaconatum cum quatuor minoribus ſuſcepiſſet, illicita non fuiſſet ejus ordinatio propter receptam regionis conſuetudinem, ut notat S. Antoninus 3. p. tit. 14 c. 26. §. 16., nec Conc. Tridentinum huicce conſuetudini derogavit ex Navarro man. c. 25. n.71., & Suarez de cenſuris ſect. 1. n. 41., & aliis : ſed plures Canoniſtæ, ut Oſtienſis, Panormitanus tonſura cum quatuor minoribus una die conferri poſſe negant, aliis contradicentibus : forte hac ratione ducti ſunt illi, quod tonſura diſpoſitio ſit ad ordines, ac proinde neceſſe ſit aſſignare temporis intervallum, quo clericus ad eos præparari poſſit.

Quæres 5. *Liceat ne Epiſcopo ſubditum indignum, & ineptum promovere propter urgentem Eccleſiæ neceſſitatem?*

Reſp. Non licet, 1. quia ineptus, & indignus non eſt utilis, nedum neceſſarius : 2. ordinatio inepti, & indigni eſt actio per ſe mala, & ſacrilega : atqui nulla neceſſitas excuſare poteſt actionem per ſe malam, & ſacrilegam : ergo.

Q. 6.

Q. 6. *Quam pœnam incurrunt, qui non ſervatis interſtitiis ordinantur abſque diſpenſatione?*

Bulla *Sanctum, & ſalutare* eos quidem ſuſpenſos declaravit; ſed Clemens VIII. ſua conſtitutione, quæ incipit *Summum Pontificem*, Bullam Sixti V. ad terminos Concilii Tridentini revocavit, quod nullam pœnam actu decernit, ſed Epiſcopo decernendam relinquit.

§. IV. *De titulo clericali.*

Quæres 1. QUid eſt titulus clericalis?

Reſpond. Titulus generatim hic ſumitur pro jure ad legitime poſſidendum, verb. grat. agrum; & ſpeciatim pro collatione, ſeu proviſione beneficii, quia virtute emptionis agri, & proviſionis beneficii emptor legitime poſſidet agrum, & clericus beneficium.

Q. 2. *Quotuplex eſt titulus clericalis?*

Reſpond. Duplex, ſcilicet eccleſiaſticus, & patrimonialis.

Titulus eccleſiaſticus eſt jus fruendi bonis Eccleſiæ, quod nunc acquiritur per beneficium pacifice poſſeſſum, vel per penſionem clericalem; cum antiquitus ipſamet ordinatio eſſet titulus eccleſiaſticus, quatenus nempe clericum certæ Eccleſiæ ita mancipabat, ut ab ejus miniſterio abſque conſenſu Epiſcopi recedere non liceret; ideoque ordinatio jus ipſi tribuebat ex bonis ejuſdem Eccleſiæ accipiendi alimenta, & cætera vitæ neceſſaria, quemadmodum ratione profeſſionis ſolemnis, qua regulares addicuntur certo ordini, profeſſi ſuſtentari debent e bonis monaſterii: *Cum enim ſecundum Apoſtolum*, inquit Innocentius III. cap. *Cum ſecundum* tit. *De prabendis, & dignitatibus, qui altari ſervit, vivere debeat de altari, & qui ad onus dirigitur, repelli non debeat a mercede, patet a ſimili, ut clerici vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur*: adde, & regulares de bonis monaſterii, quæ cum recenſeantur inter bona Eccleſiæ, profeſſio eorum reputatur titulus eccleſiaſticus.

Titulus patrimonialis eſt jus percipiendi fructus

ex

ex aliis, quam Eccleſiæ bonis, quæ obveniunt vel gratuita donatione, vel hæreditaria ſucceſſione.

Q. 3. *Clerici fuerunt ne ſemper ordinati ad utrumque titulum?*

R. Minime; indubitata enim teſtimonia evidenter demonſtrant, omnes, paucis exceptis, uſque ad X. ſæculum ordinatos fuiſſe in miniſterium unius Eccleſiæ, & eo titulo alimenta ab ipſa percepiſſe.

Concilium Arelatenſe I. anno 314. can. 2. ſic ſtatuit: „In quibuſcumque locis ordinati fuerint miniſtri, in ipſis perſeverent: *& can.* 21.: Presbyteri, & diaconi, ſi relictis locis ſuis, in quibus ordinati ſunt, ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur.

Concilium Chalcedonenſe an. 451. *can.* 6.: Nullum, *inquit*, abſolute ordinari, nec presbyterum, nec diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui ſunt in ordine eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter in eccleſia civitatis, vel pagi, aut monaſterio, is, qui ordinatur, deſignetur, eos autem, qui abſolute ordinantur, decrevit ſancta Synodus irritam ac invalidam habere hujuſmodi manuum impoſitionem, & nuſquam exercere, ac operari poſſe ad ejus, qui ordinavit, injuriam.“

S. Leo, qui per legatos præfuit Concilio Chalcedonenſi, ſic ſcribit epiſt. 86. „Illam quoque partem eccleſiaſticæ diſciplinæ, qua olim a SS. Patribus, & a nobis ſæpe decretum eſt, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine; nec in ſubſequenti ordine clericorum ab Eccleſia ad Eccleſiam cuiquam tranſire ſit liberum, ut integrum revoces, admonemus: & unuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum depravatus, ibi, ubi ordinatus eſt, perſeveret; ita ut ſi quis ſua quærens, non quæ Jeſu Chriſti, ad plebem, & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.“

Sanctus Gregorius, qui Eccleſiam rexit VI. labente ſæculo, & VII. ineunte, lib. 3. ep. 42. injunxit Epiſcopo Syracuſano, ut clericos Bacandæ Epiſcopi ad eum redire compelleret, quo Eccleſiis, quibus in ordinatione aſcripti fuerant, debitum officium impenderent.

Concilium Francofordienſe ann. 794. can. 27. de clericis ſic habet: *Nequaquam de Eccleſia ad aliam Eccle-*

cleſiam tranſmigrent, neque recipiantur ſine conſcientia Epiſcopi, & literis commendatitiis, de cujus diœceſi fuerunt: & can. 28. prohibet vagas ordinationes, id eſt in quibus clerici nulli addicerentur Eccleſiæ.

Capitularia Caroli Magni lib. 5. c. 108. decernunt, ut presbyteri, qui in titulis conſecrantur, ſecundum canones, antequam ordinentur, promiſſionem ſtabilitatis loci illius faciant.

Concilium Claramontanum anno 1095.: *Omnis clericus*, inquit, *ad eum titulum, ad quem primum eſt ordinatus, ſemper ordinetur.*

Dixi, *paucis exceptis*; qui enim quædam vi rapiebantur ad ſacerdotium, aliquando non conſentiebant, niſi ſub hac conditione, quod Eccleſiæ ordinari non addicerentur, ut S. Hieron., & S. Paulinus.

Cœpit mutari Eccleſiæ diſciplina XII. ſæculo; nam Alexander III. in Generali Concilio Lateranenſi III. c. 5. ſtatuit, ut Epiſcopus, ſi aliquem ſine titulo eccleſiaſtico in diaconum, vel presbyterum ordinaverit, vitæ neceſſaria ei ſubminiſtret, *Niſi forte talis, qui ordinatur, extiterit quid de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere*? quod Alexander III. ex indulgentia conceſſerat, veluti lex evaſit XIII. ſæculo, quo Gregor. IX. laudata ejus verba in corpus juris retulit cap. *Epiſcopus* tit. *De præbendis, & dignitatibus*; & exinde promoti ſunt clerici ad titulum vel eccleſiaſticum, vel patrimonialem per trecentos circiter annos, ſcilicet uſque ad Conc. Trid., in quo, ut refert Pallavicinus lib. 17. c. 9., acriter pugnatum eſt adverſus titulos patrimoniales, nonnullis contendentibus, nullum ſat præſens fore remedium malis, quibus laborat clerus, nec ſaluti fidelium umquam proviſum iri, niſi prohiberentur ordinationes vagæ, reſtitueretur que prior Eccleſiæ diſciplina; ſacerdotes quippe, inquiebant illi, abſque proventus eccleſiaſtici nexu equis plane freno ſolutis æquiparandi, bonis paternis contenti obedientiam, quam in ordinatione ſolemniter promiſerant, prorſus abjiciunt, ſuo arbitratu vivunt in otio, a quo ne ipſe quidem Epiſcopus retrahere poterit, niſi forte ipſis offerat, quæ ſunt in Eccleſia magis commoda & honorifica: contra vero opponebant alii beneficia, & pro-

proventus Eccleſiæ ſatis non eſſe ad alendos neceſſarios Eccleſiæ miniſtros, maxime in quibuſdam regionibus, ut in Regno Neapolitano, in Dalmatia, & Græcia, in quibus plura beneficia, utpote tenuia, conjungenda eſſent ad unius presbyteri ſuſtentationem, ac proinde tolerandos titulos patrimoniales, ne ager Domini ſylveſceret cultorum penuria.

Sancta Synodus, ut utrique graviſſimo incommodo obviaret, certam iniit viam Spiritu Sancto aſſiſtente, nimirum ſtatuit 1. ſeſſ.21. c.2. de Reformat. nullum promovendum, niſi quem Epiſcopus Eccleſiæ neceſſarium, aut utilem judicaverit: *Patrimonium*, inquit, *vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*: ſed cum ſæpe contingat, ut qui judicio Epiſcopi forent Eccleſiæ admodum utiles, utpote eruditione conſpicui, ordinari expectent dumtaxat, ut gradum magiſterii in aliqua Academia adipiſcantur, poſtea privatis ſtudiis, & affectibus inutiliter ſe dedituri tamquam acephali, Concil. inſuper decernit ſeſſ. 23. c. 16. de Reform., neminem deinceps ordinandum, quin ſimul mancipetur miniſterio alicujus Eccleſiæ; verba ejus ſunt notatu digna: *Cum*, inquit, *nullus debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, Sancta Synodus veſtigiis ſexti canonis Concilii Chalcedonenſis inhærendo ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non aſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus: quod ſi locum, inconſulto Epiſcopo, deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur.*

Nec dicas, hujuſmodi decretum non eſſe in Galliis receptum; nam præterquamquod Concil. non novam inſtituit diſciplinam, ſed veterem reſtituit, antiquoſque canones, quibus adhæret Eccleſia Gallicana, innovat; in confeſſo eſt apud omnes, & ubique receptum, penes Epiſcopum eſſe ab ordinibus arcere, aut ad eos admittere, quos voluerit, nec ab ejus judicio ad ſuperiorem judicem provocari poſſe, uti ſupra dictum eſt.

Q. 4. *Quænam pœna lata eſt in eos, qui ordinantur abſque titulo?*

R. 1.

R. 1. Si ordinantur ex conſenſu proprii Epiſcopi, nec peccant, nec ullam merentur pœnam; ſed proprius Epiſcopus ordinans, aut litteras dimiſſorias concedens tenetur ipſis providere ex cap. *Cum ſecundum Apoſtolum* tit. *De præbendis, & dignitatibus*, in quo Innocentius III. ſic decernit: „ Licet prædeceſſores noſtri ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoverentur, in injuriam ordinantium irritas eſſe voluerint & inanes; nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel ſucceſſores eorum providere volumus ordinatis, donec per eos eccleſiaſtica beneficia conſequantur.

Excipe tamen, niſi initiandus cum proprio Epiſcopo paciſcatur, & juramento, aut alio quovis modo ſe obliget ad numquam petendam ab eo ſuſtentationem, vel beneficium, unde ali poſſit; nam cap. „ Si quis ordinaverit *tit.* De ſimonia: Ordinator a collatione, & præſentator ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerint, noverint ſe ſuſpenſos: " ſimilia habentur cap. *Per tuas* eodem titulo.

R. 2. In quibuſdam diœceſibus decernitur pœna ſuſpenſionis, aut etiam excommunicationis ipſo facto incurrenda ab iis, qui fictum titulum beneficii, vel patrimonii proferunt: fictus autem eſt titulus, ſi initiandus celet litigioſum eſſe beneficium, aut exigui, & fere nullius reditus; ſi taceat oppignoratum eſſe patrimonium; ſi penſio ſit ab eo conceſſa, qui ſecundum leges dare non potuit; denique ſi initiandus cum donatore pactum inierit, quod nonnumquam talibus bonis fruetur, aut ab eo ſuſtentationem exiget; in quo caſu Suarez diſp. 31. de cenſuris ſect. 1. n. 33. agnoſcit ſpeciem ſimoniæ pœna ſuſpenſionis damnatam cit. c. *Si quis*, & c. *Per tuas*: ſed controverſia eſt, utrum jure communi lata ſit ſuſpenſio in eum, qui fraudulenter, & cum deceptione Epiſcopi ſacros ordines ſuſcipit certo titulo deſtitutus.

Reſp. 3. Tutior, &, ut videtur, communior ſententia, cui adhærent Navarrus conſilio ultim. *De tempor. ordin.*, Suarez de cenſuris diſp. 34. ſect. 1., Fagnanus in cap. *Cum ſecundum* tit. *De præb.*, Van-

Eſpen.

Eſpen part. 2. tit. 9. *De ſacr. ordin.* num. 44. ejuſmodi fraudulentos eſſe ipſo facto ſuſpenſos, quia Concilium Tridentinum laudato c. 2. antiquorum canonum pœnas innovat: *Antiquorum canonum pœnas*, inquit, *ſuper his innovando*: quæro autem in quos pœnas illas innovat; an in ordinatores deceptos? minime; cum enim non ſint in culpa, nullam merentur pœnam; nec judex quiſquam eos adigeret ad alendos ejuſmodi deceptores: ergo in propoſito caſu Concilium innovat pœnas in ipſos fraudulenter ordinatores; & ita Sacram Congregationem verba Concilii fuiſſe interpretatam refert Fagnanus cit. loco n. 68. in fine: *Die 27. Novembris*, inquit, *anno 2610. Congregatio Concilii omnium ſententiis cenſuit, hoc caſu pœnam ſuſpenſionis ante Concilium non fuiſſe correctam, & hodie a Tridentino Concilio eſſe innovatam, & propterea ejuſmodi clericum, qui adhibito dolo, conſictoque titulo ordinatorem decepit, eſſe ipſo jure ſuſpenſum: carereque ordinum executione:* eſto verba illa vim legis in Gallia non habeant ſaltem exprimunt ſententiam inſignium Theologorum, & Canoniſtarum a nobis non rejiciendam, cum nedum pugnet adverſus libertates Eccleſiæ Gallicanæ, ſed ad ejus conferat diſciplinam: quid autem magis conſentaneum regni diſciplinæ, quam arcere a ſacerdotibus turpem mendicitatem, qua quotidie ad neceſſarium victum Miſſas emendicant in majus dedecus religionis Chriſtianæ, quam ſi oſtiatim ſtipem rogarent? atqui ſi nulla eſſet pœna in eos, qui confictis titulis promoventur, via pateret ad ſordidum, ac irreligioſum ejuſmodi quæſtum; cum enim fraudulentis illis a menſa epiſcopali alimenta petere non liceret, & aliunde in ſuſceptis ordinibus libere miniſtrare poſſent, obtenta abſolutione ſacramentali cogerentur ex celebratione Miſſarum, ceu quotidiano opificio vitæ neceſſaria quærere; ergo dubium eſſe non debet, quin Concilium, & canones, quos innovat, in ejuſmodi fraudulentos durius animadvertant, nedum eos ab omni pœna abſolvant, cum ſint longe nocentiores ordinatore, quem laudati canones jubent alimenta ſuppeditare iis, quos ſcienter abſque titulo ordinaverit.

Qu. 5. *Licet ne clerico titulum ſive eccleſiaſticum, ſi-*

ve patrimonialem, ad quem promotus eſt, poſtea reſignare, aut alienare?

Reſp. Etſi nullam pœnam ipſo jure communi incurreret, graviter tamen peccaret, qui vitæ neceſſaria aliunde non habens titulo ſuo clericali renuntiaret; ſic enim ſtatuit Concilium Tridentinum laudato c. 2. de rit. eccleſiaſtico: „ Id vero beneficium reſignari non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito, quod aliunde vivere commode poſſit, & aliter reſignatio facta nulla ſit:“ de patrimoniali vero: *Atque illa* (bona) *deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, extingui, vel remitti nullutenus poſſint, donec beneficium eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint.*

Q. 6. *Tituli clericalis reſignatio, aut alienatio poteſt ne fieri abſque licentia Epiſcopi, quando promotus aliunde habet, unde commode vivat?*

Reſp. Alii affirmant; alii magis ad mentem Concilii, & veterum canonum negant quia, qua ratione titulus ante ordinationem eſt approbandus ab Epiſcopo, eadem ratione qua obveniunt bona poſt ordinationem ſunt ab eo exploranda, & acceptanda loco prioris tituli: hinc Concilium Tridentinum capite ſæpius laudato vetat, ne reſignatio beneficii, ad cujus titulum quis ordinatus eſt, admittatur, niſi fiat mentio, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus: & conſtiterit, quod aliunde commode vivere poſſit, ne ſcilicet occaſione reſignationis, & alienationis ordinatus aliquando in opprobrium ſacri ordinis mendicare cogatur: atque hac de cauſa clerus Gallicanus an. 1625. decrevit, neminem ex regularibus profeſſis eſſe ordinandum, niſi monaſterium, in quo profeſſus eſt, promiſerit ſe ei, quolibet criminis prætextu ejectus fuerit, alimenta ex ſuis redditibus ſuppeditaturum: præiverat anno præcedenti Concilium Burdigalenſe c. 6. de ſubdiaconatu: ab hac generali regula exceptos ſe aſſerebant Patres ſocietatis Jeſu ex privilegio Gregorii XIII.: quo libere ejicere poſſunt, qui poſt emiſſa apud ipſos vota ſimplicia ordinati ſunt ad titulum paupertatis; cum aliæ congregationes, in quibus nulla

ſit

ſit ſolemnis profeſſio, alumnos ſuos abſque titulo Eccleſiaſtico, vel patrimoniali ad ſacros ordines promovere nequeant.

CAPUT XI.

De effectibus Sacramenti Ordinis.

Q. 1. *Quotuplex eſt effectus ſacramenti ordinis?*

R. Triplex nempe gratia habitualis ſeu ſanctificans, gratia ſacramentalis, & character.

Quod autem gratia ſanctificans conferatur per ſacramentum ordinis, probatur tum generatim ex dictis de efficacia ſacramentorum novæ legis tractatu de ſacramentis in genere cap. 4., ubi demonſtravimus, gratiam ſanctificantem eſſe communem effectum omnium ſacramentorum a Chriſto inſtitutorum; tum ſpeciatim ex capite 4. hujus tractatus, in quo ex Scriptura, & traditione evicimus adverſus novatores, ordinationem eſſe ſacramentum novæ legis proprie dictum.

Confirmatur ratione, qua utitur S. Thomas in ſuppl. q. 35. art. 1.: „Dei perfecta ſunt opera, *inquit*, ut dicitur Deut. 32. & ideo cuicumque datur potentia aliqua divinitus, datur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri. . . ſicut autem gratia gratum faciens eſt neceſſaria ad hoc, quod homo digne ſacramenta recipiat, ita etiam ad hoc, quod homo digne ſacramenta diſpenſet: & ideo ſicut in baptiſmo (per quem homo fit ſuſceptivus aliorum ſacramentorum) datur gratia gratum faciens; ita in ſacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad ſacramentorum diſpenſationem.“

Dices, Sacramentum ordinis ex ſæpe dictis ordinatur ad aliorum commodum, & ſalutem: *Omnis Pontifex, inquit* Apoſtolus Hebr. 5., *ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum:* gratia autem ſanctificans eſt in proprium commodum, & perfectionem accipientis: ergo gratia ſanctificans non eſt proprius effectus ſacramenti ordinis, ſed gratia gratis data, quæ per ſe, & directe eſt ad aliorum utilitatem juxta illud I. Cor. 12.: *Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.*

Diſt. ant.: ordinatur ad aliorum ſalutem religioſe ac debito modo promovendam, concedo; ad aliorum ſalutem indecenter, & utcumque promovendam, illorum inſtar, quibus dicentibus Matth. 7.: *In nomine tuo prophetavimus, dæmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus*, reſpondetur: *Numquam novi vos: diſcedite a me &c.*, nego ant. Scriptum quippe eſt Levit. 21. v. 6. de ſacerdotibus: *Incenſum Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt*: unde S. Th. 3. p. q. 64. art. 6.: „ Non eſt dubium, *inquit*, quin mali exhibentes ſe miniſtros Dei, & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorum peccent: & quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem ſacramentorum, quantum eſt ex parte ipſius peccatoris... conſequens eſt, quod tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale:" ergo neceſſe eſt, ut ſacramentum præter characterem, ſeu poteſtatem ordinis conferat initiatis gratiam, & virtutes ei annexas, puta charitatem, religionem, quibus incitentur, ac roborentur ad ſacra ſua munia pie, & alacriter obeunda, ne officia divina perſolvant, quemadmodum artifices, & mercenarii opera injuncta exequuntur, de iiſque dicatur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me: ſine cauſa..., colunt me.*

Inſtabis. Cum ordo ſit ſacramentum vivorum, præſupponit in initiando gratiam ſanctificantem prius in baptiſmo collatam, vel in pœnitentiæ ſacramento reparatam: ergo eam non confert.

R. S. Th. cit. art. ad 3. negando conſequentiam, quia *Ad idoneam executionem ordinum*, inquit, *non ſufficit bonitas qualiſcumque, ſed requiritur* BONITAS EXCELLENS, *ut ſicut illi, qui ordinem ſuſcipiunt, ſuper plebem conſtituuntur gradu ordinis, ita & ſuperiores ſint gradu ſanctitatis*: alioquin, ait S. Bernardus ep. 17. ad Ardutionem: *Si altiorem, quam meliorem eſſe delectat, non præmium, ſed præcipitium expectamus.*

Ergo per ſacramentum ordinis non quivis gratiæ gradus, ſed excellens & eximius, quin ipſius gratiæ plenitudo confertur, ut aſſerit Innocentius I. ep. 18., ubi de hæreticis ſic ſcribit: *Nec dare ejus* (Spiritus Sancti) *plenitudinem poſſunt*, QUÆ MAXIME IN OR-
DI-

DINATIONIBUS OPERATUR: & Sanct. Leo epiſtola 18.: *Intelligamus*, inquit, *quanta & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum*.

Mira ſane ſacramenti ordinis efficacia, qua non e malo bonus, ſed e bono melior redditur, nec ſolum melior, ſed totus in alium hominem interius mutatur: „ Samuel, *inquit S. Gregorius, vel quivis auctor in caput* 10. *l. I. Regum*, Saul in principem unxit, Deus autem ei cor aliud immutavit. quia ſacrorum ordinum ſacramenta ab Eccleſiæ doctoribus foris accipimus, ſed ſacramentorum virtute ab omnipotenti Deo interius roboramur; virtus vero ſacramentis gratia eſt Spiritus ſeptiformis, quam certe gratiam qui accipiunt, quaſi alio accepto corde immutantur, quia quos gratia ſua Sanctus Spiritus roborat: eſſe eos faciat protinus, quid non erant:" ſanctus Gregorius Nyſſenus ſimilia jam protulerat in orat. in bapt. Chriſti: „ Eadem verbi vis etiam ſacerdotem auguſtum, & honorandum facit novitate benedictionis a communitate vulgi ſegregatum; cum enim heri, ac tempore ſuperiori unus e multitudine, ac plebe eſſe, repente redditur præceptor, præſes, doctor pietatis, myſteriorum latentium præſul; & licet nihil corpore, vel forma mutatus, ſed quoad ſpeciem externam attinet, ille ſit, qui erat, inviſibili quadam vi, ac gratia animam in melius transformatam gerit."

Ergo quamvis gratia ſanctificans ſit effectus communis omnium ſacramentorum novæ legis: plenitudo tamen gratiæ ſanctificantis eſt effectus proprius ſacramenti ordinis.

Dices. Illa gratiæ plenitudo datur in ſacramento confirmationis, ut alibi dictum eſt: ergo non eſt proprius effectus ordinis.

Nego ant.; diverſa quippe gratiæ plenitudo confertur in confirmatione, & ordinatione pro diverſitate finis, & officiorum, ad quæ ordinantur illa ſacramenta; ſicut enim alia eſt plenitudo rivuli, alia fluminis ſecundum alvei anguſtiam, vel latitudinem; ita alia eſt perfectio laici, qui in ſacramento confirmationis ſpirituali Chriſti militiæ adſcribitur; alia clerici, qui in ordinatione dux in ſacra illa militia

I 3 con-

conſecrantur; adeo ut idem, qui plenus & cumulatus eſt gratiarum donis ad privatam vitam recte ac perfecte inſtituendam, vacuus ſit virtutibus ad munia ſacerdotalis rite obeunda neceſſariis.

Inſtabis. Apoſtoli prius ordinati ſunt ſacerdotes, quam acceperint gratiæ plenitudinem: in ultima enim cœna inſtituti ſunt ſacerdotes, die vero pentecoſtes repleti ſunt omnes Spiritu Sancto; perceperuntque juxta S. Thomam effectum confirmationis ſine ipſo ſacramento: ergo plenitudo Spiritus Sancti non confertur per ſacramentum ordinis.

Nego conſeq: Chriſtus enim poteſtate, quam excellentiæ vocant, abſque uſu, & applicatione ſacramenti Apoſtolos charactere ſacerdotali inſignivit; ſed etſi gratia ſanctificante eſſent ornati, quia tamen parcior erat, monnit eos, ne ſacerdotio fungerentur, donec excellens Spiritus Sancti donum toties promiſſum accepiſſent: *Sedete in civitate*, inquit Luc. 24. v. 49. *quod uſque induamini virtute ex alto*, quia ſcilicet, recte uterentur poteſtate ſibi jam collata: & ita Apoſtoli ſine ſacramento rem ſacramenti integram ſucceſſive acceperunt, cæteri deinceps per ſacramentum, unuſquiſque pro ſuo gradu & officio.

Q. 1. *Illa gratia plenitudo confertur ne ſemper in ordinatione?*

R. Confertur dumtaxat iis, qui a Deo vocantur ad ſacerdotale munus, & ad illud ſunt bene affecti, ac debite præparati, quia ſacramenta novæ legis, etſi per ſe efficacia, pro diſpoſitione tamen ſuſcipientium plus, vel minus gratiæ conferunt: *Deus theſauro ſuo providet*, inquit Tertullianus lib. de pœnit. cap. 6., *nec ſinit ebrepere indignos*: rem egregiò illuſtrat S. Gregorius lib. 4. in caput X. libri I. Regum comparatione ducta ab unctione Saulis a Deo electi in regem Iſrael: *Quid eſt*, inquit, *quod lenticula olei* (parvo ſcilicet vaſe) *Saul ungitur, niſi quia in fine reprobatur; velut enim lenticula olei parum habuit, qui ſpiritalem gratiam projiciendus accepit: quod in rectoribus quoque ſancta Eccleſiæ convenienter accipitur; plerumque enim culmen prælationis accipiunt, qui in charitate Dei, & proximi perfecti non ſunt; quemdam namque effectum charitatis habent* (nota), *ſed plenitudinem non*

non habent, illa ergo rudis & imperfecta affectio quid eſt, niſi lenticula olei? nam dum ungit caput, & non replet, tota quidem effunditur, ſed purum exhibet.

Pro unctione vero Davidis, quem Deus invenerat ſecundum cor ſuum, præcipitur Prophetæ lib. I. Reg. c. 16., ut impleat oleo non lenticula, ſed cornu ſuum: quod expendens idem S. Doctor lib. 6. ſic habet: *Qua de ergo electi promoventur, pleno cornu unguntur, quia ad altitudinem ordinis proficiunt virtute perfectionis.*

Videant ergo initiandi, quid ex promotione ſua ſperare debeant, ſi ad eam vocati, ſcientia, & virtutibus ornati accedant: quid vero timere, ſi non vocati, & rudes ſcientia, ac pietate obrepant; *Quaſi Deus neceſſe habeat*, inquit Tertull. cit. c. 6. de pœnitentia, *præſtare etiam indignis, quod ſpopondit ... ? quis enim permittit permanſurum id quod tribuerit invitus? non enim multi poſtea exciduntur? non a multis donum illud aufertur?*

Q. 3. *Quid eſt gratia ſacramentalis, alter ordinationis effectus?*

R. Eſt jus fundatum in gratia ſanctificante per ſacramentum ordinis collata ad accipienda a Deo auxilia ſupernaturalia, ſeu gratias actuales, quæ in illuſtrationibus mentis, & piis motionibus voluntatis conſiſtunt: quibus initiatus illuſtratur, & accenditur ad ea, quæ ſunt muneris ſacerdotalis, ſancte ac utiliter peragenda, quia cum Deus hominem ad aliquam dignitatem aſſumit, illi conſequenter, (niſi indignum ſe præbeat) ea largitur, ſine quibus miniſterium ſuum implere non poſſet: *Qui mihi honoris eſt auctor*, inquiebat quondam S. Leo ſerm. 1. in die ſuæ aſſumptionis, *ipſe mihi fiet adminiſtrationis adjutor, & ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

Stupendi hujuſce gratiæ ſacramentalis effectus cernebantur in primis Eccleſiæ miniſtris: hi quippe, cum eſſent illiterati, & expertes linguarum, quæ erant propriæ regionum, ad quas mittendi erant, per impoſitionem manuum ſimul cum gratia ſanctificante accipiebant Scripturarum ſcientiam, ac intelligentiam, linguarum dona, & alias gratias gratis datas, prout

unicuique opus erat, ut infideles ad Dei notitiam, & cultum adducerent: hinc S. Hieronymus ep. 85., Theodoretus, S. Thomas, & alii interpretes in caput 4. I. ad Timoth. nomine gratiæ, quam Apoſtolus v. 14. monet non negligendam a Timotheo, intelligunt non ſolum gratiam ſanctificantem, ſed & dona prophetiæ, ſcientiæ, & alia chariſmata collata per impoſitionem manuum, utpote tunc neceſſaria ad gentes convertendas, & regendas: enimvero ſi in religionis chriſtianæ exordiis ſcientia Scripturarum, notitia diverſarum gentium, linguæ, & concionandi facultas comparandæ fuiſſent juxta naturalem diſcendi ordinem, Apoſtoli iis, quos fide imbuerant, idoneos miniſtros in Eccleſiis a ſe fundatis nunquam præficere potuiſſent: Deus igitur, qui non deeſt in neceſſariis, in impoſitione manuum, præter gratiam ſanctificantem, non ſine grandi miraculo tribuebat ſermonem ſapientiæ, & ſcientiæ, genera linguarum, interpretationem ſermonum &c.: *Gratias ago Deo meo*, inquit Apoſtolus I. Cor. 14. v. 18., *quod omnium veſtrum lingua loquar*.

Sed ubi crevit fidelium numerus, nec defuerunt in Eccleſiis miniſtri, qui ex laicis poſſent ſeligere, quos ſucceſſu temporis ad ſacrum miniſterium inſtituerent; deſierunt ordinationis miracula, utpote jam minime neceſſaria: *Ne*, inquit S. Auguſtinus lib. de vera religione c. 25, *animus ſemper viſibilia quæreret, & eorum conſuetudine frigeſceret genus humanum, quorum novitate flagravit*; quamquam Deus in ordinatione non deſinit conferre poteſtates, quæ, ut miraculorum difficultatem, & magnitudinem excedunt, ita ſuſcipientibus, & videntibus pium horrorem incutere poſſunt: *Quid* enim *eſt facilius dicere*, inquiebat Chriſtus Matth. 9., *dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, ſurge, & ambula*? quid difficilius, facere, ut ea, quæ non erant, eſſent, vel ea, quæ ſunt, in aliud convertantur, panis ſcilicet in corpus Chriſti, & vinum in ejus ſanguinem? ſola frequentia, & conſuetudo efficit, ut majora & anguſtiora dona proprie non dicantur miracula.

Igitur ſtudio nunc, labore, induſtria, & exercitationibus opus eſt ad intelligendam linguam Eccleſiæ, & comparandam Scripturarum, & aliarum rerum notitiam,

tiam, qua quis potens ſit docere, *& exhortari in doctrima ſana, & eos, qui contradicunt, arguere* Tit. I. v. 9.; alioquin tentaret Deum, miraculumque ab eo expectaret, quod nefas eſt, ſi per impoſitionem manuum ſperaret conſecuturum ſe ſcientiam, & alias animi dotes ſacerdoti neceſſarias, quas labore, & exercitatione acquirere potuit: quare ante ordinationem exploranda eſt candidatorum peritia, & ſi inveniantur minus habentes, ab ordinibus ſunt arcendi.

Cæterum, quamvis jam deſierint priora ſigna, utpote minime neceſſaria, dicente Apoſtolo I. Cor. 14.: *Linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus*; manus tamen impoſitio quid ſimile intus operatur in initiato, ſi, ut par eſt, diſpoſitus acceſſerit; virtute enim ſacramenti accenditur ejus deſiderium implendi ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, converſionem ſcilicet, & ſalutem peccatorum, pro qua ſpretis omnibus incommodis non ſolum ſua, ſed & ſeipſum, ubi opus fuerit, libenter impendit: ſacram Scripturam, quam jam noverat ſecundum literam, melius ſecundum ſpiritum intelligit, ne ſit miniſter mortis; eam interpretatur prout congruit audientibus; gratia in labiis ejus diffunditur, ut induratos flectat, mœſtos conſoletur, ſocordes excitet: quod ſi ſupernaturalia ejuſmodi opera miracula non dicimus, utpote frequentiora, eo tamen præſtantiora ſunt prioribus ſignis, quæ deſierunt, quo anima præſtat corporis: *Nunc*: inquit S. Auguſtinus ſerm. 88.., alias 18. de verbis Domini, *majores ſanitates operatur* (Dominus), *propter quas non eſt dedignatus tunc exhibere illas minores; ſicut enim animus melior eſt corpore, ſic & melior ſalus animi, quam ſalus corporis: modo caro cæca non aperit oculos miraculo Domini, & cor cæcum aperit oculos ſermoni Domini; modo non reſurgit mortale cadaver, reſurgit anima, quæ mortua jacebat in vivo cadavere, modo aures corporis, ſurdæ non aperiuntur; ſed quam multi habent aures clauſas cordis, quæ tamen verbo Dei penetrante pateſcunt, ut credant, qui non credebant, & bene vivant, qui male vivebant, & obediant, qui non obediebant ...: cur ergo non miraris credentem innocentem, Deo ſervientem; niſi quia conſpicis videntem, qu m noveras cæcum; conſpicis viventem,*

tem, quem noverat mortuum? conſpicis audientem, quem noverat ſurdum?

Quod autem eximiæ ejuſmodi dona ſint proprii effectus ſacramenti ordinis, probatur ex fine hujuſce ſacramenti; ſacramenta quippe novæ legis operantur ea, ad quæ inſtituta ſunt: extrema unctio v. g. auxilia impertitur ad mortis inſultus ſuperandos, tentationeſque dæmonis in articulo mortis vincendas; matrimonium ad incentiva libidinis extinguenda, conſortis turbulentos mores fovendos, liberos pie ſancteque inſtituendos, quia in hunc finem Chriſtus Eccleſiam ſponſam ſuam duobus illis ſacramentis dotavit; ergo cum ſacra ordinatio ſit ad conſtituendos duces populi chriſtiani: qui illum deceant, dirigant in via ſalutis, legem interpretentur, & adverſus rebelles vindicent, ſacras functiones digne, & ad exemplum adminiſtrent, dubium non eſt, quin initiatis rite præparatis ſpiritum tribuat, quo idonei ſint ad implenda miniſteria ipſis etiam Angeli formidanda, ut loquitur Synodus Tridentina.

Quando Deus elegit ſeptuaginta viros in auxilium Moyſis Num. 11., ſpiritum, quo roboratus erat Propheta, in eos deflexit: *Cumque requieviſſet in eis Spiritus*, inquit textus ſacer v. 25., *propheta verunt; nec ultra ceſſaverunt*; iis vero denegaret Spiritum Chriſti, quos participes facit ejus ſacerdotii, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt? abſit: ait enim Apoſtolus 2. Corinth. 3: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt, qui & idoneos nos fecit miniſtros novi Teſtamenti, non litera, ſed ſpiritu*, confidat ergo ſacris ordinibus legitime initiatus, Deum ſibi in omnibus ſtatus ſui officiis non defuturum, ſi ipſe iis non defuerit, quia, ut ſupra docebat Sanct. Leo, *Ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

Confirmatur ex Concilio Moguntino anno 1549: definiente c. 25.: *Rite ordinatis gratiam divinitus conferri, qua ad eccleſiaſtica munera rite, & UTILITER exercenda apti & idonei efficiantur ... hancque gratiam eſſe ordinis, & muneris, non hominum, & perſonarum*, ſcilicet propter ſplendida earum natalia, vel naturalem ingenii vim, ac dicendi facundiam: longe

ante

ante praiverat Concilium Quiniſextum canone 64. in quo ſic habet: *Non oportet laicum publice diſputare, vel docere ... ſed ordini a Domino tradito cedere, aurem iis, qui docendi gratiam acceperunt, aperire, & divina ab eis edoceri:* eſto non initiari aliquando nec ingenio cuiquam cedant, nec doctrinæ politioris vacui ſint, nec labori parcant; quia tamen ipſis non mandavit Deus eloquia ſua, gratia diffuſa non eſt in labiis eorum, nec immerito iis aptaveris illud I. Mach. 5. v. 62.: *Non erant de ſemine illorum virorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael.*

Q. 4. *Gratiæ ejuſmodi gratis data, quæ ad gratiam ſacramentalem pertinere dicuntur, adſunt ne ſemper initiatis?*

R. Vi ſacramenti 1. non dantur iis, qui in ordinatione ſua obicem gratiæ ſanctificanti poſuerunt, vel ab ea poſtmodum exciderunt, quia, ut ſupra dictum eſt, gratia ſacramentalis in gratia ſanctificante fundatur, ſublato autem fundamento, ædificium corruat neceſſe eſt: 2. nec iis debetur, qui, Deo non vocante, ad ordines obrepunt: *Quaſi vero,* inquit Tertullianus libro de penitent. cap. 6., *Deus neceſſe habeat præſtare etiam indignis, quod ſpopondit; quis enim permittit permanſurum id, quod tribuerit invitus? non enim multi poſtea excidunt, non a multis donum illud aufertur?* viderint ergo clerici, quanta ſollicitudine exploranda ſit Dei vocatio; quanto animæ ſuæ periculo imparati ad ordines accederent; niſi enim Deus ſit honoris auctor, nec erit adminiſtrationis adjutor, ſuccumberque infirmus ſub onere dignitatis, niſi divina gratia tribuat incrementa virtutis: 3. actualibus ejuſmodi donis privantur etiam qui, licet caveant a peccato mortali, quo ſolo repellitur gratia ſanctificans, multas peccatorum venialium ſordes congerunt, ac negligunt; nam ex ſancto Chryſoſtomo hom. 34. in epiſt. ad Hebr., *Quomodo ventus incidens in velum laxum & molle nihil egerit, ita etiam Spiritus Sanctus in animam mollem & diſſolutam:* & ratio eſt, quia gratiæ actuales, & peccata venialia, niſi diſpliceant, ſibi invicem adverſantur; gratiæ quippe actuales ex ſæpius dictis ſunt divinæ illuſtrationes, & motiones, quibus mens a terrenis erigitur, & ad cæ-

ſeſtia accenditur, ut in ſacerdote refrænetur cupiditas, ferveat charitas Dei & proximi, nec quidquam quæratur in ſacro miniſterio, niſi quæ ſunt Jeſu Chriſti; en gratia ſacramentalis, proprius ordinis effectus: contra vero peccata venialia ſunt ipſamet converſio ad creaturam, rebus terrenis formalis thæſio, quæ fervorem charitatis extinguit, & cupiditatem inflammat: quam autem iſta ſibi ſint oppoſita, nemo non videt: unde Apoſtolus 2. ad Tim. 1.: *Admoneo te*, inquit, *ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, hoc eſt juxta vim græci textus, ut oratione, & ſeveriori exercitatione, quaſi flatu ſuſcites gratiam ſanctificantem in ordinatione tibi per me collatam; ne terrenis effectibus obvoluta, tanquam ignis ſub cineribus reconditus, ac ſopitus, nec te, nec alios calefaciat.

Dixi *vi ſacramenti*, quia Deus nonnunquam utitur malis miniſtris in commendationem ſacri miniſterii, & in ſalutem electorum: Caiphas, cum eſſet Pontifex, prophetavit Joann. 11.: *Omnia ſacramenta*, inquit S. Auguſtinus libro 2. contra Parmen. cap. 10., *cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos indigne ſumentibus*: idem dicito de miniſtris verbi divini, qui licet tanquam cerea fax accenſa ſibi detrimentum præſtent, ut loquitur Nicolaus I., aliis tamen in tenebris lumen adminiſtrant, ut omnes Chriſtiani ſemper venerentur cathedram Chriſti, etiam quando ſuperbi vani, & cupidi in ea ſedent, quemadmodum ipſe Chriſtus præcepit honorandam cathedram Moyſis, ex qua ſcribæ, & phariſæi vera docebant, quæ ipſi non faciebant Matthæi 18.: fateri tamen vel ipſa experientia compelli, fluenta gratiarum ex ſacra ordinatione copioſius derivari in ſacerdotes, qui digne vocatione ſua ambulant, puriſque affectibus oracula Spiritus Sancti explanant, quam in eos, qui ſe, id eſt plauſum, lucra, & commoda aucupantur; illos enim videmus verbum Dei veluti ex plenitudine eructante ſolere filiorum ſpiritualium copia, & fructu; in iſtos vero cadere illud Prophetæ Oſeæ 9. verſic. 15.: *Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia*, ut nec filios in ſpiritu gignere, nec ſi quos genuerint, alere, & promovere queant: *Neque*

enim

enim æſtimare debemus, inquit S. Hieronymus in hunc locum, *quod Propheta vulvam ſterilem, & ubera arentia corporaliter deprecatus ſit*.

Q. 5. *Quid eſt character totius ordinis effectus?*

R. Eſt ſignum Chriſti in anima indelebiliter impreſſum, quo initiatus diſtinguitur a non initiatis, efficiturque idoneus ad functiones eccleſiaſticas obeundas: ſingulas definitionis voces, & cætera, quæ ad characterem pertinent expoſuimus tractatu de ſacramentis in genere cap. 19., & graviſſima momenta, quibus ſuaderi videtur, ordinationes fuiſſe in Eccleſia iteratas, ſolvimus c. 14. ejuſdem tractatus in reſponſionibus ad objectiones ex traditione petitas: quapropter iſtis elucidandis hic non immorabimur.

PARS SECUNDA.

DE

HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

CAPUT PRIMUM.

De nomine hierarchiæ.

Q. 1. Quid ſignificat hierarchiæ nomen?

R. Sacrum principatum: id enim ſonant vocabula græca, Ieros, latine *Sacer*, & arche *principatus*, ex quibus hierarchiæ nomen eſt compoſitum.

Principatur autem eſt terminus relativus ſignificans ordinem ad ſubditos; nemo quippe ſui princeps eſt, aut dominus; ſed aliorum: *In nomine principatus*, inquit S. Thomas 1 p. q. 108. art. 1., *duo intelliguntur, ſcilicet ipſe princeps, & multitudo ordinata ſub principe*.

In hierarchia ergo alii ſunt principes, agentes, ac divinas illuſtrationes in ſubditos refundentes, ut Angeli ſuperiores in inferiores; alii ſubditi, & patientes, ſeu recipientes divina chariſmata, ut laici in

hie.

hierarchia eccleſiaſtica, cujuſcumque ſint ſtatus, & ordinis.

Q. 2. *Quare principatus ille dicitur ſacer?*

R. Non ita dicitur præciſe ex eo, quod ſit inſtitutus a Deo; omnis enim poteſtas etiam civilis, & politica eſt a Deo Rom. 13., ſed quia eſt in ordine ſupernaturali, & gratiæ, totus verſatur in functionibus ſacris, & ſcopus ejus, ac finis eſt ad Deum adducere, & ſubditos Dei ſortes reddere: *Neceſſe eſt*, inquit auctor eccleſiaſticæ hierarchiæ c. 1., *ut & ipſe Pontifex pro ſua conditionis natura, modo, & ordine in divinis myſteriis, ac rebus perficiatur, deificetur, & ſubditis ſuis divinam ſimilitudinem, quæ IPSE DIVINITUS IN SIT, pro ſua cujuſque dignitate impertiat*: S. quoque Gregorius Nazianzenus orat. 1. viros ſacerdotalis ordinis appellat *deos efficientes, deos operantes*, eo ſcilicet ſenſu, quo Scriptura deos dicit filios Dei adoptivos; & S. Ambroſius: *Sacerdotium eſt deifica profeſſio*, lib. de dignitate ſacerdotali c. 3.

Q. 3. *Hierarchia nomen eſt ne perantiquum?*

R. R. Occurrit paſſim in ſcriptis veterum, ut S. Thomæ, S. Bonaventuræ, Hugonis Victorini, S. Maximi, Gregorii Magni, quin & S. Dionyſii Areopagitæ, ſi ut crediderunt laudati auctores, & quamplurimi alii, libri de cæleſti & eccleſiaſtica hierarchia a tanto viro ſunt conſcripti: ſed communior eſt hodie ſententia, opera illa, quæ circumferuntur ſub nomine S. Dionyſii Areopagitæ, eſſe exarata poſt IV. ſæculum; 1. quia Euſebius Cæſarienſis, & S. Hieronymus, qui accurate catalogum texuerunt veterum Scriptorum, nullam hujuſmodi operum mentionem fecere; nec ullus e Patribus ad VI. uſque ſæculum laudavit illa opera, quæ tamen iis luculenta ſuppeditrent argumenta adverſus hæreticos, quos impugnabant: Severiani, ſeu Eutychiani hæretici in colloquio cum Catholicis primi omnium ea protulere ſub finem V. ſæculi, ita tamen ut aſſerere auſi non fuerint, a Sancto Dionyſio Areopagita eſſe adornata; ſed ſuſpicari ſe dumtaxat dixerint; catholici vero ea conſtanter rejecerunt ut ſpuria, utpote hactenus incognita: 2. quia auctor illorum operum deſcribit templorum ornatum, pompam, & magnificentiam, qua ſacra myſteria pe-

ra-

agebantur, monachorum conſecrationes, catechumenorum, & pœnitentium exercitationes, quæ ad ætatem Apoſtolorum, & S. Dionyſii Areopagitæ non videntur poſſe referri, cum Chriſtiani tunc temporis a paganis exagitati ſimul convenire non ſolerent, niſi de noctu, & in ædibus privatis, aut cryptis.

Quidquid ſit de auctore illorum operum, certum eſt, ea magno in pretio fuiſſe habita, ex quo in lucem prodierunt. viri inſignes, ut S. Maximus, Hugo Victorinus, & alii profundiſſimam eruditionem, quæ in iis continetur, ſuis commentariis explanarunt, & ex iis operibus deinceps SS. Patres, & omnes Theologi paſſim hauſerunt, unde confirmarent fidei dogmata, & proprias lucubrationes ornarent, ac ditarent: cum igitur auctor ille, quicumque tandem ſit, primus ex profeſſo de hierarchia tum cæleſti, tum eccleſiaſtica magnifice ſcripſerit, & ab omnibus veteribus, recentioribuſque laudetur, mirum videri non debet, ſi ex incerti auctoris libris manibus omnium triti multa depromamus noſtro inſtituto accommodata.

C A P U T II.

De notione hierarchiæ.

Q. I. QUid eſt hierarchia?

R. Sic deſcribitur ab auctore libri de hierarchia cæleſti c. 1.: *Eſt hierarchia, meo judicio, ſacer ordo, ſcientia, & actio, quæ ad deiformitatem, quantum fas eſt, accedit, atque ab inditis ſibi divinitus illuſtrationibus, proportione quadam ad Dei ſubvehitur imitationem.*

Tria ergo in hierarchia includuntur: ſcilicet ſacer ordo, ſcientia, & actio; ſacer ordo juxta hujuſce loci interpretes eſt ſacra poteſtas, ſeu auctoritas a Deo ordinata ad perficiendos ſubditos: ſcientia ſunt divinæ illuſtrationes, motiones, & alia chriſmata, quibus hierarchia fit deiformis, veluti ſpeculum puriſſimum radios divini luminis excipiens, ut in ſubditos transfundat; actio ſunt functiones hierarchiæ, de quibus poſtea: *Tria*, inquit Hugo victorin. lib. 4. annot. in hierarchiam, *in definitione hierarchiæ principi-*

cipalia proponit, quæ perficiunt ipſam hierarchiæ definitionem: ſunt autem ordo, ſcientia, & actio; horum trium ſi defuerit unum aliquod, non conſtat hierarchia: primum eſt ordo divinus, id eſt poteſtas a Deo ordinata, & ſecundum Deum diſpoſita; a Deo quippe eſt per ordinationem, & ſecundum Deum eſt per imitationem: deinde quia omnis poteſtas, quæ a Deo ordinata eſt, ad aliquid perficiendum, atque complendum ordinata eſt, ſequitur in definitione poſt ordinem, ſcientia, & actio: ſcientia quidem, qua quid faciendum ſit intelligant, actio vero, qua quod intellexerint, agendum perficiant: in ordine officium, in ſcientia diſcretio, in actione miniſterium: ſine ordine præſumptio eſt actio: ſine actione negligentia eſt ordo: ſine ſcientia vero & actio reprehenſibilis, & ordo inutilis: ex hac hierarchiæ notione Theologi tum veteres, tum recentiores hierarchiam generatim ſumptam ad ſcholæ normam communiter ſic definiunt: *Hierarchia eſt poteſtas perſonarum ſacrarum ordinata debitum in ſubditos retinens principatum.*

Dicitur 1. *poteſtas*, quia nullus principatus abſque poteſtate, & agendi auctoritate.

Dicitur 2. *perſonarum*, ut extendatur illa definitio ad hierarchiam cæleſtem, & eccleſiaſticam; arctabitur autem ad eccleſiaſticam, ſi loco perſonarum, dicatur hominum ſacrorum.

Dicitur 3. *ſacrarum*, quæ a Deo divinis illuſtrationes, & alia chriſmata accipiunt, ut in alios refundant, quemadmodum ſpeculum prius in ſe colligit ſolis radios, quam corpora vicina colluſtret, atque incedat: *Idem in divinis ſanctionibus videre licet*, inquit Pachymer. in cap. 2. cæleſtis hierarchiæ: *dum ſummus ſacerdos ab ipſamet hierarchia illuſtrationem acceptam in presbyteros, & diaconos trajicit; niſi enim ferrum jam habitudine ignitum ſit, nequaquam ſane id, cui applicatur, adure; ſit etiam ſacerdos, ſive hierarcha, niſi habitu ſuperno fuerit illuminatus, nequaquam lumen aliis afflabit.*

Dicitur 4. *ordinata*; quæ enim a Deo ſunt, ordinata ſunt Rom. 13.; is autem hierarchicus ordo eſt: ut media per prima, & infima per media in Deum reducantur: *Mos divinitatis hic eſt ſanctiſſimus*, inquit auctor eccleſiaſticæ hierarchiæ cap. 5., *per prima*,

ſe-

fecunda, & inferiora ad diviniſſimam lucem ſuam deducere: ſimilia habet S Clemens Alexandrinus lib. 7. ſtromatum; quod Pachymeres illuſtrat ſimilitudine lapidis magnetis, qui primum ferreæ catenæ annulum contingens, ſequentes ad ſe trahit: *Ita*, ait, *qui ſunt virtute prediti divino Spiritu attracti cum prima manſione conjunguntur, deinceps autem aliis uſque ad poſtremam*.

Porro in mirabili illo ordine, & concentu tria obſervant laudati auctores: primum, divinas illuſtrationes, ac motiones a Deo in ſupremum hierarcham, eoque mediante ad medios, & ab his ad ultimos transfundi: ſic cum Moyſe ſupremo hierarcha veteris hierarchiæ ore ad os loquebatur, & palam, & non per ænigmata, ſicut cum aliis Prophetis Num. 12., & de plenitudine ſpiritus, quem poſuerat in eo, in 70. ſeniores, ſeu principes transfundit Num. 11.: ſecundum, in ſuperioribus hierarchis, puta in Seraphinis, & Epiſcopis, contineri perfectiones inferiorum, non viceverſa; habetur quippe c. 5. eccleſiaſticæ hierarchiæ: *Eos quidem ordines, qui ſuperiores ſunt, inferiorum etiam illuſtrationibus, virtutibuſque preditos; extremos autem iis, quæ ſuperioribus inſunt, carere*: tertium; inferiores in ſuperiores omnem actionem hierarchicam rejicere, ac refundere, utpote qui: tanquam poſteriores catenæ annuli, motum a prioribus accipiant; atque ita effloreſcit ſacer ordo veluti unum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis ſecundum menſuram uniuſcujuſque membri, ut loquitur Apoſtolus ad Epheſios 4.

Hujuſmodi autem ordinem in ſpiritibus cæleſtibus inchoat natura, & perficit gratia, quia, ut obſervavimus ex S. Th. tractatu de Angelis, gratia iis major conceſſa eſt pro majori eorum naturali perfectione, Deus enim alios aliis perfectiores condidit propter ampliora miniſteria, quæ ſine abundantiori gratia obire non poterant: at in hierarchia eccleſiaſtica ſola gratia diſtinguit inter homines; cum enim ſint ejuſdem naturæ, & perfectionis, ex iis Deus, quos vult, eligit ad ſacrum principatum, & pro dignitatis gradu diverſam chriſmatum menſuram præparat.

Dicitur 5. *debitum retinens in ſubditos principatum*, ut

ut ſignificetur ad hierarchiam complendam præter ordinem, & chariſmata neceſſariam eſſe poteſtatem juriſdictionis, ſine qua non intelligitur principatus; neque enim qui ſcientia, vel ſanctioris vitæ merito aliis prælucet, & errantes ſalutaribus monitis, ac fraterna correctione ad Deum reducere nititur: principatum in eos exercet, niſi & auctoritate illos coercere poſſit, cum ejuſmodi charitatis officia debeantur non ſolum æqualibus, ſed etiam ſuperioribus.

Q. 2. *Quænam juriſdictio requiritur ad conſtituendam hierarchiam, exercendoſque actus hierarchicos?*

Nota 1. ex tractatu de pœnitentia, duplicem eſſe juriſdictionem ſcilicet ordinariam, & delegatam: ordinaria eſt, quæ competit perſonæ, v. g. Epiſcopo, Parocho ratione ſtatus, ac muneris: delegata, quæ conceditur ei, cui cura aliorum ex officio non incumbit, ut facultas prædicandi, confeſſiones excipiendi ei conceſſa, qui Paſtor non eſt.

Nota 2. ex S.Thoma in ſupplem. q.8. a. 5. ad 3., juriſdictionem aliquando delegari ſimul cum dignitate, ita ut delegatus vice delegantis conſtituatur, ut prorex, aut proconſul in politicis, vicarius generalis, officialis, pœnitentiarius Epiſcopi in regimine eccleſiaſtico; aliquando vero ſine dignitate, ut ſi deputetur quis ad ſpeciale quoddam officium, puta ad concionandum: de ſola juriſdictione delegata controvertitur; de ordinaria enim dubium eſſe non poteſt, quin hierarchiam perficiat: his ſuppoſitis.

R. 1. Juriſdictio delegata ſine dignitate non conſtituit hierarchiam: ita S.Th. 2.2. q.188. a.4. ad 1.: *Dicendum*, inquit, *quod ille, qui operatur ex virtute alterius agit per modum inſtrumenti... unde quod aliquis Auctoritate Prælatorum prædicet, vel alia ejuſmodi faciat, non ſupergreditur diſcipulatus, vel ſubjectionis gradum, qui competit religioſis*; & in opuſculo adverſus impugnantes religionem c. 4. *Quando Papa dat privilegium alicui religioſo, quod poſſit prædicare, non propter hoc committit ei officium, ſed magis officii executionem*; de ejuſmodi delegatis intelligendum quod habetur Digeſt. *De officio delegati: Delegatus non præeſt juriſdictioni, nec judicio.*

R. 2. Juriſdictio delegata cum dignitate ſufficit

ad

ad hierarchiam, quia ſic delegatus una moraliter eſt perſona cum delegante, agit ut conjunctum ejus organum: Archidiaconum v.g. ut oculus Epiſcopi, Vicarius Generalis ut ejus manus, habentque ſinguli territorium, & ſubditos.

Q. 3. *Quot ſunt actus hierarchici?*

R. Auctor libri cæleſtis hierarchiæ paſſim, & omnes deinceps Theologi actus hierarchicos ad hæc tria capita revocant; nimirum ſubditos purgare, illuminare, & perficere; purgare in eccleſiaſtica hierarchia eſt diaconorum, illuminare presbyterorum, perficere Epiſcoporum: ſed quomodo actus purgandi locum habeat in cæleſti hierarchia, ubi nihil eſt coinquinatum, difficultas eſt, quam ſolvit idem auctor cap. 6. eccleſiaſticæ hierarchiæ his verbis: *A rerum, quarum hactenus ſcientia caruerunt* (inferiores Angeli), *ignoratione quodammodo purgantur, dum a primis, & divinioribus eſſentiis ad ſublimiores clarioreſque divinarum contemplationum illuſtrationes promoventur; atque ita in cæleſti hierarchia etiam ordines ſunt, qui purgantur, qui illuſtrantur, & qui perficiuntur, ſicut purgant, & qui illuſtrant, & qui perficiunt*: purgant, qui minora inferioribus annuntiant: illuſtrant, qui majora: perficiunt, qui præſtantiſſima.

Q. 4. *Scientia, & alia chariſmata ſunt ne eſſentiale quid hierarchiæ?*

R. Minime, ſaltem reſpectu hierarchiæ eccleſiaſticæ, quia ſublata parte eſſentiali, res, quam conſtituit, pereat neceſſe eſt: *v.* gr. ſublata rationalitate tollitur homo: atqui de fide eſt, in Paſtore, qui caret ſcientia, & ſanctitate, manere characterem ſacerdotalem, in quo fundatur ſacer Eccleſiæ principatus; Concilium enim Conſtantienſe ſeſſ. 15. damnavit duos ſequentes VViclefi articulos; primum: *Si Epiſcopus, vel ſacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptizat*: ſecundum: *Quicumque eſt humilior & in amore Chriſti quoad ſuam Eccleſiam amantior, eſt in Eccleſia militante major, & proximus Chriſti Vicarius reputandus*: vide plura in hanc rem tractatu de ſacramentis in genere c. 14.

Dixi *reſpectu hierarchiæ eccleſiaſticæ*, quia ex ep. Judæ v. 6. perduelles Angeli peccando *non ſervaverunt*

ſuum

ſuum principatum, qui in cæleſtibus ſpiritibus conſiſtit in divinis illuſtrationibus, quas ſuperiores transmittunt ad inferiores: unde in dæmonibus, licet alii aliis ſint in natura perfectiores, nulla tamen eſt hierarchia, quia in iis nulla illuſtratio divina, nulla ſunt chariſmata, nec proinde ſacer principatus: contra vero in improbo ſacerdote remanet ſacerdotium, Chriſti character, qui eſt ad agendum, nempe ad ſubtos purgandos, & illuminandos, & perficiendos.

Q. 5. *Quomodo ergo ſcientia, & alia chariſmata ſe habent ad eccleſiaſticam hierarchiam?*

R. Ut conditiones, ſine quibus actus hierarchici debito modo non exercerentur, ut fuſe probavimus tractatu de ſacramentis in genere c.17.: itaque nec contemplatio, nec ferventiſſima charitas hierarchiam conſtituunt, ſed dignum efficiunt; non poteſtatem tribuunt; ſed poteſtatem ornant; nam ſine ſcientia, & aliis chariſmatibus hierarchiæ actio reprehenſibilis eſt, & ordo inutilis, inquiebat ſupra Hugo Victorinus: hinc Chriſtus Dominus Apoſtolis ſuis, cum principatum, & juriſdictionis poteſtate dedit Spiritum Sanctum Joann.10.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos ... accipite Spiritum Sanctum*, tuncque aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scriptura Luc.24., quarum notitia eſt noſtræ hierarchiæ ſubſtantia ex Concilio Niceno II. can.21., ac demum prohibuit, ne functiones hierarchicas auſpicarentur, priuſquam accepiſſent eam ſpiritus plenitudinem, quæ in alios ſupereffluer et: *Sedete in Civitate*: inquit Luc.24. v.49., *quoadusque induamini virtute ex alto*, quia ex ſupra laudato c.1. eccleſ. hierarch. *Neceſſe eſt, ut & ipſe Pontifex pro ſua conditionis natura, modo, & ordine in divinis myſteriis, ac rebus perficiatur, deificetur, & ſubditis ſuis divinam ſimilitudinem, quæ ipſi divinitus ineſt, pro ſuo cujuſque dignitate impertiat*: ſed de iis plura tertia parte, ubi de diſpoſitionibus ad ſacramentum ordinis.

CAPUT III.

De exiſtentia Hierarchiæ.

Conſtat ex dictis tractatu de Angelis cap. 5.: tres Angelorum exiſtere hierarchias, quarum ſingulæ tri-

tribus perficiuntur ordinibus, prima quidem Seraphinis, Cherubinis, & Thronis, qui a S. Thoma, & ab aliis paſſim Theologis vocantur Angeli aſſiſtentes, utpote qui Deo aſſiſtant tamquam primarii miniſtri, ejuſque ſecretorum conſcii, quæ ordinibus ſecundæ hierarchiæ, ſcilicet Dominationibus, Virtutibus, & Poteſtatibus denuntiant; eo fere modo, quo miniſtri, qui ſunt a latere regis, ab ipſo accipiunt mandata, quæ ad Provinciarum præfectos deferant, ut ea executioni mandari curent; quod iſti præſtant per civitatum magiſtratus, & decuriones, qui injunctis operibus incumbunt: ſic Angeli ſecundæ hierarchiæ univerſales divinæ Providentiæ rationes a prima hierarchia acceptas manifeſtant Angelis tertiæ hierarchiæ, ſc. Principatibus, Archangelis, & Angelis, qui toti incumbunt exequendis operibus per ſecundam hierarchiam diſpoſitis, & ordinatis: Principatus qidem uuiverſaliora curant, puta regna, aliaſque hominum ſocietates; Archangeli vero, & Angeli ſingularia adminiſtrant, illi majora, iſti minora: & ita homines reſpectu hierarchiæ cæleſtis ſunt in ſtatu initiandorum, ut fuſius expoſuimus cit. cap. de Angelis; ſed difficultas eſt, utrum præter hierarchiam cæleſtem agnoſcenda ſit etiam hominum hierarchia: itaque

Q. 1. *Exiſtit ne hierarchia eccleſiaſtica?*

R. De fide eſt exiſtere; ſic enim definiit Concil. Trid. ſeſſ. 23. can. 6. his verbis: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, qua conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, anathema ſit.*

Probatur, quia ex dictis tria hierarchiam conſtituunt, nempe ſacer ordo, ſeu poteſtas divinitus ordinata, chariſmata, & actio: atqui iſthæc tria reperiuntur in Eccleſia Catholica.

Ac primo quidem ſupremam poteſtatem Chriſtus promiſit Matth. 16. v. 19. his verbis: *Tibi dabo claves regni Cælorum, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis:* generatim vero omnibus Apoſtolis ait Matth. 18. v. 16. *Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis ſuper terram &c.*

Per claves autem ſignificatur jus regendi Eccleſiam,

& per-

& peragendi omnia, quæ ad illius regimen ſpectant, ut ordinatio miniſtrorum, abſolutio a peccatis, Evangelii prædicatio, Scripturarum interpretatio, excommunicandi auctoritas; qui enim habet claves civitatis, vel domus, dominus eſt, ut eam aperiat, vel claudat, & quos voluerit in eam admittat, vel ab ea excludat: ſicut ergo regibus, dum ineunt poſſeſſionem urbium, dantur claves earum; *Ita Chriſtus*, interprete S. Chryſoſtomo hom. 55. in Matth., *eum Petrum univerſo terrarum orbi præponere diſponeret, ait*: Tibi dabo claves regni, *non terrarum, ut terrena, & temporalis putaretur illa poteſtas, ſed regni* Cælorum: quæ expendens S. Gregorius lib. 4 ep. 32. ſic ſcribit: *Voce dominica ſancto, & omnium Apoſtolorum principi Petro totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt; ipſi quippe dicitur*: Tibi dabo claves regni Cælorum.

Quod Chriſtus daturum ſe promiſerat ante paſſionem, implevit poſtquam a mortuis reſurrexit: Petro enim dixit Joann. ultimo; *Paſce oves meas*; & omnibus ſimul Apoſtolis Joann 20.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, hoc eſt eam poteſtatem, quam dedit mihi Pater, in vos tranſmitto, ut ipſemet exponit Matth 28. v. 18.: dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo, & in terra: euntes ergo* (& ex illa poteſtate) *docete omnes gentes &c.*

Secundo divina chariſmata non deſunt in Eccleſia catholica; nam ex dictis de effectibus ſacramenti ordinis per hujuſmodi ſacramentum confertur Spiritus plenitudo, & poteſtas miniſtrandi ſacramenta ad fidelium ſanctificationem inſtituta.

Tertio Apoſtoli, & eorum ſucceſſores hactenus actus hierarchicos exercuerunt, & etiamnum exercent, ſubditos purgant, illuminant, ac perficiunt: ergo revera exiſtit hierarchia eccleſiaſtica.

Dices. Ibi non eſt hierarchia, ubi non eſt ſacer principatus: atqui in Eccleſia catholica non exiſtit ſacer principatus: ergo: minor probatur, quia Angeli ultimæ hierarchiæ in homines principatum exercent; mos enim divinitatis eſt, infima per media adducere, ut ſupra dicebamus, hancque mirum ordinem ſenſibiliter exhibuit Gen. 28. ſcala myſtica a terra ad Cælum uſque pertingens, cujus cacumini Deus erat innixus.

xus, videbanturque Angeli per eam deſcendentes divinæ providentiæ mandata executuri, & aſcendentes quaſi hominum vota oblaturi, & rationem ſuæ adminiſtrationis reddituri; ſunt enim adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi, nempe a Chriſto Domino, qui a B. Joanne viſus eſt Apocalypſeos cap. 5. *Tanquam agnus occiſus habens cornua ſeptem, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in omnem terram*, quia per illos cæleſtes ſpiritus, utpote fortiſſimos ac vigilantiſſimos, Chriſtus ventilat adverſarias poteſtates, tuetur homines, ac in via ſalutis dirigit, ſicut ſcriptum eſt Pſ. 90.: *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*: illud autem miniſteria hierarchice, ideſt eo ordine, & ea auctoritate perficiunt, quæ decent ſacrum eorum principatum: ordine quidem, quia Angeli tertiæ hierarchiæ Principes univerſaliora adminiſtrant in terris, præſunt regnis, provinciis, & toti Eccleſiæ, ut colligitur ex cap. 10. Danielis v. 13., & 20. ubi alius vocatur Perſarum princeps, alius Græcorum, alius nempe Michael, ſynagogæ defenſor perhibetur; Archangeli vero, & Angeli ſingularia curant; illi majora, iſti minora: authoritate etiam pollent, ut patet ex c. 21. Exodi v. 20. & 21., ubi ſic habetur: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via ...: obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes; quia non dimittet, cum peccaveris, & eſt nomen meum in eo*: ergo Angeli tertiæ hierarchiæ principatum exercent in homines tanquam in ſibi ſubditos, ac proinde nulla ex hierarchia eccleſiaſtica.

Conceſſa majore, nego minorem, cujus confirmationem diſtinguo: Angeli tertiæ hierarchiæ Principatum in homines exercent quoad aliqua, & modo inviſibili, concedo; quoad omnia, eaque præcipua, & modo viſibili, nego; ſicut enim Deus, licet Angelorum miniſterio ordinem ſuæ Providentiæ exequatur circa res terrenas, nihilominus conſtituit reges, & principes, qui cum poteſtate temporalia adminiſtrant, jura ſuis ſubditis decernunt, bonos juvant, ac promovent, protervos coercent, & puniunt; ita in ordine ſupernaturali Deus per Angelos

qui.

quidem homines interius illuminat, monet., terret, ut fugiant a facie arcus, & ad ipſum recta tendant, atque eatenus homines ſubditi ſunt cæleſti hierarchiæ; ſed propterea ex Apoſtolo Hebræorum 2. *Non Angelis ſubjecit Deus orbem terræ futurum*, id eſt Eccleſiam, qualem prædixerunt prophetæ futuram poſt Chriſti reſurrectionem; nec illis tradidit claves Regni Cælorum, & poteſtatem ligandi, & ſolvendi, ſeu externum Eccleſiæ regimen; ſed iis dumtaxat, quibus dixit Joann. 20.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; & Matth. 28.: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra; euntes ergo docete &c.*

Inſtat Calvinus lib. 4. inſtit. cap. 11. §. 8. Chriſtus Principatum Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus interdixit.; ait enim Matth. 20. verſ. 25., & 26. *Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt poteſtatem exercent in eos: non ita erit inter vos; ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter ... ſicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare*: ergo.

Diſtinguo ſubſumptum: Chriſtus Apoſtolis interdixit principatum politicum, tranſeat; ſpiritualem, nego: verbis enim, quæ hic opponuntur, monet diſcipulos, quomodo uti debeant poteſtate ſibi tradita, ſcilicet ut in ea per charitatem ſpiritus ſerviant invicem, ut dicitur Galat. 5.; & quidem magiſtri, & domini ſui exemplo, qui, cum in forma Dei eſſet Philipp. 2. formam ſervi accepit, in qua diſcipulis etiam miniſtravit; quod expendens Euſebius Cæſarienſis in opuſculo in illud: *Non veni pacem mittere*, ſic ſcribit: *Si Dominus in figura ſervi propter dilectionem ſponſæ; qui natura ſervi ſunt, quam figuram debent aſſumere?* principatum non depoſuit, quod erat impoſſibile; ſed quodam modo illum oblitus ad pedes diſcipulorum ſe dejecit, & propter nimiam ſuam charitatem omnia ſuſtinuit pro ſervorum ſalute, quia (ut ſcribit S. Gregorius Nazianzenus ad Tyanenſem Archiepiſcopum, ne in monachos animadverteret, quod ſaxis tantum virum etiam ad Altare ſacrificantem impetiiſſent) *Pœnam ſumere, improbitatem coercet; at injuriam tolerare, vel probitatem adducit, quod perfectius eſt*: hinc S. Chryſoſtomus homil. 1. in epiſt. ad Tit.: *Non tam*

ad

ad principandum promoveatur, inquit, *quam ad ſerviendum innumeris dominis, qui contraria cupiunt ſemper, & dicunt :* S. quoque Gregor. lib. 9. epiſt. 38.: *Per epiſcopatum vero ſervus ſum omnium factus*, & quilibet deinceps ſummus Pontifex ſuis epiſtolis, ac mandatis hunc titulum præfixit : *ſervus ſervorum Dei*, abſque tamen præjudicio ſpiritualis principatus., ſed exemplo Apoſtoli, qui cum omnium ſervum ſe feciſſet, ut plures lucrifaceret I. Corinth. 9. v. 19., ſcribit II. Corinth. 10. v. 6., ſe in promptu habere ulciſci omnem inobedientiam.

Dixi in prima parte reſponſionis, *tranſeat ;* abſolute enim falſum eſt, Chriſtum prohibuiſſe, ne ſacerdotium, principatus politicus in una & eadem perſona ſociarentur, ut contendunt heterodoxi, quia ambæ illæ poteſtates non ſunt contrariæ, quia a Deo ſic ordinatæ ſunt, ut mutuo ſe juvare debeant : enimvero poteſtas eccleſiaſtica auxilium politicæ aliquando implorare cogitur adverſus ſubditos impios, & contumaces, qui ejus imperium contemnunt ; ſcriptum quippe Iſai. 60. verſ. 10.: *Reges eorum miniſtrabunt tibi ;* & v. 12.: *Gens enim : & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit :* & viciſſim poteſtas politica indiget eccleſiaſtica, ut cives non ad oculum principi ſerviant, ſed ex animo, & ſicut Domino ; quid obſtat, quominus duæ illæ poteſtates ſub duplici titulo in una, & eadem perſona exiſtant diſtinctæ & impermixtæ, cum coadunatæ promptius ſe mutuo juvare queant ?

Dices. Lex eſt per Apoſtolum promulgata II. Tim. 2.: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit ;* unde S. Bernardus l. 2. de conſid. ad Eugenium ſummum Pontificem c. 6. n. 2.: *Ergo tu & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum : plane ab alterutro prohiberis : ſi utrumque ſimiliter habere voles, perdes utrumque .... forma Apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur miniſtratio :* ergo principatus ſpiritualis, & politicus in una perſona ſociari nequeunt.

Nego conſeq. ; namque 1. Apoſtolus per negotia ſæcularia non intelligit regimen politicum, alioquin intempeſtiva admodum foret ejus commonitio cum

Timotheo, & aliis Eccleſiæ miniſtris vix per infideles tunc temporis liceret vivere, nedum imperare; ſed monet dumtaxat, ne pro conquirendis vitæ neceſſariis ſe implicet negotiis mundanis, puta mercatura, negotiationibus &c.; S. vero Bernardus non improbat principatum temporalem in ſummo Pontifice, cum epiſt. 244. acriter perſtringat Romanos, quod vectigalia ſummo Pontifici debita ſibi vindicarent, jubérentque, eum decimis, & oblationibus contentum more priſco vivere: hoc igitur contendit S. Doctor, nimirum adminiſtrationem temporalem eſſe ſtatui ſummi pontificis accidentariam, non a Chriſto, ſed ab aliis conceſſam, non ut poteſtatem ſpiritualem impediat, aut diſtendat, ſed ut illi inſerviat: „ Eſto, *inquit*, ut alia quacumque ratione hæc (*temporalia*) tibi vindices; ſed non Apoſtolico jure; nec enim tibi ille dare, quod non habuit, potuit: quod habuit, hoc dedit, ſollicitudinem, ut dixi, ſuper omnes Eccleſias.“

Q. 2. *Utra ex Angelica, & eccleſiaſtica hierarchia eſt præſtantior?*

Reſpond. Angelica præſtantior eſt eccleſiaſtica quoad modum ſuſcipiendi divinum lumen, & illud inferioribus communicandi; cum enim Angeli ſint ſpiritus ab omni materia ſecreti, & naturæ longe excellentioris, quam homines, divinas illuſtrationes percipiunt, & communicant purius ac plenius ſine phantaſmatibus, & ſymbolis ſenſibilibus, quod non poſſunt homines, quorum cognitio pendet a ſenſibus; ideoque infimus Angelus ex Sanct. Thom. 1. part. q. 108. art. 2. ad 3. ſuperior eſt ſupremo homine noſtræ hierarchiæ, poteſtque illum illuminare, ac perficere, & quidem altiori modo, quam ordines noſtræ hierarchiæ; ſimpliciter tamen, & abſolute hierarchia eccleſiaſtica antecedit Angelicam, quia omnis Angelorum principatus inferior eſt Chriſti ſacerdotio, quod in hierarchia eccleſiaſtica operatur; quid enim aliud character ſacerdotalis, in quo fundatur noſtra hierarchia, niſi configuratio, & participatio ſacerdotii Chriſti? alias quomodo Chriſtus ſempiternum haberet ſacerdotium, ſi noſtrum ab eo eſſet diſtinctum, & ſacerdotes in nova lege Chriſto ſuccederent, quemadmodum in veteri ſacerdotes ſuccedebant Aaroni? no-

ſtrum

ſtrum ergo ſacerdotium eſt imago impreſſa, & ſplendor ſacerdotii Chriſti, cujus tot ſunt emicantes radii, tot rami expanſi, tot rivuli largitate exundantis gratiæ profluentes, quot ſunt qui per ordinationem conſecrantur: ergo hierarchia eccleſiaſtica ſub eo reſpectu non eſt ſubdita Angelicis hierarchiis, ſicut tertia ſecundæ, & hæc primæ, ſed a Chriſto immediate (quemadmodum Angeli primæ hierarchiæ a Deo) charismata percepit, & deiformis efficitur: ad quid vero? ad actus hierarchicos longe præſtantiores, & Diviniores hierarchicis omnium Angelorum actibus; illis quippe non perficiunt inferiores in ſanctitate, aut in viſione, & amore beatifico, ſed in notitia dumtaxat ſecretorum ſapientiæ Dei circa rerum creatarum adminiſtrationem, ut notat S. Thomas 1. p. q. 108. a. 1. ad 2.: „ Quantum, *inquit*, ad cognitionem ipſius Dei, quem omnes uno modo (ſcilicet per eſſentiam) vident, non diſtinguuntur in Angelis hierarchiæ, ſed quantum ad rationes rerum creatarum: " contra vero noſtri hierarchiæ ſacerdotii Chriſti participes, ac vere chriſtiformes in ipſo, & per ipſum inferiores purgant non ſolum ab ignorantia, ſed a peccatis etiam graviſſimis per gratiam Spiritus Sancti, quem communicant, filios Dei adoptivos, & divinæ naturæ conſortes efficiunt, hæredes Dei, & cohæredes, ac membra Chriſti: quid autem ejuſmodi functionibus cogitari poteſt ſublimius, ac divinius?

Dices. Ex S. Th. 1. p. q. 108. a. 8. & ex aliis paſſim Theologis homines in patria ad ordines Angelorum aſſumentur deſertorum locum occupaturi: neque enim in cælo erit alia hierarchia hominum, alia Angelorum, ſed ſicut veteris legis hierarchia via erat in noſtram, quam ſignificabat, & in quam aſſumpta eſt, ita etiam noſtra hierarchia eſt via in cæleſtem, & ſignum ejus: ergo Angelorum hierarchia eſt noſtra perfectior.

Diſt. conſeq.: perfectior eſt ſecundum quid, & quoad modum excipiendi, & tranſmittendi divinas illuſtrationes, concedo; perfectior eſt ſimpliciter, & abſolute, nego conſequentiam propter rationes allatas. Itaque hierarchia eccleſiaſtica media quidem eſt inter veterem, & Angelicam, quia functiones veteris

erant dumtaxat umbræ, & figuræ rerum, quas hierarchia eccleſiaſtica diſpenſat ſub quibuſdam tamen ſignis ſenſibilibus, & ſymbolis corporeis, qualia ſunt Sacramenta, Scripturæ Sacræ, quæ in cæleſti hierarchia locum non habent; cum ibi nuda, & aperta fulgeat veritas; ſed longe præſtantiora & diviniora chariſmata miniſtrantur in hierarchia eccleſiaſtica, quam in cæleſti; Angeli quippe ſuperiores promovere nequeunt inferiores ad altiorem ſanctitatis, & gloriæ gradum, quemadmodum noſtri hierarchæ, qui ex iis, quos purgant, illuminant, ac perficiunt, quoſdam ad ſupremos Angelorum ordines producunt.

Abſit autem, ut quos Deus ſuſcitat a terra inopes, & de ſtercore erigit pauperes, ut collocet eos cum principibus populi ſui, inde intumeſcant, & ſupra cæteros ſeſe efferant; vices enim Chriſti gerunt, illumque exhibere debent, qui cum in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, & factus obediens uſque ad mortem crucis, ut, ſicut probavit ſe Filium Dei per manſuetudinem, humilitatem, patientiam, refulſitque ejus divinitas in laceratione proprii corporis, quo veluti velo tegebatur; ita characterem Chriſti in ſeipſis commendent in humilitate ambulantes, ſicut ille ambulavit: quomodo vero conciliari queat ſacerdotis conſtantia, & firmitudo cum tanta humilitate, patientia, & manſuetudine fuſe expoſuimus in praxi pœnitentiali tract. 1. cap. 3. uſque ad finem capitis.

Q. 3. Sunt ne agnoſcendi ordines in hierarchia eccleſiaſtica, ſicut in cæleſti?

Reſp. De fide eſt, hierarchiam eccleſiaſticam ex inſtitutione divina conſtare tribus ordinibus: nempe Epiſcopis, qui in ea ſunt, quod Seraphini in prima Angelorum hierarchia; presbyteris, & miniſtris ſic enim definit. Conc. Trid. ſeſſ. 23. can. 6. jam laudato: „ Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, anathema ſit: " iſthæc Concilii ſanctio probata manet ex dictis de epiſcopatu, presbyteratu, & diaconatu, quos demonſtravimus eſſe a Chriſto inſtitutos.

Q. 4. Quinam miniſtri notantur hic a Concilio?

Reſp.

Reſpond. Concilium nóluit ingredi ſcholæ controverſiam, num ordines diaconatu inferiores ſint hierarchici.

Quæres 5. *Quid ſentiendum eſt in hac ſchola controverſia?*

R. Subdiaconatus, & alii inferiores ordines non ſunt hierarchici, niſi improprie, & imperfecte: 1. quia non ſunt a Chriſto inſtituti, ut ſupra probavimus: atqui hierarchia eccleſiaſtica ex Concil. Trid. eſt divina ordinatione inſtituta: ergo: 2. SS. Patres, ut S. Ignatius, S. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, tres tantum numerant in Eccleſia duces, & principes, ſcilicet Epiſcopos, presbyteros, & diaconos: *Non alios judices domus Iſrael expreſſe aſſirmat*, inquit S. Hieronymus in cap. 3. Michææ, *niſi Epiſcopos, presbyteros, & diaconos*: & in cap. 2. epiſt. ad Titum: *Non ſolum Epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum*, CUI PRÆSIDENT, *converſatione, ſermone, ac ſcientia præcedant; verum & inferioris gradus exorciſtæ, lectores, & æditui, & omnes omnino, qui domui Dei ſerviunt.*

Dices 1. Ex auctore libri eccleſiaſticæ hierarchiæ tres ſunt actus hierarchici, nempe purgare, illuminare, & perficere: atqui non ſolum diaconi, ſed etiam inferiores miniſtri immundos purgant, quatenus eos ad ſacra myſteria præparant, lectores, & ſubdiaconi per lectionem ſacrorum librorum, exorciſtæ per orationes ſuper energumenos: ergo.

Diſtinguo minorem: purgant ex inſtitutione Eccleſiæ miniſterialiter, & ad diaconi imperium, cujus vices gerunt, concedo; auctoritative, nego minorem; neque enim, quos purgant, poſſunt punire, aut aliquid eis imperare, niſi quod a diacono ordinatum & imperatum fuerit: hinc lib. 8. conſt. c. 28. diaconi habent excommunicandi poteſtatem, non inferiores clerici, quos Eccleſia inſtituit in adjutorium diaconorum.

Diſtinguo ſimiliter conſequens: ergo ſubdiaconi, & inferiores miniſtri ſunt hierarchici, & principes imperfecte, & improprie, quo ſenſu eos tractatu de Angelis inter hierarchas numeravimus, concedo; perfecte, & proprie, nego conſeq. non enim ſunt a Chriſto inſtituti, nec habent ſubditos, in quos vim coer-

citivam exerceant, quæ tamen ex dictis ad principatum propriè dictum requiritur.

Dices 2. Diaconi ordinati ſunt ad miniſterium, non ad Principatum: ergo non ſunt hierarchiæ, & principes.

Diſtinguo antecedens: ad miniſterium Epiſcopo, & presbytero exhibendum, reſpectu quorum principatum non exerceant, concedo; ad miniſterium, non ad principatum reſpectu inferiorum clericorum, & plebis, nego antecedens; diaconi enim, quos cardinales vocant, hoc eſt qui ex ordinatione ſua adſcripti ſunt obſequio alicujus Eccleſiæ, cogunt inferiores clericos, puniunt, fidelibus euchariſtiam diſpenſant, & alia munia hierarchica obeunt, propter quæ præſides expreſſe vocantur a Concilio Antiocheno cap. 1. ſed de diaconis fuſe egimus cap. 5. §. 6.

De ordine vero Epiſcoporum, & presbyterorum in hierarchia gravia ſuperſunt examinanda: ac primo quidem, utrum omnes Epiſcopi jure divino ſint ejuſdem gradus in hierarchia eccleſiaſtica, & Romanus Pontifex iis præemineat ex ſolo jure eccleſiaſtico propter veterem Urbis Romanæ præeminentiam ſupra cæteras Romani Imperii Civitates, & Provincias; id enim contendunt Græci Schiſmatici, & Pſeudoreformati: 2. utrum, & quomodo Epiſcopi principatum obtineant; an a ſummo Pontifice, ut aſſerunt nonnulli e Catholicis; an a Chriſto immediate: 3. utrum ex presbyteris Curati, ſeu Parochi a Chriſto immediate habeant poteſtatem juriſdictionis, conſtituantque alterum principatus ordinem.

C A P U T IV.

De Romano Pontifice.

UT perſpicue demonſtretur primatus romani Pontificis, tria ſunt ſtabilienda: primum, S. Petrum fuiſſe a Chriſto conſtitutum caput, & principem omnium Apoſtolorum, ac conſequenter totius Eccleſiæ: ſecundum, S. Petrum Romam perrexiſſe, ibique Eccleſiam fundaſſe, quam rexit uſque ad mortem: tertium, romanum Pontificem S. Petri revera eſſe ſucceſſorem, ac proinde gaudere ejus primatu.

§. I.

§. I. *Utrum S. Petrus fuerit princeps Apoſtolorum, & caput totius Eccleſiæ?*

RESpondeo affirmative cum omnibus Catholicis ... Probatur 1. ex Scriptura, in qua hæc tria obſervantur: primum Chriſtus ante paſſionem disertis verbis ſupremam in Eccleſis poteſtatem S. Petro promiſit Matth. 16. v. 18. his verbis: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus* (ſyriace *Cephas*, id eſt *petra*), *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam ... & tibi dabo claves regni cælorum*: quod autem nomine clavium ſignificetur ſuprema poteſtas, expoſuimus ſupra c. 3.

Secundum: Chriſtus poſt reſurrectionem promiſſum implevit Joann. c. 21., & ultimo v. 15., ubi cum ſingularem erga ſe amorem a Petro exegiſſet, tum curam chariſſimæ ſuæ ſponſæ, Eccleſiæ ſcilicet, actu, & de facto ipſi credidit: *Paſce*, inquit, *agnos meos*; & iterum: *Paſce oves meas*, hoc eſt, interprete S. Epiphanio ſupra laudato adverſus Aerium hæreſi 75.: Paſce matres, & filios; paſtores, & plebem.

Tertium, Petrus in Scriptura aliis Apoſtolis præponi paſſim legitur Matth. 10., Marci 3., & Lucæ 6., primus inter Apoſtolos numeratur, quamvis S. Andreas fratet ejus natu major ante ipſum fuerit vocatus; Joann. 13. a Petro Chriſtus cœpit lavare diſcipulorum pedes: Matth. 17. v. 25. didrachma, ſeu tributum pro ſolo Petro ſolvitur, oſtenderetur ejus excellentia ſupra cæteros, inquit S. Chryſoſtomus, quaſi in Petro tota Chriſti familia contineretur; atque inde alii diſcipuli ſuſpicati ſunt, Petrum ipſis præponendum fore, ut notat S. Hieronymus in hunc locum, colligiturque ex iis verbis frequentibus: *In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in regno cælorum?* Luc. 22. v. 31., Chriſtus monet Apoſtolos agitandos fore gravibus tentationibus: *Ecce ſatanas*, inquit, *expetivit vos ut cribaret vos ſicut triticum*; tum ſpecialem ſuam curam erga Petrum, tanquam familiæ ſuæ caput ſignificans ſubdit: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*: quæ verba expendens S. Leo ſerm. 3. in anni-

verſario aſſumptionis ſuæ ſic loquitur: *Specialis a Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri proprie ſupplicatur; tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens principis victa non fuerit: in Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur*: Actuum cap. 1. verſ. 15. Petrus diſcipulis congregatis tanquam *chori princeps, & is, cui a Chriſto grex commiſſus fuerat*, inquit S. Chryſoſtomus homil. 3. in Act., decernit, unum eligendum in Judæ proditoris locum: Act. 3. Petrus primus omnium Evangelium promulgat: *Quia*, inquit S. Chryſoſtomus in hunc locum, *omnium erat os, ſed aſtabant illi undecim teſtimonio ſuo comprobantes ea, quæ ab illo dicebantur*: Act. 10. ad Petrum e cælo dimittitur linteum quatuor angulos habens, per quod figuratur orbis terrarum quatuor partibus diſtinctus, moneturque Petrus, cura ipſius, ac ſollicitudine gentiles per quadrupedia, & omnis generis animalia deſignatos in myſticum Chriſti corpus eſſe trajiciendos: Act. 12. pro Petro in carcere detento *Oratio fiebat ſine intermiſſione in Eccleſia ad Deum*; in quem locum ſcribens S. Chryſoſtomus ait: *Patrem omnes quærebant*; nec ita ſolliciti referuntur ſive pro S. Jacobo, ſive pro S. Stephano prius interfectis: Act. 25. in controverſia pro legalibus coacto Concilio, Petrus primus loquitur, decernitque iis non eſſe ſubjiciendas gentes ad fidem converſas, Galat. 1. v. 18. Paulus ex perſecutore vas electionis factus, venit Hieroſolymam, ut videret Petrum.

Probatur 2. ex SS. Patribus non ſolum latinis, ſed etiam græcis, qui laudatos textus Matth. 16., & Joann. 21. in ſenſu noſtræ reſponſionis accipiunt.

Origenes in ep. ad Romanos ſic ſcribit: *Petro cum ſumma rerum de paſcendis ovibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia* &c.

S. Baſilius ſerm. de judicio Dei; *Ille beatus Petrus*, inquit, *qui cæteris prælatus diſcipulis fuit, cui claves regni cæleſtis contradita ſunt*.

S. Gregorius Nazianzenus oratione *de ſervanda moderatione in diſputatione* ſibi habet: *Vide, quemadmodum ex Chriſti diſcipulis magnis utique omnibus, & excelſis, atque electione dignis, hic petra vocetur, atque*

que

atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſua credita habent, & reliqui diſcipuli poſt haberi ſe tranquillo animo ferant.
S. Epiphanius hæreſi 51.: *Petrum elegit, ut dux eſſet diſcipulorum.*
S. Chryſoſt. hom. 55. in Matth.: „ Dominus ait tu es Petrus, & ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meam: *item*: Deus concedere ſolus poteſt, ut futura Eccleſia tot, tantiſque fluctibus impetu irrupentibus immobilis maneat, cujus paſtor, & caput homo piſcator, & ignobilis. " S. Chryſoſt. ſequuntur Theophylactus in c. 22. Lucæ, & OEcumenius in c. 1. Actuum.
Patribus græcis una voce concinunt Latini,
S. Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ ſic habet: *Primatus datur Petro, ut Eccleſia una monſtretur.*
S. Hilar. in c. 16. S. Matt.: „ O in nuncupatione novi nominis felix Eccleſiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ inferorum leges diſſolveret!"
S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum: „ Inter duodecim, *inquit*, unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tolleretur occaſio: *& in c.* 16. *Matt.* Per metaphoram petræ recte dicitur ei: ædificabo Eccleſiam meam ſuper te.
S. Ambro. in hymno laudum dic. dominicæ, que jam canebatur tempore S. Augu., ut ipſe teſtatur lib. 1. rectratationum c. 21.; *Hoc ipſa petra Eccleſiæ canente, culpam diluit*: & in c. ult. Lucæ: *Qui ſolus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur*: ſimilia habens S. Leo ſerm. 3. in aniverſario ſuæ aſſumptionis, S. Gregor. lib. 7. ep. 27., Venerabilis Beda hom. in feſtum Apoſtolorum Petri, & Pauli, S. Bernar. ep. 137. ad Eugenium ſummum Pontificem: *Locus, in quo ſtas, locus illius eſt, quem conſtituit Dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ.*
Dices 1. ex Apoſtolo 1. Cor. 3. v. 11.: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt, Chriſtus Jeſus*: hinc S. Auguſtinus lib. 1. retractatiionum c. 21. retractat, quod alibi ſcripſerat, Petrum eſſe petram ipſam, ſuper quam Chriſtus ædificabit ſuam Eccleſiam; vultque, petram hanc eſſet fidem, ſeu confeſſionem S. Petri; & SS. Patres communiter interpretati ſunt laudatum a nobis Matthæi locum; *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*

Super hanc confeſſionis petram, inquit S. Hilarius libro 6. de Trinitate: S. Ambroſius lib. 6. in Lucam: *Fundamentum Eccleſiæ*, inquit, *fides eſt*: S. Chryſoſtomus hom. 55. in Matth. ſuper hanc petram, id eſt fidem, atque confeſſionem: S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. de Trinitate: *Petram nihil aliud opinor, quam inconcuſſam diſciplina fidem*: ergo.

Diſtinguo antecedens: ſolus Chriſtus eſt fundamentum principale, concedo; miniſteriale, nego antecedens.

Ad confirmationem reſpondeo, S. Auguſtinum abſolute non retractare, quod prius ſcripſerat in confirmationem noſtræ reſponſionis: ſed monere dumtaxat, laudatum textum Matth. 16. poſſe dupliciter intelligi: verba illius ſunt; *Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in eo tanquam in petra fundata eſſet Eccleſia; qui ſenſus cantatur in ore multorum in verſibus B. Ambroſii*: Hoc ipſa petra Eccleſiæ canente, culpam diluit; *ſed ſcio, me poſtea ſæpiſſime ſic expoſuiſſe, ut ſuper hanc petram intelligeretur, quem Petrus confeſſus eſt; non enim dictum eſt illi*: Tu es petra, *ſed* Tu es Petrus, *petra autem erat Chriſtus*: quanquam nomen Syriacum *Cephas*, quod interpres noſter Petrum latine vertit, petram ſignificat: unde in ſenſu literali vox *petra* ad perſonam Petri referri debet, non ad ejus confeſſionem; Chriſtus enim manifeſte Petrum alloquitur: *Tu es Petrus*, ſive *petra*, *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: ubi pronomen demonſtrativum *hanc* demonſtrat nomen ſubſtantivum, quod præceſſit, nempe Petrum, non confeſſionem Petri, aut Chriſtum, cum nomina illa in præcedenti propoſitione non exprimantur: quare poſterior ſenſus, San. Auguſtinus hic præferre videtur, non eſt literalis, nec vim argumenti noſtri minuit: fatendum tamen eſt, orta hæreſi Arii, qua negabat, Chriſtum eſſe Patri æqualem, ac conſubſtantialem, Patres extendiſſe laudata verba *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam* ad divinitatis Chriſti confeſſionem; ideque duxiſſe hoc argumentum, Eccleſia fundatur in fide, & confeſſione unius veri Dei: atqui ex Scriptura Matth. 16. Eccleſia fundata eſt in confeſſione, qua Petrus ſolemniter profeſſus eſt, Chriſtum eſſe Filium Dei vivi: ergo revera Chriſtus eſt filius

Dei

Dei naturalis, & conſubſtantialis, non vero adoptivus: ſed laudati Patres ita Arianos urgent hocce argumento, ut nihilominus adhæreant genuinæ ac literali loci illius interpretationi, ut patet ex citatis textibus SS. Hilarii, Ambroſii, Chryſoſtomi: quin S. Leo ſerm. 3. in anniverſario ſuæ aſſumptionis utramque interpretationem ſimul conjungit, ac confundit, quia revera Eccleſia fundatur in fide, ſeu confeſſione ſacroſanctæ Trinitatis, & in perſona S. Petri, ſed diverſo modo: in fide quidem, quæ per dilectionem operatur, quia eſt fundamentum noſtræ ſalutis, & præcipuum chariſma hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſine quo hierarchæ, & eorum ſubditi deiformes eſſe nequeunt: fundatur etiam in Petro tanquam in ſuo capite, in quo reſidet ſuprema poteſtas miniſterialis: „ De toto mundo, *inquit*, unus Petrus eligitur, qui & univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus: *& infra:* Ego fundamentum, præter quod aliud nemo poteſt ponere; tamen ut quoque petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia: *hic perſpicue Petrus in propria perſona eſt fundamentum, ſed meritò confeſſionis, quam de Chriſto emiſit: hinc S. Doctori idem eſt Eccleſiam fundari in Petro, & in ejus confeſſione; ſic enim pergit:* Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, ſuper hanc fortitudinem æternum extruam templum, & Eccleſiæ cælo inferenda ſublimitas in hujus fidei firmitate conſurget: hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt; vox enim iſta vox vitæ eſt: propter quod dicitur beatiſſimo Petro: Tibi dabo claves regni cælorum. “

Inſtabis 1. Atqui S. Auguſtinus ita interpretatur hæc Chriſti verba *Super hanc petram &c.* de confeſſione Petri, ut excludat, quam propugnamus, interpretationem; ſic enim habet ſerm. 76., alias 13. de verbis Domini: *Super me ædificabo te; non me ſuper te:* ergo.

Nego ſubſumptum. Verba S. Doctoris integre ſunt

referenda, ut appareat, iſthæc mala fide nobis objici; ait enim: *Super hanc petram, quam cognoviſti dicens* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *ædificabo Eccleſiam meam: id eſt ſuper me ipſum filium Dei vivi ædificabo Eccleſiam meam: ſuper me ædificabo te, non me ſuper te*: quis autem ita interpretatus eſt laudata Chriſti verba, ut aſſereret, Chriſtum ſuper Petrum eſſe fundatum? immo omnium Catholicorum vox eſt, Petrum fundari in Chriſto, & ab ipſo robur, & firmitatem accipere. Eccleſia igitur principaliter fundatur in Chriſto, & miniſterialiter in Petro.

Inſtabis iterum. Eccleſia fundatur quoque in aliis Apoſtolis juxta illud Epheſ. 2.: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum*.

Diſtinguo antecedens: fundatur in Apoſtolis cum ſubordinatione ad Petrum, utpote primum fundamentum miniſteriale, concedo; ſine ſubordinatione, nego antecedens. Omnes itaque Apoſtoli ſunt fundamenta Eccleſiæ, quia omnes, & ſinguli miſſi ſunt a Chriſto ad fundandas Eccleſias ubique terrarum, ſed ſine præjudicio primatus Petri, qui eſt primarius lapis miniſterialis, plures quippe lapides concurrunt ad fundandum ædificium.

Urgebis. Quod Chriſtus promiſit Matt. 16. hoc extendit ad cæteros Apoſtolos c. 18.: *Quocumque ſolveritis ſuper terram &c.*: hinc S. Leo laudato ſerm. 3. de ſua aſſumptione expendens illa Chriſti verba: *Tibi dabo claves regni cælorum*, ait: *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ principes decreti hujus conſtitutio commeavit*: & S. Cypr. libro de unitate Eccleſiæ. *Hoc erat utique*, inquit, *& cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus*: ergo.

Diſtinguo antecedens; ut ſupra: extendit ad cæteros Apoſtolos, ſalva ſubordinatione ad Petrum, tanquam ad eorum caput, & principem, concedo; abſque ullo diſcrimine, nego antecedens. Solutionem ſubminiſtrant iidem ipſi Patres, qui nobis objiciuntur; S. enim Leo poſt laudata in objectione verba ſic pergit: *Sed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimatur: Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus Petri forma præponitur: manet ergo Petri privilegium ubicumque ex ipſius æquitate fer-*

fertur judicium: & in epiſt. ad Anaſtaſium imperatorem: *In ſimilitudine honoris*, inquit, *ſed quædam diſcretio poteſtatis, & cum omnium par eſſet electio, uni tamen datum eſt, ut cæteris præmineret*: S. quoque Cyprianus cit. lib. de unitate Eccleſiæ ſic habet: *Quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat*: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos; *tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit*: quod autem S. Doctor velit, Petrum non ſolum tempore, ſed etiam dignitate eſſe primum, ibidem declarat his verbis: *Primatus datur Petro, ut Eccleſia una monſtretur*: & infra: *Eccleſia Domini ramos ſuos in univerſam terram copia ſuæ ubertatis extendit; unum tamen caput eſt, & origo una*.

Dices 2. Petrus palam reprehenſus eſt a Paulo Galat. 2.: ergo Paulus non agnovit primatum in Petro.

Nego conſeq.; illa enim reprehenſio non fuit auctoritatis, & ſuperioritatis; alioquin concludendum eſſet, Paulum fuiſſe Petro ſuperiorem, quod ne ipſi quidem adverſarii ex illo facto concluderent: illa ergo reprehenſio ſuis charitatis, qua inferiores nonnunquam tenentur monere, & arguere ſuos ſuperiores: *Rarius, & ſanctius exemplum Petrus poſteris præbuit*, inquit S. Auguſtinus epiſt. 82., alias 19.; *quo non dedignarentur a poſterioribus corrigi, quam Paulus, quo conanter auderet minores majoribus pro defendenda veritate, ſalva charitate, reſiſtere*: S. Cyprianus etiam epiſt. ad Quintum laudat Petri humilitatem in hac reprehenſione: *Nec vindicavit ſibi inſolenter*; inquit, *aut arroganter aſſumpſit, ut diceret, ſe primatum tenere* & S. Gregorius hom. 18. in Ezech.: *Se etiam minori fratri dedit ad conſenſum, quatenus qui primus erat in apoſtolatus culmine, eſſet primus etiam in humilitate*.

§. II. *Utrum S. Petrus Romæ ſederit Epiſcopus uſque ad mortem.*

NEgarunt ex Lutheranis Ulricus libro integro hac de re edito, & Illyricus libro contra primatum Papæ, ubi contra omnium etiam antiquorum fidem ſic habet: *Demonſtratio certa eſt, Petrum Romæ non fuiſſe*.

Cal-

Calvinus hiſce Lutheranis cautior ſic ſcribit lib 4. inſtit. c. 6. §. 13.: *Propter ſcriptorum conſenſum, non pugno, quin illic mortuus fuerit* (Petrus), *ſed Epiſcopum fuiſſe præſertim longo tempore, mihi perſuadere nequeo.*

Ideo autem Calvino ſua intereſſe non videtur, an Petrus Romam acceſſerit, ibique paſſus fuerit; ſed unum dumtaxat impugnat, quod Romæ Epiſcopus extiterit uſque ad mortem, quia primatum romani Pontificis præ cæteris fidei articulis ſubvertere nititur: quod autem S. Petrus Romam acceſſerit, non ſequitur, romanum Pontificem ei in primatu ſuccedere, niſi ibidem Epiſcopus fuerit uſque ad mortem; nam S. Petrus Antiochiæ commoratus eſt, ibique ſedem fixit, nec propterea Epiſcopus Antiochenus magis dicendus eſt ſucceſſor Petri, quam alii Epiſcopi, quos Petrus creavit in Aſia, Bithynia, Cappadocia, & aliis provinciis, in quibus Evangelium diſſeminavit. Petrus quippe Antiochia commigrans non abdicavit primatum, & apoſtolatum ſuum in gratiam Epiſcopi Antiocheni, quemadmodum Epiſcopus hoc ipſo, quo ſedi epiſcopali renuntiat, auctoritate, & juriſdictione epiſcopali ſpoliatur: quis vero crediderit, S. Petrum, creato Epiſcopo Antiocheno, non remanſiſſe Apoſtolum, & omni poteſtate regendi Eccleſias fuiſſe deſtitutum? fundata igitur Eccleſia Antiochena, quam per ſeptem annos rexit, Romam perrexit, nec apoſtolatum, aut primatum depoſuit, niſi in morte: unde ſi Epiſcopus Romæ non fuerit uſque ad mortem, ut concedit Calvinus, romanus Pontifex non erit Petri ſucceſſor, nec proinde primatu ejus gaudebit: contra autem novatorum errores ad propoſitam quæſtion.

R. 1. S. Petrus aliquando Romam acceſſit: probatur 1. ex Papia Apoſtolorum diſcipulo, de quo iſta refert Euſebius lib. 2. hiſtoriæ c. 15.: *Papias*, inquit, *& hoc dicit, quod Petrus in prima ep. ſua, quam de urbe romana ſcripſit, meminerit Marci, in qua tropice Babyloniam Romam nominavit, cum dicit: Salutat vos ea, quæ in Babylone eſt Eccleſia electa, & Marcus filius meus:* Babylonem autem vocat non ipſam Eccleſiam, quam dicit electam; ſed urbem idololatriæ deditam: 2. Euſebius citato loco ſcribit, S. Marcum Romæ ſcripſiſſe Evangelium, prout ibidem Petrum Apoſtolum prædicantem audierat: 3. eadem aſſerunt S. Irenæus Apoſto-

ſtolorum temporibus vicinus lib. 1. cap. 2., S. Hieronymus libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, & alii paſſim.

R. 2. S. Petrus Romæ martyrio eſt coronatus: probatur ex Euſebio lib. 2. hiſtoriæ cap. 25.: in quo ſic ſcribit: „ Igitur Nero, ut apertum ſe hoſtem divinitatis, pietatiſque profeſſus eſt, id ſolum prius Apoſtolorum (quippe qui duces, & ſigniferi erant in populo Dei) expetit neces; & Paulum quidem capite in ipſa urbe Roma, Petrum vero crucis patibulo condemnant: horum teſtimonium quærere extrinſecus ſuperfluum puto; cum rem geſtam inſignia uſque in hodiernum diem, & ſplendidiſſima eorum monumenta teſtentur: *eadem tradidit Tertullianus lib. de præſcript. cap. 36.*: Si Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præſto eſt: felix iſta Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt, ubi Petrus paſſioni dominicæ adæquatur; ubi Paulus Joannis exitu coronatur: *Origenes etiam apud Euſebium lib. 7. hiſt. cap. 12. ſic loquitur:* Petrus ad ultimum in urbe Roma commoratus ibi, & confixus eſt, deorſum capite demerſo, quod ipſe ita fieri precatus eſt, ne exæquari Domino videretur: " mitto alios Patres, qui una voce idem teſtantur, ut Dionyſius Corinthius, Hegeſippus, Athanaſius apolog pro ſua fuga, Chryſoſtomus hom. 32. in ep. ad Romanos, Lactantius lib. 4. cap. 21., Ambroſius oratione contra Maxentium, Hieronymus de viris illuſtribus, S. Auguſtinus libro de conſenſu Evangeliſtarum cap. 10., ex quibus mirari licet audaciam Ulrici, & Illyrici.

R. 3. S. Petrus rexit romanam Eccleſiam uſque ad mortem: probatur ex conſtanti traditione.

Euſebius in Chronico ſic habet: *Petrus natione Galilæus Chriſtianorum princeps, cum primum antiochenam Eccleſiam fundaſſet, Romam proficiſcitur, ubi Evangelium prædicans 25. annis ejuſdem urbis Epiſcopus perſeverat.*

S. Hieronymus epiſt. ad Damaſum ſummum Pontificem: *Cum ſucceſſore piſcatoris*, inquit, *& diſcipulo crucis loquor.*

S. Petrus Chryſologus adverſus Eutychetem: *Petrus*, inquit, *qui in propria ſede & vivit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.*

S. Iſi-

S. Iſidorius in vita Petri: *Hic*, inquit, *poſtquam antiochenam Eccleſiam fundavit, ſub Claudio Cæſare contra Simonem magum Romam pergit, ibique prædicans Evangelium 25. annis ejuſdem tenuit pontificatum.*

Denique Eccleſia Romana vocatur cathedra Petri a S. Cypriano, Innocentio I., Leone I., Joanne III., Agathone &c.: *Navigare audent*, inquit S. Cyprianus epiſt. 55., *ad Petri cathedram, atque Eccleſiam principalem, unde unitas ſacerdotalis exorta eſt*: Patres paſſim, ut S. Irenæus, Tertullianus, S. Epiphanius a S. Petro ducunt ſucceſſionem romanorum Pontificum: *In urbe Roma*, inquit S. Epiphanius hæreſi 22., *ſucceſſio hanc conſequentiam habuit, Petrus, & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, & Evariſtus*.

Dices. Definiri non poteſt tempus, quo Petrus Romam profectus ſit, nec quomodo ibi 25. annis ſederit; nam certum eſt, ipſum adfuiſſe Concilio hieroſolymitano Act. 15., quod celebratum eſt anno 18. a paſſione Domini: ante autem illud Concilium Romam proficiſci non potuit; ſcribit enim Euſebius, Petrum anno quinto a paſſione Domini Antiochiam perrexiſſe, ubi per ſeptem annos remanſit: habetur etiam ex cap. 1. epiſt. ad Galatas, Paulum tertio poſt converſionem ſuam anno Petrum Hieroſolymis conveniſſe: unde patet, Petrum ante Concilium hieroſolymitanum non fuiſſe e Judæa egreſſum, niſi cum profectus eſt Antiochiam, & forte in Pontum, Aſiam, Cappadociam, & Bithyniam: nec etiam poſt celebratum Concilium Romam pergere potuit, tum quia imperator Claudius tunc temporis Judæos Roma diſcedere præceperat Act. 18. verſ. 2.; tum quia Galat. 2. Petrus Antiochiæ a Paulo fuit reprehenſus, quod certe contingit poſt celebratum Concilium: ergo nunquam Petrus Romam perrexit.

Nego conſeq., & dico, Petrum manſiſſe quidem quinque circiter annis in Judæa, quo tempore Paulus potuit eum inviſere, & anno quinto perrexiſſe Antiochiam, & per illos ſeptem annos, quibus dicitur illam Eccleſiam rexiſſe, Pontum, aſiam &c. peragrare potuiſſe, tum rediſſe Hieroſolymam circa annum undecimum a paſſione Domini, quo tempore fuit ab Herode in carcerem conjectus, ſed miraculo ſolu-

tus

tus Romam petiit anno ſecundo imperii Claudii, ut communiter docent antiqui Scriptores, ibique ſedem fixiſſe, & manſiſſe uſque ad annum IX. imperii ejuſdem Claudii, quo Judæos Roma expulit, atque ea occaſione Petrum rediiſſe Hieroſolymam, ubi Concilio præfuit; mortuo autem Claudio duodecimo imperii anno, Petrum rurſus profectum Romam Nerone imperante, a quo tandem crucifixus eſt anno decimo quarto, & ultimo ejus imperii.

Inſtabis 1. Paulus ſcribens ad Romanos S. Petri non meminit, quamvis pluribus Romæ degentibus multam ſalutem dicat: ergo tunc S. Petrus Roma aberat.

Concedo totum; ſcripſit enim Paulus ad Romanos, cum perfecturus eſſet Hieroſolymam, ut ipſemet teſtatur in eadem ep.: Hieroſolymis autem comprehenſus a Judæis perductus eſt ad tribunal Felicis, qui Judeæ præfuit circa finem imperii Claudii, a quo diximus, Judæos Roma fuiſſe ex pulſos.

Quomodo ergo, inquies, Paulus potuit ſcribere ad Judæos Romæ agentes, cum inde receſſiſſe ſupponantur?

R. Potuerunt redire, ut patet de Aquila, & Priſcilla, quos Paulus in eadem epiſt. ſalutari jubet, cum tamen conſtet ex c. 18., & 19. Actuum, eos Roma prius receſſiſſe ad imperium Claudii.

Inſtabis 2. Cum Paulus Romam adveniſſet, Judæi mirati ſunt ejus doctrinæ novitatem: *De ſecta hac*, inquiunt Act. c. ultimo, *notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur: rogamus autem a te audire quæ ſentis*: ergo Petrus hactenus Romæ non docuerat.

Nego conſeq.; laudata enim verba non ſunt omnium Judæorum, ſed aliquorum tantum, qui nondum fidem ſuſceperant; Paulus quippe jam ſcripſerat ad Romanos, fidem eorum jam eſſe notam in univerſo mundo.

Inſtabis 3. Paulus II. Timoth. c. 4.: *In defenſione mea*, inquit, *nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt*: ergo Paulo Romam adveniente Petrus inde aberat.

Concedo totum; Petrus enim poterat abeſſe ad diſſeminandum verbum Dei in aliis locis, Romæ relictis Lino, & Cleto, qui in ejus abſentia munia epiſcopalia obibant.

Quamquam etiam adfuiſſet Petrus Paulum juvare non poterat, utpote Neroni inviſus.

§. III.

§. III. *Utrum Romanus Pontifex ſit jure divino caput Eccleſiæ?*

R. Affirmative; illud definiit an. 1439. Florentinum Concilium, præſide Eug. IV. ſummo Pontifice, Latinis, & Græcis ſuffraganribus cum Patriarcha Conſtantinopolitano, & præſente Græcorum Imperatore: *Definimus*, inquiunt Patres, *ſanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere principatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe B.Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti eſſe Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, & Doctorem exiſtere, & ipſi in B. Petro paſcendi, & regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam* A DOMINO NOSTRO JESU CHRISTO PLENAM POTESTATEM TRADITAM ESSE: jam præiverat Generale Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. anno 1215. in quo ſic ſtatuitur: *Romana Eccleſia*, DISPONENTE DOMINO, *ſuper omnes alias ordinata poteſtatis obtinet principatum, utpote mater univerſorum fidelium, & magiſtra.*

Probatur ex conſtanti univerſalis Eccleſiæ traditione. S. Irenæus lib. 3. c.3.: *Ad hanc*, inquit, *Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab iis, qui ſunt undique, conſervata eſt, quæ eſt ab Apoſtolis, traditio*: S. quidem Irenæus expreſſe non dicit, hanc prærogativam jure divino competere Sedi Apoſtolicæ; ſed hanc ejus fuiſſe mentem ſatis colligitur tum ex iis verbis, *neceſſe eſt*; tum ex circumſtantia temporis, quo ſcribebat, nempe II. ſæculo, quo nullum Concilium adhuc celebratum fuerat, a quo Romanus Pontifex ejuſmodi privilegium accepiſſet.

S.Athanaſius epiſtola ad Felicem Papam ſic ſcribit, *Ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolicos videlicet præſules in ſummitatis arce conſtituit* (Deus), *omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis.*

Innocentius I. epiſtola ad Concilium Carthaginenſe ſic habet: „ Patrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes offi-

officio non cenſetis eſſe calcanda, quod illi non humana, ſed divina decrevere ſententia, ut quidquid de disjunctis, remotiſque Provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad hujus ſedis notitiam perveniret, ubi tota hujus auctoritate (juxta quæ fuerit) pronuntiatio firmaretur, indeque ſumerent cateræ Eccleſiæ, velut de natali ſuo fonte &c. "

Concilium Chalcedonenſe Generale IV. anno 415. epiſt. ad S. Leonem de Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino, qui in eumdem Pontificem excommunicationis ſententiam ferre auſus fuerat, ſic ſcribit: *Et poſt hæc omnia, inſuper & contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à* SALVATORE *commiſſa eſt, extendit inſaniam, ideſt contra tuam quoque Apoſtolicam Sanctitatem.*

S. Leo epiſtola ad Epiſcopos Africæ: *Ratio pietatis*, inquit, *exigit, ut pro ſollicitudine, quam univerſæ Eccleſiæ ex* DIVINA INSTITUTIONE *impendimus, rerum fidem ſtuderemus agnoſcere, vicem curæ noſtræ proficiſcenti à nobis fratri, & conſacerdoti noſtro Potentio injungentes.*

Concilium II. Nicænum VII. Generale anno 787. act.2. recipit, & probat epiſtolam Adriani, in qua ſic ſcripſerat: *Cujus Sedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet, omniumque Eccleſiarum Dei caput exiſtit; unde & ipſe B. Petrus Apoſtolus* DEI JUSSU *Eccleſiam paſcens nihil omnino prætermiſit, ſed ubique Principatum obtinuit, & obtinet.*

S. Bernard. lib. 2. de conſideratione ad Eugenium ſummum Pontificem c.8. ſic habet: *Quis es? Sacerdos magnus, ſummus Pontifex, tu princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum:... poteſtate Petrus, unctione Chriſtus: tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ ſunt: ſunt quidem & alii cœli janitores, gregumque paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditaſti; habent illi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: tibi univerſi crediti, unus, nec modo ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor.*

Mitto alios SS. Patres, ut Cyprianum, Baſilium, Gregorium Nazianzenum, Chryſoſtom., Ambroſium, Hieronym., Cyrillum Alexandrinum, Theodoretum, qui quidem omnes agnoſcunt primatum Romani Ponti-

tifi-

tificis; ſed non ita clare explicant, utrum hocce privilegium poſſideat ex inſtitutione divina.

Probatur 3. duplici ratione theologica.

Prima. Quod ſemper, & ubique obſervatum eſt, nec invenitur ab aliquo Concilio inſtitutum, illud cenſeri debet divinitus traditum: atqui Epiſcopus Romanus ſemper, & ubique creditus eſt caput univerſalis Eccleſiæ, nec ab ullo Concilio hancce dignitatem accepit, cum ea gauderet, priuſquam celebrata eſſent Concilia, ut patet ex S. Irenæo ſupra laudato.

Secunda. Qui eſt legitimus ſucceſſor Principis Apoſtolorum, ille gaudet ejus privilegiis Eccleſiæ, & ejus unitati ſervandæ neceſſariis: atqui Romanus Pontifex eſt legitimus ſucceſſor Principis Apoſtolorum, ut demonſtratum eſt §. præcedenti: ergo Romanus Pontifex gaudet primatu S. Petri, utpote Eccleſiæ neceſſario ad tuendam ejus unitatem.

Dixi, ſucceſſorem Principis Apoſtolorum gaudere ejus privilegiis, quæ Eccleſiæ ſunt neceſſaria, ut ſervetur ejus unitas, quia duplicis generis privilegia B. Petro conceſſa ſunt: alia perſonalia ad propriam ejus ſanctificationem, & perfectionem, ut gratia ſanctificans, in qua ita confirmatus eſt poſt deſcenſum Spiritus Sancti, ut ab omni peccato mortali eſſet immunis: alia in gratiam aliorum, & totius Eccleſiæ, & hæc rurſus fuerunt duplicis generis: alia ad tempus neceſſaria, ut miraculorum dona; alia quovis tempore neceſſaria, ut poteſtas clavium; privilegia primi, & ſecundi generis non tranſierunt ad B. Petri ſucceſſores: Romanus Pontifex ex eo quod Principi Apoſtolorum legitime ſuccedat, non eſt in gratia ſanctificante confirmatus; non ſuſcitat mortuos, non ſua umbra infirmis ſalutem corporis reſtituit, quia iſthæc privilegia non ſunt neceſſaria ab Eccleſiæ regimen, & ad ſervandam ejus unitatem, quemadmodum neceſſaria eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi, & Primatus in tota Eccleſia: ergo ſicut cæteri Apoſtoli in ſuos ſucceſſores ex Chriſti ordinatione tranſmiſerunt claves Eccleſiæ, ſeu poteſtatem ligandi, atque ſolvendi; ita Princeps Apoſtolorum in Pontificem Romanum legitimum ſuum ſucceſſorem tranſtulit primatum, quo ſupra cæteros Apoſtolos præeminebat; cum ſine eo ſtare nequeat Eccleſiæ unitas,

tas,

tas, & integritas, ut patet ex Eccleſiis Schiſmaticis, quæ veluti membra a capite ſeparata ſtatim contabuerunt, vel computruerunt: quid referam abſurda, & propudioſa, in qua veteres ſchiſmatici, ut Donatiſtæ, Eutychiani, prolapſi ſunt, ubi a Sede Apoſtolica receſſere; cum pſeudoreformati quotidie funeſta exempla ſuppeditent, ſalutem Chriſtianæ Reipublicæ abſque communione cum Sede Apoſtolica non poſſe conſiſtere? annon videmus illos extra Petri Naviculam tamquam naufragos reciprocis variorum errorum fluctibus obrui, ac tandem miſere perire? quapropter aliorum malis edocti, & in fide Catholica de primatu Romani Pontificis confirmati, creſcat in dies noſtra in Sedem Apoſtolicam reverentia, & obedientia; nec audiamus quorumdam oblocutiones, qui nævos in communi Chriſtianorum patre deprehendere arbitrantur, ne maledictionem Chanaam in nos provocemus.

Dices 1. S.Cyprian. in Concilio Charthagine habibito ſic loquitur: *Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcoporum ſe eſſe Epiſcopum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos adigit, cum habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis, & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamquam judicari ab alio non poſſit; cum nec ipſe poſſit alterum judicare*: ergo S. Cyprianus Epiſcopo Romano primatum abjudicavit.

R. 1. negando conſequentiam, utpote quæ menti S. Doctoris manifeſte adverſetur; ſi enim nullus Epiſcopus ab alio judicari poſſit, fruſtra Archiepiſcopi, & Primates ullum Concil. cogerent adverſus Epiſcopos delinquentes, abſit autem tanta abſurditas a mente S.Cypriani, qui in epiſtola ad S. Stephanum urget S.Pontificem, ut jubeat deponi Marcianum Epiſcopum Arelatenſem, & alium ejus loco inſtitui: itaque

R. 2. Diſtinguo antecedens: Epiſcopus ab alio judicari non poteſt in iis, quæ non repugnant fidei, & bonis moribus, aut receptis Eccleſiæ legibus, concedo; ſecus, neg. ant. In hac autem epiſtola S.Cyprian. verſat quæſtionem, num baptizati ab hæreticis rebaptizandi ſint, necne; cenſetque S. Doctor, id relinquendum eſſe arbitrio cujuſque Epiſcopi, cum anceps eſſet circa quæſtionem illam, circa quam Eccleſia

non-

monium ſtatuerat: conſule, quæ in hanc rem dicta ſunt tractatu de ſacramentis in genere cap. 14.

Dices 2. S. Hieronymus in epiſt. ad Evagrium ſic habet: *Si auctoritate quæritur, Orbis major eſt Urbe: quid mihi profers unius Urbis conſuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium, in leges Eccleſiæ vindicas? ubicumque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ejuſdem meriti eſt, & ejuſdem ſacerdotii; potentia divitiarum, & paupertatis humilitas ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non fecit:* ergo.

Diſtinguo antecedens: omnes Epiſcopi ſunt ejuſdem meriti, & ſacerdotii, poteſtate ordinis, concedo; poteſtate juriſdictionis, nego antecedens; & quidem ad mentem S. Hieronymi, qui licet ordinatus fuiſſet a Paulino Epiſcopo Antiocheno, & ejus juriſdictioni ſubderetur, ſic tamen ſcribit ad Damaſum ſummum Pontificem: *Quamquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas: a ſacerdote victimam ſalutis, a Paſtore præſidium ovis flagito: cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor: ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequor: Beatitudini tuæ, ideſt Cathedræ Petri communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt: ſi quis in arca Noe non fuerit, peribit, regnante diluvio . . . hic collegas tuos confeſſores Ægyptios ſequor, non novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum* (hi tres Epiſcopi in ſchiſmate Antiochiæ orto inter ſe contendebant pro ſede Antiochena); *quicumque tecum non colligit, ſpargit; hoc eſt qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.*

Sanct. igitur Hieronymus in epiſtola, quæ nobis objicitur, directa impetit diaconos Romanos, qui contra morem totius Eccleſiæ adverſus presbyteros ſupercilium erigebant, contenditque, ejuſmodi corruptelam non eſſe in exemplum trahendam, imo nec tolerandam, etiamſi proximi aſſiſterent ſummo Pontifici; cujus auctoritas in hac parte non debet opponi univerſalis Eccleſiæ diſciplinæ, quin & inſtitutioni Chriſti.

Dices 3. Primatus Romani Pontificis ſtatuitur in 1. Concilio Nicæno can. 6. his verbis: *Antiqua conſu-*

ſuetudo ſervatur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt: ergo Romanus Pontifex non jure divino, ſed humano eſt caput Eccleſiæ.

Nego conſequent. Nam ex Nicolao I. epiſtol. ad Michaelem Imperatorem Concilium Nicænum nihil ſtatuit circa Romanam Eccleſiam, quoniam poteſtas ejus a Deo eſt, non ab hominibus, ſed tantum ad ejus exemplum ordinavit ſtatum, & juriſdictionem Patriarchæ Alexandrini: laudatus canon aliis verbis refertur a Paſchaſio act. 17. Concilii Chalcedonenſis, nempe *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum, mos autem perduret;* & lecto canone Concilii, judicis dixerunt: *Prætendimus, omnem primatum & honorem præcipuum ſecundum canones antiqua Romæ Dei amantiſſimo Archiepiſcopo ſervari.*

Inſtabis. Concil. Chalcedon. can. 28. docet, privilegium Romani Pontificis eſſe ex inſtitutione Eccleſiæ; ſic enim habet: *Antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerant, & eadem conſideratione moti centum quinquaginta Dei amantiſſimi Epiſcopi* (in Concilio Conſtantinopolitano congregati) *ſanctiſſimæ novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt, recte judicantes, Urbem, quæ & imperio, & ſenatu honorata ſit, & æqualibus cum antiquiſſima regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus eccleſiaſticis non ſecus ac illam extolli, & magnificari &c:* ergo.

Reſpond. 1. Canonem illum non fuiſſe conciliariter conditum, ſed ambitu, & penſationibus Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani aliis canonibus adjectum, abſentibus legatis ſummi Pontificis, cui poſtea contradixerunt, ſicut & S. Leo, & nonnulli alii ex ejus ſucceſſoribus.

R. 2. diſtinguo antecedens: privilegium, quo gaudet Romanus Pontifex, ut Patriarcha Occidentis, concedo; ut caput Eccleſiæ, & ſucceſſor principis Apoſtolorum, nego antecedens. Itaque in Romano Pontifice quadruplicis generis eſt Principatus: 1. eſt Epiſcopus, & ratione hujus dignitatis functiones hierarchicas exerceat in ſua diœceſi immediate ſibi ſubdiata:

2. eſt

2. eſt Metropolitanus, & ſub eo titulo exiſtit caput unius Provinciæ, cujus Epiſcopi Oſtienſis, Portuenſis &c. ſunt ſuffraganei, a quorum judicio ad Epiſcopum Romanum tamquam ad Metropolitanum immediate provocatur: 3. eſt Patriarcha totius Occidentis; ſub qua ratione ipſi competunt jura Patriarchalia, quæ non extenduntur ad alios Patriarchatus; v. gr. ad ipſum immediate recurritur pro ordinationibus Epiſcoporum, pro quibuſdam diſpenſationibus, & abſolutionibus, cum pro hujuſmodi ex aliis Patriarchatibus ad ipſum non eatur: 4. eſt Caput totius Eccleſiæ, & hoc ſingulare eſt ejus privilegium non ab hominibus, ſed a Deo ipſi collatum.

Porro in canone 6. Concilii Nicæni, & 28. Chalcedonenſis ſermo eſt dumtaxat de primatu patriarchali; quem non negamus eſſe inſtitutionis eccleſiaſticæ, ſicut & Metropolitanorum poteſtatem; Patres enim Nicæni volunt citato canone 6., ut Epiſcopus Alexandrinus gaudeat privilegiis Patriarchæ per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, quemadmodum Epiſcopus Romanus eis fruitur in Occidente, ſaltem in ſuburbicariis Provinciis, ideſt quæ præfecto urbis ſuberant: in Chalcedonenſi vero canone confirmatur, & ampliatur canone 3. Concilii Conſtantinopolitani, in quo 150. Epiſcopi decreverant Epiſcopo Conſtantinopolitano honorem Patriarchæ propter amplitudinem, & dignitatem Urbis, quæ tum evaſerat Imperatorum ſedes, & per Conſtantinum amplificata fuerat, a quo & nomen accepit, nempe Conſtantinopolis, cum antea Byſantium vocaretur; Patres vero Chalcedonenſes retractantes canonem 3. Concilii Conſtantinopolitani Epiſcopo Conſtantinopolitano non ſolum honorem, ſed & juriſdictionem Patriarchæ tribuerunt, eique detulerunt primum locum inter Patriarchas Orientis, & immediate poſt Romanum Pontificem, utpote qui eſſet Epiſcop. regiæ urbis, & novæ Romæ.

Cum igitur ſummus Pontifex jure humano alia præſtet, Metropolitanus in ſua Provincia, alia ut Patriarcha in Occidentali Patriarchatu.

Q. *Quanam ſummo Pontifici conveniunt jure divino, ut capiti totius Eccleſiæ, non ſolum in Occidente, ſed etiam in Oriente, & univerſo terrarum orbe?*

R. O.

R. Omiſſis iis, de quibus eſt controverſia, certum eſt, ea ipſi competere jure divino, ſine quibus ſervari non poteſt Eccleſiæ unitas: *Primatus* enim *datur Petro, ut Eccleſia una monſtretur*, inquiebat ſupra S. Cyprianus; & S. Hieronymus: *Inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tolleretur occaſio*: ex quo principio ſequitur, neceſſario ad ſummum Pontificem jure divino pertinere.

I. Invigilare, ut Eccleſiæ decreta tum circa fidem, tum circa mores illibata ſerventur; alioquin Eccleſiæ unitas, ordo, & tranquillitas ſervari non poſſent: *Defenſores divinorum canonum, & cuſtodes ſumus, non pravaricatores*, inquit Martinus I. epiſtol. 6. & Agapetus I. epiſt. ad Cæſarium Arelatenſem. *Divini conſideratione judicii neceſſe nobis eſt; quidquid ſynodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter cuſtodire.*

2. Ipſius eſt tueri Epiſcopos adverſus eos, qui vel illos injuſte opprimunt, vel eorum juribus detrahunt: *Confirma fratres tuos*; ait Chriſtus ad Petrum: unde S. Athana. laudata ep. ad Felicem Papam: *Ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolicos videlicet Præſules in ſummitatis arce conſtituit* (Deus) *omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis*, quod Romani Pontifices haſtenus ſtrenue præſtiterunt, ut Julius I. erga eumdem S. Athanaſium; Innocentius I. erga S. Chryſoſtomum, & Nicolaus I. erga S. Ignatium Conſtantinopolitanum, quem Photius e propria ſede per calumniam deturbaverat.

3. Eodem jure divino judex eſt controverſiarum in rebus fidei, & morum, tum maxime cum Epiſcopi inter ſe diſſentiunt, vel pares non ſunt ad illas ſopiendas: ſic Zozimus ſummus Pontifex finem fecit turbis Pelagianorum, Felix IV. Semipelagianorum, Innocentius X., Alexander VII., & Clemens XI. Janſenianorum, accedente conſenſu Eccleſiarum.

4. Ubi privatis Eccleſiis judicio ſummi Pontificis non acquieſcentibus mota controverſia magis exardeſcit, ut contigit in cauſa Neſtorianorum, Monothelitarum, & Pſeudoreformatorum; jus habet ſummus Pontifex indicendi Concilium Generale, eique præſidendi.

CAPUT V.

De gradu, & loco, quem Epiſcopi divinitus obtinent in Hierarchia.

DUO jam ex dictis conſtant: primum ex §. præcedenti, ſummum Pontificem jure divino præminere Epiſcopis; ſecundum ex cap. 5. §. 14. 1. partis, Epiſcopos eodem jure divino ſuperiores eſſe presbyteris poteſtate non ſolum ordinis, ſed etiam juriſdictionis: duo ſuperſunt dumtaxat hic diſcutienda: primum, utrum Epiſcopi in hierarchia agant ſolummodo nomine ſummi Pontificis, & ut Vicarii ejus delegati, an propria poteſtate ſibi a Chriſto collata: ſecundum, utrum poteſtatem ſuam immediate a Chriſto accipiant, vel mediante ſummo Pontifice: itaque

Q. 1. *Epiſcopi regunt ne Eccleſias ſibi commiſſas proprio nomine, & tamquam principes a Chriſto conſtituti?*

Reſp. Communiter affirmant Catholici: probatur ex Scriptura. Matth. 18. omnibus Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus dicitur: *Quacumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cæle: & quacumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*: Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes &c.*: Joann. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: Act. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*: ex quibus locis ſic conficitur argumentum: Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, ſicut Romanus Pontifex B. Petro: atqui ex Chriſti verbis Petrum alloquentis Matth. 16. *Quodcunque ligaveritis ſuper terram &c.* Joann. ultimo *Paſce oves meas*, certo colligitur, Romanum Pontificem a Chriſto inſtitutum eſſe caput univerſalis Eccleſiæ: ergo pariter ex verbis Apoſtolos ſpectantibus colligitur, Epiſcopos a Chriſto inſtitutos principes Eccleſiarum, quibus legitime præficiuntur.

Major probatur ex Patribus.

S. Cypria. epiſt. 69. ſic ſcribit: *Chriſtus dicit ad Apoſtolos, ac per hos ad omnes præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt*. Qui vos audit, me audit, & epiſt. 65.: *Meminiſſe autem diaconi debent,*

bent, quoniam Apoſtolos, ideſt Epiſcopos, & Præpoſitos Dominus elegit; diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros: quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit, poſſunt & hi contra nos audere, a quibus diaconi ſiunt.

S. Hierony. epiſt. ad Evagrium ſcribit: *Omnes* (Epiſcopi) *Apoſtolorum ſucceſſores ſunt*: & dialogo contra Luciferianos: *Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent.*

S. Greg. hom. 26. in Evang. *Horum profecto Apoſtolorum nunc in Eccleſia Epiſcopi locum tenent*, & lib. 7. epiſt. 30. ad Epiſcopos: *Loco fratres eſtis, moribus patres: .. univerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis; quod peto, dulciſſima mihi ſanctitas veſtra ultra non faciat, quia vobis ſubtrahitur, quod alteri, pluſquam ratio exigit, præbetur.*

Sanct. Bernard. libr. 3. de conſiderat. cap. 3. ad Eugen.: *Errat, ſi ut ſummam, ita & ut ſolum inſtitutam a Deo veſtram Apoſtolicam auctoritatem exiſtimat*: vide plura tractatu de Legibus cap. 32. de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ.

Dices. Eccleſia eſt una: ergo regimen ejus debet eſſe monarchicum: atqui regimen Eccleſiæ non eſſet monarchicum, ſed Ariſtocraticum, ſi Epiſcopi propria auctoritate Eccleſias ſibi creditas regerent; monarchia enim eſt imperium unius, qui ſub ſe habet præfectos, & magiſtratus tamquam miniſtros a ſe conſtitutos, qui ejus nomine, & auctoritate Rempublicam adminiſtrant; Ariſtocratia vero eſt optimatum, ſeu nobilium imperium, qui proprio nomine, & auctoritate imperant: ergo Epiſcopi non agunt in hierarchia, niſi ut Vicarii, & delegati ſummi Pontificis, quemadmodum provinciarum, & urbium præfecti in regno principatum exercent regis nomine, & auctoritate.

Diſt. conſeq. cum Cardinale Bellarmino lib. 1. de Romano Pontifice cap. 3. 5. & 8.: regimen Eccleſiæ eſt monarchicum Ariſtocratico temperatum, concedo; eſt pure monarchicum, nego conſeq. Itaque duplex eſt regimen monarchicum; aliud purum, in quo omnia adminiſtrantur unius nomine, & auctoritate, ut in Francorum regno, in quo provinciarum præfecti, &

civitatem magiſtratus Rempublicam adminiſtrant non ſuo, ſed regis nomine, tamquam ab ipſo delegati; aliud Ariſtocratico admixtum, ut Roman. Imperium, in quo Imperator ita eſt ſupremus Monarcha, ut ſub ſe habeat plures principes, qui proprio nomine dominantur; ſinguli in ſua ditione, ac principatu; & quamvis ſubdantur Imperatori, teneanturque communibus imperii legibus; regunt tamen ſibi ſubditos propria auctoritate, & propriis legibus, quas Imperator non poteſt ſolvere, niſi communi imperii bono adverſentur; ſedent in generalibus imperii comitiis, non ut meri conſiliarii Imperatoris, ſed ut judices, quorum ſuffragia, ſi pluralitate vincant, Imperatori commitiorum præſidi contemnere non licet: ſimiliter in hierarchia eccleſiaſtica Pontifex Romanus præeſt ſingulis Epiſcopis tamquam caput, & ſupremus monarcha, jus ipſis dicit, & in ſingulos, cujuſcumque gradus, & dignitatis, vim habet coactivam, ubi agitur de communi Reipublicæ Chriſtianæ bono, ac de receptis Eccleſiæ univerſalis legibus, ſed ſacra ejuſmodi monarchia temperatur Ariſtocratia; nam Epiſcopi a Chriſto ſunt inſtituti tamquam principes, qui in Conciliis œcumenicis cum ſummo pontifice præſide decernunt, ut judices; ſuas diœceſes non Vicaria, ſed propria auctoritate gubernant, novas leges condunt pro ſubditorum neceſſitate, & utilitate.

Communi huic doctrinæ Eccleſiæ Gallicanæ præ cæteris mordicus adhæret; cum ea nitantur ejus libertates, ut fuſe expoſuimus citato cap. 12. tract. de de leg., quod operæ pretium eſt hic conſulere.

Addit Bellarminus laudato c. 3., democratiam in eccleſiaſtica hierarchia locum quodammodo habere, quatenus ſcilicet in Eccleſia virtuti, non generi defertur, & nemo eſt etiam ex infima plebe, qui ad primos Eccleſiæ gradus vocari non poſſit, ſi merita ei ſuffragentur.

Inſtabis. Cum Chriſtus exhibere ſibi voluerit glorioſam Eccleſiam, ut dicur Eph. 5. dubium non eſt, quin optimam regiminis formam in ea inſtituerit: atqui regimen pure monarchicum eſt perfectiſſimum, & quidem omnium non ſolum Chriſtianorum, ſed etiam Paganorum judicio: *Cum in hoc omnis natura conſentiat*, inquit S. Cypr. l. de Vanitate idolorum, rex unus eſt apibus,

dux

dux unus in gregibus; unus ſpiritus diverſa membra in unum corpus colligit, & ordinat; unus paterfamilias domum regit; denique unus mundi rector univerſa, quæcumque ſunt, verbo jubet, ratione diſpenſat, virtute illuminat: quid vero optandum magis creaturæ, quam ut conditorem ſuum, quantum fieri poteſt, imitetur? ergo.

Diſtinguo minorem cum eodem Bellarmino: regimen pure monarchicum eſt omnium perfectiſſimum, ſi abſolute, & ſecundum ſe ſpectetur, concedo; ſi comparate ad circumſtantias, ac præſertim ad naturam peccato originali infectam, nego minorem; namque 1. facer Eccleſ. principatus non ad unam gentem, ſed ad omnes orbis partes extenditur; non poteſt autem unus, & idem homo per ſe omnibus intendere: ergo neceſſe eſt, ut per alios: ſive Vicarios, & Delegatos, ſive Principes innumeris populis provideat; non per Vicarios, & Delegatos; tum quia delegati non æque diligenter gregem alienum curant, ac proprium; tum quia varii mores nationum tam disjunctarum regi nequeunt una lege, & uno principe: 2. in ſtatu naturæ corruptæ timendum eſt, ne in regimine ſe interſerant inordinati appetitus propriæ excellentiæ inanis gloriæ, rei alienæ, & aliæ ejuſmodi cupidines, propter quas melius fuit imperium monarchicum temperari Ariſtocratico, in quo plures principes, ubi neceſſe fuerit, inter ſe conveniant ad terminandas controverſias, inſpirante eo, qui dixit Matth. 18. *Ubi ... ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.*

Q. 2. *Epiſcopi habent ne juriſdictionem a Chriſto immediate, an mediante ſummo Pontifice?*

Hic inter ſe diſſentiunt Catholici.

Prima ſententia eſt Cardinalis de Turrecremata l. 2. de Eccleſia c. 54., ubi docet, Apoſtolos non a Chriſto immediate, ſed a Petro juriſdictionem accepiſſe, ac conſequenter Epiſcopos, qui Apoſtolis ſuccedunt: ſed ejuſmodi ſententia defendi non poteſt, utpote contraria factis Scripturis, eamque refellit Bellarminus lib. 4. de romano Pontifice cap. 23.; namque Paulus Galat. 1. teſtatur, ſe apoſtolatum accepiſſe nullo mediante Apoſtolo: *Paulus Apoſtolus*, inquit, *non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem:* de ceteris vero

Apoſtolis habetur Luc. 6.: *Cum dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit*: & Joan. 20. Chriſtus ad omnes Apoſtolos ait: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.*

Secunda ſententia eſt Bellarmini cit. lib. 4. c. 24. & aliorum non paucorum, qui contendunt, romanum Pontificem a Chriſto quidem immediate habere juriſdictionem, cæteros vero Epiſcopos nonniſi mediante romano Pontifice: alias, inquiunt, tolleretur Eccleſiæ unitas, & primatus ſummi Pontificis; nulla enim appareret Epiſcoporum a ſummo Pontefice dependentia, illimitataque eſſet eorum juriſdictio, ſicut & Apoſtolorum, qui in univerſo Orbe actus hierarchicos exercere poterant.

Tertia ſententia eſt Franciſci Victoria prælect. 2. de poteſtate Eccleſiæ quæſt. 2., Alphonſi a Caſtro lib. 2. cap. 24. de juſtâ hæreticorum punitione, & aliorum, ac præſertim Theologorum pariſienſium, cum quibus ad propoſitam quæſtionem.

R. Epiſcopi juriſdictionem non a ſummo Pontifice ſed a Chriſto immediate accipiunt: probatur. Idem romanus Pontifex a Chriſto immediate habet juriſdictionem in univerſo Orbe, quia ſuccedit beato Petro, quem Chriſtus conſtituit caput univerſalis Eccleſiæ: atqui Epiſcopi ſimiliter ſuccedunt Apoſtolis, quos Chriſtus inſtituit Eccleſiæ principes: ergo Epiſcopi æque a Chriſto immediate juriſdictionem accipiunt ac ſummus Pontifex.

Minor probatur auctoritate SS. Patrum, & celeberrimorum Theologorum adverſus ſecundæ ſententiæ patronos, qui contendunt, Epiſcopos non proprie ſuccedere Apoſtolis, ſed improprie tantum, & per quandam ſimilitudinem, ac proportionem, ut loquitur Bellarminus c. 25. citati libri.

S. Cprianus ep. 65.: *Apoſtolos, id eſt Epiſcopos, & præpoſitos Dominus eligit*: epiſt. 69.: *Chriſtus dicit ad Apoſtolos, ac per hos ad omnes Præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt*: Qui audit vos, me audit.

S. Firmillianus epiſt. ad S. Cyprianum, quæſt. 75. inter epiſt. ad S. Cyprianum, quæ eſt 75. inter epiſt. ejuſdem S. Cypriani: *Poteſtas ergo peccatorum remittendorum Apoſtolis data eſt, Eccleſiis, quas illi a Chriſto miſ-*

miſſi conſtituerunt, & Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſerunt.

S. Hieronymus ep. 85. *Caterum*, inquit, *omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.*

Concilium Aquiſgranenſe c. 7. ſic habet: „Hic ergo (*Petrus*) ligandi, ſolvendique poteſtatem primus accepit... & cæteri Apoſtoli cum Petro per conſortium honoris, & poteſtatis acceperunt, qui etiam in toto orbe diſperſi Evangelium prædicarunt, quibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorum.“

Nicolaus I. epiſt. 47, ſic ſcribit: *Subiturus tamen ad cales hanc* (Eccleſiam) *Apoſtolis commendavit, ac per eos tanquam hæreditario jure ſucceſſoribus eorum, nobis ſcilicet, quos paſtores, & Epiſcopos, ac Pontifices ſuper ipſam conſtituit*: hic Epiſcopi hæreditario jure ſuccedunt Apoſtolis, & cum ita ſuccedunt, a Chriſto, ut Apoſtoli, poteſtatem juriſdictionis obtinent.

Eugenius IV. in decreto pro Armenis; *De ſolis Apoſtolis legitur, quorum viam tenent Epiſcopi.*

Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 4.: „Sacroſancta Synodus declarat, præter cæteros eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtol. locum ſuccedunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei.“

Gerſonius de ſtatibus eccleſiaſticis conſideratione 2.: „Status prælationis epiſcopalis in Eccleſia quoad ſui collationem primariam fuit immediate a Chriſto datus primis Apoſtolis, ſicut ſtatus papalis Petro; licet poſtmodum talis collatio, vel acquiſitio fieri potuerit, & facta ſit in ſucceſſoribus per homines, ſicut Mathias factus eſt Apoſtolus per electionem, & ſortem; & ſucceſſores etiam Petri fiunt nunc per humanam electionem dominorum Cardinalium, qui modus potuit, & poteſt variare.“

Joann. Major in IV. diſt. 24.: „Reliquos Apoſtolos, *inquit*, Epiſcopos factos a Chriſto diximus poſt reſurrectionem; & per conſequens tam Epiſcopi, quam Curati ſunt de jure divino, quemadmodum romanus Pontifex, nec aliquis purus homo poteſt illas poteſtates tollere ab Eccleſia, pluſquam ſummum pontificatum; licet Paludanus, & de Turrecremata teneant oppoſitum: ſed hoc, quod ipſi tenent, cenſuit in fide hæreſim Facultas noſtra,,

Facultas pariſienſis anno 1429. damnavit ſequentes propoſitiones cujuſdam Joannis Sarazin prædicatoris: 1. „Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ aliæ a papali poteſtate ſunt ab ipſo Papa, quantum ad inſtitutionem, & collationem, 2. Hujuſmodi poteſtates non ſunt de jure divino, nec immediate inſtitutæ a Chriſto: 3. Dicere inferiorum prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive Curati, eſſe immediate a Deo: ſicut poteſtatem Papæ, veritati quodammodo repugnat: *quas propoſitiones item Joannes Sarazin, agente ſacra Facultate, revocavit in hunc modum:* 1. Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ aliæ a papali poteſtate ſunt ab ipſo Chriſto quantum ad inſtitutionem, & collationem primariam; a Papa autem, & ab Eccleſia, quantum ad limitationem, & diſpenſationem miniſterialem: 2. Hujuſmodi poteſtates ſunt de jure divino, & immediate inſtitutæ a Deo; 3. Dicere inferiorum prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive Curati, eſſe immediate a Deo, evangelicæ, & apoſtolicæ conſonat veritati.

Similem explicationem an. 1442. exegit ſacra Facultas a quodam Nicolao Quadrigarii ord. S. Aug. & an. 1656. a Franciſco Guillon; denique cum delatus fuiſſet ad ſacram Facultatem libellus, in quo hæ continebantur propoſitiones: 1. „Epiſ. accipiunt a Papa juriſdictionem epiſcopalem, quam exercent in populos ſibi ſubditos: 2. Poſita inſtitutione Epiſcoporum immediate a Chriſto, ſtatuenda eſt omnimoda inter Epiſcopos, & ſummum Pontificem æqualitas, & nulla ſubordinatio; *ſacra Facultas ejuſmodi propoſitiones ſua cenſura perſtrinxit his verbis:* Falſæ ſunt, verbo Dei contrariæ, & olim ſacra Facultate reprobatæ: in quantum vero, poſita inſtitutione Epiſcoporum immediate a Chriſto facta, colligit auctor omnimodam inter Epiſcopos, & ſummum Pontificem fore æqualitatem, & nullam ſubordinationem, falſæ ſunt, temerariæ, & præbent occaſionem ſubvertendi ordinem hierarchicum, præſertim vero primatum ſummi Pontificis.

In his omnibus teſtimoniis Epiſcopis æque proprie ſuccedunt Apoſtolis, ac romanus Pontifex principi Apoſtolorum, nec patroni oppoſitæ ſententiæ, ullum teſtimonium proferre poſſunt, quo probent, romanum Pontificem diverſo modo ſuccedere Petro in ejus primatu: attamen cum noſtra controverſia ſit de facto,

quod

quod ex ſola Chriſti voluntate pendet, quæ in ejuſmodi rebus liberis, & minime neceſſariis nobis non innoteſcit, niſi per Scripturam, & Traditionem, quæſtio, in qua verſamur, auctoritate ſolvi debet, non ratione: quamquam ad momenta adverſariorum ex ratione petita in gratiam ſecundæ ſententiæ facile eſt reſpondere.

Ad primum, ut ſervetur Eccleſiæ unitas, & primatus ſummi Pontificis, ſatis eſt, quod Chriſtus Apoſtolos, & eorum ſucceſſores inſtituerit cum ſubordinatione, illos ad Petrum, iſtos ad ſummum Pontificem Petri ſucceſſorem: ſic in republica civili rex per ſe immediate inſtituit judices ſupremos, inferiores, & nihilominus manent unitas, & ordo, quæ competunt imperio monarchico.

Ad ſecundum, poteſtas clavium data eſt Eccleſiæ, hoc eſt Pontifici, & Epiſcopis, & his quidem cum ſubordinatione ad Pontificem Petri ſucceſſorem: hinc etiam in his eadem poteſtas limitatur, prout expedire videtur: enim vero Concilia OEcumenica, quæ repræſentant totam Eccleſiam, a Chriſto immediate habent omnem juriſdictionem, quam in Epiſcopis reſtringunt, & extendunt, prout expedire videtur optimo Eccleſiæ regimini: ſic in Concilio Chalcedonenſi aucta eſt juriſdictio Epiſcopi Hieroſolymitani, & Antiocheni imminuta. Apoſtoli ergo, ne deſtrueretur hierarchicus ordo, induceretur que perturbatio in Eccleſiam, ſi quis Epiſcopus omnia ubique poſſet, iis merito limites præſcripſerunt, quos in Eccleſiis a ſe fundatis ordinaverant.

Inſtabis. Si poteſtas juriſdictionis eſſet in Epiſcopis immediate a Deo, ſicut poteſtas ordinis, non poſſet ita reſtringi, quin Epiſcopi ea valide uterentur, quamvis illicite; quemadmodum Epiſcopus depoſitus, aut etiam degradatus, valide confirmat, & ordinat: atqui ex omnium conſenſione non ſolum illicitus, ſed etiam irritus, & plane nullus eſt actus juriſdictionis, ad quem ipſa poteſtas juriſdictionis ſe non extendit: ergo poteſtas juriſdictionis in Epiſcopis non eſt immediate a Deo, ſicut poteſtas ordinis.

Nego ſequelam majoris, illud enim eſt diſcrimen inter poteſtatem ordinis, & poteſtatem juriſdictionis,

 quod

quod poteſtas ordinis præciſe ſumpta ſit quid abſolutum, nec ſubditos neceſſario connotet, ſed ſine iis exiſtere poſſit, unde Epiſcopus depoſitus, aut degradatus, etiamſi principatu careat, nullique ſint ei ſubditi, valide confirmat: & ordinat., quia character epiſcopalis in eo remanet, utpote indelebilis: contra vero poteſtas jurisdictionis eſt relativa ad ſubditos, neceſſarioque includit principatum, qui ſine ſubditis ſtare nequit; nam ſublato correlato, ſeu relationis termino, tollitur ipſa relatio: is v. g. pater, aut dominus non erit, cui nullus fuerit filius, aut famulus: atqui penes Eccleſiam eſt Epiſcopo ſubditos aſſignare, aut juſtis de cauſis detrahere: ergo poteſtate jurisdictionis uti non poterit erga eos, quos Eccleſia ei non ſubdidit.

Confirmatur reſponſio. In omnium Catholicorum ſententia ſummus Pontifex poteſtatem tum ordinis, tum juriſdictionis a Chriſto immediate accipit: attamen ſi hæreticus notorius, & pugnax evaderet, auctoritate Eccleſiæ non ſolum a primatu ſuo, ſed & ab omni eccleſiaſtico gradu dejiceretur, & ſic ſpoliatus actus quidem ordinis exercere poſſet, quamvis illicite, nullum vero juriſdictionis etiam valide: quid ita? quia in eo remaneret epiſcopalis character indelebilis, non vero poteſtas juriſdictionis, utpote quæ eſſentialiter includat principatum, & ordinem ad ſubditos, quibus careret ille depoſitus: mirum igitur videri non debet, quod Apoſtoli, ut ordinis tranquillitas ſervaretur, Epiſcopis definierint ſubditos, & certas diœceſes, extra quas ea, quæ ſunt juriſdictionis, quam a Chriſto immediate acceperant, exercere non poſſent, niſi in caſu extremæ neceſſitatis.

Dico, *niſi in caſu neceſſitatis*, quia poteſtas clavium conceſſa eſt in Eccleſiæ augmentum, & fidelium ædificationem, veriſimileque eſt, primos Epiſcopos extra fines ab Apoſtolis ſibi præſcriptos excurriſſe, cum urgens neceſſitas poſtularet, v. g. cum finitimi populi in fide edoceri, & noſtris myſteriis initiari expeterent, nec in provincia adeſſet Apoſtolus, qui novam Eccleſiam ibi fundaret: noſtram conjecturam confirmant tum Patres Trid. ſeſſ. 14. cap. 7., ubi docent, in Eccleſia Dei cuſtoditum fuiſſe ſemper: *Ut omnes ſa-*

cer-

cardinales quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſint: tum exempla S. Euſebii Vercellenſis, & S. Euſebii Samoſateni, qui, ſæviente Arianorum perſecutione, per provincias occulte diſcurrebant, ut viduatis Eccleſiis paſtores præficerent.

Opponunt adverſarii plures e Patribus qui, inquiunt, diſertis verbis docent, Epiſcopos a ſummo Pontifice habere juriſdictionem.

Tertullianus in Scorpiaco cap. 10. ſic habet: *Si adhuc clauſum putas cælum, memento, claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Eccleſiæ reliquiſſe.*

Optatus Millevitanus lib. 7.: *Cæteris omnibus Apoſtolis præferri meruit* (Petrus), *& claves regni cælorum cæteris communicandas ſolus accepit.*

S. Gregorius Nyſſenus tractatu in eos, qui ægre ferunt correctiones: *Per Petrum*, inquit, *Epiſcopis dedit claves cæleſtium bonorum.*

Innocentius I. epiſt. ad Concilium Millevitanum, quæ eſt 182., alias 93. inter epiſtolas S. Auguſtini: *Arbitror*, inquit, *omnes fratres, & coepiſcopos noſtros nonniſi ad Petrum, id eſt ſui nominis, & honoris auctorem deferre*: hinc Epiſcopi hanc inſcriptionis formulam ſuis mandatis præmittere ſolent: *N. Dei, & apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus.*

S. Leo ſerm. 4. in anniverſario ſuæ aſſumptionis ait: „ Si quid commune cum eo aliis voluit eſſe principibus, nunquam niſi per ipſum dedit quidquid aliis non negavit: *& epiſt.* 89.: Hujus muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium voluit pertinere, ut in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. “

R. 1. Tertul. claves hic non accipere pro poteſtate juriſdictionis, ſed in latiori ſignificatione pro martyrio quo cælum reſeratur: patet ex ipſo contextu: *Memento, claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Eccleſiæ reliquiſſe, quas hic unuſquiſque interrogatus, atque confeſſus feret ſecum*: Optatus vero non dicit, Petrum cæteris communicaſſe claves, ſed accepiſſe communicandas; an autem per Chriſtum, an per Petrum eſſent communicandæ, non definit.

R. 2. Diſting. alios textus: cæteri claves acceperunt per Petrum, vel tanquam exemplar, vel tanquam miniſtrum, conc. ; per Petrum tanquam per originem, ita ut ex ipſo veluti ex capite poteſtas juriſdictionis in alios ſive Apoſtolos, ſive Epiſcopos profluxerit, nego. Itaque Petrus, cum ſeorſim claves accepit, datus eſt forma, & exemplar, ad cujus ſimilitudinem cæteri Apoſtoli, & omnes deinceps Epiſcopi ſunt efformati: atqui imago ex archetypo, ſeu exemplari ducta rectè dicitur ab ipſo formam accepiſſe, cum exemplar a Philoſophis inter cauſas numeretur: hoc ſenſu legimus Num. 11. Deum dixiſſe ad Moyſen, quem ſpiritu ſuo repleverat, utpote ſupremum ſynagogæ ducem: *Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis* (ſeptuaginta ſenioribus), *ut ſuſtentent tecum onus populi*, non enim iſta dicuntur, quaſi ſpiritus ex Moyſe in ſeptuaginta ſeniores proprie tranſierit, aut ipſi donum illud a ſuo duce acceperint, ſed, interprete S. Aug. qu. 18. in lib. Num., *Intelligimus, nihil aliud ſignificare voluiſſe, niſi ex eodem ſpiritu gratia illos quoque habituros adjutorium, ex quo* (nempe ex Deo) *habebat Moyſes, ut & iſti haberent, quantum Deus vellet, non ut ideo Moyſes minus haberet*: & lib. 5. de Trinit. c. 14. *De Moyſe intelligendum eſt, cum ait ei Dominus*: Tollam de ſpiritu tuo, & dabo eis, *hoc eſt dabo illis de Spiritu Sancto, quem jam tibi dedi*: ſimiliter Apoſtoli, & eorum ſucceſſores claves a Petro acceperunt, quatenus poteſtas juriſdictionis prius Petro conceſſa, vel potius promiſſa, in illos a Deo derivata eſt, ut epiſcopatus unitas, & perfectiſſima miniſtrorum Eccleſiæ connexio demonſtretur; utpote qui uno agantur ſpiritu, tanquam ejuſdem corporis membra.

Nec dicant adverſarii, ejuſmodi expoſitionem eſſe coactam & prorſus alienam a mente SS. patrum, quos nobis opponunt; namque ipſemet S. Leo mentem ſuam ita exponit ſermone 3. in objectione laudato: *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos, inquit, jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ principes decreti hujus conſtitutio commeavit; ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimatur; Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus Petri forma proponitur*: 2. fatentur adverſarii, Apoſtolos non a Petro, ſed a Chriſto immediate cla-

ves

res accepiſſe: explicent ergo, quo ſenſu ſcribat S. Leo, cujus auctoritate nituntur, Chriſtum in Petro Apoſtolorum omnium ſummo poteſtatem juriſdictionis principaliter colloca ſſe, *Ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet*; in eorum quippe ſententia ejuſmodi verba non ſimpliciter, & ad literam accipienda ſunt, quaſi Apoſtoli gratiarum donis ex Petro hauſerint, hoc enim falſum ipſis videtur; ſed ita ſcripſit S. Doctor, quia Chriſtus ad Petri exemplum, & ſimilitudinem alios Apoſtolos regendis Eccleſiis præpoſuit: ergo & eorum ſucceſſores.

Miniſterialiter etiam Petrus in ſuis ſucceſſoribus confert Epiſcopis poteſtatem non ſolum juriſdictionis, ſed etiam ordinis, quia ab ipſo, vel ejus mandato Epiſcopi conſecrantur, præſertim in occidentalibus partibus, & eo ſenſu nomen, & honorem ab ipſo accipiunt, ac abſque adulatione ſe Epiſcopos apoſtolicæ Sedis gratia confitentur, quemadmodum ſuam promotionem nonnunquam tribuunt gratiæ principis, qui illos ad ejuſmodi dignitatem renuntiavit; & Parochi, qui & ipſi immediate a Chriſto ſunt inſtituti, ut mox demonſtrabitur, merito dicunt; ſe gratia ſui Ordinarii munus paſtorale fuiſſe conſecutos: quamquam iſthæc formula literis Epiſcoporum præfixa: *N. Dei, & apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus*, uſurpata non eſt ante XIII. ſæculum; eam non adhibent Epiſcopi Orientales, ut qui ſine expreſſo ſummi Pontificis mandato conſecrantur; nec etiam omnes occidentales.

CAPUT VI.

De Parochis.

Ex presbyteris alii poteſtate juriſdictionis ordinaria gaudent, ut Curati, ſeu Parochi, alii carent, quales plerique, qui ordinantur ſub titulo patrimonii, aut paupertatis, ut monachi, & religioſi poſteriores, etſi aliquos actus hierarchicos exerceant; plebis enim nomine offerunt ſacrificium, in quo & aſtantibus benedicunt; locum tamen non obtinent in hierarchia, niſi modo imperfecto, utpote qui non ha.

habeant ſubditos, quibus imperent, quoſque ex ſtatu ſuo, ſeu proprio officio ad Deum adducere teneatur: contra vero priores poſiti ſunt regere Eccleſiam Dei, & paſcere gregem Chriſti, quem acquiſivit ſanguine ſuo, ſubditos habent, in quos ſacrum principatum perfecte exercent; ac proinde ordo eorum eſt vere, ac plene hierarchicus, ſed quo jure, an divino, an eccleſiaſtico? mentem noſtram aperimus in reſponſionibus ad ſequentes quæſtiones, quas tamen judicio Sedis apoſtolicæ ſubjicimus: itaque.

Q. 1. *Parochi ſunt ne institutionis divinæ?*

R. Affirmative: probatur argumento ducto ex Scriptura. S. Lucas cap. 10. verſ. 1., & 3. ſic refert *Poſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam ... Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*: eo loci Chriſtus, Apoſtolis jam in primo ordine hierarchiæ collocatis Luc.6., inſtituit ſecundum ordinem, nempe Presbyterorum, ſeu Parochorum, qui hucuſque ab exordio Eccleſiæ retentus eſt.

Enimvero Apoſtolus 1. Timoth. 5. meminit Presbyterorum, qui ſub Epiſcopo præerant: *Qui bene præſunt Presbyteris,* inquit v. 17.: *duplici honore digni habeantur*; & v. 19.: *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere; niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*: ergo Presbyteri illi ſubjacebant correctioni Epiſcopi.

S. Ignatius in epiſtolis ſuis ſæpe commendat reverentiam, & obedientiam erga Presbyteros: *Feſtinate ergo, dilectiſſimi*, inquit epiſt. ad Epheſios, *ſubditi eſſe Epiſcopo, & Presbyteris, & diaconis; qui enim iſti ſubditus fuerit, Chriſto obedit, qui eis hoc conceſſit*.

Cum vero ita crevit fidelium numerus, ut in unum convenire non poſſent ſub Epiſcopo, in pagis, & majoribus urbibus ut Romæ, erectæ ſunt parochiales Eccleſiæ, ubi ſynaxes, ſeu conventus celebrabantur ſub uno Presbytero, quem nos Curatum, ſeu Parochum vocamus: quando autem facta ſit illa parochiarum erectio non ſatis conſtat: quidam illam referunt ad tempora S. Dionyſii, qui Romæ ſedit anno 259.: ſed quidquid ſit, certum eſt, Eccleſias parochiales cæpiſſe erigi longe ante IV. ſæculum; cum uſus earum illo ſæculo ubique obtineret, ut colligimus

ex

ex Sanct. Athanaſio apologia 2., S. Hieronymo libro contra Luciferianos, Innocentio I. ep. ad Decentium, & ex Concilio Neocæſarienſi anno 413. can. 13., in quo prohibetur Presbyter ruralis ſacrificium in civitate offerre præſentibus Presbyteris urbanis; *Presbyteri ruris in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris urbis ipſius, offerre non poſſunt ... ſi vero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt:* Concilium etiam Sardicenſe, ad quod 300. Epiſcopos conveniſſe anno 347. refert S. Athanaſius, ſtatuit can. 15., ut ſi Epiſcopus ruri negotiorum cauſa diutius commoretur, die dominica interſit miſſæ parochiali, *Si eſt proxima civitas*, inquit, *in qua eſt Presbyter, ne ſine cauſa videatur* (Epiſcopus) *facere diem dominicum, illuc accedat.*

Porro conſtans eſt veterum doctrina, Presbyteros illos ſuccedere ſeptuaginta duobus diſcipulis: pauca ex bene multis eorum teſtimoniis hic proferenda ſunt.

Beda in caput 10. Lucæ ſic habet; *Sicut duodecim Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere ſimul & præmonſtrare nemo eſt, qui dubitet, ſic & hos 72. figuram presbyterorum, id eſt ſecundi ordinis ſacerdotum geſſiſſe ſciendum eſt: tametſi primis Eccleſiæ temporibus, ut Apoſtolica Scriptura teſtis eſt, utrique presbyteri, utrique vocabantur Epiſcopi, quorum unum ſapientiæ maturitatem, alterum curam induſtriæ paſtoralis ſignificat.*

Theodolphus Aurelianenſis, qui floruit tempore Caroli magni, in capitularibus ſic habet ad Parochos: *Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe; ſicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum presbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent, & illi tenent gradum ſummi Pontificis Aaron, iſti vero filiorum ejus, unde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis, & memores veſtræ conſecrationis* . . . .

S. Thomas 3. parte q. 67. art. 2. ad 2. *Ideo*, inquit, *baptizare pertinet ad minores principes Eccleſiæ, id eſt ad presbyteros, qui tenent locum 72. diſcipulorum Chriſti, ut dicit Gloſſa Luc. 10.*

Gerſonius de Curatorum ſtatu conſideratione prima, *Status Curatorum*, inquit, *ſuccedit ſtatui 72. diſcipulorum Chriſti quoad legem novam, & figuratus eſt in antiqua*

qua

qua lege per leviras; ac proinde ſtatus Curatorum eſt de inſtitutione Chriſti, & Apoſtolorum ſuorum a principio fundationis Eccleſiæ.

Joannes Major diſt. 21. q. 3.: *Majorum, & minorum Sacerdotum diſcretio*, inquit, *in novo Teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos tanquam majores Sacerdotes, 72. diſcipulos quaſi minores Sacerdotes inſtituit*: ſacra Facultas pariſienſis, cum an. 1468. Joannes de Gorello Minorita propugnaſſet in ſua theſi, Curatos non eſſe de inſtitutione Chriſti, ſed per Dionyſium Papam fuiſſe ordinatos, eundem coegit retractare ſuam ſententiam in hunc modum: *Dico nunc, ex ordinatione ejuſdem Facultatis matris meæ, & ultronea voluntate veritates, quæ ſequuntur: 1. Domini Curati ſunt in Eccleſia minores prælati, & hierarchæ, quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, jus confeſſiones audiendi &c. & mendicantibus per accidens, & ex privilegio, quoniam ſunt introducti, vel admiſſi ex commiſſione, & beneplacito Dominorum Prælatorum*: idem præſtitit Joannes Sarazin dominicanus auctoritate ſacræ facultatis an. 1429.

Ex his autem teſtimoniis tum ſacræ Scripturæ, tum veterum Scriptorum ſic conficitur argumentum: Qui ſuccedunt miniſtris a Chriſto inſtitutis, hi ſunt inſtitutionis divinæ; id enim jure divino romanus Pontifex eſt caput Eccleſiæ, quia ſuccedit Apoſtolorum principi, & Epiſcopi ſunt divinitus inſtituti, quia ſucceſſores ſunt Apoſtolorum: atqui Curati, ſeu Parochi ſuccedunt 72. diſcipulis a Chriſto inſtitutis; ergo Curati pariter ſunt inſtitutionis divinæ.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. canone 6., ubi definit, in Eccleſia catholica eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, eamque conſtare Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris: atqui Presbyteri eo loci non poſſunt intelligi, niſi Parochi; ſiquidem alii vel juriſdictionem habent, vel non: ſi primum., ejuſmodi juriſdictio eſt delegata, ac proinde non eis competit jure divino, ſed Epiſcoporum beneplacito, nec ſufficit ad conſtituendam hierarchiam, ut diximus cap. 2., ſi ſecundum, ſubditos non habent, nec proinde ſacrum principatum exercent.

Dices 1, Conſtat, Parochos proprie non ſuccedere

72.

72. diſcipulis, ſed ſolum per quandam ſimilitudinem. 1. quia diſcipuli illi 72. non fuerunt presbyteri, nec ullum ordinem, aut juriſdictionem a Chriſto ſuſceperunt, ſiquidem Philippus, & Stephanus, & alii quinque diaconi ordinati ab Apoſtolis Act. 6. erant ex diſcipulis 72., ut Epiphanius docet hæreſi 20.: ita Bellarminus lib. 4. de romano Pontifice c.25.: quia Chriſtus ſolos Apoſtolos alloquebatur, cum dixit Joann. 20.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; aberant enim diſcipuli in ultima cœna, nec aderant cum Chriſtus Apoſtolos conſecravit ſacerdotes; ergo:

Nego antecedens, nec morari nos debent, quæ in ejus confirmationem adducuntur: non primum, quia 72. diſcipuli a Chriſto juriſdictionem habuerunt, ſicut S. Mathias, & S. Paulus, etiamſi ſacerdotes non fuerunt conſecrati; poteſtas enim juriſdictionis non neceſſario præſupponit poteſtatem ordinis, ut patet in Parocho nondum presbytero, neque diacono, qui ea, quæ ſunt juriſdictionis, exercere poteſt: Apoſtolus Paulus multis jam functus erat laboribus pro Evangelio, cum Antiochiæ inauguratus eſt Epiſcopus. Act. 13. v. 3.

Nec obſtat, quod ex S. Epiphanio Bellarminus refert; nempe aliquos ex 72. diſcipulis ab Apoſtolis ordinatos fuiſſe diaconos Act. 6.; admiſſa enim illa hiſtoria quamvis Bellarminus non oſtendat, quomodo poſt trecentos annos in notitiam S.Epiphanii venerit, nonne potuerunt, imo debuerunt illi diſcipuli aliquando conſecrari diaconi, & presbyteri, ſicut clericus ad Eccleſiam parochialem inſtitutus, & eo titulo juriſdictione ordinaria inſtructus, ad ſacros ordines promovendus eſt? in primis igitur Eccleſiæ incunabulis Apoſtoli, quibus nondum erat opus ſeptuaginta duobus presbyteris, ſed dumtaxat ſeptem viris, qui eſſent pleni Spiritu Sancto, & ſapientia, ut habetur citat: c.6., eos inter ſeptuaginta diſcipulos elegerunt, ut qui ſub Chriſti diſciplina in prædicatione Evangelii inſignia virtutis ſuæ ſpecimina dediſſent, eoſque diaconos ad urgentiſſimum miniſterium ordinarunt: quod autem ex eis aliqui poſtmodum pro utilitate, vel neceſſitate Eccleſiæ conſecrati ſint presbyteri quis negabit? ſed unum, illudque certiſſimum nobis ſufficit, nem-

nempe ſeptuaginta diſcipulos a Chriſto fuiſſe deſignatos, & inſtitutos ad Eccleſiam ſub Apoſtolis regendam, eiſque ſuccedere presbyteros, quos Curatos, ſeu Parochos nominamus.

Non ſecundum; nec enim Apoſtoli Thomas, Mathias, & Paulus aderant, quando Chriſtus dixit Joan. 20.: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, & nihilominus verborum illorum vis, & efficacia ad eos ſe extendit, ac proinde ad omnes, quos Chriſtus prius in Eccleſiæ miniſterium elegerat: id agnoſcit antiquus liber Pontificalis in ordinatione presbyterorum, in qua Pontifex ita precatur: „ Sicut in eremo per ſeptuaginta virorum prudentium mentes Moyſi ſpiritum prorogaſti, quibus ille adjutoribus uſus, in populo innumeras multitudines facile gubernavit..... hac providentia, Domine, Apoſtolis filii tui, doctoribus fidei, comites addidiſti, quibus illi orbem fœcundis prædicationibus impleverunt.

Dices 2. Parochi non ſunt inſtituti, niſi cum erectæ ſunt parochiales Eccleſiæ: atqui nullæ erant parochiales Eccleſiæ I., & II. ſæculo, ut conſtat ex S. Juſtino, qui floruit II. mediante ſæculo; ſic enim ſcribit Apol. 2.: *Solis die omnium, qui in urbibus, vel in agris degunt, in eumdem locum conventus fit*, nempe ſub Epiſcopo, quia præter Eccleſiam Cathedralem nulla erat ſive in urbe, ſive in agris: ergo tunc nullus erat Parochus; ac proinde Parochi non a Chriſto, ſed ab Eccleſia ſunt inſtituti.

Nego major.; ſiquidem, ut quis ſit Parochus neceſſe non eſt, ut ſpeciale templum habeat, ſed ſatis eſt, ut ex officio præſit, ſubditos doceat, paſcat, & regat; atqui illud munus presbyteris incumbebat tempore Apoſtolorum, ut patet ex laudatis verbis I. Tim. 5. *Qui bene præſunt presbyteri*.

Minor etiam abſolute negari poteſt; Apoſtol. enim Rom. 16. v. 1. commendat Phœben, *Quæ*, inquit, *eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris*: atqui Cenchris ex Theodoreto in hunc locum non eſt ſedes epiſcopalis, ſed pagus Eccleſiæ Corinthiorum.

Inſtabis. Priuſquam erigerentur parochiales Eccleſiæ, presbyteris non licebat prædicare, baptizare, nec ullum paſtorale munus exercere ſine mandato Epiſcopi:

pi: *Non licet niſi Epiſcopo baptizare, aut facere*, inquit S. Ignatius epiſt. ad Smyrn., & S. Hieronymus Dialog. adverſus Luciferianos, ſine Epiſcopi juſſione neque presbyter, neque diaconus jus habent baptizandi: ergo tota poteſtas jurisdictionis presbyterorum pendebat ab Epiſcopo.

Diſtinguo conſeq.: pendebat ab Epiſcopo quoad exercitium, concedo; quoad primariam inſtitutionem, nego conſeq. Solutionem confirmabit, ſimulque elucidabit reſponſio ad ſequentem quæſtionem.

Q. 2. *Poteſtas jurisdictionis Parochorum eſt ne immediate a Chriſto?*

R. Affirmative, ſalva tamen immediata jurisdictione Epiſcoporum in ipſos Parochos, & plebem ſubditam.

Prima pars probatur, quia Parochi eo modo ſuccedunt ſeptuaginta duobus diſcipulis, quomodo ſummus Pontifex Apoſtolorum principi, & Epiſcopi cæteris Apoſtolis: atqui ideo ſummus Pontifex a Chriſto immediate habet juriſdictionem in tota Eccleſia, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus, quia ſuccedunt, ille beato Petro, & illi Apoſtolis; ſucceſſor enim ab eo habet juriſdictionem, a quo habuit prædeceſſor; alias, inquit Bellarminus, non vere ſuccedit, ſed novo ordine inſtituitur: ergo eodem jure Parochi juriſdictionem a Chriſto immediate accipiunt, quo ſummus Pontifex, & Epiſcopi ſuam.

Confirmatur auctoritate ſacræ Facultatis Pariſienſis, cujus mandato, & ordinatione Fr. Joannes Sarazin revocavit quaſdam propoſitiones a ſe propugnatas adverſus doctrinam a nobis hic traditam, & ſequentes contradictorias eidem Facultati ſcripto dedit anno 1429.

1. *Omnes poteſtates jurisdictionis Eccleſiæ alia a Papali poteſtate, ſunt ab ipſo Chriſto quantum ad inſtitutionem, & collationem primariam; Papa autem, & ab Eccleſia quantum ad limitationem, & diſpenſationem miniſterialem.*

2. *Hujuſmodi poteſtates ſunt de jure divino, & immediate inſtituta a Chriſto.*

3. *Ex textu Evangelii & doctrina Apoſtolorum habetur*

tur expreſſe, Apoſtolis, & diſcipulis a Chriſto miſſis auctoritatem juriſdictionis fuiſſe collatam.

4. Dicere inferiorum Prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive Curati, eſſe immediate a Deo, evangelica, & Apoſtolica conſonat veritati.

Secunda pars, ſcilicet Epiſcopum habere immediatam juriſdictionem non ſolum in Parochos, ſed etiam in plebem ſubditam, eſt ejuſdem Academiæ pariſienſis, quæ anno 1604. in ſex propoſitiones Jacobi de Vernant, quibus aſſerebat, Curatos non eſſe immediate a Chriſto inſtitutos, eoſque tempore Apoſtolorum omni auctoritate, & adminiſtratione caruiſſe, animadvertit hac cenſoria nota: *Hæ ſex propoſitiones, quatenus afferunt, vel inferunt, poteſtatem juriſdictionis Curatorum non eſſe immediate a Chriſto, quantum ad inſtitutionem primariam, falſa ſunt & decretis ſacræ Facultatis contrariæ*; SALVA SEMPER IMMEDIATA EPISCOPORUM IN PRÆLATOS MINORES, SEU CURATOS, ET PLEBEM SUDDICTAM AUCTORITATE.

Probatur 1. ex Traditione, & praxi univerſalis Eccleſiæ, in qua Epiſcopi, ſive ante, ſive poſt parochiarum erectionem, hucuſque plebis ſubditæ curam geſſerunt.

Apoſtolus in epiſtolis ad Timotheum, & Titum, qui procul dubio erant Epiſcopi, præcipit, ut ſollicite curent non ſolum quæ ſpectant presbyteros, & diaconos, ſed etiam plebem, viduas, ſenes, juvenes, ſervos &c.

S. Ignatius epiſt. ad Trallianos: *Reveremini*, inquit, *Epiſcopum veſtrum ſicut Chriſtum, quemadmodum beati Præceperunt Apoſtoli; quid enim aliud eſt Epiſcopus, quam is, qui omni principatu, & poteſtate ſuperior eſt, quoad homini licet pro viribus imitator Chriſti Dei factus? quid vere ſacerdotium aliud eſt, quam ſacer tu‑tus, Conſiliarii, & Aſſeſſores Epiſcopi?* atqui Conſiliarii non medii intercedunt inter ſenatus principem, & eos, quibus jus dicitur; ſed ad iſtos principis ſententia directe, & immediate dirigitur.

Tertull. libr. de baptiſmo cap. 17. ſic habet: *Dandi quidem* (baptiſmi) *habet jus ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc presbyteri, & diaconi, non ta-*

tamen ſine Epiſcopi auctoritate propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt.

Canon 40. Apoſtolorum ſic decernit: *Presbyteri, & diaconi; præter Epiſcopum nihil agere prætexent; nam pro Domini populo, qui ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem.*

Nec dicas, ejuſmodi teſtimonia intelligenda dumtaxat de ſtatu presbyterorum ante erectionem Eccleſiarum parochialium; namque 1. quis credat, Epiſcopos, cum Eccleſias parochiales erexerunt, de ſua auctoritate detraxiſſe, ut presbyterorum parochialium juriſdictionem ampliarent? quin iſtorum poteſtas ad unum locum coarctata eſt, & honor quodammodo imminutus, cum ante novam hujus regiminis formam, cura eorum ad univerſam diœceſim extenderetur, & eo honoratiores eſſent, quo Epiſcopo conjunctiores, utpote ejus conſiliarii, & aſſeſſores juxta S.Ignatium: hinc Concilio Neoceſarienſi ſupra laudato presbyteri rurales prohibentur offerre in civitate præſentibus presbyteris urbanis, iis præſertim, qui ſpeciali modo ſunt hodie conſiliarii, & aſſeſſores Epiſcopi, ut Vicarii Generales, officiales, & cæteri Eccleſiæ Cathedrali adſcripti, qui a Patribus Tridentinis ſeſſ.24. cap.12. de Reform. dicuntur ſenatus Eccleſiæ, & eo titulo in Clero Diœceſano primum locum obtinent: 2. poſt Eccleſiarum parochialium erectionem Epiſcopi nihilominus in Conciliis ſive œcumenicis, ſive provincialibus imitantur formam ab Apoſtolo ſanctiſſimis Epiſcopis Timotheo, & Tito præſcriptam: utilia quæque ſaluti non ſolum Parochorum, & cæterorum clericorum, ſed etiam univerſæ plebi provident, canonibus ſuis æque directe & immediate populis, ac presbyteris præſcribunt quæ facienda, quæve fugienda: ergo immediatam in eos omnes habent juriſdictionem.

Probatur 2. ratione petita ex tractatu de legibus cap. 3.: ſcilicet Parochia non eſt communitas perfecta, quæ ſibi ſufficiat, propriis regatur legibus, magiſtratus, ſeu miniſtros ſibi conſtituat, inobedientes redigat, & in contumaces juſtas pœnas decernat; ſed ſe habet ad diœceſim ſicut pars ad totum, membrum ad corpus, cui unum poteſt caput; nempe Epiſcopus influens in ſingulas corporis partes, quas per-

ne-

neceſſaria organa, Parochos intelligo, movet, ac dirigit: „ Parochorum officium, *inquit Petrus Aurelius a Clero Gallicano magnifice laudatus in Comitiis anno* 1655., in Epiſcopo incluſum a Chriſto eſt ut in fonte, ac plenitudine eccleſiaſticæ, & hierarchicæ poteſtatis, cujus parochialis poteſtas eſt deciſiva pars ab Epiſcopo in Parochum, ut a fonte in rivum transfuſa, ſine detrimento tamen, aut immunitione, eo modo, quo res ſpirituales transfunduntur, & communicantur, ut e ſeptuaginta ſenioribus Moyſis ſpiritu imbutis, illibata Moyſis plenitudine, facile intelligitur: " ex quibus perſpicuum eſt, earum epiſcopalem in omnes & ſingulos parochianos influere, iiſque præſidere immediate, & ſalva tamen Parochi auctoritate, utpote patrisfamilias, quem Dominus conſtituit ſuper familiam ſuam.

Quare qui Parochum ſpernit, Chriſtum ſpernit, & qui poteſtati ejus reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; a Deo quippe eſt poteſtas illa quoad inſtitutionem primariam, & ideo divina ab omnibus cujuslibet gradus veneranda, ſed ab Epiſcopo imprimis vovenda, ac tuenda, utpote ſibi maxime neceſſaria; quomodo enim caput etiam valentiſſimum ad nutum movebit corpus, ſi organa ſint impedita? ſic ſe haberet ſanctus, & multi laboris Epiſcopus, ſi poteſtas Parochorum iners, & veluti laxata jaceret; totaque diœceſis tamquam corpus paralyticum ſub ſano capite cerneretur, niſi intenſa, ac nervoſa Parochorum auctoritas, & ſollicitudo votis Epiſcopi obtemperaret, ſtrenueque ſe moveret ad exequenda ejus mandata: „ Quapropter, *inquit Epiſcopus ordinatione presbyterorum*, infirmitati quoque noſtræ, Domine, quæſumus, hæc adjumenta largire, qui quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus... Innova in viſceribus eorum ſpiritum ſanctitatis, ut acceptum a te, Deus, ſecundi meriti munus obtineant &c."

Inde etiam diſcant Parochi, quæ cum Epiſcopo debeat eſſe eorum conjunctio, quæ animarum conſenſio, quæ communicatio ſpiritus, nimirum qualis requiritur caput inter, & membra organica ad corporis unitatem, valetudinem, & pulchritudinem; etenim ſi membra capiti non cohæreant, corpus non erit unum: laxata ſunt, & a ſuis ſedibus mota, corpus erit deforme: in-

influxum a capite non recipiant, obſtructis ſpirituum mentibus, deficiat virtus corporis, & actio: talem cogita Eccleſiam, niſi membra ejus conſtringantur non ſolum fidei, & charitatis vinculo; ſi enim paſtores privatis ſtudiis a ſe invicem diſſideant, non erit una; ſi ordo inter eos a Chriſto inſtitutus, & apta eorum compoſitio non ſervetur, peribit decor ejus, & formæ hierarchicæ dignitas: ſi alio, quam capitis ſpiritu ducantur, non ſtabit divinum illud robur, adverſus quod portæ inferi prævalere nequeant: cum ex dictis c. 2. divinæ motiones in primum hierarcham, eoque mediante ad medios, ab his ad ultimos transfundantur, ſicut olim Spiritus Moyſis in ſeptuaginta ſeniores tranſmiſſus eſt: „ Connexio totius corporis, *inquit S. Leo epiſt. 12. alias 84.*, unam ſanitatem, unam pulchritudinem facit: & hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit: ſed præcipue exigit concordiam ſacerdotum (*utpote qui ſint hujus corporis myſtici organa*) quibus etſi dignitas ſit communis, non eſt tamen ordo generalis, quoniam & inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudinem honoris (*ſcilicet Apoſtolatus*) fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cum omnium par eſſet electio (*ad Apoſtolatum*) uni tamen datum eſt, ut cæteris præemineret, de qua forma Epiſcoporum quoque orta eſt diſtinctio; per quos ad unam Petri ſedem univerſalis Eccleſiæ cura confiueret, nihil uſquam a ſuo capite diſcederet, *unde S. Doctor in hac verba concludit:* Qui ergo ſcit, ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependeat; *lex enim eſt æterna humanis cordibus inſculpta:* " *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*: atqui Parochi ægre admodum ferunt, vel unum e parochianis ſuis conſiliis non acquieſcere, mandata ſpernere, & proprio ingenio, ac libidine frui: adverſus ejuſmodi effrænam Epiſcopi opem efflagitant, merito quidem, cum idcirco in ſublimitate arcis ſit conſtitutus, ut inferioribus ſuccurrat: ac diſcordia parochiani cum ſuo parocho longe tolerabilior eſt, quam parochorum cum ſuo Epiſcopo; ille ſiquidem ſe ſolum ſubducit ſuo Paſtori; iſti parochias integras: ille ſibi, & vix alteri nocet; iſti tum ſibi,

tum

tum univerſo gregi, quem hoc ipſo, quo non ſinunt ſe ſpiritu capitis regi, a Corpore Chriſti, quantum in ipſis eſt, ſeparant; namque *ſcire debet*, inquit S. Cyprianus ep. 69. *Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & ECCLESIAM IN EPISCOPO, & ſi quid cum Epiſcopo non ſunt, in Eccleſia non eſſe: cum Eccleſia, quæ Catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa; ſed ſit utique connexa, & cohærentium ſibi invicem ſacerdotum glutino copulata.*

Piget referre, quæ pluribus in locis paſſim obſervavimus, nimirum quibuſdam Parochis ſatis non eſſe, quod cum Epiſcopo eam ſpiritus unitatem non ſervent, quæ caput inter, & membra organica requiritur, niſi collegas ſuos in hancce ſchiſmatis ſpeciem adducant, ſi iſti ex mente Epiſcopi, utpote primi hierarchæ, toti pendeant, quemadmodum ſupra deſcriptus ordo hierarchiæ poſtulat, illorum dicteriis exagitantur, traducuntur ut adulatores, honoris, & inanis gloriæ cupidi, delatores, a quibus cavendum ſit; atqui ex S. Ignatio epiſtola ad Smyrnæos, *Qui occultans ab Epiſcopo aliquid operatur, diabolo præſtat obſequium*; ſolvit enim hierarchicum ordinem, quo Eccleſia terribilis eſt adverſariis, ut caſtrorum acies ordinata; tollit connexionem membrorum cum capite, communicationem ſpiritus, & divinarum motionum, quæ a primo hierarcha in inferiores tranſmitti debent, ut omnes juxta hierarchiæ inſtitutionem, & ſcopum ad Dei ſimilitudinem adducantur, ac deificentur.

C A P U T VII.

De Monachis, & Religioſis.

Nihil addendum videretur iis, quæ de poteſtate hierarchica, & ſacro principatu divinitus ſuis gradibus diſtincto prolixius diſputavimus, niſi viſum eſſet nonnullis, monachos, ſeu religioſos inter hierarchas numerandos, & quidem in proximo gradu ad Epiſcopos, utpote qui magis proprie, inquiunt, quam Parochi, ſuccedant ſeptuaginta duobus diſcipulis.

Cum autem plura in monachis ſpectari poſſint 1. nomen; 2. ſtatus; 3. character ſacerdotalis, quo pleriſque

eique inſigniuntur; 4. cura paſtoralis, ad quam quidam ex iis aſſumuntur, prius de eorum nomine, & ſtatu dicendum, quam controverſiam ingrediamur; ex nominis enim interpretatione, & ſtatus definitione perſpicuum fiet, an, & quomodo monachi ad hierarchiam pertineant, an ut principes, an ut ſubditi, ſit ergo.

§. I. *De ordine, & ſtatu monachorum.*

Q. I. Unde *nomina religioſi, & monachi?*

R. Nomen religioſi derivatur a religione, ſignificatque Dei cultorem: quamvis autem nomen illud ſit commune omnibus, qui veram religionem profitentur, atque ea ratione chriſtiani Principes vocentur religioſiſſimi Principes; appropriatur tamen iis, qui, abdicatis rebus omnibus, divino cultui ſe totos mancipant: ſolentque ſimpliciter, & antonomaſtice, inquit S. Thomas, appellari religioſi, Græce *therapeutæ*, id eſt *Dei cultores*; *& aſcetici*, Latine *ſupplices*, ſcilicet a præcipuo munere eorum, quod eſt Deum exorare.

Nomen vero monachi, quod Latine ſolitarium ſignificat, auctor hierarchiæ eccleſiaſticæ c. 7. deducit ab individuа, & ſingulari vita, ad quam aſpirant hujus inſtituti cultores, vere enim ſolus eſt in mente hujus auctoris, qui relinquit ſe ipſum, & cætera, ut ſoli Deo vacet.

Ergo nomina religioſi, & monachi ſunt prorſus ſynonyma, idem ſignificantia, & promiſcue uſurpata a veteribus, ut teſtatur laudatus auctor citato cap. 6.: enimvero juxta nominum interpretationem eo ipſo, quo quis relictis omnibus ſoli Deo adhærere ſatagit, religioſus eſt, & monachus: „Sancti præceptores noſtri, *inquit auctor ille*, divinis eos appellationibus ſunt proſecuti: alii quidem therapeutas (*hoc eſt Dei cultores*), alii vero monachos, cum a ſincero Dei famulatu, atque cultu, tum ab individua, & ſingulari vita denominantes: quippe quæ ſanctis rerum divinarum conjunctionibus ipſos ad deiformem quandam unitatem, Deoque gratam perfectionem adducat.

Ergo religioſi, aut monachi nomen eſt divina appellatio, & titulus gloriæ, & honoris: proindeque,

ut Beati Petri Apoſtoli verbis utar I: epiſt. cap. 4. non erubeſcat frater in hoc nomine, nec ejus ſigna abſcondat: quod ſine peccato, & cujuſdam apoſtaſiæ ſpecie fieri nequit; ſed ſi exprobretur ipſi ab infidelibus, & mundanis hominibus, beatus erit: *Quoniam quod eſt honoris, & gloriæ ſuper eum requieſcit*; ſed eo titulo ſubditos non habet, nec ullus ei principatus competit.

Uſu tamen, & conſuetudine nunc monachi nomen iis dumtaxat tribuimus, qui a frequentia hominum ſeparati ſolitariam vitam ducunt, ut Carthuſiani, Benedictini, Bernarditæ &c.; religioſos vero vocamus, qui in populo verſantur, paſtorumque adjutores ſunt in concionibus, & ſacramentorum adminiſtratione, ut Mendicantes, Canonici regulares &c.: regula autem, ſub qua vivunt tam monachi, quam religioſi, omnes appellantur regulares.

Quæres 2. *Quid eſt ſtatus monachorum, ſive religioſorum?*

R. Eſt ſolemnis, & immutabilis profeſſio tendendi ad eam charitatis perfectionem, quæ in hac vita mortali haberi poſſit.

Dicitur 1. *ſolemnis, & immutabilis profeſſio*, quia ex S. Thoma ad ſtatum requiritur immobilitas: unde quis poteſt eſſe in charitate perfectus, etiamſi non ſit in ſtatu perfectionis; cum liberum ei ſit relinquere ſuum vivendi inſtitutum? hinc S. Doctor colligit, Epiſcopum eſſe in ſtatu perfectionis, utpote qui animarum curam deſerere non poſſit abſque diſpenſatione ſummi Pontificis; Curatum vero, quantumcumque perfectus ſit, & dignus ſuo munere, quod requirit perfectionem adeptam, ut capite ſequenti dicetur, non eſſe in ſtatu perfectionis, quia profeſſio ejus non eſt fixa, & immobilis, cum poſſit abſque diſpenſatione monaſterium ingredi, ut ab omnibus curis liber ſe totum det contemplationi: monacho vero, ſive religioſo numquam licet a profeſſione ſua recedere, etiamſi ad prælaturam aſſumatur, ut docet Innocentius I. epiſt. 2. ad Victricium, quæ refertur cauſa 16. quæſt. 1. cap. „De monachis, *in quo ſic habetur:* Si poſtea ad clericatus ordinem pervenerint, ſtatuimus non debere eos a priore propoſito diſcedere: *quæ*

ex-

expendens S. Thom. 2. 2. q. 185. ad 8. ſic ſcribit: Status religionis ad perfectionem pertinet, quaſi quædam via in perfectionem tendendi: ſtatus autem epiſcopalis ad perfectionem pertinet tanquam quoddam perfectionis magiſterium: unde ſtatus religionis comparatur ad ſtatum Epiſcopalem, ſicut diſciplina ad magiſterium, & diſpoſitio ad perfectionem: diſpoſitio autem non tollitur perfectione adveniente, niſi forte quantum ad id, in quo perfectioni repugnat: quantum autem ad id, quod perfectioni congruit, magis confirmatur, ſicut diſcipulo, cum ad magiſterium pervenerit, non congruit, quod ſit auditor: congruit tamen ipſi, quod legat, & meditetur etiam magis, quam ante."

Dicitur 2. *profeſſio tendendi ad perfectionem*, quibus vocibus duo ſignificantur, 1. ad profeſſionem monaſticam, ſeu religioſam non requiri, ut quis actu ſit perfectus; quemadmodum is, qui curam animarum ſuſcipit: „Ad ſtatum Epiſcopalem, *inquit S. Thom.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 1. *ad* 2., præexigitur vitæ perfectio, ut patet per hoc, quod Dominus a Petro quæſivit, ſi plus eum cæteris diligeret, antequam ei committeret paſtorale officium; ſed ad ſtatum religionis non præexigitur perfectio, ſed eſt via ad perfectionem: unde & Dominus *Matth.* 19. Non dixit: *Si es perfectus, vade, vende omnia quæ habes;* ſed *Si vis perfectus eſſe:* Et hujus differentiæ ratio eſt, quia ſecundum Dionyſium (5. cap. Eccleſ: Hierarch.) perfectio pertinet active ad Epiſcopum, ſicut ad perfectionem; ad monachum autem paſſive, ſicut ad perfectum: requiritur autem, quod ſit perfectus aliquis ad hoc, quod poſſit alios ad perfectionem adducere; quod non præexigitur ab eo, qui debet ad perfectionem adduci," hinc ex conſtanti praxi Eccleſiæ inſignibus peccatoribus conſulitur, ut monaſteria ingrediantur, quia ſtatus religionis, inquit S. Th. qu. 186. art. 1. ad 4., eſt convenientiſſimus pœnitentiæ locus, ut habetur cap. *Admonere* cauſa 33. qu. 2.

2. Iiſdem vocibus innuitur, eum fallaciter amplecti ſtatum religionis, qui non intendit dare operam perfectioni acquirendæ; vox enim omnium Theologorum eſt, profeſſionem monaſticam eſſe ſtatum perfectionis acquirendæ: „Ipſa perfectio charitatis, *inquit S. Th.* q. 186, *art.* 2., eſt finis ſtatus religionis,.. & ideo

 ille,

ille, qui ſtatum religionis aſſumit, non tenetur habere perfectam charitatem, ſed tenetur ad hoc tendere, & operam dare, ut habeat charitatem perfectam: " quod imprimis animadvertere debent, qui vel regendis monialibus præficiuntur, vel earum confeſſiones excipiunt; nam ex eodem S. Doctore citato art. ad 1. religioſus eſt profeſſionis ſuæ tranſgreſſor, ſi contemnat ad perfectionem tendere, quemadmodum qui intra ſcholas, ſi ſcientiæ acquirendæ animum non adjicit, larvatus eſt diſcipulus.

Dicitur 3. *charitatis perfectionem*; quia perfectio cujuſque rei conſiſtit in acquiſitione ultimi finis, qui eſt ſummum illius bonum, quo ultimo perficitur: atqui Deus eſt hominis ultimus finis, & ſummum bonum, ad quod non prevenitur, niſi per charitatem, quia ſola ex omnibus virtutibus hominem Deo conjungit juxta illud I. Joann. cap. 4.: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: ergo hominis perfectio conſiſtit in charitate, ad quam aſſequendam, nutriendam, perficiendam inſerviunt aliæ virtutes, & omnis monaſtica diſciplina; nam ex Apoſtolo I. Tim. 1. *Finis præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*.

Dicitur 4. *quæ in hac vita haberi poteſt*; eſt enim duplex charitatis perfectio: alia abſoluta, & ſimpliciter dicta, qua quis in Deo omnem cogitationem, omnemque affectum ſemper actualiter ponit: cujus & mens a Dei conſpectu nuſquam recedit, & voluntas jugiter fervido in eum amore inflammatur: iſta perfectio in patria cæleſti habebitur, ſed non eſt hujus vitæ propter humanas infirmitates, quæ ex cupiditate, & ex amore ſui ſuperſtite proficiſcuntur, quibus animum identidem ad terrena delabi, ac deprimi, etiam ſanctiſſimi quique in ſeipſis experiuntur: alia perfectio, quam Theologi vocant ſecundum quid, per quam Juſti in terris poſiti omnem ſive cogitationem, ſive affectum ad Deum reducere ſerio enituntur; atque idcirco ea incunctanter removere, quibus poſſunt vel amore Dei avocari, aut in ſuo curſu retineri, ac retardari: ſic perfectus viator dicitur, qui ea illico deponit, quæ ipſum poſſunt in curſu remorari; qui reditu in patriam omni feſtinatione properat; qui carpit

iter brevius ac tutius, ſeque prorſus ab iis continet amentibus, quæ ſeſe per urbes peregrinantibus ultro offerunt, qui ſic vivunt, perfecti dici poſſunt, comparati cum aliis juſtis, qui in ſæculo degunt rebus temporalibus diſtenti, quia etſi iſti non deflectant a via, quæ ducit ad Deum, in quo ſpem ſuam, finemque ultimum collocant; alio tamen mente abſtracti, nonnunquam ſubſiſtunt in via, ſuavitatis hujus vitæ delibandæ, ac deguſtandæ deſiderio, a quo ſibi cavent plurimum alii juſti, qui tamen & ipſi imperfecti habendi ſunt, ſi cum beatis comparentur propter rationem, quam modo protulimus; Apoſtolus Philipp. 3. aperte indicat duplex illud perfectionis genus; verſu enim 12. cæleſtem perfectionem memorans, *Non quod jam acceperim*, inquit, *aut jam perfectus ſim; ſequor autem, ſi quo modo comprehendam*, & v. 15. ubi de perfectione hujus vitæ loquitur, ſic addit: *Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus:* nimirum nunquam perfecte in hac vita impletur primum illud præceptum; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & ex tota anima tua*: atque ut ad ejus perfectionem, qualis haberi poteſt in hac mortali vita, perveniantur, cœtera animo abjicienda ſunt, ſicut idem Apoſtolus innuit v. 13.: *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe: unum autem, quo quidem retro ſum obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor.*

Ex qua expoſitione intelligitur, viros regulares ratione ſuæ conditionis eſſe in via perfectionis juſtis in terra degentibus propriæ; ſiquidem ad conſequendam perfectionem charitatis, ſummamque animæ cum Deo conjunctionem, cuncta repudiant, quæ nutrire, ac fovere poſſent cupiditatem, hoſtem charitatis tam capitalem, quam ſempiternum: hæc quippe charitati inſidiatur ſine ulla intermiſſione, & per mille modos ab amore ſui doloſe excogitatos, hoc eſt per mille neceſſitatum, aut commoditatum nomina, animam tenet occupatam, modo victus, cultuſque quæritandi cura, quæ eſt concupiſcentia oculorum; modo ſtudio ſui corporis curandi molliter, quod eſt concupiſcentia carnis, modo ac ſæpius honorum, ac famæ

comparandæ, ſive contemptus fatigandi deſiderio, quod eſt ſuperbia vitæ.

Porro viri religioſi ſuo vivendi genere toti ſe devovent ad omnes has cupiditatis motiones comprimendas: paupertatis voto nuntium remittunt bonis, ac commoditatibus vitæ hujus: voto caſtitatis, & diſciplina ſeverioris, cunctas voluptates corporis repudiant: demum obedientiæ voto non ſolum abjiciunt propriæ laudis deſiderium, ſed & quodammodo deperdunt propriæ mentis, propriæque voluntatis arbitrium, alteriusque quaſi induunt, ut nulla re prorſus retardentur, quominus omnes ſuas cogitationes, ſuoſque affectus ad Deum expedite transferant, eique toto animo conjungantur.

Perfectio ergo, ad quam religioſæ vitæ genus vocat, non in ipſis tribus votis omnino poſita eſt; cum ea tantummodo media ſint, & quaſi inſtrumenta perfectæ charitatis conſequendæ, quod & obſervatur in in collationibus Patrum, ubi dicitur, virum religioſum, qui ſolum implendis votis intentus eſt, nec ad perfectam cum Deo conjunctionem contendit, ſimilem eſſe artifici, qui comparare ſibi artis ſuæ inſtrumentorum ſupellectilem, eamque in officium diſtincte, atque ordinate diſponere ſatagit, nec ullam adhiberet diligentiam ad artis ſuæ opera conficienda: *Temporalium bonorum relictio, ſive diſtractio*, inquit Paulinus ep. 24. ad Severum, „ non decurſus ſtadii, ſed ingreſſus, nec ut meta, ſed ut janua eſt; non enim tam vincit, cum exuitur athleta, qui ideo nudatur, ut incipiat dimicare; cum legitime certaverit, coronandus, & natator amnem interpoſitum ſuperaturus exuitur, nec tamen tranſnatabit, niſi totius corporis niſu torrentis impetum ſcindat, & laborem natationis exhauriat. “

Tunc ergo viri religioſi ſtatus ſui perfectionem aſſecuti ſunt, cum per votorum uſum, atque exercitationem compararunt pium habitum comprimendi primas omnes cupiditatis motiones, Deoque inhærendi jugiter, quantum patitur humana fragilitas: *Quippe qui cum uno conjungi debeant*, inquit auctor eccleſiaſticæ Hierarchiæ c. 6., *& cum ſacra monade copulari, & ad ſacerdotalem, quantum fas eſt, vitam efformari, tanquam qui præ cæteris initiatis cum hoc ordine in-* plu-

plurimis conveniunt, majorem affinitatem habent: quamobrem viri religioſi, qui ad hunc perfectæ charitatis gradum pervenere, ſacris ſuſcipiendis ordinibus idonei ſunt, & ab functiones hierarchicas exercendas comparari.

§. II. *An, & quomodo religioſi locum habeant in Hierarchia.*

R. 1. RAtione ſui ſtatus ſunt in hierarchia, ut ſubditi, & initiandi, non vero ut principes, & initiantes.

Probatur. 1. ex libro Eccleſiaſticæ hierarchiæ c. 6., ubi auctor diſtinguit tres ordines initiandorum: primus eorum, qui initiantur, & a ſacris arcentur, ut catechumeni, energumeni, & pœnitentes; ſecundus eorum qui a labe nefaria ſunt purgati, ut ſancta plebs, quæ ſacrorum myſteriorum eſt particeps: tertius eſt ordinis monarchici, cujus non eſſe docet theoria tertia, *Allios adducere, ſed penes ſemetipſum manentem in ſolitario ſacroque ſtatu ſacerdotales ordines ſequi, & ab iis tamquam aſſeclam eorum ad divinam ſacrorum, quæ illum attingunt, ſcientiam, facile traducit*: ſimilia habet S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 5.: *Oportet*, inquit, *quod religioſi in his, quæ pertinent ad religioſam vitam, alicujus inſtitutioni, & imperio ſubdantur; unde & cauſa 7. quæſt. 5. c.* Hoc nequaquam *dicitur*, *monachorum vita ſubjectionis habet verbum, & diſcipulatus.*

Probatur 2. ratione, quia ex dictis ſtatus religionis ex ſua ratione tendit ſolummodo ad religioſum in charitate perficiendum, ideoque mulieribus æque ac viris convenit; ergo nullam tribuit poteſtatem hierarchicam; quin religioſos ſubjicit iis, a quibus perficiendi ſunt, nempe Epiſcopis, ut habetur cit. cap. 6. eccleſiaſt. hierarch.

Dices 1. Qui virtute, & ſanctitate præcellunt, ii ſunt naturaliter aliis ſuperiores: atqui tales ſunt religioſi: ergo.

Diſting. maj.: ſunt aliis ſuperiores dignitate, & meritis, concedo; auctoritate, nego maj. Eſt enim error Valdenſium, quemque Concilium Conſtantienſe

 ſeſſ.

ſeſſ. 15. expreſſe damnavit in VViclefo, cujus hæc fuerat propoſitio: *Quicumque eſt humilior, & in amore Chriſti quoad ſuam Eccleſiam amantior, eſt in Eccleſia militante major, & proximus Chriſti vicarius*, denique beatiſſima Virgo omnium creaturarum ſanctiſſima, ac perfectiſſima poteſtate hierarchiam caruit.

Dices 2. Religioſi, etiamſi non ſint clerici, diſtinguuntur a laicis ex S. Hieronymo: ergo non ſunt numerandi inter initiandos.

Diſting. anteced.: quoad aliquem ordinem, & ſtatum, quia non conſtituit hierarchiam, concedo; ſecus, nego; nam ex eodem S. Hieronymo clerici ſunt monachorum patres.

Inſtabis, Monachi in jure inter clericos annumerantur: ergo.

Diſting. anteced.: quoad privilegia fori, quibus monachi æque gaudent, ac clerici, concedo: nam ſi quis ſuadente diabolo manus violenta in monialem, vel religioſum laicum injecerit, penam canonis in gratiam clericorum ſanciti incurrit, nempe excommunicationem latæ ſententiæ, annumerantur quoad cætera clericorum propria, puta ſacrum principatum, nego antecedens.

R. 2. Ordo, ſeu principatus hierarchicus non competit, niſi imperfecte, & ſecum quid religioſis charactere ſacerdotali inſignitis, & delegatis ad concionandum, & confeſſiones excipiendas.

Probatur 1. ex S. Thoma ſupra laudato cap. 2. inquit 2. 2. q. 188. art. 4. ad 1., *quod ille, qui operatur ex virtute alterius, agit per modum inſtrumenti... unde quod aliquis auctoritate Prælatorum prædicet, vel alia hujuſmodi faciat, non ſupergreditur diſcipulatum, vel ſubjectionis gradum; qui competit religioſis*; 2. in ſacra Facultate Pariſienſi noſtra reſponſio eſt adeo certa, ut oppoſitam ſententiam non ſemel ſua cenſura perſtrinxerit: enimvero cum anno 1730. Menſe Decembri ad eam delata fuiſſet ſequens propoſitio: *In Eccleſia ſub Chriſto vivente in terra 72. diſcipuli proximi erant Apoſtolis, ideoque qui proprie ſuccedunt 72. diſcipulis, & illis ſimillimi ſunt, qui ſunt in Eccleſia in proximo gradu ad Epiſcopos, qui ſuccedunt loco Apoſtolorum, hi ſunt regulares, ut S. Thomas*

ac ita propriiſſime ſuccedunt eorum (diſcipulorum) *loco, & conſequenter præferendi ſunt illis, quorum labores, & munera ſunt ſub juſſu particularis* Epiſcopi, *& ex ſtatu, & vocatione aſſignantur uni parvulæ particulæ particularis* Eccleſiæ: in hanc autem propoſitionem ſacra Facultas poſt diuturnam deliberationem ſic animadvertit die 15. Februarii anni 1631.: *Iſta propoſitio*, inquit, *in quantum ad miniſteria eccleſiaſtica regulares ratione ſtatus religioſi propriiſſime 72. diſcipulis ſuccedere aſſerit, eſt nova, falſa, temeraria, præſumptuoſe aſſerta, contra communem Conciliorum, & Patrum doctrinam, & impenit S.* Thomæ: *in quantum verum auctoritate proximo gradu regulares* Epiſcopis *ſubjungit, falſa eſt, temeraria, erronea, & ordinis hierarchici deſtructiva*: anno quoque 1664. die 24. maii ſimili fortitudine eadem ſacra Facultas inſurrexit adverſus ſequentes propoſitiones ex lib. gallice edito Jacobi de Vernant excerptas.

1. *Religioſi ab initio Eccleſiæ functionum hierarchicarum exercitio fuere addicti, ad quod hodierno tempore incumbunt.*

2. *Religioſi tam ſancte commiſſis ſibi exercitiis functi ſunt, tantaque utilitate animarum ſaluti adlaborarunt ut* Epiſcopi *non alios quam monachos cenſuerint deſtinandos pro ſacramento pœnitentiæ populo chriſtiano adminiſtrando.*

3. *Ante Concilium Viennenſe (anno 1311. celebratum) religioſi & concionibus, confeſſionibus præficiebantur, a ſuis unice Generalibus, vel Provincialibus cum propriis Definitoribus nominandi, abſque ulla ab* Epiſcopis *dependentia.*

De iis autem propoſitionibus mature examinatis, & diſcuſſis ſic cenſuit ſacra Facultas, *Hæ propoſitiones*, inquit, *ſunt falſæ, & manifeſtam auctoris imperitiam produnt.*

Probatur 2. ratione, quia ordo, & principatus hierarchicus iis proprie non competit, qui ſubditos non habent, quibus divina ordinatione præſint, ac imperent: atqui religioſi charactere ſacerdotali inſigniti, & ad concionandum delegati, non habent ex inſtitutione divina ſubditos, quibus præſint, & imperent; namque 1. ratione characteris ſacerdotalis præci-

 ſe,

ſe, non magis principatum obtinen, quam presbyteri ſæculares nulli Eccleſiæ adſcripti, qui ex omnium conſenſione non ſunt proprie in hierarchia principes: ratione vero delegationis ad concionandum non conſtituntur ex S. Thoma ſupra laudato in ordine hierarchico; tum quia miniſtri hierarchici ſunt inſtitutionis divinæ; delegatio vero eſt inſtitutionis eccleſiaſticæ, prorſuſque pendet a voluntate prælatorum, qui illæſo ordine hierarchico eam æque denegare poſſunt religioſis, ac presbyteris ſæcularibus; tum quia delegatus non principem agit, ſed mandatum principis dumtaxat exequitur; ut jam obſervavimus ex S. Thoma cit. cap. 2.

Dixi, principatum non competere religioſis ſacerdotibus, niſi imperfecte, & ſecundum quid, quia ſacerdos quilibet (niſi ob crimen fuerit ſuſpenſus) jus habet offerendi ſacrificium, in quo pro populo mediatorem agit apud Deum, aſtantibus benedicit, iiſque Euchariſtiam diſtribuit, quæ functiones ſunt aliquatenus hierarchicæ, & quandam præſtantiam in benedicente arguunt: nam ex Apoſtolo Heb. 7.: *Sine ulla contradictione, quod minus eſt a meliore benedicetur*: ſed completum, & perfectum principatum non ſupponunt in ſacerdote, qui non eſt Paſtor, cum non habeat ſubditos, quibus præſit, & imperare poſſit.

Dices. Illi magis proprie, quam Parochi ſunt ſucceſſores 72. diſcipulorum, qui illis ſunt ſimiliores, quique ab initio ſub Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus in ſecundo ordine functiones hierarchicas obierunt: atqui tales ſunt ſacerdotes regulares; namque 1. æmulantur vivendi rationem a Chriſto 72. diſcipulis præſcriptam, & eorum exemplo ſine calceamentis, ſine ære in zonis Chriſtum ſequuntur, atque annuntiant: 2. certum eſt homines hujuſmodi ſeverioris diſciplinæ utilius ſtudium, & operam impendiſſe ad aliorum ſalutem; S. quippe Hieronymus ep. ad Nepotianum de clericis ait: *Dominus pars clericorum eſt; qui autem Dominum poſſidet, nihil extra eum habere poteſt: quod ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem habet, cum iſtis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur*: cum ergo religioſi ſacerdotes hactenus obſervaverint hunc vivendi morem, & ideo regulares

di-

dicantur, potiori jure in hierarchia agnoſcendi ſunt inter initiantes, quam clerici ſæculares, qui a priſtina regula deſcivere.

Diſtinguo majorem: qui ſunt 72. diſcipulis ſimillimi in ordine, & poteſtate hierarchica, concedo; in moribus, nego majorem; namque fideles tam viri, quam mulieres tempore Apoſtolorum æmulabantur vitæ inſtitutum 72. diſcipulorum: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia* Act. 4. verſ. 32., quis vero illos propterea ſucceſſores 72. diſcipulorum dixerit?

Diſtinguo ſimiliter minorem: religioſi ſacerdotes ſunt ſimillimi 72. diſcipulis quoad vitæ inſtitutum, tranſeat: quoad vocationem ad exercendos actus hierarchicos, nego minorem; ipſorum enim non eſt alios ad Deum adducere, ut ſupra docet auctor hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſed ſtudere perfectioni adipiſcendæ ſub cura Epiſcoporum.

Dixi, *tranſeat*; quamvis enim 72. diſcipuli, ſicut & Apoſtoli paupertatem impenſe coluerint, probari tamen non poteſt, eos monachorum vota emiſiſſe, quia ex Sanct. Thoma 2. 2. q. 185. art. 6. ad 1. *Perfectio chriſtiana vita non conſiſtit eſſentialiter in voluntaria paupertate; ſed voluntaria paupertas inſtrumentaliter operatur ad perfectionem vitæ: unde non oportet, quod ubi major paupertas eſt, ibi ſit major perfectio; quin imo poteſt eſſe ſumma perfectio cum magna opulentia; nam Abraham, cui dictum eſt Gen.* 17.: Ambula coram me, & eſto perfectus, *legitur fuiſſe dives*: & in reſponſione ad 2. docet verba illa: *Nolite poſſidere aurum* &c. in mente S. Auguſtini non præcipiendo, ſed permittendo fuiſſe a Chriſto prolata, ita ut eorum ſenſus ſit, nolite poſſidere aurum, quia providi, ut hi, ad quos vos mitto, neceſſaria vobis ſuppeditabunt. *Dignum enim eſt*, inquit, *operarius mercede ſua*; ſecundum vero S. Chryſoſtomi interpretationem Chriſtum ita præcepiſſe diſcipulis, „*Quantum*, inquit, ad illam miſſionem, qua mittebantur ad prædicandum Judæis, ut per hoc excitarentur ad confitendum de ipſius virtute, qui eis abſque ſumptibus provideret; ex quo tamen non obligabantur ipſi, vel ſucceſſores eorum, ut abſque propriis ſumptibus Evangelium prædicarent...

ſtultum autem videtur dicere, quod tot SS. Pontifices, ſicut Athanaſius, Ambroſius, & Auguſtinus, illa præcepta transgreſſi fuiſſent, ſi ad ea ſervanda ſe crederent obligari. " ſuadetur iſthæc interpretatio ex Luc. c. 22. v. 36. ubi Chriſtus ex hoc mundo diſceſſurus commonet diſcipulos ſibi deinceps providendum contra famem, & nuditatem: *Sed nunc*, inquit, *qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram:* ex quibus perſpicuum eſt, Chriſtum non prohibuiſſe ſuis miniſtris, ne quid proprium haberent: ſed hac de re fuſius egimus, ubi de nomine clericorum: ergo religioſi ex eo non dicuntur regulares, quod adhæreant regulæ a Chriſto præſcriptæ, cum nullam hic præſcripſerit; ſed quod vitam degant ſub regula ſui fundatoris.

Inſtabis 1. plures ordines, ut canonicorum regularium, mendicantium, inſtituti ſunt ad officia hierarchia obeunda: ergo religioſi ſacerdotes ejuſmodi ordinum ex ſuo ſtatu principatum æque, ac parochi in hierarchia eccleſiaſtica tenent.

Diſtin. antec.: inſtituti ſunt ad officia hierarchica obeunda; ubi, & quando ad ea ab Epiſcopis vocabuntur, & delegabuntur, concedo; ita ut ſine delegatione Epiſcopi jure ſuo poſſint illa exercere, quemadmodum parochi, nego antec. Sed & illud obſervandum, quod Epiſcopi ejuſmodi religioſos ſine conſenſu eorum præfecti nec ad ordines promovere nec ad officia eccleſiaſtica delegare debeant, ut habetur 16. q. 1. c. *Cum Monachi*, & cap. *Cum pro utilitate*, ex quo evidens fit, ejuſmodi religioſos per delegationem non amittere ſubjectionis ſtatum: ſed ex conſenſu ſui ſuperioris commodare ſe dumtaxat exequendis miniſteriis hierarchicis.

Inſtabis 1. Generales miniſtri ordinum religioſorum cum ſubditos regunt cum ea juriſdictionis poteſtate, qua Epiſcopi ſuos diœceſanos; iis enim imperant, cenſuris, ubi opus eſt, inobedientes percellunt, ligatos pœnitentes abſolvunt, quin & ſacerdotes approbant, ac delegant ad eorum confeſſiones audiendas: ergo ſub illo ſaltem reſpectu ſuperiores religioſorum ordinum ſacrum principatum exercent, non ſecus ac Epiſcopi.

Diſting. antec.: regunt ex privilegio, ex quo in Con-

Conciliis OEcumenicis generales miniſtri ſuffragium fuerunt, concedo; regunt auctoritate a Chriſto inſtituta, & eorum ſtatui, ac officio annexa, nego antecced. Itaque latum eſt diſcrimen inter religioſum electum ad officium generalis, vel provincialis miniſtri, & Epiſcopum, aut Parochum aſſumptum ad regimen Eccleſiæ; poteſtas enim juriſdictionis in Epiſcopo, & Parocho eſt a Chriſto quoad primariam inſtitutionem; uterque regit, ille diœceſim, iſte parochiam auctoritate a Deo accepta, & ab ejus ſtatu divulſa, licet ejus exercirium propter crimen aliquando ſuſpendi poſſit: contra vero officium generalis, aut provincialis miniſtri 1. non eſt inſtitutionis divinæ, ſed eccleſiaſticæ; 2. poteſtas ligandi, & ſolvendi non eſt neceſſario conjuncta cum ejuſmodi officio; namque omiſſis monialium congregationibus, quæ ab uno capite reguntur ſine poteſtate ligandi, & ſolvendi, & confeſſarios approbandi, plures ſunt virorum ordines religioſi, ut militum hieroſolymitanorum, fratrum charitatis, quorum ſupremus miniſter caret tam ampla poteſtate.

Quod igitur miniſtri generales religioſorum ordinum tanta auctoritate gaudeant in ſuos ſubditos, privilegium eſt gravibus de cauſis ab Eccleſia ipſis conceſſum: cum enim illi ordines ſint per diverſas provincias, & regna diffuſi, vix unitas, & membrorum cum capite conjunctio in iis ſervari poſſet, ſi ab ordinariis locorum regerentur, ideoque magis expedire viſum eſt, ut Epiſcopi in ſuperiores hujuſmodi congregationum omnem curam, & ſollicitudinem refunderent cum juriſdictione quaſi epiſcopali, poteſtate delegandi ad ſuorum ſubditorum confeſſiones excipiendas; ſed propterea illi ſuperiores non exuerunt ſubjectionem, quam in profeſſione ſolemniter voverunt, quia ex S. Th. 2. 2. q. 186. art. 5. ad 3. ſubjectio religioſorum principaliter attenditur ad Epiſcopos, ſicut perficiendorum ad perficientes.

R. 3. Religioſi ad munus epiſcopale, aut parochiale aſſumpti ſunt perfecte in ordine hierarchico: ratio evidens eſt: quia non ſecus ac Epiſcopi, & Parochi ſæculares ordinatione divina præſunt ſubditis, & poteſtate ordinaria eos purgant, illuminant, ac perficiunt,

ciunt, & quidem felicius, ſi meliores ex iis eligantur, ut vult S. Auguſtinus.

Dices. Religioſi ſunt in ſtatu ſubjectionis, atqui ſubjectio opponitur principatui: ergo religioſi aſſumi nequeunt ad dignitates hierarchicas.

Diſting. maj.: ſunt in ſtatu ſubjectionis ad perfectionem adipiſcendam, quomodo diſcipulus ad ſcientiam acquirendam, qua acquiſita poteſt evadere magiſter, concedo; ſunt in ſtatu ſubjectionis ſervilis, qualis eſt ſubjectio mancipiorum, nego majorem: diſting. quoque min.: ſubjectio ſervilis opponitur principatui, concedo; ſubjectio tyronis, & diſcipuli, nego min.; ejuſmodi quippe ſubjectio diſponit ad magiſterium: noſtram reſponſionem egregie explicat S. Th. 2. 2. qu. 185. art. 8., cujus verba operæ pretium eſt exſcribere: *Status religionis*, inquit, *ad perfectionem pertinet quaſi quadam via in perfectionem tendendi; ſtatus autem epiſcopalis ad perfectionem pertinet, tanquam quoddam perfectionis magiſterium: unde ſtatus religionis comparatur ad ſtatum epiſcopalem, ſicut diſciplina ad magiſterium, & diſpoſitio ad perfectionem: diſpoſitio autem non tollitur perfectione adveniente, niſi forte quantum ad id, in quo perfectioni repugnat: quantum autem ad id, quod perfectioni congruit, magis confirmatur; ſicut diſcipulo, cum ad magiſterium pervenerit, non congruit, quod ſit auditor; congruit tamen ipſi, quod legat, & meditetur etiam magis, quam ante: ſic ergo dicendum eſt, quod ſi qua ſunt in regularibus obſervantiis, quæ non impediant pontificale officium, ſed magis valeant ad perfectionis cuſtodiam, ſicut eſt continentia, paupertas, & alia hujuſmodi, ad hæc remanet religioſus etiam factus Epiſcopus obligatus, & per conſequens ad portandum habitum ſuæ religionis, qui eſt hujus obligationis ſignum: ſi quæ vero ſunt in obſervantiis regularibus, quæ officio pontificali repugnent, ſicut eſt ſolitudo, ſilentium, & aliqua abſtinentia, vel vigiliæ graves, ex quibus impotens corpore redderetur ad exequendum pontificale officium, ad hujuſmodi obſervanda non tenetur; in aliis autem poteſt diſpenſatione uti, ſecundum quod requirit neceſſitas perſonæ, vel officii, & conditio hominum, cum quibus vivit, per modum, quo etiam prælati religionum in talibus ſecum diſpenſant.*

Atque

Atque hæc dicta ſint de ordine hierarchico, qui ex tribus, unde conſtituitur hierarchia, primo loco occurrit juxta ejus definitionem ſupra allatam: *Hierarchia eſt ſacer ordo; ſcientia, & actio*: ſupereſt ergo, ut pauca dicamus 1. de ſcientia, ſine qua ordo eſt inutilis ex Hugone ſupralaudato; ac demum de actionibus hierarchicis.

CAPUT VIII.

De ſcientia, & aliis chariſmatibus ad hierarchiam requiſitis.

Auctor cœleſtis hierarchiæ in ſæpius laudata definitione omnia hierarchiæ chariſmata ad ſcientiam reducit eo ſenſu, quo Apoſtolus Rom. 3. v. 28. juſtificationem, & omnia gratiarum dona tribuit fidei, non quam fingunt hæretici, ſed quæ per charitatem operatur; hoc eſt ſcientiam in hierarchia requirit auctor noſter, non quæ inflet, ſed quæ per charitatem inferiores ædificet, eoſque ſimul illuminet, & divino amore incendat: *Neceſſe eſt*, inquit c. 1. eccl. hierarch., *ut & ipſe Pontifex pro ſua conditionis natura, modo, & ordine in divinis myſteriis, ac rebus perficiatur, deificetur, & ſubditis ſuis divinam ſimilitudinem, qua ipſe divinitus ineſt, pro ſua cujuſque dignitate impertiat*: & iterum, *Omni porro ordini ſacro communis ſcopus eſt, erga Deum, & res divinas continua dilectio*, ut ſcilicet ex fervore charitatis prodeat & doctrinæ fulgor, *Eſt enim tantum lucere vanum*, inquit S. Bernard. ſerm. in nativ. S. Joannis Baptiſtæ, *tantum ardere parum; ardere, & lucere perfectum*: quæ duo Chriſtus in ſuo præcurſore conjuncta fuiſſe teſtatus eſt, cum dixit Jo. 5.: *Ille erat lucerna ardens, & lucens*: quod expendens S. Bernardus cit. ſerm. ſic habet: *Non ait lucens, & ardens, quia Joannis ex fervore ſplendor, non fervor prodiit ex ſplendore; ſunt enim, qui non eo lucent, quia fervent; ſed magis fervent, ut luceant: at iſti plane non fervent charitatis ſpiritu, ſed ſtudio vanitatis*: itaque amor Dei primum locum obtinet inter hierarchiæ chriſmata, quia ex S. Thoma 2. 2. q. 184. art. 7. ad 2. hoc ipſum, quod

quod clerici intendunt his, quæ pertinent ad proximorum ſalutem, *provenit ex abundantia dilectionis divinæ*: ſed cum cognitio ordine naturæ amorem præcedat, primo loco de ſcientia dicendum; ſecundo de charitate: ſic igitur.

§. I. *De ſcientia neceſſaria ad functiones hierarchicas.*

CErtum eſt 1., ſcientiam eſſe abſolute neceſſariam ad functiones hierarchicas obeundas, quia ſine ſcientia, inquit Hugo, eſt actio reprehenſibilis, & ordo inutilis: 2. ignorantiam eſſe irregularitatem, circa quam nulla poteſt eſſe diſpenſatio, cum ſit juris naturalis, & divini, ut conſtat ex c. 4. Oſeæ: *Quia in ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*: Chriſtus Matth. 23. maledicit imperitis, qui ad munia hierarchica obrepunt: *Væ vobis* inquit, *duces cæci*: & c. 15. extremam perniciem iis prædicit: *Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*: in quibus verbis S. Auguſtinus advertit, non ſolum qui ducitur, ſed & qui imperite ducit, ſimul in foveam cadere: ſed dubitari poteſt, quæ, & quanta ſcientia requiratur ad functiones hierarchicas rite obeundas: itaque.

Q. 1. *Quæ hierarcham ſcire oportet?*

R. Evidenter colligitur ex ſcopo hierarchiæ, & ex hierarcharum officio: ſcopus hierarchiæ eſt ſubditos ad Deum adducere, & deificare: *Eſt autem hæc deificatio*, inquit auctor Eccleſiaſt. Hierarch. ep. 1., *Dei quædam, quoad fieri poteſt, aſſimilatio, unioque*; officium vero, ſive actus viri hierarchici eſt 1. ſubditos purgare ab ignorantia, errore, & labe peccati; 2. purgatos illuminare, ac ſublimiora docere, puta quæ ſit myſteriorum noſtrorum, v. g. Euchariſtiæ ſacrificii excellentia, & virtus, quæ dignitas adoptionis filiorum Dei, & quam eximium donum gratia ſanctificans, communicatioque Spiritus Chriſti, ex quo procedere debent juſtorum opera, 3. illuminatos perficere, quod Epiſcoporum proprium eſt, qui, ut plenitudinem Spiritus Sancti conferunt per ſacramenta confirmationis, & ordinis, demonſtrare debent excellen-

tio-

tiorem viam iis, qui hujuſmodi ſacramentis ſunt vel initiandi, vel jam initiati: atqui hierarcha ſubditos purgare non poterit ab ignorantia legis, & a peccato, quo legem prævaricati ſunt, niſi ipſe legem noverit, quia per legem cognitio peccati: *Peccatum non cognovi*, inquit Apoſtolus Rom. 7., *niſi per legem; nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret*: Non concupiſces.

1. Itaque ſciat neceſſe eſt legem evangelicam: tum quia *Omnis Scriptura*, ex Apoſtolo II. ad Timoth. c. 3., *divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*; tum quia Deus univerſum orbem judicabit ſecundum Evangelium ex eodem Apoſtolo Rom. 2. v. 16.; ſed cum indocti, & mundani Scripturas ſacras depravent, & ad ſua deſideria detorqueant II. Petri c. 3. v. 16., ne ſubditi inſipientium errore trahantur, accipiat hierarcha ſacrarum Scripturarum interpretationem tum ex canonibus Eccleſiæ, tum ex SS. Patrum ſcriptis: *Noſtra hierarchiæ ſubſtantia*, inquit Concilium Nicænum II. can. 2., *ſunt eloquia divinitus tradita, divinarum ſcilicet Scripturarum vera ſcientia*: unde cap. *Cum ignorantia* diſtinct. 50. habetur: *Sciant ergo Sacerdotes Scripturas ſanctas, & canones* &c. *Nulli* diſt. 38.: *Nulli Sacerdotum liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum regulis poſſit obviare*: enimvero Paſtor Angelus, ſeu nuntius Domini exercitium eſt Malach. c. 2., & ad hoc miſſus, ut verba Dei non ſua, aut alterius hominis ad plebem deferat, audiaturque ejus ſermo non ut verbum hominum, ſed ſicut verbum Dei, cui contradicere nefas ſubditi facile judicant, nec fruſtra ad id confirmandum referemus, quod aliquando audivimus a ruſticis, ſe longe vehementius affici, cum Paſtor ex libro Evangelium eis legit, interpretaturque juxta Eccleſiæ, & SS. Patrum ſenſum, quam cum orationem ad eos habet propria induſtria concinnatam, quia, inquiebant illi, verbum Dei in dubium revocare, aut impugnare non licet, ſicut verba hominum.

Apage ergo modernos illos Theologos morales, qui in libris a ſe vulgatis doctrinam morum ſtabiliunt ratiunculis, & argumentis veriſimilibus, ne dicam ſo-

phi-

phiſticis; vixque ſacrarum Scripturarum meminere, niſi ut earum ſenſum ad præconceptas opiniones deflectant; eoque progrediuntur, ut ſuſpectos in fide pronuntient, qui, ſicut fidei dogmata, ita morales concluſiones aſſerunt repetendas ex Scripturis ſacris, canonibus Eccleſiæ, & SS. Patrum ſcriptis: operæ pretium foret, ut viri hierarchici collectas apud ſe haberent propoſitiones ex ejuſmodi libris magno numero exceptas, & cenſorie notatas tum a ſummis Pontificibus, tum ab Epiſcopis per varia loca, ac præſertim gallicanis in comitiis generalibus an. 1655., 1700.; tum ab inſignibus Academiis theologicis, ne incauti decipiantur lectione ejuſmodi librorum.

2. Præter legem divinam ſunt aliæ leges humanæ tum eccleſiaſticæ, tum civiles, quæ non aſtringunt niſi certum quoddam hominum genus, & ſtatum, nempe vel clericos, vel nobiles, & locorum dominos, vel magiſtratus, vel artifices, mercatores &c., quarum notitia viris hierarchicis eo eſt magis neceſſaria, quo liberius, & frequentius in ea peccant ſubditi aliorum exemplis ſeducti: quot in artificibus peccata contra leges ipſis proprias? quot monopolia, fraudes, & uſuræ in mercatoribus velatæ nomine venditionis, ſocietatis &c.? quot injuſtitiæ in foro? quam gravia delinquunt plures e beneficiariis, ac clericis, & locorum dominis? ab iis noxis ſinguli purgandi ſunt cura hierarchæ: quomodo vero purgabit, ſi ignoret leges ſingulis ſtatibus præſcriptas? quam ergo immenſa debet eſſe hierarcharum ſcientia, cum ſcire teneantur, quæ ſunt officii omnium ſubditorum? ſed iſta hic breviter perſtricta latius, & accuratius expoſuimus, aſſeruimuſque adverſus ea, quæ objici ſolent, in praxi pœnitentiaria tractatu 1. cap. 4., & 5., ubi de prudentia ad uſum ſcientiæ omnino neceſſaria; ad quæ lectorem, ut recurrat, obnixe rogamus.

Atque hæc de ſcientia ad purgandos ſubditos neceſſaria, quæ quantumcunque videatur, in mente tamen Apoſtoli Hebr. 6. non continet, niſi prima diſciplinæ hierarchicæ elementa: „ Intermittentes, *inquit*, inchoationis ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. “

Do-

Doctrinam, qua expellitur ſubditorum ignorantia, fugantur errores, & ſordes peccati, mediante pœnitentia, eluuntur, inchoationis ſermonem appellat, quia inde incipit actio hierarchica: ſed nunquid agricola evulſis noxiis, & inutilibus herbis quieſcit; cum ideo tantum ab iis agrum purgaverit, ut in eo vera, & proficua grana ſeminaret? igitur in ordine hierarchico ſubditi purgantur, ut illuminentur: illuminantur vero, ut perficiantur; &, ut ait eccleſiaſticæ hierarchiæ auctor, deificentur per intimam cum Deo unionem, ad quam tamquam ad ſcopum hierarchia pro viribus nititur: hinc idem Apoſt. I. Cor. 3. conqueritur, quod Corinthios perfectiora illa hactenus non potuerit edocere, utpote qui adhuc ſecundum hominem ſaperent, & a carnalibus affectibus nondum eſſent expurgati: „ Non potuit, *inquit*, vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus, tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis; ſed nec nunc quidem poteſtis; adhuc enim carnales eſtis. "

Secunda igitur actio hierarchica priore præſtantior eſt illuminare ſubditos a vitiis jam purgatos: illuminantur autem, cum hierarcha, ſeu Paſtor illos ad virtutes exercendas inſtituit, docet, quæ ſint earum officia, quantum virtutes chriſtianæ diſtent a virtutibus philoſophorum, quomodo cavendum ab amore ſui, ab innata ſuperbia, & cupiditate, quæ obrepunt ſub velamine pietatis: unde *Sæpe opus noſtrum cauſa damnationis eſt*, inquit S. Gregor., *quod profectus putatur eſſe virtutis*.

Subditos ſic illuminatos, & in virtute inſtitutos excipit tertia actio hierarchica, in qua totus eſt hierarcha, ut illos perficiat in cognitione, & amore Dei, adducatque ad intimam cum Deo unionem.

Verum nemo ad tam ſublime magiſterium idoneus eſt, niſi ſit ipſe illuminatus & perfectus; nec enim lucerna lucebit, ni fuerit accenſa; nec ſpeculum radios ſolis per reflexionem tranſmittet, niſi eos ſe collegerit, porro hæc ſcientia ſplendidior eſt virtutis, ac præſertim charitatis: *Cujuslibet eorum, qui ſacrum ordinem ſortiti ſunt*, inquit auctor libri de cæleſti hierarchia c. 3., *in hoc ſita perfectio eſt, ut ad divi-*

nam

nam pro captu quiſque ſuo promoveatur imitationem, quodque divinius eſt omnium, ipſius etiam Dei (ut ſacra eloquia eloquuntur) cooperator exiſtat, DIVINAMQUE IN SEMETIPSO DEMONSTRET OPERATIONEM, QUOAD POTEST, ELUCENTEM: denique Apoſtoli vox eſt I. Cor. 2. v. 11.: *Quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei? nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis*, ſcilicet inenarrabilia gratiæ dona eccleſiæ per Chriſtum collata; notitiam quidem legum, quam diximus neceſſariam ad purgandos fideles, ſtudio, & improbo labore poteſt quis utcumque ſibi comparare; at ſcientiam, de qua hic agitur, magis decet unctio, quam lectio: unde ſubdit Apoſt.: *Animal autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei; ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere*: quod expendens S. Aug. ſer. 71. c. 18. alias ſer. 11. de verbis Domini, obſervat, Apoſtolum non negare animalem, ſeu carnalem habere Spiritum Sanctum; cum eum dicat parvulum in Chriſto, ac proinde ex Spiritu Sancto renatum; aſſeratque eumdem eſſe templum Dei, & in eo habitare Spiritum Sanctum; ſed docere dumtaxat, eum non percipere, quæ ei donata ſunt, quomodo parvulus non percipit, nec percipere poteſt animam rationalem, quæ in ipſo eſt: atqui non poteſt quis alios docere quod non percipit, v. gr. parvulus, quæ ſit natura, quæve proprietates animæ rationalis: ergo cum animalis homo non percipiat, quæ ſunt Spiritus Dei, qui ei in ſacramento datus eſt, quæ Spiritus Dei ſunt, docere nequaquam poteſt; unde auctor eccleſiaſticæ hierarchiæ cap. 1.: *Sicut*, inquit, *qui ſacrum ordinem nominavit omnium ſimul compendio ſacrorum dixit diſpenſationem; ita qui ſummum Sacerdotem appellat, Deo intime unitum ac divinum plane virum ſignificat* OMNI SACRA COGNITIONE *perpolitum*.

De perfectione autem ſcientiæ, quam auctor noſter hic in ſummo Sacerdote requirit, idem ſentiendum, quod de perfectione charitatis ſupra diximus, ſcilicet neutram in hac mortali vita poſſe eſſe ſimpliciter perfectam, ſed ſecundum quid tantum, ac proinde ſicut in charitate, ita in ſcientia ſalutis, ſeu hie-

rar-

rarchia ſemper proficiendum: David, cui occulta ſapientiæ fuerant manifeſta, quam ſæpiſſime Deum precatur, ut illi tribuat intellectum, illum illuminet, revelet ejus oculos &c.: Salomon hominum ſapientiſſimus teſtatur Eccleſ. 7., nedum ſe ad ſapientiæ plenitudinem perveniſſe, quin ſibi viſum eo a ſe longius recedere, quo ardentius ad eam niteretur, quia quæ illa guttatim defluunt, ſitim potius incendunt, quam extinguunt: Apoſtolus chariſſimo ſuo Timotheo, qui ab infantia ſacras Literas didicerat, & ab eo apprime excultus fuerat, nihilominus præcipit I. Tim. 4. ut attendat lectioni, exhortationi, & doctrinæ: ſed quod amplius mirum videri debet, ipſemet Apoſtolus ad tertium cælum raptus librorum uſu, & lectione animum reficiebat etiam ſenex, & morti proximus, ut patet ex cap. 4. II. ad Tim. v. 13. quæ operæ pretium fuit obſervare, ut extimulentur, ſimulque erubeſcant, qui, licet literarum plane rudes, illis vix illam dant operam, ex quo inaugurati ſunt ſacerdotes, & ſaluti aliorum inſerviunt, cum ex S. Thoma ſupra laudato diſcipulus, qui ad magiſterium pervenit, magis quam ante lectioni, & meditationi præſertim Scripturæ ſacræ incumbere debeat.

Quæ hactenus diximus de ſcientia ad hierarchiam requiſita, oſtendunt quidem, quanta ſit ejus latitudo, & ſublimitas; ſed cum poſſit eſſe magis, vel minus perfecta.

Q. 2. *In quo perfectionis gradu tam multa, tamque ſublimia ſcire debet hierarcha?*

R. Cum Gloſſa in caput *Cum nobis* tit. *De electione: Eminens ſcientia bene eſt deſideranda in Prælato, competens toleranda.*

Scientia eminens eſt in Prælato, qui tam probe novit, quæ ſint officii, ut ea firmis argumentis confirmare poſſit adverſus refractarios, & occurrentia ſubditorum dubia ſolvere: hæc ſcientia imprimis eſt deſideranda in ſummo Sacerdote, cum inferiores in caſibus obſcuris, & difficilibus ad eum recurrere ſoleant, ac debeant: competenti vero ſcientia inſtructus cenſetur, qui callet elementa, & univerſaliora principia regiminis, in quo poſitus eſt, & ex iis in facilibus concluſiones deducit ad praxim; in difficilioribus autem hæſitat anceps, num generalis regula, quæ ipſum

ipſum non latet, ſingulari, quam tractat, materiæ debeat applicari, ac propterea errandi periculum proſpiciens ſapientiores conſulit, & eorum ſapientiam quodammodo reddit propriam: hic ſcientiæ gradus dicitur competens, & tolerandus præſertim in inferiore hierarcha, utpote qui ſic comparatus ſubditos prudenter regere, & ad ſcopum hierarchiæ tuto deducere queat, ubique lucens, & proprio lumine in facilioribus, & in difficilioribus alieno, ſcilicet ſapientiorum, quibus ex animo conjungitur.

Ergo qui dubitat, cæcus non eſt, nec omnino ignarus; videt enim, ſed quaſi per caliginem, italice *travvede*; videt, inquam, quid ferat jus commune, quid generatim decernant leges v. g. circa contractus, quid, & quotuplex ſit uſura, ſimonia, irregularitas, quæ, & quot impedimenta matrimonii &c.; ſed non videt, an leges illæ ſe extendant ad eam, quam tractat, materiam, ſingulares circumſtantiæ obſcuritatem ipſi pariunt; hinc fluctuat animus, variiſque cogitationibus agitatur, quæ ad ſapientis conſilium recurrere compellunt: contra vero qui univerſales diſciplinæ hierarchicæ regulas ignorat, nullam patitur difficultatem, nihil in praxi eum moratur; omnia ipſi plana, & expedita videntur; in qualibet materia, puta uſuræ, ſimoniæ, irregularitatis &c. confidenter, ac intrepide pro libidine definiens, ſubditos non purgat, ſed eorum ſordes operit; non illuminat, ſed in errore confirmat; non perficit, ſed in foveam incautos conjicit: iſthæc quotidianis experimentis perſpicuiora fiunt, quam rationibus, & diſcurſu: diverſis in diœceſibus Epiſcopis ſubminiſtravimus, quampluri mas Parochias luſtravimus, & ubique obſervavimus ex Parochis ſolos diligentiores ac peritiores aliqua in dubium vocaſſe, nodis, & difficultatibus in regimine animarum fuiſſe impeditos, a quibus ſolvi ſe, & expediri poſtularent, ceteros rerum eccleſiaſticarum rudes, ut nihil unquam intricatum, aut obſcurum reperiunt, ita nec explanandum habuiſſe, fruſtra luſtrantur eorum parochiæ, quia, ſi eis credatur, cuncta ſunt ordinata ac integra, nec quidquam ſupereſt, quod viſitantis induſtriam, ac ſollicitudinem requirat: idipſum cernere eſt in cholis, ubi auditoribus obtuſi ingenii nulla ſubo-

ritur

ritur dubitatio circa lectiones, quas excipiunt, nec capiunt, nihil habent, quod contra opponant, cum alii perſpicaciores ſimul ac ſenſum eorum, quæ dicuntur, percipiunt, percelluntur argumentis, quæ adverſari videntur, doneeque ſoluta ſint a Magiſtro non quieſcunt: ex quibus omnibus perſpicuum eſt, cum nec dubitare, nec ſapientiorum conſilio, quoties opus eſt, uti poſſe, niſi attigeris primum ſcientiæ gradum in ordine hierarchico prorſus neceſſarium.

§. II. *Quam ſanctitatis, ac charitatis perfectionem requirat hierarcha.*

QUæſtio non eſt, an ſanctitas requiratur in viro hierarchico, ut valide ſuo fungatur officio; v. g. ſacramenta adminiſtret; illud enim expendimus tractatu de ſacramentis in genere cap. 14., & tractatu de juſtitia, & jure parte 1. cap. 16: hic ſolum quæritur, quæ ſanctitatis perfectio ſit neceſſaria in ordine hierarchico, ut ſubditi laudabiliter regantur, & a labe peccati expurgati per virtutis exercitationes deducantur ad finem hierarchiæ, quem diximus eſſe intimam cum Deo conjunctionem: his præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. 1. Major ſanctitatis perfectio requiritur in Prælatis, quam in religioſis.

Probatur 1. ex Scriptura. Joann. 10. lex Paſtoribus imponitur, ut animam ponant pro ovibus, cum cæteris fidelibus, etiam religioſis, præcipiatur tantum, ut proximum diligant, ſicut ſemetipſos: *Bonus Paſtor*, ait Chriſtus, *animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*: & Joann. 21. oves ſuas Petro commiſſurus interrogavit, an ſe pluſquam alios diligeret? *Diligis me plus his?* nempe Apoſtolis: *Ego quidem*, inquit Sanct. Bernard. ſerm. 76. in Cantica, *id ſignificatum perinde puto, ac ſi illi dixiſſet Jeſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia, quod me ames & valde, perfecteque ames, hoc eſt pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam & te ... nequaquam ſuſcipias curam hanc, nec ne te intromittas de ovibus meis, pro quibus ſanguis utique meus effuſus eſt: terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.*

Pro-

Probatur 2. ex Patribus.

S. Chryſoſtomus lib. 6. de ſacerdotio: *Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, ut ſecundum exaggerationem dicam, Elias fuit, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulſus, immobilis perſeverat, & fortis:* & infra: *Si quis mihi proponeret optionem, ubi mallem placere in officio ſacerdotali, an in ſolitudine monachorum; ſine comparatione eligerem illud, quod prius dixi.*

S. Hieronymus epiſt. ad Ruſticum: *Ita age*, inquit, *& vive in monaſterio, ut clericus eſſe merearis.*

S. Auguſt. epiſt. 60., alias 76. ad Aurelium ſcribit, nonniſi probatiores inter monachos in clerum ſolere aſſumi: *Cum*, inquit, *aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat.*

Auctor hierarchiæ eccleſiaſticæ cap. 6. ſacerdotes monachis proponit tamquam exemplaria, & virtutis formam, quam imitari debent: *Quippe qui cum uno conjungi debeant, & cum ſacra monade copulari, & ad ſacerdotalem, quantum fas eſt, vitam efformari, tamquam qui præ cæteris initiatis cum hoc ordine in plurimis conveniunt, majoremque affinitatem habent.*

Probatur 3. ratione, qua S. Thomas 2. 2. qu. 184. art. 7. confirmat noſtram reſponſionem, quia nobilius, ac perfectius eſt dare, quam accipere; agere, quam pati; actus enim eſt ultima cujuſque rei perfectio: melior eſt arbor, quæ plures, & meliores fructus producit: ignis inter elementa, & ſol inter ſidera primum locum obtinent, quia ſunt magis in actu: Deus autem, utpote in omni genere perfectionis infinitus, non tam eſt in actu, quam ipſe totus actus puriſſimus omnem excludens potentiam recipiendi quidpiam, quia recipere denotat in recipiente aliquem defectum; illi enim deerat, quod recipit: hinc res quælibet etiam imperfectiſſima recipere poteſt, agere vero nequaquam; naſcens arbor incrementa accipit, ſed fructus non facit, donec ad perfectionem ſuæ ſpeciei congruentem pervenerit: atqui monachorum ſtatus eſt ad accipienda divina ex c. 6. eccleſiaſticæ hierarchiæ, Prælati vero ſe habent, ut monachorum perfectiores: ergo Prælati ex ſtatu ſuo debent eſſe religioſis perfectiores.

Dices 1. Religioſi, non vero Prælati, obſervant

quod

quod dicitur Matth. 19.: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes &c.*: ergo ſtatus religioſorum perfectior eſt ſtatu Prælatorum.

Nego conſeq., quia abdicatio rerum temporalium dupliciter ſpectari poteſt, ſcilicet vel in actu, vel in præparatione animi: ſi primo modo ſpectetur, perfectio in ea eſſentialiter non conſiſtit, ſed eam Chriſtus proponit ut inſtrumentum, non quidem abſolute neceſſarium, ſed valde idoneum ad acquirendam perfectionem: *Et ideo*, inquit S. Thom. cit. art. 7. ad 1. *nihil prohibet, ſtatum perfectionis eſſe ſine abrenuntiatione propriorum, ſicut etiam dicendum eſt de aliis exterioribus obſervantiis*: ſi autem ſecundo modo ſpectetur illa abdicatio, nempe in præparatione animi, ita ut quis paratus ſit, ubi fuerit opus, omnia dimittere, vel diſtribuire, directe & eſſentialiter pertinet ad perfectionem, ut obſervat S. Aug. l. 2. quæſt. evang c. 11., ubi ſic habet; *Oſtendit Dominus filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe juſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam*: hanc juſtitiæ plenitudinem præ ſe ferebat Apoſtolus, cum ſcriberet Philip. 4. *Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique, & in omnibus inſtitus ſum), & ſatiari, & eſurire*: S. Thom. cit. loco hæc habet: *Ad hoc autem maxime tenentur Epiſcopi, quod omnia ſua pro honore Dei, & ſalute ſui gregis contemnant, cum opus fuerit, vel pauperibus ſui gregis largiendo vel rapinam bonorum ſuorum cum gaudio ſuſtinendo*.

Inſtabit. Si Prælati, qui in ſæculo honoribus fulgent, bonis affluunt, & dilicate vivunt, perfectiores, & Deo acceptiores ſunt monachis, etiam ſeverioris diſciplinæ, iſti merito uſurpabunt verba Pſalmi 72. *Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum .... & caſtigatio mea in matutinis*.

R. Abſit a nobis, ut abſolute, & univerſim pronuntiemus, Prælatos monachis eſſe perfectiores; cum certum ſit, bænemultos e monachis non paucos Paſtores ſanctitate antecellere: ſed affirmamus dumtaxat cum S. Thoma, & omnibus Theologicis, præſertim Pariſienſis, ſtatum Prælatorum majorem perfectionem exigere, quam ſtatum monachorum: *Manifeſtum eſt*, inquit S. Th. qu. 184. a. 8., „ excellere præeminentiam,

ordinis quantum ad dignitatem, quia per ſacrum ordinem aliquis deputatur ad digniſſima miniſteria, quibus ipſi Chriſto ſervitur in ſacramento altaris, ad quod major requiritur ſanctitas interior, quam requirat etiam religionis ſtatus... unde gravius peccat, cæteris paribus, clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, ſi aliquid contrarium ſanctitati agat, quam aliquis religioſus, qui non habet ordinem ſacrum. „

Dices 2. Perfectius eſt Deum diligere, quam proximum: atqui ſtatus religioſus directe tendit ad dilectionem Dei, Paſtorum vero ad dilectionem proximi: ergo ſtatus religioſus eſt perfectior ſtatu paſtorali.

Diſtinguo minorem: ſtatus paſtoralis tendit ad dilectionem proximi ex ferventiori charitate in Deum, concedo; ſecus, nego minorem: *Hoc ipſum quod Epiſcopi intendunt his, quæ pertinent ad proximorum dilectionem*, inquit S. Thom. cit. a. 7. ad 2., *provenit ex abundantia dilectionis divinæ... hoc autem eſt majoris dilectionis ſignum, ut homo propter amicum etiam alii ſerviat, quam ſi ſoli amico velit ſervire.*

Dices 3. Vita contemplativa eſt præſtantior vita activa: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*, ait Dominus Luc. 10.: atqui officium paſtorale pertinet ad vitam activam, profeſſio vero monaſtica ad contemplativam: ergo,

Diſtinguo minorem, ut ſupra: officium paſtorale pertinet, ad vitam activam ſimul, & contemplativam, concedo; activam tantum, nego minorem: *Si præſul actione præcipuus*, inquit S. Greg. 2. parte Paſtoralis c. 1., *præ cunctis contemplatione ſuſpenſus*, utpote qui a Deo haurire debeat, quod in alios refundat.

Maneat ergo, majorem perfectiorem in ordine hierarchico requiri, quam in monaſtico, ſeu regulari: ſed præcipua quæſtio ſupereſt ſolvenda, ſcilicet quæ debeat eſſe major illa perfectio: quare.

R. 2. Ad munus paſtorale præexigitur perfectio jam adepta, cum ad profeſſionem monaſticam ſufficiat ſincera voluntas perfectionis adipiſcendæ: reſponſio ſequitur neceſſario ex præcedenti, quia Joan. 15.: *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*: atqui paſtor ex officio ſe, ſuaque ſubditorum ſaluti devovet, quod vere non præ-

ſtabit,

ſtabit niſi in eo præſupponatur perfecta charitas.

Confirmatur ex unanimi Theologorum conſenſu poſt S. Thom. qui 2. 2. qu. 185. art. 1. ad quæſtionem, num liceat Epiſcopatum appetere, ſicut profeſſionem monaſticam, ſic reſpondet ad 2.: *Ad ſtatum Epiſcopalem praexigitur vitæ perfectio, ut patet per hoc, quod Dominus a Petro quæſivit, ſi plus cum cæteris diligeret, antequam ei committeret paſtorale officium: ſed ad ſtatum religionis non præxigitur perfectio, ſed eſt via in perfectionem: unde & Dominus* Matth. 19. *non dixit*: Si es perfectus, vade, vende omnia, quæ habes; *ſed*: Si vis perfectior eſſe:, & hujus differentiæ ratio eſt, quia ſecundum Dionyſium (5. c. eccleſ. hierarch.) perfectio pertinet active ad Epiſcopum, ſicut ad perfectorem; ad monachum autem paſſive ſicut ad perfectum; requiritur autem quod ſit perfectus aliquis ad hoc, quod poſſit alios ad perfectionem adducere; quod non præexigitur ab eo, qui debet ad perfectionem adduci: eſt autem præſumptuoſum, quod aliquis perfectum ſe reputet? non autem quod aliquis ad perfectionem tendat:" quod de Epiſcopis S. Doct. ſpeciatim aſſerit, illud extendendum ad Parochos docet ſacra Facultas Pariſienſis, quia iis cum ſimiliter incumbit ſubditos ad Deum adducendi: *Status Curatorum*, inquit Gerſ. de ſtatu eccleſiaſt. conſid. 5., *eſt ſtatus perfectionis non ſolum acquirendæ, ſed etiam exercendæ; cum ſibi competat tam obligatio, quam auctoritas reducendi animas ad Deum ſecundum hierarchicos actus, qui purgare, illuminare, perficere nominantur.*

In quo autem conſiſtat adepta perfectio, egregie explicat S. Bern. ſerm. 18. in Cantica, ubi diſtinguit duplicem Spiritus Sancti operationem: *Unius quidem*, inquit, *qua nos primo intus virtutibus ſolidat ad ſalutem; alterius vero, qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum*: utramque ex propriis effectibus nominat, primam ſcilicet: *infuſionem*, alteram v. rc. *effuſionem*, quis per priorem Spiritus Sanctus tamquam in vaſa vacua, aut ſaltem nondum plena infundit virtutum dona, donec impleantur; per poſteriorem vero in plena jam nihilominus effundit, ut quæ capere, & in ſe retinere non valent, exterius refundat, infuſionem dicit eſſe religioſorum propriam, & eorum, qui rejectis gratiæ impedimentis ſerio tendunt ad per-

fectionem; effuſionem vero coram, qui curam animarum ſuſcipiunt.

Infuſio igitur in eo conſiſtit, ut quis 1. obicem charitatis removeat, peccatum ſummopere exhorreat, ac ſollicite caveat; deinde virtutem impenſe colat, illiuſque amore, & deſiderio, quod reliquum eſt cupiditatis, ac ſuperbiæ, diligenter abradat; tumque plenus, & perfectus cenſetur, cum terrena non concupiſcit, nec proſperis extollitur, nec adverſis frangitur, ſed uniformis uni Deo adhæret.

Quod ſi quæras, quid effuſio præſtare poteſt homini ſic pleno, ac perfectio? reſpondeo in mente S. Bernardi, id præſtare, quod natura nutricibus, quibus confert fontes lactis in tanta copia, ut illud ſine dolore retinere nequeant, & cum voluptate infantibus communicent, potiuſque exonerari, quam largiri videantur; dicam apertius, iſthæc Spiritus Sancti effuſio efficit, ut quis timeat alteri, ſicut ſibi, lapſum ejus doleat; ut ſuum, ſtudio procurandæ ejus ſalutis ardeat, nec quieſcat, donec, quos poteſt, ad Deum rapiat: hujuſmodi ſpiritu incitatus David dicebat Pſalm. 118. *Vidi prævaricantes, & tabeſcam:* Jeremias, cum nihil proficeret apud incredulos, nec aliud reportaret ex verbi Dei prædicatione, quam irriſiones, & probata, ſibi tacendum duxit; ſed *Sermo Dei factus eſt in corde meo,* inquit c. 9. v. 9. *quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus meis; & defeci, ferre non ſuſtinens: Talis amor zelat,* inquit S. Ber. ibid. *hic decet amicum ſponſi, hoc neceſſe eſt ardeat fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familliam ſuam: hic replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam ſecurus effundit exundans, & erumpens, ac dicens:* Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? *prædicet, fructificet... non eſt, quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas... eam nondum adeptus periculoſiſſime promovetur, quantislibet aliis videatur pollere virtutibus.*

Magna autem cautione hic opus eſt, ne quis aut retineat, quod erogandum accepit, aut in alios effundat, quod ſibi retinere debet: *Rem profectio proximi retine tibi: ſi v. g. plenus virtutibus cum ſis, foriſque nihilominus donis ſcientiæ, & eloquentiæ adornatus, metu forte, aut ſegnitie, aut minus diſcreta humilitate verbum bonum,*

quod

quod poſſet prodeſſe multis, inutili, imo damnabili ligas ſilentio; certe maledictus, quod frumenta abſcondis in populis: rurſum quod tuum eſt ſpargis, & perdis, ſi priuſquam infundaris tu totus, ſemiplenus feſtines effundere.

Quamobrem, pergit S. Doct. *ſi ſapis, concham te exhibebis, & non canalem: hic ſiquidem plene ſimul recipit, & refundit; illa vero, donec impleatur, expectat, & ſic quid ſuperabundat, & ſine ſuo damno communicat... cæterum tu, frater, cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeo tenera ... ut contra mandatum favore liqueſcat, pavore deficiat, perturbetur triſtitia, avaritia contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpicionibus inquietetur, conviitiis exagitetur ... tu, inquam, ita in propriis teipſum ſentiens, quanam dementia, quaſo, aliena curare aut ambis, aut acquieſcis?... imple prius, & ſic curato effundere; alioquin nec mihi ſcdet ditari ex te exinanitio, ſi enim tu tibi nequam, cui bonus eris? de cumulo, ſi vales adjuva me, ſin autem, parcito tibi.*

CAPUT IX.

De Actibus Hierarchicis.

Conſtat ex dictis, hierarchiam totam eſſe ad ſubditos purgandos, illuminandos, & perficiendos, de quibus actibus jam multa diximus; unum ſupereſt examinandum, de quo Catholicos inter, & Novatores exiſtit controverſia, num ſcilicet hujuſmodi actus ſolum exerceantur (ut illi contendunt) docendo, exhortando, & verbum Dei prædicando, an cum imperio, & poteſtate puniendi rebelles pœnis, & cenſuris eccleſiaſticis, ut aſſerunt Catholici.

Nomen autem cenſuræ deducunt alii a verbo *cenſeo*, ex eo quod cenſoribus arbitrium eſſet in republica Romana de civium moribus caſtigandis; alii *a cenſu*, quia cenſores populi Romani facultates æſtimabant, & in cenſum redigebant: ſumitur vero cenſura 1. pro dignitate cenſoris, ita ut dignitas illa a cenſore dicatur cenſura, ſicut dicitur a prætore prætura; 2. pro decreto cenſorio; 3. pro ipſamet caſtigatione, & pœna cenſoria: porro apud ſcriptores eccleſiaſticos cenſuræ nomen uſurpatur in ſecunda, & tertia

tia ſignificatione: in ſecunda quidem, nam judicium Eccleſiæ, vel Academiæ Theologicæ de perverſa propoſitione cenſura dici ſolet: in tertia etiam; pœna quippe ſpiritualis in contumaces decreta, aut inflicta vulgo appellatur cenſura: & hoc poſteriori modo cenſuram hic accipimus, circa quam quæremus 1. utrum exiſtat in Eccleſia poteſtas ferendi cenſuras: 2. quomodo definiatur cenſura: 3. quotuplex ſit cenſura: 4. quis poſſit ferre cenſuras, & ab iis ſolvere.

§. I. *Utrum exiſtat in Eccleſia poteſtas ferendi cenſuras?*

NEgant pſeudoreformati, utpote qui omnes actus hierarchicos referant ad ſolam verbi divini prædicationem, doceantque, Paſtores ligare, vel ſolvere, quatenus ſacra concione vel terrent incredulos judiciorum Dei comminatione, vel fideles recreant ſpe divinarum promiſſionum: admittunt quidem quandam excomunicationis ſpeciem, & larvam, uti neceſſariam ad tuendam diſciplinam; ſed contendunt, eam nullum habere effectum ſpiritualem, ut patet ex hac propoſitione 18. Lutheri cum aliis benemultis damnata a Leone X. anno 1522. *Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ; nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus;* adverſus quem errorem

R. Cum omnibus Catholicis, Eccleſia a Chriſto accepit poteſtatem ferendi cenſuras, quæ non ſunt pœnæ ſolum externæ, ſed ſpiritales.

Probatur 1. ex Scriptura. Matth. 16. Chriſtus ait Petro: *Tibi dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.*

In quibus verbis duo ſunt notanda: primo nomine clavium intelligi ſupremam poteſtatem regendi Eccleſiam, ut alibi diximus; ac proinde poteſtas clavium latius patet, quam poteſtas remittendi, aut retinendi peccata; extenditurque ad leges ferendas, controverſias in materia fidei, & morum terminandas, ad diſpenſandum in votis, ac denique ad pœnas in contumaces decernendas; iſthæc enim ad regimen Eccleſiæ ſunt omnino neceſſaria: ſecundo, quod ſi ligatum aut ſolutum fuerit in terris, fore quoque ligatum, & ſolutum

tum in cælis: ergo poteſtas hic Petro promiſſa non eſt limitanda ad pœnas exteriores, & temporales; nam ejuſmodi pœnas ligant ſolum in terra, & per mortem ſolvuntur.

Quod ſpeciatim hic promittitur Petro, ſalvo ejus primatu, promittitur omnibus Apoſtolis Matth. 18.: iis enim dicitur v. 18. *Amen dico vobis: quacumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo*: & v. 17. præmiſerat: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*.

Probatur 2. ex traditione.

2. Apoſtolus eam agnovit in ſe poteſtatem I. Cor. 4. v. 21. *Quid vultis*, inquit, *in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis*? II. Cor. 13.: *Hæc abſens ſcribo, ut non præſens durius agam ſecundum poteſtatem, quam Dominus dedit mihi*: ea uſus eſt Cor. 5. erga inceſtum: *Jam judicavi ut præſens eum, qui ſic operatus eſt... cum virtute Domini noſtri Jeſu tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis*: & I. Timoth. 1. v. 20. *Ex quibus eſt Hymeneus, & Alexander, quos tradidi Satanæ*: quæ de pœna mere externa intelligi nequeunt.

Tertullianus temporibus Apoſtolorum vicinus Apol. cap. 39. de conventibus Chriſtianorum ſic ſcribit: *Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina; nam & judicatur cum magno pondere, ut apud certos de Dei conſpectu; ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur*: hoc referri debent, quæ tractatu de pœnitentia retulimus de gradibus pœnitentiæ publicæ, in quibus pœnitentes a ſacris arcebantur.

S. Chryſoſt. hom. 4. in epiſt. ad Hebræos, refertürque 11. qu. 3. cap. *Nemo*: *Nemo contemnat vincula eccleſiaſtica*, inquit, *non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, & Dominus fecit homines tanti honoris*: quæ intelligi nequeunt de poteſtate infligendi pœnas mere externas, & temporales, cum ejuſmodi poteſtas competat cuilibet, magiſtratui, & patrifamilias.

S. Auguſt. lib. de correptione, & gratia cap. 15. & habetur cap. „Corripiantur 24. qu. 3. Corripiantur,

inquit, a præpoſitis ſuis ſubditi fratres correptionibus de charitate venientibus pro culparum diverſitate diverſis, vel minoribus, vel amplioribus, quia & ipſa, quæ damnatio nominatur, quam facit epiſcopale judicium, qua pœna in Eccleſia nulla major eſt, poteſt, ſi Deus voluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere, atque proficere... paſtoralis neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia; ſeparare ab ovibus ſanis morbidam, ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam: " mitto epiſtolas decretales in corpore juris canonici collectas, in quibus frequentiſſime decernuntur cenſuræ.

Dices. Chriſtus nullam Eccleſiæ dedit poteſtatem, quæ ſit in deſtructionem: atqui poteſtas ferendi cenſuras eſt in deſtructionem; per eam quippe fidelibus ſubtrahuntur ſpiritalia bona eorum ſaluti vel neceſſaria, vel admodum utilia: unde S. Chryſoſtomus ſerm. de anathemate ait: *Aut anathematizas viventem, aut mortuum: ſi mortuum, impie agis, quia jam ſub jure humano non exiſtit, ſed Domino ſuo ſtat, vel cadit: ſi vivum, impie etiam agis, nam eum, qui ad bonum converti poteſt, abſcindis.*

Neg. min., cujus confirmationem diſtinguo; ſubtrahuntur ſpiritalia bona ad tempus in remedium, ut ſpiritus ſalvus ſit, quemadmodum ægro ſubtrahitur panis, ut depellatur febris, conc.; ſubtrahuntur in perpetuum, & in exterminium, neg. min. Itaque cenſura eſt pœna *medicinalis*, *non mortalis*; *diſciplinalis*, *non eradicans*, ut habetur cap. *Cum medicinalis De ſententia excommunicationis* in 6., ferturque ad tempus, ut peccator pudore ſuffuſus tandem reſipiſcat; ſic in foro conſcientiæ quibuſdam adhuc in bono propoſito fluctuantibus differtur abſolutio, ut gratiæ impedimenta a ſe removeant: porro hujuſce diſciplinæ uſus eſt in ædificationem, nedum in deſtructionem.

Ad auctoritatem S. Chryſoſtomi reſpondeo, S. Doctorem abſolute non denegare Eccleſiæ poteſtatem anathematizandi; ſed ſolum reprehendere illius poteſtatis abuſum, ut patet tum ex mox laudata homil. 4. in epiſt. ad Hebræos; tum ex ipſomet ſermone de anathemate, in quo docet, ejuſmodi poteſtatem eſſe conceſſam ſolis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, Apo-

ſto-

ſolumque raro ea uſum fuiſſe: quare privatos objurgat, quod ex odio, & inimicitiarum cauſa inimicis ſuis crebro anathema dicerent, immemores hujus præcepti, *Diligite inimicos veſtros;* aitque, privata eorum jurgia, quibus ſe invicem mordebant, offendere etiam gentiles: carpit etiam Epiſcopos, qui peccantes impatientius ferebant, eoſque ſine ſpe veniæ a Corpore Chriſti præcidebant, cum tamen de eorum emendatione bene ſperandum foret.

§. II. *Quomodo definiatur cenſura?*

R. DEſcribi poteſt, *pœna ſpiritualis, & medicinalis ob gravem culpam cum contumacia, ad tempus eccleſiaſtica poteſtate inflicta baptizatis, qua privantur immediate uſu communium bonorum ſpiritualium:* ſinguli definitionis termini accurate ſunt expendendi: cum ex iis ſolvi debeant quamplurimæ difficultates, quæ in hac materia occurrunt: itaque

Dicitur 1. *pœna*, ut cenſura diſtinguatur ab irregularitate, quæ ex ſua ratione generica non eſt pœna; omnis quippe pœna ſupponit peccatum: atqui plures irregularitates non ſupponunt peccatum, ſed oriuntur ex ſolo defectu, puta corporis, vel animæ.

Dicitur 2. *ſpiritalis*, quia differt cenſura eccleſiaſtica a pœnis exterioribus, quas decernit civilis poteſtas.

Dicitur 3. *medicinalis*, quia eſt ad corrigendum delinquentem obſtinatum; qua parte cenſura diſtinguitur a depoſitione, & degradatione, quæ ſunt in meram vindictam; per depoſitionem quippe clericus in perpetuum privatur omni beneficio, & officio clericali abſque ſpeveniæ, etiamſi ad meliorem frugem ſe recipiat, & ſatisfactionem offerat; per degradationem vero privatur privilegio clericali, redigiturque ad laicorum ordinem.

Dicitur 4. *ob culpam*, quia omnis pœna ſupponit peccatum, alioquin eſſet injuſta; qua voce cenſura differt tum ab irregularitate, quæ nonnunquam eſt ex defectu inculpabili, ut jam obſervavimus; tum a ceſſatione a divinis officiis, a quibus abſtinere debent etiam inſontes non in pœnam, ſed in ſignum doloris ob injuriam Eccleſiæ illatam.

Dices cum Soto. Ceſſatio a divinis eſt interdi-ctum locale: atqui interdictum locale eſt vera cenſu-ra: ergo.

Nego maj. 1. Quia ceſſatio a divinis indici poteſt ab inferiore adverſus ſuperiorem per modum juſtæ de-fenſionis ex cap. *Quamvis*, *De officio ordinarii* in 6., ubi capitulum Cathedralis Eccleſiæ indicere poteſt ceſſationem a divinis adverſus perſonam ipſum injuſte gravantem, cujuſcumque illa ſit dignitatis, & præ-minentiæ: atqui cenſura ferri non poteſt niſi a ſu-periore in inferiorem: 2. quia qui violat ceſſationem a divinis, licet peccet, & (ſi regularis ſit) pœnam excommunicationis incurrat ex Clementina *Ex fre-quentibus*, non ſit tamen irregularis, ſicut qui vio-laret cenſuram.

Dicitur 5. *ob gravem culpam*, quia injuſtum fo-ret gravem pœnam imponere ei, qui leviter pecca-vit: atqui cenſura totalis & completa eſt pœna gra-vis: ergo.

Dixi *totalis*, quia ſunt aliquæ cenſuræ partiales, ut excommunicatio minor, ſuſpenſio ad breve tem-pus, & ab aliquo tantum officio, quæ non neceſ-ſario ſupponunt culpam gravem, vel propriam, vel alienam: propria quidem requiritur ad excommunica-tionem, quæ eſt omnium cenſurarum graviſſima; alie-na vel ſufficit ad interdictum, & ſuſpenſionem: hinc ſententia excommunicationis non debet ferri in Com-munitatem, ſed in privatas perſonas, quæ delique-rint ex cap. *Romana Eccleſiæ* tit. *De ſententia excom-municationis* in 6.: *In Univerſitatem: vel Collegium*, inquit Innocentius IV., *proferri excommunicationis ſen-tentiam penitus prohibemus, volentes animarum pericu-lum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnum-quam contingeret, innoxios hujuſmodi ſententia irreti-ri; ſed in illos dumtaxat de Collegio, vel Univerſita-te, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur*: con-tra vero interdictum, vel ſuſpenſio decerni poteſt in totum Collegium propter gravia, quæ in illo com-miſſa ſunt, cap. *Si ſententia* titulo *De ſententia ex-communicationis* in ſexto.

Ut autem grave peccatum ſit materia cenſuræ, re-quiritur 1., ut actus ſit externus ex cap. *Erubeſcant*

diſt.

diſt. 32., ubi Urbanus II. ſic habet: *De manifeſtis quidem loquimur, ſecretorum autem & cognitor Deus, & judex eſt:* & cap. *Tua nos* extrav. *De ſimonia: Nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare*: 2. ut actus ſit completus, v. g. ſimonia ex utraque parte completa, niſi aliud exprimatur in lege: ita communiter Theologi, colligiturque ex c. *Hac autem verba De pœnit.* diſt. 1.

Dixi *niſi aliud exprimatur in lege*, quia aliquando lex pœnam extendit ad actus prævios ad ultimum, ad mandantes, aut conſulentes, etiamſi non ſequatur ultimus actus: ſic per Bullam Pii V. excommunicantur ſimoniaci confidentiarii ex ſola conventione inter eos inita, & per conſtitutionem Clementis VIII., & ſtatutum Cleri Gallicani, qui provocant ad duellum, vel illud acceptant, ſunt excommunicati ipſo facto, etiamſi non ſequatur conflictus.

Dicitur 6. *cum contumacia*, id eſt cum præcepti, & pœnæ eccleſiaſticæ contemptu: ita de excommunicatione habetur expreſſe cap. *Conſtitutionem* tit. *De ſententia excommunicationis* in ſexto, ubi Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunenſi decernit irritam plane eſſe excommunicationem, niſi præcedat monitio: *Judices*, inquit, *ſive monitionibus tribus utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquorum dierum competentia intervalla, niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderando*: ex quibus verbis gloſſa colligit, ad minus inter quamlibet monitionem intercedere debere duos dies: ſatis autem non eſt, ut monitiones fiant ad domicilium, ut ajunt, ſed una ſaltem debet fieri nominatim ipſi perſonæ, niſi ex dolo ſe occultet: ſed lex iſta ſpectat ſolummodo excommunicationem ab homine, ſeu quæ fertur per modum ſententiæ; nam ad excommunicationem, quæ fertur ipſo jure, non alia requiritur monitio, quam comminatio cenſuræ incurrendæ in ipſo jure contenta: utrum autem, quæ hic præſcribuntur pro excommunicatione, extendenda ſint ad ſuſpenſionem, & interdictum, diſſentiunt Theologi: negant Cajetanus, & nonnulli alii: affirmant Sotus, Sayrus, Suarez, Aviſa, Bonacina &c.

Ergo lex, aut ſententia cum comminatione ex-

communicationis, aut ſuſpenſionis obligat ſub mortali, quia ex gravi pœna, ut alibi diximus, colligitur, legem obligare ſub gravi peccato, remque prohibitam, aut præceptum eſſe magni momenti, ſi non in ſe ſpectatam, ſaltem ex circumſtantiis, & fine, quem ſibi præſtituit legiſlator: ſic venatio, armorum geſtatio, popinæ frequentatio, quamvis in ſe ſpectatæ ſint indifferentes, clericis tamen aliquando prohibentur ſub pœna ſuſpenſionis, quia inde ſolent oriri ſcandala, & magna in regimine eccleſiaſtico incommoda.

Ergo ignorantia probabilis, ſeu invincibilis, ſicut excuſat a peccato, ita & a cenſura: aliquis v. gr. iniit pactum ſimoniacum in materia beneficiali, invincibiliter ignorans ejuſmodi pactum eſſe prohibitum, excommunicationem non incurrit: idem dicendum de eo, qui licet non excuſetur a peccato, neſcivit tamen huic peccato cenſuram eſſe annexam, quia contumax non eſt, utpote qui non fuerit monitus: ita expreſſe habetur c. *Ut animarum* tit. *De conſtitutionibus* in ſexto.

Dices. Plures in jure leguntur cenſuræ latæ ob peccatum præteritum, uſuſque obtinuit in foro eccleſiaſtico, ut judex ſuſpendat clericum manifeſtis criminibus convictum, quibus ex jure nulla annexa erat cenſura: ergo ad incurrendam cenſuram non eſt neceſſaria monitio, nec proinde contumacia.

R. Theologos, qui negant monitionem neceſſario prærequiri ad ſuſpenſionem, his momentis ſtabilire ſuam ſententiam; alios vero abſolute negare antecedens: 1. quia ejuſmodi pœnæ decernuntur vel propter animum in malo obfirmatum, ac proinde propter peccatum præſens; vel ad extorquendam debitam ſatisfactionem, quomodo in litteris monitoriis ſontes excommunicantur, niſi ſatisfecerint tempore præfixo, & ita propter peccatum futurum: 2. quando in foro eccleſiaſtico ſuſpenduntur clerici præciſe ob crimen præteritum, illa pœna proprie non eſt cenſura, ſed debita ſatisfactio, tum ob injuriam Deo illatam, tum ob datum fidelibus ſcandalum; idque ſuadetur 1. quia cenſura proprie dicta, utpote medicinalis, ſolvi debet, quando peccator ſincere reſipiſcit: atqui ejuſmodi pœnæ non ſolvuntur ante tempus a judice præſcriptum, quæcunque pœnitentiæ ſigna dederint illi clerici: 2.

quia

quia ligatus cenſura ſuſpenſionis abſolutione indiget: atqui clerici illi, termino elapſo, ſacris muneribus defunguntur abſque ſuperioris abſolutione: ergo hujuſmodi pœnæ non ſunt cenſuræ proprie dictæ.

Dicitur 7. *ad tempus*, quia cenſura eſt in remedium, & hac parte diſtinguitur a depoſitione, & degradatione, quæ ſunt in perpetuum.

Dicitur 8. *eccleſiaſtica poteſtate inflicta*, quia cenſura eſt privatio ſpiritualium bonorum, quæ cum laici non habeant in ſua poteſtate, penes eos non eſt illa ſubtrahere: hinc abbatiſſæ, ut obſervavimus, ubi de diaconiſſis, non decernunt cenſuras proprie dictas, ſed pœnas dumtaxat œconomicas, nec mos eſt, ut ſuperior eccleſiaſticus deleget laicos, qui ejus nomine, & auctoritate ferant cenſuras.

Dicitur 9. *baptizatis*, quia ad ferendas cenſuras requiritur juriſdictio: atqui Eccleſia non habet juriſdictionem in non baptizatos: *Quid enim mihi*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 5.: *de iis, qui foris ſunt, judicare?* quæ ergo leguntur excommunicationes a ſanctis viris in animalia prolatæ, cenſuræ non ſunt, ſed diræ deprecationes.

Baptizati autem non ſubjiciuntur cenſuris, niſi ſint adulti: & ratione utantur, quia alioquin non ſunt capaces peccati, quod cenſura neceſſario præſupponit: ſed utrum adulti impuberes cenſura ligari poſſint, quæſtio eſt, ad quam

R. Ex communi Theologorum ſententia adulti impuberes poſſunt valide ligari cenſuris; id enim manifeſte colligitur ex cap. finali *Pueris*. extrav. *De ſententia excommunicationis*: *Pueris*, inquit Gregorius IX. *qui in canonem inciderunt ſententia promulgata ſive ante, ſive poſt pubertatem poſtulent ſe abſolvi, poteſt diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium impertiri; cum propter defectum ætatis, in qua fuit commiſſus exceſſus, rigor ſit manſuetudine temperandus*: hic ſummus Pontifex agnoſcit, pueros illos ſententia excommunicationis eſſe ligatos, cum ſcribat eos abſolutione indigere: ſed rigorem canonis temperet, quatenus non vult, excommunicationem illam Sedi Apoſtolicæ eſſe reſervatam, ſed Epiſcopo diœceſano: idem prius Alexander III. reſponderat Archiepiſcopo Senonenſi c. *Super eo*.

eodem tit., in quem textum notat gloſſa, ætatem excuſare non a toto, ſed a tanto.

Dicitur 10., *quæ privantur immediate uſu communium bonorum ſpiritualium*, eorum ſcilicet, quæ adminiſtrat Eccleſia, non aliorum; ſunt enim in Eccleſia quædam bona, quæ a Paſtorum miniſterio pendent; alia vero, quæ a Chriſto immediate conſequuntur: quod ut intelligas.

Advertes, quemadmodum in corpore humano bona triplicis generis diſtinguuntur, 1. ſpiritus vitales, & animales, qui immediate fluunt a capite: 2. exterior membrorum, ac totius corporis apta gubernatio, quæ quidem eſt a capite, ſed mediantibus organis: 3. ipſorum membrorum inter ſe communio, qua mutuo ſe juvant: *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra* 1. Cor. 12.: ſimiliter in Eccleſia aliqua eſſe bona, quæ Chriſtus tanquam caput per ſeipſum influit, nempe gratiarum, ac virtutem dona; alia, quæ nonniſi per miniſtros communicat, ut ſacramenta, beneficia &c.; alia, quæ exurgunt ex communi membrorum unione, ac compage, ut orationum ſuffragia, & mutua ſubſidia: bona primi generis, ut gratia ſanctificans, & actualis, quæ ſunt privata, & propria recipientis, non auferuntur, niſi per peccatum, quod ſeparat a Chriſto: unde cenſura excommunicationis non impedit, quominus excommunicatus auxilia ſupernaturalia a Chriſto recipiat, quibus movetur ad perfectam contritionem, quam gratia ſanctificans ſtatim ſubſequitur: cenſura igitur ſolum privat bonis ſecundi, & tertii generis, quorum adminiſtratio ad Eccleſiam pertinet: privat, inquam, immediate ejuſmodi bonis ſpiritualibus; mediate vero quibuſdam bonis temporalibus, puta fructibus beneficii, quæ a ſpiritualibus pendent; nam aliis temporalibus, quæ non ſubſunt ejus juriſdictioni, & adminiſtrationi, nullatenus privat.

§. III.

§. III. *De diviſione cenſuræ*.

Q. 1. QUomodo dividitur cenſura?

R. Dividitur 1. in juſtam, & injuſtam: 2. in eam, quæ eſt a jure, & eam, quæ ab homine: 3. in latam, & ferendam: 4. in excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum: hæc poſterior diviſio eſt communior, magis accurata, traditurque ab Innocentio III. c. *Quærenti De verborum ſignificatione*.

Q. 2. *Quotuplici modo cenſura poteſt eſſe injuſta?*

R. Duplici: aliquando enim cenſura injuſta eſt valida, & ſervanda; aliquando vero prorſus irrita, & contemnenda.

Valida eſt cenſura, licet injuſta: cum adſunt omnia ad eſſentiam cenſuræ requiſita, puta crimen, & monitio; ſed deſunt quædam accidentalia, v. gr. non procedit ex amore juſtitiæ, ſed ex odio; fertur ſine ſcripto, nec in ea exprimitur cauſa, ut præſcribit Concilium Lugdunenſe I., referturque cap. *Cum medicinalis De ſententia excommunicationis* in ſexto: vel reus tantam pœnam non meretur, excommunicatur v. gr., cum ſatis eſſet eum ſuſpendi: de ejuſmodi cenſura intelligendus eſt S. Gregorius homil. 6. in Evang., in qua ſic habet: *Sententia Paſtoris ſive juſta, ſive injuſta ſit, timenda eſt*.

Irrita eſt cenſura injuſta, & prorſus nulla, quando vel deficit ordo ſubſtantialis, monitio verb. gr. non præceſſit excommunicationem: vel deeſt cauſa, propter quam fertur, nempe peccatum mortale, a quo immunis eſt, qui putatur reus.

Cenſura evidenter, & publice invalida contemni poteſt: probabiliter tantum invalida ſervari debet, donec a ſuperiore declaretur irrita, quia in dubio favendum eſt ſuperiori; idem dicendum, ſi publice non conſtet cenſuram eſſe invalidam: excommunicatus v. g., vel ſuſpenſus, qui conſcius non eſt peccati, propter quod excommunicatus eſt, vel ſuſpenſus, ſed non poteſt probare ſuam innocentiam, tenetur ad vitandum ſcandalum exterius ſe gerere tanquam excommunicatum, vel ſuſpenſum, quamvis celebrans privatim, & ſecluſo ſcandalo, nec peccet, nec irregu-

gularis fiat juxta communiorem ſententiam: qui ſine ſua culpa latam ejuſmodi pœnam patienter ſuſtinent? *Hos*, inquit Sanct. Auguſtinus libr. de vera religione cap. 6., *coronat in occulto Pater in occulto videns:* Et Origenes in cap. 3. Levitici relatus ſub nomine Sancti Hieronymi cap. *Si quis* 24. quæſt. 3.: *Si quis*, ait, *non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur, ſi ipſe non ante exiit, hoc eſt ſi non ita egit, ut mereatur exire, nihil læditur in eo, quod non recto judicio ab hominibus videtur expulſus; & ita ſit, ut ille, qui foras mittitur, intus ſit; & ille foris, qui intus retinetur.*

Quæres 3. Quid *eſt cenſura a jure, quidve cenſura ab homine?*

R. Cenſura a jure eſt ea, quæ in canonibus Eccleſiæ, & ſtatutis Epiſcoporum exprimitur, ac per modum legis fertur, ut interdictum, quod decernitur canone *Omnis utriuſque ſexus* in eos, qui in Paſchate non communicant: cenſura vero ab homine dicitur, quæ fertur a ſuperiore per modum præcepti tranſitorii, & hæc duplex eſt: alia generalis, quæ generatim fertur, v. g. in ſubditos clericos, qui popinas frequentaverint; alia ſpecialis, quæ fertur in certam ac determinatam perſonam.

Diſcrimen eſt inter hujuſmodi cenſuras; namque 1. cenſura a jure non definit morte legiſlatoris, aut amotione ab officio; ſed vim habet, quandiu ſucceſſor eam non revocaverit: cenſura vero ab homine morte ſuperioris, aut ejus amotione ſtatim expirat: ſermo eſt hic de cenſura contrahenda propter peccatum futurum, non vero de jam contracta ante mortem ſuperioris propter peccatum præteritum; hæc quippe manet poſt mortem ſuperioris, nec tollitur, niſi per claves Eccleſiæ: 2. cenſura a jure, vel ab homine per ſententiam generalem non eſt reſervata, niſi expreſſe habeatur in canone, ſive ſtatuto, vel in mandato ſuperioris cap. *Nuper* tit. *De ſententia excommunicationis*; cenſura vero ab homine per ſententiam ſpecialem eſt reſervata, nec tolli poteſt, niſi ab eo, qui eam tulit, vel ab ejus ſuperiore, vel ſucceſſore, vel delegato.

Q. 4. *Quid eſt cenſura ſententia lata, vel ferenda?*

R. Cenſura latæ ſententiæ eſt ea, quæ incurritur ipſo

ipſo facto, id eſt ſtatim atque peccatum admiſſum eſt abſque alia judicis ſententia: cenſura vero ſententiæ ferendæ non incurritur ipſo facto ante ſententiam judicis, minuſque eſt cenſura, quam cenſuræ incurrendæ monitio, ſeu comminatio, quam ſi ſubditus contempſerit, contumax evadit, ſicque judex abſque alia monitione cenſuram in illum ferre poteſt; quamvis ferre non ſoleat, niſi iterata monitione, ut præceptum v. g. communionis paſchalis intra certum tempus præfixum impleat; forte enim implere jam meditabatur; forte etiam juſta de cauſa diſtulit: quare audiendus eſt priuſquam cenſura ligetur.

Q. *Quibus indiciis cognoſcitur cenſuram eſſe latæ, vel ferendæ ſententiæ?*

R. Cenſura eſt latæ ſententiæ, quando ſuperior hiſce vocibus utitur: *Ipſo jure, ipſo facto, latæ ſententiæ, confeſtim, ex tunc, ſubjaceat excommunicationi, ſit excommunicatus, anathema ſit*, ſi tamen verba illa imparativi modi *ſit excommunicatus, excommunicetur, vel ſuſpendatur*, dirigantur ad alterum judicem, ut cenſuram excommunicationis, vel ſuſpenſionis ferat, non denotant cenſuram ſententiæ latæ, ſed ferendæ, ut patet ex canon. *Omnis utriuſque ſexus* pro communione paſchali, & annua confeſſione; in quo Patres Lateranenſes utuntur imperativo modo adverſus eum, qui præcepto annuæ confeſſionis non ſatisfecerit: *Alioquin*, inquit, *& vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura*: quæ verba in omnium ſententia non denotant, niſi ſententiam ferendæ ſententiæ, quia non ipſimet Patres interdicunt; ſed jubent, ut judices ordinarii ejuſmodi contumaces interdicant.

Cenſura vero ferendæ ſententiæ his terminis ſolet exprimi, *ſub pœna excommunicationis, ſuſpenſionis &c., ſub interminatione anathematis, decernimus excomunicandum, ſuſpendendum &c.*: & in dubio autem, an cenſura ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ, judicandum eſt eſſe dumtaxat ferendæ ſententiæ, quia odia non ſunt amplianda, ſed reſtringenda, in mitiorem partem accipienda juxta effatum omnium Theologorum, & Juriſperitorum.

Circa excommunicationem autem, ſuſpenſionem, & in-

interdictum plura ſunt diſcutienda diſtinctis paragraphis.

§. IV. *De excommunicationis nomine, & diviſione.*

Quæres 1. QUID *nomine excommunicationis ſignificatur?*

R. Excommunicatio dicitur a nomine *communio*, & præpoſitione *ex*: ita ut excommunicari idem ſit, ac extra communionem fieri: unde apud veteres totuplex dicebatur excommunicatio, quotuplex diſtingui poteſt fidelium inter ſe communio.

Communio autem inter fideles per antonomaſiam ſignificat euchariſtiæ perceptionem, quia, in ea maxime cum Chriſto, & inter ſe uniuntur: *Unus panis*, inquit Apoſtolus 1. Corinth. 10., *unum corpus, multi ſumus omnes, qui de uno pane participamus*: pœnitentes igitur a ſacra menſa expulſi dicebantur excommunicati, eorumque excommunicatio erat minor, vel major pro diverſitate graduum pœnitentiæ, quibus ab altari erant minus, vel magis remoti; namque ex dictis tractatu de pœnitentia quatuor erant pœnitentium gradus; ſcilicet conſiſtentiæ, ſubſtractionis, auditionis, & fletus; conſiſtentium excommunicatio minor erat excommunicatione ſubſtratorum; illi quippe licet oblationis non eſſent participes, ſacrificio tamen intererant, a quo excludebantur ſubſtrati: horum tamen excommunicatio minor erat excommunicatione audientium in tertio gradu pœnitentiæ, quia communicabant precibus, quæ pro illis a clero fundebantur, a quibus repellebantur audientes: ſed omnium maxima erat excommunicatio flentium, qui ab Eccleſiæ ingreſſu arcebantur, & ita remotiſſimi erant ab euchariſtia.

Verum ejuſmodi pœnæ non erant cenſuræ, de quibus nunc agimus; nec excommunicationes, propter quas ejuſmodi excommunicati haberentur ut ethnici, & publicani; Epiſcopus quippe, & clerus ſingularem eorum curam gerebant; quin ſi quis illorum ante peractam pœnitentiam prœmatura morte reperetur, ſacrificium pro eo offerebatur, & ſepultura eccleſia-

ſiaſtica donabatur: idem dicendum de excommunicatione, qua feriebatur Epiſcopus, qui ſine cauſa ad Synodum provinciæ nec convenerat, nec miſerat, ex Concilio Aurelianenſi IV. can. 12. Toletano XI. can. 15.; per ejuſmodi enim excommunicationem Epiſcopus ſeparabatur ſolum a communione ſuorum collegarum, cum interim in ſua diœceſi particeps eſſet euchariſtiæ, omniaque pontificalia, & ſacerdotalia munia obiret ex Concilio Carthaginenſi V. can. 13.: omiſſis igitur veterum excommunicationibus.

Q. 2. *Quotuplex excommunicatio ſecundum hodiernam Eccleſiæ diſciplinam?*

R. Duplex, ſcilicet minor, & major: hæc interdum anathema dicitur, id eſt maledictio, ſeu ſeparatio cum execratione a corpore Chriſti; cum minor excommunicatio excommunicatum ab Eccleſia non exſcindat, ſed ſolummodo privet aliquibus Eccleſiæ bonis, puta euchariſtiæ, ut dicetur §. ſequenti.

Dices. Anathema ab excommunicatione diſtinguitur cap. *Cum non ab homine* tit. *De judiciis*, & cap. *Ingeltrudem* 3. qu. 4.: ergo triplex eſt excommunicationis genus.

Diſtinguo antecedens: diſtinguitur ab excommunicatione minori, concedo; ab excommunicatione majori, ſubdiſtinguo: diſtinguitur accidentaliter quoad modum, & ſolemnitatem, concedo; quoad rem nomine ſignificatam, nego antecedens. Patet reſponſio vel ex ipſo Concil. Trid., ubi anathema toties repetitum nihil aliud ſignificat, quam excommunicationem majorem.

Major itaque excommunicatio aliquando fertur ſolemniter: nempe cum perſona propter atrocius crimen nominatim eſt excommunicanda: ſolemnitas autem illa deſcribitur c. *Debent* 11. qu. 3. quod ſic ſe habet: *Debent duodecim ſacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis, vel excommunicationis projicere debent in terram, & conculcare pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis:* gloſſa in verbum *conculcare* ait: *Nec poſtea ſumentur* (lucernæ) *ad aliquem uſum; ſed foras projicientur, ut*

ſal

ſal infatuatum; uſus tamen obtinuit, ut Parochi denunriando excommunicationis ſententiam ſolemnitatem adhibeant; ſed cum promiſcue eam adhiberent in qualibet excommunicatione etiam generalis ſententiæ, plures Epiſcopi merito prohibuerunt, ne abſque eorum ſpeciali mandato illa ſolemnitas uſurpaſerur; ex quibus ſatis intelligitur, anathema non magis ligare, quam ſimplicem excomunicarionem; ſed ſolummodo majorem incutere timorem.

Majori excommunicatione perculſi dicuntur 1. præciſi, & abſciſſi tanquam rami a trunco, qui brevi areſcunt; & membra a corpore, a quo ſpiritum vitalem haurire nequeunt, & in corruptionem abeunt; nam ex S. Aug. non vivit ſpiritu Chriſti, niſi corpus Chriſti: 2. ſatanæ traditi ex Apcſtolo 1. Corinth. 5.: *Judicavi*, inquit, *tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis*, quia ovis ſcabioſa lupo tradi cenſetur hoc ipſo, quo ex ovili ejicitur; Eccleſia quippe eſt Chriſto ovile, in quo oves ſub Paſtore optimo ſecuræ accubant: eſt & arx munitiſſima Chriſti virtute circumvallata, adverſus quam portæ inferi non prævalent: porro inde expelli quid aliud eſt, quam ſatanæ tradi, qui *ſicut leo rugiens quærit, quem devoret*? I. Petri 5.

Addit Apoſtolus, excommunicatum tradi ſatanæ *in interitum carnis*, quia tunc temporis dæmon excommunicatos vexare ſolebat etiam in corpore, variis ſcilicet morbis, & vulneribus, ut gentiles recens ad fidem converſi viſibilibus, ac formidandis ejuſmodi ſignis credibilia haberent, quæ audiebant de ſpirituali, & inviſibili excommunicationis pœna eo magis horrenda, quo anima, quam afficit, præſtantior eſt corpore: quæ autem de ea ſcripſerunt Patres antiquiores, operæ pretium eſt nonnulla referre.

S. Cyprianus epiſtola ad Pomponium: *Spirituali gladio*, inquit, *ſuperbi, & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur.*

S. Hilarius in Pſ. 118. *Qui ab Eccleſia corpore reſpuuntur, quæ Chriſti eſt corpus, tanquam peregrini, & alieni a Dei corpore dominatui diaboli traduntur.*

S. Hieron. epiſt. 1. *In veteri lege quicunque ſacerdotibus*

tibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo, aut gladio cervice ſubjecta contemptum expiabat eruore: nunc vero inobediens ſpirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Eccleſia rabido dæmonum ore diſcerpitur: & in c. 6. Oſeæ: *Sicut olim de paradiſo Adam, ſic modo iſti de Eccleſia ejiciuntur.*

S. Gregorius Nyſſenus oratione in eos, qui ægre ferunt reprehenſiones: *Si haberes oculos apud animæ eſſentiam, oſtendiſſem tibi, qui a communione abactus es, ſpeciem condemnati graviſſimis vinculis cervice depreſſi, nullum membrorum liberum, aut ſolutum habentis, atque utinam cum vita ſupplicium terminaretur; nunc autem, ſi quid hic malum contigerit, & mors repente tanquam fur nocte advenerit, ſcias tibi, quæ illic ſunt, eſſe clauſa.*

S. Chryſoſtom. hom. 70. ad populum: *Si quis hæc contemnat, judicii tempus aderit, quod cum doceat: reliquum autem nolo dicere, mentem veſtram conſternam*: adeo horrenda S. Doctori videbatur excommunicationis pœna.

S. Aug. tract. 27. in Joann: *Nihil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari a corpore Chriſti; ſi enim ſeparatur a corpore Chriſti, non eſt membrum ejus; ſi non membrum non vegetatur ſpiritu ejus:* quiſquis autem, *inquit Apoſtolus*, non habet ſpiritum Chriſti, non eſt ejus.

Hinc eſt, quod ſanctiſſimi Antiſtites nonniſi dolenter ad illud extremum devenirent: *Non ſponte, vel volentes, ſed plus vobis dolentes ligatis injicimus vincula*, inquit S. Chryſoſt. citata hom. 70., nihil inexpertum relinquerent, ut infeſtos ſuo gregi ad frugem corrigerent; *Sed ſi Epiſcopus*, inquit Origenes hom. 9. in Jerem. *qui communi providet, conſideraverit populi damnum in unius venia, haud dubium eſt, quin faciat ejici unum de Eccleſia, ut multos ſalvet incolumes.*

Q. 3. *Hodierna Eccleſiæ diſciplina diſtinguit ne inter excommunicatos?*

R. Affirmative; nam ex conſtitutione *Ad vitanda ſcandala* ubique recepta, & obſervata, quam S. Antoninus 3. parte tit. 25. cap. 3. & tractatu de cenſuris c. 83. tribuit Martino V. quamvis ſolum legatur in Concilio Baſileenſi ſeſſ. 20., alii ſunt tolerati, neq

vi-

vitandi; alii non ſunt tolerati, & ideo vitandi: horum actus, qui ex juriſdictione omnino pendent, ut abſolutio ſacramentalis, beneficiorum proviſiones &c., ſunt prorſus irriti; illorum vero validi.

Non tolerati dicuntur, qui per ſententiam judicis nominatim declarati ſunt excommunicati, & inſuper poſt declarationem denuntiati; tolerati vero qui nominatim non ſunt denuntiati: verba conſtitutionis ſunt apud Patres Baſileenſes: „ Ad vitanda ſcandala, & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, ſtatuit etiam, quod nemo deinceps a communione alicujus in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra prætextu cujuſcumque ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum eccleſiaſticum obſervare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam, a judice publicata, vel denunciata ſpecialiter & expreſſe, aut ſi aliquem ita notoriæ excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo modo juris ſuffragio excuſari; nam a communione illius abſtineri vult juxta canonicas ſanctiones: pro hoc tamen hujuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffragari": hactenus conſtitutio, circa quam unum, & alterum eſt obſervandum.

Primum, ſecundum hanc conſtitutionem publice excommunicati omnes ſunt vitandi, etiamſi nominatim non ſint denuntiati; ſecundum vero conſtitutionem laudatam a S. Antonino tanquam Martini V. nullus excommunicatus ſive occultus, ſive publicus non denuntiatus eſt vitandus, excepto ſolum publico clerici percuſſore; ſic enim refert S. Antoninus: *Salvo, ſi quem pro ſacrilega manuum injectione in clericum ſententiam latam a canone adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, neque alio ſuffragio excuſari; nos a communione illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abſtineri*

jux-

juxta canonicas ſanctiones: cui lectioni conformis eſt hodierna diſciplina, præſertim in Galliis, ubi non vitantur Calviniani, licet publice excommunicati, quia publicus clerici percuſſor apud nos vitari non debet, niſi acceſſerit ſententia, qua declaretur injuſtus clerici percuſſor, quia juxta leges regni ad notorietatem facti debet accedere declaratoria judicis ſententia: & merito quidem, cum nullus debeat damnari inauditus; forte enim rationes habet, quibus ſe excuſare contendat.

Alterum in laudata conſtitutione eſt obſervandum, nempe indulgentiam illam non ſuffragari excommunicatis, ſed iis dumtaxat, quibuſcum degunt: unde quantumcumque illi ſint occulti, peccant 1., ſi cum aliis communicent ſive in divinis, ſive in civilibus; 2. ſi ea, quæ ſunt juriſdictionis eccleſiaſticæ, exerceant: valent tamen illorum actus, valide abſolvunt, ſed in gratiam ſubditorum, qui ab ipſis, licet notorie ſuſpenſis, aut excommunicatis, ſacramenta licite petere poſſunt in caſibus notatis tractatu de ſacramentis in genere, ubi quærimus, an, & quo in caſu liceat a malis miniſtris ſacramenta recipere?

Q. 4. *Quæ ratio movit ad mutandam Eccleſiæ diſciplinam circa excommunicatos?*

R. Numerus excommunicationum a jure, vel ſententiæ generaliter latæ, qui multum excreverat a X. ſæculo, cum anterioribus ſæculis excommunicatio non decerneretur, niſi per ſententiam particularem in eos, qui criminis convicti eſſent, vel propria confeſſione, vel aliorum teſtimonio, ut patet ex ſermone 351.: alias homil. 50. S. Auguſtini, in quo ſic habet, *Nos vero quemquam a communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum mortalis ſit, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum*: unde ſecundum veterem Eccleſiæ diſciplinam facile erat excommunicatos vitare, utpote qui per ſententiam particularem nominatim eſſent damnati: ex quo autem obtinuit uſus excommunicationis a jure, vel ſententiæ generaliter latæ, non ita conſtare potuit, quinam eſſent vere excommunicati: hinc magna perturbatio in Eccleſia, & varia ſcandala; alii enim ex malitia, alii ex animi imbecillitate, & levi-

bus

bus conjecturis temere excommunicationis infamem notam inurebant: hinc ſubditi ſegregabant ſe a ſuperioribus tamquam de excommunicatione ſuſpectis, litigantes exceptionem opponebant adverſus judicem actorem &c.: ex quibus criminationibus magna in republica Chriſtiana oriebatur perturbatio, cui Eccleſia opportune occurrit per laudatam conſtitutionem *Ad evitanda ſcandala*, in qua ita retinuit uſum excommunicationis a jure, & ſententiæ generaliter latæ, ut tamen ſanxerit, nullum deinceps excommunicatum vitandum, niſi per ſententiam particularem nominatim fuiſſet declaratus, ac denuntiatus: ſicque ex ea parte veterem morem reſtituit.

Porro cum cenſura generice ſumpta alia ſit latæ ſententiæ, alia ferendæ, alia jure, alia ab homine, dubium non eſt, quin iſta diviſio cadat in excommunicationem, quia quæ conveniunt generi, ea conveniunt & ſpeciebus ſub ipſo contentis: quamquam apud veteres nulla erat excommunicatio, vel ſuſpenſio latæ ſententiæ, ſed ſolum ferendæ.

Q. 5. *Excommunicatio abſolute, & indefinite expreſſa ſive in jure, ſive in ſententia ab homine eſt ne intelligenda de minori juxta hanc regulam Juris*: In pœnis benignior pars eſt accipienda?

R. Secundum modernam Eccleſiæ diſciplinam intelligenda eſt de excommunicatione majore; ſic enim definiit Greg. IX. c *Si quem De ſententia excommunicationis*: *Si quem*, inquit, *ſub hac forma verborum: illum excommunico, vel hujus ſimili, a judice ſuo excommunicari contingat, dicendum eſt, eum non tantum minori, qua a perceptione ſacramentorum, ſed etiam majori, qua a communione fidelium ſeparat, eſſe ligatum*, laudata autem juris regula locum non habet, ubi lex, aut conſuetudo contrarium declaravit.

Dixi, *ſecundum modernam Eccleſiæ diſciplinam*, quia apud veteres excommunicatio abſolute pronuntiata nonnunquam intelligebatur de excommunicatione minori, ut patet ex Conc. Charthag. IV. c. 24. relato d. 1. de conſecr. c. *Sacerdote*, in quo ſic habetur: *Sacerdote verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur*; pro culpa enim adeo levi excommunicatio major, quæ eſt pœna omnium graviſſima, decerni non poteſt.

§. V.

§. V. *De definitione, & effectibus excommunicationis minoris.*

Q. 1. QUomodo *definitur excommunicatio minor?*
R. Definiri poteſt *cenſura, qua baptizatus privatur participatione ſacramentorum, & paſſiva electione ad dignitates, & beneficia eccleſiaſtica:* colligitur ex cap. *Si celebrat* tit. *De clerico excommunicato*, in quo ſic habet Greg. IX. „ Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit; nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione juriſdictionis ſibi competunt, exercere: ſi tamen ſcienter talis electus fuerit, ejus electio eſt irritanda... peccat autem conferendo eccleſiaſtica ſacramenta, ſed ab eo collata virtutis non carent effectu, cum non videatur a collatione, ſed participatione ſacramentorum, qua in ſola conſiſtit perceptione, remotus.“

Ergo duo ſunt effectus minoris excommunicationis, ſcilicet privatio perceptionis ſacramentorum, & paſſivæ electionis ad beneficia.

Ergo peccat graviter minori excommunicatione ligatus ſcienter recipiens ſacramenta, aut beneficia, quia in re gravi cenſuram violat: non fit tamen irregularis, nec beneficii proviſio eſt irrita, ſed ſolum irritanda, ut expreſſe habetur laudato capite.

Ergo ſacerdos ligatus minori excommunicatione non violat cenſuram, nec peccat præciſe miniſtrando ſacramenta, aut conferendo beneficia, quia minor excommunicatio non privat activa adminiſtratione ſacramentorum, & electione ad beneficia: peccaret tamen, ſi ſciens conferret ſacramenta, aut beneficia excommunicato excommunicatione minori, quia eſt contra jus naturale, & divinum ſacramenta, & beneficia conferre indignis.

Ergo celebrans minori excommunicatione ligatus eatenus peccat, quatenus ſacramentum recipit, non quatenus conficit.

Ergo electio, & proviſio, ſeu collatio beneficii facta excommunicato minori excommunicatione non eſt actu, & de facto irrita, ſed irritanda dumtaxat.

Ergo minor excommunicatio abſolute ſpectata eſt

pœna gravis, cum privet ſacramentis, & ſeparet ab euchariſtia; ſed minor dicitur tantum comparate ad excommunicationem majorem.

Quær. 2. *Quam ob cauſam incurritur excommunicatio minor?*

R. Incurritur ob communicationem non criminoſam, ut ajunt, cum excommunicato non tolerato cap. *Nuper de ſententia excommunicationis*, & cap. *A nobis De exceptionibus*: nec alia invenitur hujuſce excommunicationis cauſa in jure novo: dico *in jure novo*, quia in veteri plures erant excommunicationes minores, ut jam obſervavimus.

Dixi, *ob communicationem non criminoſam*, quia ſi quis communicet in crimine criminoſo, ut ajunt, hoc eſt in crimine, propter quod quis denuntiatus eſt excommunicatus, v. g ſi ſuadeat excommunicato, ne reſtituat bona ſublata, propter quæ excommunicatus eſt, eandem excommunicationem incurrit ex citato capite *Nuper*.

§. VI. *De definitione, & effectibus excommunicationis majoris.*

Q. 1. *Quomodo definitur excommunicatio major?*

R. Definitur *Cenſura, qua batizatus in vindictam gravioris delicti totaliter abſcinditur a corpore Eccleſiæ, habeturque ſicut ethnicus, & publicanus.*

Ergo major excommunicatio ſe habet ad alias cenſuras, ſicut totum ad partes; minori enim excommunicatione ligatus excluditur ſolum a communione fidelium in perceptione ſacramentorum, & beneficiorum: interdictus in celebratione divinorum officiorum, perceptione quorumdam ſacramentorum, & ſepultura eccleſiaſtica: ſuſpenſus a communione clericorum in obeundis ſacris miniſteriis: excommunicatus vero, cum ſit veluti membrum abſciſſum a Corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, conſequenter privatur omnibus bonis, & juribus, quibus fideles gaudent, uti membra unius, & ejuſdem corporis, ſcilicet Eccleſiæ.

Q. 2. *Quot ſunt majoris excommunicationis effectus?*

R. Quinque vulgo numerantur.

1. Excommunicatus etiam toleratus privatur communu-

munibus Eccleſiæ ſuffragiis, nimirum ſacrificiis, orationibus, indulgentiis, jejuniis, & aliis operibus ſatisfactoriis, quæ offeruntur nomine Eccleſiæ ex cap. *Sacris* tit. *De ſententia excommunicationis*: quin ex cap. *A nobis* eodem titulo colligitur, nec orandum, nec ſacrificium offerendum pro excommunicato quantumcumque contrito, niſi prius ab Eccleſia fuerit abſolutus: quod ſi ante abſolutionem morte fuerit præventus, prius abſolvendus eſt, quam ſepultura eccleſiaſtica donetur: unde graviter peccaret ſacerdos, vel clericus, qui tamquam perſona publica, & nomine Eccleſiæ ſacrificium, vel horas canonicas directe offerret pro hujuſmodi excommunicato.

Dixi 1. *tamquam perſona publica, & nomine Eccleſiæ*, quia licet cuilibet privato, etiam ſacerdoti celebranti, ex propria devotione preces, ſacrificium, & alia bona opera offerre pro excommunicati converſione.

Dixi 2. *directe*, quia cum publice oramus, & ſacrificia offerimus pro Eccleſiæ unione, ac dilatatione, indirecte oramus pro infidelium, hæreticorum, & excommunicatorum converſione: privilegium tamen eſt diei Paraſceves ad alios dies non extendendum; ut publica oratio directe fiat pro hæreticis, ſchiſmaticis, & excommunicatis; eo enim die Eccleſia Chriſtum Dominum in cruce patientem pro omnium etiam excommunicatorum ſalute oculis fidelium ſolemniter exhibet.

2. Excommunicati ſive tolerati, ſive non tolerati, extorres ſunt a ſacramentorum receptione, & collatione.

Ergo abſolutio ab excommunicatione præmitti debet abſolutioni a peccatis; alioquin graviter peccarent tum ſacerdos, tum pœnitens, niſi ignorantia, aut inadvertentia excuſaret: ſecus dicendum de abſolutione a ſuſpenſione; cum enim hæc cenſura non privet ſuſpenſum a perceptione ſacramentorum, ſuſpenſus poteſt prius abſolvi a peccatis, & admitti ad perceptionem euchariſtiæ, quam abſolvatur a ſuſpenſione, propter quam, ſi reſervata ſit, ut ſupponitur, remittendus eſt ad ſuperiorem.

Ergo ſacerdos excommunicatus miniſtrans ſacramenta, præter grave peccatum, irregularitatem incurrit, quia violat cenſuram; excommunicatus vero ſacramen-

tum recipiens graviter quidem peccat, ſed nulla pœna eccleſiaſtica afficitur.

3. Excommunicati etiam tolerati inhabiles ſunt ad dignitates, & beneficia ita, ut eorum collatio ſit irrita, & prorſus nulla; ſic enim definitur cap. „ Poſtulatis *tit.* De clerico excommunicato: Reſpondemus, *inquit Innocentius III.*, quod cum excommunicatis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt; nec illi valent ea licite retinere, niſi forſitan cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum; cum ea non fuerint canonice conſecuti: illi vero, qui ſcienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent a beneficiorum collatione ſuſpendi, donec ſuper hoc veniam conſequi mereantur, ut puniantur in hoc, in quo delinquere præſumpſerunt: " nec refert ſecundum Regni Gallici diſciplinam, quod excommunicatus electus, aut præſentatus ad beneficium ante collationem ab excommunicatione fuerit abſolutus: iſthæc juris diſpoſitio extenditur ad penſionem clericalem, cujus incapax eſt excommunicatus ſecundum communiorem ſententiam, quia excommunicatus, utpote membrum ab Eccleſiæ corpore præciſum, nullam ab ea gratiam recipere poteſt.

Ergo excommunicatus, qui obtinuit beneficium, aut penſionem clericalem, fructus non poteſt percipere; & ſi perceperit, tenetur eos reſtituere, utpote qui nullum ad eos jus habebat; ergo nec poteſt beneficium ante abſolutionem obtentum permutare, aut reſignare in favorem propter rationem mox allatam, quia nempe nullum jus ad illud habet.

Sed, quid ſi obtento beneficio excommunicationem lapſus fuerit?

R. Poteſt beneficio privari, ſed eo ipſo non eſt privatus; non facit tamen fructus ſuos durante excommunicatione ex cap. *Paſtoralis* §. *Verum* titl. *De appellationibus*; eoſque jure naturali reſtituere debet, niſi ſedis apoſtolicæ gratia ipſi indulgentur; aut bona fide fuerint conſumpti, nec iis ditior factus fuerit: ita Suarez diſp. 13. ſect. 2. n. 4. & ſeq. ubi dicit, communem hanc eſſe Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam: & ratio eſt, quia fructus ſunt propter

pter officium: atqui excommunicatus caret officio : ergo & fructibus.

4. Excommunicatus etiam occultus, & toleratus privatur omni ſpiritali juriſdictionis uſu; non poteſt ſine gravi peccato miniſtros inſtituere, alios excomnicare cap. *Audivimus* cauſa 24. q. 1. leges ferre, in iis diſpenſare, ſicut nec in votis, & juramentis, ſuam juriſdictionem alteri delegare, conferre beneficia, ad ea eligere, aut præſentare: validi tamen ſunt omnes illi actus, quandiu toleratus eſt; ſecus, ſi ſit nominatim denuntiatus, & minime toleratus.

5. Excommunicatis interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, circa quem excommunicationis effectum plura elucidanda occurrunt ſequenti paragrapho.

§. VII. *De communicatione cum excommunicatis prohibita tam in rebus ſacris, quam civilibus.*

Fideles inter ſe communicant 1. in divinis officiis; 2. in ſepultura; 3. in actionibus fori contentioſi, in quo ſunt vel judices, vel actores, vel teſtes, vel advocati, & procuratores; 4. in familiari convictu, & quotidianæ ſocietatis uſu: utrum autem omnes excommunicati a qualibet hujuſmodi communicatione excludantur, hic examinare neceſſe: itaque

Quær. 1. *Omnes excommunicati excluduntur ne a communicatione fidelium in miſſa ſacrificio, & aliis divinis officiis?*

R. Una eſt Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, omnes excommunicatos, ſive toleratos, ſive non toleratos a miſſæ ſacrificio, & aliis divinis officiis arceri, graviterque peccare, ſi iis interfuerint: probatur ex c. *Alma*, quod eſt ultimum *De ſententia excommunicationis* in ſexto, ubi permittitur tempore interdicti localis publice celebrari divina officia diebus ſolemnioribus, excommunicatis prorſus excluſis: *Miſſa celebrentur*, inquit ſummus Pontifex, *& alia dicantur divina officia, ſicut prius, excommunicatis excluſis*: & infra: *Officia ſolemniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis.*

Q. 2. *Quid facto eſt opus, ſi in Eccleſia tempore divini officii adfuerit excommunicatus publicus?*

R. 1. Si ſit toleratus, nec nominatim denuntiatus, non ſunt propterea intermittenda divina officia, nec fideles peccant, aut minorem excommunicationem incurrunt ejuſmodi communicatione, quia ex conſtitutione *Ad evitanda ſcandala* excommunicati non ſunt vitandi, niſi nominatim denuntiati fuerint.

R. 2. Si excommunicatus ſit nominatim excommunicatus, monendus eſt a ſacerdote celebrante, ut exeat: quod ſi noluerit exire, 1. novam incurrit excommunicationem Papæ reſervatam, & alii, qui prohibent, ne exeat cap. *Gravis* Clementina *De ſententia excommunicationis*: 2. aſtantes exire tenentur, alias peccarent graviter communicando cum excommunicato vitando; 3. celebrans ab altari recedere debet, ſi ad canonem nondum pervenerit, ſecus, ſi inchoaverit; nam ſacrificium perficere debet uſque ad communionem incluſive, reliquumque liturgiæ in loco ſecreto, puta in ſacrario, abſolvet.

Quær. 3. *Excommunicatus vitandus, & ſacro ordine inſignitus tenetur ne privatim recitare horas canonicas?*

R. Recitare tenetur, non quidem ut perſona publica, & ab Eccleſia deputata, cum ſit exauctoratus; ſed ut privata, quia par non eſt, ut delinquens commodum reportet ex ſuo delicto: attamen ei non licet adhibere ſocium, nec dicere, *Dominus vobiſcum*, cum hæc verba non ſint privatæ perſonæ, ſed pertineant ad ſacerdotem, & diaconum: quin Suarez, & Navarrus eum pronuntiant irregularem, qui hiſce vocibus uteretur; ſed irregularitas ex delicto non contrahitur, niſi delictum illud ſit lethale: quis autem peccatum lethale agnoſcet in materia tam levi?

Quæres 4. *Excommunicatus privatur ne eccleſiaſtica ſepultura?*

Reſpond. Privatur, ſi nominatim ſit denuntiatus ex cap. „ Sacris De ſepulturis: Sacris eſt canonibus inſtitutum, *inquit Innocentius III.*, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis .... : unde ſi contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio

caſu in cæmeterio eccleſiaſtico tumulentur, ſi ab aliorum corporibus diſcerni potuerunt, exhumari debent, & procul ab eccleſiaſtica ſepultura jactari: quod ſi diſcerni non potuerint, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum oſſibus corpora extumulentur fidelium; ſed Eccleſia, vel cœmeterium in utroque caſu reconciliari debet ex cap. *Conſuluiſti* tit. *De conſecr. Eccleſiæ:* addo, excommunicationem latæ ſententiæ Epiſcopo reſervatam incurrere, qui excommunicatum ſepeliunt in loco ſacro ex Clementina cap. *Eos, qui* tit. *De ſepulturis*; non vero eos, qui honoris cauſa exequias proſequuntur; peccant tamen, qui cum excommunicato communicant: ſed iſthæc omnia poſt conſtitutionem *Ad evitanda ſcandala* extendi non debent ad excommunicatos toleratos, quamvis publicos.

Quæres 5. *Communicatio in actionibus forenſibus, & cæteris civilibus eſt ne prohibita omnibus excommunicatis?*

Reſpond. Affirmative: de actionibus forenſibus habetur cap. *Decernimus* tit. *De ſententia excommunicationis* in ſexto, ubi Gregorius IX. vult a judiciis repelli actores, patronos, ac teſtes excommunicatos; & cap. *Pia*, quod eſt Concilii Lugdunenſis I. ſub Innocentio IV. tit. *De exceptionibus*, in quo ſic legitur: „Pia conſideratione ſtatuit mater Eccleſia, quod majoris excommunicationis exceptio in quacumque parte judiciorum appoſita lites differat, & repellat agentes, ut ex hoc magis cenſura eccleſiaſtica timeatur, communionis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum a communibus actibus excluduntur) rubore ſuffuſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis effectum facilius inclinentur: " de aliis vero actionibus civilibus dicitur cap. *Si quem* extravag. *De ſententia excommunicationis*, majori excommunicatione ligatos ſeparari a communione fidelium: hæc autem jure etiamnum vigent, cum Martinus V. expreſſe declaret in conſtitutione *Ad evitanda ſcandala*, non intendere ſe excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos in aliquo relevare.

Ergo peccant excommunicati, ſive tolerati ſint, ſive non, dum extra caſus in jure exceptos, de quibus infra, communicant cum fidelibus in actibus forenſibus, & civilibus.

Q. 6. *Actus judicis excommunicati ſunt ne validi?*

R. Sunt validi, ſi ſit toleratus, ut patet ex laudata conſtitutione *Ad evitanda ſcandala*; ſecus, ſi toleratus non ſit, & nominatim denuntiatus cap. *Ad probandum* extrav. *De re judicata*: & gloſſa in illud caput: *Sententia publice excommunicati nulla eſt*, quia ſcilicet ſententia lata ſine jurisdictione caret effectu: atqui judex nominatim denuntiatus excommunicatus privatur uſu juriſdictionis: ergo.

Quæres 7. *Peccant ne fideles, qui participant cum excommunicato in actionibus humanis tam forenſibus, quam aliis civilibus?*

Reſ. Diſtinguendum, ut ſupra: ſi excommunicatus ſit toleratus, non peccant; ſecus, ſi toleratus non ſit. Utraque reſponſionis pars probatur ex conſtitutione Ad *evitanda ſcandala*; in ea quippe conceditur fidelibus privilegium communicandi tantum cum excommunicatis toleratis: ergo reſpectu non toleratorum vigent jura antiqua cap. *Nuper* extravagant. *De ſententia excommunicationis*, cap. *Qui communicaverit*, quod eſt Concili Carthaginenſis IV. relatum 11. qu. 5., c. *Si quis*, quod eſt Concilii Toletani I. ibidem relatum.

Porro actiones humanæ, in quibus communicare non licet cum excommunicatis non toleratis, ſigillatim exprimuntur verſu ſequenti:

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Os ſignificat confabulationes, allocutiones ſive nutibus, ſive verbo, ſive ſcripto, & quælibet amicitiæ ſigna, ut oſcula, quæ deneganda ſunt excommunicato non tolerato: *orare* declarat orationem cum excommunicato non fundendam: *vale*, nequidem honorificam ſalutationem excommunicato adhibendam, v.g. aperiendo caput, ipſi aſſurgendo &c. *communio* denotat, omnem ſocietatem excommunicato denegandam, qualis habetur in communi habitatione, in contractibus, & aliis exercitiis: *menſa* ſignificat, non comedendum cum excommunicato: ſi tamen in hoſpitio v. g. una eſſet menſa, unum cubiculum, non cenſetur peregrinus communicare cum excommunicato, ſi in menſa accumberet, & in eodem cubiculo de-

cum-

cumberet, modo ſeparatim ederet, nec ullam ſocietatem iniret cum excommunicato.

Dices. Matth. 18. excommunicatus aliter non eſt habendus, quam ethnicus, & publicanus: atqui communio civilis non denegatur ethnicis; nam ex Apoſtolo 1. Corinth. 10. v. 27.: *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, manducate*: Chriſtus ipſe manducavit cum publicanis. Matthæi 9. ergo.

Diſt. maj.: excommunicatus non eſt aliter habendus, quam ethnicus jure divino, concedo; jure eccleſiaſtico, nego majorem; nam Apoſtoli, & eorum ſucceſſores prohibuerunt omnem cum excommunicatis communicationem: 1. Cor. 5. v. 11.: *Scripſi vobis*, inquit Apoſtolus, *non commiſceri, ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicarius, avarus... cum ejuſmodi nec cibum ſumere*: & S. Joannes ep. 2. de hæretico ait v. 10., & 11.: *Nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis; qui enim dixerit illi ave, communicat operibus ejus malignis.*

Q. 8. *Quibus in caſibus jura permittunt communicare cum excommunicato non tolerato in actionibus humanis?*

R. Omnes caſus in jure excepti hoc verſu continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Per *utile* intelligitur utilitas ſive ſpiritalis, ſive temporalis, propter quam fidelis poteſt communicare cum excommunicato, puta, ut eum ad meliorem frugem reducat ex c. *Cum voluntate* extrav. *De ſententia excommunicationis*, ut debitum repoſcat, ut conſilium, aut auxilium accipiat, ſi non ſit alius, a quo accipere poſſit: per vocem *lex* intelligitur matrimonium, propter quod licitum eſt conjugatis communicare inter ſe, quamvis alter eorum ſit excommunicatus non toleratus: per *humile* ſignificatur officium filiorum, ſervorum, & ſubditorum, qui tenentur obſequi parentibus, dominis, &. ſuperioribus, licet excommunicatis: *res ignorata* ſignificat excuſandum fidelem, qui ex ignorantia, vel inadvertentia

communicat cum excommunicato: *neceſſe* deſignat neceſſitatem tam excommunicati, quam fidelis, propter quam jure naturali, & divino tenemus auxilium præſtare proximo, v. g. neceſſaria alimenta miniſtrare nudum veſtire &c.: omnes illi caſus comprehenduntur c. *Quoniam multos* cauſa 11. q. 3., in quo ſic habetur: *Apoſtolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos ſervientes, & omnes alios, qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur* (id eſt ſi tales ſunt, qui non ſerviant in crimine), *& eos, qui ignoranter excommunicatis communicant: quicumque autem orator, ſive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habeat, unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus.*

Alius majoris excommunicationis effectus ſtatuitur a Greg. IX., ſcilicet irritatio gratiarum apoſtolicarum: *Ipſo jure* inquit c. 1. *De reſcriptis* in ſexto, *reſcriptum vel proceſſus per ipſum habitus non valeat, ſi ab excommunicato ſuper alio, quam excommunicationis, vel appellationis articulo fuerit impetratum*: ſed ejuſmodi effectum hodie vix habere locum advertunt Suarez, Bonacina, & alii, quia ſummus Pontifex in ſuis reſcriptis præmittere ſolet abſolutionem ab omnibus cenſuris ad effectum gratiæ ab eo conceſſæ; ſicque excommunicatio gratiam a Sede Apoſtolica obtentam non irritat, niſi in reſcripto omiſſa ſit ejuſmodi formula.

Ergo, inquies, qui per reſignationem ſimoniacam beneficium obtinuit in Curia Romana ſub illa abſolvendi formula *ad effectum*, legitime poſſidet illud beneficium, nec dimittere tenetur.

Nego conſeq., quia talis proviſio eſt nulla, utpote obreptitia, & contra mentem ſummi Pontificis obtenta; quis enim crederet, ſummum Pontificem voluiſſe admittere reſignationem ſimoniacam? abſolvit igitur *ad effectum* a cenſuris olim forte contractis, quibus orator ligatum ſe non advertit: quamquam Suarez, Sayrus: Bonacina, & alii communiter docent, ejuſmodi abſolutionem *ad effectum* non extendi 1. ad excommunicationem, in qua quis contumaciter per an-

annum inſorduit, utpote qui ſuſpectus ſit de hæreſi, & adverſus eum procedere liceat, ſicut adverſus hæreticos ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reformatione: 2. ad excommunicationem ob hæreſim contractam juxta regulam cancellariæ: præter duos iſtos caſus Sayrus plures alios refert lib. 3. c. 5. num. 13.

§. VIII. *De Monitoriis.*

ABuſus, qui ex parte impetrantium monitoria frequenter obrepunt, & dubia, quæ ex iiſdem monitors naſcuntur plurima, v. g. qui, & in quibus caſibus teſtificari teneantur, exigunt, ut de monitoriis accuratius diſſeramus; itaque.

Q. 1. *Quid ſit monitorium?*

R. Eſt mandatum judicis eccleſiaſtici ſub excommunicationis pœna manifeſtandi auctores criminis reipublicæ pernicioſi, vel gravioris damni proximo illati: colligitur ex Conc. Trid. ſeſſione 25. c. 3. de reformatione, cujus verba operæ pratium excribere: „ Quamvis, *inquit*, excommunicationis gladius nervus ſit eccleſiæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populus valde ſalutaris, ſobrie tamen, magnaque circumſpectione exercendus eſt; cum experientia doceat, ſi temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari & perniciem potius parere, quam ſalutem: quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis ad finem revelationis, ut ajunt aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, a nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernantur: & tunc non alias, quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animam moveat, nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis, etiam magiſtratus, auctoritate adducatur: conſonat editum regium in Galliis pro majori parte datum efflagitante Clero Gallicano anno 1695. adverſus nonnullos judices ſæculares, qui pro levioribus rebus monitoria requirenda decernebant: ſic autem fert edictum art. 26.: *Archiepiſcopi, Epiſcopi, eorumque officiales monitoria decernere nequibunt, niſi ob gravia crimina, & publica ſcandala: noſtri item judices non eorumdem præ-*

cipient publicationem, niſi iiſdem in caſibus, quumque non aliter probatio aliqua poſſit obtineri.

Edictum concordat pro maxima parte cum decreto Tridentino: nempe Concilium ſtatuit mandatum ad finem revelationis exire non poſſe, niſi a poteſtate eccleſiaſtica, & pro gravibus cauſis, quando, & non alias, veritas ſine ejus ope detegi non poteſt: diſcordat autem in duobus capitibus: 1. juxta Concilium monitoria a ſolo Epiſcopo decerni debent; ſecundum autem edictum ab Officiali Epiſcopi decerni poſſunt: quin in territoria ſenatus pariſienſis nonniſi ab officiali concedi debent: 2. Concilium prohibet, ne Epiſcopus cujuſquam judicis ſecularis auctoritate adducatur ad concedenda monitoria, contra vero edictum confirmat uſum in regno receptum, ſcilicet nunquam decernenda monitoria, niſi Judex ſæcularis prius permiſerit recurrere ad extremum illud remedium, quia ipſius eſt invigilare paci, ac tranquillitati reipublicæ, quæ perturbari ſolet, cum temere, & minus circumſpecte ejuſmodi mandata publicæ enuntiantur.

Q. 2. *Quid eſt aggravatio, quidve reaggravatio?*

R. Si conſulatur vetus Eccleſiæ doctrina, ſimplex excommunicatio privabat ſolum communione fidelium in rebus ſacris: aggravatio vero excommunicatum contumacem excludebat inſuper a communicatione civili; & hæc pœna proprie erat anathema, quod hodie ab excommunicatione non diſtinguitur, niſi penes ſolemnitatem, ut ſupra diximus, cum apud veteres eſſet pœna ſimplici excommunicatione major: quod ſi excommunicatus aggravatus obdurato corde permaneret, aggravationemque contemneret, decernebatur reaggravatio, qua fideles ſub anathemate prohibebantur communicare etiam in civilibus cum ejuſmodi aggravato: hanc pœnarum diſtinctionem diſerte tradunt antiqui libri rituales, habeturque in Conc. Turonenſi anno 1239.: *Prohibemus*, inquiunt Patres, *ne Prælati eccleſiarum excommunicationis ſententias præcipitare præſumant; ſed cum maturitate, & legitimis monitionibus, & competentibus intervallis, niſi negotium celeritatem deſideret, & niſi periculum ſit in mora; & tunc hoc ordine procedatur, ut 1. deliquentes excommunicentur, poſtea creſcente contumacia, cum pulſatione campanarum,*

uarum, & aliis ſolemnitatibus ſententia aggravetur; & niſi excommunicati ad gremium Eccleſiæ redierint, euntes ad mercata, & coquentes ad furna, molentes ad molendina excommunicentur; poſtmodum participantes in cibo, & potu anathematis ſententiæ ſupponantur.

Verum juxta hodiernam diſciplinam difficile eſt definire, quid ſit aggravatio, quid reaggravatio, quamve pœnam excommunicationi hodiernæ ſuperaddant; namque 1. excommunicatus nominatim denuntiatus excluditur ab omni communicatione fidelium tum in ſacris, tum in civilibus; & ubique eſt vitandus ſub pœna excommunicationis non quidem majoris, ut jure antiquo, ſed minoris: 2. juxta hodiernam diſciplinam excommunicati ſive occulti, ſive publici non ſunt vitandi, niſi ſint nominatim denuntiati: attamen officiales, quos nec nominant, nec denuntiant, eos ſæpe declarant excommunicatos, aggravatos, & reaggravatos; *excommunicamus*, inquiunt, *aggravamus, & reaggravamus*: fallor, ſi omnes officiales intelligant vim, & ſenſum hujuſmodi ſententiarum, quid addat aggravatio ſupra excommunicationem hodiernam, & reaggravatio ſuper aggravationem: quare expetendum videtur, ut Epiſcopi in ſuis ſtatutis, & in libris ritualibus exponant, quod ſit diſcrimen inter triplicem illam pœnam, ſtatuantque, ubi, & quando eorum officiales procedent ab excommunicatione ad aggravationem, & ab aggravatione ad reaggravationem.

Q. 3. *Quid obſervare debet Parochus, cum monitoria ad ipſum diriguntur?*

R. 1. Exponet ex iis, quæ tradidimus §. 4., quam formidanda ſit, & ſollicite cavenda excommunicatio: 2. exprobrabit eorum crudelitatem, qui ex appetitu vindictæ, vel levibus ex rebus monitoria poſtulant: illos ſimiles dicit Gerſonius oratione habita in Concilio Remenſi anno 1408. ei, qui, *ut muſcam abigeret a fronte proximi, ictu ſecuris excerebravit eum*: Fevretus l. 7. cap. 2. refert ſenatus conſulta, quibus abuſiva declarantur monitoria ad reſarciendum damnum triginta libellarum: Romæ non promulgantur monitoria, niſi damnum illatum æſtimari poſſit

150. libellis: ſed iſta penſanda ſunt judicio viri prudentis; nam 150. libellæ videntur quid leve reſpectu divitis, cum 80. ſint quid grave reſpectu pauperis: quod ſi Parochus certo deprehendat, monitorium obreptitie fuiſſe obtentum, Epiſcopum, vel officialem monebit, impetrantem nullum, aut fere nullum pati damnum: 3. monitoria non promulgabit diebus ſolemnioribus, v. g. nativitatis Domini, epiphaniæ, purificationis &c.: 3. monitorium leget voce alta, diſtincte, non feſtinantes, ſed interjecta morula inter ſingulos articulos, de quibus eſt conqueſtus, ut omnes facile percipiant, quid ipſis imperetur: quando vero teſtimonia excipiet, cavebit, ne quis manifeſtet alia, quam quæ ad monitorium pertinent: 5. exponit monitorium ligare auctorem criminis, & teſtes, ſed diverſo modo: auctorem quidem, ut ſatisfaciat ſub pœna excommunicationis; neque enim prodere ſe tenetur; teſtes vero, ut illum manifeſtent ſub eadem excommunicationis pœna: porrbit errare eos, qui exiſtimant, nec auctorem criminis, nec teſtes teneri parere monitorio, donec feratur excommunicationis ſententia; monitorium enim, cum ſit legitimum ſuperioris mandatum, per ſe vim habet obligandi ſubditos ſub gravi peccato, cujus reos ſe conſtituunt, qui non obtemperant; ita ut excommunicatio quæ aliquando poſt monitorium decernitur, ſit juſta pœna peccati eorum, qui ſine legitima cauſa monitorio non paruerunt.

Q. 4. *Dantur ne legitima cauſa non parendi monitorio?*

R. Plures dantur; namque excuſantur.

1. Qui non poſſunt manifeſtare ſine periculo vitæ, famæ, & gravioris damni, quia leges humanæ non obligant cum tanto diſpendio: illi tamen curare debent, ut alia via damnum patienti fiat ſatis.

2. Conſanguinei, & affines; alias vix ſtaret ſocietas humana, quo uſque autem extendatur illud privilegium, non conveniunt Theologi: alii illud limitant ad ſecundum gradum incluſive; alii extendunt ad quartum gradum incluſive: nihil certius in iſta controverſia definiri poteſt, quam ſi dicatur, eum, qui per judicem eximeretur a teſtimonio ferendo, non teneri revelare, quia monitoria eo fine dumtaxat

pro-

promulgantur, ut crimen probari poſſit in foro contentioſo: quare ſi conſanguineus, aut affinis in tertio, vel quarto gradu non teneatur ibidem teſtimonium ferre, nec tenetur etiam vi monitorii quidquam patefacere, niſi ſalus reipublicæ verſetur in periculo, v. g. propter hæreſim occulte graſſantem, vel patriæ proditionem, nec ſint alii teſtes, qui rem manifeſtent: bonum enim publicum præferendum eſt privato, & hæc exceptio extendi debet ad primum caſum, & ad pleroſque ex ſequentibus.

3. Excuſantur, quibus delictum revelatum eſt cauſa capiendi conſilii, ut advocati, procuratores, Theologi, medici, obſtetrices, fidus amicus, niſi iſtæ perſonæ id ſcirent alia via.

Sed quid ſi amicus rem didicit ab amico ſub ſecreto naturali, non tamen conſilii capiendi cauſa?

Reſpond. Cum S. Thoma 2. 2. quæſt. 70. artic. 1. ad 2. revelare tenetur, ſi revelatio ejus ſit neceſſaria ad avertendum grave alterius damnum: *Quæ homini ſunt commiſſa in ſecreto per confeſſionem*, inquit S. Doctor, *nullo modo debet teſtimonium ferre, quia hujuſmodi non ſcit, ut homo, ſed tamquam Dei miniſter: & majus eſt vinculum ſacramenti quolibet hominis præcepto: circa vero ea, quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur, diſtinguendum eſt; quandoque enim ſunt talia, quæ ſtatim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur; puta ſi pertinent ad corruptionem multitudinis ſpiritualem, vel corporalem, vel in grave damnum alicujus perſonæ.*

Dices: Obediendum non eſt Prælato, qui præcipit aliquid contra jus naturale, & divinum: *Obedire enim oportet Deo magis, quam hominibus* Act. 5.: atqui jure naturali, & divino ſervari debet ſecretum: ergo quæ accepit quis ſub ſecreto, *nullo modo*, inquit S. Thomas cit. articulo ad 2., *tenetur ea prodere, etiam ex præcepto ſuperioris.*

Diſtinguo minorem: jure naturali, & divino oportet ſervare ſecretum, ſi ſervari poſſit abſque gravi damno vel proximi, vel etiam ejuſdem, qui illud credidit, concedo; ſecus, nego minorem; jure enim naturali, ac divino tenemur opem ferre laboranti, & avertere malum ipſi imminens: *Eripite pauperem: &*

ege-

egenum de manu peccatoris liberate Pſalm. 81. *Mandavit illis* (Deus) *unicuique de proximo ſuo* eccli. 17.; atqui ſecretum in circumſtantiis, de quibus eſt ſermo, valde noxium eſſet tum proximo, tum ei, qui illud credidit; foveret enim ejus contumaciam: laudatur medici charitas, qui ægrum ligat, & putridum ac noxium ejus membrum abſcindit; cum tamen injuſtum ſit ac crudele quemquam ſine cauſa mutilare.

Utrum autem famuli, ac domeſtici eximantur, ſicut conſanguinei, & alii ſecretorum participes, diſputant Theologi: alii negant, ut Eveillonus cap. 23. art. 2. §. 3. de excommunicatione; alii affirmant: hæc poſterior ſententia abſolute, & univerſaliter ſumpta probabilis non eſt; judex enim ſæcularis domeſticos ſub ſacramento cogit teſtimonium ferre de homicidio in familia patrato, de ſupellectili ſubtracta poſt domini ſui obitum: cum ergo monitorium tendat ad ſuppeditanda teſtimonia in lite apud judicem pendente, ſtandum eſt praxi fori contentioſi, in quo ſi famulorum, ac domeſticorum exceptio non admittatur, hi parère debent monitorio: ratio tamen habenda eſt gravis damni, quod famulus ex revelatione pateretur, ut ſupra obſervavimus.

4. Si crimen eſt omnino occultum, qui illius conſcius eſt, tenetur auctorem prius monere juxta ordinem correctionis fraternæ Matth. 18.: *Corripe illum inter te, & ipſum ſolum*, modo tamen ſit ſpes emendationis: quod ſi auctor criminis damnum reſarciat, teſtis non debet illum manifeſtare: idem dicendum, ſi auctor damni rei familiaris anguſtia illud reſarcire non poſſit; ſed debitum aſſecurare debet.

5. Si conſtet eum, adverſus quem promulgatur monitorium, bona ſubtracta juſto titulo poſſidere, v. g. juſta compenſatione, præſcriptione legitima, graviter peccaret, qui occaſione monitorii illum manifeſtaret.

6. Quando promulgatur monitorium propter damnum a pluribus illatum, puta propter vineam, aut ſylvam devaſtatam, qui novit Titium ſeparatim ab aliis unum, aut alterum racemum, vel minutum aliquod lignum inde abſtuliſſe, non ſine gravi peccato Titium denuntiaret, quia præterquamquod peccatum Titii, utpote leviſſimum, non ſit materia excommuni-

ni-

nicationis, illum periculo gravioris damni exponeret, nempe refarciendi totum damnum in vinea, aut ſylva illatum; in foro enim externo Titius præſumi poſſe causa totius damni, & ad illud reparandum cogi: tenetur tamen Titius ſub gravi peccato, & pœna excommunicationis illud leviſſimum, quod abſtulit, reſtituere; monitorium enim merito promulgatur ad refarciendum grave damnum ex pluribus minimis partibus conflatum; non reſarciretur autem, ſi nullus minimam a ſe ablatam partem refunderet: quod Titius conjunctim cum aliis, & quaſi communi conſilio vineam, aut ſylvam depopulatus eſt, graviter peccavit, teneturque de toto damno defectu aliorum; & niſi illud reparet, denuntiandus eſt vi monitorii.

7. Qui per plateas ab hominibus incognitis, nec fide dignis audivit crimen a Titio fuiſſe perpetratum, non tenetur denuntiare, quia ejuſmodi denuntiatio nullam in judicio faceret fidem: ſi autem a fide digno audivit, & iſte denuntiat, non tenetur denuntiare, quia ejus teſtimonium nihil adderet.

Q. 5. *Qui non habuit, unde reſtitueret, cum monitorium promulgabatur, ſi venerit poſtea in pinguiorem fortunam, tenebitur ne reſtituere ſub excommunicatione?*

R. Tenebitur, quia præceptum ſemper durat, niſi qui monitorium conceſſit, extremum diem clauſerit, aut ab officio amotus fuerit, quia excommunicatio illa eſt ab homine; cenſura autem ab homine expirat illius morte, qui eam tulit.

Quæres 6. *Clerici in cauſa ſanguinis tenentur ne denuntiare?*

Negat S. Thomas 2. 2. qu. 70. art. 1. ad 3.: *Secundum juris ordinem*: inquit, *compelli non poſſunt* (miniſtri altaris) *ad ferendum teſtimonium in cauſa ſanguinis*: Ciſmontani Theologi, & Canoniſtæ communiter eandem tuentur ſententiam, pronuntiantque, irregularem fore clericum ex cujus teſtimonio mors, aut mutilatio ſequeretur; quin Concilium IV. Mediolanenſe vetat, ne concedantur monitoria in cauſis criminalibus: plures libri rituales præſcribunt decernenda cum hac clauſula, *dummodo civiliter procedatur, non criminaliter*: laudatur etiam Bulla Pii V., in qua ſtatuit monitoria ſolum decernenda in cauſis civilibus: *Alias* in-

inquit, *in nihil revelationes præfatæ eiſdem* (imperantibus) *ſuffragentur in judicio, vel extra; nullam prorſus fidem faciant, quem quamve afficiant*.

Verum in Galliis clerici licite, & abſque periculo irregularitatis ferunt teſtimonium in cauſis ſanguinis, ad idque coguntur auctoritate judicis ſæcularis; & merito quidem; *Nam in civilibus*, inquit Oſtienſis in ſumma lib. 2. cap. de teſtibus cogendis, *offenditur principaliter privata utilitas tantum; ſed in criminalibus Deus offenditur, reſpublica læditur, proximus corrumpitur, obedientes opprimuntur, & propter bonum obedientia puniuntur; inobedientes præmiis afficiuntur, & de ſuis malitiis gloriantur; nocens abſolvitur, & innocens condemnatur, niſi teſtes compellantur, & crimina puniantur*: atque ob eandem rationem uſus apud nos ubique obtinuit, ut decernantur monitoria pro criminibus detegendis, favetque Concilium Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de Reform., in quo ſic habet: *In cauſis quoque criminalibus licebit judici hoc ſpirituali gladio in delinquentes uti*, quia, ut dicitur cap. *Prælati De homicidio* in 6. *Per impunitatis audaciam fiunt, qui nequam fuerant, nequiores*: ex quibus conſtat, clericos teneri parere monitoriis in cauſis criminibus; nec judicem, qui ea conceſſit, nec clericos reum manifeſtantes fieri irregulares, ſi reus morte plectatur, cum ad eam nonniſi remote, & præter intentionem concurrant.

Q. 7. *Monitorium, quod in aliqua parochia promulgatur, obligat ne vicinos, qui de illos audierunt?*

R. Diſtinguendum eſt: ſi vicini ſint alterius diœceſis, non obligantur vi monitorii, quia ſubditi non ſunt juriſdictionis Prælati, qui monitorium conceſſit: ſecus, ſi ſint ejuſdem diœceſis, ſubſintque juriſdictioni auctoris monitorii, quia ejus mandatum non dirigitur ad ſolos parochiæ incolas, ſed ad eos omnes, qui conſcii ſunt eorum, quæ in monitorio continentur.

Quæres 8. *Qui, cum teneatur denuntiare, non denuntiat, obligatur ne ad reſtituenda damna ex proprio ſilentio ſecuta?*

R. Affirmat Avila 2. parte cap. 5. diſp. 4. dub. 3. concluſ. 8. & pro ſua ſententia laudat Sotum lib. 5. de juſtitia qu. 1., & Navarrum in manuali cap. 17.

num.

num. 134. Eminentiſſimus quoque Cardinalis le Camus Epiſcopus Gratianopolitanus in ſuis ſtatutis vult, Parochos docere hancce ſententiam: & ratio eſt, quia conquerens per præceptum judicis tum ſæcularis, tum eccleſiaſtici acquirit jus in eos, qui teſtimonio ſuo ipſi ſuccurrere queunt, poteſtque ab eis exigere, ut ſibi ferant auxilium.

§. IX. *De Interdicto.*

QUID *eſt interdictum?*

R. Eſt cenſura privans baptizatum aliquibus ſacramentis, omnibuſque officiis divinis, & ſepultura eccleſiaſtica: colligitur ex cap. *Quod in te* de *pœnitent.*, *& remiſſion.*, & cap. *Non eſt vobis* tit. *De ſponſalibus.*

Ergo interdictum non privat omnibus Eccleſiæ bonis, nempe omnibus ſacramentis, & communione fidelium ſaltem in civilibus; nec per intellectum etiam nominatim denuntiatus eſt vitandus, niſi in officiis divinis: ſed ad pleniorem definitionis intelligentiam.

Q. 2. *Quotuplex eſt interdictum?*

Reſpond. Triplex: locale ſcilicet, perſonale, & mixtum.

Locale directe cadit in locum, ne in eo officia divina celebrentur ſaltem publice, neve quiſquam ibidem ſepeliatur, itaut nec incolæ loci, nec peregrini in loco interdicto poſſint audire officia divina, aut ſepeliri; ſed alibi audire, & ſepeliri poſſunt, dummodo ipſimet non ſubjaceant interdicto perſonali.

Perſonale afficit ipſas perſonas, ita ut non ſolum in loco interdicto, ſed in alio quovis loco officia divina audire non poſſint, nec in ullo loco ſacro ſepeliri.

Interdictum mixtum conflatur ex locali, & perſonali, directeque afficit locum, & perſonas, ac proinde omnes interdicti localis, & perſonalis habet effectus mox recenſitos.

Q. 3. *Quomodo ſubdividitur interdictum locale, & interdictum perſonale?*

R. Subdividitur in generale, & ſpeciale.

Locale interdictum generale eſt interdictum, quo in-

interdicitur regnum, provincia, civitas, villa: ſpeciale, quo interdicitur aliquis locus ſpecialis, v. gr. aliqua Eccleſia, vel aliquæ ex iis, quæ ſunt in Civitate ex cap. *Cum id patribus* tit. *De verborum ſignificatione*.

Ergo quando interdicuntur Eccleſiæ Civitatis, non vero ipſa Civitas, eſt interdictum locale ſpeciale, poſſuntque divina officia celebrari extra Eccleſias in illa Civitate: ſed interdicta aliqua Eccleſia, cœmeterium ipſi contiguum, hoc eſt cujus extrema Eccleſiam contingunt, eſt etiam interdictum, quia acceſſorium ſequitur principale: contra vero interdicto cœmeterio, non cenſetur Eccleſia interdicta.

Dixi *cœmeterium ipſi contiguum;* ſi enim ejus extrema non contingunt Eccleſiam interdictam, non eſt interdictum.

Generale interdictum perſonale eſt, quo interdicuntur omnes perſonæ regni, civitatis &c.; ſpeciale vero perſonale, quo interdicuntur aliquæ regni, civitatis &c. perſonæ, puta familia, collegium &c.

Q. 4. *Poſito interdicto generali locali, cenſentur ne perſonæ interdictæ?*

R. Minime ex c. *Sicut De ſententia excommunicationis* in ſexto: unde incholæ civitatis interdictæ poſſunt audire, & celebrare divina officia in aliis locis, non tamen in ſuburbiis, & domibus adjacentibus, quæ in interdicto civitatis comprehenduntur ex cap. *Si civitas De ſententia excommunicationis* in 6.

Q. 5. *Poſito interdicto perſonali, cenſetur ne poni interdictum locale?*

R. Non cenſetur, niſi aliter exprimatur in ſententia cap. *Si ſententia De ſententia excommunicationis* in ſexto: hinc interdicto clero alicujus Eccleſiæ, non cenſetur ipſa Eccleſia interdicta, & exteri poſſunt in ea celebrare.

Q. 6. *Quæ perſonæ cenſentur interdictæ per interdictum perſonale ſive generale, ſive ſpeciale?*

R. 1. Interdictis civibus alicujus civitatis, aut oppidi, omnes ejus incholæ cenſentur interdicti, etiamſi abſentes ſint, aut fuerint, quando latum eſt interdictum: 2. interdicto populo, non interdicitur clerus, niſi aliter exprimatur ex laudato c. *Si ſententia*: 3. in-

interdicto clero, non interdictus eſt Epiſcopus ex c. *Quia periculoſum De ſententia excommunicationis* in ſexto: 4. interdicta familia interdicuntur clerici, qui ad eam pertinent, quia familia eſt nomen commune clericis, & laicis.

Q. 7. *Interdicto comprehenditur ne qui illud tulit?*

R. Si interdictum ſit locale, comprehendit & eum, qui illud tulit, & ejus ſuperiorem, aut æqualem, incurruntque pœnas juris, ſi illud violent celebrantes in loco interdicto; ſecus, ſi interdictum ſit perſonale ſive generale, ſive ſpeciale: ratio diſcriminis eſt, quod pœnæ in violantes interdictum locale ſint a jure communi, non autem ab homine; jus autem commune ligat omnes, etiam ſuperiorem: hinc ipſe excommunicans tenetur vitare, quos a ſe excommunicatos nominatim denuntiavit: pœnæ vero in violantes interdum perſonale ſunt ab homine; qui in ſe ipſum, aut æqualem, ſeu ſuperiorem non habet vim coactivam; ſed ſolum in ſibi ſubditos.

Q. 8. *Quam ob cauſam decerni poteſt interdictum?*

R. Propter gravem culpam vel propriam, vel alienam, ſive interdictum ſit locale, ſive perſonale; v. gr. ob culpam univerſitatis, vel domini tempotalis interdicuntur ſingula univerſitatis membra, vel terræ, & perſonæ domino ſubditæ ex cap. *Si ſententia, De ſententia excommunicationis* in ſexto: culpa autem debet eſſe gravis, & contraria bono publico; nam extrav. *Provide, De ſententia excommunicationis*, locale interdictum generale ab Epiſcopo decerni non poteſt propter debitum.

Ergo innocentes ligari poſſunt generali interdicto ſive locali, ſive perſonali.

Dices. Interdictum, utpote cenſura, eſt pœna ſpiritualis: atqui injuſtum, innocentem affici pœna ſive ſpiritali, ſive temporali: ergo.

Diſtinguo majorem: eſt pœna reſpectu domini delinquentis, qui punitur in ſuis ſubditis, concedo; reſpectu eorum, qui ad ipſum pertinent, nego majorem. Itaque interdictum in innocentibus proprie eſt pœna domini delinquentis, & afflictio quædam juſta de cauſa ſubditis innocentibus inflicta in vindictam criminis perpetrati ab iis, qui ipſis præſunt: porro

ex

ex regula juris in ſexto: *Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, nullus eſt puniendus.*

Q. 9. *Quot ſunt effectus interdicti?*

R. Tres, ſcilicet privatio quorumdam ſacramentorum, officiorum divinorum, & eccleſiaſticæ ſepulturæ: patet ex allata interdicti definitione, habeturque cap. *Alma Mater*, & cap. *Si Civitas*, *De ſententia excommunicationis* in ſexto.

Q. 10. *Quibus ſacramentis privat interdictum?*

R. Jure tam novo, quam veteri non licet ſacramentum ordinis conferre in loco interdicto, etiamſi ordinans, vel ordinatus non ſit interdictus: quod ſi alteruter ſit interdictus, nequidem in loco non interdicto ordinatio celebrari poteſt ex cap. *Non eſt vobis*, *De ſponſalibus*, ubi ſolum permittuntur ſacramenta pœnitentiæ, & euchariſtiæ; & cap. *Alma De ſententia excommunicationis* in ſexto, in quo Bonifacius nihil immutavit circa ſacramentum ordinis, quamvis de jure antiquo multum relaxaverit.

Sacramentum extremæ unctionis c. *Quod in te*, *De pœnit.* & *remiſſ.* denegatur omnibus etiam clericis, & religioſis, etiamſi interdictum locale ſervaverint, nec perſonaliter ſint interdicti; quam pœnam non minuit Bonifacius cit. cap. *Alma.*

Quod ſpectat matrimonium, diſtinguendum eſt: ſi ſpectetur ut merus contractus, celebrari poteſt in loco interdicto, etiam ab interdictis; ſi vero ſpectetur ut ſacramentum a ſacerdote miniſtrandum, ut contendunt plures Theologi, jure antiquo prohibebatur, cum pertineat ad officium divinum: ſed jure novo cit. c. *Alma* nuptiæ benedici poſſunt in loco interdicto, modo nubentes non ſint excommunicati, & interdicti, & illa benedictio fiat ſubmiſſa voce, & januis clauſis: excipiuntur tamen nonnulli dies ſolemnes, quibus divina officia ſolemniter celebrari poſſunt juxta laudatum c. *Alma*: ergo & nuptialis benedictio.

Sacramentum euchariſtiæ jure antiquo, & novo miniſtrari non poteſt, niſi in mortis periculo, exceptis quibuſdam diebus ſolemnibus, de quibus poſtea.

Sacramentum pœnitentiæ jure antiquo non licebat conferre, niſi conſtitutis in mortis periculo c. *Quod in te*, *De pœnitent.*, & *remiſſion.*, & c. *Non eſt vobis*

De

De ſponſalibus; ſed jure novo cap. *Alma* licet illud conferre etiam ſanis, quoties libuerit, exceptis excommunicatis, & iis, qui dederunt cauſam interdicto, vel qui ſuo conſilio, & favore concurrerunt ad delictum, propter quod lata eſt ſententia interdicti.

Baptiſmum ſemper licuit miniſtrare ſolemniter non ſolum pueris, ſed etiam adultis, etiam ſanis ex cap. *Quoniam, De ſententia excommunicationis* in ſexto, ubi permittitur conficere chriſma die cœnæ Domini: idem dicendum de confirmatione, quæ eſt complementum baptiſmi.

Quæres 11. *Quid intelligitur nomine divinorum officiorum?*

R. Omnis actio ab Eccleſia ordinata ad uſum ordinum, ſacramentorum, ſacramentalium, & preces ejus nomine fundendas, quales ſunt horæ canonicæ.

Ergo celebratio Miſſæ, collatio ordinum etiam minorum, benedictiones nuptiarum, aquæ, cereorum die Purificationis, veſtium ſacerdoralium, ſolemnis etiam benedictio epiſcopalis, non vero ſimplex in ſententia plurium Theologorum per interdictum ſunt prohibitæ.

Ergo tempore interdicti poteſt benedici menſa etiam ab interdictis; poſſunt etiam tam laici, quam clerici fundere preces privatas, v. gr. recitare Pſalmos, Litanias &c., quia iſta non ſunt ordinata ab Eccleſia, nec peraguntur tamquam ab ejus miniſtris: quin clerici tenentur privatim penſum horarum canonicarum perſolvere: debent tamen omittere verſiculum *Dominus vobiſcum*, quia brevis illa oratio eſt actus hierarchicus, qui ex regulis Breviarii Romani debet prætermitti ab eo, qui non fuerit ſaltem diaconus.

Q. 12. *Omnia officia divina ita ne prohibentur tempore interdicti, ut nulla peragere liceat?*

R. Præter ſacramenta, quæ mox diximus tunc licite adminiſtrari, 1. cap. *Permittimus De ſententia excommunicationis* conceditur ſemel in hebdomada Miſſam ſubmiſſa voce celebrare ad renovandam euchariſtiam, quæ ſervari debet pro infirmis ita tamen, ut januæ ſint clauſæ, campanæ non pulſentur, & excludantur excommunicati, & interdicti: 2. cum eadem cautione clerici duo, aut ad ſummum tres jure anti-

tiquo convenire poterant ad perſolvendas horas canonicas, ſed ſubmiſſa voce, & ſine cantu cap. *Quod in te, De pœnit., & remiſſ.*

Q. 13. *Quid circa huncce ſecundum interdicti effectum relaxavit Bonifacius VIII. laudato cap.* Alma?

R. 1. Permiſit, ut non ſolum duo, aut tres, ſed omnes clerici ſimul convenire poſſint in Eccleſiam (modo tamen non ſit ſpecialiter interdicta) ad Miſſas celebrandas, & alia divina officia; ſed ſubmiſſa voce, januis clauſis, non pulſatis campanis, & excluſis excommunicatis, ac interdictis; nam clerici perſonaliter interdicti cum aliis convenire non debent.

Dixi *clerici*, quia laicis nihil indultum eſt hac conſtitutione; propter laicos quippe excludendos præcipit ſummus Pontifex cit. c. *Alma*, ut omnia ſubmiſſa voce, & clauſis januis peragantur.

R. 2. Citato cap. *Alma* indulgetur, ut in quatuor præcipuis ſolemnitatibus, ſcilicet natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Beatæ Virginis, divina officia celebrentur ſolemniter, januis apertis, alta voce: pulſatis campanis, excommunicatis prorſus excluſis, admiſſis vero interdictis: hoc privilegium extendit Martinus V. ad feſtum Corporis Chriſti, Eugenius IV. ad totam hujus feſti octavam, Leo X. ad feſtum Conceptionis B. Virginis, & ad ejus octavam.

Q. 14. *Per interdictum privatur ne clericus uſu eccleſiaſticæ juriſdictionis?*

R. Minime, etiamſi ſit perſonaliter interdictus, ac nominatim denuntiatus, quia per interdictum prohibentur ſolum divina officia, ſacramenta, & eccleſiaſtica ſepultura: atqui uſus juriſdictionis ad nullum horum revocari poteſt, niſi ſit cum aliqua ſolemnitate, quæ ad officium divinum pertineat.

Q. 15. *Omnes interdicti carent ne eccleſiaſtica ſepultura?*

R. 1. Carent, ſi ſint perſonaliter interdicti ex cap. *Is, cui, De ſententia excommunicationis* in ſexto, ubi generaliter dicitur: *Is, cui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ, ſi durante interdicto decedat, non debet in Eccleſia, vel cœmeterio eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri.*

Reſpond. 2. Qui non ſunt perſonaliter interdicti,

nec cauſam culpabilem dederunt interdicto, ſive ſint clerici, ſive laici, ſepeliri poſſunt in loco ſacro non interdicto, quia ex dictis qui non ſunt perſonaliter interdicti non tenentur ſervare interdictum locale in locis non interdictis.

R. 3. Clerici, qui non ſunt perſonaliter interdicti, nec cauſam culpabilem dederunt interdicto, ſervaveruntque interdictum, ſepeliendi ſunt in loco ſacro etiam ſpecialiter interdicto, ſi non ſit alius non interdictus; ſed cum ſilentio, ſine pulſatione campanarum, & abſque ſolemnitate cap. *Quod in te, De poenitentiis, & remiſſionibus*: ſed jure novo cap. *Alma* poſſunt ſepeliri cum Miſſa, & officio defunctorum, ſubmiſſa tamen voce, & januis clauſis.

Dixi *clerici*; nam laici, niſi gaudeant ſpeciali privilegio, non poſſunt ſepeliri in loco ſacro interdicto tempore interdicti, cum lex ſolis clericis illud privilegium concedat.

Q. 16. *Lex illa eſt ne extendenda ad pueros carentes uſu rationis?*

R. Affirmative, quia etiamſi non ſint capaces præcepti, nec proinde interdicti perſonalis, non poſſunt tamen ſepeliri in loco ſacro interdicto, utpote qui ſit incapax recipiendi cadaveris.

Q. 17. *Qua plectitur poena, qui violat interdictum?*

R. Diſtinguendum eſt: ſi violet audiendo officia divina, peccat quidem mortaliter, ſed nullam incurrit pœnam; ſi autem violet exercendo actum ordinis, v. gr. celebrando divina officia, fit irregularis ex cap. *Is, cui, De ſententia excommunicationis* in ſexto.

Q. 18. *Quodlibet interdictum habet ne ſemper recenſitos tres effectus?*

R. Si interdictum ſive locale, ſive perſonale abſolute, & indeterminate feratur, habet omnes interdicti effectus; locale quidem circa locum; perſonale circa perſonam: quod ſi interdictum perſonale ſit tantum ab aliqua actione determinata, interdictus poteſt aliam exercere, in qua actio prohibita non continetur: v. g. ſi interdicitur ab altaris miniſterio, licite poteſt confeſſiones excipere: ſed interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non poteſt in ea audire, aut celebrare divina officia, quia hoc poſterius primum includit.

§. X. *De ſuſpenſio* ?

Q. 1. Quid *eſt ſuſpenſio* ?

R. Eſt cenſura, qua clerico prohibetur uſus ordinis, officii, & beneficii.

Dicitur 1. *qua clerico prohibetur*, quæ voces denotant, ſolum clericum eſſe ſuſpenſionis ſubjectum.

Dicitur 2. *prohibetur uſus officii, & beneficii*, ut diſtinguatur ſuſpenſio a depoſitione; per depoſitionem enim clericus ſpoliatur poteſtate juriſdictionis, & ipſo beneficii titulo; per ſuſpenſionem vero ipſi ſolum prohibetur uſus juriſdictionis, & beneficii.

Q 2. *Quotuplex eſt ſuſpenſio?*

R. Triplex: alia ab ordine; alia ab officio; alia a beneficio.

Suſpenſio ab ordine eſt ea, qua clericus privatur uſu ſuorum ordinum, ita ut licite non poſſit Miſſam celebrare, ſacramenta miniſtrare, ſi ſit ſacerdos, fungi munere diaconi, aut ſubdiaconi; denique ea peragere, quæ nonniſi ab ordine initiatis rite peragi poſſunt.

Suſpenſio ab officio eſt ea, qua clericus privatur juriſdictionis uſu, adeout non poſſit cenſuras ferre, indulgentias concedere, eligere ad beneficia, delegare ad munia ſacerdotalia obeunda &c.

Suſpenſio a beneficio eſt ea, qua clericus privatur fructibus temporalibus ſui beneficii, nec proinde poteſt eos adminiſtrare *c. Cum Vintonienſis, De elect.*

Verum iſthæc ſuſpenſio locum non habet in Galliis, ubi clericus, quandiu non eſt depoſitus, nec ſpoliatus beneficii titulo, non poteſt ſine abuſu per judicem eccleſiaſticum privari beneficii fructibus: unde ſi Prælatus in locum Parochi ab omni officio ſuſpenſi alium ſacerdotem deleget ad regendam parochiam; hic ad judicem ſæcularem recurrat neceſſe eſt, ut congruam portionem ex fructibus beneficii, cujus onus ſuſtinet, percipere poſſit, quia Prælati, aut judicis eccleſiaſtici juriſdictio, utpote mere ſpiritualis, non ſe extendit ad temporalia, niſi indirecte, quatenus ſcilicet clericus ab officio ſuſpenſus non meretur percipere fructus beneficii, cui non inſervit, cum

bene-

beneficium ſit propter officium: atque ob eandem rationem ſuſpenſus ab officio non poteſt valide eligi ad novum beneficium, c. *Cum dilectis* tit. *Ex conſuetudine*, & cap. *Quia diverſitatem*, tit. *De conceſſione præbendæ*: quod verum eſt, etiamſi ſuſpenſus ſit occultus, nec nominatim denuntiatus, quia conſtitutio *Ad evitanda ſcandala* nullatenus favet excommunicatis, vel ſuſpenſis, ut ſæpe diximus.

Q. 3. *De qua ſuſpenſione intelligi debet jus, vel ſententia abſolute, & indeterminate decernens ſuſpenſionem?*

R. De totali ex cap. *De ſententia, & re judicata* in ſexto: idem cenſendum de ſuſpenſione ab officio ſimpliciter, & abſolute; ad officium enim pertinent ea, quæ ſunt ordinis, & juriſdictionis: objici poſſet regula juris, quod in pœnis benignius ſit interpretandum; ſed huic objectioni jam reſpondimus §. IV.

Dixi *ab officio ſimpliciter, & abſolute*, quia ſuſpenſio aliquando fertur ab aliquo determinate officio: v. g. Epiſcopus ſuſpenditur ab officio pontificali, Parochus ab officio parochiali, ſimplex ſacerdos ab officio ſacerdotali: porro ſic ſuſpenſus poteſt exercere alia officia, quæ non includuntur in officio ipſi prohibito: Epiſcopus in exemplo allato celebrare poteſt more ſimplicium ſacerdotum; ſimiliter & Parochus, modo abſtineat a miſſa parochiali; ſed Epiſcopus ſuſpenſus ab officio ſacerdotali non poteſt exercere pontificalia, v. g. ordinare, Eccleſiam conſecrare, quia in iis functionibus includitur officium ſacerdotale: ſic ſacerdos ſuſpenſus ab ordine inferiore ſuſpenditur ab ordine ſuperiore, quia in functionibus ordinum ſuperiorum continentur functiones inferiorum,: v. g. in celebratione miſſæ includitur officium diaconi, & ſubdiaconi.

Ex his ſequitur, interdictum eſſe pœnam ſuſpenſione graviorem; interdictum enim privat adminiſtratione, & perceptione ſacramentorum, celebratione, & auditione divinorum officiorum, & eccleſiaſtica ſepultura, at ſuſpenſus poteſt recipere ſacramenta, intereſſe divinis officiis, & cum aliis ea perſolvere, modo iis non præſit; & poſt mortem ſepeliri in loco ſacro.

Dices. Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ non poteſt

 inte-

intereſſe divinis officiis, nec ſepeliri in loco ſacro: ergo ſuſpenſio eſt pœna interdicto gravior.

Nego conſeq.; cenſura enim, qua prohibetur ingreſſus Eccleſiæ, non eſt ſuſpenſio, niſi improprie; ſed eſt verum interdictum.

Q. 4. *Quam poenam incurrit, qui violat ſuſpenſionem?*

R. Suſpenſus ſuſpenſione proprie dicta, ſi exequatur ea, quæ ſunt ordinis ſacri, fit irregularis, ut probabitur, ubi de irregularitate; ſecus, ſi exerceat tantum ea, quæ ſunt juriſdictionis; ſed peccat mortaliter, niſi levitas materiæ, aut inadvertentia eum excuſet.

Dixi 1. *ſuſpenſione proprie dicta*; ſuſpenſus enim propter defectum, puta vitium corporis, & debilitatem alicujus membri, licet peccet exercendo actum ordinis prohibitum, non fit tamen irregularis, quia ejuſmodi ſuſpenſio non eſt cenſura, utpote quæ non ſit propter delictum: cenſura quippe proprie dicta ferri non poteſt, niſi propter peccatum grave, cui adjuncta ſit contumacia, ut dictum eſt §. 1.

Dixi 2. *ordinis ſacri*, quia cum actus minorum ordinum hodie promiſcue exerceantur a laicis, & clericis ſola tonſura inſignitis, ſubdiaconus ſuſpenſus v. g. non incurreret irregularitatem: ſi functiones minorum ordinum obiret, quia ſecundum hodiernam diſciplinam non creditur ſuſpenſionem cadere, niſi in eos, qui ad majores ordines ſunt promoti: unde in adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ, ubi præmittitur abſolutio a cenſuris, omittitur, *a vinculo ſuſpenſionis*, niſi pœnitens ſit ſacerdos, vel ſaltem ſubdiaconus: ſi tamen alicubi functiones minorum ordinum ad votum Concilii Tridentini eſſent reſtitutæ, & acolythus v. g. alicui Eccleſiæ aſcriptus inſerviret in acolythatus officio, ſuſpendi poſſet ab ordinibus, in quibus ſi nihilominus miniſtraret, fieret irregularis.

Q. 5. *Sunt ne validi actus clerici ſuſpenſi?*

R. 1. Actus ordinis, qui a juriſdictione non pendent, ſunt validi, quamvis illiciti, ut patet ex dictis in tractatu de ſacramentis in genere de miniſtro hæretico: ſi ſuſpenſus ſit toleratus, actus juriſdictionis ſunt validi ex conſtitutione *Ad evitanda ſcandala*; ſed ſi ſit nominatim denuntiatus, & minime to-

lera-

leratus, ejuſmodi actus ſunt prorſus irriti defectu poteſtatis, quâ caret ſuſpenſus non toleratus.

§. XI. *Quis poſſit ferre cenſuras?*

Certum eſt, quemlibet poſſe delegari ad ferendas cenſuras, modo ſit clericus: *Indecorum enim eſt, laicum vicarium eſſe Epiſcopi, & ſaculares in Eccleſia judices* cap. *In nona* cauſa 16. q. 7., & Covarruvias in cap. *Alma, De ſententia excommunicationis* in ſexto: *Par eſt*, inquit, *quid non poteſt excommunicatio ferri, niſi ab eo, qui clericus ſit*: quæritur ergo hic dumtaxat, quis ordinaria auctoritate poſſit ferre cenſuras, & ad eas ferendas alios delegare.

R. Una eſt Theologorum, ac Canoniſtarum vox, eos ſolos poſſe ferre cenſuras, qui ex ſtatu ſuo, & proprio officio habent juriſdictionem in foro exteriori, quia ligare cenſuris, & ab iis abſolvere, eſt actus juriſdictionis pertinens ad forum exterius.

Q. 1. *Quid intelligitur per forum exterius?*

R. Nomine fori generatim intelligitur locus, ad quem negotiorum cauſa convenire neceſſe eſt: hinc forum venale vocamus locum, quo homines ſe conferunt ad vendendum, aut emendum; forum judiciale, ubi jus dicitur: quanquam forum judiciale vulgo appellatur ipſa poteſtas judicandi, quocumque in loco exerceatur, & eo ſenſu forum hic ſumitur.

Forum judiciale duplex eſt, ſcilicet interius, ſeu conſcientiæ, & exterius: interius *In quo*, inquit S. Thomas in ſuppl. q. 22. art. 1., *cauſa agitur inter hominem, & Deum*, ut in ſacramento pœnitentiæ: exterius, *In quo cauſa agitur hominis ad hominem*, ex eodem S. Doctore ibidem; diciturque forum contentioſum, *Quia in eo*, ait idem S. Doct. ad 2., *oportet, quod non ſolum Deo, ſed etiam homini ſatisfiat*, ideoque ibi fit diſceptatio inter actorem, & reum, proferuntur inſtrumenta, adducuntur teſtes, & omnibus perpenſis judex alterum abſolvit, alterum ligat.

Forum exterius rurſus duplex eſt, nempe civile, & eccleſiaſticum: in civili agitur de rebus temporalibus apud judicem ſæcularem: in eccleſiaſtico de ſpiritualibus præcipue apud judicem eccleſiaſticum: ex

quibus patet, poteſtatem ferendi cenſuras reſpicere exterius Eccleſiæ forum, cum per eam ſubditi ad ſe invicem ordinentur; vel enim totaliter a communione aliorum ſeparantur, ut excommunicati, vel ex parte, v. g. in uſu activo, & paſſivo ſacramentorum, ut interdicti; activo vero tantum, ut ſuſpenſi: *Quia homo*, inquit S. Thomas citato articulo, *per excommunicationem a communione fidelium ſeparatur; ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideo illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habent juriſdictionem in foro judiciali.*

Q. 2. *Quibus competit ordinaria juriſdictionis poteſtas in foro exteriori, ac conſequenter ferendi cenſuras?*

R. Jure divino competit Conciliis OEcumenicis, & ſummo Pontifici in toto orbe chriſtiano; Epiſcopis in ſua diœceſi; hi enim poſiti ſunt a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, ac proinde in ea leges condere, & inobedientiam contumacium comprimere pœnis congruis: jure autem eccleſiaſtico ejuſmodi poteſtas viget in metropolitanis reſpectu ſuæ provinciæ ſaltem in curſu viſitationis, & ſuperioribus religioſorum ordinum: utrum autem quivis ſuperior regularis hac auctoritate gaudeat, an vero ſolus generalis, aut provincialis, conſulendæ ſunt eorum conſtitutiones.

Q. 3. *Diaconi, & presbyteri, præſertim curati, qui in jure dicuntur minores prælati, habent ne poteſtatem ferendi cenſuras?*

R. 1. Non habent jure divino: de diaconis patet, quia jure divino ordinati ſunt ad miniſterium, non ad imperium: de presbyteris curatis probatur, quia ſicut in republica civili ſolus princeps gladium portat, nec ejus uſum permittit, niſi primariis miniſtris, ad quos cauſæ majores, ut ſanguinis, a judicibus inferioribus referri debent; ſic in Eccleſia poteſtas ferendi ſententiam excommunicationis, quæ eſt gladius ſpiritalis cap. *Dilecto*, tit. *De ſententia excommunicationis*, & cap. *Venerabilem* tit. *Qui filii ſint legitimi*, ex inſtitutione divina non competit, niſi Eccleſiæ prælatis majoribus, ſcilicet Epiſcopis; qui præſunt toti diœceſi, tanquam communitati perfectæ, in qua poſſunt ſancire leges, condere ſtatuta, ut diximus tractatu de legibus, ac proinde inobedien-

dicentes coercere ſpiritualibus pœnis; cum Curati vocati ſint ſolum in partem ſollicitudinis, præſintque tanquam decuriones parti communicatis, nimirum parochiæ, & quidem juxta formam, & leges ab Epiſcopo præſcriptas: quod de poteſtate excommunicandi diximus, idem dicendum de poteſtate interdicendi, & ſuſpendendi; ſupremæ enim eſt poteſtatis magiſtratus, & miniſtros exauctorare, & ab officio amovere.

Dices. Parochorum juriſdictio eſt inſtitutionis divinæ: atqui eorum juriſdictio non ſolum ſpectat forum interius, ſeu conſcientiæ: ſed regimen exterius parochiæ: ergo Parochi habent forum exterius, ac proinde poteſtatem ferendi cenſuras.

Confirmatur. Identidem ſuſpendunt ab officio, aliquando etiam totaliter removent clericos, & ſacerdotes, qui miniſtrant in Eccleſia ſibi commiſſa: deinde ſingulis diebus dominicis in miſſa parochiali excommunicant eccleſiaſticorum bonorum raptores, ac detentores, injuſtos clericorum percuſſores &c.

Diſtinguo minorem: juriſdictio Parochorum ſpectat exterius parochiæ regimen ſecundum formam ab Epiſcopo præſcriptam, & mandate ab ipſo accepta, concedo; ſpectat independenter ab ordinatione Epiſcopi, nego minorem. Itaque parochi ſunt divinitus inſtituti ad regendam plebem ſibi commiſſam; ſed ſub auctoritate Epiſcopi, & ſecundum leges ab ipſo acceptas, adverſus quas ſi e parochianis nonnulli contumaciter inſurgant, ſpretis Parochi adhortationibus, ac monitionibus, conveniri non poſſunt, ut debitam ſubeant pœnam, niſi apud Epiſcopum, ac proinde Parochi non habent forum exterius, quod dicitur contentioſum.

Ad confirmationem reſpondeo 1., illam Parochi prohibitionem non eſſe cenſuram, ſed revocationem facultatis, quam conceſſerat, miniſtrandi in ſua Eccleſia: ſic Epiſcopus aliquando ob nonnullas criminationes, quas apud ſe patitur presbyter ab ipſo approbatus ad confeſſiones excipiendas, gratiam revocat abſque proceſſu judiciali, quæ revocatio vulgo dicitur interdictum, ſed improprie; nam presbyter ille ſicut & clerici a Parocho expulſi, poſſunt miniſtrare, ille extra diœceſim, iſti extra parochiam abſque prævia abſolutione, qua tamen indigerent, ſi aliqua cen-

ſura eſſent ligati: 2. Parochi in miſſis parochialibus non excomunicant, ſed excommunicatos a jure declarant, qui recenſentur in libro rituali.

R. 2. Diaconi, & Parochi jure eccleſiaſtico, & ex conceſſione Epiſcoporum olim habuerunt poteſtatem ferendi cenſuras.

De diaconis probatur ex libro 8. conſtitutionum cap. 28., ubi dicitur diaconus jus habere excommunicandi clericos ſibi ſubditos: ejuſmodi poteſtas in ſolis archidiaconis ſervata eſt, ſed longe amplior c. *Veniens*, t. *De eo, qui furtive ad ord. c. Rom.*, &c. *Venerabilibus* t. *De ſententia excommunicationis* in ſexto eam ex conceſſione Epiſcopi ipſis competere ſcribit Alexander III. c. *Archidiacono* t. *De officio archidiaconi*: *Archidiacono*, inquit, *non videtur de eccleſiaſtica inſtitutione licere (niſi auctoritas epiſcoporum acceſſerit) in aliquos ſententiam promulgare*, nempe excumunicationis, ut interpretatur gloſſa, & alii Canoniſtæ: ejuſmodi autem poteſtatem archidiaconi etiamnum in pluribus diœceſibus retinent; in aliis vero hocce privilegio ſpoliati ſunt.

De Parochis etiam probatur ex c. *Nemo Epiſcopus* cauſa 2. q. 1.: *Nemo Epiſcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur*; & cap. *Cum ab Eccleſiarum* t. *De officio judicis ordinarii*, in quo ſic ſcribit Alex. III. ad Epiſco. Florenti.: „ Siquando Plebanus ſancti Pancratii in clericos, vel laicos parochianos ſuos interdicti, vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, ipſam faciat inviolabiliter obſervari; & eam ſine congrua ſatiſfactione, & abſque ejuſdem Plebani conſcientia non relaxet? " ejuſmodi auctoritate Parochi ex parte gaudebant ætate S. Th.; ſic enim habet in ſupplem. q. 22. art. 1.: „ illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habent juriſdictionem in foro judiciali; & propter hoc ſoli Epiſcopi propria auctoritate, & majores Prælati ſecundum communiorem opinionem poſſunt excommunicare; ſed Presbyteri parochiales nonniſi ex commiſſione eis facta, vel in certis caſibus, ſicut in furto & rapina, & hujuſmodi, in quibus eſt eis a jure conceſſum, quod excommunicare poſſint: alii autem dixerunt, quod etiam Sacerdotes parochiales poſſunt excommunicare, ſed prædicta opinio eſt rationabilior."

Ve-

Verum extra controverſiam eſt, Parochos nunc carere poteſtate ferendi cenſuras, illudque ex eo accidiſſe videtur, quod Epiſcopi, qui ad tempora uſque S. Thomæ cauſas fori contentioſi per ſeipſos tractare ſolebant, ad illudque onus ferendum Archidiaconis, & Parochis utebantur, ad officiales ſuos deinceps id muneris traſmiſerint, & ita ſenſim in uno officiali collegerint quidquid ad forum contentioſum pertinet.

Q. 4. *Quæ forma ſervanda eſt in ferendis cenſuris?*

R. Sententia debet ferri ſcriptis, in quibus cauſa cenſuræ exprimatur; alioquin judex ſuſpenſus manet ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem, intra quem ſi aliquod officium ordini annexum exerceat; fit irregularis ex capite 1. *De ſententia excommunicationi* in ſexto, quod eſt Concilii Lugdunenſis I.; circa quod caput tria ſunt obſervanda.

Primum, juxta gloſſam excuſatur a culpa, & pœna, qui propter juſtam & urgentem cauſam ſolo verbo excommunicaret, aut ſuſpenderet; colligiturque ex iis canonis verbis: *Si quis temerarius violator*.

Secundum, cenſura ſine ſcriptis lata valida eſt, quamvis illicita, quia expreſſe habetur in canone, abſolvendum a ſuperiore judicis, qui ſine ſcripto fuit excommunicatus: atqui niſi ligatus eſſet, abſolvendus non foret.

Tertium, pœna illa non extenditur ad Epiſcopum ſine ſcripto excommunicantem, aut ſuſpendentem; nam ex c. *Qui periculoſum De ſententia excommunicationis* in ſexto in generali ſententia ſuſpenſionis, aut interdicti non comprehenduntur Epiſcopi, niſi illorum expreſſa fiat mentio: atqui in laudato canone non fit expreſſa mentio Epiſcopi: ergo in illo non comprehenditur.

Dixi, *in generali ſententia ſuſpenſionis, aut interdicti*; nam in generali ſententia excommunicationis comprehenduntur Epiſcopi, niſi expreſſe excipiantur: ita Sylveſter verbo *Epiſcopus*, Navarrus in Man. cap. 27. n. 161., Avila parte 2. c. 5. diſp. 3. dubio 1.: & ratio eſt, quia exceptio firmat regulam, quatenus ſcilicet ubi aliqui excipiuntur a lege communi, quicumque in illa exceptione non numerantur, ii, cenſendi ſunt in lege comprehendi: atqui Epiſco-

ſcopi a lege generali excipiuntur dumtaxat, ubi ſermo eſt de ſuſpenſione, aut interdicto: ergo non excipiuntur, quando agitur de generali excommunicatione: hinc excommunicatione canonis *Si quis ſuadente diabolo* comprehenditur Epiſcopus, ſi clericum injuſte percutiat. Cetera, quæ ſervari debent in ferendis cenſuris, nempe quod debeat adeſſe peccatum grave externum, cui contumacia ſit adjuncta, colligi facile poſſunt ex allata cenſuræ definitione §. 2.

Q. 5. *Poteſt ne quis ferre cenſuras in ſeipſum, æqualem, & ſuperiorem?*

R. Non poteſt, niſi indirecte, quia nullus habet juriſdictionem coactivam in foro exteriori, niſi erga ſubditos.

Dixi, *niſi indirecte*, quia interdictum locale indirecte afficit ejus auctorem: enimvero ſicut qui ſubditum excommunicavit, tam ipſe, quam ejus ſuperior, aut æqualis tenetur vitare ejuſmodi excommunicatum; ita qui locum interdixit, nec ipſe interdicens, nec ejus ſuperior divina officia in ejuſmodi loco interdicto celebrare poſſunt, niſi prius interdictum ſuſtulerint, quia effectus interdicti, & aliarum cenſurarum non ſunt ab homine, ſed a jure communi, cui omnes ſubjiciuntur: atqui jure communi nemo celebrare poteſt in loco interdicto, nec communicare cum excommunicato nominatim denunciato: ergo ſuperior indirecte ſe ligat per cenſuram interdicti, aut excommunicationis a ſe latam.

Plures difficultates hic moveri poſſent, 1. an, & quando ſuperior ſubditum in alieno territorio exiſtentem cenſuris ligare poſſit? 2. utrum ſubditus incurrat cenſuras latas in ſua diœceſi, ſi in aliena Epiſcopi mandatum, vel ſtatutum, cui annexa ſit cenſura, tranſgrediatur? 3. an peregrinus ſubjiciatur legi diœceſeos quidpiam ſub cenſura prohibenti? ſed iſthæc omnia reſolvi debent ex dictis tractatu de legibus c. 4., ad quod lectorem remittimus; certum quippe eſt, quod ſi ſtatutum ligat in hujuſmodi caſibus, pœna quoque illi annexa conſtringat; ſecus, ſi ſtatutum non obliget.

§. XII.

§. XII. *De abſolutione a cenſuris.*

Q. 1. *Quis poteſt abſolvere a cenſuris?*

R. In foro conſcientiæ ſolus ſacerdos, quia in illo foro nemo præter ſacerdotem poteſt eſſe Judex; in foro exteriori; ſeu contentioſo, is, qui cenſuram tulit, vel ejus ſucceſſor, vel delegatus ab ipſo, vel ſuperior, puta Metropolitanus, in cauſa appellationis duntaxat, & curſu viſitationis: probatur ex c. *Nuper De ſententia excommunicationis*, & cap. *Verbum De pœnitentia diſt.* 1.: *Dominus par jus & ſolvendi eſſe voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione promiſit:* illudque verum eſt, etiamſi auctor cenſuræ ſit ſola clericali tonſura inſignitus, quia abſolvere a cenſuris non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis, cujus capax eſt ſimplex clericus.

Sed obſervandum eſt, abſolutionem a cenſuris datam in foro conſcientiæ non habere effectum, niſi coram Deo; nec impedire quominus ſic ſolutus conveniatur coram judice in foro externo, declareturque excommunicatus, aut ſuſpenſus, ac omnem pœnam ſubeat, quam meretur excommunicatus, aut ſuſpenſus.

Q. 2. *Quis ſacerdos poteſt a cenſuris abſolvere in foro conſcientiæ?*

R. 1. in articolo mortis quivis ſacerdos etiam excommunicatus, ac nominatim denuntiatus a qualibet cenſura abſolvere poteſt ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. his verbis: „ In eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes a a quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt.

Quæſtionem hic movent Thelogi, utrum ſimilem cenſuram incurrat infirmus, qui convaluit, niſi recurrat ad ſuperiorem, qui cenſuram ſibi reſervavit? plures affirmant, nituntur que variis canonibus, ac præſertim c. „ Eos, qui De ſent. excom. in ſexto, in quo ſic habetur: Eos, qui a ſententia canonis, vel hominis (cum ad illum, a quo alias de jure fuerant abſolvendi, nequeunt propter imminentem mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum habere recurſum) ab alio abſolvuntur, ſi ceſſante poſtea pe-

riculo, vel impedimento hujuſmodi, ſe illi, a quo his ceſſantibus abſolvi debebant, quamcito commode poterunt, contempſerint præſentare, mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & ſatisfacturi, prout juſtitia ſuadebit, decernimus (ne ſic cenſuræ illudant eccleſiaſticæ) in eandem ſententiam recidere eo ipſo: " idem prius decreverat Clemens III. c. *Ea naſcitur* ext. De *ſententia excommunicationis*: contra vero alii Theol. negant, infirmum, qui periculum mortis evaſit, incidere in ſimilem excommunicationem hoc ipſo, quo contemnit ad ſuperiorem recurrere, quia ex Con. Trid. ſupra laudato nulla eſt reſervatio in articulo mortis; obſervantque c. *Ea naſcitur*, & aliis, quæ laudant patroni oppoſitæ ſententiæ, nihil decerni, niſi quod confeſſarius præcipere debeat pœnitenti, ut ſublato impedimento ſuperiorem adeat ſub pœna ſimilis cenſuræ incurrendæ, ſi neglexerit: ac proinde pœnitentem excommunicationem non incurrere, ſi confeſſarius tale præceptum ipſi non impoſuerit: caput quidem *Eos, qui* per ſe, & independenter a præcepto confeſſarii pronuntiat reincidentiam, ut ajunt; ſed præterquam quod lex illa non eſt in Galliis ubique recepta, ut diximus c. 7. de ſacram. pœnit. hic conſulendo, videtur, revocata a Conc. Trid. ſaltem quoad articulum mortis, in quo nullam eſſe dicit reſervationem: dico *ſaltem quoad articulum mortis*, quia in aliis impedimentis, puta in periculo infamiæ incurrendæ, manet reſervatio, nec niſi indirecte abſolvitur pœnitens a caſibus reſervatis, ac proinde tenetur ſublato impedimento adire ſuperiorem, ut diximus tractatu de pœnitentia, ubi de caſibus reſervatis c. 7.

R. 2. Extra mortis articulum vel cenſura eſt reſervata, vel non: ſi non eſt reſervata, quilibet ſacerdos ad excipiendas confeſſiones approbatus poteſt ab ea abſolvere ex cap. *Nuper* extrav. De *ſententia excommunicationis*, in quo ſic habet ſummus Pontifex: *Quia conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi*; favetque univerſalis Eccleſiæ praxis; nam ſinguli confeſſarii audita confeſſione clericorum majoribus ordinibus inauguratorum, præmittere ſolent ab

ſolu-

ſolutioni a peccatis abſolutionem ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

Nec dicas, abſolutionem a cenſuris pertinere ad forum exterius, nec proinde impendi poſſe ab omnibus confeſſariis, cum omnes non habeant forum exterius; namque eam impendunt non ex proprio officio, ſed ex conceſſione Eccleſiæ.

Quod ſi cenſura ſit reſervata, jure antiquo is ſolus poteſt ab ea abſolvere, qui eam ſibi retinuit, vel ejus ſucceſſor, vel delegatus, vel ſuperior ex c. *Nuper*, & cap. *Sacro De ſententia excommunicationis* cap. *Ad recipiendum De officio judicis ordinarii*.

Dixi *jure antiquo*; nam jure novo Concilium Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. permittit Epiſcopis abſolvere a caſibus, & cenſuris ſummo Pontifici reſervatis, modo caſus illi ſint occulti, nec ad forum contentioſum deducti: *Liceat*, inquit, *Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto* (non vero ex defectu) *provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare; & in quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari: idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis ſit permiſſum*: in Galliis tamen Epiſcopi facultatem abſolvendi ab hæreſi tribuunt ſuis vicariis generalibus, & aliis, ut diximus capite 7. de pœnitentia, ubi expendimus, quæ peccata hic cenſeantur occulta, præſertim in Galliis.

Q. 3. *Unde colligitur, cenſuram eſſe reſervatam?*

R. Cenſura vel eſt a jure, vel ab homine: iſta rurſus vel eſt generaliter lata, vel ſpecialiter adverſus ſingularem, & determinatam perſonam, v. g. Petrum: ſi eſt a jure, vel ab homine per ſententiam generalem, reſervata non eſt, niſi reſervatio exprimatur in canone, ſtatuto, & ſententia generaliter lata, duobus exceptis caſibus: quare verba legis, aut ſententiæ diligenter ſunt attendenda: ſi enim auctor ſtatuti, aut ſententiæ declaret, ſe ſibi retinere cenſuram,

tam, inferior non poteſt ab ea abſolvere: ſi vero cenſura ſit ab homine per ſententiam ſpecialem adverſus determinatam perſonam, cenſetur reſervata, etiamſi in ſententia non fiat expreſſa mentio reſervationis.

Dixi, *duobus exceptis caſibus*.

Primus, quando per monitorium excommunicatio lata eſt; quamvis enim generaliter feriat eos, qui pro injuria illata non ſatisfacerent, vel auctores damni non manifeſtarent: tamen ſinguli ſpeciatim, ac determinate ob contumaciam actu excommunicantur, & quidem in foro contentioſo ad inſtantiam conquerentis, qui ad illum ſuam querelam detulit: ſicque ejuſmodi ſententia ſub uno reſpectu generalis dici poteſt; ſub quo ſcilicet omnes in monitorio denotatos comprehendit; & ſub alio reſpectu particulari, quatenus ſingulos in particulari afficit: patet exemplo ſententiæ, qua judex ſæcularis morte damnat, qui in aliquo crimine, puta furto, participarunt; hæc quippe ſententia, quamvis generaliter enuntietur, proprie tamen particularis eſt, prorſuſque differt ab altera ſententia, qua aliquid ſub gravi mulcta prohiberet, puta piſcationem certa anni tempeſtate; iſta enim prohibitio rationem habet legis univerſalis, quam qui violaverit, in foro alterius judicis conveniri poteſt: cum ergo ſimile diſcrimen reperiatur inter ſententiam excommunicationis in monitorio latam, & ſententiam, qua generaliter, & per modum ſtatuti prælatus aliquid prohibuit ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſequitur, priorem excommunicationem eſſe reſervatam, utpote latam per ſententiam particularem; poſteriorem vero non eſſe reſervatam, niſi prælatus eam expreſſis verbis ſibi retinuerit: ita Eveillonus tractatu de excommunicatione cap. 32. art. 2.

Secundus caſus ſpectat ſuſpenſionem, cujus abſolutionem Theologi communiter docent eſſe reſervatam, ſive ſit a jure, ſive ab homine per quamlibet ſententiam etiam generalem, quia cum abſolutio a cenſuris pertineat ad forum exterius, confeſſarius eam impertiri nequit, niſi id ipſi ſit a jure conceſſum: atqui jure ei non conceditur abſolvere ab excommunicatione, ut patet ex canonibus ſupra laudatis: ergo neque a ſuſpenſione, neque ab interdicto abſolvere poteſt

teſt jure communi: vide Navarrum manualis cap. 27. num. 162., Avilam 3. p. diſp. 6. dub. 1. concluſ. 2., collationem ſextam diœceſis Agathenſis.

Ergo, inquies, illuſoria eſt iſthæc formula in omminibus libris ritualibus præſcripta confeſſariis, qui excipiunt confeſſiones clericorum ſacris ordinibus inſignitorum: *Abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti*.

Nego ſequelam; hæc enim abſolutio datur ad cautelam ab omni vinculo tam excommunicationis reſervatæ, quam ſuſpenſionis, & interdicti, ſi forte pœnitens aliquam incurrerit, cujus conſcientiam non gerat: atqui hujuſmodi abſolutio ex conceſſione Eccleſiæ non fruſtra datur in hypotheſi, quod pœnitens invincibiliter ignoret, ſe ligatum eſſe aliqua ex iis cenſuris.

Advertes tamen, ſuſpenſionem, & interdictum, quando feruntur ad certum tempus, vel ſub aliqua conditione, v. g. quando ſacerdos ſuſpenditur ab officio, donec per menſem ſpiritualibus exercitiis in ſeminario vocaverit, vel interdicitur Eccleſia quoadusque tectum, v. g. fuerit reſarcitum, ceſſare abſque abſolutione adveniente termino, aut impleta conditione.

Q. 4. *Epiſcopus exiſtens extra diœceſim poteſt ne ſubditum abſolvere a cenſuris ſibi reſervatis?*

R. Poteſt in foro conſcientiæ, non in foro contentioſo cum ſtrepitu judiciali, quia quæ ſunt juriſdictionis voluntariæ, non requirunt territorium, & ubique exerceri poſſunt; ſecus de iis, quæ ſunt juriſdictionis contentioſæ: atqui abſolvere in foro conſcientiæ, eſt actus juriſdictionis voluntariæ, abſolvere vero in foro externo, & cum ſtrepitu judiciali, eſt actus juriſdictionis contentioſæ: ergo Epiſcopus illum extra diœceſim exercere nequit, niſi ab ordinario loci, in quo verſatur territorium, obtinuerit.

Q. 5. *Qui in ſua diœceſi cenſuram incurrit, poteſt ne ſub ea abſolvi in alia diœceſi, in qua diverſatur?*

R. Poteſt in foro conſcientiæ tantum, ſi cenſura ſit a jure, vel ab homine per ſententiam generalem, quemadmodum poteſt ibidem abſolvi a caſibus in ſua diœceſi reſervatis, modo confeſſarius habeat a ſuo ordinario facultatem abſolvendi ab hujuſmodi caſibus, & cenſuris, ſi ſint reſervatæ, ut diximus tract. de

ſa-

ſacram. pœnit.: ſecus, ſi cenſura ſit ab homine per ſententiam particularem; tunc enim remittendus eſt ad proprium Epiſcopum, vel ab eo petenda eſt abſolvendi licentia, quia in ejuſmodi cauſa valet effatum: *Ejuſdem eſt ſolvere, cujus eſt ligare*; alioquin perturbaretur eccleſiaſtica diſciplina.

PARS TERTIA.

DE

DISPOSITIONIBUS AD ORDINES.

Monuimus in argumento hujuſce tractatus, requiri ad ordines rite ſuſcipiendos, 1. Dei vocationem; 2. electionem canonicam ſic dictam, quia debet fieri ſecundum Eccleſiæ canones, poteſtque dici vocatio exterior, & miniſterialis, quatenus ſcilicet miniſtri Eccleſiæ actu, & de facto eligunt, & clero aſcribunt, quos Deus ad ſublimem illum ſtatum ab æterno deſtinavit, & in tempore per gratiam ſuam præparavit; 3. vitæ ſanctitatem, in qua comprehenditur cælibatus, ſeu donum perpetuæ continentiæ; 4. ſcientiam ſaltem ſufficientem, 5. ingenium clericale, quod a S. Ambroſio dicitur cor ſacerdotale, ab italis *Spirito eccleſiaſtico*; 6. immunitatem ab omni impedimento eccleſiaſtico, quod vulgo appellatur irregularitas: de quibus in hac tertia parte ſigillatim eſt differendum.

CAPUT PRIMUM.

De Vocatione ad Ordines.

Circa Vocationem quatuor ſunt inquirenda: 1. quid ſit: 2. an exiſtat: 3. an ſit neceſſaria: 4. quibus ſignis deprehendi poſſit.

§. I.

§. I. *De notione, & exiſtentia vocationis.*

19. Q*Uotuplici modo ſpectari debet vocatio?*

R. Duplici 1. in intentione, & decretis divinis; 2. in executione, & effectibus; vocatio quippe ſe habet ad providentiam generice ſumptam, ſicut ſpecies ad genus, ſub quo continetur: atqui providentia in genere dupliciter ſpectari debet, ut prima parte diximus: 1. in mente divina, quatenus Deus ab æterno rebus ſingulis in tempore producendis ſingulos fines præſtituit, rationeſque ordinavit, ac media, quibus unaquæque fini ſuo congrueret, & ad illum ſuaviter dirigeretur: quemadmodum artifex, v. g. architectus, domum, quam ædificare intendit, prius in arte ſua delineat, ſingulas ejus partes concipit, ac ordinat; tum accingitur ad opus, illudque exequitur juxta exemplar a ſe præconceptum: *Dicendum*, inquit S. Th. 1. p. q. 22. art. 1. ad 2. *quod ad curam duo pertinent, ſcilicet ratio ordinis, quæ dicitur providentia; & diſpoſitio, & executio ordinis, & dicitur gubernatio, quorum primum eſt æternum, ſecundum temporale*; Deus enim omnia in tempore operatur ſecundum æternum conſilium voluntatis ſuæ: quos in tempore vocavit, juſtificavit, & in fine glorificavit, hos ab æterno præſcivit, ac prædeſtinavit: hinc Theologi prædeſtinationem, quæ eſt altera providentiæ ſpecies, dividunt in eam, quæ eſt in intentione, & eam, quæ eſt in executione.

Iſta duplex vocationis acceptio magnifice elucet in vocatione Davidis ad Regnum: Deus ab æterno Davidem elegerat, ut eſſet dux ſuper populum ſuum; & virtute hujuſce decreti præparaverat dotes neceſſarias in tempore conferendas, ſcilicet robur corporis, ſenſum rectum, & cordis latitudinem, ut loquitur Scriptura, quibus idoneus eſſet regendo populo, qui præ multitudine numerari non poterat: hæc omnia exiſtebant in decretis divinis indipendenter a cujuſquam creaturæ miniſterio, ſed ut executioni mandarentur uſus eſt Prophetæ miniſterio; Samuel miſſus eſt ad domum Iſai, ibi quæſivit, quem ex ejus filiis Deus elegiſſet; alterum enim ungere nefas: rejecit natu majorem, & alios ſequentes, donec deveniret ad Davidem natu minimum,

quia

quia non illos, ſed iſtum Deus elegerat; præceſſit ergo Dei electio, & æterna deſtinatio; ſed ejus executio Samueli in tempore demandata eſt: idem omnino obſervare eſt in vocatione miniſtrorum Eccleſiæ: 1. Deus ipſos elegit in Chriſto ante mundi conſtitutionem, ut ſint ſancti, & immaculati in conſpectu ejus per gratiam ſuam ipſis ab æterno præparatam, & ſuo tempore conferendam ad ſacra officia rite obeunda: en vocatio in intentione, & ab æterno in divinis decretis exiſtens independenter a creaturæ meritis; nam *Electio, & dilectio aliter ordinantur in nobis, & in Deo*, inquit Sanct. Thomas 1. part. quæſt. 23. artic. 4., *eo quod in nobis voluntas homini diligendo non cauſat bonum, ſed ex bono praexiſtente incitamur ad diligendum, & ideo eligimus aliquem, quem diligamus; & ſic electio dilectionem praecedit in nobis: in Deo autem eſt e converſo; nam voluntas ejus, qua vult bonum alicui diligendo, eſt cauſa, quod illud bonum ab eo pra aliis habetur*: 2. Deus in tempore exequitur per miniſterium paſtorum, & actu, ac de facto ſacris officiis addicit, quos ab æterno elegit: en vocatio in executione, quæ priorem præſupponit, poteſtque diei vocatio miniſterialis, & exterior: de hac poſteriore vocatione multa jam diximus in Prolegomenis, ubi de miſſione Paſtorum; & quæ ſuperſunt exponenda, dicemus capite ſequenti: agimus hic dumtaxat de vocatione in intentione.

Q. 2. *Quomodo definitur vocatio?*

Reſpond. Ex mox deſcribi poteſt, *actus providentia ſupernaturalis, quo Deus aliquos pra aliis eligit, praparatque dotibus congruis ad ſacra miniſteria digne, & laudabilitur obeunda.*

Dicitur 1. *actus providentia*; quia ſi providentia divina ad omnia, etiam viliſſima ſe extendit, nihilque in operibus Dei inordinatum relinquit, ut fides docet, & ratio demonſtrat, cum, non curare, quod feceris, ſumma ſit inclementia, ut obſervat S. Ambroſius libr. 1. de officiis cap. 12., multo magis intendit ad ea, quæ pertinent ad Eccleſiam, quam Chriſtus exhibere ſibi voluit glorioſam ſponſam: *Providentiam cateris creaturis non negamus*, inquit S. Bernardus ſerm. 68. in Cantic. num. 2., *curam ſponſa*

ſæ vindicat ſibi: numquid de bobus cura eſt Deo? &c. num. 4.: *Chariſſima illa eſt una uni.*. *quid iſta non audeat apud tam ambitioſum amatorem? quid non ab illo ſperet, qui ſe quaſivit e cælo, vocavit a finibus terræ: nec modo quaſivit, ſed acquiſivit? adde & de modo acquiſitionis: in ſanguine acquiſitoris, nonne de ſtatu, & conſummatione Eccleſiæ finis omnium pendet? tolle hanc, & fruſtra inferior iſta creatura revelationem filiorum Dei expectat: tolle hanc, & neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui conſummabuntur: tolle hanc, & ipſa SS. Angelorum pro inperfectione ſui muneris gloria claudicabit, nec Dei Civitas de ſui integritate gaudebit*: atqui Eccleſiæ gloria, & ſplendor maxime pendet ex Præpoſitorum ipſius delectu, & converſatione: ergo providentia iis eligendis, & præparandis maxime invigilat; ac proinde eorum vocatio eſt præcipuus providentiæ actus, & ſpecialis cura divini ingenii, ut loquitur Tertullianus.

Dicitur 2. *providentia ſupernaturalis*, quia ſecundum noſtrum concipiendi modum duplex diſtinguitur providentia: alia naturalis, quæ præeſt naturali rerum ordini, creaturaſque inferiores dirigit ad finem naturalem; alia ſupernaturalis, quæ ſpectat finem quarumdam creaturarum, ſcilicet rationalium, quem, cum propriis viribus attingere nequeant, utpote ſupernaturalem, ad eum provindentia illas divina virtute tranſmittit, ſicut ſagittam ad ſignum, inquit S. Th., ſalva tamen earum libertate; providentia enim creaturis neceſſitatem non imponit: atqui ſtatus ſacerdotalis eſt ſupernaturalis; nec quiſquam poteſt eſſe illi idoneus naturali induſtria, ſtudio, & labore: ergo vocatio ad hujuſmodi ſtatum pertinet ad providentiam ſupernaturalem.

Dicitur 3. *quo Deus aliquos præ aliis eligit*, ut vocatio ad ordines diſtinguatur a vocatione ad vitam æternam, ad quam omnes ſunt conditi, cum ad ſtatum clericalem pauci ex hominibus ſint formati, & ordinati: *Numquid omnes Apoſtoli?* ait I. Corinth. 12. qui ex utero matris ſuæ ad ſupremum illius honoris gradum ſegregatus fuerat: *Numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?*

Errant igitur, & quidem turpiter ac longe perniciosiſſime, qui pro diverſo rei familiaris ſtatu cleri-

ca-

catum aſſumunt, ac dimittunt: v.g. frater natu major moritur, minor militiam clericalem, cui aſcriptus fuerat: deſerit ſive ſponte, ſive parentum conſilio, & auctoritate, quaſi non eſſet Dei electio, & præparatio; qui error turpiſſimus eſt, utpote qui oriatur vel ex craſſa ignorantia, vel ex defectu fidei, qua conſtat apud omnes Catholicos, cuncta ſubeſſe providentiæ divinæ, Deum rebus ſingulis proprios fines præfixiſſe, nec omnes, ſed aliquos præ cæteris ad ſacra miniſteria elegiſſe: grandeque nefas eſſe, ordinem a Deo prædefinitum prætergredi: præterea ejuſmodi error adjunctum habet grave ſacrilegium, ſcilicet furtum rei ſacratiſſimæ; quid enim turpius, quam rapere alienum invito domino? ſed quid magis ſacrilegum, quam uſurpare auguſtiſſima religionis miniſteria Deo prohibente? execrantur homines furtum vaſorum ſacrorum, nec horrent furari ordinis ſacramentum, quod eſt multo ſacratius: furantur autem tantum ſacramentum, qui illud Deo non dante invadunt: pernicioſiſſimus quoque eſt ejuſmodi error; ſicut enim in ſpeculativis qui errat circa prima principia peſſime diſcurrit, & falſo concludit; ita clericus, qui vocatione caret, conſequenter privatur auxiliis, ſine quibus ſancte & laudabiliter officio ſacerdotali defungi non poteſt, ſicque in extremam perniciem ruit, & alios ſecum trahit.

Dicitur 4. *præparatque dotibus congruis ad ſacra miniſteria digne ac laudabiliter obeunda*, quia Deus ex S.Th. 1. part. q.22.a.3. *Quaſcumque cauſas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutem ad illos effectus producendos*: v.g. quia ignem condidit ad calefaciendum & comburendum, ſolem ad univerſum orbem illuminandum, iis indidit, igni quidem calorem intenſiſſimum, ſoli virtutem undique diffundendi lumen: quos ergo ab æterno elegit ad munera ſacerdotalia, iis præparavit omnes dotes, ſine quibus apti non eſſent tam auguſtis muneribus; imperitus enim ac imprudentiſſimus eſſet architectus, qui lapides non coaptaret loco, & uſui, ad quem illos deſtinaſſet.

Dices. Judas Iſcariotes vocatus eſt ad Apoſtolatum; atqui Judas caruit dotibus in Apoſtolo requiſitis: ergo vocatio non includit præparationem donorum ad functiones ſacerdotales rite obeundas.

Di-

Diſtinguo minorem: caruit ſua culpa, quamvis ei eſſent præparatæ, concedo; caruit, nec erant ei præparatæ, nego minorem. Quemadmodum igitur Deus hoc ipſo, quo vult omnes homines ſalvos fieri, iis omnibus præparat gratias, ſine quibus ſaltem conſequi non poſſent; ſed quia conſentire, vel diſſentire propriæ volnntatis eſt, quamplures gratiam rejiciunt, & ab æterna ſalute excidunt; ſic Judas ad Apoſtolatum vocatus defuit gratiæ, qua Deus ad tantam dignitatem eum aptare deſtinaverat.

Dicitur 5. *Ad ſacra miniſteria digne & laudabiliter obeunda*, quia ſine interiori Dei vocatione poteſt quis miniſterio Paſtorum habere characterem ſacerdotalem; ſed furum more, qui res alienas injuſte invadunt, iiſque utuntur in proprium commodum, quandiu latent; ſed ubi detecti fuerint, in ſuam perniciem: interior itaque Dei vocatio requiritur, ut quis licite & laudabiliter officio ſacerdotali defungatur: ſed de neceſſitate vocationis §. ſequenti.

Q. 3. *Quotuplicis generis ſunt effectus divinæ vocationis?*

R. Triplicis: alii ſunt ordinis naturalis, alii ſupernaturalis, quorum alii ipſum vocatum afficiunt, alii eos, ad quorum obſequium deſtinatus eſt.

Deus igitur 1. corpus, & ingenium cujuſque in utero matris effingit ad opus, ad quod illum deſtinavit; defectus enim corporis, & animi ſunt impedimenta ad ordines, & ſigna certiſſima, eum, qui aliquem ex iis defectibus patitur, ad clerum non vocari: 2. ſupernaturalia dona præparat, ut donum perpetuæ continentiæ, & auxilia, ſine quibus vocatus non foret idoneus ſacris miniſteriis; 3. dociles præbet ſubditos, ut audiant, quem ad ipſos mittit; ſicut enim donum linguarum ita Apoſtolis fuit conceſſum, ut quodammodo ad auditores tranſiret, quatenus ſcilicet iſti intelligebant Apoſtolum loquentem lingua aliena; ſic gratia vocationis, quæ eſt in Paſtore, efficit, ut ſubditi dociles eis ſe præbeant, cum alieno refragari ſoleant: *Oves illum ſequuntur* (ait Chriſtus Joann. 10. de vero Paſtore), *quia ſciunt vocem ejus; alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem aliorum;* admirationem noſtram aliquando in-

indicavimus optimo Paſtori, quod Parochiani alioquin natura feroces illum adeo revererentur, licet præſentia ejus eſſet contemptibilis, ut nemo ex iis adverſum ipſum muſſitare, non dicam auderet, ſed nequidem cogitaret, cum iidem ipſi in præcedentem Paſtorem manus violentas injeciſſent: unde tam ſubdita & ſtupenda mutatio, niſi ex gratia divinæ vocationis, quæ erat in Paſtore? quare merito intorſeris in eos, qui ſine Dei vocatione officia ſacerdotalia uſurpant, quod legitur I. Mach. c. 5. v. 56. de Joſepho, & Azaria principibus militiæ, qui gloriam Machabæorum æmulantes copias in hoſtem duxerunt, ſed funeſtiſſimo ſucceſſu, nam fugati ſunt ipſi, & e populo cæſi ad duo millia viri: & quæ cauſa tam funeſtæ cladis? aperit Scriptura: *Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos: ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta in Iſrael*; ideſt non erant ad id munus a Deo deſtinati, vel vocati; non erant ex familia illorum, quorum opera Deus uti voluit in liberando populo ſuo.

Dices. Prophetæ miſſi a Deo, quin ipſemet Chriſtus plures inobedientes, & pervicaces ſuſtinuerunt: ergo vocatio Paſtoris gregem docilem non reddit.

Diſt. conſeq.: non reddit dociles hædos, qui in Grege Chriſti permixti ſunt cum ovibus, conredo, non reddit dociles ipſas oves, nego conſeq. de ovibus enim ait Chriſtus Joann. 10. v. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt*: de hœdis vero v. 26. *Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis*: & Joann. 8. v. 46. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.*

Q. 4. *Exiſtit ne divina vocat'o?*

R. Exiſtit, & ſequitur neceſſario ex allata ejus definitione; namque vocatio ad ordinem ſacerdotalem & hierarchicum eſt præcipuus actus divinæ providentiæ: atqui nullus, niſi epicureus, negaverit divinam providentiam, ut conſtat ex dictis prima parte de attributis divinis: ergo revera exiſtit divina vocato.

Probatur inſuper ex Scriptura. Deus in veteri lege ex omnibus tribubus Iſrael ſolam Leviticam elegit ad miniſteria Tabernaculi; & ex Tribu Levi ſolam familiam Aaron, quæ ſacerdotio fungeretur: in nova lege Chriſtus præordinatus eſt ſacerdos ſecundum ordi-

dinem Melchiſedech Pſalm. 109.; & ipſe Joann. 7. v.28.: *Clamabat in templo docens: a me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me*: Apoſtolos ſimiliter vocavit Marci 3. v. 13.: *Vocavit ad ſe, quos voluit ipſe*: Lucæ 10. v. 1.: *Deſignavit Dominus & alios 72. & miſit illos*: Act. 1. v.21. Apoſtoli, cum in locum Judæ alter ſufficiendus eſſet, attendunt ad æternam Dei electionem: *Oſtende*, inquiunt, *quem elegeris ex his duobus unum*: non dicunt, *elige*; ſciebant enim jam eſſe a Deo electum; ſed *oſtende, quem jam elegeris*: de Apoſtolorum quoque, & diſcipulorum ſucceſſoribus ex gentibus aſſumendis prædixit Iſaias c. 66. & 21.: *Mittam ex eis, qui ſalvati fuerint, ad gentes, in mare, in Africam, & Libyam, tenentes ſagittam, in Italiam, & Græciam &c., & aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, dicit Dominus*: ſed utrum hujuſmodi vocatio ſit neceſſaria, ſpecialis eſt difficultas §. ſequenti elucidanda.

§. II. *Utrum Dei vocatio ſit neceſſaria ad ordines ſuſcipiendos; eorumque functiones rite obeundas?*

R. EST omnino neceſſaria.

Probatur 1. ex duobus potiſſimum Scripturæ textibus, qui inter alios benemultos ſunt inſignes.

Primus petitur ex Joann. c.10. v.1., & 2.: *Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro*: Veritas hic loquitur, nulla exaggeratio hic fingenda, furatur ſacerdotium, vel officium paſtorale, qui non vocatus obrepit, & quia Deum latere non poteſt, furti convincetur in ejus judicio; fures autem regnum Dei non poſſidebunt, I. Cor. 6.: quid vero ſit illud oſtium, per quod intrare neceſſe eſt, Chriſtus aperit verſ.7. *Amen, amen, dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium*: & v.9. *Per me ſi quis introierit, ſalvabitur*: caveant igitur oſtiarii, Paſtores intelligo, ne iis aperiant, quos princeps mundi ambitione, & cupiditate ad pulſandum incitat, quia legem Chriſti non ita devaſtare poteſt, ac per paſtores non vocatos: hinc Deus Jeremiæ c. 23. paſtoribus ab ipſo nec vocatis,

nec

nec miſſis imputat omnia mala, quæ rempublicam invadunt: *Non mittebam Prophetas*, inquit, *& ipsi currebant .... si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo, avertiſſent utique* (Græca, Chaldæa, & Latina regia habent, *avertiſſem*) *eos a via ſua mala... propterea ecce ego ad Prophetas, ait Dominus*; hoc eſt iram meam converto in Prophetas illos, *qui furantur verba mea unuſquiſque a proximo ſuo*, id eſt verba, quæ poſui in ore eorum, quos miſi, ſurripiunt; ad hos quippe pertinet ea ad plebem renunciare, meritoque furti arguuntur, qui a Deo minime vocati ex pulpito docent, quæ ex Scripturis, & ex libris SS. Patrum collegerunt, quique audacter *aſſumunt linguas ſuas, & ajunt, dicit Dominus*, id eſt qui pro ſuo placito, & nutu moderantur, ac dirigunt linguas ſuas, ut populo placentia, grataque loquantur: ſed *quid paleis ad triticum, dicit Dominus, numquid non verba mea quasi ignis* (illuminans, & inflammans) *dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram*, id eſt ſaxea corda?

Secundus textus habetur Hebr. 5. v. 4.: *Nec quiſquam ſumit sibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron: sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret; ſed qui locutus eſt ad eum, filius meus es tu*: ſingula verba ſunt ponderanda. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem*, ait Apoſtolus propoſitio eſt univerſaliter negans, nullamque patitur exceptionem: ſcientia igitur quis emineat, ſanctitate ſplendeat, dignuſque ſacerdotio judicetur: temere tamen illud aſſumeret, quia forte ad illud vocatus non eſt: Moyſes omnium mitiſſimus, & ſummo Pontificatu digniſſimus, ab illo tamen fuit excluſus: Joseph Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus ab eximia juſtitia, & ſanctitate, eoque titulo ab Apoſtolis dignus Apoſtolatu exiſtimatus, non fuit electus: quin Chriſtus ipſe plenus gratiæ, & veritatis, in quo omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ erant abſconditi, ſeipſum non clarificavit, id eſt dignitatem, & gloriam ſacerdotii non ambivit, non uſurpavit, ſed ad eam evectus eſt a Patre.

Probatur 2. ex Patribus.

S. Cyprianus epiſt. 52. de S. Cornelio ſic ſcribit: *Epi-*

Epiſcopatum ipſum nec poſtulavit, nec voluit; ſed quietus & modeſtus, & quales eſſe conſueverunt, qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conſcientiæ, & pro humilitate ingenita ſibi & cuſtodita verecundia, non ut quidam vim facit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut epiſcopatum coactus exciperet: & iterum: *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de clericorum pene omnium teſtimonio* &c.; *tum deinde poſt epiſcopatum non exambitum, nec extortum, ſed de Dei*, QUI SACERDOTES FACIT, *voluntate ſuſceptum, quanta in ipſo ſuſcepto epiſcopatu ſuo virtus? quantum robur animi? qualis firmitas fidei?*

S. Leo ſerm. 2. in anniverſario Aſſumptionis ſuæ: *Eos rectores*, inquit, *Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit, ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſitas ſacerdotalis, atque regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cæleſtis gratiæ gignat antiſtitem.*

S. Bernardus, vel quivis auctor tract. de vita, & moribus clericorum c. 5. *Videte vocationem veſtram, ait vocatus Apoſtolus: conſideremus & nos, an vocati venerimus: & vocati a Deo, cujus nimirum hæc vocatio eſt*, & nonnullis interjectis ſic inſectatur eos, qui ſe ingerunt: *Quid iſtud temeritatis, imo quid inſania eſt? ubi timor Dei, ubi mortis memoria, ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa judicii? ſponſa me cubiculum, nec cellam ingredi, niſi rege introducente, præſumit; tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus?* Trahe me poſt te, *ait illa*, in odorem ungnentorum tuorum curremus: *nunc autem trahit ſua quemque voluptas, & odorem turpis lucri ſectantes quæſtum æſtimant pietatem, quorum certa eſt danmatio*: & tractatu de converſione ad clericos cap. 19. *Tollitis*, inquit, *& non accipitis claves, de quibus Dominus queritur per Prophetam*: Ipſi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego non vocavi eos: *unde tantus prælationis ardor, unde ambitionis impudentia tanta, unde veſania tanta præſumptionis humanæ? audeat ne aliquis veſtrum terreni cujuslibet reguli, non præcipiente, aut etiam prohibente eo, occupare miniſteria, præripere beneficia, negotia diſpenſare? ne tu Deum putes,*

qua in magna domo ſua a vaſis ira aptis in interitum ſuſtinet, *approbare*.

Probatur 3. ratione, quæ multiplex ex vocationis definitione, & ex allatis tum Scripturæ, tum SS. Patrum teſtibus evidenter colligitur.

Prima. Qui non vocatus ſe ingerit graviter lædit ſupremam Dei auctoritatem, & imperium; Eccleſia enim eſt domus Dei, familia, & regnum; ad ipſum pertinet diſtribuere officia, dignitates, & honorum gradus prout vult: Epheſ. 4.: *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores in conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii*: enimvero operarius ingrediturne vineam patris familias, ipſo contradicente, nedum conducente, & in ea eradicet, & plantet? annon ridiculum ſe præberet, qui boni publici ſtudio ardere ſibi blandiens, principatum militiæ uſurparet, vel ſine regis auctoritate rempublicam adminiſtraret, & civibus jura decernere præſumeret? atqui hæc fabula de pluribus narrat: non verentur Chriſtum amovere a regimine propriæ familiæ, & ipſi invito obtrudere domeſticos, ac miniſtros: caro, & ſanguis bona ejus diſpenſat, conſanguinei conſanguineis ſuccedunt: vixque alteri oſtium patet ad beneficia, niſi forte quis ſit commendatioris doctrinæ, & famæ; neque hic per Chriſtum ſed per fortunam, quam ambitioſe colit, viam ad ea ſibi patefacit; immanem hanc Dei contumeliam graphice pingit idem auctor tractatu de vita, & moribus clericorum cap. 5.; inquit, *eccleſiaſtica jam beneficia provida ſane parentum ſollicitudo parabat: illum præpoſitus, aut decanus, ut ſibi ſuccederet, pluſquam materno educavit affectu in deliciis nutriens, & deliciis: alius undique circuit ſedulus explorator, blanditur, obſequitur, ſimulat, & diſſimulat, miſeraque ſibi ſuffragia mendicare non erubeſcit manibus, & pedibus repens, ſi quo modo tandem aliquando ſe ſe ingerere queat in patrimonium Crucifixi, & bona Domini quæ ſola ex omnibus hodie inveniuntur expoſita: nimirum peregre profectus eſt, ſed in plenilunio forte, ut ſua diſtricte repetat, rediturus*: at omnem Dei timorem expellit cæca, & effrænis cupiditas.

Secunda. Qui ad ſacerdotium non vocatur a Deo, is ad

ſis ad illud prorſus eſt ineptus, utpore ad alium uſum, & finem ab utero conformatus; Deus quippe omnium conditor, ac pſaltes, unumquodque aptavit loco, & uſui, ad quem illud deſtinavit: *Ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea*, ait Dominus Jer. 18. verſ. 6.: ergo quemadmodum vas, & quodlibet opus artefactum uſum non admittit præter eum, ad quem configuratum eſt, nec thorax v. g. tegere poteſt femora, nec tibialia humeros; ita opera Dei utilia eſſe nequeunt, niſi ad id, propter quod confecta ſunt: non valet caput ad ambulandum, nec oculus ad audiendum, nec aqua ad ſiccandum, nec quivis homo ad officia præſtanda, propter quæ a natura non eſt inſtitutus: *Unuſquiſque proprium donum habet ex Deo*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 7. v. 7.; *alius quidem ſic, alius vero ſic*, prout ſcilicet congruit fini, quem intendit ejus conditor: illud ipſum agnoverunt etiam ethnici; Tullius enim lib. 1. officiorum ſcripſit eleganter: *Suum igitur quiſque primum noſcat ingenium, acremque ſe & vitiorum, & bonorum ſuorum judicem præbeat, ne ſcenici, pluſquam nos, videantur habere prudentiæ; illi enim non optimas* (nota), *ſed ſibi accommodatiſſimas fabulas eligunt; qui enim voce freti ſunt, Epigonos, Medeamque; qui geſtu, Menalippum ... ergo hiſtrio videbit in ſcena, quod non videbit ſapiens in vita ſua?* ſed non impune invertitur naturalis ordo ſemel a Deo conſtitutus: *Quis reſtitit ei, & pacem habuit?* Job. 9.; unde horribiles terræ motus, unde procellæ, fulgura, & fulmina, niſi ex perturbato elementorum ſitu, & inordinata eorum copulatione! unde in ſocietate humana perturbatio tanta, tot infortunata connubia, tot caſus adverſi, tot conſilia fruſtrata, tot animi ægritudines, quas plerique in ſua ſorte patiuntur, niſi quia ordinem, & modum a Deo præſcriptum egrediuntur? hunc aptaverat, ut inter Chriſti membra locum pedis obtineret, utpote qui ſit patiens, pacatus, & erga omnes benevolus; ſed locum capitis ambivit, & ut dicitur Prov. 30.: *Poſtquam elevatus eſt in ſublime ſtultus apparuit*, conſilii inops, puſilli, ac demiſſi animi; minuſque Paſtor vocandus, quam idolum: quæ autem ſors futura eſt illius, qui extra ordinem currit; & ideo in vanum,

 niſi

niſi ut eum ſortiatur locum, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat? ait S. Bernard. c. 5. de vita, & moribus clericorum.

Tertia ratio. Ex Dei vocatione tanquam ex radice, & fundamento pendet gratiarum ſeries cujuſque ſtatus propria: *Ego ſum oſtium*, ait Dominus Joan. 10. *per me ſi quis introierit, ſalvabitur, ingredietur, & egredietur*, hoc eſt quocumque ſe verterit, quidquid egerit, ſuccedet pro voto, *& paſcua inveniet*, paſcua ſcilicet divinæ providentiæ, cibi ſpiritalis ita, ut dicere poſſit: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit; in loco paſcua ibi me collocavit* pſal. 22.: hinc S. Leo ſerm. 1. in die aſſumptionis ſuæ: *Qui mihi honoris eſt auctor, Ipſe mihi fiet adminiſtrationis adjutor, & ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem*: & S. Thomas in ſupplement. quæſt. 35. art. 1.: *Dei perfecta ſunt opera*, inquit, *& ideo cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri*; & 1. p. q. 22. art. 3.: *Quaſcunque cauſas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutem ad illos effectus producendos*: tolle ergo Dei vocationem, idem eſt, ac ſi convellas fundamentum, quo nititur ædificium, obtures fontem, ex quo rivus emanat, & exſcindas radicem, per quam arbor trahit ſuccum, & alimentum.

Vim hujuſce argumenti luculenter confirmat exemplum Saulis, & Davidis Reg. 1.; namque Saulem ad regnum deſtinatum Deus primo naturalibus corporis, & animi dotibus ornavit: *Electus, & bonus*, inquit Scriptura c. 9., *& non erat vir de filiis Iſrael melior illo*; deinde ubi unctus eſt in Reg. c. 10.: *Immutavit ei Deus cor aliud .... & inſiluit ſuper eum Spiritus Domini*, & ita inſtructus prudenter ac proſpere egit, populumque a ſervitute, qua ab Ammonitis, & Philiſthæis premebatur, liberavit: at poſtquam Deus eum propter inobedientiam abjecit, ne eſſet Rex c. 15., Spiritus Domini directus eſt in Davidem c. 17, quem in locum Saulis ſuffecerat, præparaveratque robore corporis, & animi; a Saule vero Spiritus Domini ſimul cum vocatione receſſit: ac deinceps eum exagitare cœpit *ſpiritus nequam a Domino*, ut ibidem dicitur: conſtat ergo, protectionem Dei,

& cæ-

& cætera gratiæ auxilia in quolibet hominum ſtatu referenda eſſe ad vocationem, quæ ſi adſit, & audiatur, omnia, etiam adverſa feliciter ſuccedunt; ſi deſit, peſſum eunt: *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam* pſal. 126.

Porro ſi gratia divinæ vocationis adeo neceſſaria eſt ad quodlibet vitæ genus naturalis ordinis, multo magis ad ea, quæ ſupernaturalis ſunt ordinis, ut munera ſacerdotalia, quibus exequendis, ut oportet, nemo idoneus eſt, qualiſcumque fulgeat naturæ dotibus, niſi divina virtute evehatur, &, ut ait S. Thomas, transmittatur ſupernaturalem rerum ordinem: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt, qui & idoneos nos fecit miniſtros novi Teſtamenti*, inquit Apoſtolus II. Cor. 3.: atqui Deus gratia ſua eum non movet, nec adjuvat, ut perſpicuum eſt, qui aſcendit aliunde tanquam fur, & latro: eſto, accipiat; ne dicam ſurripiat characterem ſacerdotalem; validi ſint ejus actus utpote gratiæ gratis datæ in aliorum ſalutem; polleat inſuper ingenio eximio, emineat natalium ſplendore; inſtructus ſit prudentia ſæculi, & ſcientia politica, qua malas improborum artes fallere poſſit: ſed ſi deſit gratia vocationis, regimen ejus non erit hierarchicum ſeu ſacrum, ſed politicum & ſæculare; principem, ſive magiſtratum potius aget, quam ſacerdotem, totus ad ea, quæ extra ſunt, effuſus ad ſe redire neſciet, multo minus ad Deum per orationem, & contemplationem, qua Paſtor juxta S. Greg. præ cæteris debet eſſe ſuſpenſus: denique nihil præ ſe feret; quod ad devotionem moveat; nec mirum; radicem non habet, vocationem intelligo, ex qua trahitur gratia ſacerdotalis.

Quarta ratio, quæ poſſit quorumcunque impavidorum corda concutere, in hunc modum proponitur: qui Deo non vocante ſacerdotium temere ſuſcipit, in eo placere nequaquam poterit; nec ſibi blandiri debet ob firmum animum ſtrenue implendi, quæ ſunt ſacerdotis; iis enim operibus in Dei offenſionem incurrit, quibus alter legitime vocatus eum ſibi conciliaverit; ne autem ejuſmodi pronuntiatum quenquam percellat, probatur efficaciter hocce argumento: nullum opus, quantumcunque ex natura bonum, poteſt eſſe Deo gratum & acceptum, niſi fiat ad ejus nutum, ac

voluntatem: atqui ſine vocatione munera ſacerdotalia, quamvis opera per ſe bona, & laudabilia, exercentur Deo repugnante, nedum volente; ergo non ſunt Deo grata, nec accepta.

Major per ſe eſt evidens; prima enim lex famuli voluntas Domini; optimus ille, qui ad eam totum ſe componit, nec amplius quidquam ab eo exoptandum eſt; peſſimus vero, qui ab ea probe cognita declinat, ut ſub ſpecie majoris boni ingenio ſuo indulgeat; hoc enim eſt imperium detrectare, more ſuo vivere, & quidem in Domini contemptum, & injuriam, ut omnes facile intelligunt; ac proinde luce clarius eſt, nullum opus quantumcunque ex natura ſua bonum poſſe Deo eſſe gratum, & acceptum, niſi fiat ad ejus nutum, ac voluntatem: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus: ideo munus non ſuſcipiam de manu veſtra* Malach. 1.

Minor non eſt minus evidens, ſcilicet abſque vocatione munera ſacerdotalia, quamvis opera per ſe bona, exerceri Deo repugnante, nedum volente; quis enim non intelligit Deum velle, ut ipſi obſequium præſtemus in eo vitæ genere, ad quod nos vocat, noſque adverſaturos ejus voluntati, & ordinationi, ſi aliud eligamus? cogita famulum, qui nihil eorum exequitur, quæ Dominus ipſi demandavit; ſed vacat aliis operibus perinde, atque ſervitutem exuiſſet, ac ſui juris eſſet, & poteſtatis: præcepit v. g. Dominus, ut in vineam pergeret; & domi aliis operibus vacat contra ejus voluntatem: opera illa ſunt ne Domino accepta? an non ejuſmodi famulus pro mercede pœnam meretur duplicis peccati in Dominum reus? 1. quia omiſit, quod ipſi præceperat: 2. quia ſe iis interpoſuit, quæ aliis fuerant demandata: atque in ejuſmodi exemplo tanquam in fido ſpeculo conſpicere ſe debent, qui Deo non vocante ſacerdotium ſurripiunt, & eo titulo ultro ſe immiſcent ſacris miniſteriis: bona quidem ſunt iſthæc munera: *Qui enim epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*, inquit Apoſtolus 1. Tim. 3.: ſed Deus ea non ſuſcipiet de manibus illorum, quia in iis dupliciter in ipſum delinquunt, omiſſione ſcilicet, & tranſgreſſione; omiſſione quidem, quia eo ipſo, quo ad ſtatum ſacerdotalem non

vo-

vocantur, ad aliud vitæ genus electi ſunt, & ordinati, puta ad ſtatum conjugalem, ad mercaturam, aut agriculturam, ut in iis Deo fideliter deſervirent, ordinemque ejus providentiæ exequerentur vacantes operibus cuique illorum ſtatutum conſentaneis; hæc enim Deus ipſis præſcripſerat, ſed non obtemperant illi, & quaſi a Dei dominatione prorſus liberi, nihil horum, quæ ſibi a Deo ſunt præſtituta, in toto vitæ decurſu exequuntur: tranſgreſſione etiam in Deum peccant, non ſemel, & iterum, ſed continuo, quamdiu degunt in terris, quatenus nempe aliena officia ſibi vindicant, Domino repugnante, & graviter comminante: *Quiſquis externorum acceſſerit, moretur*, Num. 1. v. 51. quod in malum ſuum experiri voluerunt Core, & ejus ſocii, *qui deſcenderunt vivi in infernum* Num. 16. v. 32., & ipſe rex Ozias, qui ob temeritatem percuſſus eſt lepra II. Paralipom. c. 26. v. 19.

Qui ergo ad ſtatum ſacerdotalem vocati non ſunt, fruſtra ſibi aſſentantur, quod ſedulo miniſtrent, & tanquam olivæ fructiferæ in domo Dei fructum ferant: ſæpe ſacrificia offerant, verbum Dei prædicent, & parochiam ex inordinata in ordinem adduxerint: *Quia omnis plantatio, quam non plantaverit Pater meus cæleſtis, eradicabitur*, ait Chriſtus Mat. 15. v. 13.: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum* Joan. 15. v. 2., & Mat. 7. v. 22.: *Multi dicent mihi in illa die* (judicii), *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, Evangelium tuum exponentes, *& in nomine tuo dæmonia ejecimus*, per ſacramenta præſertim pœnitentiæ, *in nomine tuo virtutes multas fecimus*, plebem commiſſam recte componentes; *& tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; diſcedite a me, operarii iniquitatis?* quid ita? quia *non eſt mihi voluntas in vobis*, ideo *manus* de manibus veſtris *non ſuſcipiam* Malach. 1: qui in alieno ſeminaſtis, ex eo metere non debetis: in vanum curruriſtis, utpote extra viam: *Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere*, inquit Sapiens Eccli. 10. verſu 15., hoc eſt fruſtra deſudat ſtultus, qui rectam viam non tenet, ad Hieruſalem cæleſtem nequaquam perveniet: denique intruſus eſt coram Deo, qui ſine vocatione ſacerdotium

furripit, Chriſto dicente Joann. 10. v. 1.: qui non intrat per oſtium in ovile, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro: atqui tota intruſi adminiſtratio repudiatur ut inique uſurpata.

Ergo longe periculoſius erratur circa vocationem, quam circa ſingulare aliquod legis præceptum; qui enim legem in aliqua parte ita traſgreditur, ut vocationem non deſerat, ſimilis eſt viatori, qui rectam viam tenet, in qua etiamſi nonnunquam veſtigio erret, cadat, & ex caſu ſaucietur, propter quem ſubſidere cogitur; quis enim eſt homo, qui aliquando non peccet? brevi tamen exurgit, ſanatoque vulnere cœptum iter proſequitur, gradiendo ad deſtinatum appropinquat, ac tandem pervenit: qui vero deeſt ſuæ vocationi, declinat de via, in vanum currit, fruſtra gradum accelerat; tot enim errores, quot greſſus, quibus a patria longius recedit, nedum accedat.

Dices. Ex hac doctrina ſequitur, eum, qui ſine Dei vocatione ſtatum ſacerdotalem aſſumpſit, vel omni ſpe ſalutis orbari, vel ad ſæcularia vota debere tranſire, ut ſaluti conſulat, quemadmodum docent pſeudoreformati: atqui hæc duo ſunt longe abſurdiſſima; de homine enim deſperandum non eſt: quandiu vivit; & Concilio Triden. ſeſſ. 24. can. 9. anathemate percuſſit eos, qui dixerint, *poſſe omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere donum*: ergo.

Nego Majorem, duplex quippe in Deo diſtinguenda eſt voluntas: primaria ſcilicet, & ſecundaria: primaria quidem; qua ab æterno unumquemque voluit condere, & aptare ad certum vitæ genus, & ad eum finem præparavit media congrua, ſed quia ſimul prævidit, multos vocationi ſuæ defuturos, ſecundaria voluntate eos deſtinavit ad alios uſus minus ipſis conſentaneos: providentiæ enim divinæ non deſunt modi, nos itali diceremus *ripieghi*, quibus in ordinem redigat, qui ab ordine receſſerint, quemadmodum paterfamilias, inquit Sanct. Auguſtinus, vult primaria intentione, ut domeſtici certis operibus, & quidem honeſtioribus, & accomodatioribus incumbant; ita tamen, ut ſi quis eorum non paruerit molam vertat vilioribus cibis veſcendus in pœnam; en ſecun-

cundaria intentio: ita plane contingit ſub divina providentia, quam non vincit hominum inobedientia; qui enim ab ordine prius ab ea intento in alium incidit minus commodum, in ea abſolute quidem, ſed non ſine magnis difficultatibus poterit ſaluti ſuæ conſulere, manebitque in corpore Eccleſiæ veluti membrum in corpore humano ſuis ſedibus motum, quod obducto callo ſervire utcunque poteſt, ſed ægre admodum, & cum quadam deformitate; namque 1. nec a natura, nec a gratia fuit inſtitutus ad munera ſacerdotalia, quæ ſunt ipſi veluti peregrina: quantam ergo vim ſibi inferat neceſſe eſt, ut iis reddatur idoneus, præſertim cum ad ea non propendeat, niſi forte libidine acquirendi, & dominandi, quam pœnitentiæ lacrymis ante omnia debet extinguere? 2. cum character ſacerdotalis ſit indelebilis, nec poſſit ſacerdos intruſus non eſſe ſacerdos, ſaltem abſtineat ab officis, ad quæ ipſus non eſſet: quæque ſine peccato obire non poſſet, v. g. munus paſtorale deſerat, ſi ad illud non habeat dotes neceſſarias; quoad vero alias functiones ſacerdotio indiviſas, ut ſacrificium aliquando offerre pro populo, mediatorem, & interceſſorem apud Deum agere, gratiam, & animum ſacerdotalem ſtudeat promereri orationibus, & laborioſis pœnitentiæ exercitationibus: cum enim Deus hujuſmodi officia exigat a quolibet ſacerdote, petenti ut oportet gratiam non denegabit, docente Conc. Trid. ſeſſ. c. 11.: *Deus impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſsis, & adjuvat, ut poſsis*; quod dictum ſit iis, qui non ſentiunt, ſe caſtitatis, quam voverunt, habere donum; ſed ſicut perſeveraturus non eſt, cui ſpeciale perſeverantiæ donum non fuit conceſſum, quamvis in omnium Theologorum ſententia abſolute perſeverare poſſit, habeatque gratias ad id ſufficientes; ita qui ſine Dei vocatione, & ſpeciali dono continentiæ ad ſacerdotium promotus eſt, & exinde officio ſacerdotali male functus, licet abſolute ſalvari poſſit, nec in deſperationem conjici debeat, difficile tamen ingredietur viam humilitatis, & pœnitentiæ, qua ſola ipſi patet ingreſſus ad vitam: *Quis aliquando vidit clericum cito pœnitentiam agentem*

 in.

(inquit auctor operis imperfecti apud S. Chriſ. hom. 40.), *ſed etſi deprehenſus humiliaverit ſe, non ideo dolet, quia peccavit, ſed quia confunditur, quia perdidit gloriam ſuam*: rationem affert S. Leo ep. 85. alias 87.: *Quia difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio*: & S. Ber. l. de conver. ad cler. c. 21.: *Utinam tamen quiſquis ſic intrat, ſi fieri poſſet, tam fideliter miniſtraret, quam fiducialiter ſe ingeſſit, at difficile, fortaſſis & impoſſibile eſt, ut ex amara radice ambitionis ſuavis fructus prodeat charitatis*: & tract. de. vita & moribus clericorum c. 6.: *In clero quippe tanquam in cælo regens iniqua, quid niſi de miniſterio judicetur? cæleſte tenet officium, Angelus Domini exercituum factus eſt, tanquam Angelus, aut eligitur, aut reprobatur: inventa quippe in Angelis, pravitas & diſtrictius judicetur neceſſe eſt, & inexorabilius, quam humana.*

Inſtabis. Saltem ejuſmodi doctrina omnes avertit a ſacerdotio, eoque ſpectat, ut Eccleſia fraudetur neceſſariis miniſtris; ergo perniciosa videtur.

Diſtinguo antecedens: hæc doctrina omnes, qui a Deo non vocantur, avertit, quantum ex ſe, concedo; atque utinam ejus gratia ſacerdotium Chriſti, & quæ in religione ſunt auguſtiſſima in tuto eſſent ab hujuſmodi furibus: *Satius enim, maxime in ordinatione ſacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere*, inquiunt Patres Conc. Lateran. IX.: & 4. Th. in IV. diſtinct. 24. ar. 3. quæſtiuncula 8. ad 1.: *Deus ita nunquam deſerit Eccleſiam ſuam, quin inveniantur idonei miniſtri ſufficienter ad neceſſitatem plebis .... & ſi non poſſent tot miniſtri inveniri, quot modo ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos, quam multos malos*: & in corpore articuli probat; eum, qui ejuſmodi promovet, peccare mortaliter; quia ex S. Leone ep. 2. alias 67. ad Africanos Epiſcopos: *Non eſſet hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen: integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum*; hæc doctrina omnes, qui a Deo vocantur, avertit, nego antec. imo vehementer impellit eo ipſo, quo graviſſimis momentis demonſtrat extremum exitium iis impendere, qui Deo ad ſtatum ſacerdotalem vocanti non obtem-

tem.

temperant, ſed pro libidine aliud vitæ genus in ſæculo ſibi deligunt: quot enim ex iis male periiſſe vidimus? ſancti quidem viri propriæ infirmitatis conſcii gradus eccleſiaſticos refugerunt, quandiu perſpectam non habuere Dei voluntatem; at ubi ipſis innotuit, paruerunt ſtatim, pluresque ex illis docuerunt æqualis eſſe periculi, officium ſacerdotale uſurpare Deo non vocante, & illud detrectare Deo vocante.

S. Athanaſ. ep. ad Dragontium monachum, qui epiſcopatum, ad quem vocabatur, recuſabat rationibus, & exemplis, v. g. pœnæ, illum revincit, ſigillatimque refellit, quæ opponebat momenta, ſcilicet vitæ ſolitariæ, & contemplationis, ſtudium, juramentum, quo ſe obſtrinxerat, nunquam acceptaturum dignitates eccleſiaſticas, agitationes, & motus, quibus vix poteſt eſſe vacuus Epiſcopus, & peccandi occaſiones, ac pericula, quibus continuo eſt expoſitus.

S. Greg. Nazianz., qui onus paſtorale fugerat, ſuam fugam ſic excuſat or.1.: *Variis cogitationibus laborabam, quid facto opus eſſet exquirens; mediuſque inter duos timores hærens, quorum alter me deprimebat, alter erigebat; ac videte quam recte, quamque juſte inter utrumque timorem tranſigam, nimirum ut nec minime oblatam præfecturam appetam, nec oblatam repudiem; illud enim temerariorum hominum eſt, hoc inobedientium: utrumque autem imperitorum:* tum ſubdit, periculoſius eſſe contra obedientiæ legem onus impoſitum refugere, quam ex imprudentia acceptare: *Nam timori quidem ſuſcipiendæ præfecturæ, lex quoque obedientiæ fortaſſe opem ferre queat ... at inobedientiæ periculo haud ſcio quiſnam opitulari, aut quænam ratio ad fiduciam hortari poſſit; verendum enim eſt, ne de iis, qui fidei noſtræ commiſſi ſunt, hoc audiamus, animas eorum de manibus veſtris requiram.... & quemadmodum non audiſtis vocem meam, ſic erit cum invocaveritis me.*

S. Aug., licet olim ad ſacerdotium raptus quodammodo invitus, ſcribit tamen epiſtola 48. alias 81. ad Eudoxium, referturque 16. quæſt. 1. his verbis c. 30 *Vos autem fratres cohortamur in Domino, ut propoſitum veſtrum cuſtodiatis, & uſque in finem perſeveretis; ac ſi quam operam veſtram mater Eccleſia deſideravit,*

vit, nec elatione avida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis, ſed miti corde obtemperetis Deo cum manſuetudine portantes eum, qui vos regit ... nec veſtrum otium neceſſitatibus Eccleſiæ præponatis, cui parturienti ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini non inveniretis: & libro de fide, & operibus c. 17. de ſervo, qui abſcondit talentum, quod acceperat a Domino Mat. 25. ſic ſcribit, *Propter illos hæc ſimilitudo propoſita eſt, qui nolunt ſuſcipere in Eccleſia diſpenſatoris Officium, deſidioſam prætendentes excuſationem, nolle ſe rationem reddere de peccatis alienis.*

S. Greg., quem norunt omnes pro virili obſtitiſſe, ne Pontifex fieret, quandiu vocatio divina ipſi non innotuit, l. paſtoralis parte 1. cæteris vehementius agitat eos, qui Deo vocanti ad onus ſacerdotale non obtemperant humilitatis ſpecie, vel quietis, & contemplationis amore, ipſiſque notam ſuperbiæ, & deſidiæ inurit: *Eorum profecto humilitas*, inquit c. 6., *ſi cæteris quoque utilitatibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera eſt, cum ad reſpuendum hoc, quod utiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt; neque enim vere humiles eſt, qui ſuperni nutus arbitrio, ut debeat præeſſe, intelligit, & tamen præeſſe contemnit: ſed divinis diſpoſitionibus ſubditus; atque a vitio obſtinationis alienus, cum ſibi regiminis culmen imperatur, ſi jam donis præventus eſt, quibus & aliis proſit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire:* & c. 5. expendens illud Chriſti ad Petrum Joan. 21.: *Simon Joannis diligis me, paſce oves meas*, ſic ſcribit: *Si ergo dilectionis eſt teſtimonium cura paſtoris, quiſquis virtutibus pollens gregem Dei paſcere renuit, Paſtorem ſummum convincitur non amare.*

Auctor libri de vita contemplativa c. 10. docet, contra juſtitiam facere eos, qui merito ſuæ converſationis, vel eruditionis electi, otioſum ſtudium fructuoſæ utilitati regendæ multitudinis anteponunt; & cum poſſint laboranti Eccleſiæ ſubvenire, operoſæ adminiſtrationis laborem fruendæ quietis contemplatione refugiunt.

S. Ber. ſerm. 18. in Can.: *Rem perfecto proximi retinere tibi*, inquit, *ſi metu forte, aut ſegnitie, aut minus diſcreta humilitate verbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili, imo & damnabili ligas ſilentio;*

cer-

certe maledictus, quod frumenta abſcondis in populis. S. Thomas 2. 2. q. 185. art. 2.: *Sicut ad inordinationem voluntatis pertinet*, inquit, *quod aliquis proprio motu feratur in hoc, quod aliorum gubernationi perficiatur; ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinet, quod aliquis omnino contra ſuperioris injunctionem prædictum gubernationis officium finaliter recuſet propter duo: 1. quidem, quia hoc repugnat charitati proximorum, quorum utilitati ſe aliquis debet exponere pro loco, & tempore: 2. quia hoc repugnat humilitati, per quam aliquis ſuperiorum mandatis ſe ſubjicit:* & reſponſione ad 3.: *Qui votum emittit de non ſuſcipiendo epiſcopatu, ſi per hoc intendat ſe obligare ad hoc, quod nec per obedientiam ſuperioris Prælati accipiat, illicite vovet*: hæc paulo latius perſequi oportuit; tum quia par eſt periculum uſurpare ſacra miniſteria Deo non vocante, & illa recuſare, ubi explorata eſt divina vocatio; tum quia benemulti more ſuo vivunt, quorum aliis quodlibet vitæ genus amplectuntur, prout occaſio ſeſe obtulerit; nihilque curant, velit ne, an nolit Deus; alii ſtudio literarum impenſius addicti Prælatis opem eorum expoſcentibus pertinaciter reſiſtunt, nec miſerantur innumeras animas, quæ in æternum pereunt neceſſario auxilio deſtitutæ.

§. III. *De ſignis, quibus deprehendi poſſit, an vocetur quis, nec ne ad munus ſacerdotale.*

Q. 1. QUa ſunt divina vocationis ſigna?

R. Triplicis ſunt generis: alia, ex quibus certo colligitur, quoſdam a Deo non vocari ad ſtatum ſacerdotalem; alia admodum dubia; & ambigua, ex quibus nihil certo definiri poteſt; alia indubitata, quæ certo oſtendunt divinam vocationem; de quibus ſigillatim dicendum.

Signa, quibus conſtat aliquem non eſſe a Deo electum, nec conditum ad munia ſacerdotalia ſunt ii defectus tum corporis, tum animi, qui ineptum prorſus reddunt ad illa decenter obeunda, præſertim ſi tolli nequeant: de defectibus corporis patet reſponſio; ſunt enim irregularitates, & impedimenta ad ordines, eorumque functiones.

De-

ſibi blandiatur, quaſi anteacta ſine crimine vita ſufficiat ad ſacerdotium, ac præſertim ad curam animarum, niſi prætereà aptus ſit ad docendum, arguendum, & corripiendum cum omni imperio, ubi opus fuerit, Spiritu Sancto edicente Eccli. 7. v. 6.: *Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis, & ſcandalum ponas in æquitate tua.*

Morales animi defectus (peccata intelligo) indignum quidem reddunt ſacris ordinibus; ſed quia corrigi poſſunt ac debent, utpote voluntarii, ex iis continuo definiendum non eſt, ſicut ex inſanabilibus naturæ vitiis, eum, qui hujuſmodi defectibus impeditur, a Deo non vocari ad ſacerdotium; ſi aliunde naturæ donis ſit inſtructus, ſcilicet optima indole, acri ingenio, & alias in hocce vitæ genus propenſo; divina quippe vocatio impeccantiam non tribuit, ut patet vel ex Judæ exemplo, qui procul dubio ad apoſtolatum ab æterno fuerat electus, & in tempore a Christo vocatus: ergo morales illi defectus in dubitationem ſolum adducunt, num vocatus fuerit, nec ne ad ſtatum clericalem, qui illos patitur.

Qui vero dubium illud ſolvet conſcientiæ moderator, divinamque voiationem exploratam faciet juvenibus olim bonæ ſpei, qui poſtquam ardore ætatis ruere in libidines, militiam clericalem, cui forte nomen jam dederant, faſtidiunt, & ad ſtatum ſæcularem inclinent, ſuadebit imprimis ſeria pœnitentia expurgandam conſcientiam, & intermiſſa pietatis ſtudia revocanda, priuſquam certiores fieri poſſit de Dei vocatione, quæ in hacce morum pravitate, ac perturbatione nec confeſſario, nec pœnitenti innoteſcere poteſt; quamdiu vinum eſt turbidum, & poma immatura, de eorum bonitate judicium f eri nequit; ſic defecatus ſit animus oportet, ac liber a pravis cupiditatibus, ut Dei vocatio, & genuina naturæ propenſio ſe promant, alioquin ſi conſcientiæ moderator attenderit ad quid voluntas juvenis depravati jam propenſior ſit, & juxta eam conſulat, periculum eſt, ne eum a vocatione avertat, & in vitam perditionis impellat, ſicut præmonuit Dominus Ezech. 14. v. 4.: *Homo de domo Iſrael*, inquit, *qui poſuerit im-*

mun-

munditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad Prophetam, interrogans per eum me, ego Dominus reſpondebo ei in multitudine immunditiarum ſuarum, ut capiatur domus Iſrael in corde ſuo; quo receſſerunt a me.

Plures pro certo ſigno vocationis ſtatuunt ardens & conſtans deſiderium adipiſcendi ordines; ſed immerito, quia ſi accuratius diſcutiatur, accendi deprehendetur non a Deo, qui charitas eſt, ſed a cupiditate ipſi adverſa, tum parentum, qui eſſe putant e re familiæ, ut aliquis ex ea ditetur proventibus Eccleſiæ in fratrum ſubſidium, & ſenectutis ſuæ levamen; tum ipſorummet candidatorum: quorum alii fovendi deſiderii gratia ſtatum eccleſiaſticum appetunt, tanquam illuſtrem, omniumque maxime otioſum, & facilem; alii rei familiaris anguſtia preſſi, cum fodere parentum exemplo refugiant, victum ex ſacerdotio, qua opera, qua arte, & diſſimulatione quærunt, ſummeque infortunatos ſe exiſtimant, ſi propoſitum non aſſequantur; alii appetitu gloriæ ducuntur ad ſacerdotium, primas cathedras in cœtibus ambiunt, & honorificas ſalutationes in foro; nec ſatis eſt quibuſdam, ut ſecundo honoris gradu miniſtrent, niſi ſedeant cum Eccleſiæ principibus, ſintque ſub Chriſto humili, & paupere illuſtres, qui ſub locuplete, & fallace diabolo obſcuri permanſiſſent, ut loquitur S. Hieronymus: porro Deus nedum ejuſmodi cupidos, & ſuperbos vocat ad miniſterium domus ſuæ, quin per os Davidis illos rejicit: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam* Pſ. 100.; Chriſtus Matth. 18. legis doctorem repulit a ſuo comitatu ex eo, quod inde gloriam, & opes expectaret: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*: ergo ſacrorum ordinum appetentia non eſt indubitatum ſignum divinæ vocationis, ſed aliud neceſſario inquirendum: quodnam vero illud ſit

R. Signum vocationis moraliter certum præ ſe fert, qui naturæ dotibus ſacro miniſterio competentibus eſt inſtructus, liber ab animi defectibus ſupra recenſitis, vacuus ab omni gloriæ cupiditate, & terreno affectu, propenſus in eccleſiaſticam diſciplinam, & procurandæ gloriæ Dei, ac ſalutis proximi ſtudioſus; ſicut enim

ex configuratione vaſis certo colligitur, ad quem uſum artifex illud finxerit; ita prudenter conjectare licet, tum a Deo fuiſſe electum & conditum ad ſacra miniſteria, quem iis aptavit, & ad ea ipſius animum vertet, & quodammodo curavit; cum enim ex dictis character ſacerdotalis ſit gratia gratis data, & ad aliorum ſalutem ordinata, ſingulare indicium eſt, quempiam ad ſacros ordines eſſe a Deo comparatum, qui omnes in ejus amorem rapere optaret; qui ejus offenſa plus afficitur, quam ſua; peccatum in aliis dolet, ſicut in ſeipſo; delinquentes, ſpreto timore mundano, opportune commonet, & ex affectu obſervat, quod præcipitur in epiſtola Judæ Apoſtoli v. 22., & 23.: *Et hos quidem arguite judicatos: illos vero ſalvate, & de igne rapientes; aliis autem miſeremini in timore odientes, & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam*, id eſt ſordidatam vitiis converſationem: niſi ejuſmodi ſtudium cernatur in ſacrorum ordinum candidatis, certum ſignum ſuæ vocationis non exhibent; unde enim cognoſcetur quempiam natum ad militiam ſæcularem, aut quamvis artem profitendam, niſi quia delectatur exercitationibus militaribus, & aliis accommodatis arti, quam profiteri cupit? quæ vero exercitationes ſacerdotum propriæ, niſi debellare vitia, pietatem erigere, gloriam Dei promovere, & ſaluti proximi conſulere? quid vero alumnus ſeminarii, in quo tamquam in academia exercetur in armis ſpiritualibus, utilius, & accommodatius ad hunc finem præſtare poteſt, quam ſi ſocios verbis, & exemplis ad pietatem accendat, & cum præfecto conſpiret, ut evadant vaſa apta ad omne opus bonum, cum inde pendeat optatum totius diœceſis regimen? non ergo ſibi blanditur ob animum quietum, & dicto obedientem, quia ſi timore mundano, & hominum reſpectu conſtringitur, ſi aliorum vitia non curat, diſſimulat, fovet, eorumque famam lacerat, qui ſodales a peccato deterrere, & ad ſaniorem mentem reducere conantur, nullum præ ſe fert indicium divinæ vocationis ad Officia hierarchica.

Quæres 2. *Licet ne clerico cultus divini, & ſalutis proximi ſtudioſo expetere dignitates eccleſiaſticas, quibus charitati, qua flagrat erga Deum, & proximum, faciat ſatis?*

Reſp.

Reſp. S. Thomas 2. 2. qu. 185. art. 1., tria diſtinguenda in dignitatibus eccleſiaſticis, & ordinibus hierarchicis, puta epiſcopatu: primum, *& quidem principale & finale*, eſt officium, quod ad Dei cultum, & proximi utilitatem impenditur juxta illud Jo. 20. *Paſce oves meas*: ſecundum celſitudo gradus, qui principatum infert in ſubditos, ut habetur Matthæi 25. *Fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*: tertium, quod ſe habet ad duo priora tamquam conſectarium quoddam, ſcilicet reverentia Epiſcopo, aut cuivis prælato debita cum proportione ad ejus dignitatem, & reditus annuatim ipſi aſſignati, de quibus Apoſtolus II. Timoth. 5.: *Qui bene præſunt Presbyteri duplici honore digni habeantur*: de ſingulis autem ſic ſtatuit S. Doctor.

1. Officium epiſcopale, & aliud quod libet hierarchicum ſecundum ſe ſpectatum licet appetere voluntate conditionata: *Quia*, inquit, *appetere proximis prodeſſe eſt ſecundum ſe laudabile & virtuoſum*: & infra: *poteſt abſque præſumptione quilibet appetere talia opera facere, ſi eum contingeret in tali officio eſſe; vel etiam ſe eſſe dignum ad talia opera exequenda ita, quod opus bonum cadat ſub deſiderio, non autem primatus dignitatis: unde Chryſoſtomus* (ſeu auctor operis imperfecti) hom. 35. *dicit ſuper Matthæum*: opus quidem deſiderare bonum, bonum eſt; primatum autem honoris concupiſcere vanitas eſt; primatus fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe fugit: & S. Hieronymus ep. 83. ad Oceanum: *Si quis*, ait, *Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat: opus, non dignitatem; laborem, non delicias; opus, per quod humilitate decreſcat, non intumeſcat faſtigio*: & in cap. 3. Sophoniæ expendens eundem textum Apoſtoli: *Qui Epiſcopatum deſiderat* &c.: *Videt*, inquit, *quod dixerit, bonum opus deſiderat, non dignitatem; ſi autem deſpecto opere ſolam aſpexerit dignitatem, cito corruit turris in Siloe, & excelſæ cedri fulmine feriuntur, & erecta cervix frangitur.*

Dixi, *conditionata voluntate*, nempe ſi idoneus ſit, & utilitas Eccleſiæ poſtulet; quod enim ab imperitis paſtorale officium abſoluto & efficaci deſiderio ſine crimine expeti non poſſit, patet, quia ſicut opus virtutis ſecundum ſe laudabile eſt exercere velle; ita teme-

merarium eſt ejuſmodi operis ſibi obligationem accreſcere velle, cui implendo vires non ſuppetunt: unde S. Greg. 2. parte paſtoralis c. 8. in illud Apoſtoli: *Qui Epiſcopatum deſiderat*, ſic ſcribit: *Apoſtolus laudans deſiderium boni operis in pavorem vertit protinus, quod laudavit, cum ſubjungit*: Oportet autem Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, *quaſi dicat; laudo, quod quæritis, ſed diſcite, quod quæratis.*

2. Angelicus Doctor definit, nefas eſſe appetere ipſam principatus celſitudinem, multo magis honorem, & emolumenta, quæ ſunt ejus conſectaria: *Appetere Epiſcopatum* (idem dicendum de quovis gradu hierarchico) *ratione ejuſmodi circumſtantium honorum manifeſtum eſt, quod eſt illicitum, & pertinet ad cupiditatem, vel ambitionem*: & infra: *Quia Epiſcopalis actus habet annexam gradus celſitudinem, præſumptuoſum videtur, quod aliquis præeſſe appetat ad hoc, quod ſubditis præſit, niſi manifeſta neceſſitate imminente*: atque in confirmationem ſuæ ſententiæ laudat S. Chryſoſtomum, Auguſtinum, Gregorium, quibus addere liceat S. Ambroſium.

S. Chryſoſtomus hom. 66. in Matth. expendens illud Chriſti Matth. 20.: *Scitis, quia principes gentium dominantur eorum*, ſic habet: *Per hoc oſtendit, quod gentile eſt primatum cupere, & ſic gentium comparatione eorum animam æſtuantem convertit.*

S. Ambroſius lib. 4. in Lucam: *Hoc ipſo*, inquit, *perniciosior eſt ambitio, quod blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum, & ſæpe quos nulla vitia deflectunt, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubruere, facit ambitio crimino ſos; habet enim forenſem gratiam, domeſticum periculum, & ut dominetur aliis, prius ſervit; curvatur obſequio, ut honoretur; & dum vult eſſe ſublimior, fit remiſſior, cum in ipſa poteſtate, quod præcellit, alienum ſit.*

S. Aug. lib. 19. de civ. c. 19. ſic ſcribit: *Ex tribus vitæ generibus, otioſo, actuoſo, & ex utroque compoſito, quamvis ſalva fide quiſque poſſit in quolibet eorum vitam ducere, & ad ſempiterna præmia pervenire, intereſt tamen quid amore teneat veritatis, quid, officio charitatis impendat: nec ſic quiſque debet eſſe otioſus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi;*

nec

ne ſic actuoſus, ut contemplationem non requirat Dei...; in actione vero non amandus eſt honor in hac vita ſive potentia, quoniam omnia vana ſub ſole; ſed opus ipſum, quod per eundem honorem, vel potentiam fit, ſi recte atque utiliter fit, id eſt ut valeat ad eam ſalutem ſubditorum, quæ ſecundum Deum eſt ...: propter quod ait Apoſtolus: Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat...; *ut intelligat* (præpoſitus), *non ſe eſſe Epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe; itaque a ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium; locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, & ſi ita teneatur, atque adminiſtretur, ut decet, tamen indecenter appetitur; quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis; negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis; quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum eſt veritati; ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem, ſed nec ſic omni modo veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimat iſta neceſſitas.*

S. Greg. 1. parte Paſtoralis c.8.: *Sacrum officium,* inquit, *non ſolum non diligit omnino, ſed neſcit, qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis cæterorum ſubjectione paſcitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantia exultat, mundi ergo lucrum quæritur ſub ejus honoris ſpecie, quo mundi deſtrui lucra debuerant; cumque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat; quod foris appetit, intus immutat:* ne quis autem abutatur hiſce verbis Apoſtoli: *Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat,* ſcribit, id dictum fuiſſe ab Apoſtolo, quando dubium non erat, quemque per epiſcopatum ad ſupplicia graviora pervenire; parari ſibi non ſublimem thronum: ſed eculeos, & cruces; non honores, ſed contumelias; non divitias, nec delicias, indigentiam, labores, perſecutiones: *Unde,* inquit S.Thomas cit. *non de facili inveniebatur, qui hoc onus aſſumeret.*

Q. 3. *Quale eſt peccatum ad ſacerdotium duci appetitu honoris, & commodorum temporalium?*

R. Hallierus 1. p. ſect. 3. c.2. a.2. §. 2. 1. grave non videri peccatum, ſi quis neceſſariis dotibus inſtru-

ſtructus principaliter intendat gloriam Dei, & ſalutem proximi; ſecundario vero, & minus præcipue concupiſcat celſitudinem, honorem, & emolumenta temporalia, quia hujuſce deſiderii inordinatio non deſtruit charitatem ſive erga Deum, ſive erga proximum, cui ipſi primum locum permittat; quin ab omni peccato erit immunis, ſi pravos hujuſmodi vanæ gloriæ, & cupiditatis motus, qui tunc ebulire ſolent, caute comprimat: 2. valde periculoſum eſſe conſentire ejuſmodi motibus, tum quia ex S.Greg. 1. parte Paſtoralis c.9. ſæpe mens ipſa ſibi mentitur, & fingit ſe temporalia principaliter non appetere, quæ tamen ita appetit: „ Plerumque, *inquit S.Doctor*, hi, qui ſubire magiſterium Paſtorale cupiunt, nonnulla quoque opera bono animo proponunt, & quamvis hoc electionis intentione appetant, operaturos tamen ſe magna pertractant; fitque, ut aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat; nam ſæpe ſibi de ſe mens ipſa mentitur, & fingit, ſe de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat;" tum quia niſi cohibeatur illud dominandi, & acquirendi deſiderium, tamquam parva ſcintilla contempta magnum incendium excitabit data occaſione, quæ Paſtoribus non deeſt, cum ſubditi iis identidem reverentiam denegant, & alia debita, unde jurgia, ſimultates, & odia certiſſime exardeſcunt, ſi Paſtor avidus ſit honoris, vel pecuniæ: 3. exitiale eſſe ſcelus appetere ordines, & ſacrum Principatum principaliter propter honorem; & emolumenta temporalia, quia in eo deſiderio dominantur ambitio, & cupiditas, præferuntur terrena cæleſtibus, & ſacerdotium, quo nihil majus dari potuit hominibus, fit medium, ac inſtrumentum pompæ ſæcularis in magnam Dei injuriam, graveque damnum Reipublicæ Chriſtianæ.

Enimvero honor, & emolumenta temporalia annexa ſunt, ſacerdotio, ut media conſentanea, quibus decenter adminiſtretur ad Dei gloriam, & fidelium ſalutem: atqui media, ſicut non appetuntur propter ſe, ſed propter finem, ita aſſumuntur, vel rejiciuntur, prout juvant, vel impediunt: vir frugi v. gr. abſtinet ab alimentis etiam delicatioribus, quæ expertus eſt noce-

ræ valetudini; prudens medicus ceſſat adhibere remedia, licet per ſe efficacia, quando nimia ægroti infirmitas ea non admittit: ergo temporales ſacerdotii prærogativæ eatenus dumtaxat curandæ ſunt, vel contemnendæ, quatenus proſunt, vel obſunt cultui divino, & ſaluti animarum, ad quæ tamquam ad finem tendunt character ſacerdotalis, & extera ei adjuncta. *Non quæro datum*, inquiebat Apoſtolus Philipp. 4. *ſed fructum abundantem in ratione veſtra*: & II. Corin. 2.: *Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis: ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris*: contra vero qui ſacerdotii prærogativas principaliter intendit, celſitudo, honor, & reditus annui ſunt illi finis; character vero, & functiones ſacerdotales medium; illa propter ſe appetit, iſta quærit ut inſtrumenta; illis delectatur, iſtis utitur, prout neceſſaria ſunt ad priora comparanda; offert, cantat, quoties inde lucrum, vel honorem ſpectat; nec alias; ex ſubditis illos ſuo præſidio tegit, qui ipſi aſſentantur, & in ejus cultu ſe præbent aſſiduos, multis licet peccatis in Deum ſint obnoxii, quaſi aliud non agnoſcat legis præceptum, quam Paſtori reverentiam exhibere, fervet ejus zelus pro ſola dignitate tuenda, & juribus vindicandis, cum is ſit omnis fructus, quem ex ſacerdotio ſibi propoſuit: quod autem ex ejus minis, exactionibus, & litibus, quibus ſubditos exagitat, oriantur ſcandala, multiplicentur peccata, ad eum non pertinet: *Jura mea*, inquit, *proſequor; ſi pereunt, eum culpa eſt*: ſed quis corruentes retineat, & errantes requirat, niſi Paſtor? ad quid ipſa dignitas, & jura ſacerdotalia, niſi ad ſalutem ſubditorum? an apud Deum judicem excuſationem habebit Paſtor, quod ſua ſollicite curaverit, honorem charactери debitum vindicaverit, cum multarum animarum damnatione, quarum ſaluti omnia poſtponere debuit?

Q. 4. *Privatus poteſt ne per ſeipſum ex allatis signis certo colligere ſuam vocationem?*

R. 1. Aliquando poteſt, & debet judicare, ſe non eſſe vocatum ad ſacros ordines, quando nimirum impeditur inſanabilibus ſive corporis, ſive animi defectibus, qui tam patenter illum ineptum declarant, ut conſilium ab aliis quærere videatur, qui lucernam velent

lent veritatem; faveantque ejus cupiditati, quatenus poſſit ſibi blandiri, quod non ſua ſponte, ſed ex aliorùm conſilio ad ſacram ordinationem acceſſerit.

R. 2. Nemo, exceptis caſibus extraordinariis, ſuo proprio judicio niſi temere definiet, ſe eſſe a Deo vocatum ad ſacros ordines, & miniſteria hierarchica.

Probatur 1. ex Scriptura. Act. 9. v. 6. Deus Saulo roganti non declarat, quid vellet ipſum facere, ſed ad Ananiam mittit: *Et tibi dicetur tibi*, inquit, *quid te oporteat facere*: & c. 10. v. 5. dicitur Cornelio centurioni; *Accerſi Simonem*...: *hic dicet tibi, quid te oporte oporteat facere*: ergo ſicut fides ex auditu, ita & notitia vocationis.

Probatur 2. auctoritate, & exemplo SS. Patrum: auctoritate quidem; duo enim docent SS. Patres: primum, fugiendas Eccleſiæ dignitates, ſi nullus eas imponat: ſecundum, obtemperandum, quando imponuntur: *Quam ſarcinam*, inquit S. Aug. libro ſupra citato de civitae Dei c. 19., *ſi nullus imponit, percipienda, atque intuenda vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem*: & S. Greg. 1. parte paſtoralis c. 6.: *Virtutibus pollens coactus ad regimen veniat*; S. quoque Iſidorus lib. 3. ſentent. c. 34.: *Ad diſpenſationem eccleſiaſtici ordinis, ſi ex Dei voluntate pervenerit, nolens quidem, ſed humilis gubernandam ſuſcipiat*: ergo Dei vocatio ſecundum conſuetum providentiæ ordinem non innoteſcit etiam dignioribus, niſi per miniſterium hominum; alioquin illud ſequeretur abſurdum, nempe illicitum eſſe fugere ſarcinam regiminis, etiamſi non imponatur, nefas enim eſt reſiſtere Deo manifeſte vocanti, ut probat Jonæ exemplum, & iidem SS. Patres conſtanter docent.

Exemplo etiam SS Patres ſuam doctrinam confirmarunt; qui enim neſciat SS. Synnſium, Gregorium Nazianzenum, Auguſtinum, Gregorium Magnum, & alios viros ſcientia, & ſanctitate inſignes reluctatos, donec per Paſtores vocationem ſuam exploratam habuerint? porro ſi Deus per ſeipſum immediate vocationem non manifeſtat iis, quos ſingulari gratia proſequitur; multo minus ejuſmodi donum aliis concedere credendum eſt.

Pro-

Probatur 3. ratione; tum quia de ſe mens ſæpe ſibi mentitur, inquiebat ſupra S. Greg. & putat ſe habere bona, quæ revera non habet; tum quia ſacerdotium perfectionem præexigit: atqui ex S. Thomas 2. 2. q. 185. art. 1. ad 2. præſumptuoſum eſt, quod aliquis perfectum ſe reputet: ergo ad explorandam ſuam vocationem conſilium ab aliis quærere neceſſe eſt.

Dixi, *exceptis caſibus extraordinariis*, quia Prophetæ, & nonnulli alii ſtupendis ſignis a Deo immediate didicerunt vocari ſe ad opus injunctum; ſed miracula in exemplum trahi non debent.

Qu. . *Cujus eſt explorare indicia vocationis eorum, qui promovendi ſunt ad ordines, & ad onus paſtorale?*

Reſpond. 1. Epiſcopi, quia ex Concilio Trident. ſeſſ. 23. cap. 6. de Reform. *Nullus debet ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis:* atqui clericus ſine Dei vocatione erit Eccleſiæ onerosus, nedum utilis: ergo Epiſcopus ante omnia debet explorare ordinandorum vocationem, proptereaque olim clerici ſub oculis Epiſcopi inſtituebantur in epiſcopio, ſeu domo epiſcopali, ut conſtat ex S. Aug. & aliis ſcriptoribus eccleſiaſticis; ſed quia Epiſcopi pluribus negotiis detenti huicce examini per ſeipſos vacare nequeunt.

Reſpond. 2. Vices Epiſcopi ſupplet vir pius, prudens, & in rebus eccleſiaſticis apprime verſatus, cujus conſiliis, & uſu poterit candidatus exploratam habere ſuam vocationem, modo ipſi abſcondita cordis ſui ſincere denudet, ſinus, & receſſus conſcientiæ expendat; hac quippe via moderator conſcientiæ percipit ejus indolem, ingenium, animi propenſionem, divinas motiones, & virtutum incrementa, exindeque indubitanter pronuntiabit, ipſum divinitus præordinatum ad ſacra miniſteria; quin & auctor eidem eſſe poterit, ut Epiſcopo ſe offerat, beneficium acquirat in vim graduum, aut alio quovis licito, & honeſto modo; atque hac agendi ratione non deflectet a regula præſcripta, cum nihil agat, niſi ex obedientia, & quodammodo coactus timore reſiſtendi divinæ voluntatis ſibi manifeſtatæ.

CO-

COROLARIUM.

Ex iis, quæ hactenus diſputata ſunt, animo perpendat lector, quanta clerici felicitas, qui perſpectam habet ſuam vocationem; vocatus enim ad ſacra miniſteria, ſine dubio ad illa eſt aptus, conformatus, & propenſus, in iis quoque delectabiliter verſatur; non enim laboratur, ubi amatur, aut ſi laboratur, ipſe labor amatur, inquit S. Aug. fulcitur divino auxilio, ut quæ tractat, proſpere eveniant, *Quia*, ut ſupra docebat S. Th., *cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ poſſit congrue fieri*: vocatio igitur eſt fundamentum diſciplinæ hierarchicæ, quo præſtructo feliciter erigitur ædificium perfectionis ſacerdotalis: eſt & radix, ex qua vocatus, ſi ei inhæreat, trahit ſuccum gratiæ, & ſpiritum principalem, qui ſe diffundit in omnes partes, veluti in ramos ſacri miniſterii, ſingulis tribuens vitam, incrementum, & perfectionem: ſicut mons non movetur adverſis; fundatus enim eſt ſupra firmam petram; quin cum Apoſtolo Rom. 5. gloriatur in tribulationibus, moraliter certus ſe in iis non temere, aut propria ſponte, ſed Deo auctore eſſe poſitum; inde animos ſumit, quod opus a Domino injunctum, ipſique gratum operetur, nec ſibi liceat alio transferre ſuum ſtudium, etiam prætextu majoris boni: *Væ mihi, ſi non evangelizavero*, inquiebat Apoſtolus 1. Cor. 9.; *neceſſitas enim mihi incumbit*, ex divina ſcilicet vocatione: denique firma ſpe recreatur ſe accepturum largam mercedem, quam paterfamilias iis promiſit, qui ſtrenue laboraverunt in ejus vinea; porro quis felicem non æſtimet ejuſmodi ſacerdotem, præſertim ſi conferatur cum altero, qui divina vocatione non prælucente immiſcuit ſe ſacris miniſteriis? is quippe ineptus eſt huic vitæ generi, utpote qui ad illud non ſit a Deo conditus, nec promotus; hinc animus ejus ad aliud propendet, ardua ſunt illi munia ſacerdotalia, ex iis, quæ poteſt, prætermittit vel ſocordia, vel prudentia carnis, & timore mundano; cætera ægre ac perfunctorie exequitur, adverſis facile dejicitur, & multa, quæ voca-

tis facilia ac delectabilia ſunt, ipſi videntur impoſſibilia, quia Deus non novit obreptos, multo minus in tutelam ſuam recipit, quin eorum miniſteria repudiat utpote illicite, & ipſo repugnante uſurpata, propter quæ non præmium, ſed ſupplicium manet.

CAPUT II.

De electione miniſtrorum Eccleſiæ.

AGimus hic de divina vocatione in executione ſpectata, quæ dici poteſt vocatio exterior, & miniſterialis; per illam quippe hominum miniſterio is ex ordine laicorum aſſumitur, & divinis officiis mancipatur, quem Deus ab æterno ad ejuſmodi munus elegit.

Tria autem in electione ſpectanda ſunt: 1. poſtulatio, ut quis præ aliis aſſumatur ad munus ſacerdotale: 2. ſuffragia, & conſenſus in illum, qui poſtulatur: 3. conſecratio, qua quis actu, & de facto conſtituitur miniſter Eccleſiæ: de conſecratione miniſtrorum Eccleſiæ ſatis ſuperque diximus prima parte c. 3., ubi adverſus novatores aſſeruimus, ordinationem eſſe ſacramentum novæ legis; & c. 8., ubi probavimus, ſolum Epiſcopum eſſe ordinationis miniſtrum: circa poſtulationem nulla fere difficultas; certum enim eſt, eum, qui poſtulatur, debere rejici, ſi ſit indignus, & alium ejus loco eſſe eligendum: præcipua controverſia eſt de ſuffragiis, in quibus proprie conſiſtit electio, circa quam quæritur 1. utrum ſit neceſſaria; 2. a quibus fieri debeat, & quinam jus habeat ſuffragii: itaque

Q. 1. *Eſt ne neceſſaria electio miniſtrorum Eccleſiæ?*

Negarunt VVicleſus, & Joannes Hus hocce falſo ratiocinio ducti, quod ſoli prædeſtinati poſſint eſſe Paſtores Eccleſiæ; atqui prædeſtinati ſunt ſoli Deo noti: ergo ſolus Deus poteſt eligere Paſtores Eccleſiæ, contra quem abſurdum errorem

R. cum omnibus catholicis: præter internam Dei electionem neceſſaria eſt exterior, quocunque tandem modo fiat.

Probatur 1. ex Concilio Conſtantienſi, in quo ſeſſ. 8. duæ ſequentes VVicleſi propoſitiones proſcriptæ ſunt: 1. *Si Papa ſit præſcitus, & malus, non habet poteſta-*

ſtatem ſuper fideles: 2. Electio Papæ a Cardinalibus per diabolum eſt introducta: & ſeſſ. 15. rejicitur vigeſimus ſecundus articulus Joannis Hus, in quo ſic habet: *Papa, vel Prælatus malus & præſcitus eſt æquivoce Paſtor:* & vigeſimus ſextus: *Non eo ipſo, quo electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam eo ipſa perſona eſt legitime electa.*

Probatur 2. ex perpetua Eccleſiæ Traditione, cujus teſtimonia proferentur in reſponſione ad ſequentem quæſtionem.

Probatur 3. ratione; tum quia vel ex ipſo Judæ exemplo patet, falſum eſſe a Deo non eligi, niſi prædeſtinatos; tum quia niſi Paſtores declarentur aliquo ſigno exteriori, æque nobis eſſent ignoti, ac prædeſtinati: ſignum autem exterius vel eſt miraculum, vel electio: non miraculum, cum rara ſint miracula, & ſupra naturalem rerum ordinem; promotio vero ſacerdotum frequens ac quotidiana, nec ſoleat Deus miraculis declarare, quinam ex poſtulatis ad munus ſacerdotale ſit reprobatus, aut prædeſtinatus: ergo per ſolam electionem legitimam innoteſcit, quos Deus vocaverit ad munus ſacerdotale.

Dices. Sortibus manifeſtatur interior Dei vocatio: S. Matthias Act. 1. hac via declaratus eſt Apoſtolus, quia, ut habetur Prov. 16.: *Sortes mittuntur in ſinu; a Domino autem temperantur*: ergo.

Nego anteced., quia cum in uſu ſortium omnia cæco caſu & quaſi jacta alea eveniant, digni & indigni indiſcriminatim aſſumerentur in ſacerdotes, ac Paſtores: unde merito cap. *Eccleſia* tit. *De ſortilegiis* prohibetur uſus ſortium in electionibus: nec obſtat exemplum S. Matthiæ: *Namque*, ut refertur ex venerabili Beda cauſa 26. q. 2. c. 4. *non exemplo Matthiæ, vel quod Jonas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum, cum privilegia ſingulorum, ut Hieronymus ait, communem legem facere non poſſint*, hoc eſt etſi divina virtus aliquando per miraculum præfuerit ſortibus, ne exirent præter æquitatem, & rectam rationem, ſuperſtitioſum tamen eſt, & peccatum, quod vulgo dicitur a Theologis tentatio Dei, data qualibet occaſione ejuſmodi miraculum

 expe-

expectare ex uſu ſortium, cum nullibi Deus id promiſerit, nam laudato capite 16. Proverbiorum Salomon hoc unum docet, nimirum omnia ſubeſſe generali providentiæ, ita ut quæ nobis ſunt fortuita, ea Deus præviderit, ordinaverit, ac moderetur: ſed inde non ſequitur, Deum ſpeciali providentia impedire concurſum cauſarum ſecundarium, ſecundum quem ſors ſæpe decerat: quare recta ratio exigit, ne res magni momenti, ut electiones miniſtrorum, ſorti permittamus, quando ſcite, & prudenter tractari poſſunt: quod ſi ex præficiendis humano judicio diſcerni nequeat, quis ſit præferendus, cum pares videantur ſanctitate, & doctrina, ut Matthias, & Barnabas, licitus erit ſortium uſus; tum quia nullum eſt periculum, quoquomodo ſors exeat, tum quia non tentatur Deus, cum id ab eo requiritur, quod humano judicio declarari non poteſt: hinc hæreditas ſorte inter fratres licite dividitur.

Q. 2. *A quibus eligendi ſunt Paſtores, & cæteri Eccleſiæ miniſtri.*

R. Varia fuit diſciplina circa miniſtrorum Eccleſiæ electiones; nam ad XII. uſque ſæculum in electionibus, præſertim Epiſcoporum, ut plurimum expectabantur vota, ac ſuffragia cleri, & plebis; a XII. autem ſæculo mutata eſt diſciplina: conſtat reſponſio ſequentibus teſtimoniis.

S. Cyprianus cum ſuis collegis ſic ſcribit epiſtola 68. ad Eccleſiam Aſturicam in Hiſpania: *Plebs obſequens præceptis dominicis, & Deum metuens, a peccatore Præpoſito ſeparare ſe debet ... cum ipſa maxime habet poteſtatem vel eligendi dignos ſacerdotes, vel indignos recuſandi, quod & ipſum videmus de divina auctoritate deſcendere, ut ſacerdos, plebe præſente, ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio, ac teſtimonio comprobetur:* atque in eam rem S. Martyr profert Scripturæ teſtimonia; nam Numerorum, 2. Deus jubet, Eleazarum coram omni Synagoga conſtitui ſacerdotem: & Act. 1. Petrus convocat multitudinem ad electionem S. Mathiæ in locum Judæ: & c. 6 ſeptem diaconi electi ſunt comuni fidelium ſuffragio: *Propter quod*, pergit S. Doctor, *diligenter de Traditione divina, & apoſtolica obſervatione ſervandum eſt & tenendum, quod apud nos quoque, & fere provincias uni-*

ver-

verſas tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui Præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente.

Concilium Carthaginenſe IV. can. 1.: *Cum conſenſu clericorum, & laicorum, & conventu totius provinciæ Epiſcoporum ... ordinetur Epiſcopus.*

S. Leo teſtatur eundem morem ſua ætate, hoc eſt ſeculo V. in Eccleſia viguiſſe; ſic enim ſcribit epiſt. 84.: *Omnium clericorum, atque omnium civium voluntate diſcuſſa, ex presbyteris ejuſdem Eccleſiæ, vel ex diaconibus optimus eligatur.*

Hincmarus epiſt. ad Carolum Calvum tom. 2. Conciliorum Galliæ: *Sed & laici nobiles*, inquit, *ac cives adeſſe debebunt, quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.*

Conilium Remenſe anno 991. ſic habet: *Nos Epiſcopi Remorum diœceſeos favore, & conniventia utriusque principis noſtri Domini Hugonis auguſti, & excellentiſſimi regis Roberti, aſſenſu quoque eorum; qui Dei ſunt in clero, & populo, eligimus nobis Archiepiſcopum Abbatem Gerbertum.*

Paſchalis II. ſæculo XII. ep. 24.: *Electus*, inquit, *a clero, & populo non conſecretur, niſi a rege inveſtiatur.*

Dixi in reſponſione, ad electiones miniſtrorum Eccleſiæ uſque ad XII. ſæculum expectatum fuiſſe conſenſum cleri, & plebis, ut plurimum, quia 1. S. Cyprianus laudata epiſtola innuit, hancce electionis formam alicubi non fuiſſe obſervatam; *Quod apud nos quoque*, inquit, *& fere provincias univerſas tenetur*: 2. violentiæ, & tumultus, quæ identidem electiones turbabant, mutationis occaſionem præbuerunt: hinc Concilium Laodicenum can. 13.: *Non eſt permittendum turbis*, inquit, *electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promovendi*: & S. Martinus in Concilio Romano can. 1. idem ſtatuit: *Non licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promoventur; ſed in judicio Epiſcoporum ſit, ut ipſi eum probent.*

S. Gregorius Auguſtinum elegit Anglorum Epiſcopum, ipſe vero Auguſtinus alios ſolus elegit ex Joanne Diacono in vita S. Gregorii.

Concilium Toletanum XII. an. 681. regibus Hiſpaniæ jus conceſſit eligendi Epiſcopos; ſic enim habet can. 6.: „ Placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ, ut, ſalvo privilegio uniſcujuſque provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici quoſcunque regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicium dignos eſſe probaverit, in quibuslibet provinciis in præcedentium ſedibus præficere Præſules. "

Verùm cum plures magis gratia principum, quam meritis dignitates Eccleſiæ ambirent, Concilium Nicænum II. hujuſce ambitus vias intercludere cupiens ſic ſtatuit can. 3.: *Omnis electio Epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta irrita maneat ſecundum regulam*, nempe can. 31. Apoſtolorum, in quo idem prohibetur, ſicut & can. 28. Concilii VIII. generalis.

A XII. ſæculo nova electionis forma præſcripta eſt an. 1215. in Concilio Lateranenſi IV. cap. „ Quia propter *tit.* De electionibus: Quia propter diverſas electionum formas, *inquiunt Patres*, quas quidem invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis viduatis, ſtatuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecrete & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant..., vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore; aliter electio facta non valeat, niſi forte communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vitio celebrata: " hic excluſis laicis aſſeritur Epiſcopi electio ſoli clericorum collegio, ſeu capitulo Eccleſiæ cathedralis, qui via ſcrutinii procedere debent; alioquin electio irrita declaratur, niſi canonici, in aliquam perſonam ſtatim quaſi per inſpirationem conveniant, ob ſingularia ejus merita, quo in caſu electio viva voce fieri poteſt.

Anno 1448. Nicolaum V. inter, & Fridericum III. Imperatorem inita ſunt concordata pro natione germanica, in quibus electiones Epiſcoporum conſervantur capitulis Eccleſiarum cathedralium ita tamen, ut electorum confirmatio, & proviſiones pertineant ad ſummum Pontificem, adjectis nonnullis conditionibus,

bus, & exceptionibus, quas referre non eſt noſtri inſtituti.

Leo quoque X. an. 1516. iniit Bononiæ cum Franciſco I. Francorum rege concordata poſtmodum confirmata in Conc. Lateranenſi V., ubi abrogantur electiones Epiſcoporum Galliæ, juſque eos nominandi regi tribuitur; ea tamen conditione, ut bullæ, & proviſiones darentur a Pontifice Romano, penes quem eſſet poteſtas eos repudiandi, qui carerent debitis dotibus, & niſi rex Chriſtianiſſimus alium in repudiati locum nominaret intra ſpatium trium menſium, nominandi facultas ad Papam devolveretur.

Q. 3. *Electio miniſtrorum Eccleſiæ pertinet ne jure divino ad clerum, & plebem?*

Affirmant pſeudoreformati; ſic enim ſcribit Calvinus l. 4. inſt. c. 3.: „ Habemus, *inquit*, eſſe hanc legitimam ex verbo Dei miniſtri vocationem, ubi ex populi conſenſu, & approbatione creantur, qui viri fuerint idonei: præeſſe autem electioni debere alios Paſtores, ne quid vel per levitatem, vel per mala ſtudia, vel per tumultum a multitudine peccetur: „ ſimilia habet Lutherus de poteſtate Papæ, contra quem errorem

R. De fide eſt, jure divino non requiri conſenſum populi ad electionem, ſeu ad ordinationem miniſtrorum Ecc.; ita enim definiit Concil. Trid. ſeſſ. 23. can. 4.: „ Si quis dixerit ... ordines ab ipſis (*Epiſcopis*) collatos ſine populi, vel poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe, anathema ſit: *& can.* 8.: Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, anathema ſit.

Probatur 1. Argumento ad hominem, ut ajunt: adverſarii docent, verbum divinum in ſola Scriptura contineri: atqui nullum Scripturæ textum proferre poſſunt, in quo præcipiatur convocare populum ad electionem miniſtrorum Eccleſiæ: ergo.

Habemus ex Scriptura, inquiunt, Apoſtolos convocaſſe multitudinem ad electionem S. Mathiæ Act. 1., & ſeptem diaconorum Act. 6.

Contra 1. in iis textibus nullum invenitur præceptum, ſed exemplum dumtaxat, quod Eccl. imitata ſte, quando potuit ſine incommodo, ut conſtat ex

dictis in præcedenti reſponſione: 2. nec populus, nec Apoſtoli ipſi elegerunt S. Mathiam, ſed Deus ſolus: *Oſtende*, inquiunt, *quem elegeris ex his duobus unum*: electionem vero ſeptem diaconorum ab Apoſtolis commiſſam fuiſſe fideli populo declarat ſacer textus, *Conſiderate, fratres*, inquiunt Apoſtoli, *viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem*: unde S. Chryſoſtomus hom. 3. in Acta: *Quid? annon licebat ipſi Petro eligere? licebat, & quidem maxime; verum id non facit, ne cui videretur gratificari.*

Inſtant. Atqui ex S. Cypr. in hujuſmodi textibus continetur divinum præceptum: *Videmus*, inquit cit. 68. ep., *de divina auctoritate deſcendere, ut ſacerdos, plebe præſente, ſub omnium oculis deligatur*: ergo.

Nego ſubſumptum, quia deſcendere ex auctoritate divina idem non eſt, ac deſcendere ex præcepto divino: conſilia quippe evangelica divinam habent auctoritatem, non præceptum: quod autem S. Cyprian. per auctoritatem divinam nihil aliud hic intelligat, quam divinum exemplum, patet 1. quia eo loci in confirmationem ſuæ ſententiæ proferat electionem Eleazari, quæ quidem celebrata eſt congregata multitudine, ſed ſine ejus ſuffragiis, ut conſtat ex cap. 20. Numerorum: 2. quia S. Martyr. in eadem epiſtola monet, conſenſum plebis non ubique requiri in electionibus; forte ob oculos habebat, quod ſcribit S. Hier. ep. 85. ad Evagrium, nempe Epiſcopum Alexandriæ electum fuiſſe a presbyteris uſque ad Heraclam, & Diony., qui S. Cypr. fuerunt coætanei: ergo non exiſtimavit Cypr., jure divino miniſtros Eccleſiæ eligendos eſſe a populo; quæ enim ſunt juris divini, ea ubique ac ſemper obſervabit Eccleſia.

Probatur 2. ex Traditione; namque 1. certiſſimum eſt, Apoſtolos, & eorum diſcipulos non requiſiſſe conſenſum magiſtratuum, & plebis, quoties eligendi, & conſecrandi eſſent Eccleſiæ miniſtri; cum tunc temporis principes, magiſtratus, & populi Chriſtianam religionem nondum amplexi fuiſſent: iis ergo inſciis præficiebantur Paſtores, a quibus religionis myſteria edocerentur: ſic S. Athanaſius ex Rufino libri 10. hiſtoriæ capite 9. Frumentium creavit Indorum Epiſcopum, ipſis Indis ea de re nihil ſcientibus, neque

cogi-

cogitantibus: 2. conſtat ex præcedenti reſponſione variam fuiſſe diſciplinam circa miniſtrorum electiones; aliquando vota laicorum ad eas fuiſſe audita, vel etiam expetita; aliquando neglecta propter turbulentiſſimas commotiones, ut ſcribit S. Auguſtinus epiſt. 213., alias 110., & epiſt. 226., alias 225., quæ motiones in deſignando Epiſcopo Mediolanenſi eo proruperunt ex Rufino lib. 11. hiſtoriæ cap. 11., ut ibi maturum parerent exitium; & in electione S. Damaſi ſummi Pontificis 137. homines in templo necati fuerint ex eodem Rufino lib. 11. hiſtoriæ c. 11.: atqui, quod eſt Traditionis divinæ, ſemper, & ubique ab omnibus obſervatum eſt: ergo.

CAPUT III.

An, & quæ ſcientia, & ſanctitas requirantur in iis, qui ſacris ordinibus initiantur?

R. 1. Extra controverſiam ſcientia eſt omnino neceſſaria in initiandis, cum ſermo divinus ignaros a ſacerdotio abſolute excludat Oſeæ 4: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi:* & Matth. 23. *Væ vobis, duces cæci:* concordat Jus canonicum, cap. *Illiteratos*, quod eſt Gelaſii Papæ epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, referturque diſtinct. 36. his verbis: *Illiteratos, aut aliqua corporis parte vitiatos, vel imminutos nullus præſumat ad clericatus ordinem promovere, quia literis carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt*, & c. ultimo *De temp. ordin.*

Suſpenditur ad annum Epiſcopus a collatione tonſuræ, qui illiterato eam contulerit: quam autem ſcientia inſtructi eſſe debeant, accurate expoſuimus 2. parte c. 8., ubi plura habentur ſcitu utiliſſima ac neceſſaria, quibus nonnulla addenda de canonicis Eccleſiarum cathedralium, qui ex inſtituto ſuo Epiſcopi adjutores ſunt, & loco præeminent toti clero diœceſano, ita ſcientia, & moribus prælucere debent; de iis quippe ſic ſtatuit Concilium Lateranenſe IV. c. 10., & 11.: *Præcipimus, tam in cathedralibus, quam in conventualibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epi-*

ſcopi poſſunt coadjutores, & cooperatores habere, non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad ſalutem pertinent animarum: & Concilium Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. de reform. hortatur, ut *Dignitates omnes, & ſaltem dimidia pars canonicatuum in cathedralibus Eccleſiis, & collegiatis inſignibus conferantur tantum magiſtris, vel doctoribus; aut etiam licentiatis in Theologia, vel ſaltem jure canonico*: denique ſancta Synodus vult, ut canonici Eccleſiarum cathedralium. *Ea morum integritate polleant, ut merito Eccleſiæ Senatus dici poſſint*.

R. 2. Certum quoque eſt ſanctitate ornatos eſſe debere, qui ſuſcepturi ſunt ſacros ordines, quia ordinatio eſt ſacramentum vivorum, quod præſupponit gratiam ſanctificantem in ſuſcipiente, alioquin gravis ſacrilegii reum ſe conſtitueret: ne autem quis credat ſatis eſſe, ſi antequam ad ordinationem accedat, confeſſionem etiam generalem præmiſerit, in qua beneficio ſacramentalis abſolutionis eluerit libidinum, ac peccatorum ſordes, quibus adoleſcentiam ſuam uſque ad ordinationis tempus fœde inquinavit.

R. 3. Requiritur, ut ſacris ordinibus initiandus vel a baptiſmo innocenter vixerit, vel peccati maculas deinceps contractas longa pœnitentia eluerit, qua ſolutus ab omnibus vitioſis habitibus, & in caſtitate, cæteriſque virtutibus radicatus extra moralem relabendi periculum cenſeatur.

Probatur 1. ex Scriptura. Apoſtolus ſcribens ad Titum c. 1. ſic præſcribit, quos ſeligere debeat presbyteros, & Epiſcopos: *Reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi; ſi quis ſine crimine eſt &c.; oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem*: in quem locum merito advertit S. Auguſt. lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum c. 14., Apoſtolum non dixiſſe, Presbyterum, aut Epiſcopum debere eſſe ſine peccato, quia *Nullus in Eccleſia recte poſſet ordinari miniſter, & dixiſſet Apoſtolus ... nullum peccatum habentes*, *ubi ait*, nullum crimen habentes; *multi quippe baptizati fideles ſunt ſine crimine; ſine peccato autem in hac vita neminem dixerim*: nec dicas,

cum

cum ad mentem Apoſtoli eſſe ſine crimine, qui immediate ante ordinationem omnia peccata lethalia, quibus contaminata erat ejus vita, in ſacramentali confeſſione depoſuit; namque 1. hoc ſenſu dici poſſet eſſe ſine peccato veniali, ſi ſimiliter venialia etiam omnia depoſuit: 2. Apoſtolus I. Timoth. 3. exponit, quid ſit eſſe ſine crimine: *Oportet ergo*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, non cupidum*, quæ ipſi exprobari poſſent, ſi iis obnoxius fuiſſet ante ordinationem, & præmiſſam confeſſionem; cum tamen velit Apoſtolus initiandum tutum eſſe debere ab omni opprobrio: *Oportet*, inquit, *& teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli*: hoc eſt ne hominum probris, & contumeliis pateat, ira, & odio adverſus exprobrantes, vel ſaltem puſillanimitate corripiatur, quibus laqueis multos cœpit diabolus: de diaconis pergit Apoſtolus: *Diaconos ſimiliter pudicos.... habentes myſterium fidei in conſcientia pura, & hi autem probentur primum, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes.*

Quod autem ad ejuſmodi probationem ſatis non ſit, candidatum in ſeceſſu per aliquot dies piis operibus vacaſſe, addit Apoſtolus: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli*, id eſt non recens converſum, non in virtute ſolidum, ac novitium, ne pereat inſtar Luciferi, qui neophytus in cœlo ſuperbiit, ideoque damnatus eſt, inquit S. Chryſoſtomus; nam ex libro de vita, & moribus clericorum c. 9. inter opera S. Bernardi: *In clero tanquam in cælo gerens iniqua, tanquam Angelus aut eligitur, ut reprobatur*, juxta illud Iſaiæ 26.: *Miſereamur impio, & non diſcet juſtitiam facere, in terra Sanctorum inique geſſit, & non videbit gloriam Domini.*

Probatur 2. ex univerſalis Eccleſiæ diſciplina, in qua hæc tria obſervamus, primum, neophytos, ſeu nuper baptizatos, quamvis ab omni reatu peccati ſolutos, a ſacris ordinibus ſemper removit, & etiam non removet, utpote adhuc parvulos in Chriſto, & in virtute nondum ſatis exercitatos: ſecundum, poſt baptiſmum lapſos in aliquod flagitium etiam occultum a clero in perpetuum repulit: tertium, ubi de

R 6 ſua

ſua ſeveriori diſciplina remiſit, & lapſis poſt baptiſmum ſanctuarii fores aperuit, nullum tamen ex iis ingredi permiſit, niſi eraſis prius vitioſis habitibus, & plurimo innocentiæ reparatæ dato ſpecimine.

De neophytis extat canon vigeſimus Concilii Sardicenſis anno 357., in quo ſic habetur; *Conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temere, vel leviter ordinetur Epiſcopus, aut Presbiter, aut Diaconus, qui neophytus eſt... ſed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata*: quod Sanct. Gregorius illuſtrat egregia comparatione lib. 7. epiſtola 110. ad Syagrium; referturque cap. *Sicut neophytus* diſtinct. 48. his verbis: *Scimus, quod ædificati parietes non prius ligno-rum pondus accipiunt, niſi a novitatis ſuæ humore ſiccentur, ne, ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant*: ſed de neophytis plura, ubi de irregularitate §. 4.: porro ſi de ſacro fonte mox renatus, quamvis novus homo in Chriſto effectus, nondum idoneus eſt ſacris ordinibus; multo minus qui nuper in ſacramento pœnitentiæ eſt reconciliatus; cum inde exeat tanquam ex medicina, ſanatos quidem; ſed nondum obductis peccatorum cicatricibus, & adhuc infirmus multa curatione indigens.

De lapſis poſt baptiſmum ſtatuit Concilium Eliberitanum can. 30.: *Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua fuerit mœchatus: eo quod poſtmodum per ſubreptionem ad altiorem gradum non ſit promovendus, ſi autem aliqui ſunt in præteritum ordinati, ammoveantur*: & Concilium Nicænum I. Generale can. 10.: *Quinque*, inquit, *de lapſis ad ordinem cleri promoti ſunt per ignorantiam, vel per ordinantium diſſimulationem, hoc eccleſiaſtica non præjudicat regula: cogniti namque deponantur*.

S. Hieronymus in cap. 1. epiſt. ad Titum ſic ſcribit: *Primum itaque ſine crimine jubetur eſſe Epiſcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilem nominatim, non quod eo tantum tempore, quo ordinandus eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas nova converſatione diluerit; ſed quod ex eo tempore quo in chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia remordea-*

deatur; quomodo enim poteſt præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delicto ejus, qui in delicto ſimili corruerit, aut qua libertate corripere peccantem poteſt, cum tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem admiſiſſe, quæ corripit? refertur diſt. 25. cap. *Primum*.

Siricius ſummus Pontifex epiſt. 1. de pœnitentibus ſic habet: *Quamvis omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.*

Concilium Carthaginenſe IV. canone 68.: *Ex pœnitentibus*, inquit, *quamvis ſit bonus, clericus non ordinetur.*

Rabanus Epiſcopus Moguntinus IX. ſæculo epiſtola ad Heribaldum, quæ refertur cap. *De his* diſt. 50. diſtinxit inter peccata publica, & occulta; cenſuitque illa excludere ab ordinibus, non vero iſta, poſtquam jejuniis, & aliis bonis operibus expiata fuerint: *Qui de prædictis peccatis*, inquit, *abſcondite a ſe admiſſis per occultam confeſſionem coram oculis Dei, præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter deliquiſſe queruntur, ſi ſe per jejunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu ſervato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.*

Petrus Damiani XI. ſæculo in libro, cui titulus *Gomorrhianus* inſurgit adverſus quoſdam Paſtores, quod decernerent, clericum deponendum quidem propter crimen Sodomiæ, non vero propter peccatum pollutionis; cumque librum ſuum obtuliſſet examinandum Leoni IX., ſic reſpondet ſummus Pontifex: *Proſpecta æquitatis cenſura ab omnibus immaculata Eccleſiæ gradibus tam ſacrorum canonum, quam noſtro judicio depelluntur; ſed humanius agentes, eos, qui vel propriis manibus, vel invicem inter ſe gerunt ſemen, & non longo uſu, nec cum pluribus, ſi voluptatem refrænaverint, & digna plenitudine probroſa commiſſa luerint, admitti ad eoſdem gradus, in quibus in ſcelere manentes, non permanentes fuerant, divinæ miſerationi confiſi volumus, atque etiam jubemus, ablata aliis ſpe recuperationis ſui ordinis, qui vel per longa tempora ſecum, ſive cum aliis, vel cum pluribus, brevi licet tempore.*

Urbanus II. eodem ſæculo in epiſtola ad Conſtan-

tienſem Epiſcopum ſic ſcribit: *De Presbyteris, diaconis, ſubdiaconis, qui poſt acceptum ordinem in aliquo crimine lapſi fuerint ſive palam, ſive clam, conſtat quidem canonum cenſura ab eccleſiaſticis eos officiis inhiberi; tuæ tamen providentiæ, diſcretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamia nota non fuerint aſperſi, neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente, in ſuis gradibus recuperari debeant: hoc autem ſecundum indigentiam dico non ſecundum imperium.*

Gratianus XII. ſæculo relatis oppoſitis Patrum ſententiis circa quæſtionem, an conſcius alicujus criminis ſive publici, ſive occulti, rejiciendus ſit ab ordinibus, concludit juxta diſciplinam, quæ ſua ætate invaleſcebat: *Quorum crimina*, inquit diſtinct. 50. ad caput 32., *manifeſta ſunt ante, vel poſt ordinationem, a ſacris ordinibus dejiciendi ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundum ſacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere poſſunt*: alteram viam conciliandi oppoſitos Conciliorum, ac patrum textus prius inierat poſt allatum caput 28. *Domino ſancto* in hunc ſcilicet modum: *Quicumque pro criminibus ſuis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii, & Auguſtini, & Hieronymi, & Iſidori gradum priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui autem non odio criminis, ſed timore vilitatis* (hoc eſt ne viles & deſpecti habeantur) *vel ambitione honoris falſas Deo pœnitentias offerunt* (quod ſæpius contingit), *in priſtini honoris gradum reparari minime poterunt.*

Ab XI. igitur ſæculo Eccleſia indulgentius egit cum lapſis poſt baptiſmum, & quibus aditum ad clerum hactenus occluſerat, iis (modo occulti eſſent) deinceps recluſit: ſed numquid ſola confeſſione ſacramentali ab iis præmiſſa? audiendi ſunt Sanct. Bernardus, qui XII., & S. Thomas, qui XIII. ſæculo ſcripſerunt: itaque

S. Bernardus rogatus a Brunone Viro Clariſſimo apprime erudito (ex Othone Friſingenſi), & in Epiſcopum Colonienſem electo, num ejuſmodi electioni acquieſceret, cum hactenus vitam ad Evangelii normam non inſtituiſſet, ſic reſpondet ep. 8.: „Horreo, fateor,

ſic

ſic enim tibi, ut mihi loqui debeo, quod ſentio; horreo inquam, conſiderans, unde, quo voceris, præſertim cum nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod utcumque hujuſmodi periculoſiſſimus tranſitus fiat: & quidem rectus ordo requirit, ut prius propriam, deinde alienas curare ſtudeas conſcientias, primus quippe pietatis gradus eſt, de quo ſcriptum eſt: *Miſerere animæ tuæ placens Deo* (*Eccli.* 30.): ex hoc autem ad miſerandum proximo recto jam tramite charitas ordinata procedit; quippe quem ad ſui quiſque menſuram amare præcipitur; quod ſi in hunc modum, quo te hactenus amaſti, & tibi committendos amaturus es, malo ego quidem tibi non committi, quam ſic diligi; ſi autem prius te diligere didiciſſet, & me forſitan ſcires amare: ſed quid, ſi ſuam Deus acceleret tibi gratiam, & multiplicet miſericordiam, & fit ad reſtituendam innocentiam efficacior velox clementia, quam diuturna clementia? ... hoc ſalutis compendium ſanctus ille latro conſecutus eſt, ſed aliud eſt celerem adipiſci veniam peccatorum, aliud & de ipſis ſceleribus ad infulas provehi dignitatum... videte tamen Matthæum de Telonio ad Apoſtolatus culmen aſſumptum, ſed hoc me rurſum conturbat, quod non prius audierit cum cæteris Coapoſtolis ſuis: *Ite in orbem univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*, quam egerit pœnitentiam; multo labore ſequendo Dominum, quocumque iret, permanens cum eo in tentationibus ſuis: ſed etſi occurrat de Ambroſio ... ſi de Saulo ... non tam exemplum quam miraculum &c. "

S. Thomas in ſupplemento q. 36. art. 1. in initiandis eam requirit morum integritatem, quam veteres; ſic enim habet in reſponſione ad 3.: *Aliqua medicinæ ſunt, quæ exigunt robur naturæ, alias cum periculo mortis aſſumuntur; & alia ſunt, quæ debilibus dari poſſunt: ita etiam in ſpiritualibus quædam ſacramenta ſunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus pœnitentibus ſunt exhibenda, ſicut baptiſmus, & pœnitentia; alia vero, quæ perfectionem conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum*: quomodo vero debeat eſſe in gratia confortatus, exponit in corpore articuli ex auctore eccleſiaſticæ hierarchiæ his verbis: *In divino omni* (ordine) *non eſt audiendum aliis ducem fieri, niſi ſecundum omnem habitum ſuum factus ſit deifor-*

firmiſſimus, & Deo ſimilimus: & art. 3. docet, ſatis non eſſe, ut Prælatus neſciat in ordinando aliquid ineſſe contrarium ſanctitatis: *Sed etiam*, inquit, *exigitur amplius, ut ſecundum menſuram ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum*: quæ ſane certitudo haberi nequit ex confeſſione ſacramentali, ſed ex vita laudabiliter anteacta.

Nec moratur Angelicum Doctorem, quod e pleriſque ſolet objici, nimirum Eccleſiæ defuturos miniſtros, ſi ea requiratur in initiandis perfectio, quæ a SS. Patribus deſcribitur, quia *Deus*, inquit in reſponſione ad 1., *numquam ita deſerit Eccleſiam ſuam, quin inveniantur idonei miniſtri ſufficientes ad neceſſitatem plebis, ſi indigni promoverentur, & indigni repellerentur: ſi non poſſent tot miniſtri inveniri, quot modo ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos, quam multos malos.*

Dixi in diſpoſitione, ut *extra morale relabendi periculum cenſeatur*, quia etſi militia ſit vita hominis ſuper terram, ut habetur Job 7., omniſque juſtus, quemlibet ſanctitatis gradum attigerit: in aliquo ſemper verſetur peccandi periculo, dicente Apoſtolo: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat* I. Cor. 10.; *Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini* Philipp. 2.; attamen qui bono uſu virtutis habitum comparavit, & appetitum ſub imperio rationis continuit; qui dudum expertus eſt munitum ſe continentiæ dono, & charitate flagrat, leviſſima quaque peccata pro virili evacuans, multam perſeverandi fiduciam concipit, & aliis injicit. *Prædicet*, inquit Sanct. Bernardus ſerm. 18. in Cantic., *ſignificet, innovet ſigna; immutet mirabilia: non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas*: contra vero quis non prævidet horrendos caſus; futura tum in ſanctuario ſacrilegia, tum in populo Dei ſcandala, ubi hodiernus, aut heſternus pœnitens, & annoſus peccator, libidinum ſanie, taboque adhuc fluentibus, perpetuam continentiam profitetur, fortiorum munus aggreditur languidus, & cum in valetudinario ſub manu periti medici curandus eſſet, gravem aerem ſpirat, tentationum procellis, quibus ſacer ordo præ cæteris impetitur, temere ſe exponit, & aliorum

male

male olentia, ac teneræ virtuti peſtifera vulnera curare præſumit? quomodo tam in lubrico ſtaret infirmus? quin in mente Sanct. Bernardi libr. de converſ. ad cler. cap. 19. mirum, ſi non caderet, & ſacratiſſimum ordinem non dehoneſtaret: *Non miramur, fratres, quicumque præſentem Eccleſiæ ſtatum miſeremur: non miramur de radice colubri regulum orientem; non miramur, ſi vindemiat vineam Domini, qui inſtitutam a Domino prætergreditur viam;* legem enim per Apoſtolum ſuum promulgavit: *Probentur primum, & ſic miniſtrent* I. Tim. 3. & iterum c. 5.: *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis;* quæ verba S. Chryſoſtom. homil. 16. in I. Timoth. exponens ait:,, Quid eſt illud, *cito*? non ex prima probatione, nec ſecunda, nec tertia, ſed ubi confideratio diuturna præceſſit, exactiſſimaque diſcuſſio, tunc imponito manus; neque enim ea res in periculo caret: eorum, quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dediſti etiam præcedentium delictorum: *& S. Leo epiſtola 1. alias 87. ad Africanos 2.*: Quid eſt, *inquit*, cito manus imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? & quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis eſt ille; qui non meruit ordinari? *& c.* 1. Ideoque æquum eſt, ut cum immeritus & indignus ordinatus dignitate male ſuſcepta privetur, immerentem quoque ordinans, qui ejuſdem cum priori videtur conditionis, & notæ, de dignitate ſua, quam in favorem indigni male impendit, graduque periclitetur: " referunt 1. quæſt. 1. cap. *Si qui Epiſcopi*: ſimile judicium in ordinantem indignos jam tulerat Cœleſtinus epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ, referturque cap. *Tantis*, diſt. 81.

Excuſantur plerumque ordinantes, utpote qui non intueantur corda, nec videant, niſi ſpecioſa, quæ foris apparent: ſed quomodo iram Dei effugient confeſſarii, quibus ordinum candidati pridie, vel ipſo die ordinationis conſcientias occultis criminibus contaminatas exponunt, iiſque nihilominus viam ad ordinationem per abſolutionem ſternunt, quam eo conſtantius denegare deberent, quo illi inſtantius opponunt incommoda temporalia, puta infamiam, ſummam pauperiem

paren-

parentum, exprobrationes, beneficii obtenti periculum, niſi impræſentiarum ordinentur, cum vel inde ſe magis indignos prodant ordine, ac conſequenter abſolutione? ordine quidem, ad quem, Deo prohibente, & reclamante conſcientia, irrepere contendunt ſola ducti cupiditate, ſcilicet ut victum ex ſacerdotio quærітent: ut cæleſtia ac ſacratiſſima quæque ipſis inſerviant tamquam inſtrumenta ad terrena conquirenda, vel retinenda, vilius habentes ſacerdotium, quam famam & alia commoda temporalia: quis autem ſacrilegam ejuſmodi intentionem leve peccatum pronuntiabit, aut eos, qui in ipſo actu pœnitentiæ ſic in Dominum delinquunt vero pœnitere affirmabit? atqui abſolutionis ſacramentalis beneficium ſine gravi peccato iis non conceditur, qui pœnitentiam offerunt manifeſte falſam: ergo qui poſt male actam vitam dignos pœnitentiæ fructus non oſtendunt, & nihilominus ſolo metu temporalis incommodi abſolutionem efflagitant, ut ſtatim ad ſacros ordines irruant, indignos ſe produnt tum ordine, tum abſolutione: *Qui timore vilitatis, vel ambitione honoris falſas Deo pœnitentias offerunt*, inquiebat ſupra Gratianus, *in priſtini honoris gradum recuperari minime poterunt.*

Sed occurrit difficultas, propter quam ex diverſis Provinciis identidem conſilium quæritur in ſacra noſtra Facultate, nimirum quod temporis ſpatium requiratur ad idoneam eorum probationem, qui poſt baptiſmum in occulta præſertim carnis crimina prolapſi ſunt, priuſquam ad ſacros ordines legitime promoveantur?

1. Noſtra, & collegarum noſtrorum fuit iſthæc reſponſio, lapſis omnibus idem non poſſe prædefiniri tempus, propter varias tum criminum, tum perſonarum, tum ipſiuſmet pœnitentiæ circumſtantias: alii quippe lapſi ſunt ante ordinationem, cum eſſent adhuc laici, alii poſt aliquem ordinem ſuſceptum; rurſuſque omnes illi vel ſemel, vel frequenter baptiſmum, aut ordinem macularunt; alii denique vel acri cordis dolore perculſi, laborioſis pœnitentiæ exercitationibus ſtrenue incumbunt, carnemque cum vitiis ejus, & concupiſcentiis crucifigunt; vel ſegniter hiſce officiis defunguntur; quid liceat, aut non liceat, nullatenus vero quid ſibi expediat ſcrupuloſe expendunt, arbitrati ſatis ſibi eſſe, ſi ab illicitis abſtineant. 2. Qui

2. Qui ſemel, aut raro admodum prolapſi ſunt, & eos pœnitentiæ fructus, quos jamjam expoſuimus, proferunt, magnam ſpem injicientes futuros ſe Eccleſiæ utiles, non indigent probatione tam longa; pœnitentia quippe minus ex temporis diuturnitate æſtimanda eſt, quam ex cordis dolore, & multiplici bonorum operum fructu.

3. Qui pravos mores imbuerunt ſive ex longa peccandi aſſuetudine, ſive ex natura prona in libidine, ita ut repagula a confeſſario eorum cupidinibus oppoſita interdum perſtringant, ad urbes refugii, nempe conjugium confugere ſuadebit confeſſarius, auctore S. Bernardo lib. de Converſione ad clericos cap. 29.: „ Utinam, *inquit*, magis turrim inchoaturi ſedentes „ computarent, ne forte ſumptus non haberent ad perficiendum! utinam qui continere non valent, perfectionem temerare profiteri, aut cælibatui nomina dare vererentur! ſumptuoſa ſiquidem turris eſt, „ & verbum grande, quod non omnes capere poſſunt, „ eſſet autem ſine dubio melius nubere, quam uri; „ & ſalvari in humili gradu fidelis populi, quam in „ clerici ſublimitate & deterius vivere, & diſtrictius „ judicari; multi enim non quidem omnes, ſed tamen „ multi... libertatem, in qua vocati ſunt, in occaſionem carnis dediſſe videntur, abſtinentes remedio „ nuptiali, & in omne flagitium defluentes: parcite, „ obſecro, fratres, parcite animabus veſtris; parcite „ ſanguini, qui effuſus eſt; horrendum cavete periculum; ignem, qui paratus eſt, declinate. "

Idem eſto judicium de iis, qui non tam ex habitu peccant, quam ex innata ingenii levitate ad omnem auram mobiles, eorumque mores induunt ſive bonos, ſive malos, quorum conſuetudine utuntur: in ſeminario v. g. per annum ſe continuerunt lucentes non ſuo, ſed ſodalium lumine; & ad ſuos reverſi prima occaſione data in malum corruunt; qui enim ita a natura ſunt inſtituti, nullum ſingularis doni continentiæ, ac ſtabilis propoſiti ſpecimen dare poſſunt, nec proinde ad ordines admitti debent: quod ſi malo fato jam inveniantur initiati ſacro ſubdiaconatus, aut diaconatus ordine, ipſis auctor erit confeſſarius, ut in Monaſterium tamquam ad unicum ſalutis portum ſe recipiant; hoc enim

enim pœnitentiæ genus Concil. Tolet. IV. c. 29., & alia præſcribunt clericis, qui propter flagitia a ſacris miniſteriis repellebantur; æquum quippe eſt, ut qui ſe ipſos regere nequeunt diſciplinæ fræno coerceantur.

Dicent forraſſis, illud vitæ genus non debere aſſumi ſine Dei vocatione, quam ſibi deeſſe index eſt adverſus animus ab ejuſmodi inſtituto: at nonne divina vocatio æque, ne dicam magis, neceſſaria eſt ad ſacerdotale officium, ad quod tamen ipſos non vocari indubitata ſigna demonſtrant? præterea Deus vult omnes ad pœnitentiam converti, nolens aliquos perire II. Petri c. 3. v. 9.; ad ſacerdotium vero non omnes vocat, ſed ex omnibus pauciſſimos eligit: atqui vera pœnitentia non agitur, niſi crimen deſeratur; non deſerent autem propter innatam infirmitatem, niſi a ſæculo recedant: ergo quod firmis eſt liberum & meri conſilii, ipſis utpote infirmis evaſit remedium neceſſarium; denique non Spiritus Dei, ſed cupiditas, & duritia cordis animum a diſciplina regulari torquet ad dignitates eccleſiaſticas; ſi enim punguntur pœnitentiæ aculeis, ut oportet, indignos ſe ſacris ordinibus pronuntiabunt, nec acquieſcent ſe ad eos promoveri, ſed ſeceſſum ſponte petent recogitaturi annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ.

4. Qui præclara naturæ munera in injuſtitia detinuerunt, ac inſuper baptiſmum, forte etiam ſacrum ordinem ſæpius contaminarunt, Deo exoſi, prævaricationem prævaricationi addentes, magna & longa indigent confeſſarii cura, namque 1. placandus eſt Deus lacrymis, jejuniis, & aliis pœnitentiæ exercitationibus: 2. evellendi vitioſi habitus: 3. inſerendæ, ac fovendæ virtutes, donec altis defixæ radicibus nulla vi labefactari queant, induanturque bonorum operum fructibus: 4. mundandum cor ab omni terreno affectu, ut pœnitens (ſi ad ſacrum ordinem promoveatur) non ſua, ſed quæ Jeſu Chriſti ſolummodo quærat.

His conditionibus Urbanus II. ſupra laudatus facultatem concedit Epiſcopo diſpenſandi cum ejuſmodi lapſis: cum autem juxta hodiernam diſciplinam iſta facultas ad confeſſarios delata ſit, nec recurratur ad Epiſcopum pro criminibus occultis, confeſſarius, ut

ſit

ſit fidelis diſpenſator, præ oculis habeat verba ſummi Pontificis tamquam ſibi dicta, & ideo hic repetenda: *Tuæ Providentiæ, diſcretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notis non fuerunt aſperſi, neceſſitate Eccleſiæ urgente*, ET IPSORUM SANCTA CONVERSATIONE PROMERENTE, *in ſuis gradibus recuperari debeant: hoc autem ſecundum indulgentiam dico*: porro ad accuratam hancce approbationem aliquot menſes, qui forte ſufficerent ad impertiendam abſolutionem, ſatis non ſunt, nec etiam unus annus ad ſacri ordinis promotionem, quia ex S. Thoma ſupra laudato ſacramentum pœnitentiæ pro infirmis eſt inſtitutum; ſacramentum vero ordinis, utpote perfectionem conferens, illi tantum miniſtrari debet, *Qui ſecundum omnem ſuum habitum factus ſit Deiformiſſimus, & Deo ſimillimus*.

Confeſſarius igitur pœnitentem reum ſæpius violati baptiſmi, &, quod pejus eſt, ordinis ſacri non eo ipſo judicabit promereri altiorem ordinem, quo ab aliquot menſibus refrænavit libidines, & ab omni peccato lethali ſe continuit, niſi inſuper eum probaverit expurgatum a terrenis affectibus, ferventem ſpiritu, & exhibentem membra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem, ut loquitur Apoſt. Rom. 6.; abſit enim, ut in templo Dei collocet idolum, quod nec bene, nec male faciat; cum ex his, qui pereunt in clero, longe plures, damnentur peccatis omiſſionis, quam peccatis commiſſionis; ordo quippe ex ſæpius dictis non eſt ad ſalutem propriam ſuſcipientis, ſicut ſacramentum pœnitentiæ, ſed eſt inſtitutus ad ſalutem aliorum procurandam: figuratur per talentum, quod Dominus Matth. 25. ſervis ſuis diſtribuit, ut in illo negotientur, & cum uſuris reddant, alioquin experturi judicium ſervi inutilis, qui ideo ejactus eſt in tenebras exteriores, quod acceptum talentum, integrum quidem, ſed ſine lucro retulerit.

Quem autem perfectionis gradum Eccleſia, ſeu potius Chriſtus exigat ab initiandis, expoſuimus: tum prima parte c. 5., ubi de ſingulis ordinibus, eorumque officiis; tum maxime ſecunda c.8., quod eſt de chariſmatibus hierarchicis §. 2, hic conſulendo.

CAPUT IV.

De Cælibatu ſtatui Clericorum annexo.

DE voto generatim ſpectato diſſeruimus tractatu de religione Tomo quarto, ubi adverſus pſeudoreformatos demonſtravimus, votum eſſe actum honeſtum ac laudabilem: hic circa legem perpetuæ continentiæ ſtatui clericorum annexam ſpeciatim inquirendum, 1. an ſit contraria juri naturali, vel divino; 2. an ſit a Chriſto ſancita; 3. an ſemper in Eccleſia viguerit; 4. an ad omnes clericos etiam inferiores ſe extendat; 5. an expediat, ſitque miniſtris Eccleſiæ conſentanea: itaque

Q. 1. *Lex perpetua continentiæ eſt ne contraria jure naturali, aut divino?*

Affirmavit VViclefus, referente Thoma Valdenſi tom. 2. de ſacramentis c.128., & 129., & tom.3. de ſacramentalibus c. 66., & 67.: eum ſecuti ſunt Lutherus lib. de abroganda miſſa, & ejus aſſeclæ, ac præſertim Magdeburgenſes centuria 11. cap. 7., ubi dicunt, hanc eſſe hæreſim maxime peſtiferam omnium, quæ unquam Chriſtianum regnum perturbarunt: Calvinus quoque lib. 4. inſtitut. cap. 12. §. 23.: hujuſce erroris fundamenta jecerat Jovinianus IV. ſæculo, qui docuit, virginitatem non præſtare matrimonio; unde quædam ſanctimoniales nupſerunt, ut refert S. Aug. lib. de hæreſibus cap. 82. adverſus ejuſmodi errorem,

R. Cum omnibus Catholicis: lex perpetuæ continentiæ non adverſatur juri naturali, aut divino.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. Corinth. 7. ait Apoſt. v.7.: *Volo enim vos omnes eſſe ſicut meipſum*, hoc eſt cœlibem: v. 8.: *Dico autem non nuptiis, & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego:* & v.25.: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo; conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis*: atqui Apoſt. conſilium non dedit adverſus jus naturale, aut divinum: ergo virginitas, ſeu cœlibatus non adverſatur juri naturali, & divino his verbis expreſſo, ut contendunt adverſarii: *Creſcite, & multiplicamini* Geneſ. 1.: hæc quippe verba enuntiata ſunt propter genus hu-

ma-

manum univerſim ſpectatum, quod generatione erat propagandum, vimque habent præcepti dumtaxat, ubi ſine conjugio genus humanum deficeret, ut in mundi exordio, & tempore diluvium proxime ſequente, alioquin B. Virgo, S. Joſeph, S. Joann. Baptiſta, ac plures alii, quin & ipſe Chriſtus Dominus adverſus ejuſmodi præceptum deliquiſſent.

Nec dicas, Apoſtolum laudato capite nullam de cœlibatu legem condere, ſed conſilium ſolummodo dare, utpote qui nullum hac de re præceptum a Domino accepiſſet; neque enim Eccleſia cogit quemquam ad amplectendum ſtatum, cui cœlibatus annexus ſit, ſicut idem Apoſt.I. Timoth.3.v.12. ſcribit mulieres aſtringi continentiæ voto, quod libere emiſerunt, eaſque eſſe damnationi obnoxias, ſi illud violaverint; ita Eccleſia eos, qui libere ſtatum clericalem amplexi perpetuam continentiam profitentur, cogi in propoſito manere, nuptiaſque ipſis interdicit: unde non aliter miniſtros ſuos ad ſervandam continentiam aſtringit, quam herus, qui conjugatos in familiam ſuam non admittit: vultque domeſticos ſuos omnes eſſe cœlibes.

Probatur 2. ex traditione Eccleſiæ, quæ hucuſque a tempore Apoſtolorum miniſtros ſaltem majores non admiſit, niſi perpetuam continentiam profiterentur, ut ex ſequentibus reſponſionibus patebit: atqui Eccleſia eſt fidelis cuſtos divinorum mandatorum, nec poteſt quidquam iis contrarium inſtituere: ergo.

Dices. Apoſtolus citato c. 7. I. ad Corinth. v. 2. præcipit, ut *propter fornicationem ..... unuſquiſque ſuam uxorem habeat*: & I. ad Timoth. 3. vult eligi Epiſcopum, ſeu presbyterum unius uxoris virum, ſuæ domui bene propoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate: ergo lex cœlibatus pugnat contra legem divinam.

Nego conſequentiam, quam Lutherus, & alii novatores immerito eruunt ex antecedente; namque 1. Apoſtolus 1. Cor. 7. alloquitur interprete S.Hieronymo, conjugatos, quos vult in vocatione ſua permanere, nec fraudare ſe invicem, niſi forte ex conſenſu, ut vacent orationi: ſed detur, quod de innuptis agat, certum eſt, nuptias ipſi non præcipere, ſed ſolum permittere; alias ſibi ipſi repugnaret, utpote v.8., & ſe-

& ſequentibus cælibem vitam conſulat: 2. epiſt. I. ad Timot. c. 3. mens Apoſtoli non eſt, ut a ſacerdotio rejiciantur cœlibes, aut qui duxerunt uxores ſteriles, ſed ſolum bigami: audiatur S. Chryſoſtomus prologo in I. epiſt. ad Timoth., in quo ſic habet: „ Quod ſi dixerat, *filios habentem ſubditos, & unius uxoris virum*, non idcirco ait, quaſi neceſſarium ſit, & uxorem habere & filios; cæterum ſi quando contigerit ex ſæculi hominibus aliquem ad ejuſmodi ordinem provehi, talem eſſe præcipit, qui & domui præeſſe, & filiis, & omnibus reliquis ſciret; nam qui, cum ſæcularis eſſet, in eis inutilis repertus, quæ ad hanc rem familiarem neceſſario pertinent, quo pacto illi cura Eccleſiæ, regimenque permittitur?

Inſtabis. Conſtat ex c. 9. I. ad Corinthios, omnes Apoſtolos fuiſſe conjugatos, uxoreſque ſuas exemplo Moyſis ſecum circumduxiſſe: *Nunquid*, inquit Apoſtolus, *non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut cæteri Apoſtoli?* ergo.

Nego antecedens: per mulierem enim ſororem Tertullianus lib. de Monogamia cap. 8., S. Hieronymus lib. 1. adverſus Jovinianum, & alii interpretes in hunc locum intelligunt mulieres religioſas, quæ ſequebantur Apoſtolos, iiſque miniſtrabant, ſicut & Chriſto Domino, dum in terris ageret: enimvero una eſt SS. Patrum ſententia, Apoſtolos a Chriſto vocatos dimiſiſſe uxores, ſi prius habuerant; colligiturque ex Matth. 19., ubi Chriſtus Petro pro ſe, & condiſcipulis interroganti, quæ foret eorum merces, qui omnibus dimiſſis eum fuerant ſecuti, reſpondet: *Vos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim ..., & omnis, qui reliquerit domum ..., aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum centuplum accipiet.*

Dixi, *ſi uxores prius habuerat*; communis enim eſt ſententia, omnes Apoſtolos præter beatum Petrum (quem habuiſſe ſacrum refert Matthæus capite 9.) vocatos fuiſſe cœlibes; nec veriſimile eſt, quod ſcribit S.Clemens Alexandrinus lib. 3. ſtromatum, S. Paulum ante vocationem nuptias contraxiſſe; cum S. Lucas Act. 7. v. 55. narrent, eum fuiſſe adoleſcentem, quando paſſus eſt Stephanus, & anno proxime ſequenti a Chriſto vocatus fuerit: ſed quidquid ſit, idem

S. Cle-

S. Clemens citato loco aſſerit, eum poſt vocationem non adhæſiſſe uxori; quemadmodum ipſemet Apoſtolus teſtatur I. Cor. 7., ubi optat, Corinthios ſuo exemplo cœlibem vitam ducere: *Volo autem*, inquit, *omnes vos eſſe ſicut meipſum*.

Inſtabis iterum. Hebr. 13. v. 4. præcipit Apoſtolus ut nuptiæ in omnibus ſive laicis, ſive clericis honorentur; ait enim: *Honorabile connubium in omnibus*: ergo Eccleſia Romana contra præceptum Apoſtoli damnat clericorum, ac monachorum nuptias.

Nego antecedens, & conſequentiam. Apoſtolus enim eo loco per vocem, *omnibus*, non denotat perſonas, ſed res ipſas, adeo ut ſenſus ſit ſecundum S. Chryſoſt. & alios interpretes: in omni re conjugali ſervetur honeſtas, & decentia, nec torus conjugalis ulla macula contaminetur, quia *fornicatores*, ut ſubjicit Apoſtolus, *& adulteros judicabit Deus*.

Q. 2. *Cœlibatus eſt ne jure divino annexus ſtatui clericorum?*

Affirmant nonnulli e Catholicis, ut Turianus, ſed contra communem Theologorum ſententiam, juxta quam

R. Cœlibatus jure divino non eſt annexus clericorum ſtatui, ſed ſolùm jure apoſtolico, ſeu eccleſiaſtico.

Prima pars, quæ eſt de jure divino, probatur 1. argumento negativo, quia neque ex Scriptura, neque ex traditione jus illud colligitur; 2. poſitive, quia quæ ſunt juris divini, ea ſunt fixa, & immutabilia, nec iis Eccleſia unquam derogat: atqui Eccleſia aliquando immutavit cœlibatus diſciplinam; ergo.

Minor probatur.

Concilium Ancyranum anno 314. can. 9. permittit diaconis, qui continere noluerint, uxores ducere; verba ejus ſunt: „Diaconi quicumque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, velle ſe conjugio copulari, quia ſic manere non poſſunt, hi ſi poſtmodum uxores duxerint, in miniſterio maneant, propterea quod eis Epiſcopus licentiam dederit: quicumque ſane tacuerint, & ſuſceperint manus impoſitionem profeſſi continentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, a miniſterio ceſſare debent.“

Socrates lib. 1. hiſtoriæ c. 11., & Sozomenus lib. 1. c. 23.

c. 23. referunt, Paphnutium in Concilio Nicæno I. generali obſtitiſſe Patribus, qui novam legem cœlibatus diaconis, presbyteris, & Epiſcopis imponere volebant; obtinuiſſeque, ut juxta veterem Eccleſiæ traditionem poſt ordinationem uxores non ducerent, ſed liberum eis eſſet iis uti, quas ante legitime duxerant: Baronius quidem, Bellarminus, Arcudius, & nonnulli recentiores hancce hiſtoriam rejiciunt, uti fictitiam: alii contra ut veram admittunt, ut ſit, certum videtur, ſaltem ætate Socratis, & Sozomeni, hoc eſt V. ineunte ſæculo, perſuaſum non fuiſſe cœlibatus legem eſſe divinam.

S. Dionyſius, qui Corinthiorum Eccleſiam regebat II. ſæculo, monet Pynitum Epiſcopum, ne grave onus caſtitatis fratrum cervicibus tanquam neceſſarium imponat, ſed ejus, quæ ineſt hominibus, infirmitatis rationem habeat, ejus epiſtolam refert Euſebius lib. 4. hiſtoriæ c. 26.

S. Epiphanius hæreſi 59. ſic habet: „ Qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam tametſi ſit unius uxoris, vir nequaquam tamen ad diaconi, presbyteri, Epiſcopi, aut hypodiaconi ordinem Eccleſia ſuſcipit, ſed eum dumtaxat, ut qui ab unius uxoris conſuetudine ſe ſe continuerit, aut ea ſit orbatus, quod in illis locis præcipue fit, ubi eccleſiaſtici canones accurate ſervantur: at dices mihi, in quibuſdam locis aduc liberos gignere presbyteros, & diaconos, & hypodiaconos: at hoc non eſt juxta canonem, ſed juxta hominum mentem; quæ per tempus elanguit, vel ob nimiam populi multitudinem: “ ergo juxta S. Doctorem lex cœlibatus non ubique obtinebat ipſius ætate, hoc eſt IV. ſæculo, nec reprehendit tanquam abuſum, & corruptelam, quod ſacri miniſtri filios procrearent, ſed hac ratione excuſat; quod ad nimiam populi multitudinem regendam cœlibes miniſtri ſat magno numero facile non reperirentur. Synodus quiniſexta, in qua adfuerunt ducenti, & amplius Epiſcopi Orientales anno 692. can. 13. uſum nuptiarum interdicit Epiſcopis: ſed permittit presbyteris, & diaconis, ita tamen ut ſi poſt ordinationem uxores eorum decedant, novum matrimonium contrahere nequeant: huic canoni Græci deinceps adhæſere, licet deroget Concilio Ancyrano ſupra laudato, & veteri eorum diſci-

ſci-

ſciplinæ, ut amplius patebit ex dicendis in confirmationem ſecundæ partis noſtræ reſponſionis: Eccleſia tamen latina non exiſtimavit hodierum Græcorum uſum repugnare legi divinæ, cum eos in ſuam communionem ſemel, & iterum admiſerit, nempe in Concilio Lugdunenſi II., & Florentino, nulla lite mota circa cœlibatus legem: ergo extra controverſiam eſſe debet, cœlibatum jure divino non eſſe annexum ſtatui clericorum.

Dices. Apoſtolus Tit. 1. præcepit, ut Epiſcopus, aut presbyter non eligatur, niſi ſit continens: ergo.

Diſtinguo antecedens: præcipit novam legem ſanciens, uti paſtor Eccleſiæ, concedo; præcipit tanquam Chriſti præco, & divinam legem promulgans: nego antecedens. Apoſtoli itaque fuerunt tum præcones verbi Dei docentes, quæ Chriſtus ipſis mandaverat; tum legiſlatores ea ſtatuendo, quæ conferrent ad optimum Eccleſiæ regimen: *Cætera*, inquit Apoſtolus I. Cor. 11. *cum venero, diſponam*: porro quæ prædicarunt Apoſtoli tanquam a Chriſto ſibi tradita, ea ſunt juris divini, & immutabilia; quæ autem a ſe inſtituta tradiderunt, ſunt juris humani ac eccleſiaſtici; & quamvis ab Eccleſia religioſius ſerventur, quam ſequentium Paſtorum inſtituta, abſolute tamen mutari poſſunt: cum ergo Eccleſia ſæpius diſpenſaverit circa legem cœlibatus, toleretque eam non ſervari a presbyteris græcis, ſequitur, hujuſmodi diſciplinam non eſſe a Chriſto inſtitutam, ſed ab ipſomet Apoſtolo.

Secunda pars, nempe legem perpetuæ continentiæ jure apoſtolico, ſeu eccleſiaſtico ſtatui clericorum eſſe annexam, probatur, quia quod ſemper obſervatum fuit in Eccleſia, nec ab ullo Concilio legitur inſtitutum, id cenſetur apoſtolicæ traditionis; atqui lex perpetuæ continentiæ ſemper fuit ſtatui clericorum annexa, nec legitur in aliquo Concilio inſtituta: ergo eſt apoſtolicæ traditionis.

Major eſt S. Aug. & ab omnibus admittitur: minor probatur: ac 1. quidem, quod cœlibatus diſciplina ſit ab Apoſtolis inſtituta teſtantur S. Pauli epiſtolæ; nam citato cap. 1. ad Timot. ait: *Oportet ..., Epiſcopum ſine crimine eſſe ..., ſanctum, continentem*: atqui eſſe continentem idem eſt, ac ſine uxore vivere: I. Corinth. 7.: *Si non ſe continent, nubant*: II.

Timoth. 2.: *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu: nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit*, id eſt ut totus illi vacet, ac placeat, cui ſe militem addixit: atqui ex eodem Apoſtolo I. Cor. 7. v. 33.: *Qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*: ergo a tempore Apoſtolorum miniſtri Eccleſiæ abſtinuerunt a nuptiis.

2. Quod ejuſmodi diſciplina deinceps fuerit obſervata tum in Eccleſia græca, ſaltem ad VIII. ſæculum; tum in latina ad noſtram uſque ætatem, plura ſuppetunt teſtimonia.

Pro Eccleſia græca teſtes ſunt.

Canon 27. Apoſtolorum, qui permittit ſolis clericis inferioribus uti uxoribus ante ordinationem acceptis.

Origenes auctor II., & III. ſæculi homilia 23. in lib. Num. ſic habet: *Certum eſt, quia impeditur ſacrificium indeſinens iis, qui conjugalibus neceſſitatibus ſerviunt; unde videtur mihi, quo illius ſolius eſt offerre ſacrificium, qui indeſinenti, & perpetuæ ſe devoverit caſtitati*.

Euſebius lib. 1. demonſtrationis evangelicæ c. 9.: *Verumtamen*, inquit, *eos, qui ſacrati ſint, atque in Dei miniſterio, cultuque occupati, continere deinceps ſeipſos a commercio uxoris decet*.

Jam appellavimus Concilium ancyranum, S. Epiphanium, & S. Chryſoſtomum.

S. Hieronymus, qui inter Græcos diu verſatus eſt, lib. adverſus Vigilantium ſic ſcribit: *Quid facient Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes; aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt*.

Pro Eccleſia latina teſtimonium reddunt.

Concilium Eliberitanum ann. 305. can. 33., in quo ſic ſtatuitur: *Placuit in totum prohiberi Epiſcopis, preſbyteris, diaconis, ac ſubdiaconis abſtinere ſe a conjugibus, & non generare filios*.

Patres Concilii Carthaginenſis II. ann. 390. 2. aſſerunt cœlibatus diſciplinam ab Apoſtolis eſſe traditam, & in Eccleſia ſemper obſervatam; „ Omnibus placet, ut Epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quia ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes etiam ad uxoribus abſtineant,

neant, ut, quod Apoſtoli docuerunt, & obſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus: " en locupletiſſimum teſtimonium, nec aliud quærere neceſſe eſt, ut nobis conſtet, legem cœlibatus, de qua ſermo eſt, ab Apoſtolis manaſſe ad omnes Eccleſias, eoſque hallucinari, qui hujuſce diſciplinæ auctorem faciunt Siricium ſummum Pontificem in epiſtola ad Himerium Tarraconenſem data ann. 395., in qua perſtringit ſacerdotes, qui ex uxoribus ante ordinationem ductis filios ſuſcipiebant; aliique, voluiſſe Chriſtum, ut Eccleſiæ ſua caſtitatis ſplendore radiaret: „Quarum ſanctionum, *inquit*, ſacerdotes omnes, atque levitæ inſolubili lege adſtringimus, ut a die ordinationis noſtræ ſobrietati, & pudicitiæ & corda noſtra mancipemus, & corpora: " non igitur novam legem condit ſummus Pontifex; ſed antiquam, quam ad Chriſtum refert, vindicat: indulget tamen ſacerdotibus, qui legis ignorantiam prætexebant, conceditque, ut in ſuo gradu maneant; ſed in futurum proſpiciens ſic pergit: " Quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futurum, ſi quilibet Epiſcopus, presbyter, atque diaconus deinceps talis fuerit inventus, jam ſibi omnis indulgentiæ per nos aditum intelligat obſeratum, quia ferro neceſſe eſt exſcindantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam. "

Innocentius I. epiſt. 2. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum, & 3. ad Exuperium Toloſanum, decretum Siricii iiſdem fere verbis repetit, ac confirmat.

S. Leo epiſt. 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum ſic ſcribit: „ Nec ſubdiaconis quidem carnale connubium conceditur, ut qui habent, ſint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares, & innupti: " & ep. 92. ad Ruſticum Narbonenſem permittit lectoribus uxores ducere, & filios procreare; de majoribus vero clericis ſic habet: „ Cum ad prædictos (*ordinis*) pervenerint gradus, cœpit eis non licere, quod licuit: unde ut de carnali fiat ſpirituale conjugium, oportet, eos nec dimittere uxores, & quaſi non habeant ſic habere, quo & ſalva ſit charitas conjugiorum & ceſſent opera nuptiarum: " hic non jubet S. Pontifex, ut qui ex miniſtris ſacris uxores habent, eas e domo ſua ejiciant; ſed vult, ut eas tanquam ſorores retineant, quo ſalva ſit charitas conjugiorum, & ceſſent opera nu-

nuptiarum: eo ſenſu cardinalis Humbertus libro contra Nicetam interpretatus eſt canonem ſextum Apoſtolorum prohibentem, ne Epiſcopus, aut presbyter uxorem propriam obtentu religionis abjiciat; debet enim eam alere, & ei in omnibus providere: ſic de Epiſcopo conjugato ſtatuit Concilium Turonenſe II. can. 8.: verum ad vitandum incontinentiæ, vel ſaltem ſuſpicionis periculum, Synodus quiniſexta can. 48. ſpræcepit, ut Epiſcopi uxor in monaſterio degeret, ibique viri ſui providentia frueretur: quam diſciplinam Eccleſia latina à pluribus ſæculis obſervat.

Mitto Concilia quamplurima, quæ deinceps celebrata ſunt in Italia, Gallia, Hiſpania, & Germania, in quibus lex perpetuæ continentiæ indivulſa aſſeritur a ſtatu clericorum.

Fruſtra congerunt novatores exempla ſacerdotum, qui variis in locis, & diverſis temporibus uxores ante ordinationem ductas retinuerunt, aliquando etiam probantibus conciliis, & filios ſuſceperunt; ex dictis enim conſtat eas retinuiſſe, ut ſorores, ut ſalva eſſet charitas conjugiorum: quod ſi plures ulterius progreſſi legem continentiæ violaverint, male inde colligitur, nullam extitiſſe: an quia plures Catholici legem jejunii quadrageſimalis non obſervant, negare liceret ejusmodi jejunii legem?

Q. 3. *Lex continentiæ extenditur ne ad omnes clericos?*

R. 1. Varia fuit Eccleſiæ diſciplina circa ſubdiaconos; Concilium enim Eliberitanum ſupra laudatum, Turonenſe II. anno 461., & Agathenſe anno 506. præcipiunt, ſubdiaconos manere cælibes: S. Leo I. ex ſummis Pontificibus ſubdiaconis continentiæ jugum impoſuit epiſtola ſupra laudata; nam Siricius, & Innocentius I. locis ſupra citatis ſubdiaconos non appellant: Sanct. Greg. VI. exeunte ſæculo legem, quam prædeceſſor ejus Pelagius II. ſubdiaconos Siciliæ ab uxoribus ſeparaverat, duriorem exiſtimans, lib. 1. epiſt. 24. ſic eam temperavit, ut nullus deinceps ad ſubdiaconatum promoveretur, niſi perpetuam continentiam profeſſus; ſed indulſit, ut qui conjugio copulati fuerant cum uxoribus remanerent, & filios procrearent: verum decretum S. Gregorii non videtur fuiſ-

fuiſſe adeo firmum; nam Conc. Rom. ſub Greg. II. an. 721., & aliud ſub Zacharia anno 742., & compilatio ejuſdem ſummi Pontificis, quam ad Gallos miſit an. 744., ſubdiaconos non aſtringunt lege continentiæ, quæ tandem XI. ſæculo ubique obtinuit in Eccleſia latina reſpectu ſubdiaconorum poſt decretum Urbani II. in Concilio Claromontano.

R. 2. Non una etiam fuit Eccleſiæ diſciplina circa inferiores clericos; de iis enim ſic habet Conc. Carthaginenſe V. an. 398. can. 3.: *Placuit... cæteros... clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem adſervari debere*: Conc. Chalc. generale an. 451. can. 14.: „ Quoniam, *inquit*, ex nonnullis provinciis conceſſum eſt lectoribus, & cantoribus uxores ducere, decrevit ſancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ alterius uxorem: Conc. tamen Eliberitanum, Carthaginenſe III. an. 397., & Benedictus VIII. in Concilio Ticinenſi an. 1020. omnes clericos etiam inferiores eadem continentiæ lege aſtringunt: „ Si ſacerdotes leges moſaicæ, *inquit Benedictus*, ad tempus abſtinebant, qui ad tempus templo deſerviebant, cur Epiſcopis, præſbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omnibus, qui ſunt in clero jugiter non eſt abſtinendum, quibus juge & verum eſt ſacrificium? „ juxta autem hodiernam Eccleſiæ diſciplinam, quæ ab Alex. III. invecta eſt XII. ſæculo, omnes clerici minores, qui matrimonium contrahunt, removentur ab officio, privantur beneficio, ſi quod habuerant, & inhabiles ſunt ad aliud obtinendum; ſic enim habet laudatus Pontifex c. *Sane* tit. „ De clericis conjugatis: Providens attentius, ne deinceps clericus conjugatus ad eccleſiaſtica beneficia, vel ſacros ordines, aut adminiſtrationes eccleſiaſticas admittatur: *& c.* quod a te De minoribus clericis *eodem titulo*. Id volumus te tenere, quod cum ſimul voluptatibus, & carnalibus deſideriis, ac divinis, & eccleſiaſticis obſequiis vacare non valeant, ob immunditiam ſuam eccleſiaſticiis ſacramentis indigni tractandis, eccleſiaſticis procul dubio beneficiis ſunt privandi: " idem decretum confirmavit Innocentius III. c. *Diverſis*, eodem titulo.

Clerici tamen conjugati non carent privilegio fori ex

ex Boniſac. VIII. c. *Cleris* tit. *De clericis conjugatis* in 6., modo tonſuram, & habitum clericalem deferant: decreto Bonifacii adhæſit Conc. Trid., illudque confirmavit ſeſſ. 23. c. de reform.: „ In clericis conjugatis, *inquit*, ſervetur conſtitutio Bonifacii VIII., modo alicujus Eccleſiæ ſervitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati eidem Eccleſiæ ſerviant, vel miniſtrent, & clericali habitu, & tonſura utantur: „ miniſterium autem illud non eſt circa altare, a quo removentur etiam ſubdiaconi, & diaconi conjugati: ſed circa templi cuſtodiam, ejus ſupellectilem, vel etiam pſalmodiam, ad quam Conc. Bituricenſe an. 1031. remittit ſubdiaconos conjugatos: *Supradicti*, inquit, *in choro tantum intrent ad legendum, & cantandum; ad altaris vero miniſterium nullatenus accedant*: verum obſervat Fevretus tractatu de abuſu, decretum Bonifacii, & Conc. Trid. in Galliis non eſſe receptum.

Q. 4. *Clerici majores contrahunt ne valide matrimonium?*

R. A ſæculo XI. non contrahunt valide.

Probatur ex Concilio Generali Lateranenſi I. ſub Calixto II. anno 1123., quod ſic ſtatuit can. 21.: *Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus, contractaque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi.*

Decretum illud confirmarunt 1. Eugenius III. in Conc. Remenſi an. 1148. can. 7., Alexander III. in Conc. Generali Lateranenſi III. can. 6. an. 1176., & Conc. Tridentino ſeſſ. 24. can. 9. adverſus Lutheranos, & Calviniſtas: *Si quis dixerit*, inquit, *clericos in ſacris ordinibus conſtitutos ... poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege eccleſiaſtica ... anathema ſit.*

Dixi *A ſæculo* XI., quia anterioribus ſæculis majores clerici incontinentes ſolummodo rejiciebantur ab officio, quemadmodum nunc clerici minores; nec ullus extat canon, quo eorum matrimonia poſt ordinationem contracta declarentur irrita, & diſſolvenda tanquam merus concubinatus: quin Concilium Neocæſarienſe expreſſe diſtinguit inter fornicationem, & adulterium, & nuptias ſic contractas: *Presbyter*, in.

inquit c. 1., *ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur; ſi vero fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.*

Q. 5. *Lex continentiæ fuit ne conſentanee impoſita ſacris miniſtris?*

R. Affirmative, quia conſentaneum eſt ea prohibere Eccleſiæ miniſtris, quæ impediunt ſacra illorum munera: atqui tale eſt conjugium: ergo: major eſt certa, nec ab ipſis novatoribus negari poteſt: minor probatur, quia ad officium miniſtrorum Eccleſiæ quatuor pertinent; 1. ſacrificium offerre, & altari miniſtrare: 2. orationi, ac contemplationi vacare, 3. fideles a vitiis purgare, & ad pietatem informare; 4. curam pauperum gerere: atqui omnibus hiſce functionibus maximo impedimento ſunt nuptiæ.

Ac I. quidem opera nuptiarum impediunt munditiam, ac puritatem in iis requiſitam, qui accedunt ad altare, quamvis enim per ſe licita ſint, exerceri tamen nequeunt ſine pollutione quadam, & turpitudine, quæ mentem inquinat: Achimelech 1. Reg. c. 21. noluit dare panes propoſitionis comedendos Davidi, & ejus militibus, niſi prius certior factus fuiſſet, eos ab uxoribus aliquandiu abſtinuiſſe: ex quo deducit S. Hieronymus in cap. 1. ad Titum, perpetuam requiri in ſacerdotibus continentiam, qui corpus Chriſti, quod illis panibus ſignificabatur, quotidie conficiunt, edunt, aliiſque tradunt: ex l. 1. Paralip. c. 23., & Luc. 1. colligitur, ſacerdotes veteris Teſtamenti per vices ſuas miniſtrare ſolitos, a domo, & uxore abfuiſſe toto eo tempore, quo miniſtrabant in tabernaculo; unde Innocentius I. epiſt. 3. ad Exuperium concludit in hæc verba: *Quanto magis hi ſacerdotes, & levitæ* (novæ legis) *pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificiis divinis, vel a baptiſmatis officio vacent.*

2. Opera carnis aciem mentis hebetant, animam perturbant, deprimunt, & quodammodo carnalem reddunt: cum tamen oratio, quæ jugis debet eſſe in ſacris miniſtris, requirat animum purgatum, tranquillum, erectum, & ab infimis ſuſpenſum: ac pro-

pterea Apoſtolus I. Cor. 7. hortatur fideles conjugatos, ut ex conſenſu ad tempus ſe ſeparent ad vacandum orationi: quod argumentum urget idem Innoc. cit. ep.: *Si B. Paulus*, inquit, *ad Corinth. ſcribit dicens*: Abſtinere vos ad tempus, vacetis orationi (*& hoc utique laicis præcepit*), *multo magis ſacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere.*

3. Qui vinculo conjugali conſtringitur, nec idoneus eſt, nec liber ſatis ad curam aliorum gerendam, ſollicitus quippe eſt, inquit Apoſto. 1. Cor.7., quomodo placeat uxori, cogitat, quæ mundi ſunt, & neceſſario implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut familiam ſuam conſtabiliat, filios in congruo ſtatu collocet: his diſtentus, & occupatus quomodo Eccl. Dei diligentiam habebit? an Paſtor theſaurizabit filiis ſpiritualibus; qui ex S. Amb. l. 1. officiorum c. 7. præferendi ſunt carnalibus? annon ſua potius, quam Chriſti lucra quæret? Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 1. de reformat. interdicit omnibus beneficia eccleſiaſt. obtinentibus, ne ex redditibus Eccle. conſanguineos ſuos augere ſtudeant: *Cum*, inquit, *& Apoſtolorum canones prohibeant, ut res Eccleſiæ*, QUÆ DEI SUNT, *conſanguineis donent . . . imo quam maxime poteſt, eos ſancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum*. UNDE MULTORUM MALORUM IN ECCLESIA SEMINARIUM EXTAT, *penitus deponant*: atqui humanus ille affectus in uxorem, & filios, præterquam quod non videtur poſſe deponi, longe ardentior eſt, & impotentior; cum ejuſmodi perſonæ ſpectentur, ut una caro, ac proinde graviora ex eo orirentur mala, & quodammodo ineluctabilia, puta inexplebilis lucri cupido ad comparanda, quæ neceſſaria ſunt non ſolum ad victum, & cultum filiorum, ſed etiam ad congruam eorum fortunam; cum enim beneficium iis in hæreditatem relinquere non poſſet, neceſſarium ipſi videretur, partem, quæ ex bonis Eccleſiæ pauperibus competit, in ſum familiarem abſumere, & ita deſerere curam pauperum, quæ tamen eſt quartum Paſtoris officium. Ergo virginitas, ſeu perpetua continentia otioſa non eſt in miniſtris Eccleſiæ, neque ſterilis, ſed operoſa,

& fœ-

& fœcunda virtutibus, niſi forte ſint ex illis virginibus, quas Scriptura merito fatuas appellat, quod earum lampades, hoc eſt virginitas oleo miſericordiæ, & charitas igne caruerint: Quid enim dementius juxta S. Chryſoſtomum hom. 79. in Matth., quam poteſt acerrimas pro caſtitate pugnas, poſt trophæa, quæ de naturæ rabie ſtatuerunt, in levioribus ſuccumbere, mamonæ ſervire, ambitione trahi, gulæ illecebris capi? *Qui ſine uxore eſt*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 7., *ſollicitus eſt*, *quæ Domini ſunt*, *quomodo placeat Deo*; puram animam corpori ſemper inſidentem quaſi oleum aquæ, habere ſatagit, nihil carnalium vitiorum, nihil ex voluptate turbidum puriſſimo decori animæ admiſcens, ex S. Baſilio de virgin. devitat conviviorum celebritates, ut guſtum ſervet virginem; fugit ſalutationes, ubi teritur tempus, modeſtia ſolvitur, dum affectatur urbanitas, & in multiloquio copioſum ſubrepit peccatum, ait S. Ambr. de virgin.: pudet in platea ſtare, ac videri otioſum, confabulari ad officinam artificis, Chriſto dicente: *Ubi ſum ego*, *illic & miniſter meus erit* Joan. 12. atqui (Ambroſius ibid.) non eſt Chriſtus circum foraneus: Chriſtus enim operator eſt, in foro inane otium: Chriſtus totus eſt in iis, quæ Patris ejus ſunt: ergo & illic miniſter ejus ſit neceſſe eſt.

Objiciunt pſeudoreformati. Lex illa eſt iniqua, quæ pluribus eſt ruinæ occaſio: atqui lex cœlibatus eſt pluribus ruinæ occaſio: ergo: minorem probant ex epiſt. Sanct. Udalrici Epiſcopi Auguſtani an. 903. ad Nicolaum ſummum Pontificem; in qua narrat, S. Gregorium, qui uxores ſacerdotibus ademerat, in ſua piſcina ſex millia capitum infantium ſuffocatorum reperiſſe, quam cædem cum intelligeret S. Pon. ex occultis clericorum fornicationibus natam eſſe, continuo revocavit decretum, & peccatum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus purgavit, hanc hiſtoriam Magdeburgenſes centuria 6. c. 7., & 1. maxime urgent adverſus legem cœlibatus.

Diſting. maj.: ſi ſit occaſio per ſe, concedo; ſi ſit per accidens, nego maj.; nam ex Apoſtolo ad Rom. 7. occaſione legis veteris, quæ fuit ſancta, & divina, peccatum, quod erat mortuum, revixit, &

operatum eſt omnem concupiſcentiam: *Peccatum*, inquit, *occaſione accepta per mandatum ſeduxit me, & per illud occidit*: prædia, ut obſervat S. Auguſtinus, muris, ac foſſis non inique circumdantur, quamvis prædones ejuſmodi repagula tranſiliendo cruta, vel etiam cervices ſibi perfringant.

Diſt. ſimiliter min.; eſt ruinæ occaſio pluribus per accidens, iiſque præſertim, qui temere, & ſine continentiæ dono ad ordines obrepunt tamquam fures, concedo, per ſe, nego min.: vide plura tractatu de Religione cap. 5. §. 4.

Ad confirmationem: adverſarios pudere deberet anilem fabulam objicere, quæ ab imperitis cum omnimoda falſi ſpecie conficta eſt; namque 1. ejuſmodi hiſtoria neque in operibus S. Udalrici legitur, neque ab ullo antiquo ſcriptore refertur: 2. ad quem Nicolaum ſcripta eſt epiſtola, de qua eſt ſermo? an ad Nicolaum I., aut ad Nicolaum II.: atqui Nicolaus I. jam dudum obierat, nempe anno 867. ex Onuphrio libr. de Romanis Pontificibus; Nicolaus vero II. creatus eſt Papa anno 1069., hoc eſt, centum circiter annis poſt obitum S. Udalrici; hinc Magdeburgenſes coguntur fingere abſque ulla auctoritate Udalricum II.: 3. falſum eſt, legem cœlibatus latam fuiſſe a S. Gregorio; quin conſtat ex dictis temperaſſe rigorem Pelagii II. reſpectu ſubdiaconorum Siciliæ: 4. unde habent adverſarii, non laicos, ſed clericos genuiſſe ſex millia infantium a promulgata lege S. Gregorii? 5. cum lex S. Gregorii ſpectaret ſolummodo ſubdiaconos Siciliæ juxta hiſtoriam, ſoli ſubdiaconi Siciliæ ſupponuntur fuiſſe patres tot infantum: 6. quomodo tot capita occulte deferri potuerunt ex Sicilia in piſcinam S. Gregorii? an ex aere ſicut imber deciderunt? 7. qui tulit legem iniquam, falſam agit pœnitentiam, niſi eam revocet: atqui neque ex ſcriptis S. Gregorii, neque ex ullo ſcriptore eccleſiaſtico adverſarii probare poſſunt, S. Gregorium revocaſſe legem cœlibatus; quin ſupra probavimus, religioſius poſt ipſum fuiſſe obſervatam quoad ſubdiaconos; ergo imperite admodum conficta eſt illa fabula.

CA-

CAPUT V.

De Ingenio Sacerdotali.

Q. 1. *Quid intelligitur nomine ingenii ſacerdotalis, quod Itali* ſpirito eccleſiaſtico *vocant?*

R. Intelligitur vis divinitus inſita, qua quis incitatur ad functiones eccleſiaſticas, utpote ſibi gratas, ac jucundas: dico, *functiones*, non vero dignitates; ad has quippe ambitio, & cupiditas plerumque movent, non autem ad earum functiones, niſi forte honos, & emolumentum temporale inde expectetur: at ingenium ſacerdotale ad ipſaſmet functiones incitat, & ad eas expeditum ſolertemque efficit; ſicut enim in animantibus deprehendimus certum naturæ ductum, quo aguntur ſingula ad fines ſuos, & ad opera ſuæ ſpeciei conſentanea, ita in hominibus cernuntur diverſæ ingenii dotes, quibus aptati ſunt, & quodammodo nati, alii literis, alii militiæ, alii mechanicis artibus, alii ſacerdotalibus functionibus.

Q. 2. *Ingenium ſacerdotale eſt ne abſolute neceſſarium promovendis ad gradus eccleſiaſticos?*

R. Affirmative.

Probatur 1. auctoritate Scripturæ tum veteris, tum novi Teſtamenti.

Ac 1. quidem in veteri Teſtamento habemus luculentum teſtimonium Num. 11. v. 16. & 17., ubi Dominus dixit ad Moyſen: *Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſunt*: ſenes, inquam ego, non tam ætate, quam prudentia, & moribus, ut habetur Exodi 18. v. 21. his verbis: *Provide autem de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam*: de iis autem viris tot virtutibus ornatis ſic pergit Deus a Moyſen cit. cap. 11.: *Duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſtare tecum, ut deſcendam, & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi*: hic offeruntur Deo viri ab omni plebe teſtimonium habentes, quod ornati ſint ſcientia, ſapientia, ac pietate, & nihilominus nondum idonei ſunt etiam judi-

cio

cio Dei, qui præficiantur populo: quid igitur amplius requiritur? ſpiritus principalis, ut dicitur Pſalm. 50. *Spiritu principali confirma me*, hoc eſt ſpiritu regali, & imperatorio corrobora me: diceres, ſeptuaginta illos viros tot dotibus inſtructos, tamquam limum in manibus Dei organis aptatum, qui cum demum evaſit homo: cum Deus inſpiravit ſpiraculum vitæ Geneſ. 2. ſcientia quippe, ſapientia, vitæ proibitas, & animus ab omni avaritia alienus erant in illis ſenſibus diſpoſitiones, ac veluti organa neceſſario quidem præſuppoſita ad regimen rite exercendum; ſed magiſtratum non efficiebant, donec ſpiritus principalis acceſſiſſet: *Auferam*, inquit, *de ſpiritu tuo., tradamque eis*; ſicut ab una candela abſque ejus detrimento lumen accipitur ad aliam accendendam, ut diſcant clerici ad munia ſua digne obeunda præter ſcientiam, & ſanctitatem neceſſarium inſuper ſpiritum ſacerdotalem, qui ſit in eis idem, ac in ſuo Prælato, quamvis in diverſa menſura.

2. Neceſſitas ingenii ſacerdotalis magis elucet in novo Teſtamento; videmus enim Joann. 20., Chriſtum Apoſtolis eo ipſo Spiritum ſuum communicaſſe, quo eos conſtituit novæ legis miniſtros: *Sicut miſit me Pater*, inquit, *& ego mitto vos: hac cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum*: operæ pretium eſt attendere agendi rationem, & ordinem a Chriſto ſervatum: miſſus fuerat, ut ſalvaretur mundus per ipſum Joann. 3., in eumdem finem mittit Apoſtolos: grande opus, ad quod per triennium, & amplius eos tamquam in ſuo ſeminario inſtituerat, quæcumque audierat a Patre, nota eis fecerat Joann. 15.; a ſordibus prioris vitæ eos mundaverat *ibid.*; ſed eximia illa dona judicavit fuiſſe informanda ſpiritu ſacerdotali ac principali: quare in eos veluti in materiam præparatam, & debitis organis inſtructam inſufflavit dicens: *Accipite Spiritum Sanctum*, ut ſicut primus homo ſpiraculo Dei factus eſt in animam viventem, poſteris futurum vitæ principium, ita Apoſtoli Spiritu Chriſti afflati fierent in Spiritum ſanctificantem; ſanctificantem, inquam, non ſolum ipſos, ſed etiam ceteros, ad quos mittebantur: ex quibus perſpicuum eſt, ſatis non eſſe clericis, quod in ſeminario a vitioſis habitibus expurgati fuerint, lau-

da-

dubilibus habitibus imbuti, dixerintque ea omnia, quæ ad munia ſacerdotalia pertinent, niſi inſuper ingenio ſacerdotali incitentur.

Probatur 2. ratione, quia res vere non ſunt, quod videntur, ſi deſit proprius ſpiritus; cur enim ſtatua, aut imago picta non eſt homo, quem effingit, niſi quia non informatur ſpiritu hominis? eſto, perfecte exprimat exteriorem hominis faciem, lineamenta, colorem, ſitum, habitum; homo tamen non eſt, quia caret ſpiritu, quo conſtituitur homo: quod ſi ad ſupernaturalia & moralia transferatur oratio, quis in religione Chriſtiana verus eſt Chriſtianus? audiendus eſt Apoſtolus Rom. 8. v. 4.: *Quicumque*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*: hi, inquam ego, & non alii; ait enim citato capite v. 9. *Si quis Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*: habeat licet exteriorem Chriſtiani formam, ſeu figuram, cæremonias religioſe obſervet, cum aliis adſit divinis officiis, ſacramenta percipiat, niſi Spiritu Dei ducatur, non eſt filius Dei; qui non habet Spiritum Chriſti, hic non ejus: denique nulla ars, nullave conditio, quæ non ducatur ſuo ſpeciali ſpiritu, ſuo ingenio, quo deficiente, omnia peſſum ruunt: ſuum eſt Mathematicis ingenium, aliud militibus, aliud mercatoribus, ſine quo temere quis profiteretur ullam ex iis artibus, utpote qui foret ad eas prorſus ineptus; multa fortaſſis moveret, ſed parum, vel etiam nihil promoveret: quæ cum ita ſint, quis in dubium revocabit ſpeciale eſſe ordinis ſacerdotalis ingenium, idque ita neceſſarium, ut ſine eo verus ſacerdos non ſit, ſacerdotis ſimulacrum, quamvis ſpeciem ſacerdotis, puta habitum clericalem, tonſuram, exteriorem quamdam modeſtiam præ ſe ferat? ergo ſacris ordinibus initiandus præter competentem ſcientiam, & morum integritatem, quibus ornatus ſupponitur, diligentius perpendere debet, num ingenio ſacerdotali incitetur; alioquin characterem quidem ſacerdotalem recipiet, ſed fruſtra, quia actu ejus carebit; & ita eo modo non erit verus ſacerdos, quo ſupra dicebat Apoſtolus, laicum charactere baptiſmali inſignitum vere non eſſe Chriſtianum, niſi habeat Spiritum Chriſti.

Q. 3. *In quo præciſe conſiſtit ingenium ſacerdotale?*

Alii

Alii aliter illud ita definiunt, ut ejus conſectaria potius attingant, quam naturam, & eſſentiam, ex qua fluunt ejus proprietates; quarum præcipuæ ſunt, plurimi facere ſacrum ordinem; ejus inſignia, puta habitum, tonſuram præferre omnibus ſæculi ornamentis; delectari ſacris officiis, in iiſque lubenter verſari, quæ tamen non ſunt niſi conſectaria ingenii ſacerdotalis: quare omiſſis aliorum ſententiis.

R. Ingenium ſacerdotale præciſe conſiſtit in ardenti ſtudio promovendi gloriam Dei, & ſalutem proximi.

Probatur 1., quia ingenium cujuſque artis, & conditionis eſt flagrans ſtudium conſequendi finem, ad quam ars illa, vel conditio eſt inſtituta: ſic ingenium mercatoris eſt fagrans ſtudium, & animi contentio, ut ejus taberna emptorum frequentia celebretur, magnumque faciat quæſtum; militis, ut præclara edat facinora, atque ex prælio victor exiſtat.

Atqui finis ſtatus ſacerdotalis eſt, ut nomen Dei ſanctificetur; ut clericus, quos poteſt, in ejus notitiam, amorem, & obſequium inducat: in quibus ſalus proximi proprie conſiſtit: *Sicut miſit me Pater*, ait Chriſtus ad diſcipulos Joann. 20., *& ego mitto vos:* ad quid vero miſſus eſt? ut manifeſtaret nomen Patris hominibus, & ſanctificaret eos in veritate Joann. 17. Hoc totum ejus opus, hoc unum ſitiebat, hoc ardenti ſtudio incitatus quæſivit cum ſui defatigatione ovem, quæ perierat, pro ejus ſalute contumelias, & crucem ſuſtinuit confuſione contempta, atque in eundem finem diſcipulos miſit Vicarios ſui amoris erga ſponſam Eccleſiam, conſtituit, & proprii ſpiritus participes fecit: *Inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum* Joann. 20., ut ſcilicet eodem Spiritu, quo ipſe, lucra ſectarentur animarum: *Dei adjutores ſumus*, inquiebat Apoſtolus I. Cor. 3.: *Pro Chriſto legatione fungimur* II. Cor. 5. *Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti* Cor. I.: quid vero deeſſe poteſt redemptioni tam copioſæ? actualis hominum converſio, ſancta eorum converſatio, & in bonis operibus perſeverantia uſque in finem: eo tendit character ſacerdotalis; eſt enim gratia gratis data, non accipientis, ſed aliorum ſalutem ſpectans,

Ergo ingenium ſacerdotale præciſe, & eſſentialiter con-

conſiſtit in ardenti ſtudio promovendi gloriam Dei, & ſalutem proximi: in hunc finem inauguratur ſacerdos; illuc tota ejus intentio collineet neceſſe eſt: propterea ne aliarum rerum cura animum ejus avocet, ab omnibus reipublicæ oneribus eximitur: ipſi laborant agricolæ, putant, & fodiunt vinitores, ſudant artifices, adeo ut, niſi acri ſtudio ſalutis eorum ardeat, gravis ſit toti reipublicæ, & omnium mortalium inaniſſimus.

Ergo in eo differt ingenium ſacerdotis ab ingenio Chriſtiani laici, quod laicus ſibi attendat, ſacerdos vero æque de aliorum, ac de ſua ſalute timeat: ille bonis operibus merita ſibi comparet, ut dignus habeatur Regno Cælorum: iſte exemplo Chriſti pro aliis etiam ſanctificet ſeipſum, ut eos ad vitam æternam ſecum perducat; pia quippe mater aulam convivii ægre intraret ea conditione, ut filius ſibi chariſſimus foris ad jannam remaneret; magnum ſolatium eſt laico culpa vacare, & mundum eſſe a ſanguine eorum, qui pereunt: at ſacerdos aliena peccata deflet, ut ſua: *Diſcedant a me, qui conſolantur, & dicunt*, inquiebat S.Bernardus, *quod oratio mea in ſinu meo revertetur, dum is, pro quo emiſſa eſt, non convertitur: non, inquam, recipio conſolationem, ubi video fratris deſolationem*: denique laicus cavet, ne in Dei offenſionem incurrat; ſacerdos vero etiam uritur cum videt, legem Dei ab aliis indigne proculcari: ſic Apoſtol. Act. 17. dolorem continere non potuit videns idololatriæ deditam Athenienſem Civitatem: ſtatuerat Jeremias non loqui in nomine Domini, eo quod nihil proficeret, quia verbum Dei ipſi verteretur in opprobrium: ſed in ſententia permanere non potuit: *Factum eſt in corde meo*, inquit c.20. *quaſi ignis æſtuans, clauſusque in oſſibus meis, & defeci ferre non ſuſtinens*; ſicque foras erupit, ſpretis contumeliis, & vinculis; quæ ipſum manebant, quia ex Apoſtolo II. Tim. 2. in iis *Verbum Dei non eſt alligatum*, in quibus viget ingenium ſacerdotale, quod eſſentialiter conſiſtit in ardenti ſtudio conſequendi finem, ad quem ſtatus ſacerdotalis inſtitutus eſt, ad promovendam ſcilicet gloriam Dei, & ſalutem proximi.

Probatur 2. Natura, & eſſentia cujuslibet rei in omnium.

omnium Philoſophorum, ac Theologorum ſententia eſt quid primum in illa re, & origo, ex qua fluunt omnes ejus proprietates, ſic animal rationale eſt hominis eſſentia, quia nihil prius in homine concipitur, & inde neceſſario ſequuntur omnia, quæ ſunt hominis propria: atqui ardens ſtudium promovendæ gloriæ Dei, & ſalutis proximi, in quo reponimus ingenium ſacerdotale, eſt quid primum in ſtatu clericali, & radix cæterorum, quæ in ſacerdote requiruntur: ergo: minoris ſunt duæ partes.

Prima, quod ardens ejuſmodi ſtudium ſit quid primum in ſtatu clericali, patet ex ratione præcedenti, nempe finis eſt primum movens, prima omnium cauſa, quæ cæteras excitat, & ponit in actu, ſoletque definiri *In cujus gratia omnia fiunt*: ſic v.g. lucrum captandum, aut victoria reportanda movet mercatorem, aut militem ad omnia præſtanda: illum, ut per magnam pecuniam conficiat; iſtum, ut victoriam potiatur: ergo cum ex dictis, finis ſtatus clericalis ſit promovere gloriam Dei, & ſalutem proximi, perſpicuum eſt, hujuſce finis intentionem, ſeu efficax deſiderium eſſe quid primum ex requiſitis in ſacerdote.

Secunda pars, ſcilicet ex ejuſmodi ardentiſſimo deſiderio tamquam ex fonte uberrimo feliciter emanare, quæ ſunt optimi. ſacerdotis propria, probatione non indiget, ſed nuda dumtaxat expoſitione; quid enim? ſi id curat imprimis ſacerdos, ut ſingula in domo Dei pie, ſanſteque adminiſtrentur; ut ſacra rite, & cum decenti, religioſoque cultu ad fidelium acuendam pietatem peragantur, id ſane curat idcirco, quia coli maxime Deum, atque honorari imprimis vehementiſſime peroptat: jam vero ſi nec labori, nec rei familiari parcit, ſed totus eſt, ut eos, qui ſibi commiſſi ſunt, bene inſtituat, a vitiis omnibus deterreat, & ad omne virtutum genus prudenter, & forti animo informet, nonne illud inde accidit, quod una Dei gloria, & proximi ſalute procuranda moveatur? & quoniam beatos omnes æternum eſſe cupit; ideo gaudet magnopere, cum videt ſuos ad pietatem concitari, & ſacramenta Eccleſiæ tamquam præſtantiſſima animorum remedia ſæpius ab ipſo expetere, dolet vero ex animo, ſi quos e ſuis deprehendit langui-

guidos, & ſuæ ſalutis immemores ad omne bonum turpiter hebeſcere: verbo dicam, qui Paſtor ardentiſſimò divinæ gloriæ deſiderio inflammabitur, eum continuo virtutes omnes, quæ digniſſimi ſacerdotis propriæ neceſſario comitabuntur.

Atque, ita cum Chriſtus Petrum Eccleſiæ caput inſtituit, amorem unum ab illo flagitavit: *Diligis me plus his?* Joann. 21.: non poſtulavit, utrum his eſſet, qui tanti muneris onus, & labores infinitos ſtrenue ſuſtineret, qui omnia, rem ſuam, ſeipſum in ſalutem aliorum libenter profunderet; ſciebat enim hæc omnia, & ſi ardua maxime, ac difficilia, in vero amore contineri: *Charitas Chriſti urget nos*, inquit Apoſtolus II. Corinth. 5., *ut qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt*: & ut paterno incitabatur affectu erga eos, quos in Chriſto genuerat, pergit c. 12.: *Non quæro veſtra, ſed vos; non enim debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis: ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.*

Quanta autem vim ſit hujuſce amoris, quis vel in ipſis animantibus quotidie non experitur? quanta, & quam vere materna charitate gallina v.g. pullos nutrit, & educat ſuos? ſui prorſus oblita videtur, non ſibi, ſed ſuis vivere; quamvis admodum timida, objicit ſe periculo, ut periculum a pullis arceat; quamvis natura vorax, defraudat ipſa ſe eſca, qua ſuos ſaginet; non deflectit ab illis oculos; cavet, ne longius aberrent; refovet frigentes; pene immoritur ſtudio comparandi ipſis commodiora; qua tandem ratione divina Providentia movet ejuſmodi animal ad res tam arduas, ac fere ſupra naturam poſitas tanta ſollicitudine præſtandas? id ex ipſo affectu, & amore materno, quem viſceribus indidit, proficiſcitur; ex quo enim extinctus amor ille eſt, pullos gallina deſerit, nec eos ultra pati poteſt, ſi moleſti ſint, imo repellit a ſe longius, ac male mulctas interdum, eodem ſane modo, eadem providentia in iis, quæ ſupra naturam ſunt, ſolet agere; cum non ambitus, nec cupiditas, ſed ipſa ſola ſacerdotem, Paſtoremve efficit, illum, & divinæ gloriæ; & proximi ſalutis vehementiſſimo inflammat deſiderio; quo incenſus ea

pa-

patitur, & perficit, quæ ſolemus non ſine ſtupore in bonis Paſtoribus admirari, quæque iis videntur impoſſibilia, in quibus ardor ille non ineſt: hinc patet ſacerdotis, atque eccleſ. viri vim omnem, & virtutem in illo, de quo loquimur, ardore penitus eſſe poſitam.

Q. 4. *Quæ in initiando requiruntur diſpoſitiones, ut ingenium ſacerdotale in ſua inauguratione accipiat, acceptumque deinceps conſervet?*

R. Quatuor omnino requiruntur, nimirum Dei vocatio, vitæ ſanctitas, intentio pura, & oratio aſſidua.

Ac primo quidem Dei vocatio; ex eo quippe pendet tota gratiarum ſeries cuique ſtatui propria: *Unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic alius vero ſic*. I. Cor. 7.: quemadmodum ergo vocatus ad ſacerdotium non debet expectare a Domino ingenium militare; ita e converſo vocatus ad militiam, aut ad aliud officium ſæculare, fruſtra ſperaverit ingenium ſacerdotale: conſule, quæ in hanc rem fuſe diſputavimus ſupra, ubi de vocatione.

2. Vitæ ſanctitas, ac morum integritas præat neceſſe eſt; qui enim ſibi nequam, cui bonus erit? una eſt Philoſophorum ſententia, eum nonfore optimum magiſtratum, qui vir bonus non fuerit, nec poſſe alios regere, qui ſeipſum adhuc regere neſcit: denique ingenium ſacerdotale ex dictis eſt charitatis, omniumque virtutum exuberans in alios diffuſio, ac quædam redundantia: plenum ergo eſſe oportet, qui ſic effundit; neque enim concha prius effundit, quam impleatur, nec fons manat in rivum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis: hinc eſt illud Davidis Pſalm. 61. *Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*, infundi nimirum prius volens, & ſic effundere; nec ſolum infundi prius, ſed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate: verba ſunt S. Bernardi ſerm. 18. in Cant.

3. Sit quoque in initiando intentio pura, hoc eſt animus lib, ab omni terreno affectu, vacuus ab omni gloriæ cupiditate, & omnis avaritiæ expers; alioquin fervorem ſpiritus, in quo reponimus ingenium ſacerdotale, numquam concipiet, nec concipere poterit; quis enim ignorat frigus cupiditatis, & ardorem cha-

charitatis eſſe duo contraria, quæ ſe invicem vel expellunt, ſi ſint in intenſo gradu, vel remittunt, ſi in remiſſo? *Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat, quod propter te non amat*, inquiebat olim Sanct. Auguſtinus lib. 10. confeſſionum cap. 13.: hinc eſt, quod pauci admodum poſt ordinationem flagrent deſiderio afferendi Deo gloriam ſuam, & proximi ſalutem parandi, quia plerique obſequium Deo, & Eccleſiæ ita præſtare proponunt, ut etiam conjuncta humana ſubſidia, vel ſolatia reipſe conquirant? *Multi*, inquit S. Bernard. epiſt. ad Henricum Sennonenſem cap. 7., *non tanta fiducia, & alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſcirent, & onera graviori profecto metuerent, nec tanto labore, & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum.*

Proxima, eaque neceſſaria diſpoſitio, ut quis ſpiritu principali, ſeu qui principem, & ſacerdotem decet, in ſua inauguratione confirmetur ac roboretur, eſt perſeverans oratio. *Pater veſter de cælo*, ait Chriſtus Luc. 11., *dabit ſpiritum bonum*, quibus vero? *petentibus ſe*: petentibus, inquam, non frigide, aut quaſi perfunctorie; ſed fervide, ac perſeveranter, ut ipſemet Dominus ibidem exponit v. 9.: ſic David vivificum illum ſpiritum petendo, & pulſando obtinuit: *Os meum aperui*, inquit Pſalm. 118., *& attraxi Spiritum*; in quem locum ſic ſcribit S. Auguſtinus: *Aperuit os petendo, quærendo, pulſando, & ſitiens hauſit ſpiritum bonum, unde faceret, quod per ſeipſum facere non poterat*: ſic diſcipuli jejunantes, & orantes Paulum, & Barnabam Epiſcopos conſecrarunt Act. 13. v. 31.: ſic univerſalis Eccleſia ſolemnia jejunia, & ſupplicatione incidit, priuſquam ſacri conferantur ordines.

Nec minus neceſſaria eſt frequens oratio, ut ingenium ſacerdotale in ordinatione ſemel acceptum ſemper vigeat: I. *Deo*, inquit Sanct. Auguſt. epiſt. 130. alias 121., *deſiderium quoddammodo tepeſcit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipſos admonentes in id, quod deſideramus intendere, ne, quod tepeſcere cœperat, omnino frigeſcat, & penitus extinguatur, niſi celerius inflammetur*: notent ſeminariorum alumni deferveſcere, ac tandem extingui ardorem ſpiritûs, ubi intermittitur orationis ſtudium,

&

& aliorum periculo prudentiores evadant; plures quippe e ſeminario dimiſſi initio quidem fervent, quamdiu ordinationis ſtudium, in quo exercitati fuerant, in ipſis perſeverat; ſed poſtmodum frigeſcit oratio, exin de devotio, & quo rarius ac tepidius mentem, & manus ad Deum levant, eo acrius hoſtes animæ impugnant, & certius vincunt: *Cum levaret Moyſes manus*, inquit S. Chryſoſtom. homil. de Moyſe, *vincebat Iſrael: ubi autem ſubmiſerat, vincebat Amalech: bellum Chriſtianis indictum hoc exemplo monſtratur, belli effectus orationis inſtantia aperitur, erat enim Moyſes, & vincit; ceſſat, & vincitur: didicit Chriſtianus, unde vincat, & vincatur.*

CAPUT VI.

De Impedimentis removentibus ab ordinatione.

IMpedimenta, quæ inhabiles reddunt homines ad ordines ſuſcipiendos, vel exercendos, irregularitates vulgo appellantur, quia ſunt quædam deviationes a regula, quæ conditiones, & qualitates ordinandorum præſcribit; irregularis quippe dicitur, qui ad regulam ſe non componit.

Circa irregularitatem autem 1. exponemus quid ſit, & quotuplex: 2. qui ejus effectus: 3. ſigillatim diſſeremus de ſingulis ejus ſpeciebus: 4. quæremus, quis in ea diſpenſare poſſit.

§. I. *De notione, & diviſione irregularitatis.*

Q. 1. QUid eſt irregularitas?

R. Eſt *impedimentum canonicum, quo vir baptizatus directe, & primario interdicitur ſuſceptioni ordinum, & conſequenter eorum uſu.*

Dicitur 1. *impedimentum*, non vero pœna, ut diſtinguatur a cenſura, quæ, ut ſupponit culpam ſemper eſt pœna; irregularitas vero aliquando contrahitur ex defectu, & ſine culpa, ut irregularitas ex vitio corporis, ac proinde ex ſuo genere non eſt pœna, ſed ſolum inhabilitas quædam, ſeu impedimentum.

Dicitur 2. *canonicum*, qua voce ſignificatur, a ir-

re-

regularitatem proprie dictam non eſſe inductam jure naturali, & divino, ſed ſolo jure eccleſiaſtico; 2. nullam irregularitatem eſſe ab homine, ſed omnem eſſe a jure: ita omnes Theologi, & Canoniſtæ, faveique caput *Is qui* tit. *De ſententia excommunicationis* in 6., in quo Bonifacius VIII. declarat, eum, qui, celebravit in Eccleſia polluta, licet peccaverit, irregularitatis tamen laqueum non incurriſſe: *Cum id*, inquit, *non ſit expreſſum injure*; ex quibus verbis colligunt Theologi, & Canoniſtæ, omnem irregularitatem debere eſſe in jure expreſſam.

Dices. Peccatum mortale, ignorantia præſertim ſupina, cæcitas &c. jure naturali impediunt ſuſceptionem, & uſum ordinum: ergo jure naturali datur irregularitas.

Diſting. conſeq.: datur irregularitas improprie dicta, concedo; proprie dicta, de qua hic agitur, nego conſeq. Irregularitas enim proprie dicta tollitur per diſpenſationem: conſcius autem peccati mortalis, & ignorantia impeditus poſt peractam pœnitentiam, & ſcientiam comparatam licite ordinari, & miniſtrare poſſunt abſque diſpenſatione: cæcus etiam, qui ordinem Miſſæ memoriter teneret, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, licite celebraret: itaque hi, & alii ſimiles defectus naturaliter quidem ineptum reddunt ſacris miniſteriis, ſed proprie irregularem non efficiunt, niſi acceſſerit lex eccleſiaſtica quæ illum ab ordinibus abſolute removeat: patet exemplo homicidæ, & intemperantis: ambo ordinari nequeunt altaris miniſtri, niſi in gravem Dei contemptum, & magnum Eccleſiæ dedecus; ſed intemperans poſt competentem, & probatam pœnitentiam ordinari poteſt; homicida vero minime: quid ita, cum utriuſque peccatum ſit naturale impedimentum ad ordines? nimirum quia lex eccleſiaſtica homicidas ligat vinculo irregultritatis, non vero intemperantes.

Inſtabis. Atqui jure divino plures ſunt irregularitates proprie dictæ: Num. 21. Deus prohibet, ne quis e filiis Aaronis accedat ad miniſterium tabernaculi, ſi habuerit maculam, *ſi cæcus fuerit, ſi claudus &c.*, & 1. Tim. 3. ſi habuerit plures uxores, non eſt promovendus ad ſacerdotium, aut diaconatum: ergo.

Ne-

Nego ſubſumptum: namque 1. præcepta cæremonialia veteris legis non obligant in lege nova; 2. lex, quæ habetur 1. Tim. 3. contra bigamos, non eſt divina, ſed apoſtolica, ſeu eccleſiaſtica a S. Paulo ſancita; Apoſtoli quippe alia promulgarunt tanquam a Deo accepta, & illa ſunt juris divini; alia inſtituerunt tanquam Paſtores Eccleſiæ, ut abſtinentiam a ſuffocato, & ſanguine: *Cætera*, inquit S. Paulus 1. Cor. 11., *cum venero diſponam*, & iſta ſunt juris eccleſiaſtici:

Dicitur 3. *quo vir baptizatus*, ut denotetur ſubjectum incapax ordinis, ita & irregularitatis: infidelis vero non eſt ſubditus legibus Eccleſiæ, nec proinde irregularitate canonica ligari poteſt: ſubjectum ergo irregularitatis eſt omnis, & ſolus maſculus baptizatus, ſive ſit clericus, ſive laicus.

Dices. Bigamia eſt irregularitas canonica: atqui bigamia poteſt eſſe in infideli: ergo.

Diſting. maj.: bigamia eſt irregularitas canonica in baptizato, concedo; in infideli non baptizato, nego maj., quia non ſubjacet legi Eccleſiæ removentis bigamiam ab ordinibus.

Inſtabis. Infidelis habet duplex impedimentum ſuſcipiendi ordines, ſcilicet infidelitatem, & bigamiam; ſi enim factus catechumenus, & fidelis baptizetur, propter bigamiam in infidelitate contractam ordinari non poterit, quia ex Innocentio I. epiſtola 215. quæ refertur diſtinct. 34. cap. *Si quis*, in baptiſmo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur: ergo infidelis ligari poteſt irregularitate proprie dicta.

Nego conſeq., quia ex antecedente hoc unum colligi poteſt, nimirum bigamiam in infideli eſſe rationem, propter quam poſt ſuſceptum baptiſmum Eccleſia eum ab ordinibus removet, ut ſuo loco explicabitur.

Dicitur 4. *directe, & primario interdicitur ſuſceptione ordinum, & conſequenter eorum uſu*; quibus vocibus irregularitas diſtinguitur ab excommunicatione, interdicto, & ſuſpensione; per ejuſmodi enim cenſuras fidelis directe & primario privatur, per excommunicationem quidem communione aliorum fidelium, per interdictum divinis officiis, & per ſuſpenſionem functionibus ordinis; per irregularitatem vero primario

ca-

cavet Eccleſia, ne conſecretur miniſter, ac conſequenter ne in ſuſceptis ordinibus miniſtret.

Inſtabis iterum. Irregularitas, quæ a ſacerdote contrahitur, impedit ſolum, ne in ſuſceptis ordinibus miniſtret: ergo ejuſmodi irregularitas primario, & directe impedit uſum ordinum.

Diſting. antec.: impedit ſolum per accidens, concedo; per ſe, & ex primaria legislatoris intentione, nego anteced.; ſi enim fieri poſſet, ut qui jam eſt ſacerdos non foret ſacerdos, per irregularitatem ſpoliaretur ſacerdotio: ſed quia character ſacerdotalis eſt indelebilis, Eccleſia efficit, ut in irregulari maneat inutilis, prohibendo ſcilicet omnem ejus uſum.

Q. 2. *Irregularitas eſt ne impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ?*

Negant aliqui Theologi, tum quia tonſura proprie non eſt ordo, ſed præparatio ad ordines; tum quia nulla eſt irregularitas, niſi ſit in jure expreſſa: atqui jus non exprimit irregularitatem eſſe impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ: tum quia odia ſunt reſtringenda, ubi jus expreſſe non obſtat: nihilominus.

R. Irregularitas eſt impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ, 1. quia Theologi, & Canoniſtæ ita communiter ſentiunt: 2. favet praxis Eccleſiæ, 3. irregularis eſt incapax effectuum tonſuræ, qui ſunt habilitas ad ordines, & ad beneficia: 4. tonſura in jure appellatur ordo cap. *Cum contingat* tit. *De ætate, & qualitate præficiendorum*, ubi Innocentius III. quærenti Archiepiſcopo Rothomagenſi, num in tonſura, quam Abbas ſuis ſubditis confert, *clericatus ordo conferatur?* ſic reſpondet: *a talibus clericalis ordo confertur*: ergo cum in jure tonſura dicatur ordo, & aliunde in jure habeatur, irregularitatem eſſe impedimentum ad ordines, ſatis in jure exprimitur, irregularitatem eſſe impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ: & ſic patet reſponſio ad momenta oppoſitæ ſententiæ.

Q. 3. *In dubio debet ne quis cenſeri irregularis?*

Nota, duplex poſſe eſſe dubium, juris ſcilicet, & facti: eſt dubium juris, quando lex canonica ita eſt obſcura, ut peritiores ſenſum ejus ſatis non percipiant, & in ejus interpretatione inter ſe diſcordent; dubium vero facti dicitur, cum quis dubitat, num

poſuerit actum, cui lex irregularitatem expreſſe imponit, v. g. num revera occiderit in bello juſto: his præmiſſis.

R. 1. In dubio juris nemo cenſendus eſt irregularis: ita Covarruvias, Navarrus, & cæteri Canoniſtæ; nituntur que, cap. *Is qui De ſententia excommunicationis* ſupra laudato.

Circa dubium facti, eſt aliqua controverſia inter Theologos: ex recentioribus enim Suarez, Avila, qui alios appellat diſput. 1. dub. 2. de irregularitate, docent, in dubio quidem facti homicidii cenſendum eſſe irregularem, in aliis vero dubiis facti minime, quia, inquiunt, nullus ex dictis reputandus eſt irregularis, niſi id habeatur in jure expreſſum, atqui nullibi jus pronuntiat irregularem in dubio facti, niſi homicidii: ſed oppoſita ſententia videtur præferenda; & juxta eam.

R. 2. In quolibet probabili dubio facti debet quis ſe gerere irregularem: probatur ex cap. *Ad audientiam* tit. *De homicidio voluntario*, in quo Clemens III., dubitanti presbytero, num famulus deceſſiſſet ex vulnere a ſe inflicto, ſic reſpondet ejus Epiſcopo; *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere præsbytero memorato, ut in ſacris ordinibus non miniſtret*: & cap. *Significaſti* eodem titulo Innocentius III. in ſimili dubio facti ſic decernit: *Quod ſi diſcerni non poſſit: ex cujus ictu interierit* (fuit a pluribus percuſſus), *in hoc dubio tamquam homicida debet haberi ſacerdos, etſi forte homicida non ſit, a ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum, periculum timeatur*; nec refert, quod in utroque canone ſermo ſit de dubio facti in materia homicidii; namque ratio, qua nituntur ſummi Pontifices, eſt univerſalis militatque pro dubio facti in qualibet materia, v. g. magnum periculum eſt, ſi temere celebret, qui dubitat, num irregularis ſit ob violatam cenſuram, ac propterea ſecundum laudatos Pontifices a ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in eo non ſit periculum.

Dixi, *probabili dubio*, quia ſi dubium ſit leve, & merus ſcrupulus, debet contemni.

Ergo debet ſe reputare irregularem, 1. qui fuit

cauſa

cauſa abortus, & dubitat, an fœtus eſſet animatus; 2. qui cum aliis percuſſit, & neſcit, an ipſe inflixerit vulnus lethale: 3. medicus, vel chirurgus incertus, an infirmus ipſius culpa, aut negligentia mortuus ſit, vel mutilatus.

Q. 4. *Quomodom dividitur irregularitas?*

R. Dividitur 1. in totalem, & partialem: ſacerdos v. gr. reus homicidii eſt irregularis irregularitate totali, quia privatur quolibet ordinum uſu: percuſſus vero cæcitate eſt irregularis irregularitate partiali; poteſt enim concionari, & confeſſiones excipere, privaturque ſolummodo functionibus, quarum propter cæcitatem capax non eſt.

Dividitur 2. in eam, quæ eſt ex defectu, puta ex cæcitate, & eam, quæ eſt ex delicto, v. g. ex homicidio, aut violatione cenſuræ.

§. II. *De effectibus irregularitatis.*

Q. 1. *Quotuplex eſt irregularitatis effectus?*

R. Triplex: 1. impedit ſuſceptionem ordinum, & tonſuræ clericalis; 2. privat uſu ordinum; omnium quidem, ſi ſit totalis; quorundam vero, ſi ſit partialis; uterque effectus conſtat ex dictis præcedenti §.: 3. inhabilem reddit ad quodlibet beneficium recipiendum, ſi ſit totalis ita, ut collatio ſit ipſo jure nulla: colligitur ex cap. *Si celebret* tit. *De clerico excommunicato*: & ratio eſt, quia beneficium datur propter officium; atqui ligatus irregularitate prohibetur fungi ordinis officio: ergo non poteſt recipere beneficium ex natura ſua ordinatum ad officium.

Ergo irregularis tenetur dimittere beneficium in irregularitate præſertim totali obtentum, & fructus inde perceptos reſtituere.

Dixi 1. *ad recipiendum beneficium*, quia propter irregularitatem, quæ ſupervenit beneficio jam obtento, beneficiarius poteſt quidem privari beneficio, ſed actu & de facto non privatur, quia, ut oſtendimus tractatu de legibus, nemo tenetur ſe ipſum ſpoliare re, quam juſto titulo acquiſivit, ante judicis ſententiam.

Dixi 2. *præſertim ſi irregularitas ſit totalis*, quia plures Theologi exiſtimant, irregularitatem partialem

reddere inhabilem ad beneficium, cujus munia irregularis obire poteſt: vide Suarem diſp. 40. ſect. 2. numero 39.

Q. 2. *Irregularitas privatne exercitio juriſdictionis?*

R. 1. Irregularitas totalis præcedens adeptionem beneficii inhabilem reddit ad exercitium juriſdictionis ordinariæ huic beneficio annexæ: & ratio eſt evidens, quia juriſdictio ordinaria fundatur in beneficio, ad quod irregularis eſt inhabilis: non eſt tamen incapax juriſdictionis delegatæ, cum ejuſmodi juriſdictio non confeſatur ratione beneficii.

R. 2. Irregularitas, quæ ſupervenit beneficio obtento, non privat uſu juriſdictionis ordinariæ; quia ex mox dictis non privat ipſo beneficio: ubi tamen juriſdictio exerceri non poteſt ſine uſu ordinis, ut in ſacramento pœnitentiæ, & benedictione nuptiarum, irregularis eam exercere nequit, cum irregularitas impediat uſum ordinis.

Ergo Parochus, qui incurrit irregularitatem, licite poteſt exercere ea, quæ ſunt meræ juriſdictionis, v. g. delegare ad ſacramenta ſuis parochianis miniſtranda; non poteſt tamen ipſemet illa miniſtrare, quia in illis actibus juriſdictionis includitur uſus ordinis, quo per irregularitatem privatur.

Q. 3. *Quam pœnam incurrit, qui violat irregularitatem, v. g. celebrat, & ſacramenta adminiſtrat?*

R. Peccat, & quidem graviter, niſi neceſſitas excuſet; ſed nulla pœna in jure adverſus irregularem decernitur, ſicut adverſus eum, qui violat cenſuram.

Dixi, *niſi neceſſitas excuſet*, quia ſi irregularitas ſit occulta, & Parochus v. g. nequeat abſque infamia, & ſcandalo abſtinere ab offerendo ſacrificio, licite celebrare poterit: in hypotheſi tamen, quod diſpenſatio eſſet reſervata ſummo Pontifici, & gratia niſi tardius obtineri non poſſet, ad Epiſcopum ſive per ſe, ſive per confeſſarium recurrere deberet, ut cum ejus licentia interim munere ſuo fungeretur.

§. III. *De ſpeciebus irregularitatis.*

Diximus §. 1., duas eſſe irregularitatis ſpecies; alteram ex defectu, alteram ex delicto, circa

quas

quas pluræ moventur dubia hic, & ſequentibus §§. exponenda, ac ſolvenda.

Q. 1. *Quot ſunt ſpecies irregularitatis ex defectu?*

R. Novem: prima ex defectu animæ, ſecunda ex defectu corporis; tertia ex defectu natalium, quarta ex defectu ætatis; quinta ex defectu libertatis; ſexta ex defectu obligationis; ſeptima ex defectu ſacramenti; octava ex defectu bonæ famæ; nona ex defectu lenitatis: addunt nonnulli defectum ſexus maſculini: ſed ille defectus non eſt irregularitas proprie dicta, quæ non cadit, niſi in ſubjectum capax ordinum; ſexus autem fœmineus non eſt capax ordinum: ergo nec irregularitatis.

Q. 2. *Quotuplex eſt irregularitas ex delicto?*

R. Quadruplex: prima ex homicidio; ſecunda ex iteratione ſacramenti: tertia ex hæreſi; quarta ex illicito uſu ſacramenti ordinis.

§. IV. *De irregularitate ex defectibus animæ.*

Q. 1. *Quæ ſunt irregularitates ex defectibus animæ?*

R. Tres numerantur; ſcilicet defectus rationis, ſcientiæ, & fidei.

Q. 2. *Quinam arcentur ab ordinibus ob defectum rationis?*

R. Arcentur 1. pueri, qui nondum rationis ſunt participes; quamvis enim in plurium Theologorum ſententia capaces ſint ordinis, quod alibi expendimus, Eccleſia tamen prohibuit, ne ad ordines promoverentur: 2. amentes, & furioſi, in quibus non comprehenduntur qui febre delirant, aliquando uſque ad furorem: 3. energumeni, ſeu arreptitii, & lunatici, qui identidem non ſunt ſuæ mentis compotes: 4. epileptici, qui morbo comitiali ita ſubito corripiuntur, ut ſtatim interclusis ſenſibus cadant quaſi exanimes, unde morbus ille malum caducum dici ſolet.

De furioſis habetur cap. *Maritum* diſtinct. 33. *Neque illam* (ordinandum), *qui in furiam aliquando verſus inſanivit*: de epilepticis cap. *In tuis litteris* cauſa 7. q. 6.: de energumenis cap. *Communiter*,

 cap.

cap. *Clerici*, cap. *Uſque adeo* cit. diſt. 33., & can. 13. Concilii Toletani XI. his verbis: „ Bene quidem majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniis, aliiſque ſimilibus paſſionibus irretitis miniſteria ſacras tractare non liceat . . . exceptis iilis, qui variis corporum incommoditatibus dediti in ejuſmodi paſſionibus, in terram approbantur eliſi: qui tamen & ipſi tamdiu erunt ab officii ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio per diſcretionem Epiſcopi inveniantur ab incurſibus dæmonum alieni; “ quod ſi dubium ſit, an revera quis morbo caduco laboret, in illo dubio probandus erit dumtaxat per triginta dies ex cap. *Nuper* cauſa 7. quæſt. 2.

Ergo energumeni, lunatici, & epileptici, poſtquam per annum probati fuerint a vexationibus dæmonis, & morbo liberati, judicio Epiſcopi in ſuſceptis ordinibus miniſtrare poſſunt: celebranti tamen presbytero adeſſe debet alius ſacerdos, qui defectum, ſi forte contingeret, ſupplere poſſit; ſed ad ſuperiores ordines abſque diſpenſatione promoveri nequeunt ex cap. *Maritum*, & cap. *Cleric.* ſupra laudatis.

Obſervat tamen Cabaſſutius lib. 5. c. 19. theoriæ conſuetudine receptum eſſe, ut epilpſis in infantibus uſque ad annum decimumquartum non inducat irregularitatem, quia ex Hyppocrate ante pubertatem amotionem recipit.

Q. 3. *Defectus ſcientiæ parit ne veram irregularitatem?*

R. Certum eſt, defectum ſcientiæ eſſe impedimentum ſuſcipiendorum ordinum, in quo nequidem ſummus Pontifex diſpenſare poteſt, cum ſit intrinſece malum, ut quis officium ſuſcipiat, cui aptus non eſt.

R. 2. Defectus ſcientiæ neceſſariæ ad officia ordinis obeunda eſt impedimentum, & vera irregularitas; probatur ex cap. *Illiteratos* diſt. 36., referturque ex Gelaſio ſummo Pontifice epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ: *Illiteratos*, inquit, *aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos nullus præſumat ad clericatus ordinem promovere, quia litteris carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt*: hic canon conjungit defectum ſcientiæ cum defectu corporis, ac pronuntiat utrumque

que eſſe impedimentum ſuſcipiendi ordines: atqui deſ-fectus corporis eſt vera irregularitas: ergo & defectu ſcientiæ: unde colligitur in collat. 9. diœceſis agatenſis quæſt. 9. irritam, & nullam eſſe proviſionem beneficii factam illiterato, utpote irregulari; quin c. *Cum in cunctis*, quod eſt Conc. Lateranenſis IV. §. *Clerici* t. *De electione*, clerici, qui hujuſmodi illiteratum ſcienter elegerint, per triennium a beneficio ſunt ſuſpenſi; & Epiſcopus, qui iniquæ electioni conſenſerint, pro hac vice privatur jure conferendi, ut quos, inquiunt Patres, Dei timor a malo non revocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ.

Q. 4. *Quinam ſunt irregulares ex defectu fidei?*

R. 1. Hæreticorum filii; nam patres eorum non ex defectu, ſed ex delicto irregulares ſunt: 2. neophyti: de prioribus ſic decernit Alexander IV. c. *Quicumque* §. *Hæretici* t. *De hereticis* in 6.: *Heretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane*: ſed canon ille non viget in Galliis; ubi non ſolum hæreticorum filii, ſed ipſimet hæretici, poſtquam hæreſim ejurarunt, ad ordines, & beneficia abſque diſpenſatione admittuntur.

Q. 5. *Quinam dicuntur neophyti.*

R. Ita appellantur, 1. qui recens ad fidem convertuntur ab idololatria, Judaiſmo, & mahumetiſmo: hos ab ordinibus arcet S. Paulus 1. Timoth. 3. v. 6. *Non neophytum*, inquit, *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli*: & Conc. Laodicenum can. 3. *De iis*, inquit, *qui nuper ſunt illuminati baptiſmate, quod non conveniat promoveri in ordine ſacerdotali*, 2. qui in provectam ætatem baptiſmum differebant: atque, in infirmitate duntaxat eum percipiebant in lecto, ac propterea clinici vocabantur a voce *Kline*, quæ lectum ſignificat: *Si quis in ægritudine conſtitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet*; inquit Concilium Neocæſarienſe cap. 12., referturque diſt. 57. cap. *Si quis*, addit tamen: *Niſi forte poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit*: ſic SS. Ambroſius, Auguſtinus, &

 alii

patitur, & perficit, quæ ſolemus non ſine ſtupore in bonis Paſtoribus admirari, quæque iis videntur impoſſibilia, in quibus ardor ille non ineſt: hinc patet ſacerdotis, atque eccleſ. viri vim omnem, & virtutem in illo, de quo loquimur, ardore penitus eſſe poſitam.

Q. 4. *Quæ in initiando requiruntur diſpoſitiones, ut ingenium ſacerdotale in ſua inauguratione accipiat, acceptumque deinceps conſervet?*

R. Quatuor omnino requiruntur, nimirum Dei vocatio, vitæ ſanctitas, intentio pura, & oratio aſſidua.

Ac primo quidem Dei vocatio; ex eo quippe pendet tota gratiarum ſeries cuique ſtatui propria: *Unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic alius vero ſic*. I. Cor. 7.: quemadmodum ergo vocatus ad ſacerdotium non debet expectare a Domino ingenium militare; ita e converſo vocatus ad militiam, aut ad aliud officium ſæculare, fruſtra ſperaverit ingenium ſacerdotale: conſule, quæ in hanc rem fuſe diſputavimus ſupra, tibi de vocatione.

2. Vitæ ſanctitas, ac morum integritas præat neceſſe eſt; qui enim ſibi nequam, cui bonus erit? una eſt Philoſophorum ſententia, eum non fore optimum magiſtratum, qui vir bonus non fuerit, nec poſſe alios regere, qui ſeipſum adhuc regere neſcit: denique ingenium ſacerdotale ex dictis eſt charitatis, omniumque virtutum exuberans in alios diffuſio, ac quædam redundantia: plenum ergo eſſe oportet, qui ſic effundit; neque enim concha prius effundit, quam impleatur, nec fons manat in rivum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis: hinc eſt illud Davidis Pſalm. 61. *Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*, infundi nimirum prius volens, & ſic effundere; nec ſolum infundi prius, ſed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate: verba ſunt S. Bernardi ſerm. 18. in Cant.

3. Sit quoque in initiando intentio pura, hoc eſt animus lib. ab omni terreno affectu, vacuus ab omni gloriæ cupiditate, & omnis avaritiæ expers; alioquin fervorem ſpiritus, in quo reponimus ingenium ſacerdotale, numquam concipiet, nec concipere poterit; quis enim ignorat frigus cupiditatis, & ardorem cha-

charitatis eſſe duo contraria, quæ ſe invicem vel expellunt, ſi ſint in intenſo gradu, vel remittunt, ſi in remiſſo? *Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat, quod propter te non amat*, inquiebat olim Sanct. Auguſtinus lib. 10. confeſſionum cap. 13.: hinc eſt, quod pauci admodum poſt ordinationem flagrent deſiderio afferendi Deo gloriam ſuam, & proximi ſalutem parandi, quia plerique obſequium Deo, & Eccleſiæ ita præſtare proponunt, ut etiam conjuncta humana ſubſidia, vel ſolatia reipſe conquirant: *Multi*, inquit S. Bernard. epiſt. ad Henricum Sennonenſem cap. 7., *non tanta fiducia, & alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſcirent, & onera, graviori profecto metuerent, nec tanto labore, & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum*.

Proxima, eaque neceſſaria diſpoſitio, ut quis ſpiritu principali, ſeu qui principem. & ſacerdotem decet, in ſua inauguratione confirmetur ac roboretur, eſt perſeverans oratio. *Pater veſter de cælo*, ait Chriſtus Luc. 11., *dabit ſpiritum bonum*, quibus vero? *petentibus ſe*: petentibus, inquam, non frigide, aut quaſi perfunctorie; ſed fervide, ac perſeveranter, ut ipſemet Dominus ibidem exponit v. g.: ſic David vivificum illum ſpiritum petendo, & pulſando obtinuit: *Os meum aperui*, inquit Pſalm. 118., *& attraxi Spiritum*; in quem locum ſic ſcribit S. Auguſtinus: *Aperuit os petendo, quærendo, pulſando, & ſitiens hauſit ſpiritum bonum, unde faceret, quod per ſeipſum facere non poterat*: ſic diſcipuli jejunantes, & orantes Paulum, & Barnabam Epiſcopos conſecrarunt Act. 13. v. 31.: ſic univerſalis Eccleſia ſolemnia jejunia, & ſupplicatione incidit, priuſquam ſacri conferantur ordines.

Nec minus neceſſaria eſt frequens oratio, ut ingenium ſacerdotale in ordinatione ſemel acceptum ſemper vigeat: I. *Deo*, inquit Sanct. Auguſt. epiſt. 130. alias 121., *deſiderium quoddammodo tepeſcit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipſos admonentes in id, quod deſideramus intendere, ne, quod tepeſcere cœperat, omnino frigeſcat, & penitus extinguatur, niſi celerius inflammetur*: notent ſeminariorum alumni deferveſcere, ac tandem extingui ardorem ſpiritus, ubi intermittitur orationis ſtudium,

&

& aliorum periculo prudentiores evadant; plures quippe e ſeminario dimiſſi initio quidem fervent, quamdiu ordinationis ſtudium, in quo exercitati fuerant, in ipſis perſeverat; ſed poſtmodum frigeſcit oratio, exin de devotio, & quo rarius ac tepidius mentem, & manus ad Deum levant, eo acrius hoſtes animæ impugnant, & certius vincunt: *Cum levaret Moyſes manus*, inquit S. Chryſoſtom. homil. de Moyſe, *vincebat Iſrael: ubi autem ſubmiſerat, vincebat Amalech: bellum Chriſtianis indictum hoc exemplo monſtratur, belli effectus orationis inſtantia aperitur, erat enim Moyſes, & vincit; ceſſat, & vincitur: didicit Chriſtianus, unde vincat, & vincatur.*

CAPUT VI.

De Impedimentis removentibus ab ordinatione.

IMpedimenta, quæ inhabiles reddunt homines ad ordines ſuſcipiendos, vel exercendos, irregularitates vulgo appellantur, quia ſunt quædam deviationes a regula, quæ conditiones, & qualitates ordinandorum præſcribit; irregularis quippe dicitur, qui ad regulam ſe non componit.

Circa irregularitatem autem 1. exponemus quid ſit, & quotuplex: 2. qui ejus effectus: 3. ſigillatim diſſeremus de ſingulis ejus ſpeciebus: 4. quæremus, quis in ea diſpenſare poſſit.

§. I. *De notione, & diviſione irregularitatis.*

Q. 1. QUid eſt irregularitas?

R. Eſt *impedimentum canonicum, quo vir baptizatus directe, & primario interdicitur ſuſceptione ordinum, & conſequenter eorum uſu.*

Dicitur 1. *impedimentum*, non vero pœna, ut diſtinguatur a cenſura, quæ, ut ſupponit culpam, ſemper eſt pœna; irregularitas vero aliquando contrahitur ex defectu, & ſine culpa, ut irregularitas ex vitio corporis, ac proinde ex ſuo genere non eſt pœna, ſed ſolum inhabilitas quædam, ſeu impedimentum.

Dicitur 2. *canonicum*, qua voce ſignificatur, 1. ir-

re-

regularitatem proprie dictam non eſſe inductam jure naturali, & divino, ſed ſolo jure eccleſiaſtico; 2. nullam irregularitatem eſſe ab homine, ſed omnem eſſe a jure: ita omnes Theologi, & Canoniſtæ, favetque caput *Is qui* tit. *De ſententia excommunicationis* in 6., in quo Bonifacius VIII. declarat, eum, qui, celebravit in Eccleſia polluta, licet peccaverit, irregularitatis tamen laqueum non incurriſſe: *Cum id*, inquit, *non ſit expreſſum in jure*; ex quibus verbis colligunt Theologi, & Canoniſtæ, omnem irregularitatem debere eſſe in jure expreſſam.

Dices. Peccatum mortale, ignorantia præſertim ſupina, cæcitas &c. jure naturali impediunt ſusceptionem, & uſum ordinum: ergo jure naturali datur irregularitas.

Diſting. conſeq.: datur irregularitas improprie dicta, concedo; proprie dicta, de qua hic agitur, nego conſeq. Irregularitas enim proprie dicta tollitur per diſpenſationem: conſcius autem peccati mortalis, & ignorantia impeditus poſt peractam pœnitentiam, & ſcientiam comparatam licite ordinari, & miniſtrare poſſunt abſque diſpenſatione: cæcus etiam, qui ordinem Miſſæ memoriter teneret, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, licite celebraret: itaque hi, & alii ſimiles defectus naturaliter quidem ineptum reddunt ſacris miniſteris, ſed proprie irregularem non efficiunt, niſi acceſſerit lex eccleſiaſtica quæ illum ab ordinibus abſolute removeat: patet exemplo homicidæ, & intemperantis: ambo ordinari nequeunt altaris miniſtri, niſi in gravem Dei contemptum, & magnum Eccleſiæ dedecus; ſed intemperans poſt competentem, & probatam pœnitentiam ordinari poteſt; homicida vero minime: quid ita, cum utriuſque peccatum ſit naturale impedimentum ad ordines? nimirum quia lex eccleſiaſtica homicidas ligat vinculo irregultritatis, non vero intemperantes.

Inſtabis. Atqui jure divino plures ſunt irregularitates proprie dictæ: Num. 21. Deus prohibet, ne quis e filiis Aaronis accedat ad miniſterium tabernaculi, ſi habuerit maculam, *ſi cæcus fuerit, ſi claudus &c.*, & 1. Tim. 3. ſi habuerit plures uxores, non eſt promovendus ad ſacerdotium, aut diaconatum: ergo.

Ne-

Nego ſubſumptum: namque 1. præcepta cæremonialia veteris legis non obligant in lege nova; 2. lex, quæ habetur 1. Tim. 3. contra bigamos, non eſt divina, ſed apoſtolica, ſeu eccleſiaſtica a S. Paulo ſancita; Apoſtoli quippe alia promulgarunt tanquam a Deo accepta, & illa ſunt juris divini; alia inſtituerunt tanquam Paſtores Eccleſiæ, ut abſtinentiam a ſuffocato, & ſanguine: *Cætera*, inquit S. Paulus 1. Cor. 11., *cum venero diſponam*, & iſta ſunt juris eccleſiaſtici:

Dicitur 3. *quo vir baptizatus*, ut denotetur ſubjectum incapax ordinis, ita & irregularitatis: infidelis vero non eſt ſubditus legibus Eccleſiæ, nec proinde irregularitate canonica ligari poteſt: ſubjectum ergo irregularitatis eſt omnis, & ſolus maſculus baptizatus, ſive ſit clericus, ſive laicus.

Dices. Bigamia eſt irregularitas canonica: atqui bigamia poteſt eſſe in infideli: ergo.

Diſting. maj.: bigamia eſt irregularitas canonica in baptizato, concedo; in infideli non baptizato, nego maj., quia non ſubjacet legi Eccleſiæ removentis bigamiam ab ordinibus.

Inſtabis. Infidelis habet duplex impedimentum ſuſcipiendi ordines, ſcilicet infidelitatem, & bigamiam; ſi enim factus catechumenus, & fidelis baptizetur, propter bigamiam in infidelitate contractam ordinari non poterit, quia ex Innocentio I. epiſtola 215. quæ refertur diſtinct. 34. cap. *Si quis*, in baptiſmo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur: ergo infidelis ligari poteſt irregularitate proprie dicta.

Nego conſeq., quia ex antecedente hoc unum colligi poteſt, nimirum bigamiam in infideli eſſe rationem, propter quam poſt ſuſceptum baptiſmum Eccleſia eum ab ordinibus removet, ut ſuo loco explicabitur.

Dicitur 4. *directe, & primario interdicitur ſuſceptione ordinum, & conſequenter eorum uſu*; quibus vocibus irregularitas diſtinguitur ab excommunicatione, interdicto, & ſuſpenſione; per ejuſmodi enim cenſuras fidelis directe & primario privatur, per excommunicationem quidem communione aliorum fidelium, per interdictum divinis officiis, & per ſuſpenſionem functionibus ordinis; per irregularitatem vero primario

ea.

cavet Eccleſia, ne conſecretur miniſter, ac conſequenter ne in ſuſceptis ordinibus miniſtret.

Inſtabis iterum. Irregularitas, quæ a ſacerdote contrahitur, impedit ſolum, ne in ſuſceptis ordinibus miniſtret: ergo ejuſmodi irregularitas primario, & directe impedit uſum ordinum.

Diſting. antec.: impedit ſolum per accidens, concedo; per ſe, & ex primaria legislatoris intentione, nego anteced.; ſi enim fieri poſſet, ut qui jam eſt ſacerdos non foret ſacerdos, per irregularitatem ſpoliaretur ſacerdotio: ſed quia character ſacerdotalis eſt indelebilis, Eccleſia efficit, ut in irregulari maneat inutilis, prohibendo ſcilicet omnem ejus uſum.

Q. 2. *Irregularitas eſt ne impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ?*

Negant aliqui Theologi, tum quia tonſura proprie non eſt ordo, ſed præparatio ad ordines; tum quia nulla eſt irregularitas, niſi ſit in jure expreſſa: atqui jus non exprimit irregularitatem eſſe impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ: tum quia odia ſunt reſtringenda, ubi jus expreſſe non obſtat: nihilominus.

R. Irregularitas eſt impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ, 1. quia Theologi, & Canoniſtæ ita communiter ſentiunt: 2. favet praxis Eccleſiæ, 3. irregularis eſt incapax effectuum tonſuræ, qui ſunt habilitas ad ordines, & ad beneficia: 4. tonſura in jure appellatur ordo cap. *Cum contingat* tit. *De ætate, & qualitate præficiendorum*, ubi Innocentius III. quærenti Archiepiſcopo Rothomagenſi, num in tonſura, quam Abbas ſuis ſubditis confert, *clericatus ordo conferatur?* ſic reſpondet: *a talibus clericalis ordo confertur*: ergo cum in jure tonſura dicatur ordo, & aliunde in jure habeatur, irregularitatem eſſe impedimentum ad ordines, ſatis in jure exprimitur, irregularitatem eſſe impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ: & ſic patet reſponſio ad momenta oppoſitæ ſententiæ.

Q. 3. *In dubio debet ne quis cenſeri irregularis?*

Nota, duplex poſſe eſſe dubium, juris ſcilicet, & facti: eſt dubium juris, quando lex canonica ita eſt obſcura, ut peritiores ſenſum ejus ſatis non percipiant, & in ejus interpretatione inter ſe diſcordent; dubium vero facti dicitur, cum quis dubitat, num po-

poſuerit actum, cui lex irregularitatem expreſſe imponit, v. g. num revera occiderit in bello juſto: his præmiſſis.

R. 1. In dubio juris nemo cenſendus eſt irregularis: ita Covarruvias, Navarrus, & cæteri Canoniſtæ; nituntur que, cap. *Is qui De ſententia excommunicationis* ſupra laudato.

Circa dubium facti, eſt aliqua controverſia inter Theologos; ex recentioribus enim Suarez, Avila, qui alios appellat diſput. 1. dub. 2. de irregularitate, docent, in dubio quidem facti homicidii cenſendum eſſe irregularem, in aliis vero dubiis facti minime, quia, inquiunt, nullus ex dictis reputandus eſt irregularis, niſi id habeatur in jure expreſſum, atqui nullibi jus pronuntiat irregularem in dubio facti, niſi homicidii: ſed oppoſita ſententia videtur præferenda; & juxta eam.

R. 2. In quolibet probabili dubio facti debet quis ſe gerere irregularem: probatur ex cap. *Ad audientiam* tit. *De homicidio voluntario*, in quo Clemens III., dubitanti presbytero, num famulus deceſſiſſet ex vulnere a ſe inflicto, ſic reſpondet ejus Epiſcopo; *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere presbytero memorato, ut in ſacris ordinibus non miniſtret*: & cap. *Significaſti* eodem titulo Innocentius III. in ſimili dubio facti ſic decernit: *Quod ſi diſcerni non poſſit: ex cujus ictu interierit* (fut a pluribus percuſſus), *in hoc dubio tamquam homicida debet haberi ſacerdos, etſi forte homicida non ſit, a ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum, periculum timeatur*; nec refert, quod in utroque canone ſermo ſit de dubio facti in materia homicidii; namque ratio, qua nituntur ſummi Pontifices, eſt univerſalis militatque pro dubio facti in qualibet materia, v. g. magnum periculum eſt, ſi temere celebret, qui dubitat, num irregularis ſit ob violatam cenſuram, ac propterea ſecundum laudatos Pontifices a ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in eo non ſit periculum.

Dixi, *probabili dubio*, quia ſi dubium ſit leve, & merus ſcrupulus, debet contemni.

Ergo debet ſe reputare irregularem, 1. qui fuit cauſa

cauſa abortus, & dubitat, an fœtus eſſet animatus; 2. qui cum aliis percuſſit, & neſcit, an ipſe inflixerit vulnus lethale: 3. medicus, vel chirurgus incertus, an infirmus ipſius culpa, aut negligentia mortuus ſit, vel mutilatus.

Q. 4. *Quomodo dividitur irregularitas?*

R. Dividitur 1. in totalem, & partialem: ſacerdos v. gr. reus homicidii eſt irregularis irregularitate totali, quia privatur quolibet ordinum uſu: percuſſus vero cæcitate eſt irregularis irregularitate partiali; poteſt enim concionari, & confeſſiones excipere, privaturque ſolummodo functionibus, quarum propter cæcitatem capax non eſt.

Dividitur 2. in eam, quæ eſt ex defectu, puta ex cæcitate, & eam, quæ eſt ex delicto, v. g. ex homicidio, aut violatione cenſuræ.

§. II. De *effectibus irregularitatis*.

Q. 1. *Quotuplex eſt irregularitatis effectus?*

R. Triplex: 1. impedit ſuſceptionem ordinum, & tonſuræ clericalis; 2. privat uſu ordinum; omnium quidem, ſi ſit totalis; quorundam vero, ſi ſit partialis; uterque effectus conſtat ex dictis præcedenti §.: 3. inhabilem reddit ad quodlibet beneficium recipiendum, ſi ſit totalis ita, ut collatio ſit ipſo jure nulla: colligitur ex cap. *Si celebret* tit. *De clerico excommunicato*: & ratio eſt, quia beneficium datur propter officium: atqui ligatus irregularitate prohibetur fungi ordinis officio: ergo non poteſt recipere beneficium ex natura ſua ordinatum ad officium.

Ergo irregularis tenetur dimittere beneficium in irregularitate præſertim totali obtentum, & fructus inde perceptos reſtituere.

Dixi 1. *ad recipiendum beneficium*, quia propter irregularitatem, quæ ſupervenit beneficio jam obtento, beneficiarius poteſt quidem privari beneficio, ſed actu & de facto non privatur, quia, ut oſtendimus tractatu de legibus, nemo tenetur ſe ipſum ſpoliare re, quam juſto titulo acquiſivit, ante judicis ſententiam.

Dixi 2. *præſertim ſi irregularitas ſit totalis*, quia plures Theologi exiſtimant, irregularitatem partialem

nec reddere inhabilem ad beneficium, cujus munia irregularis obire poteſt: vide Suarem diſp. 40. ſect. 2. numero 39.

Q. 2. *Irregularitas privatne exercitio juriſdictionis?*

R. 1. Irregularitas totalis præcedens adeptionem beneficii inhabilem reddit ad exercitium juriſdictionis ordinariæ huic beneficio annexæ: & ratio eſt evidens, quia juriſdictio ordinaria fundatur in beneficio, ad quod irregularis eſt inhabilis: non eſt tamen incapax juriſdictionis delegatæ, cum ejuſmodi juriſdictio non conferatur ratione beneficii.

R. 2. Irregularitas, quæ ſupervenit beneficio obtento, non privat uſu juriſdictionis ordinariæ; quia ex mox dictis non privat ipſo beneficio: ubi tamen juriſdictio exerceri non poteſt ſine uſu ordinis, ut in ſacramento pœnitentiæ, & benedictione nuptiarum; irregularis eam exercere nequit, cum irregularitas impediat uſum ordinis.

Ergo Parochus, qui incurrit irregularitatem, licite poteſt exercere ea, quæ ſunt meræ juriſdictionis, v. g. delegare ad ſacramenta ſuis parochianis miniſtranda; non poteſt tamen ipſemet illa miniſtrare, quia in illis actibus juriſdictionis includitur uſus ordinis, quo per irregularitatem privatur.

Q. 3. *Quam pœnam incurrit, qui violat irregularitatem*, v. g. *celebrat, & ſacramenta adminiſtrat?*

R. Peccat, & quidem graviter, niſi neceſſitas excuſet; ſed nulla pœna in jure adverſus irregularem decernitur, ſicut adverſus eum, qui violat cenſuram.

Dixi, *niſi neceſſitas excuſet*, quia ſi irregularitas ſit occulta, & Parochus v. g. nequeat abſque infamia, & ſcandalo abſtinere ab offerendo ſacrificio, licite celebrare poterit: in hypotheſi tamen, quod diſpenſatio eſſet reſervata ſummo Pontifici, & gratia niſi tardius obtineri non poſſet, ad Epiſcopum ſive per ſe, ſive per confeſſarium recurrere deberet, ut cum ejus licentia interim munere ſuo fungeretur.

§. III. De ſpeciebus irregularitatis.

Diximus §. 1., duas eſſe irregularitatis ſpecies; alteram ex defectu, alteram ex delicto, circa quas

quas plura moventur dubia hic, & ſequentibus §§. exponenda, ac ſolvenda.

Q. 1. *Quot ſunt ſpecies irregularitatis ex defectu?*

R. Novem: prima ex defectu animæ, ſecunda ex defectu corporis; tertia ex defectu natalium, quarta ex defectu ætatis; quinta ex defectu libertatis; ſexta ex defectu obligationis; ſeptima ex defectu ſacramenti; octava ex defectu bonæ famæ; nona ex defectu lenitatis: addunt nonnulli defectum ſexus maſculini: ſed ille defectus non eſt irregularitas proprie dicta, quæ non cadit, niſi in ſubjectum capax ordinum; ſexus autem fœmineus non eſt capax ordinum: ergo nec irregularitatis.

Q. 2. *Quatuplex eſt irregularitas ex delicto?*

R. Quadruplex: prima ex homicidio; ſecunda ex iteratione ſacramenti: tertia ex hæreſi; quarta ex illicito uſu ſacramenti ordinis.

§. IV. *De irregularitate ex defectibus animæ.*

Q. 1. QUæ *ſunt irregularitates ex defectibus animæ?*

R. Tres numerantur; ſcilicet defectus rationis, ſcientiæ, & fidei.

Q. 2. *Quinam arcentur ab ordinibus ob defectum rationis?*

R. Arcentur 1. pueri, qui nondum rationis ſunt participes; quamvis enim in plurium Theologorum ſententia capaces ſint ordinis, quod alibi expendimus, Eccleſia tamen prohibuit, ne ad ordines promoverentur: 2. amentes, & furioſi, in quibus non comprehenduntur qui febre delirant, aliquando uſque ad furorem: 3. energumeni, ſeu arreptitii, & lunatici, qui identidem non ſunt ſuæ mentis compotes: 4. epileptici, qui morbo comitiali ita ſubito corripiuntur, ut ſtatim interclusis ſenſibus cadant: quaſi exanimes, unde morbus ille malum caducum dici ſolet.

De furioſis habetur cap. *Maritum* diſtinct. 33. *Neque illam* (ordinandum), *qui in furiam aliquando verſus inſanivit*; de epilepticis cap. *In tuis litteris* cauſa 7. q. 6.: de energumenis cap. *Communiter*,

cap. *Clerici*, cap. *Uſque adeo* cit. diſt. 33., & can. 13. Concilii Toletani XI. his verbis: „ Bene quidem majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniis, aliiſque ſimilibus paſſionibus irretitis miniſteria ſacras tractare non liceat . . . exceptis iilis, qui variis corporum incommoditatibus dediti in ejuſmodi paſſionibus, in terram approbantur eliſi; qui tamen & ipſi tamdiu erunt ab officii ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio per diſcretionem Epiſcopi inveniantur ab incurſibus dæmonum alieni: " quod ſi dubium ſit, an revera quis morbo caduco laboret, in illo dubio probandus erit dumtaxat per triginta dies ex cap. *Nuper* cauſa 7. quæſt. 2.

Ergo energumeni, lunatici, & epileptici, poſtquam per annum probati fuerint a vexationibus dæmonis, & morbo liberati, judicio Epiſcopi in ſuſceptis ordinibus miniſtrare poſſunt: celebranti tamen presbytero adeſſe debet alius ſacerdos, qui defectum, ſi forte contingeret, ſupplere poſſit; ſed ad ſuperiores ordines abſque diſpenſatione promoveri nequeunt ex cap. *Maritum*, & cap. *Cleric.* ſupra laudatis.

Obſervat tamen Caballutius lib. 5. c. 19. theoriæ conſuetudine receptum eſſe, ut epilpſis in infantibus uſque ad annum decimumquartum non inducat irregularitatem, quia ex Hyppocrate ante pubertatem amotionem recipit.

Q. 3. *Defectus ſcientiæ parit ne veram irregularitatem?*

R. Certum eſt, defectum ſcientiæ eſſe impedimentum ſuſcipiendorum ordinum, in quo nequidem ſummus Pontifex diſpenſare poteſt, cum ſit intrinſece malum, ut quis officium ſuſcipiat, cui aptus non eſt.

R. 2. Defectus ſcientiæ neceſſariæ ad officia ordinis obeunda eſt impedimentum, & vera irregularitas: probatur ex cap. *Illiteratos* diſt. 36., refertürque ex Gelaſio ſummo Pontifice epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ: *Illiteratos*, inquit, *aut aliqua parte corporis vitiatos, vel imminutos nullus præſumat ad clericatus ordinem promovere, quia litteris carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt*: hic canon conjungit defectum ſcientiæ cum defectu corporis, ac pronuntiat utrumque

que eſſe impedimentum ſuſcipiendi ordines: atqui defectus corporis eſt vera irregularitas: ergo & defectu ſcientiæ: unde colligitur in collat. 9. diœceſis agatenſis quæſt. 9. irritam, & nullam eſſe proviſionem beneficii factam illiterato, utpote irregulari; quin c. *Cum in cunctis*, quod eſt Conc. Lateranenſis IV. §. *Clerici* t. *De electione*, clerici, qui hujuſmodi illiteratum ſcienter elegerint, per triennium a beneficio ſunt ſuſpenſi; & Epiſcopus, qui iniquæ electioni conſenſerint, pro hac vice privatur jure conferendi, ut quos, inquiunt Patres, Dei timor a malo non revocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ.

Q. 4. *Quinam ſunt irregulares ex defectu fidei?*

R. 1. Hæreticorum filii; nam patres eorum non ex defectu, ſed ex delicto irregulares ſunt: 2. neophyti: de prioribus ſic decernit Alexander IV. c. *Quicumque* §. *Hæretici* t. *De hæreticis* in 6.: *Hæretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane:* ſed canon ille non viget in Galliis; ubi non ſolum hæreticorum filii, ſed ipſimet hæretici, poſtquam hæreſim ejurarunt, ad ordines, & beneficia abſque diſpenſatione admittuntur.

Q. 5. *Quinam dicuntur neophyti.*

R. Ita appellantur, 1. qui recens ad fidem convertuntur ab idololatria, Judaiſmo, & mahumetiſmo: hos ab ordinibus arcet S. Paulus I. Timoth. 3. v. 6. *Non neophytum*, inquit, *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli*: & Conc. Laodicenum can. 3. *De iis*, inquit, *qui nuper ſunt illuminati baptiſmate, quod non conveniat promoveri in ordine ſacerdotali*, 2. qui in provectam ætatem baptiſmum differebant: atque, in infirmitate duntaxat eum percipiebant in lecto, ac propterea clinici vocabantur a voce *Kline*, quæ lectum ſignificat: *Si quis in ægritudine conſtitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet*, inquit Concilium Neocæſarienſe cap. 12., referturque diſt. 57. cap. *Si quis*, addit tamen: *Niſi forte poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit*: ſic SS. Ambroſius, Auguſtinus, & alii

alii ob inſignem pietatem ſtatim a baptiſmo ad ſacros ordines rapti ſunt: 3. qui a ſtatu laicorum ad ordines ſtatim, & abſque ullo intervallo temporis aſpirabant, de quibus S. Greg. l. 7. ep. 110., refertturque diſt. 48. c. *Sicut* his verbis: *Sicut neophytus tunc dicebatur, qui initio ſanctæ fidei erat eruditione plantatus; ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores ſacros irrepſerit: ordinate ergo ad ordines accedendum eſt, nam caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum: ſcimus autem, quod ædificati parietes non prius lignorum pondus accipiunt, niſi a novitatis ſuæ humore ſiccentur, ne, ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant*, plura in hanc rem vide capite præcedenti de ſanctitate neceſſaria ad ſacros ordines.

§. V. *De irregularitate ex defectu corporis.*

Q. 1. **D**Efectus corporis inducunt ne irregularitatem? R. Non inducebant primis Eccleſiæ ſæculis, modo defectus illi non eſſent ex delicto; probatur ex can. 77. Apoſtolorum, in quo ſic habetur: *Si quis oculo defectus, aut obtuſo crure exiſtat, & dignus ſit, Epiſcopus efficiatur, non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ*: & auctor conſtitutionum apoſtolicarum: *Pro una tribu ſacerdotali juſſit* (Chriſtus) *ex unaquaque gente optimos quoſque ad ſacerdotium eligere, neque corporum vitia contemplari, ſed religionem, & vitam*: quin ſtigmata & cicatrices ex vulneribus propter Chriſtum toleratis ornabant, nedum deformabant pios confeſſores, iiſque erant gradus ad ordines, ut ſcribit S. Cyprianus de Aurelio, & Celerino ep. 34., *Lucent in corpore glorioſi*, inquit, *clara vulnerum ſigna eminent, & apparent in membris longa labe comſumptis expreſſa ſigna*:, & infra: *Hos lectores interim conſtitutos ſciatis, quia oportebat lucernam ſuper candelabrum poni, unde omnibus luceat, & glorioſos vultus in loco altiore conſtitui, ubi ab omnibus fraternitate circumſtante conſpecti incitamentum gloriæ videntibus præbeant.*

Ve-

Verum ſæculis ſequentibus, cum refrigiuit charitas, & nec ea eſſet virtus in corpore vitiatis, quæ deformitatem vinceret, atque adeo in clero oneri eſſent, & deſpicatui, Eccleſia poſt IV. ſæculum prohibuit, ne quis cum hujuſmodi defectibus ordinaretur; plures ea de re extant canones diſtinct. 55.: libro quoque primo Decretalium titulo *De corpore vitiatis*, & libro tertio *De clerico ægrotante*.

Dixi, *modo defectus illi non eſſent ex delicto*, quia Eccleſia ſemper prohibuit, ne ad ordines promoverentur, aut in ſuſceptis miniſtrarent, qui ſeipſos mutilaverant; eoſque habuit tamquam ſui homicidas, ut conſtat ex can. 22., & 23. Apoſtolorum relatis cap. *Si quis* diſt. 55.: *Si quis abſcidit ſemetipſum, id eſt qui amputavit ſibi virilia, non fiat clericus, quia ſui eſt homicida: Si quis, cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſui eſt homicida*: & Conc. Nicenum I. can. 1. relato eadem diſt. 55. c. *Si quis*, inquit, *a medicis propter languorem defectus eſt, aut a barbaris exciſus, hic in clero permaneat: ſi quis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in clero conſtitutum abſtinere convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri*; ex quibus patet, non omnes eunuchos eſſe irregulares, ſed eos dumtaxat, qui ſua culpa tales effecti ſunt; unde eunuchi a natura, vel per vim, aut juxta medicinæ regulas facti, poſſunt promoveri ad ordines, ſi alias digni fuerint.

Q. 2. *Quotuplicis generis ſunt defectus corporis, qui inducunt irregularitatem?*

R. Quadruplicis; irregularis enim eſt defectu corporis.

1. Qui inhabilis redditur ad munus ſacerdotale: ita expreſſe habetur c. *Expoſuiſti* tit. *De corpore vitiatis*, ubi mutilatus manu deponitur; & c. *Presbyterum* tit. *De clerico ægrotante*: celebrare non permittitur presbytero, cujus duos digitos cum medietate palmæ prædones abſciderant: *Quia nec ſecure propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem*; idem ſentiendum de eo, qui ita tremulis eſt manibus, ut ſine periculo ſubverſionis calicis non poſſit celebrare, vel qui ita vinum abhorret, ut evomendi ſit periculum: privatio tamen digiti, niſi ſit pollex,

aut index, aut propria culpa acciderit, non facit irregularem, c. *Qui partem*, & c. *Labor* diſt. 55.

2. Defectus, qui horrorem, & ſcandalum generat, ut lepræ macula cap. *De Rectoribus* tit. *De Clerico ægrotante: Dicimus*, inquit Clemens III., *quod pro ſcandalo, & abominatione populi ab adminiſtrationis debet officio removeri*.

3. Defectus, qui, etſi inhabilem non reddat ad functiones ſacras, efficit tamen, ut cum nimia difficultate, & indecenter peragantur, ut ſi quis habeat partem pollicis, aut indicis amputatam, ita ut impediatur decenter frangere, & tractare Euchariſtiam: item qui caret lumine oculi ſiniſtri, quamvis integri, ita ut non poſſit commode per oculum dextrum conſpicere librum ſine indecora faciei converſione ad populum.

Obſervant tamen Navarrus enchirid. cap. 23. num. 192., Sairus l. 6. c. 8., & Sambovius tom. 2. caſu 5., quod ſi tanta virtute polleat in dextero oculo, ut ſine deformitate legere poſſit canonem, non cenſetur irregularis, quia ceſſat fundamentum irregularitatis: hanc ſententiam Suarez diſp. 51. ſect. 3. n. 7. certiſſimam habet, ſi defectus poſt ordinationem contingat; ſi vero antecedat, judicio maturiore opus eſſe aſſerit.

4. Defectus, qui parit notabilem deformitatem: ita Alexander III. c. *Cum de tua*, tit. *De corpore vitiatis*, ubi decernit, maculam in oculo non eſſe impedimentum ſuſcipiendi ordinis, niſi inducat magnam deformitatem; examen autem permittit Epiſcopo, hinc irregularis eſt, qui caret oculo, ſive dextro, ſive ſiniſtro, c. *Si evangelica* diſt. 55., naſo, pede, vel ita debilis eſt pedibus, ut ſine baculo ad altare ſtare nequeat; qui ita ſurdus eſt, ut nullo modo poſſit audire; qui nodum linguæ ita patitur, ut verbum integrum vix exprimere poſſit.

Dixi, *qui caret oculo*; qui enim utrumque oculum habet integrum, ſed caret lumine oculi dextri abſque notabili macula, irregularis non eſt ſecundum communem ſententiam.

Cæterum, in dubio, num deformitas aut indecentia irregularitatem inducat, ſtandum eſt Epiſcopi judicio

dicio ex citato c. *Cum de tua* tit. *De corpore vitiatis*

Q. 3. *Vitia corporis occulta inducunt ne irregularitatem?*

R. Minime, exceptis duobus caſibus, quia tunc nulla eſt deformitas, nullum ſcandalum, nullum indecorum in exercitio ordinum.

Dixi, *exceptis duobus caſibus*, 1. quia qui eunuchus propria culpa factus eſt, aut membrum, ſi partem membri abſque juſta cauſa ſibi amputavit, irregularis eſt, quantumcumque occultum ſit vitium cap. *Marit. tum* diſt. 33.: 2. hermaphroditus etiam occultus, ſicut a profeſſione religionis, ita & ab ordinibus rejiciendus eſt ſecundum communem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam.

§. VI. *De irregularitate ex defectu natalium, ætatis, & libertatis.*

Q. 1. Quinam ſunt irregulares ex defectu natalium?

R. Omnes illegitimi: illegitimi autem, ſunt procreati vel extra matrimonium, ut ſpurii, nothi; vel ex matrimonio, ſed ex patre jam ſacris initiato, vel in religione profeſſo cum conſenſu uxoris; nam ſi ſine ejus conſenſu ſacrum ordinem ſuſcepiſſet, aut ſolemne religionis votum emiſiſſet, teneretur cum illa cohabitare, ipſa exigente, & filii, qui ex iis naſcerentur, eſſent legitimi.

Probatur reſponſio ex primo capite *De filiis presbyterorum*, in quo ſic habetur: *Ut filii presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad ſacros ordines non promoveantur, niſi monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viventes, prælationem vero nullatenus habeant: ſed neque ſervi, niſi a dominis ſuis libertate donentur*: refertur ille canon ex Conc. Pictavienſi an. 1072., in quo quatuor ſunt notanda.

Primum, filii presbyterorum, & cæteri ex fornicatione, vel adulterio nati arceantur ab ordinibus.

Secundum, per ſolemnem religionis profeſſionem deletur ejuſmodi irregularitas: *Quia*, inquit Urbanus II. *patrum peccata cum ſæculi poſſeſſionibus abdicarunt*: refertur cap. *Niſi* diſt. 56.

Tertium, illegitimus profeſſus non poteſt aſſumi ad prælaturam, Abbatiam, Prioratum, nec monialis

illegitima poteſt habere Monaſterium in titulum; poteſt tamen ei præfici ad ſimplicem adminiſtrationem; ut in Congregationibus S. Urſulæ: vide Fagnanum in illud caput num. 20. & 30.

Quartum, ſervi, hoc eſt mancipia, *Schiavi*, excluduntur ab ordinibus, niſi prius a dominis libertate donati fuerint, ut longe ante præſcripſerat canon 18. Apoſtolorum: „ Servi in clerum non ordinentur ſine domini voluntate: ſi quis vero dignus eſt, qualis Oneſimus fuit, domino conſentiente, libertatem ei concedente, & extra domum ſuam emittente, in eum gradum aſcendat: „ ſed in Gallia, & Italia locum non habet iſthæc irregularitas, cum in ea nulli ſint ſervi, ſed ſolum famuli.

Q. 2. *Illegitimi fuerunt ne ſemper irregulares?*

Reſpond. 1. Non ſunt in Eccleſia Græca, teſte Balſamone Patriarcha Antiocheno XII. labente ſæculo; 2. neque prioribus ſæculis irregulares fuerunt in Eccleſia Latina, cum de hac re nullus extet canon; imo conſtat ex epiſt. 69. Stephani Tornacenſis ad Lucium Papam, illegitimos XII. ſæculo ubique non habitos irregulares: „ Quoniam, *inquit*, in Regno Francorum aliquæ Eccleſiæ quadam ſcrupuloſa nobilitate glorioſam, ut eſtimant, ubi conſuetudinem aſſumpſerunt, ne aliqui niſi ex licito complexu geniti promoveantur in eis, meritorum, & virtutis excellentiam origini poſtponentes, prædicto cancellario (*qui illegitimus erat*) ſuperbe potius, quam ſuperne titulum nativitatis objiciunt.“ Concilium quidem Meldenſe anno 845. celebratum prohibet can. 64.; ne filii illegitimi ad dignitates eccleſiaſticas provehantur: ſed præterquamquod non loquatur de omnibus illegitimis, ſed de iis tantum, qui orti fuiſſent ex virginum, aut viduarum raptoribus, permittit eos ordinari, *ſi aut maxima Eccleſiæ utilitas, vel neceſſitas poſtulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet*. Genebaldus IX. ſæculo Laudunenſis Epiſcopus genuit poſt ordinationem filium, qui ei ſucceſſit in epiſcopatu.

Q. 3. *Quare illegitimi repelluntur ab ordinibus?*

R. Repelluntur 1. in deteſtationem ſceleris paterni, *ut paternæ incontinentiæ memoria*, inquit Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. de Reformat., *a locis Deo*

con-

conſecratis quos maxime ſanctitas, puritaſque decet. longiſſime arceantur: 2. propter periculum incontinentiæ in filiis fœdo ſanguine procreatis, quia ſæpe filii ſimiles ſunt parentibus, & cum nonniſi poſt eorum mortem in bona paterna ſuccedant, ab illis adhuc viventibus vitia accipiunt: 3. ob reverentiam ſacris ordinibus debitam ex cap. *Cum decorem* tit. *De filiis presbyterorum*, in quo ſic habetur: *Cum indecorum ſit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret, in quo Unigenitus Dei Filius Æterno Patri pro ſalute humani generis victimatur*: & cap. *Nimis* eodem titulo: *Nimis in tua Provincia Eccleſia deformetur honeſtas ex eo, quod filii ſacerdotum, & alii non legitime nati promoventur*: enimvero illegitimi ſemper viles habiti ſunt etiam apud Paganos, qui illos non ſolum a ſacerdotio, ſed & a publicis muneribus repellebant.

Q. 4. *Eſt ne irregularis, qui natus eſt ex matrimonio in facie quidem Eccleſiæ celebrato, ſed revera nullo ob aliquod impedimentum dirimens?*

R. Si parentes bona fide contraxerunt, vel ſaltem alter eorum, illegitimus non eſt, nec irregularis, etiamſi per ſententiam judicis ſeparati fuerint, qui ſic contraxerunt; ſecus, ſi mala fide.

Prima pars probatur ex cap. *Cum inter* tit. *Qui filii ſint legitimi*: *Sancimus*, inquit Alexander III. *ut filii eorum, quos ante divortium habuerant, & qui concepti fuerant ante latam ſententiam, non minus habeantur legitimi*.

Secunda pars probatur ex cap. *Referentes* tit. *Qui filii ſunt legitimi*, in quo ſic habet Cæleſtinus III.: *Publicæ honeſtatis juſtitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit ſeparari; ac per hoc, cum filii nec per Eccleſiæ permiſſionem, nec per paternam ignorantiam excuſentur* (quia impedimenti conſcii erant parentes) *ad ſucceſſionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi*.

Q. 5. *Expoſiti infantes, quorum parentes ignorantur, ſunt ne illegitimi, & irregulares?*

R. Negant Sairus, & alii nonnulli, quia in dubio nullus eſt cenſendus irregularis; ſed ſententia affirmans longe eſt communior, eamque amplectuntur Covarruvias in Clementinam *Si furioſus*, Suarez, Avila, Bo-

Bonacina &c.: & ratio eſt, quia tam vehementes ſunt conjecturæ, hujuſmodi infantes eſſe illegitimos, cum legitimi non ſoleant exponi, ut vix quiſquam cohibeant aſſenſum; tamen ſubſit aliquod dubium facti, idem Covarruvias, Suarez, Bonacina, & alii Canoniſtæ docent, Epiſcopum poſſe diſpenſare cum expoſito, ut ordines ſuſcipiat, & in eis bona fide miniſtret.

Quæres 6. *Quomodo tollitur iſthæc irregularitas?*

R. Quatuor modis.

1. Per ſubſequens matrimonium, quando ſcilicet fornicarius uxorem ducit eam, ex qua prolem ſuſceperat: ita Alexander III. cap. *Tanta* tit. *Qui filii ſint legitimi*: *Tanta eſt*, inquit, *vis matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur, ac proinde abſque diſpenſatione ordinari poſſunt.*

Dixi fornicarius; nam ſi adulter, mortua conjuge, ducat in matrimonium fœminam, ex qua prolem ſuſcepit, proles manebit ſpuria, & illegitima, cit. cap. *Tanta*.

2. Per legitimationem, quæ a ſolo Summo Pontifice emanare debet quoad effectus Spirituales, & a rege quoad effectus civiles; ita ut nothus per principem paternæ hæreditatis jure donetur, & per Pontificem habeat, ut ad ordines, & beneficia promoveri poſſit.

3. Per ſolemnem religionis profeſſionem, ut patet ex cit. cap. 1. tit. *De filiis presbyterorum*, ubi dicitur, illegitimum profeſſum promoveri poſſe ad ordines, non vero ad prælaturas.

4. Per diſpenſationem, quam ſolus ſummus Pontifex concedere poteſt ad majores ordines, & prælaturas ex cap. *Is qui* tit. *De filiis presbyterorum* in ſexto: *Ad ordines majores, vel beneficia curam animarum habentia (ſuper quibus nequit Epiſcopus diſpenſare) fine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ promoveri non poteſt*: de minoribus autem ordinibus, & beneficio ſimplici præmiſeras ſummus Pontifex cit. cap.: *Ex diſpenſatione Epiſcopi licite poteſt, ſi ei aliud canonicum non obſtat, ad ordines promoveri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum.*

Advertes circa illud decretum, 1. canonicatum non comprehendi inter beneficia, ad quæ Epiſcopus illegi-

ti-

timum diſpenſare poteſt, quia illegitimus habilis non eſt ad canonicatum, niſi ſit etiam habilis ad majores ordines, ad quos promoveri tenetur canonicus: atqui Epiſcopus ex dictis non poteſt diſpenſare illegitimum ad majores ordines: ergo neque ad canonicatum: 2. diſpenſationem, quæ conceditur ad ſuſcipiendos ordines, non extendi ad beneficia, niſi de iis, eorumque natura fiat expreſſa mentio.

Nihil addendum iis, quæ diximus de defectu ætatis prima parte cap. 10. §. 1.

§. VII. *De irregularitate ex defectu obligationis, & ſacramenti.*

Q. 1. *Quinam contrahunt irregularitatem ex defectu obligationis?*

R. Duo hominum genera.

1. Curiales, hoc eſt qui ex officio negotiis ſæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites; ita Alexander III. in Concilio Lateranenſi III. referturque cap. *Sed nec.* tit. *De cleric. vel Monach.*: *Sed nec procurationes villarum*, inquit, *aut juriſdictiones, etiam ſæculares ſub aliquibus principibus, & ſæcularibus viris, aut juſtitiarius eorum fiat, clericorum quiſquam exercere præſumat.: ſi quis autem adverſus hæc venire tentaverit (quia contra doctrinam Apoſtoli dicentis*: Nemo militans Deo implicat ſe ſæcularibus negotiis *ſæculariter agit), ab eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus.*: & cap. *Sicut*, quod eſt Innocentii III. eodem titulo: *Fraternitatis tuæ mandamus*, inquit, *quatenus clericis in ſacris ordinibus conſtitutis tabellionatus officium per beneficiorum ſubtractionem, appellatione poſtpoſita, interdicas.*

2. Qui, dimiſſo curiali officio, obligantur ad ratiocinia reddenda; nam ex capite unico tit. *De obligatis ad ratiocinia* non ſunt ordinandi, niſi *poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia*, quia adhuc implicati cenſentur ſæcularibus negotiis, & periculum eſt, ne a judicibus ſæcularibus poſſint in Eccleſiæ dedecus infamari, ſi dolus, aut fraus in rationibus inveniatur.

Q. 2. *Tutores pupillorum, viduarum, ac miſerabilium perſonarum ſunt ne irregulares defectu obligationis?*

R. S.

R. S. Cypr. in Concilio prohibuerat, ne quis tutorem, vel curatorem clericum teſtamento ſuo conſtitueret, quod refertur cauſa 21. q. 3. cap. *Cyprianus*; ſed Concil. Chalcedonenſe can. 2. decretum temperavit, refferturque diſt. 86. cap. ultimo his verbis: „Decrevit ſancta, & magna Synodus, neminem horum deinceps, hoc eſt Epiſcopum, ſive clericum, aut monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus procurationibus niſi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, ſive curationes an excuſabiles attrahuntur, aut cui civitatis ipſius Epiſcopus eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula, vel orphanarum, & viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earum perſonarum, quæ maxime eccleſiaſtico indigent adminiculo propter timorem Dei.“

Q. 3 *Quid eſt irregularitas ex defectu ſacramenti?*

R. Eſt ea, quæ oritur ex bigamia, ſive matrimonio pluries contracto: bigamia quippe eſt nomen Græcum compoſitum ex vocibus *dis* Latine *bis*, & *gamos* Latinæ *nuptiæ*; unde bigamus, ſive digamus dicitur, qui plures uxores ſucceſſive duxit.

Q. 4. *Quotuplex eſt bigamia?*

Reſp. Triplex, vera ſcilicet, interpretativa, & ſimilitudinaria.

Bigamia vera eſt ea, qua aliquis duas uxores legitime ſucceſſive duxit, & cum iis matrimonium conſumavit: hanc bigamiæ ſpeciem ſemper induxiſſe irregularitatem conſtat, tum ex Apoſtolo I. Tim. 2. v. 2. & v. 12., Tit. 1. v. 6., ubi vetat ordinare Epiſcopos presbyteros, & diaconos, qui ad ſecundas nuptias tranſierint; tum ex Patribus, & Conciliis. Tertulliano lib. de Monogamia, Innocentio I. epiſt. 2., ex can. 17. Apoſtolorum, ex Concilio Neocæſarienſi can. 8. Toletano IV., & Agathenſi can. 1.

Dixi 1. *uxores legitime . . . duxit*, quia ex fornicatione, vel adulterio non exurgit bigamia, & irregularitas ex cap. Quia tit. *De bigamis non ordinandis*.

Dixi 2., *& cum is matrimonium conſummavit*; ſi enim ſponſa poſt ratum matrimonium nec conſummatum religionem profeſſa fuerit, & ſponſus alteram ducat uxorem, non eſt bigamus; nec etiam qui plures duxit uxores, & cum nulla matrimonium conſummavit, puta ob impotentiam: ita Innocentius III. cap.

„De-

„Debitum *sit.* De bigamis non ordinandis . Qui mulierem , *inquit* , ab alio ductam , ſed minime cognitam duxit uxorem , quia nec illa , nec ipſe carnem ſuam diviſit in plures , propter hoc impedire non debet . "

Bigamia interpretativa eſt ea , qua aliquis ex juris interpretatione habetur ut bigamus , etiamſi non ſit vere bigamus : hac bigamiæ ſpecie laborat primo , qui viduam duxit ex Innoc. I. ep. 2. „ Viduam , *inquit* , clericus non ducat uxorem : *ex S. Leone epiſt.* 87. *in qua sic ſcribit* : Nec divina legis ſtatuta defuerunt , quibus evidenter eſt definitum , ut virginem ſacerdos accipiat , & alterius torum neſciat conjugis , quæ uxor eſt futura Pontificis : *& ex can.* 18. *Apoſtol.* : Si quis viduam , aut ejectam acceperit , aut meretricem , aut ſervam , vel mimam , ſeu ſcenicam , non poteſt eſſe in clero : " bigamus tamen non eſt , qui cum mima contraxit , ſi illa fuerit virgo ; nihilominus expellitur ab ordinibus propter infamiam , qua aſpergitur ex illo conjugio : 2. qui virginem quidem duxit , ſed poſt nuptias adulterata eſt , & nihilominus poſt ejuſmodi adulterium eam cognovit , bigamus , & irregularis declaratur canone 8. Concilii Neocæſarienſis : „ Mulier cujuſdam adulterata laici conſtituti , ſi evidenter arguatur , talis ad miniſterium clerici venire non poterit : ſi vero poſt ordinationem adulterata fuerit , dimittere eam convenit : quod ſi cum illa convixerit , miniſterium ſibi commiſſum obtinere non poterit : 4. *qui multas quidem uxores , ſed non veras habuit propter impedimentum dirimens ex cap. Nuper sit.* De bigamis : Cum hujuſmodi clericis , *inquit Innocentius III* : qui , quantum in ipſis fuit , ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt , tamquam cum bigamis non liceat diſpenſare , licet in veritate bigami non exiſtant , non propter ſacramenti defectum , ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto , *id eſt carnali copula .* "

Bigamia ſimilitudinaria eſt ea , qua aliquis poſt ſolemnem religionis profeſſionem , vel poſt ſacrum ordinem ſuſceptum matrimonium contrahit , ſive cum virgine , ſive cum corrupta ex Conc. Ancyr. can. 18. refertur que cauſ. 27. qu. 1. c. 4. *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricati ſunt , profeſſione contempta , inter bigamos , id eſt qui ad ſecundas nuptias tranſierunt , haberi*

de-

debebunt; & c. *Nuper* tit. *De bigamis non ordinandis*.

Q. 5. *Quare bigamia dicitur defectus ſacramenti?*

R. Quia bigamus perfecte non ſignificat, neque repræſentat unionem Chriſti cum Ecclefia, quæ unius eſt cum una; Chriſtus enim in æternum una deſponſavit Eccleſiam, & vera Eccleſia uni viciſſim Chriſto adhæret, ſacramentum hoc magnum eſt, quod non repræſentat, qui duas uxores duxit.

Q. 6. *Quibus de cauſis Eccleſia bigamos repellit ab ordinibus?*

R. Tres potiſſimum aſſeruntur a SS. Patribus, & ſummis Pontificibus.

Prima eſt incontinentia, quæ ſe prodit iterato matrimonio: ad eam attendiſſe videtur Apoſtolus, cum non ſolum in ordinandis clericis, ſed etiam in viduis eligendis requirat, ut ſecundo non nupſerint: hanc ſpectarunt S. Ambroſius lib. 1. de officiis cap. ult. refertùrque cap. *una tantum* diſt. 26. *Quomodo*, inquit, *poteſt hortator eſſe viduitatis, qui ipſe conjugia frequentavit*? S. quoque Auguſtinus: *Nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numeroſitatis auferre*, & Gelaſius ſummus Pontifex epiſt. 9., in qua ſic ſcribit: *Secundas nuptias ſicut ſæcularibus inire conceditur, ita poſt eas nullus ad clericale ſinitur venire collegium; alia enim eſt humana fragilitati generaliter conceſſa licentia alia debet eſſe vita divinarum rerum ſervitio dedicata.*

Eccleſia Græca ſolam incontinentiæ notam in bigamis reſpexiſſe videtur, utpote quæ licet ſecundas nuptias non damnaret, bigamos tamen baptizatos pœnitentiæ ſubjecit: atqui pœnitentia ſupponit culpam, defectus vero ſacramenti, ſeu ſignificationis myſticæ non eſt culpa: ergo ſolam incontinentiam in bigamis damnavit: unde colligebat, bigamiam ante baptiſmum contractam per baptiſmum deleri, quia baptiſmus omnem peccati labem abſtergit: hanc ſententiam S. Hieronymus, qui in Orientem commorabatur, amplexus eſt, ſed ſobrie, & abſque præjudicio oppoſitæ ſententiæ, quam Eccleſia Latina ſemper propugnavit; cum enim id in crimen ipſi verteretur, ſic ſe excuſat in ſua Apologia contra Rufinum: „ Hæc dicimus, *inquit*, non quod ipſi propitio Chriſto hæc quæſtione teneamus, ſed interrogati a fratribus quid nobis vide-

re-

retur, reſpondimus nulli præjudicantes ſequi, quod velit, nec aliud decretum noſtra ſententia ſubvertentes."

Secunda ratio, ob quam bigami excluduntur ab ordinibus, eſt defectus ſacramenti, quam rationem Latini maxime urgent, ut videre eſt in toto tit. *De bigamis non ordinandis*, ac præſertim c. *Debitum*; unde inferunt, bigamiam non auferri per baptiſmum, cum non auferatur numerus uxorum: hoc argumentum S. Auguſtinus omnibus ſuis partibus, & numeris explicat lib. de bono conjugali c. 18.: „Sacramentum nuptiarum noſtri temporis, *inquit*, ſic ad unum maritum, & unam uxorem redactum eſt, ut diſpenſatorem Eccleſiæ non liceat ordinare, niſi unius uxoris virum: quod acutius intellexerint, qui nec eum, qui Catechumenus, vel Paganus habuerit alteram, ordinandum eſſe cenſuerunt; de ſacramento enim agitur, non de peccato; nam in baptiſmo peccata omnia dimittuntur ..., propter ſacramenti autem ſanctitatem, ſicut fœmina etiamſi catechumena fuerit vitiata, non poteſt poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari; ita non abſurde viſum eſt, eum, qui exceſſit uxorum numerum ſingularem, non peccatum aliquod commiſiſſe, ſed normam quandam ſacramenti amiſiſſe non ad vitæ bonæ meritum, ſed ad ordinationis eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam: " huic argumento inſiſtunt Petrus Damiani lib., quem inſcripſit *Dominus vobiſcum c. 12.*, S. Thomas in IV. diſt. 27. qu. 3. art. 1., & omnes Theologi, & Canoniſtæ.

Tertiam hujuſce diſciplinæ rationem profert S. Chryſoſtomus homil. 2. in epiſt. ad Titum, nempe eum, qui amorem ſuum ab uxore defuncta in alteram transfert, videri cupiditate magis, & carnali affectu duci, quam animo benevolo: „Caſtigat, *inquit*, impudicos Apoſtolus, dum eos non permittit poſt ſecundas nuptias ad Eccleſiæ regimen, dignitatemque Paſtoris aſſumi; nam qui benevolentiam nullam ſervaſſe deprehenditur defunctæ uxori quo pacto his Eccleſiæ præceptor eſſe optimus poterit?" certe magis de eo timendum, eſt, quam de quoquam, ne Eccleſiam ipſi deſponſatam minus diligat, quam ejus dotem, & amplitudinem; eamque repudiet, ſi clarior altera, & magis dotata ſe offerat,

Q. 7. *Quis cum bigamis diſpenſare poteſt?*

R. Concilium Arauſicanum I. ann. 441. permittit Epiſcopis can.25. promovere bigamos ad ſubdiaconatum: & ſupra Lucius III. c. *Super eo* tit. *De bigamis non ordinandis* prohibet ſolum Epiſcopis initiare ad ſacros ordines, quod fuit uſu receptum uſque ad ætatem S. Thomæ: *Papa*, inquit cit. q.3. *poteſt diſpenſare totaliter, ſed Epiſcopus quantum ad minores ordines*: verum mos ille abrogatus eſt in Concilio Lugdunenſi II. can.16.: *Bigamos*, inquiunt Patres, *omni privilegio clericali declaramus eſſe nudatos, & coercitioni fori ſæcularis addictus, conſuetudine contraria non obſtante; ipſis quoque ſub anathemate prohibemus deferre tonſuram, vel habitum clericalem*: & Concilium Trid. ſeſſ.23.c.17. de Reform. prohibet, ne conjugati bigami geſtent tonſuram, & habitum clericalem, neve obeant munia inferiorum clericorum: ergo multo magis vetat, ne ordinentur ad hujuſmodi miniſteria: refert etiam Fagnanus in c. *Quoniam* tit. *De conſtitutionibus*; Sixtum V. in Conſiſtorio declaraſſe Epiſcopum a collatione ordinum ſuſpenſum, qui contulerat bigamo primam tonſuram, & beneficium.

§. VIII. *De irregularitate ex defectu bonæ famæ.*

DEfectus bonæ famæ dicitur infamia; *in* quippe eſt particula negativa, ſicut *inutilis* idem ſonat *ac non utilis*; *inſons* idem ac *ſine culpa*; ita *infamis* eſt *ſine fama*, nimirum *bona*.

Bona autem fama definitur a S.Aug. lib. 83. quæſtionum q.31. *clara cum laude notitia*, ergo infamia, quæ bonæ famæ opponitur, eſt obſcura notitia cum vituperatione, & reprehenſione: porro ſiniſtra, illa opinio præciſe ſumpta, non eſt delictum, ſed defectus bonæ famæ, quamvis ut plurimum oriatur ex delicto: dico, *ut plurimum*; nam in jure nonnulli ſunt infames ſine delicto; puta ſi profiteantur artem viliorem, proſtitutam ducant in uxorem: unde merito irregularitas, quæ contrahitur ex infamia, dicitur ex defectu, circa quam plures occurrunt difficultates hic elucidandæ: itaque

Q. 1. *Infamia inducit ne irregularitatem?*

R. Aſ-

R. Affirmative; eſt enim regula juris penultima in ſexto: *Infamibus porta non pateant dignitatum.*

Q. 2. *Quotuplex eſt infamia?*

R. Duplex; juris ſcilicet, & facti: infamia juris eſt ea, quæ imponitur jure tum canonico, tum civili, niſi lex canonica juri civili derogaverit; habetur enim c. *Omnes* cauſa 6. q. 1.: *Omnes infames dicimus, quos leges ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigentibus ad ſacerdotium non poſſunt proverbi*: in quibus verbis notat Gloſſa, infames alios eſſe ſecundum canones, alios ſecundum leges civiles: & ratio eſt, quia viles ſunt, & ſacerdotio indigni, quos leges canonicæ, & civiles declarant infames.

Dixi, *niſi lex canonica juri civili derogaverit*; ſicut de facto derogavit legi civili, quæ viduam pronuntiat infamem, ſi tempore luctus nupſerit, quia lex civilis eatenus inducit irregularitatem, quatenus ab Eccleſia adoptatur; ad irregularitatem quippe inducendam requiritur juriſdictio ſpiritualis, quæ non competit laicæ poteſtati.

Infamia facti eſt ea, quæ oritur ex delicto, propter quod aliquis male audit apud viros graves, & ſapientes, quamvis per legem delictum illud notetur infamia cap. *Licet* 1. *De probationibus.*

Q. 3. *Quotuplex eſt juris infamia?*

R. Duplex: alia, quæ per legem ipſo facto decernitur in eos, qui nonnulla atrociora crimina patraverint; alia, quæ oritur ex ſententia, qua judex damnat ad pœnam infamantem, puta ad triremes.

Q. 4. *Quæ peccata ipſo jure inducunt infamiam, & conſequenter irregularitatem?*

R. Plura recenſentur ex digeſtis c. *Infames* cauſa 3. qu. 7., ubi dicuntur infames *Sodomitæ, capitali crimine, vel calumniæ cauſa publice damnati, exercentes improbum fœnus, & exigentes uſuras uſurarum, fures, ſacrilegi, qui adverſus patrem armantur, inceſtuoſi, homicidæ, perjuri, malefici, venefici, adulteri, qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & omnes, quos eccleſiaſticæ, vel ſæculi leges infamant*: & c. *Sane* 15. q. 3., quod refertur ex eod. 1. lege 29. ſi quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepiſſe detegitur, ad in-

ſtar

ſtar publici criminis, & læſæ majeſtatis, perpetuæ infamiæ damnatur.

Q. 5. *Contrahitur ne infamia ex hujuſmodi criminibus, quando ſunt occulta?*

R. Affirmant nonnulli, ſed alii communiter negant, & quidem merito, quia ex dictis vocatur, qui bona caret fama, & in mala exiſtimatione eſt apud homines: atqui nocens, quamdiu crimen ejus eſt occultum, non caret bona fama, nec eſt in mala exiſtimatione apud homines: ergo non eſt infamis.

Dices. Homicida eſt irregularis quantumcumque homicidium ſit occultum: ergo.

Diſtinguo antecedens: eſt irregularis propter crimen, & defectum lenitatis, concedo; propter infamiam, nego antecedens: quamdiu enim crimen ejus eſt occultum, non male audit apud homines: verum quidem eſt, quod non meretur bonam famam, quam poſſidet; ſed ea juſte ſpoliari non poteſt, niſi auctoritate publica.

Q. 6. *Quæ notorietas requiritur, ut quis cenſeatur infamis, & irregularis ob juris infamiam?*

R. Plura obſervant hic Theologi ſimul, & Canoniſtæ, quæ in Gallia vix ſunt ulli uſui, cum apud Gallos notorietas facti non admittatur: itaque in Gallia neceſſaria eſt ſententia declaratoria, ut quis v. gr. perjurus, aut uſurarius cenſeatur infamis, & irregularis, quamvis ante ſententiam propter ejuſmodi crimina vulgo male audiret.

Q. 7. *Omnis mulcta, aut pœna a judice inflicta inducit ne infamiam juris?*

R. 1. Nulla pœna a judice eccleſiaſtico inflicta præciſe, ac directe inducit infamiam ſaltem quoad effectus civiles; tum quia paterna eſt, & ad rei emendationem tendens, tum quia ſicut bona fortunæ, ita & fama directe ſubeſt juriſdictioni civili, non eccleſiaſticæ.

Dixi 1. *præciſe ac directe*, quia ſi accuſatus convincatur criminis ipſo jure infamantis eo ipſo, quo judex eccleſiaſticus eum declarat hujuſce criminis reum, illum indirecte reddit infamem.

Dixi 2. *quoad effectus civiles*, quia Eccleſia poteſt reddere infamem quoad effectus ſpirituales, ut patet exem-

exemplo eorum, qui cum gradus pœnitentiæ luctuoſæ decurrunt, jure eccleſiaſtico arcentur ab ordinibus defectu bonæ famæ cap. *Non negamus* diſtinct. 61. *Nec de pœnitentibus quidem*, inquit Hormiſdas, *quiſquam ad hujuſmodi gradum profanus temerator accedat ſatis illi petulanti ſit venia, qua conſcientia abſolvat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum; quis enim, quem paulo ante vidit jacentem, veneretur antiſtitem? præferens memorandi criminis labem, non habet lucidam ſacerdoti dignitatem.*

R. 2. Non quævis mulcta, aut pœna a judice ſæculari impoſita infamem reddit, niſi crimen, propter quod reus damnatur, infamiam habeat ipſo jure annexam; ſed debet eſſe gravis, ut ignominioſe traduci, *eſſer publicamente infamato*, numellis publicis verſari, nos dicimus, *eſſer meſſo alla berlina*, virgis cædi, ad remos dari, *eſſer condannato alla galera*, exilio damnari.

Ergo propter mulctam pecuniariam a judice ſeculari decretam non contrahitur irregularitas cap. *Cum te rit. De ſent., & re judicata*; neque propter admonitionem ab eodem judice in auditorio factam, l. *Interlocutio* 19., l. *Quibus cauſis infam.*: dico, *admonitionem*, quia reprehenſio, quæ nobis eſſet *pena legalis*, inducit irregularitatem: unde judex eccleſiaſticus abuſive pronunciaret, clericum a ſe damnatum teneri ſiſtere ſe coram tribunali ſuo, ut ibi reprehendatur.

Q. 8. *Clericus damnatus ad exilium, aut triremes amittit ne ipſo facto beneficium?*

R. Si pœnæ illæ ſunt perpetuæ, amittit, quia per hujuſmodi pœnas cenſetur mortuus & bona ipſius fiſco ſunt addicta: ita lex municipalis Borbonienſis art. 312., & Nivernenſi c. 2. art. 3.; vide Brodeau.

Dixi, *si pœnæ illæ, sint perpetuæ*, qualis cenſetur pœna exilii extra regnum; nam ſi ſint ad tempus, & infra decem annos, ſic damnatus non amittit ipſo facto beneficium ob ejusmodi pœnam, poteſtque de illo diſponere, ſed novum acquirere non poteſt.

Q. 9. *Comprehenſio hominis decreta, ita* Sentenza di Cattura, *aut vadimonii per ſe obeundi denuntiatio, italice* Citazione perſonale, *inducit ne irregularitatem?*

R. Juxta ſanctionem regiam anni 1670. tit. 10. art. 2. ſuſpendi in Gallia exercitium juriſdictionis civilis,

vilis, ad quam judex eccleſiaſticus ſe conformare debet, quia, ut dicitur cap. *Omnipotens*, quod eſt S. Gregorii libro 4. ep. 34., referturque lib. 5. tit. *De accuſationibus: Valde grave eſt, ut vir, de quo tanta, & talia nuntiantur (cum ante inquiri, & diſcuti debeant) honoretur*: ſed nulla inde naſcitur irregularitas reſpectu beneficii, nec ordinis, in quo miniſtrare poteſt; prohibeturque ſolum juriſdictionis exercitium.

Q. 10. *Infamia facti reddit ne irregularem?*

R. Affirmative; nam ex Apoſtolo 1. Tim. 3. v. 7., qui ad ſacrum miniſterium aſſumitur. *Oportet illum habere bonum teſtimonium ab iis, qui foris ſunt ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli*, hoc eſt ne ſit puſilli animi, & quaſi laquei diaboli irretitus non audeat arguere, ubi oportet, ne propria vitia ipſi objiciantur.

Q. 11. *Quomodo tollitur irregularitas orta ex infamia?*

R. Irregularitas ex infamia facti tollitur abſque diſpenſatione per eam vitæ emendationem, quæ maculas prioris vitæ non ſolum coram Deo, ſed etiam in opinione hominum deterſerit; ita ut ſiniſtræ famæ ſucceſſerit bona exiſtimatio ex contrariis operibus bonis ſæpe, ac diu repetitis; ſicut enim veſtium, ita & vitæ ſordes difficilius abluuntur, quam contrahantur: irregularitas vero juris non tollitur per ſolam pœnitentiam; ſed inſuper requiritur diſpenſatio ſummi Pontificis, quando infamia eſt juris canonici; colligiturque ex cap. *Cum te* tit. *De ſententia, & re judicata*; principis vero temporalis, ſi infamia lata ſit jure civili.

§. IX. *De irregularitate ex defectu lenitatis.*

Q. 1. QUid *eſt irregularitas ex defectu lenitatis?*

R. Homo baptizatus, qui concurrit voluntarie & proxime, licite juſte, ad proximi necem, aut mutilationem, ut judex, qui capite damnat, morte ſecuta: reſponſio colligitur ex capite *Si quis viduam* diſt. 40., ex cap. *Aliquantos*, quod eſt Innocentii I., referturque diſt. 51.: ſingula reſponſionis verba ſunt diligenter attendenda, cum ſolvi de

ea-

debeant plures caſus, qui in hac materia occurrunt difficiles: itaque.

Dixi 1. *homo baptizatus*, quo differt iſthæc irregularitas ab irregularitate ex defectu ſacramenti, quæ ex dictis contrahitur a bigamo non baptizato; cum irregularitas ex defectu lenitatis non cadat, niſi in hominem baptizatum, ut obſervat Navarrus, Henriquez, Avila, & alii, quia jura loquuntur ſolum de homine baptizato, ut c. *Aliquantos* mox laudato, c. *Si quis viduam* diſt. 50., & cap. *Si quis poſt remiſſionem* ead. diſt.

Dixi 2. *concurrit*, ſive phyſice, ut carnifex; ſive moraliter poſitive influens, ut mandans, conſulens, conſentiens, adjuvans; aut negative, ut non obſtans, cum ex officio, & juſtitia teneatur, ſicut magiſtratus, & medicus, quorum negligentia aliqui pereunt: quod ſi non obſtans teneatur ex ſola charitate, quamvis peccet, non fit tamen irregularis.

Dixi 3. *voluntarie*; ſi quis enim coactus ad ſui defenſionem occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ, ex dicendis non eſt irregularis.

Dixi 4. *proxime*, quia ſi quis tantum remote concurrat ad necem, vel mutilationem, non contrahit irregularitatem: unde armorum opifex irregularis non eſt, etiamſi aliquis armis ab eo conflatis alium occidat, quia nimis remote ad homicidium concurrit; ſecus, ſi venderet arma iis, quos novit jamjam duello conflicturos, quia in hoc poſteriori caſu actio ejus directe ac proxime tendit ad homicidium.

Dixi 6. *ad proximi necem, aut mutilationem*; 1. quia in jure occiſio, & mutilatio æquiparantur quoad effectum irregularitatis cap. *Si furioſus* clementina *De homicidio*: 2. quia occidendi, aut mutilandi voluntas non ſufficit ad irregularitatem, niſi actu, & de facto homo interficiatur, aut mutiletur: unde qui abortum infert, antequam fœtus ſit animatus, irregularis non eſt ex cap. *Sicut* tit. *De homicidio*, cum revera hominem non interficiat: idem dicendum tum de judice, qui morte damnavit, ſed reus fuga mortem declinavit, tum de eo, qui pergens ad occidendum inimicum, ſed inveniens jam mortuum, caput ejus amputavit; tum de eo, qui graviter vulneravit,

ſed nec occidit, nec mutilavit, etiamſi ex vulnere membrum maneat inutile, v. g. oculus ad videndum, pes ad ambulandum: ita Navarrus de irregul. num. 106., Soto l. 51. de inſtit. quaſt. 2. artic. 1., Covar. in cap. *Si furioſus*, Avila p. 7. diſp. 5. ſect. 1. dub. 2., & alii contra Sylveſtrum: atque ob eam rationem judex ſine irregularitatis periculo damnat ad flagella, ad cauterium liliatum, *marca d' infamia*, quia in his pœnis nulla mutilatio.

Q. 2. *Quid eſt mutilatio?*

R. Eſt membri truncatio, ſeu amputatio.

Q. 3. *Quid intelligitur nomine membri?*

R. Eſt illa pars corporis, quæ habet diſtinctum officium ab aliis partibus, ut occulus ad videndum, manus ad palpandum: ita Covarruvias in clementinam *Si furioſus*, Navarrus, Avila, & alii bene multi contra Cajetanum in 2. 2. q. 65. art. 1., & Sotum lib. 5. de juſtitia, ubi contendunt, membrum dici etiam illam partem, quæ habet officium junctum cum aliis, ut digitus: probatur, quia ſecundum communem loquendi uſum illæ minores partes, v. g. digitus, non dicuntur membra, ſed partes membrorum; hancque ſcientiam confirmare videtur Apoſtolus 1. Cor. 11., ubi membra corporis vocat præcipuas partes, nempe oculum, pedem &c.: & Rom. 12. unicuique membro aſſignat diſtinctam operationem: *Omnia autem membra*, inquit, *non eundem actum habent*: porro in odioſis non eſt extendenda vocum ſignificatio, ſed ſtricte, & rigoroſe accipienda.

Ergo qui excutit dentem, abſcindit auriculam, ſeu cartilaginem, quæ ſolum deſervit ad ornatum & tutelam auris, vel qui præſcindit digitum, etiam pollicem, vel indicem, ait Covar. cit. loco, irregularis non eſt.

Dices. Cap. *Qui partem* diſt. 55. declaratur irregularis, qui partem cujuslibet digiti ſibi abſcidit: ergo.

Diſtinguo antecedens; qui volens, & ex culpa abſcindit, concedo: hic enim irregularis eſt ex delicto, & non ex defectu; qui abſcidit ſine culpa, nego antecedens. Verba ſunt canonis: *Qui partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt: cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non*

ſpon-

ſponte percuſſit, hos canones præcipiunt & clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti, non abjici; in illis enim voluntas eſt judicata, quæ ſibi cauſa fuit ferrum injice-re; in iſtis vero caſus veniam meruit: cap. quidem *De presbytero* titulo *De corpore vitiatis* Alexander III. irregularem declarat presbyterum, qui partem digiti amiſerat, ſed in duello, ac proinde ſua culpa: per mittit tamen Epiſcopo cum illo diſpenſare: *Licet*, inquit, *ejus exceſſus gravis admodum extitiſſet*: ergo, inquit Avila de irregularitate diſp. 3. dub. 1., contingere poteſt, ut quis efficiat alium irregularem, & ipſe non maneat irregularis: ſi v. g. præcidat alteri naſum, vel pollicem, quia naſus, vel pollex non eſt membrum, & tamen præciſus eſt irregularis propter deformitatem; contra vero qui præcidit alteri membrum virile, fit irregularis, quia mutilavit membrum; & tamen ſic præciſus ſine ſua culpa non eſt irregularis c. *Ex parte* tit. *De vitiatis*.

☛ Dices 1. Homicida eſt irregularis: ſed qui ſine mutilatione virum, aut mulierem ſterilem efficit homicida eſt c. *Si aliquis* tit. *De homicidio voluntario*: ergo abſque mutilatione poteſt quis fieri irregularis.

Diſt. minorem: eſt homicida quoad pœnam homicidii, concedo; quoad effectum irregularitatis, nego minorem: ita Gloſſa in hunc locum; pateique ſolutio ex cap. *Sicut* eodem titulo, ubi Innocentius III. decernit, eum non eſſe irregularem, qui fuit cauſa abortus, fœtu nondum animato.

Q. 4. *Quinam in cauſa ſanguinis cenſentur proxime ad mortem, ſive mutilationem concurrere, atque ideo irregularitatem contrahere?*

R. 1. Ex jure canonico proxime concurrunt, & irregulares fiunt 1. accuſator petens vindictam, & advocatus, ſeu procurator, qui accuſatori patrocinantur; 2. teſtes; 3. ſcriba, ſeu notarius; 4. qui ſententiam exequuntur, ut carnifex, & qui ad ejuſmodi executionem conferunt, puta ſatellites, qui comitantur ad defenſionem, cuſtos carceris, qui furcam, ſcalam &c. parant; denique quiſquis damnati accelerat mortem, ut ſi a judice impetret, ne rotæ impoſitus longiori cruciatu torqueatur, ac propterea citius præfocetur: irregularis tamen non foret, qui ex inadver-

tentia, & præter intentionem efficeret, ut mors acceleraretur, puta ſi rogaret judicem, ut reus non duceretur per vicum, ubi ſita eſt domus ejus, & commorantur parentes, proptereaque via brevior aſſumeretur: idem dicendum de ſacerdote, qui cum eo in eadem rheda vectus caſu inſtigaret jumentum: vel qui diceret carnifici: *Non eſt, quod te morte, functus ſum meo officio*; in eis enim caſibus mortis acceleratio eſt præter intentionnem, nec ullus apparet defectus lenitatis.

Probatur reſponſio ex Concilio Lateranenſi IV., refertur que tit. *Ne clerici, vel monachi* cap. *Sententiam*, in quo ſic habetur: *Sententiam ſanguinis nullus clericus, dictet, aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur interſit* ... (nempe auctoritatem præbendo, alias irregularis non fieret, nec peccaret, niſi venialiter ob levitatem materiæ juxta communem ſententiam), *nec quiſquam clericus litteras dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinanda*: & cap. *Sæpe* XXIII q. 8. ſtatuitur, quod *Si quis ſacerdotum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum*: cum autem teſtis ſuo teſtimonio multum conferat ad ſententiam ſanguinis, omnium Canoniſtarum judicio fit irregularis, morte ſecuta: unde S. Th. 2. 2. q. 70. art. 1.: *Secundum juris ordinem*, inquit, *compelli non poſſunt clerici ad ferendum teſtimonium in cauſa ſanguinis*.

Nec dicas in laudatis canonibus ſermonem non eſſe de laicis, ſed de clericis dumtaxat; namque clerici ideo dicuntur irregulares in recenſitis caſibus, quia proxime cooperantur morti, aut mutilationi: atqui in omnium ſententia quiſquis ſive clericus, ſive laicus, ſic cooperatus in cauſa ſanguinis eſt irregularis: laicus quidem ex ſolo defectu lenitatis, utpote qui non peccet ſic cooperando; clericus vero, ſi ſit beneficiarius, aut aliquo majori ordine inſignitus, præter irregularitatem, quam incurrit, gravioris peccati reus efficitur, utpote tranſgreſſor legis eccleſiaſticæ in materia gravi.

Dixi accuſatorem proxime ad mortem concurrere, ſi petat vindictam, quia ſi petat ſolum ſatisfactionem; nec fit irregularis, nec peccat, etiamſi ſit clericus; ſic enim ſtatuitur cap. *Prælati* tit. *De homicidio* in

ſexto:

ſexto: *Prælatis, vel clericis quibuſcumque, qui de laicis ſui malefactoribus querelam penes ſæcularem judicem deponentes petunt emendam ſibi fieri, & provideri ne contra eos talia de cætero præſumantur, proteſtando expreſſe quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet, quamvis alias in tali caſu de jure debeat pœna ſanguinis irrogari... alioquin ſi Prælati, aut clerici propter metum hujuſmodi, quia judex ad pœnam ſanguinis poſſet procedere, de ſuis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona libere deprædandi*: præiverat Innocentius III. cap. *Poſtulaſti* extra *De homicidio voluntario*: porro in hoc decreto tria obſervant Canoniſtæ: 1. clericum accuſatorem expreſſe debere teſtari, quod ad vindictam non intendat, alioquin foret irregularis: 2. clericum accuſantem de injuria illata perſonis extraneis, ſecuta mutilatione, vel morte, fieri irregularem: dico, *perſonis extraneis*, quia ſi agatur de damno ſuis propinquis, vel domeſticis, vel ſuæ Eccleſiæ illato, aut alicui ſub ejus protectione exiſtenti, Avila, & alii benemulti exiſtimant, clericum poſſe acuſare abſque periculo irregularitatis: 3. vindictam, quæ prævidetur ſecutura, debere eſſe juſtam; qui enim per calumniam accuſaret, irregularis foret, non tam ex defectu lenitatis, quam ex delicto homicidii.

R. 2. Ex uſu in Galliis recepto teſtes in cauſa ſanguinis non cenſentur cauſæ proximæ, ideoque clerici, & religioſi compelluntur regia ſanctione anni 1670. tit. 6. ad teſtimonium ferendum in quavis cauſa etiam ſanguinis; ſic enim habetur: „ Omnes, qui forte vocabuntur, aut audiantur tamquam teſtes, vel ut repetant teſtimonium, vel ut ſe cum reo componant, tenebuntur vadimonium obire, ut in jus vocationi ſatisfaciant; eccleſiaſtici quoque mulcta ad id digentur, pro cujus ſolutione bona eorum temporalia licebit occupare: ſuperioribus quoque regularibus mandandum erit, ut ſuos Religioſes jubeant hujuſmodi vadimonium obire ſub pœna obſignationis bonorum temporalium ad ipſos ſpectantium, & ſuſpenſionis privilegiorum iiſdem per nos conceſſorum."

Ex dictis ſequitur, irregulares non eſſe 1. clericos,

eos, qui habentes juriſdictionem temporalem officialibus ſuis mandant, ut de homicidio, aut alio crimine inquirant, etiamſi pœna capitis inde ſequatur: 2. concionatores, qui invehuntur in ſcandala publica, & prædicant judices teneri purgare rempublicam hominibus perditis: 3. confeſſarios, qui obligant reum ad confitendum crimen, de quo juridice interrogatur 5. aut declarant magiſtratibus, non poſſe ſe illos abſolvere, niſi comprimant ſcandala, licet morte punienda: juriſperitos, ſive Theologos, qui interrogantibus reſpondent, leges eos morte damnare, qui commiſerint hoc, vel illud crimen: non debent tamen determinate reſpondere, reum, de quo ſpeciatim interrogantur, eſſe morte plectendum: & ratio eſt, quia dum generatim aperiunt, quid ferat jus, non magis concurrunt ad mortem, quam qui condidit legem, quem omnes Theologi, & Canoniſtæ eximunt ab irregularitate; contra vero, cum pronunciat, hunc reum eſſe morte puniendum, non ſecus ac ipſe accuſator, advocatus, & judex proxime concurrit ad mortem.

Quin Sambovius adhærens uſui in Galliis recepto contra communem ſententiam Theologorum, & Canoniſtarum Ciſmontanorum docet tomo 2. reſolutione 20., ſacerdotem, qui judici indicavit, ubi fur lateret, qui poſtea ſuſpendio enecatus eſt, non eſſe irregularem; & reſolutione 56. irregularitatem non contraxiſſe parochum, qui homicidam detinuit, & tradidit judici, a quo poſtea morti addictus eſt, addit inſuper, accuſatorem in regno non teneri ad vitandam irregularitatem conteſtando denuntiare, ut præſcribitur cit. cap. *Prælatis*, ſe non intendere mortem, aut mutilationem, cum juxta mores gallicos non poſſit accuſare pro vindicta; ſoliuſque ſit procuratoris fiſcalis, aut regii vindictam expetere.

Q. 5. *Medici, & chirurgi ſunt ne irregulares?*

R. Minime, etiamſi ſecundum artis ſuæ regulas membrum truncaverint, quia in medicis curationibus nullus cernitur defectus lenitatis, quin elucet charitas, & miſericordia.

Dixi, *ſecundum artis ſuæ regulas*, quia conſtat omnes, medicum, vel chirurgum irregularem eſſe ex delicto, quando ejus culpa æger interiit, vel contra artis re-

gu-

gulas truncatus eſt: in dubio autem, an adhibita fuerit neceſſaria diligentia, medicus, vel chirurgus debet ſe gerere ut irregularem c. *Significaſtis* 2. t. *De homicidio*.

Q. 6. *Clericus beneficiarius, vel aliquo majori ordine inſignitus ſit ne irregularis exercendo artem medicam.*

R. Graviter peccat, ſi exerceat chirurgiæ artem adurendo, vel incidendo, quia hujuſmodi curationes ipſi expreſſe prohibentur a Conc. Later. IV. cap. „ Sententiam tit. „ Ne clerici, vel monachi, " in quo ſic habetur: „ Nec ullam chirurgiæ artem ſubdiaconus, diaconus, vel ſacerdos exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit: & c. Tua nos tit. De homicidio Innocen. III. interrogatus pro quodam monacho ſacerdote, qui ferro tumorem in gutture mulieris aperuerat, ſic reſpondet, „ Licet ipſe monachus multum deliquerit alienum officium uſurpando, quod ſibi minime congruebat; ſi tamen cauſa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemque ſtuduit, quam debuit, diligentiam adhibere, non eſt ex eo, quod per culpam mulieris contra conſilium ejus accidit, adeo reprobandus, quod poſt ſatisfactionem condignam cum eo miſericorditer non agi poſſit, ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda eſt ei ſacerdotalis ordinis executio de rigore: „ in qua reſponſione notandum eſt, 1. ſacerdotem peccaſſe uſurpando alienum officium, ideoque pœnitentiæ addicendum, & ſatisfactionem ab eo exigendam; 2. fore irregularem, ſi ſatis non fuit peritus, vel ſi omnem diligentiam non adhibuerit; 3. non judicandum eſſe irregularem, ſi abſque ejus culpa, etiam leviſſima, obierit illa mulier: ex eo autem conſtat, ſacerdotem illum ab omni culpa fuiſſe immunem, quod cum mulierem monuiſſet, ne vento ſe exponeret, ipſa mandatum contempſerit, proptereaque magna copia ſanguinis ex vulnere effluxerit, & mulier extremum diem clauſerit.

Dixi, *ſi exerceat chirurgiæ artem adurendo, vel incidendo*, quia medicina generatim prohibita non eſt clericis etiam ſacerdotibus; ſed ea tantum, quæ fit cum aduſtione, vel inciſione, citra quam ſacerdotes licite, ac honeſte medicinam exercere poſſunt pietatis cauſa, modo tamen id caute, ac ſobrie præſtent:

caute quidem, ne caſtitas, & nominis exiſtimatio in diſcrimen veniant ex frequentiori cum mulieribus conſuetudine; & curatione quorundam morborum, qui pudicos oculos offendunt, & mentem inquinant, ſobrie etiam, ne ejuſmodi operibus nimis indulgeant, quaſi autem medicam profiteantur; ſed iis ſolum vacent ex neceſſitate, ubi deſunt medici, ad ſublevandos pauperes, quia, ut advertunt Navarrus enchir, c. 26., & Avila parte 7. diſp. 6. ſect. 1. dub. 10. can. *Multa* 1. *Ne clerici*, *vel monachi*, prohibentur clerici implicare ſe negotiis ſecularibus: *Ecce talia, & his ſimilia*, inquit Conc. Moguntinum, quo refertur ille canon, „ miniſtris altaris Domini, necnon monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apoſtolus: " Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.

Q. 7. *Qui pugnant in bello incurrunt ne irregularitatem?*

R. 1. Si bellum ſit injuſtum, & aliquis in eo ceciderit, incurrunt, etiamſi propria manu non occiderint, nec mutilaverint, quia ſunt cauſæ ſaltem morales homicidii injuſti, quatenus homicidias adjuvarunt, aut ſaltem præſentia ſua audaciores effecere.

R. 2. Si bellum ſit juſtum, & certi ſint, quod neminem propria manu interfecerint, aut mutilaverint, non ſunt irregulares ſecundum communem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam; ſecus ſi ea de re dubitent: utraque reſponſionis pars colligitur ex c. *Petitio* tit. *De homicidio*, in quo Honorius III. ſacerdotem, qui contra ſacracenos pugnaverat, irregularem pronuntiat, ſi ei conſtet ſe aliquem propria manu interfeciſſe; in dubio autem vel eum a ſacris miniſteriis abſtinere: verba Pontificis ſunt: „ mandamus, quatenus ſi de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordeat, a miniſterio altaris abſtineas, reverenter, cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quam temere celebrare: ergo qui certus eſt, ſe in bello juſto non polluiſſe manus ſuas ſanguine proximi, irregularis non eſt: nec audiendi ſunt, quos expeditionarios vocant, dum ſuadere conantur nullo fundamento nixi, niſi propriæ cupiditatis, indigere diſpenſatione ſummi Pontificis, quiſquis tulerit arma in bello juſto.

Q. 8.

Q. 8. *Quare Eccleſia propter defectum lenitatis removet ab ordinibus, & a ſacris miniſteriis?*

R. Quia manſuetudo eſt character ſacerdotii Chriſti, qui a Patre tamquam agnus miſſus eſt, & ipſe miniſtros ſuos miſit ſicut oves in medio luporum, quos patientia ſua, & ſuaviſſimis moribus in agnos converterunt; quippe damnavit Luc. 9. præpoſterum zelum Jacobi, & Joannis, quo Samaritanorum vindictam expetebant; *Neſcitis*, inquit, *cujus ſpiritus eſtis*: vultis imitari zelum Eliæ, qui agebatur ſpiritu ſeveritatis, & juſtitiæ; ſed neſcitis hunc ſpiritum non eſſe meum: *Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*, hoc eſt, interprete S. Auguſt., peccatum damno, & hominem ſalvo: unde Eccleſia ſemper judicavit nimis indecens fore, ſi ſacerdotes, qui quotidie in ſacrificio fundunt ſanguinem Agni immaculati melius loquentem, quam Abel Heb. 12., utpote miſericordiam de terra clamantem, non vindictam, cujuſquam mortem, aut mutilationem intenderent: Ithacium Epiſcopum IV. ſæculo depoſuit in Concilio Trevirenſi, eo quod, ipſo agente, Maximus imperator Priſcillianum nefandum hæreſiarcham morti addixiſſet, & Epiſcopos ipſi adhærentes, qui Ithaciani dicti ſunt, a communione ſua removit.

§. X. *De irregularitate ex delicto homicidii.*

NOmine homicidii intelligitur injuſta hominis percuſſio, aut mutilatio; neque enim homicidas dicimus judices, qui peſtiferos homines e medio tollunt; ſed eos dumtaxat, qui ſunt cauſa injuſta mortis, aut mutilationis, quod cum variis modis contingere poſſit.

Q. *Quotuplex eſt homicidium?*

R. Duplex: ſcilicet voluntarium, & caſuale.

Voluntarium dicitur, quod directe intenditur vel in ſe, vel in cauſa adeo cum effectu conjuncta, ut reputetur quis voluiſſe effectum eo ipſo, quo voluit cauſam, ex qua prævidit mortem ſecuturam, v. g. illius mortem intendiſſe, cui venenum propinare voluit.

Caſuale eſt illud, quod præter intentionem agentis

accidit, ut ſi quis intendens leviter percutere, manu tamen fallente, graviter vulneravit, & occidit.

Q. 2. *Quotuplex eſt homicidium caſuale?*

R. Duplex, purum, & mixtum.

Homicidium pure caſuale eſt illud, quod neque in ſe, neque in ſua cauſa fuit intentum, nec præviſum, ſed omnino accidit præter intentionem agentis: exemplum habes c. *Exhibita* t. *De homicidio*, ubi ſermo eſt de clerico, qui cum in ætate puerili luderet cum coetaneis, in unum ex iis lapidem projecit incaſſo ictu, & ſine animo lædendi, ſed terrorem dumtaxat incutiendi; attamen fugiens ille corruit, & ex lapſu graviter vulneratus expiravit.

Et cap. *Joannes* eodem titulo, ſacerdote pulſante campanas ad convocandam plebem, cadens tintinabulum puerum interfecit: de iis autem conſultus Honorius III. reſpondet, nec clericum arcendum ab ordinibus, nec ſacerdotem removendum a ſacro miniſterio, quia nihil debet ipſis imputari propter caſus fortuitos non præviſos, maxime cum ſacerdos ille vacaret rei licitæ: in qua reſponſione duo obſerva: primum, ut homicidium ſit pure caſuale, neceſſe eſt, ut prævideri nec potuerit, nec debuit; ſi enim prævideri potuit, aut debuit homicidium, non erit pure caſuale ſed mixtum, ut ſi quis lapidem per feneſtram projecerit, quo percuſſus, qui per vicum ſatis frequentatum gradiebatur, interiit: ſecundum, ut vacet quis rei licitæ; ſi enim ſit illicita, & periculoſa, & præter intentionem quempiam occidat, v. g. ſi clericus, dum venaretur, occidit hominem, cum feram putaret occidere, homicidium illud non eſt pure caſuale, ſed mixtum, quia venatio, quæ fit cum armis, clericis eſt illicita, & periculoſa.

Homicidium mixtum dicitur, quando quis nec mortem, aut mutilationem intendit, nec ſecuturam prævidit; ſed vel debitam diligentiam non adhibuit, ne mors contingeret, vel opus periculoſum ſuſcepit temere, quia ſatis peritus non eſt, aut quia id ipſi eſt prohibitum: unde mors ſecuta partim eſt caſualis, quia ab agente non eſt intenta; partim voluntaria, nempe in cauſa; libere enim voluit aut omittere diligentiam debitam, aut ſuſcipere opus, cum eſſet

im-

imperitus, aut ſi peritus contra Eccleſiæ interdictum ſubire interficiendi periculum.

Q. 3. *Homicidium, ſive voluntarium, ſive caſuale, inducit ne irregularitatem?*

R. 1. Certum eſt ex quam plurimis canonibus, homicidium voluntarium inducere irregularitate: cap. *Clericum* diſt. 50. ſic habet Nicolaus I.: *Clericum, qui Paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquiſito; homicida enim eſt*: cap. *Si quis*, quod eſt Martini Bracharenſis eadem diſt.: „Si homicidii aut facto, aut præcepto; aut conſilio, aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit... dejiciatur; *& cap.* Miror *Ibidem*: Miror; *inquit Joannes VII.*, minus doctam ſcientiam tuam, ſacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in ſacerdotio miniſtrare: imo, quod ineptius eſt, nobis perſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum, quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus tale quid exiſtimaret vel poſt quantumcumque pœnitentiam concedendum, cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contrarium.“

Quibus verbis declarat ſumm. Pont., nequidem Sedem Apoſtol. diſpenſare in irregularitate ex homicidio voluntario: hinc Conc. Trid. ubi permittit Epiſ. diſpenſare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excipit eam, quæ oritur ex homicidio voluntario, ſoletque ſummus Pontifex hanc gratiam denegare.

Reſpond. 2. Non minus certum eſt, irregularitatem contrahi ex homicidio caſuali mixto; probatur ex variis canonibus tit. *De homicidio voluntario, & caſuali*: cap. *Presbyterum* Alexander III. irregularem dicit presbyterum, qui diſciplinæ cauſa puerum ita percuſſit in capite; ut poſt aliquot dies interierit, quia licet cum graviter vulnerare non intenderet, modum tamen, & diligentiam neceſſariam non adhibuit: idem ſtatuit cap. *Continebatur* de diacono, qui, cum luderet, non depoſuit falcem, qua laicus colludens forte confoſſus fuerat: Clemens quoque III. cap. *Ad audientiam* irregularem declarat presbyterum, qui volens corrigere quemdam de familia ſua arripuit cingulum, cui cultellus adhærens, & e vagina egreſſus percuſſit puerum; & ratio eſt, quia ejuſmodi homicidia

mixta, voluntaria ſunt ſaltem in cauſa, quatenus agens voluntarie non adhibuit diligentiam neceſſariam ad vitandum homicidium.

Reſp. 3. Non contrahitur irregularitas ex homicidio pure caſuali, niſi quis vacaverit rei illicitæ, & periculoſæ: probatur tum ex cap. *Exhibita*, & cap. *Joannes* ſupra laudatis; tum ex cap. *Cum dilectus*, cap. *Ex litteris* eodem tit. *De homicidio*, ubi Innocentius III. reſpondet, non imputandum homicidium caſuale presbytero, qui rei licitæ vacabat, omni diligentia adhibita: ita etiam cenſuit Gregorius IX. cap. *Quidem* eodem tit., ubi ſic pronuntiat: *Attendentes igitur, quod ſacerdos ipſe dabat operam licite rei, ſtuduit, etiam, quam debuit: diligentiam adhibere; circumſtantibus, quibus periculum imminebat, ita tempeſtive, & alta voce præmonitis, quod & intelligere, & fugere poterant, inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod ob hanc cauſam, vel quia omnes caſus fortuitos, qui prævideri non poſſunt, forſitan non prævidit, non debet quoad officium, vel beneficium impediri.*

Dixi, *niſi quis vacaverit rei illicitæ, & periculoſæ*, quia ut homicidium non imputetur ei, qui fuit cauſa per accidens, canones ſemper requirunt duas conditiones: primam, ut omnem diligentiam adhibuerit; ſecundam, ut vacaverit rei licitæ: *Attendente*, inquit Gregorius IX. mox laudatus, *quod ſacerdos ipſe dabat operam licitæ rei; ſtuduit etiam, quam debuit, diligentiam adhibere*: & Bonifacius VIII. cap. *Is*, *qui* tit. *de homicidio* in ſexto ſic pronuntiant: *Is, qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat, cum mandando* IN CULPA *fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare.*

Addidi, *& periculoſæ*, quia plures Theologi, & Canoniſtæ cenſent, eum non eſſe irregularem ob homicidium pure caſuale, ſi res illicita, cui vacabat, nullatenus fuerit periculoſa, & debitam diligentiam adhibuerit; cum homicidium illud non modo ſit voluntarium, nequidem in cauſa, utpote quæ ex ſe homicidium inferre nequeat: hanc ſententiam confirmat Avila diſp. 6. ſect. 1. de homicidio caſuali ex nonnul-

lis

lis abſurdis, quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia; 1. ſupponit duos pulſare campanas omni diligentia adhibita: alterum in loco interdicto, ac propterea illicite; alterum in loco non interdicto, & ideo licite, cadant nihilominus capanæ, & aliquos interficiant, quis primum dicet irregularem, ſecundum vero minime? illud tamen ſequitur ex oppoſita ſententia: 2. duo cædant arborem, alter die feſto, alter die profeſto; & aliqui ex arborum caſu opprimantur abſque ulla cædentium negligentia; in oppoſita ſententia primus erit irregularis, quia vacabat rei illicitæ; ſecundus vero minime, utpote qui incumberet operi licito: atqui ejuſmodi pronuntiatum eſt prorſus abſurdum, cum opus ſervile non prohibeatur die feſto propter homicidii periculum, ſicut prohibetur clericis aduſtio, vel inciſio, quæ ex ſe mortem, mutilationem inferre poteſt: unde cum clericus voluntarie adurendo, vel incidendo ſe periculo exponat, merito illi imputatur mors, vel mutilatio inde ſecuta, quamlibet peritiam, & diligentiam adhibuerit: attamen Innocentius III. mortem mulieris non imputat monacho, qui vulnus in ejus gutture aperuerat, quia mors ſecuta non eſt ex illa curatione, licet periculoſa; ſed ex temeritate ejuſdem mulieris, quæ contra conſilium monachi vento ſe expoſuerat.

Q. 4. *Quæ debet eſſe negligentia, contrahatur irregularitas ex homicidio caſuali?*

R. 1. Satis eſt ad incurrendam irregularitatem ex homicidio caſuali, quod opus fuerit prohibitum, & periculoſum, quia eo ipſo cenſetur neglexiſſe, quo contra præceptum voluntarie ſe expoſuit periculo occidendi, vel mutilandi; patet ex precedenti reſponſione.

R. Si opus fuit licitum, non contrahitur irregularitas, niſi ex negligentia gravi ac mortali, quia cum irregularitas ex delicto ſit gravis pœna, gravem quoque culpam ſupponit; colligiturque ex c. *Quaſitum* t. 38. *De pænit. & remiſſ.* ubi Clemens III. reſpondet, ſacerdotes quoſdam ab altari perpetuo removendos, ſi homicidium caſu acciderit ipſis ſtudioſe negligentibus; ſecus, ſi ex leviori incuria: merito tamen monet Avila poſt Henriquez diſp. 6. qu. 1. dub. 11. conclus. 3. negligentiam, quæ ſecundum ſe ſpectata eſſet

ſet venialis, attentis circumſtantiis cenſeri gravem, ut innuunt textus ſupra laudati, ubi ſummi Pontifices pronuntiant, irregularitatem ex homicidio caſuali propter negligentiam, quæ, licet in ſe levis videretur, ratione tamen periculi, in quo verſabatur actio, gravis judicatur.

Ergo irregularis non eſt, 1. qui volvit infirmum, ut commodius quieſcat, vel bona fide ei præbet cibum, unde mors caſu acceleratur, quia in hujuſmodi actionibus non deprehenditur culpa, niſi admodum levis; ſecus, ſi contra prohibitionem medicis cibus fuiſſet ſubminiſtratus.

2. Qui in caſu neceſſitatis, ut ſaluti totius corporis conſuleret, membrum gangrena vitiatum amputavit cundum regulas artis; unde tamen, febri ſe ſupervenien- te, mors ſecuta eſt, quia in illo opere non deprehenditur culpa, nec arguitur defectus lenitatis, quia ejuſmodi mutilatio non tendit ad vitæ imminutionem, ſed ad conſervationem totius: graviter quidem peccaret clericus ſacris ordinibus initiatus, qui abſque neceſſitate alienum uſurparet officium; ſed irregularis non fieret, ſi mors non ſequeretur.

Q. 5. *Pueri, & ebrii incurrunt ne irregularitatem, ſi occidant, aut mutilent?*

R. 1. Pueri ante ſeptennium non incurrunt ex Clementina tit. *Hæreticis* c. unico, *Si furioſus*, in quo ſic habetur: *Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit*: infans autem dicitur minor ſeptennio, etiamſi dubitetur, num habeat ſufficientem uſum rationis ad peccandum mortaliter, quia lex generaliter excipit illam ætatem: major eſt difficultas, ſi dubium ſit circa puerum ſeptennio majorem: affirmat Oſtienſis, ejuſmodi eſſe irregularem; negat vero Avila diſp. 6. ſect. 1. dub. 13.

R. 2. Circa ebrium Henriquez, & Avila citato loco exiſtimant ſic diſtinguendum: vel ante ebrietatem prævidit, aut prævidere debuit occidendi periculum, cui ſe exponebat, utpote qui expertus ſit ſe per ebrietatem furioſum reddi; vel prævidere non potuit: ſi primum; procul dubio irregularitatem incurrit, ſi occidat, quia homicidium illud eſt voluntarium ſaltem in cauſa: ſi ſecundum, irregularis non eſt, quia homi-

micidium involuntarium tum in ſe, tum in cauſa: ſed præferenda videtur ſententia Covaruviæ in c. *Si furioſus*, & aliorum, qui ebrium ebrietate culpabili abſolute pronuntiat irregularem, ſi occidat; tum quia in laudato cap. *Si furioſus* non annumeratur inter eos, qui licet percuſſerint, non ſunt irregulares; tum quia in foro exteriori damnaretur, ut homicida; tum quia vacans rei illicitæ, & periculoſæ, ſecuto homicidio, fit irregularis: atqui ebrietas eſt res illicita, & periculoſa: ergo.

Dixi, *ebrietate culpabili*, quia ſi contigerit abſque culpa, utpote quæ prævideri non potuerit, ut in Patriarcha Noe, ebrius percuſſor irregularis non eſt, cum homicidium nec in ſe, nec in cauſa fuerit voluntarium.

Supereſt difficultas elucidanda, utrum qui ob ſui, vel parentis, vel bonorum fortunæ, ac famæ, ſeu honoris defenſionem occidit, irregularitatem contrahat: verum huic difficultati jam fecimus ſatis tractatu de Juſtitia, & Jure cap. 9. §. 3.

§. XI. *De irregularitate ex iteratione ſacramenti, & ex hæreſi.*

Q. 1. Ex *cujus ſacramenti iteratione contrahitur irregularitas?*

R. Ex iteratione baptiſmi, propter quam rebaptizati, & rebaptizantes ſunt irregulares: de rebaptizatis expreſſum eſt caput *Confirmando*, quod ex Concilio V. Carthaginenſi refertur diſt. 50. his verbis: *Neque unquam permittendum eſt, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur* &c. *Qui bis* d. 4. de conſecratione: *Qui bis ignoranter baptizati ſunt, non indigent pro eo pœnitere, niſi quod ſecundum canones ordinari non poſſunt, niſi magna aliqua neceſſitas exigat*: de rebaptizantibus habetur can. 47. Apoſtolorum, & cap. *Ex litterarum* tit. *De Apoſtatis*, ubi Alexander III. Acolythum, qui rebaptizanti publice miniſtravit, repellit ab ordinibus.

Q. 2. *Incurritur ne irregularitas ex iteratione confirmationis & ordinis?*

R. Minime, quia ejuſmodi irregularitas nullibi reperitur expreſſa in Jure.

Qu.

Q. 3. *Quare iregularitatis pœna imponitur propter iterationem baptiſmi potius, quam aliorum ſacramentorum?*

R. Propter reprimendam Donatiſtarum, & aliorum rebaptizantium hæreſim, quæ diu turbavit Eccleſiam, ut retulimus tractatu de ſacramentis in Genere c. 14. & ad ſopiendam ejuſmodi controverſiam varia celebrata ſunt Concilia, plures ſanciti ſunt canones, ac iterato decretæ pœnæ adverſus contumaces tum rebaptizantes, tum rebaptizatos: cum autem non ita ferveret controverſia circa ſacramenta confirmationis, & ordinis, ut obſervavimus citato cap. 14., mirum non eſt, quod antiqui canones non ita expreſſe definierint pro hujuſmodi ſacramentis, nec ſimilem pœnam decreverint adverſus ea iterantes.

Dices. Eſt regula juris: ubi eſt eadem ratio, eſt eadem juris diſpoſitio: atqui eadem eſt ratio prohibendi iterationem confirmationis, & ordinis, ac baptiſmi, nempe character, quem tria illa ſacramenta imprimunt: ergo diſpontio juris eadem pœna afficit iterantes illa ſacramenta.

Diſt. maj.: ubi eſt eadem ratio, & eædem circumſtantiæ, concedo; eadem ratio, & diverſæ circumſtantiæ, nego maj. Porro cum præcipua controverſia verſaretur circa baptiſmum, nec hæretici acquieſcerent Eccleſiæ definitioni, operæ pretium fuit ſeverioribus pœnis contumaces reprimere; ſopita autem illa controverſia quievit Eccleſia, nec opus habuit animadvertere in eos, qui contumaciter contenderent iterandam confirmationem, aut ordinationem.

Ex his patet, non eſſe irregulares pueros, qui per ludum rebaptizant, cum animo hæretico id non faciant, ſed ritum baptiſmi ſolum exhibere intendant: idem ſentiendum de iis, qui ſub conditione ſive expreſſa, ſive tacita baptiſmum iterant, utpote qui ſupplere dumtaxat velint, quod timent non eſſe peractum: ſed dubium illud debet eſſe grave, ac prudens; qui enim ſub conditione rebaptizat, quando nulla eſt dubitandi ratio, præterquamquod peccat, plures, ut Soto, Cordubenſis, docent incurrere irregularitatem; quod tamen merito refellit Avila, quia ſic rebaptizans non intendit iterare baptiſmum juxta ritum Eccleſiæ collatum.

Q. 4. *Qui ex hæreſi redeunt, manent ne irregulares?*

R. Jure communi manent irregulares tam ipſi, quam eorum fautores, & filii uſque ad ſecundam generationem: ita habetur cap. *Quicumque* §. *Hæretici* tit. *De hæreticis* in ſexto; eadem pœna decernitur adverſus Apoſtatas diſt. 50. cap. *Presbyteros*, quod refertur ex Concil. Ancyrano.

Dixi, *jure communi*, quia in Gallia, ut jam monuimus, hæretici ad fidem converſi non habentur, ut irregulares, multo minus eorum filii, & abſque diſpenſatione promoventur tum ad ordines tum ad beneficia.

§. XII. *De irregularitate ex delicto in receptione, & uſu ordinis.*

Q. 1. *Quinam incurrunt irregularitatem ex delicto in receptione ordinis?*

R. Incurrunt

1. Qui furtive ordinantur, hoc eſt qui fraudulenter examen effugerunt, nec alias fuerunt approbati, aut admiſſi: ita decrevit Alexander III. cap. *Veniens* tit. *De eo, qui furtive*: *Reſpondemus*, inquit, *quod ſi non fuit ... ſub anathematis interminatione prohibitus, ut ipſe in promotione ipſius ad ſacerdotale officium condigna ſatisfactione impoſita, niſi alia impediant, pro arbitrio diſpenſes*: ſi ergo diſpenſatione indiget, impedimentum contraxerat: pergit vero Pontifex: *Si vero interminatio anathematis ſuper hoc facta eſt, moneas eum, ut in aliquo Monaſterio, ſeu canonica habitum ſuſcipiat regularem ... alioquin nulla ratione concedimus, eum ad ſacerdotalem ordinem promoveri*: atqui juxta Pontificalem Romanum archidiaconus ante ordinationem ex mandato Epiſcopi monet ſub excommunicationis pœna: *Ne quis non deſcriptus, examinatus, approbatus, & nominatus ullo pacto audeat ad ſuſcipiendos ordines accedere.*

2. Qui majori excommunicatione ligati ordinem ſacrum ſuſcipiunt: probatur ex cap. *Cum illorum* tit. *De ſententia excommunicationis*, in quo ſic habet Innocentius III.: *Nonnulli eccleſiaſticam ſententiam negligentes in excommunicatione poſiti eccleſiaſticos ordines accipere non formidant ... circa quos credimus diſtinguendum,*

dum, quod tales vel ſciunt excommunicationis ſe vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in lata ſententia canonem inciderunt; vel factum quidem ſcientes juris ignari, neſciunt exinde ſe teneri: primo ſi fuerint ſaculares clerici, a ſuſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos; in reliquis caſibus (ſcilicet ignorantiæ facti, ſive juris) *tam Archiepiſcopi, quam Epiſcopi, abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali diſpenſandi facultatem ſe noverint non habere*: ſed Concilium Tridentinum Epiſcopis diſpenſandi facultatem conceſſit, ut dicetur §. ſeq.

Dico 1. *excommunicatione legati*, non vero ſuſpenſione, aut interdicto; tum quia in laudato c. *Cum illorum* de ſolis excommunicatis ſermo eſt; tum quia ſuſpenſio non privat receptione ſacramentorum, ſed ſolum ordinis exercitio.

Major eſt difficultas de interdicto, cum privet receptione ſacramentorum, quæ non ſunt neceſſaria ad ſalutem, ut ordinatio; proptereaque Navarrus, Henriquez, & Avila affirmant, interdictum fieri irregularem receptione ordinis ſacri: contra vero negant Suarez diſp. 31. ſect. 3. n. 20. Bonacina diſp. 5. de interdicto puncto 7. n. 14. & alii, tum quia ejuſmodi pœna in nullo jure reperitur; tum quia non quælibet violatio cenſuræ inducit irregularitatem, ſed ea tantum, quæ fit per exercitium ordinis; qui enim tempore interdicti pulſat campanas, intereſt divinis Officiis, licet violet interdictum, in omnium tamen ſententia non contrahit irregularitatem.

Quidquid ſit, extra controverſiam eſt, eum, qui ſuſpenſus, aut interdictus recipit ordinem ſacrum, irregularem fore, ſi exerceat officium ordinis ſic ſuſcepti, quia ordinatio cenſuram, quæ præceſſerat, non delet: unde concludit Avila, presbyterum recens inauguratum fieri irregularem concelebrando cum Epiſcopo, ſubdiaconum ſolemniter legendo epiſtolam, diaconum ſimiliter legendo evangelium, ſi cenſura irretiti ordinem receperint.

Dixi 2. *majori excommunicatione*, quia minori excommunicatione ligatus, licet celebrando graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, ut expreſſe habetur c. *Si celebrat* tit. *De clerico excommu-*

nicata, ex quo textu Theologi, & Canoniſtæ communiter colligunt, cum multo minus ejuſmodi notam incurrere, ſi ordinem ſacrum recipiat.

Dixi 3. *Ordinem ſacrum*, quia non ita certum eſt, an excommunicatus majori excommunicatione fiat irregularis receptione minimorum ordinum; negant enim Soto d. 25. q.1. ar. 3. Navarrus conſil. 28. de ſententia excommunicationis, Avila 7. parte diſp.9. ſect.2. dub.6., quia ejuſmodi pœna non eſt in jure expreſſa: affirmant vero Sylveſter verb. *irregularitas*, Henriquez, & alii.

Q. 2. *Quando incurritur irregularitas ex illicito uſus ordinis?*

R. Duobus in caſibus.

Primus, quando clericus temere uſurpat, ac ſolemniter exercet officium proprium ordinis ſacri, quem non habet: probatur ex cap. *Si quis* tit. *De clerico non ordinato miniſtrante*: *Si quis baptizaverit*, inquit Hormiſdas, *aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Eccleſia, & nunquam ordinetur*: eandem pœnam decernit Urbanus III. c. *Ex litteris* eodem titulo adverſus diaconum, qui miſſarum celebrationem uſurpare præſumpſerat.

Dixi 1. *clericus*, quia nonnulli cenſent, laicum ſic miniſtrantem non fieri irregularem, ſed oppoſita ſententia eſt communior, & conformior laudato capiti *Si quis*, ubi ſummus Pontifex abſolute loquitur de quolibet uſurpantem officium ordinis, quem non habet.

Dixi 2. *temere*; ſi quis enim ex inadvertentia, ſive ex ignorantia probabili, vel in caſu neceſſitatis, puta ad vitandum ſcandalum, officium ordinis peragat, non fit irregularis, quia cum hæc irregularitas ſit ex delicto, & pœna gravis, non contrahitur, niſi per grave peccatum: hinc diaconus, qui ex mandato Epiſcopi, vel presbyteri ſolemniter baptizans ſal benedicit, nec advertit ejuſmodi benedictionem eſſe officium proprium ſacerdotalis ordinis, irregularitatem non contrahit: idem dicendum de ſimplici clerico, qui juſſu ſacerdotis inter miſſarum ſolemnia epiſtolam cantat cum manipulo, quod aſſumpſit ex inadvertentia, vel cum ignorantia, ornamentum illud eſſe ſubdiaconi proprium.

Dixi

Dixi 3. *ordinis*, quia per actus juriſdictionis non incurritur irregularitas, etiamſi qui illos exerceat, ſit ſuſpenſus ab officio.

Dixi 4. *ordinis ſacri*, quia cum officia minorum ordinum nunc promiſcue exerceantur a laicis, propter eorum exercitium ſuſpenſus, aut excommunicatus irregularitatem non contrahit, niſi in Eccleſiis, ubi juxta decretum Concilii Tridentini reſtituta ſunt officia minorum ordinum, nec exerceri ſolent, niſi ab iis, qui ad hujuſmodi ordines promoti ſunt, ut obſervavimus, ubi de ſuſpenſione.

Ergo clericus excommunicatus, aut ſuſpenſus ſine periculo irregularitatis poteſt cum aliis pſallere in choro, quia ejuſmodi officium non eſt ordinis ſacri: ſecus ſentiendum eſſet, ſi ſolemniter præeſſet choro, collectam decantaret præmiſſo *Dominus vobiſcum*, quia ejuſmodi officium eſt proprium ordinis ſacri: quod ſi verſiculum illum prætermitteret, collectamque recitaret, ut ſolent moniales, officium ordinis ſacri non exerceret, nec proinde irregularis fieret.

Sed quid, ſi ligatus cenſura concionetur?

Irregularem illum pronuntiat Navarrus ench. cap. 27. n. 163.; quia verbi divini miniſterium eſt proprium presbyteri, & diaconi: ſed præferenda videtur oppoſita ſententia Sylveſtri, Henriquez, & Avilæ, quia licet concionandi munus ſolis presbyteris, aut diaconis committatur, ex eo tamen non colligitur eſſe proprium ordinis ſacri; alioquin ſubdiaconus, aut ſimplex clericus, qui ſine Epiſcopi facultate concionatus eſt, eſſet irregularis; quod tamen eſt contra communem hominum opinionem.

Dixi 5. *Solemniter*, quia ſi diaconus, aut presbyter ſuſpenſus ſine ſolemnitate baptizet etiam extra caſum neceſſitatis, quamvis graviter peccet, irregularitatem tamen non incurrit, quia actum ordinis non exercet, cum laici ita baptizare poſſint, & nonnunquam baptizent.

Q. 3. *Diaconus ſolemniter baptizans, aut euchariſtiam diſpenſans incurrit ne irregularitatem?*

R. Si juſſus ab Epiſcopo, vel presbytero ejuſmodi miniſteria peragat, non incurrit; ſecus ſi propria auctoritate: duæ ſunt reſponſionis partes.

Pri-

Prima pars probatur ex dictis de miniſtro baptiſmi, & euchariſtiæ, ubi oſtendimus, diaconum vi ſuæ ordinationis eſſe miniſtrum extraordinarium conferendi baptiſmi, & diſpenſandæ Euchariſtiæ, pateque tum ex uſu priorum ſæculorum, quibus diaconi ſolebant baptiſmum ſolemniter conferre, & euchariſtiam diſpenſare; tum ex ipſo ordinationis ritu, in quo Pontifex inaugurandum diaconum ſic alloquitur: *Diaconum oportet miniſtrare ad altare, baptizare, & prædicare.*

Secunda pars probatur, quia ex S. Epiphanio hæreſi 79. neque diaconis in Eccleſia concreditum eſt, ut aliquod myſterium celebrent, ſed ſolum ut adminiſtrent, dum celebratur; diaconus igitur a Chriſto inſtitutus eſt tanquam miniſter Epiſcopi, ac preſbyteri, qui ipſis inſerviat, nihil propria auctoritate præſumat; ſed omnia ex eorum conſilio, & mandato peragat veluti eorum organum, & inſtrumentum, quo primis ſæculis frequentius utebantur ad catechumenos baptiſmo initiandos, & fideles ſacra communione reficiendos, cum ipſi per ſeipſos iſta præſtare non poſſent propter magnum catechumenorum numerum, qui ex ſacro fonte erant regenerandi, & fidelium, qui in ſingulis ſynaxibus euchariſtiam ſub utraque ſpecie recipere ſolebant.

Duo tamen hic ſunt obſervanda.

Primum, Parochus, ſeu presbyter, ſpectata præſenti Eccleſiæ diſciplina, quæ a pluribus ſæculis viget, peccaret, ſi abſque neceſſitate ejuſmodi officia diacono committeret, nec diaconus obtemperare deberet, ſi evidens illi foret, presbyterum ſine cauſa hanc provinciam ſibi demandare; alioquin communicaret ejus peccato; mandatum tamen presbyteri eum ab irregularitate excuſare videretur.

Secundum, diaconus ab Epiſcopo deputatus ad baptizandum ſolemniter, aut euchariſtiam diſpenſandam, prætermittere debet, quæ in ritu illorum ſacramentorum ſunt propria ordinis ſacerdotalis, ut benedictio ſalis in ritu baptiſmi, & benedictio, quæ in diſpenſatione euchariſtiæ bis, aut ter fundi ſolet ſuper communicantes, 1. cum facta publica confeſſione, miniſter ad eos converſus dicit: *Indulgentiam, & ab-*

ad abſolutionem &c.; 2. cum expleto ritu ait, *Benedictio Dei omnipotentis &c.*; 3. cum viaticum defertur ad infirmum, miniſter cum ſacra Pyxide benedicere ſolet tum infirmum, tum aſtantes: omnis autem ſolemnis benedictio ad ſolum pertinet ſacerdotem: dico *ſolemnis*; nam communis benedictio menſæ profanæ a quolibet fieri poteſt etiam a laico, ac clerico excommunicato abſque periculo irregularitatis.

Nec dicas, diaconum ſolemniter benedicere cereum paſchalem; non enim ipſe benedicit, ſed ſupponit benedictum a ſacerdote in ipſa benedictione granorum thuris, canticumque lætitiæ ſolummodo decantat in gratiarum actionem, ut expendenti ipſum canticum patebit.

Q. 4. *Diaconus in caſu neceſſitatis, abſente presbytero, poſſet ne ſolemniter baptizare, aut viaticum ad infirmum deferre?*

R. Poſſet: probatur ex c. *Diaconos* d. 93., ubi ſic loquitur Gelaſius ſummus Pontifex: *Abſque Epiſcopo, aut presbytero baptizare non audeant* (diaconi), *niſi prædictis fortaſſis ordinibus longius conſtitutis neceſſitas extrema compellat*: & infra: *Sacri corporis prærogationem ſub conſpectu Pontificis, ſeu presbyteri, niſi his abſentibus, jus non habeant exercendi*; in quem locum ſic habet gloſſa: *Ubi neceſſitas exigit, & presbyter eſt abſens, poteſt diaconus etiam jure ſuo baptizare, & corpus Chriſti erogare infirmis, ſi conſecratum eſt: ſed in Eccleſia in præſentia presbyteri non poteſt, etiamſi neceſſitas exigat, niſi juſſus a presbytero, puta cum multi ſunt, qui indigent baptiſmo, & presbyter non poteſt omnibus ſufficere: ſimiliter ſi multi ſunt, qui volunt accipere corpus Chriſti, nec presbyter ſufficit omnibus*: idipſum fuſe probat Suarez in 3. parte diſp. 23. ſect. 2. de miniſtro baptiſmi, & diſp. 72. ſect. 1. de miniſtro euchariſtiæ: unde mirum nobis videtur, quod plures Theologi morales ſcripſerint, diaconum in illo caſu teneri baptizare abſque ſolemnitate; alioquin eum irregularem pronuntiant.

Q. 5. *Qui celebrat in Eccleſia interdicta, aut polluta, vel in loco profano ſine licentia Epiſcopi incurrit ne irregularitatem?*

R. 1. Incurrit, ſi in Eccleſia interdicta, quia violat cenſuram per actum ordinis ſacri.

R. 2.

R. 2. Licet graviter peccet celebrans in Eccleſia polluta, vel in loco profano abſque licentia Epiſcopi, irregularitatem tamen non incurrit, quia ejuſmodi pœna in nullo jure exprimitur: imo cap. *Is, qui* tit. *De ſententia excommunicationis* in ſexto ſic habet Bonifacius VIII.: *Is, qui in Eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta, vel præſentibus majori excommunicatione nodatis ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen (cum id non ſit expreſſum in jure) laqueum non incurrit*: advertes tamen, quod in clementina c. *Gravis* tit. *De ſententia excommunicationis* decernitur excommunicatio contra dominos temporales, qui tempore interdicti compellunt pulſari campanas, januas Eccleſiæ aperiri, & in iis divina officia celebrari.

Q. 6. *Irregularis exercens aliquod officium ordinis ſacri proprium incurrit ne novam irregularitatem?*

R. Non incurrit, cum ejuſmodi pœna in nullo jure ſit expreſſa: ita Navarrus enchir. c. 27. n. 194., ubi monet, quando in Curia Romana diſpenſatur cum iis, qui celebrarunt in irregularitate, diſpenſari ſolum in ea irregularitate, quam ante celebrationem contraxerant: ergo neceſſe non eſt, ut irregularis exponat quoties celebraverit: qui tamen obſtrictus eſt pluribus irregularitatibus ex diverſis delictis, puta ex homicidio, & ex ordine furtive ſuſcepto, debet exprimere illas ſpecies irregularitatis: ita Suarez diſp. 41 ſect. 3. num. 3., Bonacina diſp. 7. qu. 5. puncto ultimo, & alii.

§. XIII. *De diſpenſatione in irregularitate.*

Q. 1. *QUIS diſpenſare poteſt in irregularitatibus?* Certum eſt ſummum Pontificem poſſe diſpenſare in omnibus irregularitatibus proprie dictis, hoc eſt quas jus canonicum induxit; nam impedimenta naturalia, ut cæcitas mentis, ac corporis, quæ irregularitates improprie dicuntur, non ſunt diſpenſationis materia, cum humana poteſtate tolli nequeant.

Difficultas ſolum eſt, an, & in quibus irregularitatibus juris canonici Epiſcopus habeat diſpenſandi facultatem; quæ ut ſolvatur, meminiſſe inprimis oportet.

tet alias eſſe irregularitates ex defectu, alias ex delicto: his prænotatis, ad propoſitam quæſtionem.

R. 1. Epiſcopus diſpenſare non poteſt in irregularitatibus ex defectu, excepto defectu natalium, & ſacramenti, in quo Epiſcopus poteſt ex dictis diſpenſare ad tonſuram, minores ordines, & beneficia ſimplicia.

Probatur reſponſio, quia omnis irregularitas eſt ex jure communi, ut ſæpius diximus: atqui Epiſcopus diſpenſare non poteſt in jure communi, niſi in caſibus ſpecialiter ipſi conceſſis: porro nullibi apparet conceſſa Epiſcopo diſpenſandi facultas in irregularitatibus ex defectu, niſi circa illegitimos, & bigamos: ergo Epiſcopus diſpenſare non poteſt in irregularitatibus ex defectu: ita omnes Theologi, & Canoniſtæ; ſuadetque univerſalis Eccleſiæ praxis.

R. 2. Epiſcopus jure novo diſpenſare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto, nec ad forum contentioſum deducto, ſola excepta irregularitate ex homicidio voluntario, quantumvis occulto: ita Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform., cujus decretum operæ pretium eſt integrum referre, cum circa illud multa ſint obſervanda: ſic igitur ſtatuit Concilium: *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare, & in quibuſcumque caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari*: hactenus Concil., cujus ſingula verba ſunt ponderanda.

1. Concilium permittit Epiſcopis diſpenſare in irregularitatibus ex delicto, nullatenus vero in iis, quæ ſunt ex defectu.

2. Facultas illa ſpectat ſolos Epiſcopos, non vero alios Prælatos juriſdictionem epiſcopalem habentes: immo Suarez diſp. 41. ſect. 2. negat, facultatem illam extendendam eſſe ad capitulum Sede vacante, ſed Henriquez, Emmanuel, & alii verius affirmant, quia capitulo competunt jura Sedis Epiſcopalis, cum ad regimen diœceſis ſint neceſſaria: ita Avila parte 7. diſp. 10. dub. 6.

3. Concilium reſtringit facultatem ad crimina occul-

culta, quæ non ſunt deducta ad forum contentioſum: nomine autem occultorum criminum plures Ciſmontani intelligunt crimina, quæ probari nequeunt: unde in eorum ſententia Epiſcopus diſpenſare non poteſt in crimine coram duobus teſtibus patrato, cum probari poſſit: ſed in Gallia, niſi crimen ſit notorium notorietate juris, cenſetur occultum.

Nec dicas, diſpenſationem eſſe odioſam, ac proinde non ampliandam, ſed reſtringendam; nam agitur de facultate diſpenſandi, quæ eſt favorabilis, ac proinde amplianda; Epiſcopus quippe reſtituitur hic juri ſuo, quod per reſervationem poſterioribus ſæculis inductam fuerat reſtrictum.

Quod ſi crimen ad forum contentioſum deductum non probetur, & reus abſolutus fuerit, Epiſcopus irregularitatem ſolvere poteſt, inquiunt Avila citato loco, Henriquez, Emmanuel, Sanchez, & alii.

Monendum quoque eſt, crimen poſſe eſſe publicum, & irregularitatem occultam: clericus v. g. in foro externo declaratus eſt ſuſpenſus, quoniam convictus eſt in popina comediſſe, quod ipſi prohibitum erat ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto; ſed latet, quod ſuſpenſione ligatus celebraverit: & inde irregularitatem contraxerit, quæ in hoc caſu tolli poteſt ab Epiſcopo.

4. Concilium excipit dumtaxat homicidium voluntarium: ergo Epiſcopus tollere poteſt irregularitatem ex mutilatione, & ex homicidio caſuali, & involuntario; exceptio enim firmat regulam; quid autem ſit homicidium voluntarium, quid caſuale, expoſuimus ſupra §. de irregularitate, & homicidio.

Dices. Homicidium, & mutilatio in jure æquiparantur: ergo irregularitas ſive ex mutilatione voluntaria, ſive ex homicidio voluntario reſervatur ſummo Pontifici.

Diſt. antec.: æquiparantur quoad pœnam, v. g. qui clericum injuſte occidunt, aut mutilant excommunicationem, & irregularitatem pariter incurrunt, conc. quoad abſolutionem, ſeu diſpenſationem, nego; nam confeſſarius habens facultatem abſolvendi a caſibus reſervatis, homicidam v. g. abſolvit a peccatis, & cenſuris, non vero ab irregularitate.

5. Concilium limitat facultatem Epiſcopo conceſſam ad ejus ſubditos, & in ejus diœceſi; ex quibus verbis

Suarez, Avila, & Bonacina duo colligunt: primum: Epiſcopum extra diœceſim diverſantem poſſe quidem ibi abſolvere in foro conſcientiæ ſubditum a peccatis etiam ſibi reſervatis; non vero ab iis, quæ ſunt reſervata ſummo Pontifici, nec proinde ejus irregularitatem tollere: ſecundum, clericum irregularitate ligatum in aliena diœceſi negotiorum cauſa ad tempus commorantem, non poſſe ibi ab irregularitate ſolvi, niſi accedat conſenſus proprii Epiſcopi: ſed decretum alio ſenſu poteſt accipi, nempe Epiſcopum poſſe diſpenſare non ſolum cum ſuis ſubditis, ſed etiam cum omnibus, quibus in ejus diœceſi degunt, v. g. cum regularibus exemptis, qui, licet non ſint ipſi ſubditi, ſi tamen ad ipſum recurrant, eos ab irregularitate ſolvere poteſt; privilegium enim *quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum* juxta regulam juris in ſexto: Avila 2. parte c. 7. diſp. 1. dub. 5. ſcribit, religioſum inferiorem indigere licentia ſui Prælati exempti, ut poſſit abſolvi ab Epiſcopo, ac pro ſua ſententia Henriquez appellat; ſed ejuſmodi licentia non videtur abſolute neceſſaria, cum ille religioſus per incurſum ad Epiſcopum damnum non inferat privilegio ordinis, ſicut clericus damnum infert privilegio clericali, cum, ſpreto ſuo Prælato, ad judicem ſæcularem recurrit.

6. Epiſcopus vi hujus decreti non ſolum per ſeipſum, ſed & per alium ſpecialiter deputatum poteſt ſolvere ab irregularitate, & caſibus ſummo Pontifici reſervatis: dico, *ſpecialiter deputatum*, quia niſi ejuſmodi facultas ſpecialiter exprimatur in mandato Vicarii generalis, iſte non habet facultatem Epiſcopo hic conceſſam.

Q. 2. *Requirit.ne cauſa ad diſpenſandum in irregularitate?*

R. Omnino requiritur, quia per diſpenſationem plaga quædam infertur eccleſiaſticæ diſciplinæ, ut loquitur S. Aug. quare ſicut non inciditur membrum corporis, niſi ex neceſſitate, & propter commune bonum totius, ita relaxari non debent canones ſpiritu Dei conſtituti, tamquam repagula contra irregulares, & totius mundi reverentia conſecrati, niſi exigat Eccleſiæ neceſſitas, vel major utilitas: "Quæ ad perpetuam utilitatem generalite r inſtituta ſunt, *inquit S. Leo* ep. 53. nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur

tur commodum, quæ ad bonum commune ſunt præfixa: & *S. Th.* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *docet, non diſpenſandum in præcepto, niſi* vel per hoc impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum: *unde de Prælato diſpenſante ſic concludit*: Si abſque hac ratione pro ſola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in diſpenſatione, aut erit imprudens: infidelis quidem, ſi non habet intentionem ad bonum commune: imprudens autem, ſi rationem diſpenſandi ignoret:" verum, proh dolor! fruſtra nunc irregularibus objiciuntur ſacri canones; vix unum reperias, qui ſacra illa repagula qua arte, qua precibus, & prenſationibus convellere non nitatur: ligati excommunicatione, aut ſuſpenſiones orent, ut ſolvantur, pulſent, ut communioni reſtituantur: hæc vis Deo grata eſt, ægre fert Eccleſia, ſi quando aliqui in ejuſmodi vinculis obdormiant; injecta enim ſunt ad tempus, & in ſalutare remedium, at in perpetuum abjiciuntur irregulares, ut inepti, & indecori, ſi ex defectu: ut indigni vero, ſi ex delicto, niſi forte ornamenta virtutum defectum, qui in eis eſt tegant; probabilis vita deleat, quod in eis fuit vitium; & Eccleſiæ neceſſitas, aut evidens utilitas exigat, ut ordinentur.

Q. 3. *Baptiſmus delet ne omnem irregularitatem?*

R. Cum ex dictis nulla ſit irregularitas proprie dicta ante baptiſmum, utpote quæ ſit impedimentum canonicum, cui non ſubjacent infideles, baptiſmus proprie nullam delet irregularitatem: verum tamen eſt, quod licet infidelis homicida poſt bapiſmum non ſit irregularis; bigamus poſt baptiſmum manet irregularis propter rationem allatam, ubi de bigamia.

Q. 4. *Irregularitas tollitur ne per profeſſionem religionis?*

Soto diſt. 25. q. 1. art. 3. ſcribit, ex conſuetudine omnem irregularitatem, excepta ea, quæ eſt ex homicidio voluntario, & bigamia, tolli per ſolemnem profeſſionem: ſed verior eſt ſententia, juxta quam.

R. Non tollitur alia irregularitas, præter eam, quæ oritur ex defectu natalium: quia hæc ſola in jure expreſſe habetur: vide quæ dicta ſunt §. *De illegitimis*: regulares tamen ordines poſſunt habere privilegia ſpecialia, quibus concedatur prælatis regularibus facultas diſpenſandi in pluribus irregularitatibus.

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO
MATRIMONII.

NOtitia hujuſce tractatus apprime eſt neceſſaria præſertim Eccleſiæ Paſtoribus, tum quia in praxi multa, eaque difficilia circa cauſas matrimoniales elucidanda occurrunt, ubi ſi quid peccatum ſit; aut omnino, aut ſaltem ſine gravi ſcandalo reparari nequit, tum quia frequenter de matrimonio verba eſſe facienda diſcimus ex Apoſtolorum exemplo, qui in ſuis Epiſtolis matrimonii Chriſtianorum dignitatem, ſanctitatem, & officia accurate, & quam ſæpiſſime exponunt: *Divino enim Spiritu afflati optime intelligebant*, inquit Catechiſmus Romanus parte 2. de matrimonio, *quanta, & quam multa commoda ad chriſtianam ſocietatem pervenire poſſint, ſi fideles matrimonii ſanctitatem cognitam haberent, & inviolatam ſervarent: contra vero ea ignorata, vel neglecta plurimas maximaſque calamitates, & detrimenta in Eccleſiam importari: primum itaque matrimonii natura, & vis explicanda eſt; nam cum vitia ſape honeſti ſimilitudinem gerant, cavere oportet, ne fideles falsa matrimonii ſpecie decepti turpitudine, & nefariis libidinibus animam commaculent.*

Obſcurum autem, & implicatum eſſe præſens argumentum fatetur ipſe S. Aug. lib. 1. de conjugiis adulterinis cap. 25.: „ Quæſtionem, *inquit*, de conjugiis obſcuriſſimam, & implicatiſſimam eſſe non neſcio: nec audeo profiteri omnes ſinus ejus vel in hoc opere, vel in alio me adhuc explicaſſe, vel jam poſſe, ſi urgear, explicare: " ſed in tanta caligine nobis facem præferent plura Eccleſiæ decreta, quæ ab ætate S. Doct. ſunt edita, quibus innixi præſens argumentum hoc ordine tractabimus.

Dicemus 1. de matrimonio generatim ſpectato: 2. de ejus proprietatibus: 3. ſpeciatim de matrimonio Chri-

Chriſtianorum, apud quos ſacramenti dignitatem obtinet: 4. de hujus ſacramenti miniſtro: 5. de ejus effectibus: 6. de conjugum peccatis adverſus ſanctitatem matrimonii: 7. de ſponſalibus, ſeu de præparatione ad ſacramentum matrimonii: 8. de ſolemnitatibus ad celebrandum matrimonium requiſitis, quarum omiſſio conſtituit impedimenta vel ſimplicia, vel dirimentia: ſimplicia quidem, ſi ſolemnitates ſint accidentales; dirimentia vero, ſi ſint eſſentiales.

CAPUT PRIMUM.

De Matrimonio generatim ſpectato.

Q. 1. *Quot nominibus nuncupari ſolet matrimonium?*

R. Dicitur 1. *matrimonium* a matre, quia ad matrem pertinet prolem (ad quam tendit matrimonium) alere, & educare; ad patrem vero, a quo deducitur patrimonium, rem familiarem adminiſtrare, & amplificare, quantum ſatis ſit, ut filii decenter collocentur.

Dicitur 2. *nuptiæ* a nubendo, ſeu velando, eo quod ſponſæ apud veteres, dum viris tradebantur, capita nubere, ſeu velare ſolerent in ſignum pudoris, & modeſtiæ; ad quod referendum videtur velamen, quo juxta hodiernum Eccleſiæ morem teguntur conjuges alicubi, cum benedictionem ſacerdotalem accipiunt.

Dicitur 3. *connubium*, ab eodem verbo *nubo*, ſeu *velo*; quo innuitur debere ſemper conjuges modeſtia, & pudore, quaſi obducto quodam velo obvelare, quæ chiſtianam modeſtiam offendere poſſunt.

Dicitur 4. *conjugium*, a communi jugo, cui conjuges se ſubjiciunt.

Q. 2. *Quotuplici modo matrimonium conſiderari poteſt?*

R. Triplici: 1. ut contractus naturalis, 2. ut contractus civilis, 3. ut ſacramentum novæ legis.

Matrimonium, ut contractus naturalis, eſt in officium naturæ, ad propagationem, & conſervationem generis humani neceſſarium: ut contractus civilis, naturalem componit, perficitque politicis regulis, ac legibus, quibus ſapienter conſulitur reipublicæ paci, ac felicitati; ſi enim reipublicæ intereſt, ut prædia,

dia, & cætera res immobiles ad alios non transferantur nudo contrahentium conſenſu; ſed certæ præſcribantur leges, ac ſolemnitates, ſine quibus irriti declarantur ejuſmodi contractus; a fortiori reſpublica invigilare debuit, ne vir, & mulier inordinate ſibi mutuo traderent ſua corpora, copularenturque pecudum more; cum matrimonii contractus ſit præcipuum ſocietatis humanæ fundamentum, maximeque ex eo pendeat illius ordo, & tranquillitas.

Matrimonium, ut ſacramentum novæ legis, conjuges gratia exornat, ardorem concupiſcientiæ temperat, Eccleſiam ditat pia, ac fideli prolis educatione: *Matrimonium quippe*, ait Conc. Moguntinum anno 1549, c. 36., *ab initio ad officium naturæ inſtitutum, tandem ex Dei benignitate infirmis hominibus ad remedium ceſſit, ut jam hac maris, & fœminæ commixtio, quæ alioquin propter turpem concupiſcentiæ motum peccato non careret, propter gratiam ſacramenti conjugibus ad peccatum non imputetur, ſed ſit honorabile connubium, ac torus immaculatus.*

Rurſus matrimonium conſiderari poteſt vel in fieri, vel in facto eſſe.

Matrimonium in fieri eſt actio, ſeu actualis contrahentium legitimus conſenſus ſignis externis expreſſus, quo ſibi invicem aſtringuntur conjuges.

Matrimonium in facto eſſe eſt vinculum, ſeu nexus; quo ſibi invicem aſtringuntur conjuges.

Ergo matrimonium in fieri habet eſſe fluens, ac tranſiens, eſtque cauſa matrimonii in facto eſſe, ut colligitur ex decreto Eugeni IV. pro Armenis; matrimonium vero in facto eſſe eſt quid permanens; vinculum enim conjugale durat uſque ad mortem alterutrius conjugis.

3. Matrimonium in facto eſſe ſpectari poteſt dupliciter, vel ut ratum duntaxat; vel ut conſummatum: ratum eſt ipſemet actualis conſenſus legitimus verbis, aut aliis ſignis externis expreſſus, nondum ſecuta carnali copula; conſummatum eſt idem conſenſus ſecuta carnali copula.

Q. 3. *In quo conſiſtit eſſentia matrimonii ſpectati, ut eſt contractus naturalis, aut civilis?*

Certum eſt eſſentiam matrimonii in fieri conſiſtere in

in mutuo contrahentium conſenſu legitimo, & exterius expreſſo; contractus enim generatim ſpectatus eſſentialiter eſt duorum, vel plurimum conſenſus vim habens obligandi: ſic intelligitur perfectus contractus venditionis, & emptionis, quando vendens conſentit vendere rem ſuam certo pretio, & emens eamdem rem acceptat ſub propoſita conditione: an, & quomodo conſenſus ille poſſit eſſe conditionatus, expoſuimus tom. 4. parte 3. de contractibus: difficultas ſpectat ſolummodo matrimonium in facto eſſe.

Julianus Pelagianus eſſentiam matrimoni in facto eſſe repoſuit in uſu, ſeu carnali conjunctione, ut conſtat ex S. Auguſtino lib. 5. contra eumdem Julianum cap. 16., ubi hæreticum alloquitur hiſce verbis: *Nihil aliud dicis eſſe nuptias, quam corporum commixtionem*: idipſum cenſuit VViclefus ex Thoma Valdenſi tomo 2. de ſacramentis cap. 130.: ad hanc ſententiam inclinaſſe videtur Gratianus 27. quæſt. 2. c. *Quos autem*, & cap. *Inſtitutum*, ubi docet, verum non eſſe matrimonium ante conſummationem: nonnulli ex Theologis, ut Medina lib. 5. de continentia ſacrorum hominum cap. 6., exiſtimant, non eſſe perfectum, ac verum matrimonium ſine copula: ac conſequenter Joſephum inter, & B. Virginem non extetiſſe veri nominis matrimonium: ſed iis omiſſis ad propoſitam quæſtionem.

R. Eſſentia matrimonii in facto eſſe non conſiſtit in uſu, & comixtione corporum; ſed in conjunctione animorum, ſeu nexu perpetuo, qui ex conſenſu virum inter, & mulierem reſultat.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua B. Maria appellatur Joſephi conjux, quamvis virgo ſemper manſerit: *Joſeph filii David* inquit Angelus Matth. 1. v. 20. *noli timere accipere Mariam conjugem tuam*: quod expendens S. Auguſt. l. 1. de nupt., & concup. c. 11. ſic ſcribit: *Neque enim fallaciter ab Angelo dictum eſt ad Joſeph*: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: *conjux vocatur ex prima fide diſpenſationis, quam concubitu non cognoverat, nec fuerat cogniturus; nec perierat, nec mendax manſerat conjugis appellatio: ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio*.

Probatur 2. ex SS. Patribus, & veteribus Theologis.

Sanctus Chryſoſt. hom. 32. in Matth.: *Matrimonium*, inquit, *non facit coitus, ſed voluntas.*

S. Ambroſius l. de inſtit. virginis c. 6. refellens eorum opinionem, qui nullum idcirco putant interceſſiſſe matrimonium inter B. Virginem, & Joſephum, quod commixti inter ſe carnaliter non fuerint, ſic habet: *Cum initiatur conjugium, tunc conjugii nomen aſciſcitur; non enim defloratio virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis: denique cum jungitur puella, conjugium eſt; non tum virili admixtione cognoſcitur.*

S. Auguſt. cit. cap. 11. lib. 1. de nupt., & concupiſ.: *Quibus vero*, inquit, *placuerit ex conſenſu ab uſu carnalis concupiſcentiæ in perpetuum continere abſit, ut inter illos vinculum conjugale rumpatur, imo firmius erit, quo magis ea pacta ſecum inierint, quæ charius concordiuſque ſervanda ſunt, non voluptariis corporum nexibus, ſed voluptariis affectibus animorum.*

Magiſter ſententiarum l. IV. diſtinct. 28.: *Dicamus ergo*, inquit, *quod conſenſus cohabitationis, vel carnalis copula non facit conjugium; ſed conſenſus conjugalis ſocietatis*; & diſt. 30.: *Conſenſit ergo Maria in maritalem ſocietatem, ſed non in carnalem copulam, niſi de eodem ſpecialiter Deus præciperet; quin, ut ait Beda in c. 1. Lucæ, ſi contra ſuum propoſitum poſt conſentit in carnalem copulam, videtur facta voti rea, mente, etſi non opere violata:* cenſet ergo Theologorum ſcholaſticorum princeps, B. M. Viginitatis votum abſolute emiſiſſe, ex parte ſua, modo Deus illud acceptaret: unde ſic pergit: *Committens ergo virginitatem ſuam divinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam, non illam appetendo, ſed divinæ inſpirationi in utroque obediendo; poſtea vero ſimul cum viro labiis expreſſit, & uterque in virginitate permanſit.*

Ergo Calvinus imponit Catholicis, & ſpeciatim Magiſtro ſententiarum, dum ait l. 4. inſt. c. 19. §. 34. eos docere, coitum partem eſſe ſacramenti, & per actum immundum, ac turpem gratiam produci.

S. Thom. in ſupplemento qu. 44. art. 1. ad 2. docet, conjunctionem maritalem eſſe vinculum, *quo conjuges*

Jugeſ obligantur formaliter, non effective, hoc eſt conjunctio active ſumpta, ſeu mutuus conſenſus vinculum efficiens non eſt formaliter matrimonium, cum ſit ejus cauſa efficiens, ſed ipſummet vinculum, quo conjuges formaliter inter ſe uniuntur.

Probatur 3. ratione, quia uſus rei, de qua contrahitur, non pertinet ad eſſentiam contractus, ſed eſt quid illam conſequens: verus, ac perfectus eſt contractus emptionis, v. gr. etiamſi emptor non incolat domum, quam emit, nec ſeminet in agro, cujus pretium ſolvit; requiritur tamen ad veram emptionem, ut emptor per contractum rei emptæ dominium acquirat, hoc eſt poteſtatem ea utendi abſque cujuſquam injuria, quamvis actu, & de facto ea non utatur: ergo eo ipſo perficitur contractus matrimonii, quo conjuges ſibi mutuo tradunt poteſtatem in ſua corpora, etſi poſtmodum ea numquam uſuri ſint.

Dices 1. Matrimonium Chriſtianorum ſignificare debet unionem Chriſti cum Eccleſia: atqui ejuſmodi unio non ſignificatur, niſi per conjunctionem carnis: ergo matrimonium Chriſtianorum eſſentialiter includit carnalem copulam, qua conjuges fiunt una caro, quemadmodum Verbum per incarnationem cum ſponſa ſua Eccleſia una caro evaſit.

Nego minor.; duplex eſt enim unio Chriſti cum Eccleſia: una per charitatem, & per continuum gratiæ influxum; altera phyſica, & naturalis per unionem hypoſtaticam cum natura humana: priorem unionem ſignificat unio conjugalis animorum per charitatem, per individuam vitæ ſocietatem, & per mutua amoris officia, quæ conjuges ſibi invicem ſuppeditant; poſteriorem vero unionem ſignificat conſummatio matrimonii; hæc porro ſignificatio non eſt matrimonio eſſentialis, ſed accidentalis dumtaxat, ut docet Magiſter ſententiarum citata diſtinctione 27., ubi exponit, quo ſenſu aliqui ex veteribus ſcripſerint non eſſe perfectum conjugium ſine commixtione corporum, ſcilicet perfectione accidentali, quia perfecte non repræſentat naturalem Chriſti unionem cum Eccleſia per incarnationem, licet perfectum ſit perfectione eſſentiali, quia animorum conjunctio ad individuam vitæ ſocietatem repræſentat unionem ſpiritualem Chriſti cum Eccleſia per charitatem, & gratiæ influxum.

Dices 2. Si ſola animorum conjunctio ſufficit ad verum matrimonium, frater, & ſoror, item qui laborant impotentia perpetua, poterunt contrahere inter ſe verum matrimonium: falſum conſequens: ergo, & antecedens.

Nego ſequelam majoris, quia contractus conjugalis jus tribuit ad carnalem commixtionem: atqui naturæ repugnat, ut frater jus illud habeat in ſororem: impotentes vero illius capaces non ſunt: ita S. Thomas in ſupplemento q. 48. art. 1.

Inſtabis. Ergo vir, & mulier verum matrimonium contrahere poterunt, ea conditione, ut neuter poteſtatem habeat in corpus alterius.

Nego ſequelam, quia poteſtas illa radicaliter, & eſſentialiter includitur in contractu matrimonii: ſic nulla eſſet venditio, & emptio, ſi venditor non transferret in emptorem dominium rei venditæ, hoc eſt poteſtatem utendi re vendita: ſed ſicut emptor uſum rei a ſe emptæ remittere poteſt venditori, ſtante nihilominus emptionis contractu; ita conjuges poſſunt mutuo cedere juri ſuo.

Dices 3. S. Auguſtinus relatus a Gratiano 27. qu. 2. cap. 16. ſic ſcribit: *Non eſt dubium, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuiſſe commixtionem ſexus:* S. quoque Leo ibidem relatus cap. 17. ait: *Cum ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, ut præter ſexuum conjunctionem non haberet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum; dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium:* ergo eſſentiale eſt matrimonio, ut realem Chriſti cum natura humana conjunctionem exhibeat per copulam carnalem, per quam fit, ut duo ſint una caro; ſicut ex unione duplicis in Chriſto naturæ una perſona reſultat.

Nego anteced.; namque 1. textus a Gratiano laudatus tamquam S. Auguſtini non legitur apud S. Doctorem, qui totus noſter eſt, ut patet ex dictis: 2. Gratianus perperam inſeruit particulam *non* in textu Sancti Leonis, cujus hæc ſunt verba, epiſt. 92. : *Cum ſocietas nuptiarum ita a principio ſit inſtituta, ut præter commixtionem ſexuum, habeant in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum*; & vero genuinam eſſe hancce lectio-

ſtionem colligitur ex ſcopo S. Doctoris; in hac quippe epiſtola perſtingit concubinatum, probatque, eum non eſſe matrimonium, quia matrimonium præter commixtionem ſexuum habet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum: concubinatus autem non habet Chriſti myſterium, quia unio fornicaria, vel adultera, utpote ſolvenda, non poteſt repræſentare indiſſolubilem conjunctionem Chriſti cum Eccleſia.

Q. 4. *Quomodo definitur contractus conjugalis?*

R. Contractus conjugalis in fieri poteſt definiri, *actio, per quam vir, & mulier corporum dominium ad uſum conjugalem ſibi invicem mutuo tradunt, & accipiunt*: hæc definitio ex dictis clara eſt.

Idem vero contractus in facto eſſe vulgo definitur a Canoniſtis, & Theologis poſt Magiſtrum ſententiarum, *conjunctio maritalis viri, & fœminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens.*

Dicitur 1. *conjunctio*, quo nomine intelligitur vinculum, & nexus, qui ex conſenſu interno, & pactione externa virum inter & mulierem reſultat, in quo eſſentiam matrimonii repoſuimus.

Dicitur 2. *maritalis*; tum ut diſtinguatur ab aliis conjunctionis ſpeciebus, quæ poſſunt eſſe inter virum, & mulierem, puta inter fratrem, & ſororem; matrem, & filium; tum ut ſignificetur finis, & objectum hujuſce contractus, mutua ſcilicet corporum traditio.

Dicitur 3. *viri, & mulieris*, quibus verbis ſubjectum matrimonii deſignatur, & quidem numero ſingulari, *viri, & mulieris*, ad excludendam polygamiam.

Dicitur 4. *inter legitimas perſonas*, ideſt quæ habiles ſunt ad contrahendum matrimonium, nec ullo impedimento dirimente ſunt ligatæ.

Dicitur denique, *individuam vitæ conſuetudinem retinens*, ut ſignificetur, vinculum matrimonii ſolvi non poſſe partium conſenſu, ſicut ſolvuntur alii contractus.

Q. 5. *Matrimonium eſt ne licitum, & honeſtum?*

Negarunt Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, Priſcillianiſtæ, & ante eos Saturninus Simonis Magi diſcipulus ex S. Irenæo lib. 1. cap. 22.; ſed cum omnibus Catholicis.

R. De fide eſt, matrimonium eſſe licitum, & ho-

 ne-

neſtum; namque 1. Chriſtus Joann. 2. nuptias in Cana Galilææ ſua præſentia probavit, ac ſanctificavit: 2. Apoſtolus I. Corinth. 7. v. 28. ait: *Si acceperis uxorem, non peccaſti; & ſi nupſerit virgo, non peccavit:* I. ad Timoth. 4. v. 1. oppoſitam ſententiam proſcribit, uti erroneam, & fidei contrariam: *In noviſſimis temporibus*, inquit, *diſcedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum ... prohibentium nubere*: 3. cum natura a Deo inſtituta inclinet ad prolis procurationem, per quam conſervatur genus humanum, actus conjugalis non poteſt eſſe ita illicitus, ut in eo medium virtutis inveniri non poſſit: *Niſi ponatur ſecundum quorumdam inſaniam*, inquit S. Th. in ſupplem. q. 41. art. 3., *quod res corruptibiles creatæ ſunt a malo Deo*.

Dices. Apoſtolus I. Corinth. 7. verſ. 6. conjugium concedit ex indulgentia, ſeu ex venia: atqui venia peccatum ſupponit: ergo.

Diſt. maj.: concedit ex venia, quando conjugium exercetur per incontinentiam, concedo; uxor enim non eſt nomen voluptatis, ſed honeſtatis; quando exercetur ſola procreandi cauſa, nego maj. cum S. Auguſtino, qui lib. de bono conjugali cap. 10. ſic exponit locum Apoſtoli: *Non nuptias, ſed illum concubitum ſecundum veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non ſola cauſa procreandi, ſed aliquando nulla cauſa procreandi; quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant*.

Inſtabis. Actus ille non eſt bonus, & honeſtus, cujus pudet conjuges: atqui conjuges pudet actus conjugalis: ergo.

Diſting. maj.: cujus pudet ratione ſui, concedo; ratione circumſtantiarum, nego major.: diſting. ſimiliter minor.; pudet actus conjugalis propter inordinatos concupiſcentiæ motus, qui illum ſemper comitantur, quippe non ſunt peccata, ſed pœna peccati, concedo; pudet actus conjugalis ſecundum ſe præciſe ſpectati, nego minor; in ſtatu enim innocentiæ, in quo inordinati illi concupiſcentiæ motus non extitiſſent, conjuges non erubuiſſent: porro homines non ſolum ob culpam, ſed etiam ob defectus naturales erubeſcere ſolent,

Q. 6. *Quis inſtituit matrimonium?*

Reſp. Ex ipſa naturæ lege ducit originem, quam deinde lex divina poſitiva confirmavit: natura enim ſana, & integra inclinat ad prolis generationem, nutritionem, & educationem, quæ ſine certis parentibus vinculo indiſſolubili colligatis fieri nequeunt: ſexuum diverſitas ad eum finem eſt ordinata, utpote quæ extra conjugium nullum alium uſum habeat naturalem hanc viri, & mulieris conjunctionem Deus ab initio ſua lege poſitiva ſanxit, ut conſtat ex cap. 19. Matth. verſ. 4., ubi Chriſtus Phariſæis interrogantibu., num liceret uxorem dimittere, ſic reſpondet: *Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una ...., quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*: quæ verba, licet ab Adamo prolata, Chriſtus Deo tribuit, quia Adamus ſpiritu Prophetico, & Divino afflatu ea protulit.

Dices 1. Sanct. Chryſoſtomus homil. 18. in Geneſ. S. Auguſt. lib. 1. de Geneſi contra Manichæos cap. 19. & S. Joannes Damaſcenus lib. 2. de Fide Orthodoxa capite 30. docent, inter Adamum innocentem, & Evam nullum omnino fuiſſe matrimonium, nullumque futurum, ſi ipſi in gratia ſtetiſſent, ſed multiplicandum genus humanum non per generationem, ſed alio modo nobis incognito, eo forte, quo in Paradiſo productus eſt primus Parens: ergo matrimonium ex ipſa naturæ lege non ducit originem.

Nego conſeq.: ad antecedens vero reſpondeo, ita opinatus fuiſſe laudatos Patres; ſed S. Auguſtinus poſtea amplexus eſt communem aliorum Patrum ſententiam, prioremque retractavit lib. 1. retractationum cap. 10., 13., & 19., & lib. 14. de Civit. Dei a c. 21. uſque ad 27.

Dices 2. In aliis animalibus eſt conjunctio ſexuum abſque matrimonio: ergo matrimonium non eſt de jure naturali; jus enim naturale dicitur, quod natura docuit omnia animalia.

Diſting. conſeq.: matrimonium non eſt de jure naturali omnibus animalibus communi, concedo; non eſt de jure naturali proprio alicui animalium ſpeciei,

pu-

puta humanæ, nego conſeq." Enimvero ſicut natura generis, *inquit S. Thom. cit. qu. art. 1. ad 1.*, quamvis ſit una in omnibus animalibus, non tamen eodem modo eſt in omnibus; ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus; ſed ſecundum quod unicuique competit,... quia quædam animalia ſunt, quorum filii nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi victum quærere, vel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit, & in his non eſt aliqua maris ad fœminam determinatio; in illis autem, quorum filii indigent utriuſque ſuſtentatione, ſed ad parvum tempus, invenitur aliqua determinatio quantum ad illud tempus; ſicut in avibus quibuſdam patet; ſed in homine, quia indiget filius cura parentum uſque ad magnum tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminam.

Quæres 7. *Exiſtit ne præceptum contrahendi matrimonium?*

R. Exiſtit reſpectu totius hominum communitatis; cum enim ſine matrimonio genus humanum conſervari nequeat, neceſſe eſt, ut aliqui matrimonium contrahant, unde dictum eſt primis Parentibus, in quibus omnes homines continebantur: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram* Geneſ. 1. ſed multiplicatis hominibus, cuilibet non minus liberum eſt matrimonium, vel cœlibatum eligere, quam agriculturam, mercaturam, & alias artes, ſine quibus ſocietas humana conſiſtere nequit.

Probatur 1. ex Scriptura. Matth. 19. v. 11. ubi Chriſtus docet, virginitatem, ſeu cœlibatum eſſe ſingulare Dei donum: „Non omnes, *inquit*, capiunt verbum iſtud (*ſcilicet non nubere*), ſed quibus datum eſt; *1. Cor. 7. v. 8.*: Dico autem non nuptis, & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego:" 2. plures viri ſancti cœlibem vitam duxerunt: ut Elias, Jeremias, Joannes Baptiſta, quin & ipſe Chriſtus Dominus: „3. Ad perfectionem humanæ multitudinis, *inquit S. Thom. cit. qu. 41. art. 2.* „neceſſarium eſt aliquos contemplativæ vitæ inſervire, quæ maxime per matrimonium impeditur; unde Theophraſtus probat, quod ſapienti non expedit nubere, ut refert S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum: 4. Eccleſia damnavit Jovinianum ex eo, quod præferret matrimonium virginitati.

trii, quem errorem Concilium Tridentinum perſtrinxit in pſeudoreformatis ſeſſ. 4. can. 10. his verbis: *Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cælibatus, & non eſſe melius, ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quam jungi matrimonio, anathema ſit.*

CAPUT II.

De proprietatibus Matrimonii.

Sanctus Auguſtinus, & ex illo magiſter ſententiarum, lib. IV, diſt. 3., S. Thomas in illam diſtinctionem, & ceteri Theologi tria numerant bona matrimonii propria, ſcilicet fidem, prolem, & ſacramentum: fides hic non ſumitur pro virtute Theologica, qua aſſentimur iis, quæ divinitus revelata ſunt; ſed pro ea parte juſtitiæ, qua promiſſis ſtamus; ſicque conjux fidem ſervat alteri conjugi, dum ad alium, vel ad aliam non accedit; frangit vero, ſi alteri commiſceatur: nomine autem ſacramenti intelligitur firmitas, ac indiſſolubilitas contractus conjugalis, quæ ideo dicitur ſacramentum, quia eſt ſignum indiſſolubilis conjunctionis Chriſti cum Eccleſia; in fide ergo intelligitur matrimonii unitas, ideſt unius cum una conjunctio; in ſacramento matrimonii indiſſolubilitas.

Circa prolem nihil eſt, quod nos moretur, ſed graves ſunt difficultates circa matrimonii unitatem, & indiſſolubilitatem; controvertiturque, an polygamia ſimultanea, ſeu pluralitas uxorum ſimul, vel ſucceſſive, ſeu bigamia, aut trigamia ſit contra jus naturale, vel divinum poſitivum, an utraque prohibeatur ſaltem lege evangelica, an matrimonium ſit indiſſolubile tum apud gentiles, tum apud Judæos, tum apud Chriſtianos, quæ expendemus ſequentibus paragraphis.

§. I. *De polygamia ſimultanea.*

Q. 1. *Polygamia ſimultanea eſtne contra jus naturale, & divinum poſitivum?*

Certum eſt, polygamiam, qua una mulier multis ſimul viris nuberet, eſſe contra jus naturale, quia ejuſ-

ejuſmodi conjunctio adverſatur fini matrimonii tum primario, tum ſecundario: primario quidem, ſcilicet prolis generationi; experientia enim conſtat, meretrices eſſe infœcundas: ſecundario etiam, quia incertum redderet filiorum patrem, qui tamen neceſſarius eſt congruæ eorum educationi: quæſtio igitur ſolum eſse poteſt, num polygamia, quia vir unus duceret plures ſimul uxores, pugnet contra jus naturale, & divinum poſitivum.

Circa propoſitam quæſtionem pſeudoreformati inter ſe non conveniunt: Calvinus exiſtimat, polygamiam ſimultaneam tam ſtricto naturæ jure eſſe prohibitam, ut veteres Patriarchas violati hac in parte juris naturalis reos traducere non vereatur; fatetur tamen adulterii crimen ipſis a Deo non fuiſſe imputatum, utpote qui eſſent prædeſtinati: contra vero Lutherus, Melanchton, aliique præcipui ejus gregales definierunt, Philippo Landgravio Haſſiæ licere, vivente adhuc uxore, alteram ducere; quam de facto duxit eorum auctoritate nixus, ut conſtat ex monumentis relatis ab Illuſtriſſimo Meldenſi Epiſcopo Jacobo Boſſuetio lib. 6. hiſtoriæ variationum: Luthero adhæſerunt Anabaptiſtæ.

Quamvis conſtet apud omnes Catholicos Theologos, ſimultaneam uxorem pluralitatem prohiberi poſitiva evangelii lege; nonnulli tamen, ut Durandus in IV. ſentent. diſt. 31, quæſt. 1., Abulenſis in cap. 19. Matth. quæſt. 30., ad quos accedit Maldonatus de matrimonio, cenſent, eam non repugnare legi naturali, ac conſequenter S. Patriarchis opus non fuiſſe diſpenſatione divina, ut licite plura ſimul inierent matrimonia, nec peccare gentiles, qui etiamnunc idem factitant ex ignorantia invincibili legis evangelicæ; ſed cum communiori Theologorum ſententia ad propoſitam quæſtionem.

Reſpond. Pluralitas uxorum adverſatur legi naturali; in ea tamen Deus diſpenſavit cum veteribus Patriarchis, & aliis in Lege Moſaica: ſed Chriſtus Dominus in Lege Nova ejuſmodi diſpenſationem plane revocavit, conjunctionemque tum pluribus ſimul uxoribus illicitam fecit, ac prorſus irritam: tres ſunt reſponſionis partes.

Pri.

Prima pars, nempe pluralitatem uxorum ſimul repugnare legi naturali, probatur 1. ex Scriptura Gen. 2. v. 24.: *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: atqui duorum in una carne conjunctio polygamiam ſimultaneam excludit, qua non duo, ſed tres, quatuorve eſſent in carne.

Probatur 2. ex Patribus, qui Lamechum tamquam adulterum, & violatæ legis accuſant, quod duas acceperit uxores Geneſ. 4. verſ. 19.: Tertullianus lib. de exhortatione caſtitatis cap. 5.: *Numerus matrimonii*, inquit, *a maledicto viro cœpit: primus Lamech duabus maritatus tres in unam carnem efficit*: & lib. de Monogamia cap. 5.: *Vim paſſa inſtitutio Dei per Lamech.*

Sanctus Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum ſic ſcribit cap. 8.: *Una coſta a principio in unam uxorem verſa eſt, & erunt duo in carne una, non tres, neque quatuor: alioquin non jam duo, ſed plures: primus ſanguinarius, & homicida unam carnem in duas diviſit uxores: homicidium, & bigamiam eadem cataclyſmi delevit pœna.*

Nicolaus I. in epiſt. ad Lotharium regem, qui duas acceperat uxores, ſcribit, eum imitatum eſſe Lamechii adulterium.

Probatur 3. ratione triplici: prima, quia polygamia ſimultanea detrahit de jure uxoris; jure quippe naturali corpus viri eſt in poteſtate uxoris, ſicut eodem jure corpus uxoris eſt in poteſtate viri: pares enim ſunt quoad thorum: *Mulier*, inquit Apoſtolus I. Corinth. 7. verſ 4., *cui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir corporis ſui poteſtatem non habet, ſed mulier*: ergo quemadmodum uxor ſine injuſtitia corpus ſuum alteri, quam viro, tradere non poteſt; ita nec vir alteri uxori: ſecunda, nuptiæ poſt peccatum non ſolum ſunt in officium naturæ ad procreandam ſcilicet prolem: ſed etiam in remedium concupiſcentiæ: *Nolite fraudare invicem*, ait Apoſtolus cit. cap. v. 5., *niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram*: atqui quamvis maritus ſufficere poſſit ſuſcipiendis

dis filiis ex diverſis uxoribus, ſufficiens tamen remedium illis adhibere non poterit, quia cum adhærebit uni, altera indigebit ejus conſortio: tertia, per polygamiam ſimultaneam bonum prolis, nempe congrua educatio impeditur; namque difficile eſt, ut in educandis filiis non ſit aliqua prædilectio, & diſtinctio, una quæque uxor ſuos proprios filios magis, quam alterius, diliget, & curabit, atque inde rixæ, & diſſidia inteſtina, quæ pacem familiarum perturbant.

Dices. Sanct. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum, cap. 17. ſcribit, pluralitatem uxorum ſimul nulla lege fuiſſe prohibitam Patriarchis; *Peccata*, inquit, *alia ſunt contra nativam, alia contra mores, alia contra præcepta, quæ cum ita ſint, quid tandem criminis eſt, quod de pluribus uxoribus ſimul habitis objicitur Sancto viro* (Jacob): *ſi naturam conſulas, non laſciviendi, ſed generandi cauſa illis mulieribus utebatur: ſi morem, illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur: ſi præceptum, nulla lege prohibebatur*: ſimilia habet Theodoretus q. 67. in Geneſim, ubi excuſat Abrahamum, quod cum Agar, ipſa exhortante Sara, conjunctus ſit. *Cum*, inquit, *neque natura, neque ulla lex tum ſcripta plures ducere uxores prohiberet*: ergo polygamia ſimultanea non adverſatur legi naturali.

Diſting. conſeq.: polygamia non adverſatur legi naturali, Deo diſpenſante, concedo; non diſpenſante, nego conſeq.

Inſtat. Atqui nulla poteſt eſſe diſpenſatio in lege naturali: ergo.

Diſting. ſubſumpt.: nulla poteſt eſſe diſpenſatio in lege naturali invariabili, concedo; variabili, nego ſubſumptum. Jus itaque naturale aliud eſt invariabile, aliud variabile, jus naturale eſt invariabile quoad univerſalia principia, ac primarium naturæ finem; & in iis nulla poteſt eſſe diſpenſatio, quoniam quæ iis opponuntur, ſunt intrinſece, & per ſe mala, ut idololatria, blaſphemia, pluralitas virorum ſimul reſpectu unius, & ejuſdem mulieris: ſed jus naturale variare poteſt circa concluſiones, & ſecundarios naturæ fines: in exemplum affert S. Thomas pluralitatem beneficiorum in uno, & eodem clerico, quæ licet pugnet contra jus naturale, propter neceſſitatem tamen,

men, vel majorem Eccleſiæ utilitatem evadit licita: ſic matrimonium fratris cum ſorore abſolute ſpectatum, quamvis repugnet legi naturali, nihilominus filii Adami licite copulabantur cum ſororibus propter neceſſitatem propagandi generis humani: porro eadem eſt ratio polygamiæ ſimultaneæ, quæ licet ſecundum ſe ſpectata jure naturali vetita ſit, eo quod pugnet contra plures ſecundarios matrimonii fines, deſiit eſſe contra jus naturale, cum ex divina ordinatione, & diſpenſatione conduxit ad primarium finem matrimonii, nempe ad numeroſam fidelis populi generationem.

Secunda pars, nimirum veteres Patriarcas, & alios in Lege Moſaica, Deo diſpenſante, plures ſimul uxores abſque culpa duxiſſe, probatur 1. ex Scriptura. Deuteronomii cap. 21. verſ. 15., & 16.: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos ... non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ*, quæ verba ſupponunt pervulgarem, & probatam apud Hebræos conſuetudinem ducendi plures uxores: idem colligitur ex cap. 25. v. 2., ubi ſuperſtes frater etiam conjugatus debet ducere uxorem fratris ſui abſque liberis defuncti.

Probatur 2. ex Patribus.

S. Ambroſius lib. 1. de Abraham cap. 5. ſcribit, conjugium Abrahæ cum Agar peccatum non fuiſſe, ſed myſterium.

S. Chryſoſtomus homil. 56. in Geneſim de Jacobo, qui duas ſibi aſſumpſit uxores, ſic habet: *Neque juxta ſtatum, qui nunc eſt, operas, quæ tunc factæ ſunt, judices; tunc enim quia principia erant, permiſſum fuit cum duabus, vel tribus, vel pluribus miſceri, ut humanum genus propagaretur.*

Innocentius III. cap. *Gaudemus De divortiis*: *Nulli umquam licuit ſimul plures uxores habere*, inquit, *niſi cui divina revelatione conceſſum ... per quam ... Patriarchæ, & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab adulterio excuſantur.*

Dices. Agar in Scripturis non vocatur uxor Abrahæ, ſed concubina, vel ancilla: atqui concubinatus non eſt verum matrimonium ex S. Leone epiſt. 92. ad Ruſticum; ſed adulterium ex S. Ambroſio lib. 1. de Abra-

canon 17. I. Concilii Toletani, in quo ſtatuitur, in qui uxorem non habet, ſed pro uxore concubinam, a communione non repellatur; ſi enim per concubinam Synodus intelligeret meretricem, haud dubie utrumque repelleret a communione: eodem ſenſu Gratianus interpretatur c. *Omnibus* d.34.: *Concubina*, inquit, *hic intelligitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & conjugali affectu aſciſcitur: hanc conjugem facit affectus, concubinam vero lex nominat.*

Adverſus noſtram reſponſionem non pugnant, quæ objiciuntur tum ex S. Ambroſio, tum ex S. Leone, tum ex c.8. evangelii ſecundum Joannem: S. quippe Ambroſius conceptis terminis ſupra a nobis relatis affirmat, conjunctionem Abrahæ cum Agar non fuiſſe peccatum, ſed myſterium: addit quidem, quod etiam ſi fuiſſet adulterium, iniquus tamen dicendus non foret S. Patriarcha, cum ipſum facti pœnituerit: ſed non definiit ejuſmodi conjunctionem fuiſſe adulterium proprie dictum: S. autem Leo loquitur de matrimonio inito cum ferva, non cum ancilla, quod ſecundum legem eccleſiaſticam, quæ ejus ſæculo obtinuerat, eſt prorſus irritum, ut dicemus, ubi de impedimentis dirimentibus, inter quæ numeratur defectus conditionis ingenuæ, ac liberæ, & ita concludit S. Doctor, virum, qui ſervam habet, poſſe valide, & licite mulierem aliam ducere in verum matrimonium: *Niſi forte*, inquit, *illa mulier* (ſerva) *ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptis honeſtata eſſe videatur*; quia in illa hypotheſi prius matrimonium ratum foret: ac validum.

Quod vero ſpectat c. 8. S. Joannis, ibi ſermo non eſt de fornicatione carnali, ſed de ſpiritali, hoc eſt de idololatria, ut patet ex ipſo contextu; dixerat enim Chriſtus: *Vos facitis opera patris veſtri* (quis vero ſit ille pater, exponit Dominus v. 34.: *Vos ex patre diabolo eſtis*: opponunt Judæi: *Nos ex fornicatione non ſumus nati*, idque probant, non quia ex Abraham per Saram deſcendunt, ſed quia ſemper uni Deo adhæſerunt: *Unum Patrem*, inquiunt, *habemus Deum*: & ita corruit quorumdam interpretatio, quæ nobis objicitur, quamque refert Euthymius in hunc locum.

Tertia pars, nimirum conjunctionem cum pluribus

ſimul

ſimul uxoribus a Chriſto Domino factam eſſe illicitam, & irritam, definita eſt adverſus luthetanos, & anabaptiſtas can. 2. ſeſſionis 24. Concilii Tridentini his verbis: *Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit*: & in doctrina ejuſdem ſeſſionis Concilium definit, matrimonium cum pluribus ſimul uxoribus non ſolum eſſe evangelica lege prohibitum, ſed etiam prorſus irritum: *Hoc autem vinculo* inquit, *duos tantummodo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit*.

Probatur 1. Concilii definitio, ſimulque noſtra reſponſio ex Scriptura. Matth. 19., ubi Chriſtus matrimonium ad primævam inſtitutionem reduxit, conceſſionemque veteribus factam in cauſa polygamiæ reſcidit dicens: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos..... & erunt duo* (non tres) *in carne una: itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*: quod autem irritum fecerit matrimonium cum ſecunda uxore, altera adhuc vivente, declarat Luc. 16. v. 18.: *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur*, hoc eſt verum matrimonium non contrahit, ſed adulterium committit.

Probatur 2. ex conſtanti Eccleſiæ Traditione, cujus teſtes ſunt Siricius Papa ep.2., Innocentius I. ep.9., S.Aug. toto lib.1. de adulterinis conjugiis, & Nicolaus I. ep.13. ad Lotharium regem ſupra laudata.

Dices 1. Greg. II. ep. 14. ad Bonifacium, quæ refertur 32. q. 7. cap. *Quod propoſuiſti*, ſic habet: *Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere quid ejus faciat jugalis* (propoſuiſti): *bonum eſſet, ſi ſic permaneret, ut abſtinentia vacaret: ſed quia hoc magnorum eſt, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magis: non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit*, ergo.

R. ad antecedens varios varie reſpondere: alii volunt, ſummum Pontificem ſecundum matrimonium juveni permittere non tanquam licitum, ſed tanquam minus malum: alii, ut Gratianus, dicunt illud

reſcriptum non eſſe recipiendum, utpote contrarium evangelicæ doctrinæ, & ſacris canonibus: communior, & verior reſponſio eſt, Gregorium conceſſiſſe juveni aliam ducere uxorem, quia cum prior eſſet impotens, matrimonium cum illa initum erat invalidum.

Dices 2. Socrates lib. 4. hiſt. c. 26. refert, Valentinianum ſeniorem legem tuliſſe, *Ut cuique volenti liceret duas uxores habere legitimas; eamque in ſingulis civitatibus divulgavit. lege itaque divulgata, ipſe Juſtinam duxit uxorem,* licet Severa, quam prius duxerat, eſſet adhuc ſuperſtes.

R. ſi vera ſit Socratis narratio, peccavit Valentinianus; & lex ejus non fuit recepta: ſed multa evincunt, deceptum fuiſſe Socratem, & falſa ſcripſiſſe; namque 1. Zozymus, Ammianus, auctores ethnici, qui geſta Valentiniani ſcripſerunt, ſicut Sozomenus, Theodoretus, aliique, qui tunc vixere, ſcriptores græci, quod Socrates refert, prætermiſerunt: 2. S. Hieronymus, Oroſius, & cæteri auctores latini, qui tempore Valentiniani floruerunt, de ejuſmodi lege ab eo lata omnino ſiluere, quamvis de polygamia non ſemel ſermonem habuerint.

Q. 2. *Quid facto ſit opus, cum infidelis plures habens uxores ad fidem convertitur?*

R. Innocentius III. cap. *Gaudemus* lib. 4. tit. 19. *De divortiis*, retenta uxore primo loco ducta, dimittendas ceteras.

Q. 3. *Pluralitas uxorum ſimul fuit ne conceſſa Patriarchis ante diluvium?*

R. minime, ut patet ex Patribus ſupra laudatis, qui Lamechum vocant adulterum, eoquod duas ſimul habuerit uxores, & ratio eſt, quia longæva priorum illorum hominum vita ſufficiebat multiplici proli ſuſcipiendæ.

Q. 4. *Diſpenſatio ſupra polygamiam ſimultaneam extendebatur ne ad gentiles, qui vixere ante adventum Chriſti?*

R. Diſcordant Theologi in re admodum obſcura; negat Eſtius in 4. d. 33. §. 6.: affirmat vero Bellarminus lib. 1. de matrimonio c. 11.; tum quia Eſther Aſſuero gentili jam habenti plures uxores nupſit,

pro-

probante Mardochæo viro alioquin religioſo; tum quia S. Aug. lib. 27. contra Fauſtum c. 47. excuſat Patriarcham Jacob, qui in Meſopotamia duas filias Laban idololatræ ſibi in uxores accepit: *Quando mos erat*, inquit, *peccatum non erat; & nunc propterea crimen eſt, quia mos non eſt*.

§. II. De polygamia ſucceſſiva.

Q. 1. **E***St ne contra jus naturale, aut divinum, ſi viduus, aut vidua ad alias nuptias convolet?*

Aſſeruerunt Novatiani ex Theodoreto l. 3. hæreticarum fabularum, & ante eos Montaniſtæ, quibus adhæſit Tertullianus lib. de monogamia; adverſus ejuſmodi errorem

R. Cum omnibus Catholicis, ſecundæ nuptiæ, & ulteriores nec jure naturali, nec jure divino poſitivo prohibentur.

Probatur 1. ex Scriptura. I. Cor. 7. v. 39.: *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit? quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat, tantum in Domino*: & 1. Tim. 5. v. 14., *Volo ergo juniores* (viduas) *nubere, filios procreare*: quid ad hæc Tertullianus? 1. ut eludat textus Apoſtoli, contendit intelligendos eſſe de viduis ante fidem ſuſceptam, quibus jam baptiſmo initiatis permittit Apoſtolus uxorem ducere: *Quia*, inquit cap. 11. de monogamia, *ante fidem ſoluto ab uxore non numerabitur poſt fidem ſecunda uxor, quæ poſt fidem prima eſt: a fide enim etiam ipſa vita noſtra*: verum nimis coacta eſt illa interpretatio, & aliena a mente omnium Catholicorum, quam ipſe Tertullianus adhuc catholicus ſecutus fuerat in l. 2. quem ſcribit ad uxorem, 2. omiſſa illa interpretatione ſcribit capite 24., indulgentiam e qua uſus eſt Apoſtolus erga viduas, ſublatam fuiſſe per Montanum, quem paracletum vocat, periiſſe atque ſi Spiritus Sanctus in eum abundantius, quam in Apoſtolos effuſus ſit: *Si enim Chriſtus abſtulit, quod Moyſes præcipit, quia ab initio non fuit ſic; cur non & Paracletus abſtulerit quod Paulus induxit, quia & ſecundum matrimonium ab initio non fuit ſic?* quis non ſtupeat, tantum virum in hujuſmodi abſurda incidiſ-

ſet

ſe? ſed unde habet, ab initio non licuiſſe viduis ad alias nuptias convolare? an non in lege naturæ Abraham, defuncta Sara, aliam duxit uxorem nomine Cethuram? Nonne etiam lex ſcripta ſecundas nuptias admiſit?

Probatur 2. ex Traditione.

S. Clemens Alexandrinus Tertulliano antiquior lib. 5. ſtromatum: *Si cui Apoſtolus*, inquit, *propter intemperantiam, & uſtionem ex venia ſecundum concedit matrimonium, hic quidem non peccat ex teſtamento; non eſt enim lege prohibitus: non implet autem ſummam illam perfectionem, quæ agitur ex Evangelio.*

Perantiquus auctor libri Paſtoris, quem ipſe Tertullianus nonnunquam laudat, ſic ſcribit l. 2.: *Si vir, vel mulier deceſſerit, & nupſerit, aliquis illorum, nunquid peccat? qui nubit non peccat.*

Concilium Nicænum generale I. can. 8. exigit, ut Novatiani redeuntes ad Eccleſiam profiteantur, quod catholicæ, & apoſtolicæ Eccleſiæ dogmata ſuſcipiant, & ſequantur, ideſt & bigamis ſe communicare, & his, qui in perſecutione prolapſi ſunt.

Concilium Laodicenum can. 1. probat ſecundas nuptias his verbis: *De his, qui ſecundum eccleſiaſticam regulam ſecundis nuptiis juncti ſunt &c.*

S. Baſilius ep. ad Amphilochium can. 51.: *Quæ*, inquit, *in viduitate poteſtatem ſui habet, ita ut viro cohabitet, ab omni culpa libera eſt, cum Apoſtolus dixerit, ſi mortuus fuerit vir ejus, libera eſt, cui vult, nubat; tantum in Domino.*

S. Hieronymus ep. 50.: *Non damno* inquit cap. 7., *bigamos, imo nec trigamos, & ſi dici poteſt, octogamos:* hæc ſcripſit S. Doctor, quia nonnullis viſus fuerat ſecundas nuptias damnare in libris adverſus Jovinianum.

Mitto alios Patres, S. Ambroſium lib. de viduis, S. Auguſtinum lib. de bono viduitatis, S. Epiphanium hæreſi 59., Theodoretum l. 5. hæreticarum fabularum cap. 26.

Fide ergo divina conſtat, ſecundas nuptias, & ulteriores non eſſe per ſe malas, nec jure divino poſitivo prohibitas: ſed

Q. 2. *Nunquid ſaltem lege aliqua humana eccleſiaſtica, vel civili prohibita ſunt?*

R. Eccleſia eodem Spiritu, quo Apoſtolus, incitata, in votis ſemper habuit, ut fideles a ſecundi nuptiis ſe continerent, quas generatim ſpectavit, ut incontinentiæ ſignum in nubentibus, eo potentius, quo ſæpius ab uno, & eodem repetuntur, ſed nulla lege univerſaliter recepta illas prohibuit.

Duæ sunt reſponſionis partes.

Prima pars, ſcilicet Eccleſiam ſemper optaſſe, ut fideles a ſecundis nuptiis abſtinerent, probatur. Eccleſia græca bigamos pœnitentiæ ſubjiciebat propter ſigna incontinentiæ, quæ præſeferebant, ut conſtat ex can. 3. Concilii Neoæſarienſis, 19. Ancyrani, 1. Laodiceni, & 4. epiſtolæ S. Baſilii ad Amphilochium: 2. Athenagoras in apologia pro Chriſtianis ſecundas nuptias vocat ſpecioſum adulterium: S. Greg. Nazianzenus orat. 37. de matrimonio ſic habet: *Primum lex eſt; ſecundum venia, & indulgentia; tertium iniquitas; qui autem hunc numerum excedit, porcinus plane eſt*: S. Baſilius citato canone 4. epiſt. ad Amphiloch. ait, trigamiam non eſſe conjugium, ſed polygamiam, aut potius caſtigatam fornicationem, atque tertium maritum ſimilem eſſe ſexto, quem habebat Samaritana: ille autem verus non erat maritus, ſed adulter Joan. 4. v. 18.: porro durioribus hiſce verbis, & ſeveriore diſciplina non ipſæ nuptiæ damnantur, nec puniuntur, ſed quæ in viduis præſumitur incontinentia, major in trigamis, quam in bigamis, ac proinde diuturniori pœnitentiæ obnoxia, ut patet ex citato can. 4. epiſt. S. Baſilii.

Dixi *generatim*, quia aliquando non libido, ſed vera & evidens neceſſitas ad ſecundas nuptias impellit.

Cum autem plerique per ſpeciem neceſſitatis incontinentiam ſuam obvelare ſoleant, eos egregie refellit S. Ambroſius, cujus verba in lib. de viduis ſparſa abs re non erit hinc colligere: „Ne dixeris, deſtituta ſum, *ait viduas alloquens*, querela nupturæ eſt: ne dixeris, ſola ego ſum; caſtitas ſolitudinem quærit: pudica ſecretum, impudica conventum: patrimonium vis tueri? majus pudoris eſt patrimonium, quod melius regit vidua, quam nupta: ſed vis nubere? licet: non habet crimen ſimplex voluntas, cauſam non quæro, cur fingitur? ſi honeſtam putas, fatere; ſi incongruam, ſile-

ne accuſes Deum, ne accuſes propinquos, quod præſidia tibi deſint; utinam non deſit voluntas: ne te conſulere liberis dicas, quibus matrem eripis: neque quidquid licet, decet: licet nubere, ſed pulchrius eſt abſtinere: ſunt vincula nuptiarum bona multi amoris gratia, ſed major eſt ſervitus; mutuis enim neceſſitatibus ab utroque ſervitur, nec temperanti licet jugo ſubducere caput, tum alterius intemperantiæ ſerviendum ſit: ſed relinquendum eſt, ut unaquæque ſe pendat non auctoritate aliqua præcepti, ſed incrementi gratiæ provocata; etenim præceptum in ſubditos fertur, conſilium amicis datur: ubi præceptum eſt, ibi lex eſt: ubi conſilium, ibi gratia eſt; ſed conſilium ſobriis, non ebriis datur: habeat ſaucia remedium, honeſta conſilium. "

Secunda pars, nulla ſcilicet lege humana univerſaliter recepta prohibitas eſſe ſecundas, & ulteriores nuptias, probatur, quia in Eccleſia latina nullus proferri poteſt canon Concilii generalis, aut decretum ſum. Pontif., quo vidui, aut viduæ arceantur ab ulterioribus nuptiis: quin tit. integer *De ſecundis nuptiis* lib. 4. Decretalium ſupponit, ejuſmodi nuptias eſſe licitas, & conceptis verbis id docet Eugenius IV. in decreto pro Armenis, in quo ſic loquitur: „Quoniam nonnullos aſſeritur quartas nuptias tanquam condemnatas reſpuere, ne peccatum, ubi non eſt, eſſe putetur ... declaramus, non ſolum ſecundas, ſed etiam tertias, & quartas, atque ulteriores, ſi aliquod impedimentum non obſtat, licite contrahi poſſe: commendatiores tamen dicimus, ſi ulterius a conjungiis abſtinentes, in caſtitate permanſerint, quia ſicut viduitati virginitatem; ita nuptiis caſtam viduitatem laude, ac merito præferendam eſſe cenſemus. "

Dixi, *univerſaliter*; namque in Oriente imperator Baſilius IX. ſæculo quartas nuptias irritas fecit Novella, cujus tit. eſt *Non licere ad quartas nuptias tranſire* lib. 2. juris orientalis: atque vi hujuſce diſciplinæ eccleſiaſticæ Nicolaus Patriarcha Conſtantinopolitanus Leonem cognomento Sapientem Baſilii filium, & in imperio ſucceſſorem a fidelium communione ſegregavit, eo quod defuncta tertia uxore quartam duxiſſet; & ipſe viciſſim imperator Nicolaum a ſede ſua pulſum in exilium amandavit, ſuffecto in ejus locum

Euthymio; excitatas ob eam cauſam in Eccleſia orientali turbas, indulta imperatori diſpenſatione, compoſuit ſum. Pontif. Joan. X.; compoſuere pariter orientales Epiſcopi convocati a Conſtantino Leonis filio, hancque regulam in poſterum ſervandam tradiderunt his verbis: *Sententia, judicioque communi decernimus, ab hoc anno praſenti* (erat annus 925.) *quartas nuptias nulus contrahat: ſed ut prorſus eæ rejiciantur*: etſi nulla lege nunc teneatur vidua ad annum ſecundas differre nuptias, reipublicæ tamen intereſt, ut non nubat, quandiu poteſt eſſe dubium, num conceperit ex prioris conjugis conſortio; injuſtum enim eſt ſic gravidam alteri viro copulari, quod nonnunquam contigiſſe certo didicimus: quare Parochorum eſt ejuſmodi abuſibus, & fallaciis obſiſtere, & ſi opus ſit, auctoritatem judicis ſæcularis interponere.

§. III. *De firmitate, ſeu indiſſolubilitate matrimonii*.

INdiſſolubilitas conſiderari poteſt in matrimoniis vel legis naturæ, vel legis ſcriptæ, vel legis evangelicæ, ſed quoad thorum tantum, vel etiam quoad vinculum: de indiſſolubilitate quoad vinculum hic agimus; de altera dicturi ſuo loco: itaque.

Q. 1. *Matrimonium eſt ne ex natura ſua indiſſolubile?*

R. Eſt indiſſolubile in qualibet lege tum jure naturali, cum jure poſitivo.

Prima pars, quæ eſt de jure naturali, probatur iiſdem fere momentis, quibus ſupra aſſeruimus, pluralitatem ſimul uxorum pugnare adverſus legem naturalem; repudium quippe non minus, quin multo magis, quam polygamia ſimultanea, adverſatur finibus matrimonii, nimirum prolis generationi, liberali ejuſdem educationi, & arctiſſimæ, quæ inter conjuges intercedere debet, animorum conjunctioni: enimvero ſi conjuges ex quavis cauſa a ſe invicem diſcedant, ut aliis conjungantur, nulla inter eos vera, ac firma ſatis amicitia; non diſtinguetur inter fornicationem jure naturali prohibitam, & legitimas nuptias; proles ſine certo patre, ac debita educatione relinquetur: graviſſimis hiſce incommodis tum occurrit pri-

mus hominum parens, cum nulla lege poſitiva duce protulit Geneſ. 2. v. 24.: *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: gentiles, quandiu non exuerunt hominem, hanc naturæ legem ſecuti ſunt: primus ex Romanis, inquit Valerius Maximus l. 2. c. 7., uxorem repudiavit Spurius Carnilius ſterilitatis cauſa, quæ licet tolerabilis videretur, reprehenſione tamen non caruit: *Quia nec cupiditatem quidem liberorum conjugali fidei præponi debuiſſe arbitrabantur.*

Confirmatur: infidelis, qui repudiata prima uxore alias duxit, ſi ad religionem chriſtianam convertatur, dimiſſis poſterioribus uxoribus, cogitur priori reconciliari, præſertim ſi ipſa facta ſit chriſtiana ex cap. *Gaudemus* tit. *De divortiis*: quid ita, niſi quia matrimonium infidelium lege naturali cenſetur indiſſolubile?

Secunda pars, quæ eſt de lege poſitiva, probatur ex c. 19. Matthæi: „Qui fecit hominem ab initio, *ait Chriſtus*, maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet: " quibus poſterioribus verbis declarat Chriſtus non eſſe humanæ poteſtatis, ſed divinæ duntaxat diſpenſare in hac parte, quæcumque cauſa, aut neceſſitas fingi poſſit.

Confirmatur utraque reſponſionis pars auctoritate SS. Patrum.

S. Ambroſius lib. 8. in Lucam de indiſſolubilitate matrimonii hæc habet: „ Audi legem Domini, cui obſequuntur etiam, qui leges ferunt: *Quæ Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ſed non ſolum hic cæleſte præceptum, ſed quoddam etiam opus Dei ſolvitur: " quibus verbis S. Doctor innuit, repudium adverſari non ſolum Dei præcepto, ſed etiam naturæ inſtitutioni.

S. Chryſoſtomus homil. 63. in Matth.: ubi laudata Chriſti verba expendens ſic ſcribit: „ Nunc & creationis, & ſanctionis modo unam uni perpetuo conjungit, & nunquam reſcindi oportere docuit: & nota, quomodo loquatur: *erunt duo in carne una*, neque virum ad uxorem ſuam accedere debere ſimpliciter ſanxit, ſed etiam agglutinari, ea loquendi ratione

indiſſolubilitatem oſtendens ... quemadmodum igitur ſcelus eſt in duo dividere carnem unam, ſic & mulierem a viro ſuo diſjungere inquiſſimum eſt: neque in hoc ſtetit, ſed Deum quoque attulit dicens; *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ita oſtendit, & præter naturam quidem, quia una caro diſcinditur; contra legem autem, quia Deus junxit, ac juſſit non ſeparari. "

Merito igitur Conc. Trid. ſeſſ. 25. can. 5. anathemate percuſſit Lutherum, & ejus aſſeclas docentes matrimonium multis de cauſis ſolvi poſſe: verba Concili ſunt: *Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum, anathema ſit.*

Objicit Launojus adverſus indiſſolubilitatem matrimonii multas leges imperatorum etiam chriſtianorum, puta Conſtantini Magni lib. 3. codicis Theodoſiani tit. 17. *De repudiis*, Juſtiniani novella 117.; ſed fruſtra, quia, ut ait Tertullianus apologet. c. 4. de pluribus Romanorum legibus: *Cum iniquæ recognoſcuntur, merito damnantur*; porro SS. Patres iniquas uno ore pronuntiant civiles leges de repudiis.

S. Hieronymus epiſt. ad Oceanum. *Aliæ ſunt*, inquit, *leges Cæſarum, aliæ Chriſti; aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit.*

S. Ambroſius lib. 8. in cap. 16. Lucæ: *Dimittis uxorem... quia lex humana non prohibet, ſed divina prohibet.*

S. Aug. ſerm. 391., alias hom. 46. ex 50.: *Hoc non licet jure poli, etſi liceat jure fori.*

S. Chryſoſt. in cap. 7. ad Romanos, *Nec mihi recites leges externas, atque profanas, quæ libellum repudii dare, ac divortium facere præcipiunt; non enim profecto ſecundum hoſ leges judicaturus eſt Deus, ſed juxta eas, quas ipſe poſuit*: ſimilia habent S. Greg. Nazianz. epiſt. 176., ſeu 24., S. Greg. lib. 9. ep. 39., Nicolaus I. epiſt. 32.

Jam vero inquirendum ſupereſt, num Deus ſuprema ſua auctoritate matrimonii nexum aliquando ſolverit in lege moſaica, aut ſolvi permiſerit in lege evangelica.

Ratio dubitandi circa matrimonia in lege veteri contracta naſcitur ex Deuteronomii c. 24. v. 1., ubi

ſic

ſic legitur: „ Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii: & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua; cumque egreſſa alterum maritum duxerit &c. "

Circa matrimonia vero poſt promulgatum Evangelium contracta triplex movetur quæſtio.

Prima, utrum per profeſſionem religionis chriſtianæ ſolvatur matrimonium in infidelitate contractum, liceatque infideli converſo, repudiata uxore, quam antea duxerat, novas nuptias celebrare; ait enim Apoſtolus I. Corinth. 7. v. 12.: *Cæteris ego dico, non Dominus: ſi quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam:* ubi Apoſtolus innuit non eſſe magiſtri præceptum, ſed diſcipuli duntaxat conſilium, quod fidelis adhæreat uxori infideli.

Secunda, utrum per adulterium diſſolvatur matrimonium: ut videtur colligi ex his Chriſti verbis Matth. 5. verſ. 32.: *Omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit, adulterat*: ergo, inquit aliquis, ſi uxor mœchata ſit, licebit conjugi aliam ducere.

Tertia, utrum matrimonium ratum, ſed nondum conſummatum ſolvatur per ſolemne unius conjugis profeſſionem in religione approbata, ita ut alteri liberum ſit ad alias nuptias convolare; ita enim declararunt plures ſummi Pontifices: quæ quidem quæſtiones, cum ſint graviſſimæ, diſtinctis paragraphis ſunt diſcutiendæ.

§. IV. *Utrum per libellum repudii in lege moſaica ſolveretur matrimonii vinculum?*

Non conveniunt Theologi circa propoſitam quæſtionem: negant alii, ut Sanct. Hieronymus in cap. 5. Matthæi, Magiſter ſententiarum lib. IV. diſt. 73. S. Bonaventura in eamdem diſtinctionem, & ex recentioribus Dominicus Soto, Eſtius, Sylvius &c., contenduntque, illicitum ſemper fuiſſe repudium, permiſſum tamen, ut impune fieret, cauſa majoris mali vitandi.

Affirmant alii, ut S. Chryſoſtomus, ſeu auctor ope-

tris imperfecti homil. 32., ubi dicit, legiſlatorem abſtuliſſe culpam, quando repudium permiſit, Scotus, Durandus, Paludanus in IV. diſt. 33. quibus adhærent ex recentioribus Abulenſis in c. 18. Matthæi, Ekius hom. 74. de ſacramentis, Petrus Soto lect. 13. de matrimonio, Bellarminus lib. 1. de matrim. cap. 17. in reſponſionem ad 14. objectionem, & alii fere innumeri.

S. Thom. in ſupplem. qu. 64. a. 3. ad 4. noluit quidquam definire circa hancce controverſiam; ſed ſatis ei fuit proponere, & ſolvere momenta, quibus nituntur oppoſitæ opiniones: cum tamen Bellarminus loco citato laudato pro ſua ſententia, quæ nobis probabilior videtur: quare ad propoſitam quæſtionem

R. In Lege Moſaica per libellum repudii ſolvebatur matrimonii vinculum.

Probatur 1. ex ipſiſmet verbis legis ſupra laudatis, quæ veram licentiam concedunt tum marito dimittendi uxorem, tum uxori dimiſſæ nubendi alteri: *Dimittet eam de domo ſua*, inquit Scriptura, *cumque egreſſa alterum maritum duxerit &c.*

Probatur 2. ratione triplici.

Prima, quia ſi vinculum matrimonii non fuiſſet ſolutum per libellum repudii, lex parum æqua videretur; nam viris fas erat alias uxores ducere, cum eſſet eo tempore licita polygamia unius viri cum pluribus uxoribus; mulieres autem viris infirmiores perpetuò caruiſſent remedio adverſus incontinentiam.

Secunda. Mirum eſſet, neque Moyſen, neque ſacerdotes, qui alia vitia populi reprehendebant, numquam rephehendiſſe adulteria, quæ etſi graviſſima, publica tamen, & frequentia erant cum repudiatis.

Tertia, quia lex prohibebat, ne repudiata poſt mortem ſecundi mariti poſſet umquam recipi a priore marito: at ſi per repudium non ſolvebatur vinculum conjugii, optimum erat, & optandum, nedum prohibendum, ut uxor rediret ad ſuum verum maritum.

Dices 1 Mulier repudiata, ſi alteri nupſerit, dicitur cit. cap. 24. Deuteronomii polluta, & abominabilis coram Domino: ergo ejus conjunctio cum altero viro verum erat adulterium.

Nego conſeq.; ideo enim repudiata dicitur pollu-

ta,

ta, & abominabilis coram Domino, tum quia maritus eam per repudium publica infamia notarat; tum quia non ipſa mulier, ſed reconciliatio cum priori marito dicitur abominabilis coram Domino; in Hebræo enim, & Græco textu habetur: *Quoniam abominatio eſt coram Domino*; ſcilicet quod mulier repudiata a ſecundo marito, redeat ad primum: videretur enim ad tempus dimiſſa, & quaſi alteri viro commodata, quod eſt abominabile.

Inſtas. Jeremiæ 3. v. 1. ſic legitur *Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & recedens ab eo duxerit virum alterum; numquid revertetur ad eum ultra? numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus*: atqui non eſſet apta comparatio repudiatam inter, & populum, qui ſpiritaliter fornicatus eſt cum idolis, niſi repudiata ream adulterii ſe conſtitueret nubendo alteri: ergo.

Nego minorem; eſt enim argumentum a minori ad majus: nempe lex prohibet, ne mulier, quæ repudiata alteri nupſit, a priori viro recipiatur, ſi defuncto poſteriori ad eum redierit: ego tamen, ait Dominus, redeuntem ad me populum Iſrael recipiam, quamvis non ſolum me dimiſerit, ſed etiam ſpiritualiter fornicatus ſit cum idolis.

Dices 2. Libellus repudii permiſſus fuit Judæis ad duritiam cordis, quemadmodum & uſuræ.

Reſ. Sanct. Thomas in ſupplem. q. 67. art. 3. ad 4.: *Quamvis duritia cordis non excuſaret a peccato, tamen permiſſio ex duritie facta excuſat; quædam enim prohibentur ſanis, quæ non prohibentur infirmis ſibi facta utentes*: a quibus autem, & quam ob cauſam conceſſum fuerit Judæis uſuras accipere, expoſuimus tractatu de Juſtitia, & Jure cap. 14.

§. V. *Utrum matrimonium in infidelitate, contractum dirimatur per profeſſionem Religionis Chriſtianæ?*

CErtum eſt 1., matrimonium non dirimi per hæreſim, apoſtaſiam, vel etiam atheiſmum, in quæ fidelis conjugatus labitur: patet ex dictis §. 3.

Certum eſt 2., vinculum matrimonii non ſolvi, ſi uterque conjux Religionem Chriſtianam amplectatur: *Cum per ſacramentum baptiſmi non ſolvantur conjugia, ſed crimina dimittantur*, ait Innocentius III. cap. *Gaudemus* tit. *De divortiis*.

Quæſtio igitur ſolum eſt, utrum dirimatur matrimonium in infidelitate contractum, quando conjugum alter profitetur Religionem Chriſtianorum, altero in infidelitate permanente; ad quam juxta communem Theologorum ſententiam.

R. Dirimitur, Deo diſpenſante, in gratiam Religionis Chriſtianæ.

Probatur ex Scriptura I. Corinth.7., ubi Apoſtolus diſtinguit inter conjugium fidelium, & infidelium, de conjugio fidelium ſic habet v. 10: *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimittat:* de infidelibus vero matrimonio junctis ſic pergit verſ. 12.: *Nam cæteris ego dico, non Dominus, ſi quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum:* & v. 15.: *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi:* ex Apoſtolo igitur non homo, ſed Deus ipſe fidelibus conjugibus præcipit, uxorem a viro non diſcedere, & viciſſim virum ab uxore: quod ſi alteruter diſceſſerit manere innuptum: at eadem ratio non eſt fidelis conjuncti cum infideli, de ejuſmodi enim ait Apoſtolus: *Ego dico, non Dominus*, nempe non dimittendum conjugem infidelem, ſi conſentiat habitare cum conjuge fideli: ergo in hoc caſu præceptum divinum de indiſſolubilitate matrimonii, ceſſat, Deo diſpenſante in gratiam Religionis Chriſtianæ: utrum autem laudata Apoſtoli verba: *Ego dico, non Dominus*, contineant, præceptum humanum, an ſollummodo conſilium, expendemus poſtea.

Nec dicas, textum Apoſtoli intelligendum de ſeparatione quoad thorum, & habitationem dumtaxat; niſi enim extendatur ad vinculi diſſolutionem, non ſtabit diſcri-

diſcrimen ab Apoſtolo poſitum inter conjugium fidelium, & infidelium, cum illis, & iſtis liceat lege divina & humana a ſe invicem diſcedere propter graves cauſas, puta fornicationem, modo innupti permaneant: atqui Deus ex Apoſtolo concedit viro fideli, qui habet uxorem infidelem, & viciſſim uxori fideli, cujus maritus eſt infidelis, quod denegat conjugibus fidelibus: ergo poteſtatem ei facit non ſolum deſerendi conjugem infidelem, ſed etiam alteri nubendi.

Confirmatur iſthæc interpretatio ex Innocentio III. c. *Quanto* titulo *De divortiis: Si alter infidelium conjugum*, inquit, *ad Fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit: & in hoc caſu intelligimus, quod ait Apoſtolus:* Si infidelis diſcedat &c.

Quæres 2. *Si conjux infidelis conſentiat pacifice, & ſine injuria Creatoris cohabitare cum fideli, liberumne eſt iſti diſcedere?*

Reſp. diviſi ſunt in hac parte Theolog.: negant alii, ut Eſtius in IV. diſt. 39. §. 6. ubi S. Hierony. lib. 1. contra Jovinianum, S. Ambro. in cap. 16. Lucæ, &. alios pro ſua ſententia appellat: affirmant alii, ut Bellarminus lib. 1. de matrimon. cap. 12. & plures ex recentioribus: alii viam mediam ineunt cenſerque in propoſito caſu ordinatione quidem divina licere fideli ad alias evolare nuptias, ſed præcepto humano & Apoſtolico prohiberi, quando id fieri nequit abſque aliorum offenſione, & ſcandalo, quemadmodum de idolothytis docet Apoſtolus Rom. 14. I. Cor. 8. & 10. quæ ſecundum legem evangelicam edere licebat, ſed a quibus abſtinere præcepit Apoſtolus propter infirmorum ſcandalum, quod præſertim cavendum erat in repudio primis Eccleſiæ temporibus, quibus Religio Chriſtiana in odium veniſſet infidelium, ſi divortium permiſiſſet inter conjuges pacifice, & amice conviventes. & hæc ſententia, cui adhæremus, eſt S. Auguſt. lib. 2. de adulterinis conjugiis c. 18. & recentiorum non paucorum: verba ſunt S. Auguſt. *Tunc autem non expedit id, quod licitum eſt, quando permittitur quidem, ſed uſus ipſius poteſtatis aliis af-*

ſert impedimentum ſalutis, ſicut & diſceſſio fidelis conjugis, quia coram illo injuſta non eſt; ſed prohibet Apoſtolus conſilio charitatis, quia infidelibus affert impedimentum ſalutis; non ſolum quia pernicioſiſſime ſcandalizantur offenſi, verum etiam quia cum in alia conjugia ceciderint, viventibus iis, a quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colligati difficillime reſolvuntur: quæ ſententia facile colligitur ex ipſo epiſtolæ contextu; de virginitate enim ait Apoſtolus: *Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*; quia virginem nubere bonum eſt, quamvis melius ſit non nubere: at quæ meliora ſunt, non præcipiuntur, ſed conſuluntur; de ſervando autem nexu conjugali cum infideli, mutat ſermonem, nec ait, *conſilium do*; ſed loquitur tamquam auctoritatem habens: *Ego dico, non Dominus*, innuens, præceptum illud non eſſe divinum, ſed humanum; ac proinde mutabile pro temporum, & circumſtantiarum varietate, ubi ſcilicet plus timendum eſt ex conjunctione fidelis cum infideli, quam ex eorum ſeparatione: hinc Concil. Tolet. IV. an. 633. can. 61. non ſolum permittit, ſed etiam jubet, ut conjux fidelis ſeparetur a viro Judæo, etiamſi conſentiat habitare cum illa, niſi chriſtianus fiat, quia cum Judæi præ cæteris infidelibus ſint infenſi Religioni Chriſtianæ, difficiliuſque ad fidem adducantur, conjux fidelis non ſine propriæ ſalutis periculo cohabitare cenſetur cum Judæo infideli.

Q. 3. *Matrimonium fidelis cum infideli dirimitur ne, præciſe per profeſſionem Religionis Chriſtianæ?*

R. Minime, quia ex c. *Gaudemus* tit. *De divortiis* ſi uxor infidelis convertatur priuſquam conjux fidelis ad ſecundas tranſierit nuptias, compellendus eſt fidelis eam recipere; ac proinde huc uſque permanſit vinculum conjugale: tum ergo dirimitur matrimonium, cum conjux chriſtianus factus tranſit ad ſecundas nuptias: unde mortua poſteriore uxore, non poteſt redire ad priorem, a qua diſceſſerat, niſi novum cum ea contrahat matrimonium.

§. VI. *Utrum matrimonium dirimatur per adulterium.*

QUæſtio propoſita adeo obſcura, & implicata viſa eſt S. Auguſtino, ut lib. de fide, & operibus cap. 19. fateatur, eum venialiter falli, qui propter Scripturæ obſcuritatem exiſtimat, matrimonium dirimi propter fornicationem, & ex ea perſuaſione aliam ducit uxorem, quia nimirum ætate S. Doctoris quæſtio propoſita nondum eliquata fuerat, ac totius Eccleſiæ judicio definita.

Auguſtinum autem diſtinebant duo Matthæi textus: primus cap. 5. v. 32. qui ſic habet: *Omnis, qui dimiſerit uxorem, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari; & qui dimiſſam duxerit, adulterat*: ſecundus legitur c. 19. v. 9., ubi Chriſtus ſic loquitur: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimiſſam duxerit, mœchatur*: ex quibus videtur neceſſario colligi, nec dimiſſam cauſa fornicationis, nec dimittentem mœchari, ſi aliis conjungantur; ſic enim cum iſta propoſitio: *Non licet jejunium quadrageſimale ſolvere, exceptis diebus dominicis*, certo intelligimus, unumquemque liberum eſſe iiſdem diebus a lege jejunii: & ita interpretabatur laudatos textus Pollentius, ad quem S. Auguſtinus duos libros ſcripſit de conjugiis adulterinis.

Græci quoque a pluribus ſæculis, eoſdem Matthæi textus eodem ſenſu accipiunt, permittunturque conjuges in cauſa adulterii ad alias nuptias evolare; atque ad excuſandam ſuam praxim adducunt auctoritatem veterum Patrum, præſertim Græcorum, & leges Imperatorum chriſtianorum, nempe Conſtantini Magni, & Juſtiniani, quas promulgarunt, nemine ex Paſtoribus Eccleſiæ contradicente.

Ex Latinis Scriptoribus non pauci eamdem amplexi ſunt ſententiam, ut Tertullianus III. ſæculo, ſi credimus Maldonato in cap. 19. Matthæi; & V. ſæculo Patres Concilii Venetici, & VI. ſæculo Avitus Viennenſis, ut perſuaſum eſt Sirmundo: ſed gratis, & immerito ejuſmodi error laudatis Patribus tribuitur, ut infra patebit.

Erat

Eraſmus in annotationibus in 7. caput prioris ad Corinthios, quas edidit anno 1515., biennio ſcilicet antequam hæreſis Lutheri erumperet, ſcripſit, violatam conjugis fidem dirimere conjugium, & mulierem, quæ alteri viro ſui fecit copiam, deſiiſſe eſſe uxorem: quas propoſitiones Facultas Pariſienſis, cum ad eam delatæ fuiſſent, hac ſua cenſura confixit anno 1526. *Hæ propoſitiones, quatenus per eas prætendi videtur, matrimonium per adulterium diſſolvi quantum ad vinculum, hæreticæ ſunt: eſt enim matrimonium jure divino indiſſolubile*: apologiam edidit Eraſmus, in qua purgare ſe tentavit adverſus cenſuram contendens, propoſitiones notatas intelligendas de ſeparatione non quoad vinculum, ut placet cenſoribus, ſed quoad thorum dumtaxat: „ Recte, *inquit*, additum eſt in cenſura, *prætendi videtur*; nam revera nihil minus cogitabam, quam quod interpretatur .... ſentio eam deſiiſſe uxorem, quæ ſe præſtitit indignam uxoris nomine, & conjugii commodis, ſicut filius abdicatus negatur eſſe filius, quod amiſerit jus filii; & hominem exuiſſe dicimus eum, qui vehementes eſt inhumanus. “

Lutherus in libro de Captivitate Babilonica, quem ediderat anno 1521., nihil audet ſtatuere circa præſentem quæſtionem; ſed poſt annos tres doctior factus ſcripſit librum in cap. 7. prioris ad Corinthios, ubi cenſet, vinculum matrimonii ſolvi non ſolum propter adulterium, ſed propter plures alias cauſas: Lutheri errorem ſecutus eſt Bucerus in c. 19. Matth.

Calvinus lib. 4. inſtit. cap. 19. §. ultimo non admittit alias cauſas, quam adulterium, tyrannicamque legem vocat, quæ non permittit aliud conjugium ei, qui ab adultera conjuge divortium fecit.

Cardinalis Cajetanus commentario in cap. 19. S. Matthæi propendet in Calvini ſententiam: „ Quoniam, *inquit*, non audeo ponere me contra torrentem doctorum, & judiciorum eccleſiaſticorum, ideo dixi, textum (*Matthæi*) nihil diſponere de dimittente fornicariam: intelligo igitur ex hac Domini Jeſu Chriſti lege licitum eſſe Chriſtiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipſius uxoris, & poſſe ducere aliam uxorem, ſalva ſemper Eccleſiæ definitione, quæ hactenus non apparet; “ obiit

enim

enim ante Concil. Trident., ſed poſt exortam pſeudoreformatorum factionem.

Catharinus, qui interfuit Concilio Tridentino, in opuſculo de matrimonio quæſt. unica concludit, nec ex Evangelio; nec ex Apoſtolo poſſe colligi, non licere in cauſa fornicationis aliud inire matrimonium, quod tamen fieri non debet, niſi accedente judicio, & auctoritate Eccleſiæ; cum id variis canonibus ſit prohibitum: non ſupervixit ad ſeſſionem uſque 24., in qua quæſtio ab ipſo agitata definita eſt: his præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. Catholicum eſt dogma, matrimonium non dirimi per adulterium: ita definiit Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 7. his verbis: „ Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonium non poſſe diſſolvi, & utrumque etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, anathema ſit.“

Circa hancce Concilii definitionem duo imprimis ſunt obſervanda: primum, Cardinalis Pallavicinus ſcribit in ſua hiſtoria Concilii Trident. lib. 22. cap. 4. n. 27., paratum fuiſſe canonem cum anathemate in eum, qui diceret, matrimonia conſummata ob adulterium diſſolvi; ſed Oratores Venetos Patribus expoſuiſſe non modicam offenſionem Orientalis Eccleſiæ, præſertim vero inſulis Cretæ, Cypro, Corcyræ, & aliis locis Reipublicæ ſubditis, non ſolum cum publicæ quietis, ſed cum Eccleſiæ Catholicæ detrimento: „ Tametſi etiam, *inquiebant, Oratores*, Græca Eccleſia a Romana ex parte diſſentiret, non tamen eo deſperationis deventem eſſe, ut meliora ſperari non poſſint, præſertim cum Græci in ſubjectis reipublicæ locis degentes, quamvis ritu ſuo viverent, tamen Præſulibus a Romano Pontifice aſſumptis obtemperarent: ea propter cum rerum convenientia, tum Oratorum munere ſe compelli, ne ipſi eos populos percuti ſinerent ejuſmodi anathemate, quo ad tumultum, integramque a Sede Apoſtolica ſeceſſionem provocarentur:“ ita Oratores Veneti, qui quod poſtulabant

ſunt

ſunt aſſecuti, canone temperato, & reformato eo, quo jam extat, modo.

Secundum: Launoyus Pariſienſis Theologus in tractatu, quem ſcripſit non ita pridem de regia in matrimonium poteſtate, cenſet, quæſtionem, in qua verſamur, & canonem Concilii Tridentini pertinere ad meram diſciplinam, quam Eccleſia pro temporum, & rerum opportunitate immutare poteſt, inde concludit, Synodum Tridentinam abſque præjudicio antiquæ traditionis, & praxis, ſecundum quam (ut falſo exiſtimat) matrimonium in cauſa fornicationis dirimi ſolebat, potuiſſe condere canonem, de quo eſt ſermo: ſed quæro a Launoyo, in quo differat dogma fidei ab iis, quæ ſunt meræ diſciplinæ? annon in confeſſo eſt apud omnes, fidei dogmata habere Chriſtum auctorem; quæ vero ſunt meræ diſciplinæ, Eccleſiam? illa niti verbo Dei; iſta inſtitutione humana? atqui quæſtio, an per fornicationem ſolvatur matrimonii vinculum, definitur a Concilio per Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam: ergo ad fidem pertinet.

Probatur autem definitio 1. ex iis Scripturæ locis, ubi Chriſtus abſolute pronunciat, matrimonium eſſe indiſſolubile, ut Marci 10. verſ. 11.: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eum*: Lucæ 17. v. 18. *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur*: nulla hic exceptio: *Quicumque*, inquit, & quacumque ex cauſa uxorem dimittit, & ea vivente aliam ducit, pronuntiatur adulter: ſic Apoſtolus docet Roman. 7. verſ. 2., & 3.: *Quæ ſub viro eſt mulier*, ait, *vivente viro alligata eſt legi; ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri: igitur vivente viro vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro*: & I. Cor. 7. v. 30.: *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit; quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat, tantum in Domino*: quæ verba expendens S. Auguſt. lib. 2. de conjugiis adulterinis c. 5. ait: *Hæc verba Apoſtoli toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viva ſunt, plana ſunt: nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſiverit; eſſe autem deſinet uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur*: & nonnul-

nullis interjectis pergit S. Doctor.: *Pari ergo forma & vir alligatus eſt, quamdiu mulier ejus in corpore eſt: unde ſi vult dimittere adulteram, non ducat alteram, ne quod in illa culpat, ipſe committat.*

Dices. Loca iſta exponi debent ex cap. 5., & 19. Matthæi, ubi conceptis verbis Chriſtus excipit fornicationem, propter quam licet viro uxorem dimittere, & aliam ducere; quis enim Chriſtianus teſtimonia Marci, & Lucæ, & Apoſtoli opponat teſtimoniis Matthæi, & ex trium teſtium ſilentio concludat falſum eſſe Matthæi teſtimonium, aſſeratque, Chriſtum non excepiſſe fornicationem? cum igitur fide divina conſtet adhibitam fuiſſe a Chriſto fornicationis exceptionem, ut refert Matthæus, ſequitur, Marcum, Lucam, & Apoſtolum omnia Chriſti verba non retuliſſe, ac proinde in eorum textibus intelligendam adulterii exceptionem, qua ſuppoſita liberum eſt conjugibus nova inire matrimonia; quemadmodum ſupra dicebamus, fideles hoc ipſo intelligi ſolutos diebus dominicis a lege jejunii quadrageſimalis, quo lex excipit feſtos illos dies.

Contra: fornicationis exceptio, quæ legitur in textibus Matthæi, non eſt conjungenda cum ſequentibus verbis, ſed cum antecedentibus hoc modo: *Quicumque dimiſerit uxorem (quod non licet, niſi ob fornicationem) & aliam duxerit, mœchatur.*

Suadetur illa expoſitio 1. quia Chriſtus non adjecit exceptionem poſt illa verba, & *aliam duxerit*; non enim ait, *& qui dimiſſam duxerit, niſi ob fornicationem, mœchatur*: ut nimirum indicaret, cauſam fornicationis facere licitam dimiſſionem, minime vero novi conjugii celebrationem: 2. quia Matth. cap. 19. Chriſtus reſpondet Phariſæis ab ipſo quærentibus, num liceret homini uxorem dimittere quacumque ex cauſa, aitque non licere ex quacumque cauſa etiam levi, ut factitabant, ſed ex gravi dumtaxat, puta fornicationis: qua prudenti reſponſione Chriſtus eluſit fraudulenta Phariſæorum conſilia; interrogabant enim tentantes eum, inquit ſacer textus, num ſcilicet doctrina ejus eſſet contraria doctrinæ Moyſis, & ipſe clare reſpondit legi eorum conformia, nempe ob fornicationem uxorem poſſe dimitti; obſcure au-

tem

tem ad vitandas interrogantium calumnias, non licere dimittenti aliam ducere: ſed ubi ſeorſim diſcipulos edocuit, legem evangelicam planius expoſuit: *Et in domo*, inquit S. Marcus, *iterum diſcipuli ejus de eadem interrogaverunt eum; & ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam*: 3. ſi ſenſus verborum Marci, Lucæ, & Apoſtoli penderet ex textu Matthæi, decepti fuiſſent Romani, Corinthii, & alii, ad quos non pervenerat Matthæi volumen (quod certum eſt non perveniſſe ad eos, quos Paulus, & Marcus primi ad fidem adduxerunt); intellexiſſent enim ex Marci evangelio, & ex epiſtolis Apoſtoli, non licere ex quacumque cauſa, etiam fornicationis, aliud inire matrimonium; quod tamen falſum eſſet, ſi, ut contendunt adverſarii, Chriſtus dixiſſet Matth. 5., & 19. id licitum eſſe: 4. Si lex evangelica Matth. 5. & 19. promulgata vinculum conjugale ſolveret in cauſa fornicationis, januam aperiret adulteriis, quæ morte non ulciſcitur, ſicut Lex Moſaica; per ea quippe uxor liberaretur a viro moleſto, & hic viciſſim ab uxore odioſa, & totius nova matrimonia contrahere poſſent, quoties novis amoribus implicarentur; ſicque contractus conjugalis omnium firmiſſimus reſcinderetur pro conjugum libidine, nullum eſſet conjugii vinculum, ſed ſolutus concubinatus: his autem corruptelis, & ſocietatis humanæ perturbationibus Chriſtum occluſiſſe, nedum aperuiſſe januam quis negaverit?

Probatur 2. ex Traditione Eccleſiæ, ac Latinæ.

Tertullianus auctor II., & III. ſæculi lib. 4. contra Marcionem cap. 34. objicienti hæretico, Chriſtum eſſe contrarium Moyſi, utpote qui repudium prohibuerit, quod iſte permiſit, reſpondet, Chriſtum non abſolute ſuſtuliſſe repudium, ſed ex parte tantum, & ut loquitur, conditionaliter, hoc eſt ea conditione, ut dimittens, & dimiſſa innupti permanerent: *Dico*, inquit, *illum conditionaliter nunc feciſſe divortii prohibitionem. ſi ideo quis dimittat uxorem, ut aliam ducat*: Qui dimiſerit, *inquit*, uxorem, & aliam duxerit, adulterium commiſit; & qui a merito dimiſſam duxerit, æque adulterat: *ex eadem utique cauſa, quæ non licet dimitti, ut alia ducatur; illicite enim dimiſſam pro* in-

indimiſſa ducens adulter eſt: in mente igitur Tertulliani Chriſtus in cauſa fornicationis divortium permiſit, ſicut Moyſes, quoad thorum ſcilicet, cohabitationem; ſuſtulit vero quoad vinculis conjugalis ſolutionem.

Concilium Eliberitanum anno 305. ſic habet can.9. *Fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur.*

Concilium Arelatenſe I. ann. 314. ſtatuit can. 10.: *De his, qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut in quantum poteſt, conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant*: ideo autem dicit Concilium Adoleſcentes illos conſilio adhortandos, non vero præcepto urgendos, quia per leges civiles licebat eis alia inire conjugia.

S. Hierony. epiſt. ad Oceanum aperit, quæ fuerit IV. ſæculi ſententia; ubi enim deſcribit publicam pœnitentiam Fabiolæ Nobili Matronæ a Romano Pontifice impoſitam, eo quod, dimiſſo viro adultero, alteri nupſiſſet legum civilium auctoritate ducta, quas vel ex iſto exemplo patet, non fuiſſe ab Eccleſia approbatas, ſed toleratas, forte ad vitandum majus malum, ſicut meretrices quibuſdam in locis tolerantur: nec dicat Launoyus, prohibitum quidem fuiſſe uxori, nullatenus marito, aliud contrahere matrimonium in cauſa fornicationis; nam S.Hieron. ſcribens in c.19. Matthæi hæc habet: *Sic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam, prima vivente, non habeat.*

Concilium Milevitanum an.416 ſic ſtatuit can.10.: *Placuit, ut ſecundum evangelicam, & apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito alteri conjungatur*: decernit inſuper, poſtulandum a principe, ut legem ſanciat, qua ſcilicet præcedentes revocet, & firmitatem præſenti decreto conciliet.

Concilium Forojulienſe anno 781. ſic ſtatuit c.10.: *Item placuit, ut reſoluto fornicationis cauſa jugali vinculo.* (nempe quoad thorum), *non liceat viro, quandiu adultera vivet, aliam uxorem ducere.*

Concilium Nannetenſe an.400.: *Si*, inquit c.12.: *cujus uxor adulterium perpetravit, & hoc a viro deprehenſum fuerit, & publicatum, dimittat uxorem, ſi voluerit, propter fornicationem ... vir vero ejus, illa vivente, nullatenus aliam accipiat.*

In-

Innocentius III. lib. IV. Decretalium tit. 19. *De divortiis* cap. *Gaudemus* ait: *Sane veridica hac ſententia probatur etiam de teſtimonio veritatis teſtantis in evangelio*: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: *ſi ergo uxore dimiſſa, duci alia de jure non poteſt, fortius & ipſa retenta.*

Eugenius IV. in Concilio Florentino ſeſſ. 25. ſic Græcos allocutus eſt: *Dico, omnes conqueri de ſeparatione matrimonii, idque correctione indiget*: & in decreto pro Armenis: *Quamvis*, inquit, *ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cum matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum ſit.*

Atque hæc pauca ex pluribus teſtimoniis, quæ proferunt Bellarminus, & alii Theologi pro traditione Eccleſiæ latinæ.

Quoad vero traditionem Eccleſiæ græcæ, Launoyus in cit. tract. de regia in matrimonium poteſtate contendit, eam eſſe omnino diverſam, unamque fuiſſe Patrum græcorum ſententiam, ſolvi vinculum conjugale in cauſa fornicationis: quod ſi ita eſt, e duobus alterutrum fateatur Launoyus neceſſe eſt, nimirum aut Græcos, qui ſub Apoſtolo militarunt, dum viveret, doctrinam ejus de indiſſolubilitate matrimonii non intellexiſſe, & in ſenſu ab ejus mente alieno ad ſucceſſores ſuos tranſmiſiſſe; aut ſi mentem magiſtri ſunt aſſecuti, Eccleſiam Romanam, ſeu univerſam Eccleſiam Latinam ab initio erraſſe, atque etiam. num errare definiendo matrimonium propter adulterium non dirimi juxta doctrinam evangelicam, & apoſtolicam; hæc autem conſectaria ſunt longe abſurdiſſima, quæ ut declinaret Arcudius, oppoſitum tenuit extremum, conatuſque eſt oſtendere, nullum ex antiquis Patribus græcis faviſſe diſſolutioni matrimonii ex cauſa adulterii, & ſi qui obſcurius locuti ſunt, eos benigne interpretandos: ſed vanus Arcudii conatus videtur aliis Theologis; exiſtimant enim quoſdam e Patribus grecis, ut Theodoretum, Aſterium, Amazenum manifeſte nobis adverſari: quoſdam vero perplexe locutos, ut SS. Baſilium, & Epiphanium, adeo ut incertum ſit pro qua ſteterint ſententia; nec propterea nu-

nutare in hac parte Traditionem Eccleſiæ, quæ non ex privatorum dictis, ſed ex communi fidelium, ac Epiſcoporum ſenſu debet colligi, ut patet vel ex controverſia circa baptiſmum ab hæreticis collatum, & beatitudinem non protrahendam ad diem ultimi judicii; licet enim in hiſce capitibus viri eruditione, & ſanctitate conſpicui erraverint, Eccleſia nihilominus ejuſmodi controverſias ex Traditione diremit: quidni ergo & præſentem ſimiliter dirimere potuerit? cum latinis concinunt plures e Patribus græcis, quorum luculenta teſtimonia hic ſubjicimus.

Hermas laudatus a S. Clemente Alexandrino. S. Irenæo, Tertulliano, Origene, & aliis, quique is creditur, quem Apoſtolus Rom. 17. v. 15. ſalutat, ſic ſcribit lib. 2. de dimittenda adultera: *Dimittat illam vir, & vir per ſe maneat: quod ſi dimiſerit mulierem ſuam, & aliam duxerit, & ipſe moechatur*: & infra: *Non debet dimiſſa conjuge ſua vir aliam ducere*.

S. Juſtinus II. ſæculo ſcribit apol. 1. pro Chriſtianis, eum adulterium committere, qui repudiatam a viro adulteram duxerit.

Athenagoras eodem ſæculo in apologia ad imperatores pro religione chriſtiana ſic habet: *Ut natus eſt unuſquiſque noſtrum, manet: vel nuptiis copulatur unicis; ſecundæ enim decorum quoddam adulterium ſunt; qui enim uxorem ſuam dimiſerit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noſter*.

S. Clemens Alexandrinus lib. 2. ſtromatum ſic loquitur in fine: *Legem aperte conſtituit*: Non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem: *adulterium autem exiſtimat conjungi matrimonio vivo altero ex ſeparatis ... qui autem dimiſſam accipit uxorem, moechatur eam, hoc eſt cogit eum moechari: non ſolum autem qui dimiſit, eſt ejus cauſa, ſed etiam qui eam ſuſcipit, prabens mulieri peccandi occaſionem; ſi enim non ſuſcepiſſet eam, reverteretur ad virum*: ergo in mente S. Clementis vinculum conjugale non ſolvitur per adulterium, cum liceat dimiſſæ redire ad eum, qui illam dimiſit, tanquam ad verum maritum; & reus ſit adulterii, qui ſic dimiſſam duxerit, vivente priore marito.

Origenes S. Clementis diſcipulus tract. 7. in Matth. ſic habet: *Contra Scriptura legem mulieri, vivente vi-*

ro, nubere quidem Eccleſiæ rectores permiſerunt, agentes contra id, quod ſcriptum eſt: Mulier alligata eſt, quanto tempore vir ejus vivit; *& contra illud*: Igitur vivente viro, mulier vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: *non omnino tamen ſine ratione; hac enim contra legem initio latam, & ſcriptam ad vitanda pejora, alieno arbitrio morem gerentes eos permiſiſſe veriſimile eſt*: verba tam clara non obſcurat, quod addit Origenes, nempe Chriſtum permiſiſſe diſſolvi matrimonium in cauſa fornicationis; loquitur enim de diſſolutione quoad thorum, & cohabitationem, ut patet ex quæſtione, quam ibidem verſat, num ſcilicet præter fornicationem, quam Chriſtus ſolam excipit, liceat uxorem dimittere propter cauſas graviores, puta veneficium, infanticidium, & rei familiaris dilapidationem; durum quippe videtur Origeni retinere mulierem veneficam, & dilapidatricem: *Tanta enim*, inquit, *pati, & tolerare flagitia, quæ adulterio, & ſcortatione pejora cenſeri queant, plane a ratione videbitur eſſe alienum; rurſum contra Servatoris præceptum agere, nemo eſt quin impium confiteatur*: ex quibus verbis liquet, quæſtionem ſolum eſſe de ſeparatione quoad habitationem, per quam maritus liberaretur ab uxore tam noxia, remanente nihilominus nuptiali vinculo, quod ſecundum Origenem ſolvi non poteſt.

S. Chryſoſtomus IV. ſæculo ſic ſcribit homil. 17. in Matth. de eo, qui propter adulterium dimiſit uxorem: *Ille enim etſi alteram non duxerit, hoc ipſo ſe conſtituit criminis reum, quod adulteram fecit ex conjuge* (cum illa alteri nupſerit), *hic vero excipiendo alienam adulter effectus eſt; nequaquam enim mihi referas, quia illam alter ejecit; nam expulſa quoque uxor eſſe ejus, qui eam expulit, perſeverat*: at inquies, S. Chryſoſt. ſcribit hom. 19. in c. 7. ep. I. ad Corinth., nec adulterum eſſe maritum, nec adulteram eſſe uxorem: verum eſt, ſed eo ſenſu id dicit, quo dicimus, filium erga patrem ingratum, & protervum non eſſe filium: *Jam non ſum dignus vocari filius tuus*, inquiebat prodigus ille Luc. 15.; ſicut enim filius nequam privatur jure hæreditatis; ita adulter, aut adultera juribus matrimonii, puta lecto, & ſocietate individua.

Por-

Porro ex teſtimoniis allatis liquet, unam olim fuiſſe ſententiam utriuſque Eccleſiæ, orientalis ſcilicet, & occidentalis, modernoſque græcos receſſiſſe ab antiqua Patrum ſuorum doctrina: quo autem tempore hæc mutatio facta ſit, non conſtat.

Dices 1. Lactantius lib. 6. c.23. divinarum inſtitutionum ſcribit, adulterum non eſſe, qui in cauſa adulterii dimiſſam duxerit in uxorem.

R., Lactantium attendere ad leges civiles, quæ ſic dimiſſam ab alio duci permittebant, ſed contra legem Chriſti, ut Lactantius ibidem agnoſcit; ſic enim pergit: *Sed divina lex ita duos in matrimonium, quod eſt in corpus unum, pari jure conjungit, ut adulter habeatur quiſquis compagem corporis in diverſa diſtraxerit.*

Inſtas. Idem Lactantius in epitome c.6.: *Nunquam* inquit, *conjugalis fœderis vinculum, niſi quod perfidia ruperit, reſolvatur.*

R. Lactantium loqui de diſſolutione quoad thorum, & cohabitationem; nam divina lex inquiebat ſupra, ita duos conjungit, ut adulter habeatur quiſquis compagem corporis in diverſa diſtraxerit.

Quod autem ſeparatio quoad thorum, & habitationem nonnumquam vocetur a ſcriptoribus eccleſiaſticis diſſolutio vinculi conjugalis, patet ex Concilio Forojulienſi ſupra laudato *Placuit*, inquiunt Patres c. 10. *ut reſoluto fornicationis cauſa iugali vinculo, non liceat viro, quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere:* & ita exponit Avitum Viennenſem, & Concil. Venetum.

Dices 2. S. Ambroſius in cap. 7. I. ad Corinthios ſcribit, licere viro in cauſa fornicationis aliam ducere uxorem.

R. 1., S. Ambroſium non eſſe auctorem hujuſce commentarii, ſed vel Pelagium, vel Nilarium diaconum Eccleſiæ Romanæ, qui adhæſit Luciferianis ex S. Hieronymo dialogo adverſus Luciferianos.

R. 2., commentatorem illum loqui juxta legem civilem, non vero juxta eccleſiaſticam, quæ edicta Imperatorum ſemper improbavit, ut agnoſcit ipſe S. Ambroſius lib. de Abraham c.4., & 7., & in Luc.16.

Dices 3. Joannes VIII., qui ſedit ſæculo IX. hæc habet ep. 65.: *Cum priorem legitimo ſibi matrimonio* jun-

junctam quiſquam deſerere nequeat, illi conceditur in) cauſa fornicationis) *aliam, vivente priore conducere.*

R. corruptum eſſe textum; neque enim cohærent poſteriora verba cum prioribus: ſic autem textus refertur tom. 9. Conciliorum: *Et ideo cum priorem legitimo ſibi matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, nulla ratione prorſus illi conceditur aliam, vivente priore, conducere.*

Dices 4. Pœnitentiale Romanum in cauſa adulterii permittit parti innocenti ad alia tranſire vota, quod fonti denegat: idem legitur in Concilio Vermerienſi can. 5., & 9., & in Concilio Compendienſi c. 8.: celebrata autem ſunt duo illa Concilia VIII. ſæculo: ſimilia habentur cap. *Concubuiſti*, quod eſt Zachariæ ſummi Pontificis, & cap. *Si quis eum* ex Concilio Triburienſi, habenturque cauſa 12. qu. 7.

R. quæ hic objiciuntur, ſpectare diſciplinam, juxta quam qui propter graviora crimina publicæ pœnitentiæ ſubjiciebantur, matrimonium nunquam inire poterant: *Non liceat viro*, inquit Concilium Forojulienſe, *quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet ſit illa adultera: nec adultera, qua poenas graviſſimas, vel poenitentia tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito*: quin & ipſi marito, qui defuncta uxore adultera, ad alias nuptias tranſibat, pœnitentia imponi ſolebat, quamvis innocenti, quia ut ſupra obſervavimus, ſecundæ nuptiæ, etſi abſolute non prohiberentur, tamen aliquod incontinentiæ ſignum præſeferebant, propter quam viduis nubentibus imponebatur pœnitentia.

§. VII. *Utrum matrimonium dirimatur per continentiæ votum alterutrius conjugum.*

Obſerva 1., duplex eſſe votum, ſimplex, & ſolemne: ſimplex continentiæ votum eſt promiſſio proprii corporis ad continentiam ſervandam Deo facta: ſolemne vero eſt actualis traditio ſui acceptata a Deo per ſuum miniſtrum; hæc habes fuſius explicata tom. 4. tract. de Relig. c. 5. §. 2.

Obſerva 2., circa votum ſolemne duplicem eſſe oppo-

poſitum errorem: alis eſt Juſtiniani imperatoris, qui cod. *De Epiſcopis, & Clericis* lege finali decrevit, matrimonium etiam conſummatum diſſolvi per religionis ingreſſum: alter eſt novatorum, qui docent, matrimonium ſive ſit ratum, & conſummatum, ſive ſit ratum tantum, non poſſe diſſolvi per religionis profeſſionem, ac propterea ſuggillant Patres Tridentinos, quod definierint, matrimonium ratum dirimi per ſolemne votum: his præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. 1. Conſtat apud omnes, ſimplex continentiæ votum non dirimere matrimonium ratum, nedum conſummatum.

Probatur 1. ex cap. *Meminimus*, cap. *Conſuluit* lib. 4. Decretalium tit. 6. *Qui clerici, vel voventes &c.*, ubi Alexander III. declarat, votum ſimplex impedire quidem matrimonium contrahendum, ſed non dirimere contractum; idem habet Cœleſtinus III. cap. *Rurſus* eod. tit.

Probatur 2. ratione, qua utitur S. Thomas in ſuppl. quæſt. 53. art. 1., quia votum ſimplex eſt nuda promiſſio Deo facta; matrimonium vero eſt actualis traditio proprii corporis conjugi facta: atqui promiſſio non transfert dominium rei promiſſæ; ſed promittens tanquam Dominus de ea diſponere poteſt prout libuerit, quamvis peccet contra fidem alteri datam: at traditio, ſeu donatio rem datam ſeu traditam in donatarii dominium transfert, ita ut ipſe donator de ea diſponere nequeat: ergo per ſimplex continentiæ votum non diſſolvitur matrimonium, cum in eo conjuges actu, & de facto ſibi mutuo tradant poteſtatem in ſua corpora: quemadmodum nulla cenſetur promiſſio donandi, vel vendendi domum facta ab eo, qui illam alteri jam donavit, aut vendidit.

Dices. Vinculum, quo obligamur creatori, majus eſt vinculo, quo obligamur creatori, atqui per votum etiam ſimplex obligamur creatori; per matrimonium vero creaturæ: ergo vinculum voti ſimplicis majus eſt vinculum matrimonii, ac proinde ſolvit matrimonium.

Diſtinguo majorem: ſi vincula illa ſpectentur in eodem genere: ſi v. gr. vinculum promiſſionis Deo factæ conferatur cum vinculo promiſſionis homini fa-

ctæ, concedo, unde votum ingrediendæ religionis majus eſt promiſſione nubendi, ſeu ſponſalibus, eaque ſolvit; ſi vincula ſpectentur in diverſo genere, conferaturque promiſſio Deo facta cum donatione, ſeu traditione proprii corporis in gratiam conjugis, nego majorem; falſum eſt enim, eum qui vovit ſe oblaturum templo aliquam ſummam pecuniæ, quam prius gratuito dono tradidit alteri, poſſe illam auferre voti ſolvendi cauſa, quia pecunia ſic tradita ad illum non pertinet: porro per matrimonium fit actualis traditio proprii corporis; per ſimplex autem votum promittitur ſolum.

Sed cum in ſolemni profeſſione, ſicut in matrimonio, fiat actualis traditio proprii corporis, & conferatur traditio facta Deo cum traditione facta creaturæ, ulterius quæritur, utrum profeſſio ſolemnis ſolvat matrimonium, quemadmodum ſimplex continentiæ votum ſolvit ſponſalia, quia vinculum, quo aſtringimur Deo, majus eſt vinculo, quo aſtringimur creaturæ.

R. 2. Matrimonium conſummatum non dirimitur per ſolemnem religionis profeſſionem.

Probatur iis omnibus momentis, quibus ſupra demonſtravimus, matrimonium Chriſtianorum jure naturali, & divino poſitivo non diſſolvi, niſi per mortem alterius conjugis; momenta enim illa efficacius concludunt pro matrimonio conſummato, quam pro rato tantum, cum illud ſit longe firmius.

Confirmatur reſponſio tum ex S. Greg. lib. 9. epiſt. 39. ad Theactiſtum, in qua reprehendit legem civilem, quæ permittit contrarium; tum ex cap. *Quidam*, quod eſt Alexandri III., & cap. *Placet*, quod eſt Cœleſtini III. lib. 3. Decretalium tit. 32. *De converſione conjugatorum*, ubi religionem profeſſus ignorante, vel invita conjuge, ad eam redire compellitur.

Dices. Chriſtus Luc. 14. v. 26. pronuntiat, eum non poſſe eſſe ſuum diſcipulum, qui non odit uxorem ſuam, cui præcepto parere debet juxta S. Baſilium in quæſtionibus fuſius diſputatis q. 12., qui non poteſt ab uxore impetrare licentiam tranſeundi ad religionem: & revera paruiſſe Abbatem Theonam miraculis clarum ſcribit Caſſianus collat. 21. c. 9.; poſtquam enim quinque annis cum uxore vixiſſet, ea invita, matrimonium ſolvit, & monachus effectus eſt:

erg

ergo matrimonium conſummatum ſolvitur per religionis profeſſionem.

Nego conſeq.; namque ex Chriſti mandato Chriſtianus eo modo debet odiſſe patrem, & uxorem, quo animam ſuam, ut ibidem dicitur; ſcilicet quatenus parentes, uxor, & animæ propriæ affectus contrarii ſunt legi divinæ, quemadmodum ipſemet Chriſtus exponit Matth. 10. v. 37.: *Qui amat patrem, aut matrem, plusquam me, non eſt me dignus*; nec alio ſenſu S. Baſilius intellexit laudatum textum, ſcilicet poſito quod maritus cum uxore abſque ſalutis periculo cohabitare nequeat; ait enim: „ Si vero diffidens ſit adultera pars, & aſſidue uſque ex adverſo cum altera contendat, quod videlicet minus ſollicita ſit, quomodo placeat Deo; hic ea convenit meminiſſe, quæ dicta ſunt ab Apoſtolo: In pace autem vocavit nos Deus; & ſic patendum præcepto Domini, qui dixit: " Si quis venit ad me &c.: ad id vero, quod Caſſianus refert de Abbate Theona viro ſanctiſſimo, reſpondet Bellarminus lib. 2. de monachis cap. 38., illud eſſe unum ex eis factis Sanctorum, quæ ſunt admiranda: *Credendum enim eſt*, inquit, *peculiari Spiritus Sancti admonitu id factum eſſe præter communem ordinem, ac legem*: denique textus S. Baſilii, & Sanctorum exempla ad ſummum probant, licitum eſſe aliquando ſtudio vitæ perfectioris divortium poſt conſummatum matrimonium quoad thorum tantum, & cohabitationem, non vero quoad vinculi diſſolutionem.

R. 3. Matrimonium ratum, & nondum conſummatum dirimitur quoad vinculum per ſolemnem conjugis profeſſionem in religione approbata, ita ut liceat alteri parti ad alias nuptias tranſire; ſic enim definiit Conc. Trid. ſeſſ. 24. cab. 3.: *Si quis dixerit, matrimonium ratum*, non conſummatum, per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.

Probatur Concilii definitio ex cap. *Verum* lib. 3. Decretalium tit. 32. *De converſione conjugatorum*: *Verum*, inquit Alexander III., „ poſt conſenſum legitimum de præſenti licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere monaſterium (ſicut ſancti quidam de nuptiis vocati fuerant), dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos; & alteri remanenti, ſi commonitus con-

tinentiam ſervare noluerit, licitum eſt ad ſecunda vota tranſire, quia cum non fuiſſent una caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere; " & capite *Ex publico* titulo eodem laudatus Pontifex cupienti profiteri duos menſes concedit ad deliberandum, quibus elapſis aut religionem ingrediatur, aut uxori adhærere compellatur: ſolvit deinde objectionem, quæ peti poſſet ex evangelio prohibente virum ab uxore diſcedere, excepta fornicationis cauſa: „ Sane, *inquit*, quod Dominus in evangelio dicit, non licere viro, niſi ob cauſam fornicationis uxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt, ſecundum interpretationem ſacri eloquii de his, quorum matrimonium carnali copula eſt conſummatum, ſine qua conſummari non poteſt."

Innocentius III. cap. *Ex parte* 2. eodem tit. confirmat, quod Alexander III. prius decreverat: „ Nos tamen, *inquit*, nolentes a prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis declinare, qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconſulto, ad religionem tranſire ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari, hoc ipſum tibi conſulimus obſervandum."

Dices. Nec Concilium Tridentinum, nec ſummi Pontifices definire potuerunt, matrimonium ratum ſolvi per ſolemnem religionis profeſſionem, niſi ex divina revelatione, quæ Eccleſiæ innoteſcit per Scripturam ſacram, vel per traditionem: atqui neque ex Scriptura, neque ex traditione colligi poteſt, matrimonium ratum dirimi per ſolemnem religionis profeſſionem.

Non ex Scriptura; quæ abſolute, & abſque exceptione pronuntiat; „ *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, Matth. 19.

Non enim ex traditione; nihil quippe occurrit in hiſtoria priorum decem ſæculorum, quo poſſit ſtabiliri Concilii Tridentini definitio: proferuntur quidem plura exempla Sanctorum, qui poſt celebratas nuptias amplexus carnales ſpreverunt, ut totos ſe divino obſequio manciparent: idem de S. Thecla referunt S. Epiphanius hæreſi 78., & S. Ambroſius lib. 2. de virginibus: de S. Cæcilia, & S. Alexio Metaphraſtes: de duobus militibus S. Aug. lib. 8. confeſſionum cap. 6.

Verum ut ex hujuſmodi exemplis efficax argumentum

tum conficiatur, duo conſtare debent: primum, S. Theclam, S. Cæciliam, S. Alexium, & alios ſolemne votum emiſiſſe in religione approbata; at contrarium conſtat ſaltem de Thecla, & Cæcilia, quæ non vixerunt ſub regulari diſciplina: S. Alexius, cujus hiſtoriam texuit Metaphraſtes, hiſtoricus alioquin dubiæ fidei, ut omnes norunt, non militavit in approbata religione; ſed poſt varias peregrinationes tandem in domo paterna tanquam pauper peregrinus hoſpitatus eſt: alterum etiam deberet eſſe extra controverſiam, nempe matrimonia illa, de quibus eſt ſermo, ſoluta fuiſſe non ſolum quoad thorum, & cohabitationem; ſed etiam quoad vinculum conjugale: atqui illud ipſum eſt in controverſia; namque in confeſſo eſt apud omnes, non fore diſſolutum matrimonii vinculum, ſi quis, uxore intacta, ſe totum Deo devoveret in congregatione, in qua emittuntur vota ſimplicia paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, ut in congregationibus Miſſionariorum S. Lazari, & doctrinæ chriſtianæ; atqui ſolemniora non fuere vota S. Theclæ, S. Cæciliæ, S. Alexii, & aliorum veterum, nec proferri poteſt approbata religio, in qua emiſſa ſint: unde ergo habetur, ſolutum fuiſſe matrimonium in S. Thecla, S. Cæcilia, & S. Alexio, minime vero in iſtis congregationibus?

Hinc Cardinalis Palavicinus lib. 23. hiſtoriæ Concilii Tridentini cap. 9. refert, plures ex Patribus cenſuiſſe laudatum Concilii canonem ſextum non eſſe condendum: quin Maldonatus de matrimonio cap. 9. ſcribit, momenta mox allata, & alia ſimilia vim nullam habere, *Niſi*, inquit, *aut concedatur matrimonium ratum, & nondum conſummatum, non eſſe verum matrimonium, & verum ſacramentum; aut certe Eccleſiam ita exiſtimaſſe, dum decrevit licere poſt matrimonium ratum conferre ſe ad religionem, altero conjuge invito, & licere alteri adire alias nuptias*: ſed iſta liberiori ſtylo, ne quid dicam gravius, videntur ſcripta a Maldonato; abſit enim a Theologo catholico, ut credat, matrimonium ante conſummationem non eſſe matrimonium, nec verum ſacramentum, falſamque ejuſmodi opinionem tribuas Patribus Tridentinis; inde enim ſequeretur, Concilium falſo definiiſſe, matrimonium

ratum per ſolemnem religionis profeſſionem diſſolvi; quia quod revera non exiſtit; ſolvi non poteſt: ne igitur inutilis ſit, & vana Concilii definitio, fateamur neceſſe eſt, matrimonium exiſtere, & habere rationem veri ſacramenti, priuſquam conſummetur, ſed faciendum eſt ſatis iis omnibus momentis, quæ contra definitionem objiciuntur: Itaque.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Eccleſia definire non poteſt, niſi ex Dei revelatione ea, quæ ſunt juris divini poſitivi, concedo; quæ ſunt juris naturalis, nego maj. Illud igitur eſt diſcrimen inter ea, quæ ſunt ordinis ſupernaturalis, & res ordinis naturalis, quod priora, cum rationem ſuperent, aut a libera Dei voluntate pendeant, ea noſſe non poſſimus, niſi per Dei revelationem, quæ continetur in ſacris Scripturis, & traditione: poſteriores vero, cum ſint in animis noſtris impreſſæ, vel clarius, ut prima principia, vel obſcurius, ut plures concluſiones ex primis principiis deductæ, nobis innoteſcere poſſint abſque Dei revelatione: unde quando res ſupernaturales & divinæ in controverſiam adducuntur, an v. gr. ſit in Chriſto una, aut duplex perſona, an ſeptem ſint ſacramenta, vel pauciora, Eccleſia nihil ſtatuere poteſt, niſi ex verbo Dei ſcripto, vel tradito; ubi vero controverſia verſatur circa legem naturalem, utrum verbi grat. ipſi repugnet lucrum percipere ex contractu conſignativo, Sanctorum imagines venerationi fidelium in templis exponere, Eccleſia, abſque Dei revelatione dirimere poteſt ejuſmodi controverſiam, nec recurrat neceſſe eſt ad Scripturam, & traditionem, niſi ut definiat, rem controverſam neutri adverſari; Eccleſiæ enim eſt interpretari legem Dei; lex autem naturalis eſt lex Dei ejus digito ſcripta in cordibus noſtris; adeſtque ipſi Spiritus Sanctus, ne erret in iis, quæ ſpectant fidem, & mores: *Docebit vos omnem veritatem*, ait Chriſtus ad diſcipulos, & eorum ſucceſſores Joann. 16.: quemadmodum igitur certo pronunciavit Eccleſia contractus conſignativos eſſe licitos, ſacras imagines in templis licite pingi, & coli, quamvis nec Scriptura, nec traditio priorum ſeculorum iſta doceant; ſatis quippe illi fuit, quod non repugnent

Scri-

Scripturæ ſacræ, nec traditioni, ſed conſentanea ſint legi naturali, pari modo ſummi Pontifices, & poſt eos Conc. Trid. decernere potuerunt, matrimonium nondum conſummatum dirimi per ſolemnem religionis profeſſionem; quia ejuſmodi disjunctio congruit admodum legi naturali, nec adverſatur verbo Dei ſive ſcripto, ſive tradito, licet ex eo poſitive non eruatur; ſed iſthæc planiora ſicut ex objectionum ſolutione: itaque.

Dices 1. Deus per matrimonium ratum conjuges inter ſe conjungit: atqui divinum eſt oraculum: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ergo nec ſumma Pontifex, nec Conc. illos ſeparare poteſt.

Diſting. major.: quos Deus conjunxit in carne una homo non ſeparet, concedo; quos conjunxit in uno ſpiritu dumtaxat, homo non ſeparet, nego major.: namque Chriſtus verba ſua reſtrinxit ad eos conjuges, qui ſunt unum quid in carne una: *Jam non ſunt duo*, inquit, *ſed una caro*: atqui conjuges non ſunt una caro, niſi per copulam: *Sane*, inquiebat ſupra Alexand. III. c. *Ex publico*, *quod Dominus in evangelio dicit non licere viro, niſi ob cauſam fornicationis uxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt ſecundum interpretationem ſacri eloquii de his, quorum matrimonium carnali copula eſt conſummatum, ſine qua conſummari non poteſt*: diſtinguo ſimiliter minorem. : Deus in matrimonio rato conjuges conjunxit in uno ſpiritu, concedo; in una carne, nego minorem.

Dices 2. Jus naturale ſolvi non poteſt: atqui matrimonium ſolummodo ratum eſt jure naturali firmum, & indiſſolubile: ergo.

Diſting. major.: jus naturale non poteſt ſolvi, manentibus iiſdem circumſtatiis, in quibus neceſſario obligat, concedo; mutatis circumſtantiis, neg. maj. nam obligatio voti, & cujuſvis omiſſi, aſſidua commoratio Paſtoris in loco beneficii, &c. ſunt juris naturalis; cauſæ tamen adeo graves nonnumquam ſuperveniunt, propter quas auctoritate ſuperioris ſolvitur obligatio voti, reſcinditur promiſſum, & Paſtorem ad tempus abeſſe conceditur, lege naturali non repugnante.

Diſting. etiam minor.: jure naturali matrimonium

ſolummodo ratum eſt firmum., & indiſſolubile, ſi nulla diſſolvendi cauſa accedat, concedo; ſi accedat, ut ſolemnis religionis profeſſio, nego minorem; quia ex dictis rationes, propter quas matrimonium jure naturali eſt indiſſolubile, ſunt prolis generatio, & congrua educatio, ad quas requiritur individua viri, & mulieris ſocietas: quæ rationes in matrimonio rato non concurrunt, cum nulla ſupponatur proles, nec ſpes prolis ſuſcipiendæ, ac proinde ejus diſſolutio voti ſolemnis cauſa juri naturali non repugnat: jus itaque naturale aliud eſt immutabile, ut, *falſum teſtimonium non dices: non facies tibi ſculptile, ut adores illud*; aliud mutabile, ut in exemplis allatis: conſule, quæ in hanc rem fuſius tradidimus tract. de legibus c. 8.

Ergo, inquies, matrimonium nondum conſummatum diſſolvi poteſt non ſolum propter ſolemnem religionis profeſſionem, ſed etiam propter quamcumque gravem cauſam, quemadmodum multiplex poteſt eſſe cauſa relaxandi obligationem voti, & reſcindendi promiſſi.

Reſp.: plures Theologos, quos Sanchez appellat, & ſequitur l. 2. de matrimonio diſp. 4., eſſe in ea ſententia, quod ſummus Pontifex propter alias cauſas, quam voti ſolemnis, matrimonium nondum conſummatum diſſolvere poſſit: quin Pyrrhus Corradus in Praxi l. 8. c. 6. exempla diſpenſationum, quas in hanc rem conceſſere Clem. VIII., & Urbanus VIII. adducit, S. Anton. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 3. affirmat, ſe vidiſſe Bullas Martini V., & Euge. IV. pro hujuſmodi diſpenſationibus; Navarrus Enchir. c. 22. n. 2. teſtatur, Paulum III., & Pium IV. ad petitionem ſuam diſpenſaſſe: Cajetanus in opuſc. tom. 1. c. 28. de matrimonio quæſt. unica refert, ſua ætate idem ſæpius factitatum: Henriquez lib. 2. de matrim. c. 8. n. 2. aſſerit, Gregorium VIII. unica die cum undecim diſpenſaſſe: fatendum tamen eſt, alios Theologos in magno etiam numero oppoſitam tueri ſententiam, ac pro ea laudare etiam ſummos Pontifices.

Dices 3. Matrimonii diſſolutio non poteſt fieri abſque injuria alterius conjugis renitentis: ergo eſt contra jus naturale.

Nego anteced.; tum quia ex omnium conſenſione ſpon-

ſponſalia diſſolvi poſſunt voti ſolemnis cauſa abſque injuria alterius non conſentientis: ergo & matrimonium ratum, cum conjux derelicta maneat integra, nihilque decoris, aut honoris amiſerit, quominus ab alio in conjugem aſſumi poſſit: tum quia in contractu ſponſalium, & matrimonii intelligitur hæc tacita conditio, *niſi intra duos menſes inceſſerit animus profitendi in religione approbata*, ante quem terminum nec ſponſa tenetur matrimonium celebrare, nec conjux matrimonium conſummare, fieretque illi injuria, ſi copula per vim extorqueretur.

Dices 4. Matrimonium non conſummatum eſt verum ſacramentum, & ſignum perpetuæ unionis Chriſti cum Eccleſia: atqui per diſſolutionem violaretur ſacrum illud ſignum: ergo.

Diſt. maj. eſt ſignum unionis ſpiritalis Chriſti cum Eccleſia, quæ unio fit per charitatem, concedo; unionis corporalis per incarnationem, nego major.; hujuſmodi enim unionem matrimonium non ſignificat, niſi ſit conſummatum, quia in eo ſolo ambo conjuges fiunt una caro: porro ſicut unio ſpiritalis Chriſti cum Eccleſia ex parte Chriſti eſt firma, & indiſſolubilis, ſolvitur tamen ex parte fidelium per peccatum mortale; ſimiliter qui ſanctioris vitæ ſtudio a conjuge corporaliter ſeparatur, cum illa arctiori amoris vinculo conjungitur, quia quo purius adhæremus Deo per charitatem, eo perfectius proximum diligimus; nec repugnat ſpiritali unioni Chriſti cum Eccleſia, quod pars derelicta ad ſæcularia vota tranſeat.

Q. 1. *Quandonam matrimonii rati vinculum ſolvitur, an in ipſo ingreſſu, & ſuſceptione habitus religioſi, an in profeſſione?*

Reſpond. Non ſolvitur, niſi in ipſa profeſſione, quam ſi non emiſerit novitius, tenetur ad conjugem redire, & matrimonium conſummare, ipſa exigente: unde conjux derelicta tenetur expectare, donec alter conjux ſolemniter ſit profeſſus, priuſquam alteri nubere poſſit.

Q. 2. *Solvitur ne matrimonium ratum per ſuſceptionem ordinis ſacri?*

R. Negat Joannes XXII. in extravagant, *Antiqua* tit. 6. *De voto*, in qua ſic habet: *De fratrum noſtrorum*

conſilio præſenti declaramus edicto, quod licet votum ſolemnizatum per ſacri ſuſceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, ſi poſt contractum fuerit, ſecundum ſtatuta canonum ſit efficax reputandum; ad diſſolvendum tamen prius contractum, etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum, cum nec jure divino, nec per ſacros reperiamus canones ſtatutum, invalidum eſt cenſendum.

§. VIII. *Utrum inter Chriſtianos conjuges licitum ſit divortium quoad thorum tantum, & cohabitationem?*

LUtherani, quamvis doceant, matrimonium dirimi poſſe ex quilibet gravi cauſa, negant tamen conjuges licite ſeparari quoad thorum, & cohabitationem, manente matrimonii vinculo: quam errorem Conc. Trid. confixit ſeſſ. 24. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges quoad thorum, ſeu quoad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri poſſe decernit, anathema ſit*: quare ad propoſitam quæſtionem.

R. Conſtans eſt Eccleſiæ doctrina, Chriſtianos conjuges aliquando licite poſſe ſeparari quoad thorum, & cohabitationem, ſalvo matrimonii vinculo.

Probatur 1. ex Scriptura. Matth. 5., & 19., ubi Chriſtus permittit uxorem dimitti cauſa fornicationis: 1. Cor. 7. verſ. 10., 11.: *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*: quibus verbis Apoſtolus duo ſupponit: primum, per divortium, de quo loquitur, matrimonium non dirimi, cum decernat, mulierem ſeparatam debere manere innuptam: ſecundum, divortium illud eſſe licitum; optionem enim permittit mulieri, vel redeundi ad maritum, vel non redeundi, modo alteri non nubat: ſi autem illicitum eſſet divortium, procul dubio eam compelleret ad reconciliationem.

Probatur 2. ex communi Eccleſiæ praxi, quæ conſtat ex titulo, *De divortiis*.

Q. 1. *Quibus in caſibus licitum eſt inter chriſtianos conjuges divortium?*

Certum eſt 1., licet fieri ex communi conjugum conſenſu, ſtudio vitæ ſanctioris; iis enim amplam mercedem promittit Chriſtus Matth. 19.: *Omnis, qui reliquerit domum... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet*; quibus promiſſis accenſi plures ſanctitate conſpicui ex conſenſu uxorum vel monaſticam vitam profeſſi ſunt, vel ſacris ordinibus ſunt initiati, ut SS. Paulinus, Germanus Antiſſiodorenſis, Lupus Trecenſis &c.

Certum eſt 2. divortium licite fieri ob crimen alterius conjugis; expreſſa eſt enim Chriſti ſententia citatis Matthæi locis, ubi Chriſtus permittit uxorem dimitti in cauſa fornicationis: ſed quia Chriſtus ſolius fornicationis meminit, propter quam liceat uxorem dimittere, naſcitur difficultas, circa quam Origenes ſupra laudatus §. 6. non auſus eſt quidquam definire num ſcilicet ob alias cauſas, quam fornicationis, licitum ſit divortium: Sanct. Aug. libr. 1. de ſermone Domini in monte cap. 20. cenſet, nomine fornicationis intelligendum eſſe peccatum mortale, per quod anima fornicatur a Deo: ſed expendens poſtmodum libr. 1. retractationum cap. 19., quæ hic ſcripſit, lectorem monet, huicce interpretationi non eſſe ita adhærendum, ut meliorem non quærat: *Nec volo*, inquit, *in re tanta, tamque ad dignoſcendum difficili putare lectorem iſtam ſibi noſtram diſputationem debere ſufficere*: ac merito quidem; tum quia dubium non eſt, quin Chriſtus loquatur de fornicatione carnali; tum quia falſum eſt, licitum eſſe dimittere uxorem propter quodlibet peccatum mortale: cum autem iſthæc quæſtio, quam S. Aug. ibidem vocat laborioſiſſimam, jam elucidata ſit ab Eccleſia.

Reſpond. Licitum eſſe divortium non ſolum ob fornicationem, ſed etiam ob alia crimina, quæ vergunt in detrimentum ſive ſpirituale, ſive corporale alterius conjugis.

Probatur 1. ex Scriptura. Matth. 18.: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te*; in quem locum S. Hieronymus docet, ſententiam Domini eſſe, ut ſi ii, qui nobis conjuncti ſunt & chari

inſtar oculorum, ut parentes, filii, uxor, ſint nimiæ cauſa, ab iis recedamus: epiſtolæ ad Titum cap. 3. *Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita.*

Probatur 2. ex cap. *Quaſivit* tit. *De divortiis*, in quo Alexander III. declarat, uxorem poſſe ſeparari a viro ſuo, qui eam ad crimen impellit: idem ſtatuit Urbanus III. cap. *De illa* eod. tit., & Innocentius III. cap. *Litteras De reſtitutione ſpoliatorum* ſcribit, viri ſævitiem eſſe juſtam divortii cauſam.

Q. 2. *Cur Chriſtus meminit ſolius fornicationis in juſta cauſa divortii?*

Reſpond. Duabus de cauſis: prima, quia fornicatio, ſeu adulterium directe ac ſpeciatim opponitur fidei conjugali, & ſubſtantiæ ipſius matrimonii; cetera vero crimina aliis nociva ſunt ſeparationis cauſæ omnibus confœderationibus, filius a patre, famulus a domino æque debent ſeparari, ac uxor a viro, quando ex convictu trahuntur ad hæreſim, & ad aliud quodlibet flagitium: at propter fornicationem præciſe neque filius, neque famulus jus habent dimittendi, ille patrem, iſte dominum, quemadmodum uxor virum adulterum, etiamſi non ſit illi cauſa ruinæ: ſecunda, quia Chriſtus citato loco loquitur de divortio perpetuo; quærentibus enim Judæis, num liceat uxorem dimittere per libellum repudii quacumque ex cauſa? (libellus autem repudii apud eos erat in perpetuum, ita ut mulier repudiata numquam poſſet redire ad maritum), Chriſtus conſentanee ad interrogata reſpondet, id non licere, niſi in cauſa fornicationis, quia propter alia crimina divortium fit ſolummodo ad tempus, nimirum donec conjux nocens reſipiſcat; ſi enim ſerio convertatur, innocens tenetur pœnitentem recipere, eique affectu maritali cohabitare, quia iſta crimina per accidens opponuntur matrimonio: at propter adulterium, etiamſi ſemel fuerit patratum, & mox qui peccavit, reſipiſcat; alter tamen conjux per totam vitam liberatur a debito reddendo; ac proinde ſola fornicatio eſt juſta cauſa divortii perpetui.

Atqui ex hac ratione inferunt Theologi, superveniente adulterio, conjugem innocentem poſſe in religione approbata ſolemniter profiteri etiam abſque conſen-

ſenſu conjugis nocentis, non vero ipſum nocentem, niſi alter prius fuerit profeſſus, quia adulter amiſit jus in corpus alterius, ſed non viciſſim innocens in corpus nocentis a quo poteſt exigere debitum conjugale, cum divortium in ejus gratiam dumtaxat concedatur.

Q. 3. *Quid nomine fornicationis intelligitur cap. 5., & 18. Matthai?*

R. Non ſolum intelligitur adulterium, ſed etiam omnis illicitus concubitus ex cap. *Meretrices* cauſa 32. q. 4.; in quo ſic habetur: *Profecto, & nomine mæchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus debet intelligi*: unde S. Thom. in ſupplem. q. 62. art. 1. ad 4. docet, peccatum contra naturam eſſe ſufficientem cauſam divortii.

Q. 4. *Licitum ne eſt divortium, quoties interceſſerit fornicatio?*

R. Licitum non eſſe, 1. ſi fornicatio fuerit ſine crimine, puta ſi uxor vim fuerit perpeſſa, aut bona fide alteri nupſerit, virum ſuum credens mortuum; 2. ſi uterque conjux eodem fornicationis crimine teneatur; 3. ſi adulterium cognitum ſecuta ſit reconciliatio, quæ cenſetur facta per actum conjugalem; 4. ſi vi fornicatus fuerit, ſive ante, ſive poſt uxoris adulterium, non poteſt in conſcientia illam expellere; 5. ſi vir ipſe uxorem proſtituerit, aut fornicandi dederit cauſam, v. g. debitum conjugale illi pertinaciter denegando: ita fere S. Thomas citata q. 62. art. 1.

Advertes tamen, quod ſi noverit uxor, virum adulterum pœnituiſſe, & ipſa nihilominus perſeveret in adulterio, licite dimitti poterit.

Qu. 5. *Conjux innocens poteſt ne privata auctoritate divortium facere in cauſa fornicationis?*

Reſp. Poteſt quoad thorum, modo certus ſit de alterius adulterio; ſed non poteſt quoad habitationem a cum enim hujuſmodi divortium ſit publicum, fieri non poſſet ſine ſcandalo, & perturbatione ſocietatis, niſi accederet auctoritas judicis ex cap. *Porro* tit. *De divortiis*.

Quæres 6. *Tenetur ne conjux facere divortium cum uxore adultera?*

Reſp. Tenetur, niſi ipſa reſipiſcat; probatur 1. ex Scriptura, Proverbiorum, 18.: *Qui tenet adulteram ſtu...*

ſtabilis eſt, & impius: ad quam ſententiam attendens S. Auguſt. lib. 2. retract. cap. 19. revocat, quod ſcripſerat lib. 1. de Sermone Domini, ſcilicet permiſſum, non juſſum divortium.

Probatur 2. ex ſacris canonibus; ſic enim habetur cap. *Si vir* tit. *De adulteriis*: *Si vir ſciens uxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps*, quia ſcilicet tegumentum ejus flagitiis præbet: & c. *Si quis uxorem* cauſa 32. q. 1. maritus, qui cohabitaverit cum uxore adultera, tribus annis ſubjicitur pœnitentiæ.

Dixi, *niſi reſipiſcat*, quia hujuſmodi exceptio habetur cit. c. *Si vir*: *Quod ſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reverti, debet, ſed non ſæpe, recipere peccatricem*: quo autem titulo debeat, exponit Gloſſa ibidem: *Debet*, inquit, *debito honeſtatis, & non neceſſitatis, quia etiam poſt pœnitentiam poſſit eam accuſare de adulterio*: lege tamen charitatis teneretur cedere de jure ſuo, ſi uxor dimiſſa in magno æternæ damnationis periculo verſaretur non revocata; ordo quippe charitatis poſtulat, ut ſpiritualem proximi ſalutem temporali noſtro commodo præferamus: unde S. Auguſtinus lib. 2. de conjugiis adulterinis cap. 6. ſic ſcribit: *Poſteaquam Chriſtus ait adulteræ: Nec ego te condemnabo, vade, deinceps noli peccare; quis non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod viderit ignoviſſe Dominum amborum: nec jam ſe debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divina credit miſeratione deletum?*

Ceterum non eadem eſt obligatio in uxore dimittendi virum in adulterio perſeverantem. 1. quia ea eo non cenſetur conſentire in peccatum ejus, quod non poſſit illum cum auctoritate corripere, ſicut vir poteſt mulierem, cujus eſt caput: 2. quia non idem incommodum imminet cohabitando cum viro adultero; neque enim incertus erit pater prolis, nec falſus hæres ſupponetur. 3. quia rarum eſt, maritum adulterum corrigi propter ſucceſſionem uxoris; quin potius metuendum eſt, ne fiat deterior: quare ut plurimum conſulendum eſt uxori, ne dimittat virum adulterum: dico, *ut plurimum*, quia ſi ex divortio pro-

ba-

habiliter ſequeretur correctio mariti adulteri; uxor innocens teneretur illum deſerere.

Q. 7. *Eſt ne jus æquale divortii in utroque conjuge ex cauſa adulterii?*

Reſpondeo affirmative, quia in iis, quæ pertinent ad thorum, pares ſunt maritus, & uxor ex Apoſtolo 1. Cor. 7.: *Mulier*, inquit, *ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*.

Q. 8. *Uter conjux adulterando gravius peccat?*

R. Cum in adulterio duplex reperiatur malitia, altera impudicitiæ, altera injuſtitiæ, adulterium ratione impudicitiæ gravius eſt in viro, quam in muliere: ratione vero injuſtitiæ gravius eſt in muliere, quam in viro, qui cum ſoluta adulterat.

Prima pars probatur auctoritate Sanct. Auguſtini, & ratione, qua utitur lib. 2. de conjugiis adulterinis cap. 8., ubi refellens querelas maritorum, quod in luendis pœnis adulterii mulieribus comparentur: *Quaſi non propterea*, inquit, *magis debeant illicitas concupiſcentias viriliter frænare, quia viri ſunt: quaſi non propterea magis debeant mulieribus ſuis ad virtutis hujus exemplum ſe præbere, quia viri ſunt: quaſi non propterea minus debeant a libidine ſuperari, quia viri ſunt: & tamen indignantur, ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris fœminis pœnas; cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute, & exemplo vincere foeminas: Chriſtianis equidem loquor, qui fideliter audiunt:* caput mulieris vir, *ubi ſe agnoſcunt duces, illas autem comites eſſe debere, & ideo cavendum viro illuc ire vivendo, quo timet, ne uxor ſequatur imitando*.

Secunda pars probatur, quia uxor adultera injuriam facit tum proli, cujus incertum reddit patrem, tum marito, cui falſum hæredem inſtituit; adde, quod virum majori infamia aſpergat, quam ipſam maritus adulter: unde ſimpliciter & abſolute gravius eſt adulterium uxoris, quam mariti, proptereaque per leges civiles punitur ſeverius.

CA-

CAPUT III.

De Matrimonio, quatenus eſt Sacramentum.

Q. 1. M*Atrimonium fuit ne verum ſacramentum ante adventum Chriſti?*

Affirmant Alphonſus a Caſtro lib. 11. adverſus hæreſes, Petrus Soto lect. 2. de matrimonio, Catharinus opuſculo de matrimonio, Maldonatus de Matrimonio quibus ſe adjunxit Launoyus lib. de regia poteſtate in matrimonium, quorum opinionem minime tutam judicat Bellarminus lib. 1. de matrimonio cap. 5. ad ſecundum Lutheri argumentum: quare juxta communem ſententiam

R. Matrimonium ante adventum Chriſti non fuit verum ſacramentum; in latiori tamen, & minus propria ſignificatione dici poteſt ſacramentum, quatenus ſcilicet fuit ſignum rei ſacræ.

Prima pars probatur, quia ad verum ſacramentum duo inter cetera requiruntur ex dictis tractatu de ſacramentis in genere c. 2.: primum, ut ſit ſignum ſacrum, cujus uſus ſit religioſus, & cæremonia ſacra: ſecundum, ut ſit efficax alicujus ſanctitatis ſive exterioris, & legalis, ſive interioris: atqui utrumque defuit matrimonio ante adventum Chriſti, tum in ſtatu innocentiæ, tum in lege naturæ, tum in lege ſcripta; nuptiæ ſiquidem non erant cæremonia legalis, ſeu religioſa quædam profeſſio, per quam nubentes ſanctificarentur, quemadmodum ſanctificabantur per ſacrificia: circumciſionem, eſum Agni Paſchalis &c.; ſed celebrabantur dumtaxat in officium naturæ: adde, quod in ſtatu innocentiæ nulla fuerint ſacramenta, ut diſputavimus tractatu de ſacramentis in genere: ergo.

Dices 1. cum Maldonato. Catholici probant ex c. 5. ad Epheſios, matrimonium in lege nova eſſe verum ſacramentum: atqui Apoſtolus eo loci manifeſte loquitur de matrimonio Adami cum Eva, ex ejus quippe verbis Gen.: *Relinquet homo patrem, & matrem &c.* ſic concludit: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*, hoc eſt quatenus præfiguravit unionem Chriſti cum Eccleſia, quæ educta

eſt

eſt ex latere Chriſti in cruce dormientis potius, quam mortui, cum eſſet brevi reſurrecturus; ſicut Eva extracta eſt ex latere Adami ſomno myſtico conſopiti: ergo matrimonium Adami, & ejus poſterorum eo modo fuit ſacramentum, quo matrimonium Chriſtianorum; licet iſtud poſterius plus gratiæ contineat.

Nego minorem, quia ex hoc Apoſtoli textu ſolum concludi poteſt, matrimonium Adami præfiguraſſe unionem Chriſti cum Eccleſia, ac conſequenter matrimonium Chriſtianorum; atque adeo Apoſtolum ex figura explanaſſe rem ſignificatam, quemadmodum Chriſtus per ſerpentem æneum a Moyſe in deſerto erectum ſuæ paſſionis myſterium probavit, & in Jona demerſo in mare exhibuit ſuam reſurrectionem: ipſe quoque Apoſtolus ex ritu, quo Judæi comedebant Agnum Paſchalem, incitat Corinthios ad ſancte percipiendam euchariſtiam: *Paſcha noſtrum*, inquit I. Corinth. 5., *immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ; ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis*: at inde non ſequitur, ſerpentem æneum, ſubmerſionem Jonæ fuiſſe ſacra religionis ſigna, ſeu ſacramenta proprie dicta, & in ritu Agni Paſchalis eamdem repoſitam fuiſſe gratiam, ac in perceptione euchariſtiæ: Apoſtolus igitur Ephes. 5. meminit matrimonii Adami, tamquam præcipuæ figuræ matrimonii Chriſtianorum: laudat, quæ prophetice cecinit primus parens in gratiam tanti ſacramenti; docetque, ea per Chriſtum fuiſſe impleta: ſed de hoc textu iterum in reſponſione ad ſequentem quæſtionem.

Dices 2. Matrimonio Adami, & ejus poſterorum erat annexa gratia; namque 1. Deus illi benedixit Geneſ. 1. verſ. 28.: 2. Tobiæ 6. non defuit divina gratia matrimonio veterum, qui, ut ait Angelus, conjugium ita ſuſcipiebant, ut Deum a ſe, & a ſua mente non excluderent: ergo.

Nego antecedens; tum quia benedictio, de qua Geneſ. 1. non conferebat animæ ſanctitatem, ſed corporis fœcunditatem; eodem enim modo Deus benedixit brutis animantibus, ut obſervat S. Auguſtinus: tum quia Tobiæ promittitur Dei auxilium, & protectio, ſicut Salomoni, & cæteris, qui Deo vacante

officium aliquod ſuſcipiunt cum recta intentione, ſed inde non ſequitur, conjugium Tobiæ, regimen Salomonis, & quodlibet aliud officium eſſe ſigna practica, & per ſe efficaciã gratiæ.

Secunda pars, nempe matrimonium in ſtatu innocentiæ, & in lege tum naturæ, tum ſcripta, fuiſſe ſacramentum in latiori, & minus propria ſignificatione, quatenus erat ſignum rei ſacræ, hoc eſt unionis Chriſti cum Eccleſia per incarnationem, & charitatem, probatur ex Patribus.

Tertullianus libr. de Anima cap. 11.: *Adam*, inquit, *ſtatim prophetavit magnum illud ſacramentum in Chriſtum, & Eccleſiam dicens*: Hoc nunc os ex oſſibus meis.

S. Hieronymus in cap. 5. ad Epheſios ſic ſcribit: *Primus homo, & primus vates Adam hic de Chriſto, & de Eccleſia prophetavit*.

S. Auguſt. lib. 9. de Geneſi ad litteram cap. 19. *Evigilans*, inquit, *Adamus ex extaſi tamquam prophetia plenus: cum ad ſe adductam coſtam mulierem ſuam videret, eructavit continuo, quod magnum ſacramentum commendat Apoſtolus*: Hoc nunc os ex oſſibus meis.

Q. 2. *Matrimonium in lege nova, eſt ne verum ſacramentum?*

Præter veteres hæreticos, qui damnabant nuptias, quoſque ſupra confutavimus capite 1., Lutherani, duces Luthero, matrimonium expunxerunt e numero ſacramentorum novæ legis: Melanchton, & Kemnitius admittunt matrimonium poſſe dici ſacramentum, ſed improprie: Calvinus libr. 4. inſtitut. cap. 19. §. 34. affirmat, ſacramenti rationem non magis convenire matrimonio, quam agriculturæ, aut ſutoriæ arti: adverſus quem errorem extat hic canon n.1. ſeſſ. 24. Concilii Tridentini: *Si quis dixerit, matrimonium non eſſe vere, & proprie unum ex ſeptem legis evangelicæ ſacramentis a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre, anathema ſit*: unde ad propoſitam quæſtionem.

R. De fide eſt, matrimonium eſſe ſacramentum novæ legis proprie dictum, & a Chriſto Domino inſtitutum; ſic enim definit Concilium Tridentinum citato canone.

Pro-

Probatur 1. ex Scriptura Epheſ. 6., ubi de matrimonio ſic habet Apoſtolus: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*: quod autem ex hiſce Apoſtoli verbis colligitur, matrimonium eſſe ſacramentum novæ legis proprie dictum, ſic demonſtratur.

Ad verum novæ legis ſacramentum tria requiruntur: 1. ut ſit ſenſibile ſignum rei ſacræ: 2. ut ſit a Chriſto inſtitutum; 3. ut ſit efficax, & productivum gratiæ ſanctificantis: atqui tria iſta habemus ex laudato Apoſtoli textu: ergo: major ab omnibus admittitur: minor vero, quam pernegant novatores, probatur quoad ſingulas ejus partes, nempe quod Apoſtolus eo loci exhibeat matrimonium, 1. ut ſenſibile ſignum rei ſacræ: 2. ut a Chriſto inſtitutum: 3. ut productivum gratiæ ſanctificantis.

Ac 1. quidem matrimonium ex Apoſtoli verbis eſt ſenſibile ſignum rei ſacræ; namque conjunctio conjugalis, propter quam vir ex Apoſtolo ibidem debet relinquere patrem, & matrem, ut adhæreat uxori ſuæ, procul dubio eſt quid ſenſibile: quod autem ſit ſignum rei ſacræ, affirmat idem Apoſtolus: *Sacramentum hoc*, inquit, *magnum eſt*; in quo vero magnum ſit, ſtatim exponit: *Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*: in græco textu legitur, *in Chriſtum, & in Eccleſiam*, ut ſenſus ſit, unio conjugalis ſacramentum magnum eſt, quatenus refertur ad Chriſtum, & Eccleſiam, tanquam ad terminum, & rem ſignificatam; & ita præcluditur novatorum effugium, qui contendunt, in mente Apoſtoli non matrimonium Chriſtianorum, ſed ipſam Chriſti unionem cum Eccleſia eſſe magnum ſacramentum, quamquam poſſunt & alio modo refelli; ſiquidem pronomen *hoc*, quo utitur Apoſtolus, eſt demonſtrativum rei, de qua agitur: atqui de matrimonio Chriſtianorum agit Apoſtolus; ait enim: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; moxque ſubjicit: *Sacramentum hoc* (græce *myſterium hoc*, nexus ſcilicet conjugalis) *magnum eſt*: atque ut auferatur Eraſmo ridendi locus ex eo, quod conjunctio viri, & mulieris nullum contineat myſterium, cum ſimilis cernatur in beſtiis pergit

App-

Apoſtolus: *Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*, hoc eſt nexus ille in ſe præciſe non eſt magnum ſacramentum, ſeu myſterium, ſed quatenus ſignificat unionem filii Dei cum Eccleſia, propter quam reliquit quodammodo patrem cæleſtem, & matrem ſynagogam, & factus eſt cum ea una caro, & unus ſpiritus.

Confirmatur expoſitio ex Patribus.

S. Chryſoſtomus hom. 56. in Geneſim: *Annon audit*, inquit, *Paulum dicentem, quod ſacramentum ſunt nuptiæ, & imago dilectionis Chriſti, quam erga Eccleſiam declaravit?*

S. Hieronymus in hunc Apoſtoli locum ſic ſcribit: *Ipſum* (matrimonium) *per allegoriam in Chriſto interpretatur, & in Eccleſia, ut Adam Chriſtum, & Eva præfiguraret Eccleſiam*: mitto alios Patres, ut S. Gregorium Nazianzenum orat. 31., S. Auguſt. lib. 1. de nupt., & concup. c. 10.

2 Licet matrimonium fuerit ab initio inſtitutum in ſignum rei ſacræ, nimirum unionis Verbi cum natura humana; colligitur tamen ex Apoſtoli textu, Chriſtum, utpote auctorem omnium ſacramentorum novæ legis, contuliſſe matrimonio Chriſtianorum, ut eſſet novo ac nobiliori modo ſignum ejuſdem rei ſacræ: Veterum quippe matrimonia præfigurabant futuram unionem Chriſti cum Eccleſia; matrimonium vero Chriſtianorum jam factam ſignificat: atqui Chriſtus poſt adventum ſuum ſuſtulit ſacramenta ipſum promittentia, & alia auguſtiora inſtituit, quæ exhiberent, quod vetera promittebant: ergo ſicut loco circumciſionis v. g., & agni paſchalis, baptiſmum, & Euchariſtiam nobis dedit; ita a matrimonio ſignum futuram ejus unionem promittens amovit, & novum longe præſtantius in eo repoſuit, quod Apoſtolus hiſce verbis commendat: *Viri, diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea... ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam... ita & viri debent diligere uxores ſuas, ut ſua corpora..... ſicut & Chriſtus Eccleſiam, quia membra ſumus corporis ejus* (ſcilicet Chriſti) *de carne ejus, & os de oſſibus ejus; ſacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*: utique in Eccleſia, inquit, non in ſynagoga, utpote quæ eſſet ancilla

eilla in ſervitutem generans Galat. 4., ac proinde eam non decebant eximia illa dona, quibus Chriſtus Eccleſiam ſibi exhibuit glorioſam ſponſam, cujus ineffabilis myſterii ſymbolum voluit eſſe matrimonium Chriſtianorum: atque ita corruit objectio contra veritatem ſacramenti matrimonii in hunc modum propoſita: ſacramentum novæ legis eſt ſignum rei ſacræ a Chriſto inſtitutum; atqui matrimonium non eſt ſignum rei ſacræ a Chriſto inſtitutum, cum id haberet longe ante adventum Chriſti; reſpondendum enim eſt, matrimonium habere ex inſtitutione Chriſti, quod ſignificet peractam unionem ejus cum Eccleſia, quæ eſt corpus ejus, efficiatque, ut gratia, quæ ex ineffabili hujuſmodi unione effluit, derivetur in conjuges ejuſdem corporis membra, quod ſane magnum eſt ſacramentum.

Quemadmodum igitur Chriſtus virtutem pœnitentiæ, quæ in omni ſtatu fuit lapſis neceſſaria, evexit ad ſacramenti dignitatem; ita matrimonium, quod ab Adamo ad ejus uſque adventum fuerat ſignum rei ſacræ, novo, ac auguſtiori modo inſtituit ſignum ſuæ conjunctionis peractæ cum Eccleſia.

3. Colligitur ex eodem textu, matrimonium Chriſtianorum non eſſe ſignum vacuum, & inefficax, ſicut matrimonium veterum, ſed practicum, & efficax gratiæ, quæ conciliet animos conjugum, eoſque ita vinciat, ut ea charitate ſe mutuo diligant, ac foveant, qua Chriſtus Eccleſiam: ita textum hunc interpretantur Patres Trident. ſeſſ. 24. c. unico de matrimonio; *Gratiam vero*, inquiunt, *quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus venerabilium ſacramentorum inſtitutor, atque perfector, ſua nobis paſſione promeruit; quod Paulus Apoſtolus innuit dicens; Viri diligite uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea; mox ſubjungens: Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*: quibus verbis Concilium docet ex Apoſtoli textu, meritum paſſionis Chriſti in matrimonium novæ legis derivari, ut non ſolum ſignificet charitatem, qua Deus dilexit Eccleſiam, ſed etiam gratiam conferat conjugibus, qua ſimiliter mutuo ſe diligant.

Probatur 2. ex Traditione univerſalis Eccleſiæ a

utra-

utraque enim Eccleſia, latina ſcilicet, & græca in hunc fidei articulum conſentit.

Pro Eccleſia latina teſtes ſunt præter Conc. Trid. Eugenius IV. in decreto pro Armenis, in quo matrimonium numerat inter novæ legis ſacramenta; Conc. Conſtant. ſeſſ. 15., in qua damnatur Joannes Hus, quod de ſacramento matrimonii male ſentiret; Lucius III. creatus ſummus Pontifex an. 1181., qui c. *Ad abolendam* tit. *De hæreticis* matrimonium inter Eccleſiæ ſacramenta recenſet, & anathema pronuntiat in eos, qui aliter docent, aut ſentiunt: *Univerſos*, inquit, *qui de ſacramento corporis, & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt, quam ſancta Romana Eccleſia ſentit, & obſervat ... vinculo perpetui anathematis innodamus*: ergo ante ſæculum XII. conſtans erat Eccleſiæ Romanæ traditio, matrimonium unum eſſe e ſeptem Eccleſiæ ſacramentis.

Pro Eccleſia græca inſigne teſtimonium reddit Synodus Conſtantinopolitana anno 1647. celebrata ſub Parthenio patriarcha Conſtantinop. adverſus Cyrillum ejus prædeceſſorem, qui pecunia corruptus, ſicut Judas alter, calvinianam hæreſim in ſuam Eccleſiam introducere tentaverat; in ea quippe Synodo a. 15. ſic habet: *Negat*, inquit Synodus, *Eccleſia ſacramenta quinque, ſacerdotium, ſacram unctionem, ſacrum oleum, confeſſionem cum pœnitentia, & honorabiles nuptias, quæ omnia ut ſacramenta, & divinam gratiam conferentia antiqua nobis traditio reliquit*.

Jeremias etiam Patriarcha Conſtantinopolitanus, ad quem lutherani in Concilio Tridentino proſcripti confugerant; eique obtulerant confeſſionem Auguſtanam, ut ei ſubſcriberet, conceptis terminis definiit adverſus illam confeſſionem, matrimonium eſſe ſacramentum novæ legis: *Propterea*, inquit c. 7., *& ipſe Chriſtus benedixit nuptiis, ut non ſine cœleſti benedictione ortus noſtri principia jaciantur*.

Una ergo latinorum, ac græcorum traditio circa matrimonium ſaltem a IX. ſæculo, ex quo græci ſimultates cum Eccleſia Romana exercere cœperunt, agente Photio in ſedem conſtantinopolitanam intruſo,

Idque ex eo patet, quod neque ipſe Photius, neque Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus, & aperti ſchiſmatis auctor ſæculo XI., latinis exprobraverint, quod matrimonium in ſacramentorum numero ponerent; cum tamen ad excuſandum ſuum ſchiſma leviora quæque, ut cœlibatum clericorum, jejunium ſabbati, conſecrationem in azymis, in quibus Eccleſia Romana ab iis diſcrepat, in crimen ipſi verterint: ſimiliter nec latini græcis objecerint, quoties pax inter eos redintegrata eſt, ut in Concilio Lugdunenſi II., & Florentino, quod male de ſacramento matrimonii ſentirent; quæ evidenter demonſtrant, miram eſſe utriuſque Eccleſiæ conſenſionem in hoc fidei articulo ſaltem ab octingentis, aut nongentis annis: tempus jam figant novatores, quo latini, & græci, relicta veterum Patrum traditione, ad cudendum (ut ajunt) novum iſtud dogma conſenſerint.

Calvinus lib. 4. inſt. c. 19, part. 34. contendit, quod ante Gregorium, qui regebat Eccleſiam VI. labente ſæculo, nequidem ſacramenti nomen matrimonio inditum legatur; ac proinde matrimonium nonniſi a VII. ſæculo inter ſacramenta relatum fuerit: quare operæ pretium eſt, ut demonſtremus, matrimonium Chriſtianorum a primis Eccleſiæ ſæculis habitum fuiſſe ut rem ſacram, & ſanctificantem, nomenque ſacramenti obtinuiſſe.

S. Ignatius vir apoſtolicorum temporum in ep. ad Polycarpum: *Decet*, inquit; *ut ſponſi, & ſponſæ de ſententia Epiſcopi conjugium faciant, quo nuptiæ ſint ſecundum Dominum, & non ſecundum cupiditatem*, ut ſcil. eam conſequerentur benedictionem, & gratiam, quæ a Chriſto Domino annexa eſt conjugio Chriſtianorum.

S. Clemens Alexandrinus auctor II. ſæculi lib. 3. ſtromatum ſic invehitur in mulieres, quæ capillis aſcititiis caput ſuum dedecorant potius, quam exornant: *Cui manum imponet presbyter? cui benedicet? non mulieri* (nubenti), *quæ eſt ornata, ſed alienis capillis, & per illos alii capiti.*

Tertullianus, qui floruit II., & III. ſæculo lib. 2. ad uxorem cap. ult. de matrimonio Chriſtianorum ſic ſcribit: *Unde ſufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater*

natum habet? ergo ætate Tertulliani matrimonium ſicut nunc celebratur coram ſacerdote inter miſſarum ſolemnia, & benedictione ſacerdotali obſignabatur: unde lib. de pudicitia c. 4. de clandeſtinis matrimoniis hæc habet: *Penes nos occulta quoque conjunctiones, ideſt non prius apud Eccleſiam profeſſa, juxta mœchiam, & fornicationem judicari periclitantur.*

Concilium Carthaginenſe IV., cui interfuit S. Aug. anno 398. c. 13. de ſponſo, & ſponſa benedicendis ſic ſtatuit: *Sponſus, & ſponſa cum benedicendi ſunt a ſacerdote, a parentibus ſuis, vel paranymphis offeruntur; qui, cum benedictionem acceperint, pri reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant*, ſcilicet in prima nocte.

S. Ambroſius eodem ſæculo IV. lib. 1. de Abraham c. 7. *Qui ſic egerit*, inquit de eo, qui alteri nuptam ducit, *peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam ſolvit; & ideo qui in Deum peccat, ſacramenti cæleſtis amittit conſortium*: audis matrimonium eſſe ſacramentum, & gratiam conferre.

Syricius Papa Ambroſii æqualis epiſtolæ ad Hymerium cap. 4.: *Illa benedictio*, inquit, *quam nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*: ergo juxta Syricium matrimonium fidelium eſt res ſacra propter benedictionem ſacerdotalem, cum violari nequeat abſque ſacrilegio.

S. Chryſoſt. ſupra laudata homilia 56. in Geneſim *Sacramentum*, inquit, *ſunt nuptiæ, & imago dilectionis Chriſti, quam erga Eccleſiam declaravit.*

Innocentius I. V. ineunte ſæculo ſic ſcribit epiſt. 9. ad Probum: *Statuimus fide catholica ſuffragante: illud eſſe conjugium, quod primitus erat divina gratia fundatum*: hic declaratur matrimonium divina gratia fundari.

S. Auguſtinus eodem ſæculo matrimonium Chriſtianorum paſſim vocat ſacramentum, ut lib. de bono conjugali c. 18., & 24., lib. 1. de nupt., & concup. c. 10., lib. de fide, & operibus c. 7. tractatu 9. in Joann., lib. 9. de Gen. ad litteram 7.; ex quibus vides, quanta impudentia Calvinus aſſeruerit, neminem ante S. Gregorium ſacramenti nomen matrimo-

nio tribuiſſe; nam SS. Ambroſius, Chryſoſtomus, & Auguſtinus ducentis fere annis ante S. Greg. ſcripſerunt: quod autem S. Aug. nomen ſacramenti in propria ſignificatione uſurpet, inde patet, quod matrimonium Chriſtianorum opponat matrimoniis non ſolum gentilium, ſed etiam veterum Patriarcharum, quæ in latiori ſignificatione ſunt ſacramenta, ut ſupra diximus: *Bonum nuptiarum*, inquit lib. de bono conjugali c. 24., *per omnes gentes, atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate ſacramenti*: & cit. cap. 7. lib. de fide, & operibus: *In civitate Domini, in monte ſancto ejus, hoc eſt in Eccleſia, nuptiarum non ſolum vinculum, ſed etiam ſacramentum commendatur.*

S. Cyrillus Alexandrinus S. Aug. coætaneus in epiſtola ad Neſtorium, probata in Synodo Epheſina ſic ſcribit: *Hac ipſa de cauſa, quo noſtra quoque ſubſtantia ortum ſua benedictione cumularit, ſimul cum ſanctis Apoſtolis ad nuptias in Cana Galilea vocatum huc ſe contuliſſe, ſuaque benedictione eaſdem diſpenſatorie cohoneſtaſſe dicimus*: & lib. 2. in Joann. cap. 22. docet, *Chriſtum ſanctificaſſe conjugium, & gratiam nuptiis præparaſſe, ut aditus hominum in hanc vitam benediceretur.*

Traditionem univerſalis Eccleſiæ deduximus tandem ad ſæculum S. Gregorii, quem Calvinus facit auctorem traditionis, quæ deinceps obtinuit in utraque Eccleſia, latina ſcilicet, & græca, ad noſtram uſque ætatem: unde concludere licet verbis Tertulliani lib. de præſcript. cap. 28.: *Ecquid veriſimile eſt, ut tot, ac tantæ* (Eccleſiæ) *in unam fidem erraverint? Variaſſe debuerat error doctrinæ Eccleſiarum: caterùm quod apud multos unum invenitur, non eſt erratum, ſed traditum, audeat ergo aliquis dicere illos erraſſe, qui tradiderunt.*

Objiciunt novatores 1. Magiſter ſententiarum lib. IV. diſt. 2. negat: in matrimonio conferri gratiam, hancque ſententiam plures amplexi ſunt, ut Cardinalis Jacobus de Vitriaco lib. occidentalis Eccleſiæ cap. 26., Durandus in hanc diſtinctionem, & nonnulli Canoniſtæ in gloſſa ad caput *Honorantur* cauſa XXXII. quæſt. 2., & in gloſſa ad caput *Quidquid* cauſa I.

quæſt. 1., docentque, conjuges abſque periculo ſimoniæ de dote paciſci, quia matrimonium non eſt ſacramentum proprie dictum; unde S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, & alii in eandem diſtinctionem ſtabilierunt, quam tenemus, ſententiam non ut certam, ſed tantum ut probabiliorem, & magis communem: ergo Synodus Tridentina definire non potuit ſub anathemate, matrimonium eſſe verum novæ legis ſacramentum.

R. 1. Negando conſeq.; veritas enim catholici dogmatis non debet æſtimari ex quorumdam privatorum judicio, ſed ex communi Conciliorum, ac SS. Patrum traditione, ut patet vel ex ſola controverſia circa baptiſmum ab hæreticis collatum, quem Eccleſia ex traditione definiit eſſe validum, licet SS. Cyprianus, Firmillianus, & nonnulli alii Epiſcopi contra ſentirent: nec mirum, quod S. Thomas, & alii noſtram ſententiam docuerint, ut probabiliorem tantum; cum eorum ætate nondum acceſſiſſet univerſalis Eccleſiæ definitio.

R. 2. Omnes Theologos in objectione laudatos uno ore aſſeruiſſe, matrimonium unum eſſe e ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, quia id erat in confeſſo apud omnes, quamvis in explicandis ejus effectibus errare potuerit.

Magiſtrum ſententiarum benigne interpretatur S. Thomas, & quidem cum fundamento; cum enim Magiſter agnoſcat matrimonium eſſe ſacramentum novæ legis, doceatque, noſtra ſacramenta in eo differre a veteribus, quod iſta gratiam ſolummodo ſignificarent, noſtra vero illam producant; ne ſibi contrarius videatur, dum dicit, alia ſacramenta eſſe in ſanctificationem, conjugium vero duntaxat in remedium, neceſſe eſt, ut interpretemur, Magiſtrum id unum velle, nempe matrimonium primario fuiſſe inſtitutum ad frænandam concupiſcentiam, non vero ad confirmandum in gratia, & virtute, quemadmodum ſacramenta confirmationis, euchariſtiæ, & ordinis: at remedium illud ſine gratia interius roborante efficax eſſe non poteſt, ac proinde Magiſter gratiam ab illo non excludit.

Ad Durandum reſpondet Bellarminus lib. 2. de matrimonio cap. 5. ad quintam Calvini objectionem, Durandum, cum videret ſe male audire apud Catholicos, quod

quod ſcripſiſſet, matrimonium eſſe ſacramentum æquivoce, voluiſſe poſtmodum tegere ſuum errorem, admittendo, matrimonium eſſe vere, ac proprie novæ legis ſacramentum; an vero univoce, an æquivoce cum aliis ſacramentis conveniret, quæſtionem eſſe logicam, quæ ad religionem non pertinet.

Ad Canoniſtas, & gloſſas in objectione citatas reſpondet Eſtius ad diſtinct. 26. §. 9. Canoniſtas in quæſtionibus, quæ proprie ad Theologum ſpectant, facile labi potuiſſe, ac proinde nullius auctoritatis eſſe citatas gloſſas, maxime cum pugnent adverſus communem Canoniſtarum ſententiam, ut obſervat Navarrus enchirid. c. 22. num. 22.

Objiciunt 2. Sacramenta novæ legis operantur, quod ſignificant; atqui matrimonium non operatur, quod ſignificat, unionem ſcilicet Chriſti cum Eccleſia: ergo.

Diſt. maj.: quod ſignificant practice, conc.; quod ſignificant ſpeculative tantum, nego maj.; nam baptiſmus non operatur ſepulturam Chriſti, & ejus reſurrectionem, quia iſta ſpeculative tantum repræſentat; ſed operatur in initiato myſticam ſepulturam, & ſpiritalem reſurrectionem, quatenus in ſacro fonte immerſus eſt quodammodo ſepultus, moritur peccato, & reſurgit in vitæ novitate: porro ſacramentum matrimonii ita repræſentat unionem Chriſti cum Eccleſia, ut ſimul producat gratiam, qua conjuges ſint vera hujuſce ineffabilis unionis imago, ſicut ſupra dicebat S. Chryſoſtomus, ac mutuo ſe diligant, quemadmodum Chriſtus, & Eccleſia.

Objiciunt 3. Verum ſacramentum non pugnat cum aliis ſacramentis: atqui matrimonium pugnat cum ſacramento ordinis: ergo non eſt ſacramentum.

Nego abſolute min.; namque 1. conjugatus cum conſenſu uxoris ordinari poteſt, manente vinculo conjugali: 2. non pugnat ſacramentum cum ſacramento, ſed ſtatus cum ſtatu, ſicut res minus perfecta cum perfectiore: 3. conſentaneum fuit, ut Chriſtus ſacramenta inſtitueret, alia pro infirmis, alia pro validioribus, ad quæ tamen illi pervenire poſſent, cum ex ſua infirmitate convaluerint; conjugatum quippe, ſi virtutibus polleat, ſacris ordinibus initiari licet, uxore vel conſentiente, vel defuncta.

Objiciunt 4. Non poteſt colligi ex Scripturis, quando matrimonium fuerit inſtitutum: ergo.

Nego conſeq.; nec enim novatores colligere poſſunt ex Scripturis, quandonam baptiſmus fuerit inſtitutus, an ante, an poſt reſurrectionem.

Negari etiam poteſt antecedens; nam plures e Patribus docent, Chriſtum inſtituiſſe ſacramentum matrimonii, quando in Cana nuptiis interfuit Joan. 20.: *Quomodo*, inquit S. Epiphanius hæreſi 65., *non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes regnum calorum, cum vocatus ſit Salvator ipſe ad nuptias, ut nuptias benediceret?* S. Aug. tract. 4. in Joan.: docet, Chriſtum ideo nuptiis intereſſe voluiſſe, ut caſtitatem conjugalem firmaret: & S. Cyrillus lib. 2. in Joan. c. 22. ſcribit, Chriſtum in illis nuptiis ſanctificaſſe conjugium.

Objiciunt 5. Sacramenta novæ legis tribus perficiuntur, materia ſcilicet, forma, & miniſtro: atqui matrimonium tribus illis non perficitur: ergo.

Nego minorem. Reſponſio patebit in cap. ſequenti.

CAPUT IV.

Qui ſit miniſter ſacramenti matrimonii.

R. Duæ ſunt circa propoſitam quæſtionem ſententiæ, quæ Scholam omnino dividunt.

Prima valde communis apud Canoniſtas, & Theologos tum veteres, tum recentiores affirmat, ipſoſmet contrahentes eſſe miniſtros hujus ſacramenti, ita ut vir mulieri, & mulier viro illud adminiſtret.

Secunda vero ſententia aſſignat ſacerdotem pro miniſtro ſacramenti matrimonii, quam ſententiam Dominicus Soto, Vaſquez, & nonnulli alii temeritatis incuſant; ſed immerito; namque propugnata eſt in Concilio Tridentino a Melchiore Cano, & ab uno ex primariis Sorbonæ Doctoribus, ut loquitur Palavicinus hiſt. lib. 22. c. 9.: eandem ſententiam amplexus eſt etiam Simon Vigor, qui in Concil. Trid. enituit, niſi forte ipſe ſit doctor ille, quem Palavicinus non nominat; Vigor quippe fuit Theologus Pariſienſis, Paſtor Eccleſiæ parochialis S. Pauli, ac poſtmodum Archiepiſcopus Narbonenſis: ſed Concilium noluit quid-

quam

quam definire circa hanc controverſiam: *Omitto*, inquit Palavicinus cit. lib. 23. c. 9., *nunquam declaraſſe Concilium, matrimonia clandeſtina fuiſſe ſacramenta, adeo ut graves Theologi id negent*: ergo nec conjuges eſſe hujus ſacramenti miniſtros; ſi enim miniſtri eſſent, proculdubio matrimonia clandeſtina, utpore ante Concilium rata, fuiſſent ſacramenta, cum nihil eis defuiſſet ad rationem ſacramenti: cuique igitur liberum eſt amplecti, quam ex duabus ſententiis exiſtimaverit probabiliorem: ut autem clerici prudenti judicio alteram alteri præferant, momenta utriuſque ſententiæ candide exponemus.

Momenta primæ ſententiæ.

Primum ducitur ab auctoritate Scholaſticorum tum veterum, ut Magiſtri ſententiarum, S. Th. in IV., Scoti, Durandi; tum recentiorum, qui communiter docent, contrahentes eſſe miniſtros ſacramenti matrimonii; in hoc autem argumento Bellarminus magnam vim facit, quia cum Prælati plebem ſuam docere ſoleant juxta communem Theologorum ſententiam, ſequitur, primam iſtam ſententiam evaſiſſe doctrinam Eccleſiæ.

Secundum petitur ex natura ipſa matrimonii, quod eſſentialiter eſt contractus a Chriſto elevatus ad ſacramenti dignitatem: atqui ſoli contrahentes mutuo conſenſu efficiunt contractum: unde Eugenius IV. in decreto pro Armenis ſic habet: *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus.*

Tertium momentum nititur traditione Eccleſiæ, quæ uſque ad Concilium Tridentinum rata, ac valida habuit matrimonia clandeſtina: permiſit prioribus ſæculis, ut fideles cum infidelibus contraherent, ac etiamnum communiter contrahunt Catholici cum hæreticis in Germania, & in aliis regionibus, in quibus dominantur lutherani, & calviniani: atqui matrimonia illa perficiebantur, atque etiamnum perficiuntur contrahentium conſenſu legitimo abſque benedictione ſacerdotali.

Nec ſatisfacit, quod reſpondent patroni ſecundæ ſententiæ, matrimonia illa, licet vera in ratione contractus civilis, non fuiſſe ſacramenta; tum quia credibile non eſt, Eccleſiam permiſiſſe, ut fideles nu-

ptias communiter celebrarentur contra Chriſti inſtitutionem: tum quia Eccleſia non curat, ut conjugati redeuntes ex hæreſi nuptialem benedictionem a ſacerdote accipiant, cum tamen ſollicita ſit, ut ſacramento confirmationis perficiantur: quod validum eſt argumentum ipſam habere matrimonia hæreticorum, ut ſacramenta.

Quartum momentum ducitur ex Concilio Tridentino, quod in decreto unico de matrimonio non aliter requirit præſentiam Parochi, quam duorum teſtium, ut ratum ſit matrimonium: *Qui aliter*, inquit, *quam præſente Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & ejuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit*: atqui teſtes præſentiam ſuam duntaxat exhibent, nec ullum exercent miniſterium: ergo & Parochus: habetur quidem in eodem decreto ante verba laudata, quod Parochus, audito mutuo contrahentium conſenſu, dicere debeat: *Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, &c. vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum*; ſed nihil addit irritans matrimonium ſine ejuſmodi verborum forma celebratum, quemadmodum expreſſe irritum declarat matrimonium, ſi defuerit præſentia Parochi, & duorum teſtium, quod ſignum evidens eſt, benedictionem ſacerdotalem non pertinere ad ſubſtantiam matrimonii; & ita ſæpius declararunt Cardinales, qui explicandis Concilii Tridentini decretis præpoſiti ſunt: *Modo*, inquiunt, *Parochus adſit cum duobus teſtibus, licet non benedicat, imo renitatur contractui, nihilominus validum eſt matrimonium.*

Enimvero Concilium in laudato decreto permittit, quando ſuſpicio eſt, matrimonium malitioſe impeditum iri, ut Parocho, & duobus, aut tribus teſtibus præſentibus celebretur: hortatur tamen, *ut conjuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent*: hic conjuges vocantur ex mutuo conſenſu, qui benedictionem præceſſit, juſque habent utendi matrimonio, quamvis ex conſilio abſtinere debeant, donec benedictio ipſis ſit impertita; quæ manifeſte demonſtrant, benedictionem non pertinere ad ſubſtantiam matrimonii.

Verum argumentum ex iſto Concilii decreto ductum nullius videtur ponderis cum conſtet ex hiſtoria ejuſdem Concilii, ipſum noluiſſe quidquam ſtatuere circa controverſiam, in qua verſamur: id perſpicuum fiet ex analyſi illius decreti.

Concilium igitur in laudato decreto agit 1. de matrimoniis clandeſtinis, ac imprimis declarat, ea eſſe rata, quandiu irrita non fecit Eccleſia, ſicut etiamnum irrita non facit, quæ contrahuntur juxta conſuetudinem locorum, ubi Conc. non eſt receptum: ſed utrum matrimonia illa ſint ſacramenta, necne, haud definit: 2. docet, Eccleſiam ex juſtiſſimis cauſis ejuſmodi matrimonia clandeſtina ſemper fuiſſe deteſtatam: *Penes nos*, inquit Tertullianus l. de pudicitia c. 4. *occultæ conjunctiones, ideſt non prius apud Eccleſiam profeſſæ, juxta mæchiam, & fornicationem judicari ergo periclitantur*: eo ſupra falſo ſupponebatur, Eccleſiam probaſſe matrimonia, quæ primis ſæculis frequenter celebrabantur abſque benedictione ſacerdotali: 3. Conc. præcepit, ut in poſterum *ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ precedatur; ubi Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat*: Ego vos in matrimonium conjugo in nomine Patris &c., *vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum*; quamvis autem Conc. hic non definiat, ejuſmodi verba ab ſubſtantiam ſacramenti pertinere, ſed ſolum præcipiat, ut proferantur a Parocho juxta ritum in ſua Eccleſia receptum, patroni tamen secundæ ſententiæ arbitrantur, ſe inde efficax argumentum deducere, ut mox dicetur: 4. denique Conc. decernit, ut matrimonia deinceps celebrentur coram Parocho, & duobus, aut tribus teſtibus; alioquin ea declarat irrita: nullam, fateor, mentionem ibi facit ſacerdotalis benedictionis, ſed neque ipſum Concil., neque congregatio Cardinalium pronuntiant, matrimonia contracta præſente Parocho, ſed reluctante, vel ſaltem nulla verba proferente, eſſe ſacramenta.

Circa autem benedictionem, cujus Conc. meminit in decurſu decreti, obſervandum eſt, in ſolemnitate nuptiarum contrahentes bis ſolere benedici: 1. cum dato mutuo conſenſu Parochus dicit: *Ego vos in matri-*

trimonium conjungo in nomine Patris &c. tum inter missarum ſolemnia Sacerdos bene iis precatur: de hac poſteriore benedictione manifeſto loquitur Conc. quæ in omnium ſententia eſt inſtitutionis eccleſiaſticæ, & matrimonio mere accidentalis, cum omittatur in ſecundis nuptiis, ſupponatque matrimonium jam contractum: priorem ſolam eſſe eſſentialem affirmant patroni ſecundæ ſententiæ ducti momentis nunc proferendis.

Momenta ſecundæ ſententiæ.

Probatur 1., quia non alio modo intelligitur matrimonium Chriſtianorum evadere ſacramentum, quam pœnitentiam: atqui pœnitentia non evadit ſacramentum, niſi per miniſterium ſacerdotum: ergo neque matrimonium.

Nec dicas, diſparitatem eſſe matrimonium inter & pœnitentiam, quod matrimonium ſit in genere contractus, qui ab alio perfici non poteſt, quam ad ipſiſmet contrahentibus; namque pœnitentia ſimiliter, cum ſit mutatio conſilii, & dolor de proprio peccato, ab alio, quam ab ipſo peccatore elici nequit: ſed ſicut accedat neceſſe eſt verbum ſacerdotis ad actus pœnitentis tanquam forma ad materiam, ut conficiatur ſacramentum pœnitentiæ; ita ad mutuum contrahentium conſenſum accedere debet benedictio ſacerdotalis, ut matrimonium evadet novæ legis ſacramentum.

Confirmatur. Sacerdotes habent per ſacramentum ordinis, ut ſint legitimi Chriſti, & Eccleſiæ miniſtri, ac diſpenſatores myſteriorum Dei: *Sic nos exiſtimet homo*, inquit Apoſto. I. Cor. 4, *ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: quia ergo eis denegaverit poteſtatem conferendi ſacramentum matrimonii, quod dicitur ab Apoſtolo magnum ſacramentum, ſeu myſterium, ut illam tribuat mulieri, cui ne quidem permittitur in Eccl. loqui? I. Cor. 4.

Fruſtra opponitur, mulierem licite baptizare in caſu neceſſitatis, quia non agit tunc ut miniſter a Chriſto conſecratus, & ab Eccleſia deputatus: at oppoſita ſententia mulierem ſtatuit tanquam ordinarium ac deputatum ſacramenti matrimonii miniſtrum,

idque ſine ullo firmo fundamento, ut patebit ex frequentis argumento: itaque

Probatur 2. ex perpetua Eccleſiæ traditione. S. Ignatius, S. Clem. Alexandrinus, Tertullianus, Syricius, Conc. Carthaginenſe IV. docent; illud eſſe apud nos verum matrimonium, quod coram ſacerdote celebratur, & ejus benedictione ſanctificatur; eorum teſtimonia cap. præced. protulimus.

Reſp. patroni oppoſitæ ſententiæ, benedictionem, cujus meminere laudati Patres, eſſe ſacramento accidentalem, & cæremoniam ab Eccleſia inſtitutam: ſed pace illorum dixerim, ejuſmodi reſponſio favet novatoribus, & infirmat fidem dogmatis catholici; unde enim conſtabit; Eccleſiam ſemper habuiſſe matrimonium pro vero ſacramento, ſi id colligi non poſſit ex laudatis teſtimoniis? præterea Concil. Carthaginenſe IV. monet conjuges, ut prima nocte in virginitate permaneant pro reverentia ipſius benedictionis: quis autem affirmare audeat, Concil. plus reverentiæ tribuere benedictioni ab Eccleſia inſtitutæ, quam ipſimet ſacramento, adeo ut niſi acceſſiſſet benedictio ad ſacramentum, non eſſet, cur conjuges ſe continerent, quod dici non poteſt ſine piarum aurium offenſione? Concilium igitur ſanctitatem matrimonii reperit ab ipſa benedictione, per quam exiſtimavit perfici ſacramentum.

Eandem fuiſſe ſententiam poſteriorum ſæculorum colligitur ex omnibus fere ritualibus tum antiquiſſimis, tum recentioribus, in quibus habetur, ſponſum, & ſponſam fieri conjuges, dicente ſacerdote: *Ego conjungo vos*: ita manuale Attrebatenſe an. 1600.; manuale yprenſe anni 1576. jubet, ut dicat ſacerdos: *Et ego tanquam Eccleſiæ miniſter vos in matrimonium conjungo in nomine Patris &c.*; Mechlinienſe an. 1589. ſimiliter præſcribit: *Data ſit utrimque fides*: dicat ſacerdos: *& ego tanquam Dei miniſter vos in matrimonium conjungo in nomine Patris &c.*; quem titulo Synodus Tridentina laudato ſæpius decreto præcipit obſervari: porro qui conjungit in matrimonium tanquam Dei, & Eccleſiæ miniſter haud dubie habetur pro miniſtro hujuſce ſacramenti.

Nec audiendi videntur, qui reponunt verba illa,

Ego vos in matrimonium conjungo. accipienda eſſe in ſenſu metaphorico, ita ut eorum ſenſus ſit, ego vos per mutuum veſtrum conſenſum conjunctos declaro, quia ſi liceret ſic detorquere naturalem verborum ſenſum, quidni fas eſſet dicere cum hæreticis has formas: *ego te baptizo, te confirmo, te abſolvo*, ſignificare declaro te per fidem tuam eſſe ablutum, confirmatum, & abſolutum?: adde verba, quibus Eccleſia utitur in adminiſtratione ſacramentorum, naturali, & proprio ſenſu intelligenda eſſe, quando nihil continent, quod repugnet aut bonis moribus, aut Scripturæ, & traditioni; cum enim verba ſint inſtituta ad ſignificandum aliquid determinate, dubitandum non eſt, quin ab Eccleſia uſurpentur in illo ſenſu, quem habent ex hominum inſtituto: atqui laudata verba nihil continent, quod repugnet aut bonis moribus, aut Scripturæ, aut traditioni: ergo.

Reſpondent patroni primæ ſententiæ, laudata verba in ſenſu naturali, & obvio accepta repugnare traditioni, cui teſtimonium reddit concors Scholaſticorum doctrina, ac proinde in ſenſu accommodato debent intelligi.

Contra 1.: non eruitur apoſtolica traditio ex communi veterum Scholaſticorum doctrina, niſi eam tradant ut dogma fidei a majoribus acceptum; teſtis enim in foro externo fidem non facit, quando certum, ac firmum non dicit teſtimonium, ſed ſolummodo veriſimile, ſeu probabile: atqui veteres Scholaſtici doctrinam ſuam de miniſtro ſacramenti matrimonii tradunt, ut opinionem probabiliorem; quomodo enim eſſent firmi in hac ſententia, cum ex dictis ipſe S. Thomas ſcripſerit, matrimonium gratiam conferre ſecundum probabiliorem opinionem? ſi iſtud poſterius, quod eſt magis indubitatum, ac tandem a Concilio Tridentino definitum, non tradiderunt veteres Scholaſtici, ut fidei dogma, a fortiori nec prius.

Enimvero patronis ſecundæ ſententiæ non deſunt momenta, quibus probent, veteres Scholaſticos non ita conſtantes fuiſſe in hac ſua opinione; nam Scotus in 4. diſt. 26. admittit, parentes poſſe eſſe miniſtros matrimonii filiorum: *Aliquando*, inquit, *parentes contrahunt pro filiis, vel filiabus, præſentibus eis, non exprimentibus ſigna propria: ſi ergo ibi eſt ſacramentum,*

oportet

oportet dicere, quod miniſter hujus ſacramenti poteſt eſſe indifferenter quicumque poteſt eſſe miniſter in contractu matrimonii: quin diſcipuli doctoris Angelici, ut Petrus Ledeſma, Dominicus Bannes, non arbitrantur ſe recedere a magiſtri ſententia, ſi ſacerdotem aſſignent pro miniſtro hujus ſacramenti, quia S. Doctor, inquiunt, jam ætate provectior ſcripſit, quæ non ſatis videntur cohærere cum iis, quæ junior ſcripſerat in IV. ſententiarum; nam lib. 4. contra gentes c. 73. ait, ea, in quibus gratia illuminans confertur, exhiberi ſolum poſſe a ſacerdotibus: & c. 77. *Matrimonium*, inquit, *in quantum ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet, quod ſubjaceat regimini eccleſiaſtico: ea autem, quæ populo per miniſtros Eccleſiæ diſpenſantur, ſacramenta dicuntur*, in ſupplemento q. 22. art. 2. ſic loquitur: *Sacramenta, in quibus gratia confertur, diſpenſare ad ſolos ſacerdotes pertinet*: & q. 31. art. 1. *Nullius ſacramenti diſpenſatio laicis ex officio competit*; in caſu quidem neceſſitatis laici baptizant, ſed non ex officio; ſi autem contrahentes eſſent miniſtri ſacramenti matrimonii, illud miniſtrarent ex officio.

Contra 2. Verum non eſt, omnes Scholaſticos veteres aſſignare contrahentes pro miniſtro ſacramenti matrimonii; Guillelmus enim Pariſienſis ſic habet tractatu de matrimonio: *Sine ſacerdotali benedictione nunquam celebrandum eſt matrimonium: matrimonium eſt ſacrans apud fideles virtute benedictionis*: ergo benedictio non eſt cæremonia ab Eccleſia inſtituta, cum ex ea ſacramentum matrimonii habeat efficaciam: eodem modo loquitur Concilium Colonienſe anno 1536. p. 7. c. 4: *Quod ſacramentum*, inquit, *ſi quis ſicut decet acceperit, accedente ſacerdotali precatione confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*.

Hic matrimonium confert donum Spiritus per benedictionem ſacerdotalem: & in enchiridio, quod mandato ejuſdem Concilii editum eſt, cap. penult. de matrimonio hæc leguntur: *Quanto magis putandum eſt, ſacerdotes, qui legatione pro eo funguntur legitimos hujus ſacramenti miniſtros eſſe?* ex quibus ſic argumentari licet: vel Patres Colonienſes tradunt doctrinam novam, & in ſcholis inauditam, vel receptam ut pro-

babilem: ſi primum (quod credibile non eſt) corruit argumentum Bellarmini, quo ſupra aſſerebat, Paſtores Eccleſiæ docere ſubditos juxta opiniones in Scholis communes, ſicque ejuſmodi opiniones evadere doctrinam Eccleſiæ: ſi ſecundum, ante Melchiorem Canum recepta erat ſaltem, ut probabilis, & in Germania ut probabilior ſententia, quæ aſſerit, ſacerdotem eſſe miniſtrum ſacramenti matrimonii: poſt Concilium Trid. eandem ſententiam amplexi ſunt Toletus lib. 7. ſacerdotalis inſtructionis c. 6., Petrus Ledeſma Dominicanus loco ſupracitato, Maldonatus de matrimonio q. 1., Eſtius in IV. diſt. 26., Sylvius in ſupplemento S. Th. q. 24. art. 1., Petrus de Marca opuſculo de matrimonio, plures e Profeſſoribus Sorbonicis, evaſitque adeo communis in Academia Pariſienſi, ut e Baccalaureis, qui licentiam decurrunt, vix unus, aut alter propugnet in ſuis theſibus, contrahentes eſſe miniſtros hujus ſacramenti.

Momentis utriuſque ſententiæ ſic expoſitis, & agitatis, nunc lectoris eſt eligere, quam exiſtimaverit probabiliorem, nec roget in quam partem magis propendeam, cum non ſim ejus auctoritatis, qui meo ſuffragio aliquod pondus alterutri ſententiæ tribuam: rem totam remitto ad judicium Prælatorum, qui noſtro labore utuntur ad inſtituendos ſuos clericos; ipſorum enim eſt præſcribere ſubditis, quas ſequi debeant opiniones, ut ſaniores, & doctrinæ catholicæ magis congruas: quanquam quæſtio, in qua verſamur, magis pertinet ad theoriam, quam ad praxim, ſatiſque eſt Parochis, ut noverint ritum Eccleſiæ, in qua miniſtrant, illumque in celebratione matrimonii accurate obſervent.

Conſectaria doctrinæ præcedentis.

Ex iis, quæ diſputata ſunt circa miniſtrum ſacramenti matrimonii, ſequentes ſolvi debent quæſtiones: prima, quæ ſit materia, & forma hujus ſacramenti: ſecunda, an matrimonium per procuratorem contractum ſit ſacramentum: tertia, quid ſentiendum de matrimonio contracto coram teſtibus, & Parocho, ſed renitente, & benedictionem denegante: quarta, utrum matrimonium in facie Eccleſiæ celebra-

bratum cum occulto impedimento dirimente evadat ſacramentum ſublato impedimento; pro diverſa enim opinione circa miniſtrum hujus ſacramenti diverſa debet eſſe reſponſio: quare

Ad primam: materia ſacramenti matrimonii, ſi ejus miniſter ſit ſacerdos, eſt conſenſus contrahentium; forma vero, verba, quæ profert ſacerdos; expreſſius enim ſignificant, & conſenſum contrahentium evehunt ad eſſe ſacramentale, quemadmodum in ſacramento pœnitentiæ actus pœnitentis habent rationem materiæ, & verba ſacerdotis rationem formæ.

Ergo, inquies, prius perfectum eſt matrimonium in ratione contractus civilis, quam in ratione ſacramenti.

Negant ſequelam patroni hujus ſententiæ, quia contrahentes conſenſum ſuum tum volunt firmum fieri, cum ab Eccleſia fuerit acceptatus; mentemque ſuam explicant exemplo aliorum contractuum, ad quos lege principis requiritur aliqua ſolemnitas; prævius enim contrahentium conſenſus, v. g. de fundo aliquo vendendo, & emendo, non habet ſuum robur, & vim contractus, donec ab actuario fuerit conſcriptus, & ſubſignatus.

Quod ſi ipſi contrahentes ſint miniſtri, difficilius aſſignatur materia, & forma; propereaque hujuſce ſententiæ patroni in varias diſtrahentur opiniones: communior videtur, quæ ſtatuitut pro materia ſacramenti mutua corporum traditio; pro forma vero mutua contrahentium acceptatio, quia ſacramentum matrimonii celebratur per modum contractus; atqui in omni contractu conſenſus, ut res, de qua contrahitur, tranſeat in dominium alterius contrahentis, cenſetur materia contractus, res quidem materia remota, & conſenſus materia proxima; acceptatio autem rei oblatæ firmat contractum, & quodammodo formam ei imponit: res fiet magis perſpicua exemplo venditionis, in qua merx eſt materia remota, circa quam verſatur contractus venditionis; oblatio mercis certo quodam pretio inchoat contractum, & mercem venale ſignificat; ſed contractus tum formam accipit, & ligat, cum emptor mercem acceptat eo pretio, quo offertur a mercatore: ſimiliter in ſacramento matrimonii, quod habet rationem contractus, vir conſentit,

ut

ut mulier habeat dominium corporis ſui; illa oblatio, ſeu traditio eſt materia proxima hujuſce contractus: mulier acceptando contractum claudit, perficit, virumque ligat, ſicque viro adminiſtrat ſacramentum, & viciſſim vir eo ipſo, quo acceptat in uſum conjugalem conſenſum mulieris, ſeu traditionem ejus corporis, confert illi ſacramentum matrimonii, quia applicat formam materiæ, acceptationem ſcilicet traditionis.

Ad ſecundam: negant plerique patroni ſecundæ ſententiæ, matrimonium per procuratores contractum coram Parocho, & teſtibus eſſe verum ſacramentum, quia forma hujus ſacramenti: *Ego vos conjungo*, præſentes ſupponit contrahentes, non ſecus ac forma ſacramenti pœnitentiæ: *Ego te abſolvo*: ergo ſicut ſacramentum pœnitentiæ, inquiunt, non poteſt conferri abſenti; nec etiam ſacramentum matrimonii; hinc qui per procuratorem contraxerunt, ſolent poſtea cum teſtibus præſentes ſe ſiſtere coram ſacerdote benedictionem ab ipſo accepturi.

Patroni vero primæ ſententiæ contendunt, hujuſmodi matrimonium, ut eſt verus, & legitimus contractus (quod omnes agnoſcunt), ita verum eſſe ſacramentum; quia in eorum ſententia quivis contractus legitimus matrimonii inter Chriſtianos verum eſt ſacramentum, cum in eo reperiantur materia, forma, & miniſter.

Ad tertiam: 1. certum eſt apud omnes, eos, qui præſumunt contrahere coram teſtibus, & Parocho ſine ejus benedictione, graviter peccare, & ſevere puniri legibus tum civilibus, tum eccleſiaſticis: in diœceſi Pariſienſi, & nonnullis aliis, tam contrahentes, quam teſtes, & ſcriba, feriuntur excommunicatione: conſentiunt etiam patroni utriuſque ſententiæ, matrimonium ſic contractum eſſe validum in ratione contractus, & ita indiſſolubile, quia non eſt clandeſtinum, habetque omnes conditiones ad ſubſtantiam hujuſce contractus præſcriptas a Concilio Tridentino ſæpius laudato decreto; & illud ſupponunt ſenatus conſulta, quæ ſolummodo partibus præcipiunt, ut ſe præſentes ſiſtant coram Parocho, nec eis poteſtatem faciunt alias ineundi nuptias, niſi forte aliquod impedimentorum dirimens irrepſerit, ut ſeductio: ſed matrimonium ſic contractum non eſt ſacramentum juxta ſecundam ſen-

tentiam, bene vero juxta primam propter rationes ſæpius adductas.

Ad quartam: quando matrimonium in facie Eccleſiæ celebratum eſt cum impedimento dirimente, ſed occulto, ſatis eſt, ut partes, ſublato impedimento, novum conſenſum occulte præbeant; nec neceſſe eſt, ut iterum ſe ſiſtant coram Parocho: ita ſæpius declaravit ſacra Cardinalium congregatio; quin & ipſe Pius V, ut refert Fagnanus in caput *Is, qui* titul. *De ſponſalibus* num. 14.: utrum autem matrimonium illud evadat ſacramentum per occultum illum conſenſum, affirmant patroni primæ ſententiæ, quia in illa ſententia nihil deeſt huic contractui legitimo, quominus ſit ſacramentum, ut ſæpius dictum eſt; negant vero patroni ſecundæ ſententiæ; tum quia huic contractui deeſt forma eſſentialis; tum quia renovari poteſt conſenſus per copulam carnalem affectu maritali habitam: atqui abſurdum eſt per copulam carnalem perfici ſacramentum: ergo.

CAPUT V.

De effectibus ſacramenti Matrimonii.

Q. 1. QUinam ſunt effectus ſacramenti matrimonii?

R. Conjugibus recte diſpoſitis confert 1. gratiam ſanctificantem, non quidem primam, ſed ſecundam: 2. præbet remedium præſentiſſimum contra mala, quæ per peccatum primorum parentum in nuptiis irrepſere.

Probatur ex communi Catholicorum effato: ſacramenta novæ legis 1. operantur, quod ſignificant; 2. præbent ſuſcipientibus auxilia ad conſequendum finem, ad quem inſtituta ſunt: atqui ſacramentum matrimonii ſignificat gratiam ſanctificantem, & charitatem ab ea indivulſam, quæ ex unione Chriſti cum ſponſa ſua Eccleſia derivatur in conjuges, utpote membra ejuſdem ſponſæ, & inſuper inſtitutum eſt in remedium contra mala, quæ per peccatum in nuptias irrepſerunt: ergo ſacramentum matrimonii 1. confert gratiam ſanctificantem, ſeu charitatem, qua conjuges mutuo ſe diligant, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam; quemadmodum enim baptiſmus, ut ſupra dicebamus,

ita

ſtra repræſentat Chriſti mortem, ac reſurrectionem, ut ſignificet, & operetur in baptizatis mortem peccati, & novitatem vitæ, in qua e ſacro fonte reſurgunt; ſimiliter ſacramentum matrimonii ſignum eſt ſpeculativum quidem charitatis, qua Chriſtus conjunctus eſt Eccleſiæ; practicum vero, & efficax ſpiritualis dilectionis, qua arctiſſime uniuntur fideles conjuges: ne autem mala, quæ peccatum induxit in nuptias, ſanctam illam conjunctionem labefactent; ſacramentum matrimonii præſtat inſuper auxilia, quibus fideles conjuges ejuſmodi mala vel declinent, vel levius ferant; tantum myſterium nondum intelligebant Apoſtoli Matth. 19. cum nova lex matrimonii, quam Dominus tum ſanciebat, durior eis videbatur in Eccleſia chriſtiana, quam in ſynagoga, dicebantque v. 10.: *Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere*; indiſſolubile enim jugum nuptiarum unius cum una gratia ſacramentali levius efficitur.

Dixi, ſacramentum matrimonii conferre gratiam ſanctificantem, non quidem primam, qua deletur peccatum mortale; ſecundam, qua contrahentes augentur, ac perficiuntur in ſanctitate, quia matrimonium non eſt ſacramentum mortuorum peccato; ſed vivorum vita gratiæ; alias quomodo carnales conjuges referrent puriſſimam Chriſti, & Eccleſiæ unionem, aut in tanta morum diſſimilitudine eſſent expreſſa divini iſtius exemplaris imago? ſcriptum eſt enim II. Cor. 6.: *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial?* fideles igitur exemplo Tobiæ c. 8. prius Deo per charitatem jungantur a cunctis peccatorum ſordibus mundati, ac tum demum ad ſacramentum matrimonii accedant abundantiorem gratiam recepturi, ut charitas in illis radicata, ac roborata non obruatur ſpumantibus concupiſcentiæ fluctibus, ſed ad votum Apoſtoli Hebr. 13. honorabile ſit eorum connubium in omnibus, & thorus immaculatus, hoc eſt inſeparabiliter ſervent honeſtatem: & decus Chriſtiani conjugii, caventes, ne quid impudenter fiat, neve thorus maritalis ullius peccati labe contaminetur, quia *ſi radix ſancta, & rami*, inquit Apoſtolus Roman. 11.: contra vero, *Ab iniquo thorio*

ſe-

ſemen exterminabitur Sapient. 3. : ramos autem ſanctos dixit Apoſtolus, non quod fidelium filii ſine peccato originali naſcantur, ut contendit Calvinus; ſed quod Deus exaudire ſoleat pia juſtorum conjugum vota, qui non conveniunt luxuriæ causâ, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen Dei ſanctum, ut dicitur Tobiæ 8. v. 8.

Q. 2. *Quæ ſunt mala per peccatum inducta, quibus medetur ſacramentum matrimonii?*

R. Quinque, quibus gratia ſacramentalis occurrit, ita ut vel tollantur penitus, vel certe minuantur, ac tolerabilia fiant.

Primum eſt humana infirmitas, ex qua plura in ſocietate oriuntur incommoda; puta morbi in corpore, vitia in animo, indoles moleſta, & alia hujuſmodi, quæ facile pariunt odia, rixas, diſcordias &c.

Secundum: ex conjugibus etiam ſanctis naſcitur proles peccato obnoxia, ſicut oleaſter ex fructifera oliva, inquit S. Auguſt. lib. 1. de nuptiis, & concup. c. 19.

Tertium: præter peccatum originale, quod parentes transfundunt in liberos, ſæpe aliis modis proli nocent, dum videlicet eam vel concipiendam impediunt, vel conceptam extinguunt, vel natam abjiciunt, vel denique prava educatione, aut præpoſtero amore mores ejus corrumpunt.

Quartum eſt libidinis malum, per quam ſæpius ad varia flagitia homines etiam conjugati impelluntur.

Quintum, miſeriæ, quæ nuptias conſequuntur, puta onus uteri, partus, educationis liberorum, ſolicitudo alendæ & inſtruendæ familiæ, caſus adverſi, moleſtiæ, timores &c., quæ Apoſtolus vocat I. Cor. 7. tribulationem carnis, utpote quæ circa carnalia verſetur, ipſamque carnem affligat.

Quod autem gratia ſacramentalis hiſce malis omnibus ſit ſalutare remedium, probatur, quia ex dictis tractatu de ſacramentis in genere cap. 18. gratia ſacramentalis eſt jus fundatum in gratia ſanctificante ad accipienda opportuno tempore ea auxilia, ſine quibus non obtineretur finis, ad quem inſtitutum eſt ſacramentum: ſic gratia ſanctificans per ſacramentum confirmationis collata jus tribuit confirmato accipiendi a Deo, occaſione data, auxilia, ut evan-

ge-

gelium profiteri non erubeſcat: atqui ſacramentum matrimonii inſtitutum eſt, ut conjuges, ſicut ſunt una caro, ita & in Chriſto ſint per charitatem unus ſpiritus, quo intime ac caſte ſe diligant, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, mutuaſque infirmitates benigne & amanter perferant: Eccleſiam ditent pia & fideli prolis educatione, concupiſcentiam coerceant juxta caſtitatis, & temperantiæ leges, ac tribulationem carnis æquo animo patiantur: ergo proprium eſt ſacramenti matrimonii enumeratis malis remedium adhibere.

Ac 1. quidem Apoſtolus laudato ſæpius cap. 5. ad Epheſ. probat, conjuges eo alacrius mutuas infirmitates debere perferre, quo per ſacramentum matrimonii arctiori charitatis nexu in unum corpus conjunguntur: *Viri*, inquit, *debent diligere uxores ſuas, ut corpora ſua ... nemo enim carnem ſuam odio habuit*, licet male affectum; nec membrum propter acerbum, quem facit, dolorem, amputari conſentit, niſi aliis ſit noxium, & inſanabile, *ſed nutrit, & fovet, ſicut & Chriſtus Eccleſiam*, quam non abjicit propter membrorum ejus vitia, ſed eam quotidie mundat, nutrit, & fovet, donec in futuro ſæculo eam ſibi exhibeat glorioſam ſponſam non habentem maculam, aut rugam: ita Chriſtiani conjuges, ut unionem Chriſti cum Eccleſia perfecte repræſentent, mutuo ſeſe fovere debent, viri uxores infirmiores diligere, ut ſua corpora, uxores viris adhærere, ut membra ſuo capiti, a quo licet ægro ſeparari ſumme formidant.

2. Per ſacramentalem matrimonii gratiam fit, ut qui conjugii ſtatum legitime ampleƈtuntur, prolem quærant, quæ per regenerationis ſacramentum mandata in Dei timore, & ſancta converſatione educetur, creſcat, perficiat, & ad æternam felicitatem perveniat: *Naſcituris gratia præparatur, quando matrimonium, quod eſt aditus ad hanc vitam, benedicitur*, inquiebat ſupra S. Cyrillus Alexandrinus: & S. Auguſtinus lib. de Nuptiis, & Concup. cap. 17. *In nuptiis bona nuptialia diligantur, proles, fides, ſacramentum; ſed proles non ut naſcatur tantum, verum etiam ut renaſcatur*; alioquin Chriſtianorum nuptiæ non eſſent niſi imperfecta imago unionis Chriſti cum Eccleſia.

Enim-

Enimvero Chriſtus non alio fine conjunctus eſt Eccleſiæ, quam ut ex divino illo conjugio naſcerentur filii Dei adoptivi; Eccleſia quippe Chriſti ſponſa ſimul, Mater eſt, & Virgo fœcundiſſima; non quidem carne, cum illud ſit ſingulare Virginis Mariæ privilegium; ſed ſpiritu, quia, ut late proſequitur S. Auguſtinus lib. de Virginitate cap. 5. 6. & 7. innumeros parit filios; filios, inquam, non hujus ſæculi, ſed regni; illique merito Apoſtolus accommodat Galat. 4., quod ante cecinerat Iſaias c. 54. *Lætare ſterilis, quæ non paris, erumpe, & clama, quæ non parturis, quia multi filii deſertæ magis, quam ejus, quæ habet virum.*

Atqui Chriſtianorum nuptiæ a Chriſto ſunt inſtitutæ ſacrum hujuſce fœcundiſſimæ unionis ſignum, atque adeo magnum ſacramentum: *Nunc vero*, inquit S. Auguſtinus cit. cap. 7. lib. de Virginit., *quæ adhuc tantum viris junguntur, atque miſcentur, ut filios habeant, nihilque aliud de filiis cogitant, niſi ut eos Chriſto lucrentur, atque mox, ut potuerint, faciunt; non tamen Chriſtiani ex earum carne naſcuntur, ſed poſtea fiunt, Eccleſia pariente per hoc, quod membrorum Chriſti ſpiritaliter Mater eſt, cujus etiam ſpiritaliter virgo eſt: cui ſancto partui cooperantur & Matres, quæ non Chriſtianos corpore pepererunt, ut fiant, quod ſe corpore parere non potuiſſe noverunt; per hoc tamen cooperantur, ubi & ipſæ Virgines, Matreſque Chriſti ſunt, in fide ſcilicet, quæ per dilectionem operatur*, ut ſcilicet filii carnis ſuæ per ſacramentum regenerationis fiant viva Chriſti membra, & eatenus filii Dei adoptivi.

Neque vero fideles conjuges ſolum cooperantur Eccleſiæ, ut proles renaſcatur in Chriſto, ſed maxime inſudant, ut religioſe educetur, in pietate adoleſcat, ac tandem hæreditatem cæleſtem conſequatur, in qua non ſolum liberos, ſed & domeſticos conſortes habere peroptant; cum enim Chriſtus eo dumtaxat fine Eccleſiam ſibi adjunxerit, ut ſuſceptos ex ea Dei filios in gloriam adducat, dubium non eſt, quin ſacramentum matrimonii, utpote tanti myſterii ſignum, in eumdem finem inſtituerit, adeo ut completo electorum numero, nullæ futuræ ſint nuptiæ, nulla circa res temporales animorum diſſentio; quemadmodum colle-

ctis

ctis agri fructibus, deſinit agricolæ cura, & ſollicitudo: *In domo juſti ex fide viventis, & adhuc ab illa Cæleſti Civitate peregrinantis*, inquit S. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei cap. 14., *etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare; neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia:* & c. 16. *Juſti patres noſtri ſic quidem adminiſtrabant domeſticam pacem, ut ſecundum hæc temporalia bona filiorum ſortem a ſervorum conditione diſtinguerint; ad Deum autem colendum, in quo æterna bona ſperanda ſunt, omnibus domus ſuæ membris pari dilectione conſulerent: quod naturalis ordo ita præſcribit, ut nomen patrum familias hinc exortum ſit, & tam late vulgatum, ut inique etiam dominantes hoc ſe gaudeant appellari: qui autem veri patres familias ſunt, omnibus in familia ſua tamquam filiis ad colendum, & promerendum Deum conſulunt, deſiderantes, atque optantes venire ad cæleſtem domum; ubi neceſſarium non ſit officium imperandi mortalibus, quia neceſſarium non erit officium conſulendi jam in illa immortalitate felicibus, quo, donec veniatur, magis debent patres, quod dominantur, quam ſervi tolerare, quod ſerviunt: ſi quis autem in domo per inobedientiam domeſticæ paci adverſatur, corripitur ſeu verbo, ſeu verbere, ſeu quolibet alio genere pœnæ juſto atque licito, quantum ſocietas humana concedit, pro ejus, qui corripitur, utilitate, ut paci, unde diſſiluerat, coaptetur; ſicut enim non eſt beneficientia adjuvando efficere, ut bonum, quod majus eſt, amittatur; ita non eſt innocentia parcendo ſinere, ut in malum gravius incidatur:* & hic eſt primarius finis ſacramenti matrimonii, cui ſerviat oportet tota familiæ adminiſtratio, quemadmodum Chriſtus, uti Eccleſiæ ſponſus, & caput, omnia etiam, quæ videntur adverſa, dirigit, & quantum eſt ex ſe, convertit in ſalutem fidelium.

Ergo ſacramentum matrimonii ſpecialia confert auxilia ad liberos in pietate inſtituendos, & totam familiam religioſe adminiſtrandam: hinc eſt, quod Theologi communiter docent, ſignum eſſe, & effectum prædeſtinationis, quod quis naſcatur in familia bene morata, & bene conſtituta; ſed non ita abſolute pronunciant de iis, qui militant ſub opti-

mo,

mo, & vigilantiſſimo Paſtore; tum quia facilius eſt teneras mentes ad pietatem informare; tum quia ætate grandiores minus dociles ſe præbent paſtoribus, quam pueri parentibus; tum denique quia fideleas conjuges liberos ex ſacro fonte ſuſcipiunt tamquam puram, ac vacuam tabulam, in qua lineas ducunt, ut voluerint: contra vero Paſtores regere habent ſubditos ut plurimum pravis opinionibus imbutos: & juxta mores ſæculi nequam inſtitutos, quorum animos jam infectos monita Paſtoris leviter tangunt, & ſæpius nihil movent; quam enim meſſem colliget agricola, qui ſeminat in agro, quem prius non expurgaverit evulſis ſentibus, & noxiis radicibus? at quomodo eas evellet Paſtor, ſi ex familiis, veluti errorum, ac vitiorum ſeminariis, nova in dies ſerpant ſcandala? hortulanum cogita, qui obvias erucas obterit; nidos vero, ex quibus continuo ebuliunt noxia hujuſmodi inſecta, intactos prætermittit: ſimilem dixeris Parochum, qui vehementius invehitur in peccata, quæ alios offendunt, & publicam parochiæ pacem perturbant, cum interim negligat ſacrilegia in nuptiarum celebratione, & illiberalem, quæ inde ſequitur, puerorum educationem, ex quo fonte omnia pene mala in rempublicam fluunt.

Imitetur ſaltem ædilium cautionem, ac vigilantiam, ne malevolus aliquis receptacula aquarum, quæ derivantur in Civitatem, inficiat in omnium civium perniciem: curet imprimis, ne fideles conjuges cooperentur dæmoni pariendo ipſi filios ſæculi, cujus princeps eſt, amplificentque ejus imperium; graviter moneat non ſemel, & quaſi in tranſitu, ſed inſtanter, opportune, & importune, ne in vacuum gratiam ſacramenti recipiant, ſed ea fideliter utantur ad liberos educandos in timore, & correptione Domini: *Heli ſacerdos*, inquit S. S. Fulgentius epiſt. 1. de debito conjugali cap. 10., *a Domino reprobatus fuit, & abjectus, non quia filiis in iniquitate conſenſit; ſed quia peccantes manſueto quamvis ſermone monuerit, prohibere tamen competenti ſeveritate ceſſavit.*

3. Per ſacramentum matrimonii præbentur auxilia, quibus Chriſtiani conjuges concupiſcentiam refrænent, & amore caſto ſe diligant, ſicut Chriſtus dilexit Eccle-

cleſiam: *Abſit enim*, inquit Sanct. Auguſtinus lib. 1. de nuptiis, & concup. cap. 18., *ut fidelis homo, cum audit ab Apoſtolo:* Diligite uxores veſtras, *concupiſcentiam carnis diligat in uxore, quam nec in ſeipſo debet diligere, audiens alterum Apoſtolum* I. Joan. 2.: *Nolite diligere mundum, nec ea, quæ in mundo ſunt, quiſquis dilexerit mundum, non eſt charitas Patris in illo, quia omnia, quæ in mundo ſunt, concupiſcentia carnis eſt &c.*: quod autem per ſacramentalem matrimonii gratiam habeant conjuges, (niſi poſuerint obicem), ut in cordibus eorum non dominetur carnalis concupiſcentia, ſed ſolummodo ſerviat imperanti charitati conjugali, probatur efficaciter hocce argumento Theologico: ex dictis fide Catholica conſtat, ſacramentum matrimonii per ſe, & ex opere operato, ut ajunt, contrahentibus conferre augmentum gratiæ ſanctificantis, ſeu charitatis, & eo majus, quo paratiores ad ſacramentum accedunt: atqui una eſt Theologorum ſententia, gratiam ſanctificantem per ſacramentum collatam tribuere ſuſcipientibus jus ad accipienda auxilia fini ſacramenti congrua; is autem eſt finis ſacramenti matrimonii, *Ut honorabile ſit connubium in omnibus, & thorus immaculatus* Hebr. 13. *& unuſquiſque* (conjugum) *ſciat vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, non in poſſeſſione deſiderii, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum* I. Theſſal. 4.; hoc eſt, interprete S. Auguſtino lib. 1. de nupt., & concup. cap. 8., quilibet conjux ſtudioſe curet corpus tam proprium, quam alterius contractare non ex mero affectu libidinis, ut in more eſt apud gentes, quæ ignorant Deum, ſed cum omni puritate, & caſtitate, ſicut decet Chriſtianos, quos Deus vocavit, non in immunditiam, ſed in ſanctificationem; *qui etiam dedit Spiritum ſuum Sanctum in nobis*, ut ibidem dicitur; quo pii conjuges non ſolum cum ſanctitate, ſed etiam cum honore, ac reverentia utantur corporibus ſuis, utpote quæ ſint Chriſti membra, & templum Spiritus Sancti; ſcriptum eſt enim I. Cor. 3. verſ. 17. *Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus; templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos: Quod non ſic accipiendum eſt*, inquit S. Auguſtinus, *tamquam prohibuerit Apoſtolus conjugalem,*

lem, hoc eſt, licitum honeſtumque concubitum; ſed ut iſte concubitus (qui nihil morbidæ libidinis haberet adjunctum, ſi non, præcedente peccato, in eo periiſſet libertatis arbitrium), quod nunc habet adjunctum, non ſit voluntatis, ſed neceſſitatis, ſine qua tamen in procreandis filiis ad fructum perveniri non poteſt ipſius voluntatis ... hac intentione cordis, qui ſuum vas poſſidet, ideſt conjugem ſuam, proculdubio non poſſidet in morbo deſiderii, ſicut gentes, quæ ignorant Deum, ſed in ſanctificatione, & honore, sicut fideles, qui ſperant in Deum; illo quippe concupiſcentiæ malo utitur homo; non vincitur, quando eam inordinatis atque indecoris motibus æſtuantem frænat, & cohibet; neque ipſi propagini conſulens relaxat, atque adhibet, ut ſpiritaliter regenerandos gignat, non ut ſpiritum carni ſordida ſervitute ſubjiciat: sic Patres ſanctos ex Abraham, & ante Abraham, quibus Deus, quod ei placuerit, perhibet teſtimonium, uſos fuiſſe conjugibus, neminem oportet dubitare Chriſtianum, quando quibuſdam etiam ſingulis plures habere conceſſum eſt: ubi ratio fuit prolis multiplicandæ, non variandæ appetitio voluptatis; alias quomodo placuiſſent Deo? cum Apoſt. fidenter pronunciet Rom. 8. *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt*, ſive illi ſint cœlibes, ſive conjugati.

Ergo pii conjuges illud donum habent ex ſacramento, ut præcipites libidinis impetus cohibere poſſint, nihilque ejus gratia faciant, ſed ea caſte utantur ſolo prolis deſiderio: atque eo nomine æſtimare licet, quantum beneficium Chriſtus contulerit ſeorſim conjugatis, & univerſim Reipublicæ Chriſtianæ, dum nuptias ſanctitate, & dignitate ſacramenti decoravit.

Ac primo quidem ſeorſim ipſis conjugatis, quia dum libidini habenas aliquatenus laxant, periculum eſt, ne adverſus eos prævaleat, & exinde dæmonium, ut habetur Tob. 6.: in vitæ quippe diſcrimen venit, qui immani & perniciosæ beſtiæ vincula remittit, & congeries aquarum, quæ aggeribus concluſa quodammodo quieſcebat, omnia ſubvertit, ubi exitum invenerit; ſic & concupiſcentia venereorum ſolutis continentiæ repagulis, niſi gratia ſacramenti periclitantibus ſuccurrat: taceo præ pudore impotentes libidinis inſanias, quibus agitantur carnales conjuges; ſed præter-

permittendum non eſt, quod ſcribit S. Aug. lib. de bono conjugali c. 13., nimirum ipſoſmet pios conjuges ex adjacente concupiſcentiæ malo detrimenta pati ut plurimum, ſed levia propter ſacramenti remedium: *Quem tandem*, inquit, *audivimus inter familiaria colloquia, sive eorum, qui conjugati ſunt, sive qui fuerunt indicantem nobis, numquam ſe conjugi eſſe commixtum, niſi ſperando conceptum? tam magnum eſt, ut multi hodie facilius ſe tota vita ab omni concubitu abſtineant, quam modum teneant non coeundi, niſi prolis cauſa, ſi matrimonio copulentur.*

Habent igitur fideles conjuges, unde gratias plurimas agant Chriſto Salvatori Noſtro, quod eos munierit tam ſalutari præſidio adverſus concupiſcentiæ impetus: *Ubi enim caſtitas in majori periculo eſſe poteſt*, inquit Guillelmus Pariſienſis tractatu de matrimonio cap. 7., *quam juxta incentivum libidinis, ſcilicet ubi vir juxta uxorem, & uxor juxta virum?* unde in hac verba concludit doctiſſimus Antiſtes: *quia conjunctio maris, & foemina proxima eſt contaminationi libidinis, ac viciniſſima, & ſola virtute divina ſuperabilis, nullum opus eſt magis adjuvandum, magiſque muniendum oratione, & benedictione ſacerdotali*, in qua reponit formam, & virtutem ſacramenti.

Sed & omne genus humanum Chriſtus ſibi devicit, dum nuptias ad ſacramenti dignitatem evexit; ex eo quippe bona innumera in cunctos reipublicæ ordines derivantur, cum ex parentibus, qui virtute ſacramenti corpora ſua poſſident in ſanctificatione, & honore, naſci ſoleant liberi eximiæ indolis, & naturæ in bonum propenſæ: *Dos eſt magna parentum virtus*, inquit Horatius libr. 4. ode 24.; & S. Ambroſius libr. 1. in Lucam advertit, Scripturam ſacram ſæpius laudare Sanctorum Natalitia, ut in eo veluti tranſmiſſa Immaculatæ Puritatis hæreditas videatur; *Sic*, inquit, *Sancti Samuel Mater Anna laudatur: ſic Iſaac a parentibus Nobilitatem pietatis accepit, quam poſteris dereliquit*: propterea Angelus naſcituri Samſonis prænuntius ad ejus matrem ait Judic. 13.; *Cave ergo, ne bibas vinum, ac siceram, ne immundum quidquam comedas*, ne ſcilicet ex ſanguine iis infecto coagularetur corpus pueri, & ideo in eo propenſi,

cum

cum tamen nec vinum, nec ſiceram habiturus eſſet, utpote futurus Nazaræus Dei (ideſt Deo conſecratus) ex utero matris, ut ibidem dicitur; proles enim per ſemen vitiatum parentum vitia tum corporis, tum animi ſolet contrahere, adeo ut ſi parentes ſint calculoſi, podagrici, libidinoſi, ebrioſi, filios iiſdem morbis, & vitiis obnoxios eſſe contingat juxta vetus adagium: *Mali corvi malum ovum*; unde enim immunis illa morum perverſitas, propter quam diluvium inundavit ſuper univerſam faciem terræ? nonne ex thori nuptialis contaminatione? *Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ*, inquit textus ſacer Geneſ. 6., *acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant*, concupiſcentia ſcilicet dominante, eiſque ut pulcherrimis ſummo amore, & ardore libidinis agglutinati genuerunt gigantes luxuriis famoſos, propter quos *Dixit Dominus, non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*; porro gratia ſacramentalis tot malorum fontem obturat, quatenus efficit, ut thorus nuptialis ſit immaculatus; conveniantque conjuges non luxuriæ cauſa, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen Dei ſanctum, ut habetur Tob. 6.

4. Chatitas conjugalis, ultimus effectus ſacramenti, firmat conjuges adverſus concurrentes carnis tribulationes, quia fortis eſt ut mors dilectio, nec flumina obruent illam Cant. IV. hancce benedictionem, inquit Eſtius in IV. diſt. 26. part. 8., Chriſtus nobis inſinuare voluit, dum in nuptiis, quis ſua præſentia dignatus eſt, aquam in vinum convertit; nam per aquas in Scripturis tribulationes intelligi ſolent; unde illud Pſal. 17.: *Aſſumpſit me de aquis multis*: vinum autem a Deo creatum eſſe, ut lætificet cor hominis, alibi idem Pſalmiſta teſtatur.

Q. 3. *Enumerata beneficia obveniunt ne omnibus ſuſcipientibus matrimonii ſacramentum?*

R. Certum eſt, eos, qui ad ſacramentum indigne accedunt, hoc eſt in ſtatu, aut effectu peccati mortalis, nullum eſt ex eo percipere, quin gravioris ſacrilegii reos ſe conſtituere, quod pro benedictione maledictionem Dei tum in ſe, tum in familiam concitant; ſed de diſpoſitionibus ad ſacramentum matrimoni requiſitis poſtea.

R. 1. Conjuges, qui per peccatum lethale excidunt a gratia ſanctificante in ſacramento collata, ſimul amittunt jus ad auxilia actualia mox recenſita quia jus illud fundatur in gratia ſanctificante, ex qua veluti fœcunda radice exeunt ceteri effectus cuique ſacramento proprii; injuſtum enim foret, inquit S. Auguſtinus lib. 1. de nup., & concep. cap. 6., ut ei obtemperaretur a ſervo, ideſt a corpore ſuo, & a creatura inferiori, qui non obtemperat Domino ſuo: quare de impiis conjugibus dicitur Sap. 3.: *Mulieres eorum inſenſatæ, & nequiſſimi filii illorum, maledicta creatura eorum*, græce *geneſis*, generatio, ſeu progenies eorum; qui enim fidem Deo datam violant, Deo vindice, id conſequuntur, ut optata pace in familia fruſtrentur, nec uxores ipſis morem gerant, nec filii honorem deferant, præſertim ii, quos parentes gignere metuerunt, ut totum voluptati darent, ſicque vitam proli invidentes, eam prius odiſſe cœperunt, quam naſceretur: quomodo vero jam natam diligent, aut ab illa ipſi diligentur? ex quibus perſpicue intelligunt fideles conjuges, quo ſtudio peccatum vitare, aut ſi forte humana fragilitate in aliquod lapſi fuerint, quam cito illud per pœnitentiam eluere debeant, ut virtus ſacramenti in ipſis operetur, quæ fortunatum reddat eorum conjugium, illoſque immunes ſervet a peccatis mox exponendis, quibus ſtatus conjugalis eſt obnoxius.

CAPUT VI.

De peccatis conjugum adverſus nuptiarum foedera.

Cum tria ſint nuptiarum bona, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum, alia conjugum peccata directe pugnant contra fidem thori, alia contra bonum prolis, alia contra ſacramenti dignitatem; de quibus ſigillatim dicendum.

§. I. *De peccatis conjugum contra matrimonii fidem.*

Q. 1. Quæ *peccata pugnant contra conjugii fidem?*
R. Pugnant:

1. Adul-

1. Adulterium, ad quod refertur concupiſcientia perſonæ extranei Matth. 5. ſt. 28., & quivis actus libidinoſus in illud tendens, ut tactus, oſcula, & cogitatio moroſa, ut vocant; ejuſmodi enim peccata ſunt graviora in conjuge, quam in homine ſoluto, utpote quæ lædant fidem alteri conjugi datam, ac proinde in ſacramentali confeſſione ſunt declaranda cum circumſtantia conjugali.

2. Voluntaria pollutio, a fortiori peccata contra naturam, ut ſodomia, & aliæ monſtruoſæ ac execrandæ libidines; in iis quippe fit injuria alteri conjugi, quia ex Apoſtolo 1. Cor. 7. vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier; nec viciſſim mulier, ſed vir: ergo qui proprium corpus ita contaminat contra juſtitiam, abutitur re aliena.

3. Denegatio debiti conjugalis: *Nolite fraudare invicem*, inquit Apoſtolus cit. c. 7: id eſt nolite privare alterutrum re ipſi debita, quoties illam exigit: ergo denegare debitum conjugale eſt peccatum contra juſtitiam, & quidem ex natura ſua mortale, utpote in re gravi; aliter enim conjux exponitur periculo incontinentiæ, daturque occaſio rixarum, odiorum, & diſſenſionum: cum autem mulieres ejuſmodi peccata in confeſſione ſacramentali plerumque reticeant vel præ ignorantia, vel præ pudore, offendique ſoleant, ſi de his confeſſarius illas interroget, adeo ut nonnullæ (ut ad me relatum) aliquando ipſi e templo egredienti inſultaverint, plane intelligunt Parochi, quam accurate docere debeant, non quidem publice, ſed ſeorſum, in loco tamen patenti puta in tribunali pœnitentiæ, mox contracturos, quæ ſint partes chriſtiani conjugis, quid obſervare, quidve fugere teneatur: hinc etiam diſcant confeſſarii, non quaſi ex abrupto ſciſcitandum eſſe a mulieribus, hic ne peccaverint? ſed captandam occaſionem, inquirendo, vg. num rixatæ fuerint cum marito, quæ cauſæ hujuſmodi rixarum, quive effectus, an propterea morem ipſi gerere detractaverint, negaverintque, quod eis debetur juxta leges matrimonii, & præceptum Domini?

Dixi, ejuſmodi peccatum eſſe ex natura ſua mortale, ut innuerem poſſe aliquando negari debitum conjugale abſque culpa ſaltem gravi.

Q. 2. *Quando conjux hic excuſatur a toto, vel a tanto?*

R. 1. Ab omni culpa excuſatur 1., ſi conſtet alterum conjugem eſſe adulterum: conſule, quæ in hanc rem dicta ſunt de divortio: 2. ſi exigens ſit omnino ebrius, quia non petit more humano: 3. ſi laboret morbo contagioſo, puta gallico, vel lepra: ita S. Thomas in ſuppl. q. 74. art. 1. ad 1.: Uxor, *inquit*, non habet poteſtatem in corpus viri, niſi ſalva conſiſtentia perſonæ ipſius: unde ſi ultra exigat, non eſt petitio debiti, ſed injuſta exactio; & propter hoc vir non tenetur ei ſatisfacere: *& in corpore articuli*: Cum uxor in virum poteſtatem non habeat, niſi quantum ad generativam virtutem, non autem quantum ad ea, quæ ſunt ad conſervationem individui ordinata, vir tenetur uxori debitum reddere in his, quæ ad generationem prolis ſpectant, ſalva tamen perſonæ incolumitate; " & hæc ratio valet pro uxore, quæ ex medicorum judicio debitum non redderet abſque proximo, & evidenti vitæ periculo: dico, *proximo, & evidenti;* alioquin mulieres ſaltem juniores nunquam tenerentur debitum reddere, cum ex conceptu vitæ periculum ſemper incurrant.

Dices, Alexander III. cap. *Quinam* tit. *De conjugio leproſorum* ſic ſtatuit: „ Si virum, ſive uxorem leproſam fieri contigerit, & infirmus a ſano carnale debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exigitur, eſt ſolvendum, cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio invenitur: „ ergo conjux tenetur reddere debitum cum proximo, & evidenti vitæ periculo.

Nego conſequentiam, ad antecedens reſpondet Sylvius, laudatum canonem intelligendum in ea hypotheſi, quod ex congreſſu non immineat ſane notabile periculum: & ita intellexiſſe videtur S. Thomas cit. art. 1. In reſponſione ad 4. ubi ſic habet: „ Lepra ſolvit ſponſalia, ſed non matrimonium: unde etiam uxor viro leproſo tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non ita cito inficitur ex coitu, ſicut ex frequenti cohabitatione, & quamvis proles generetur infirma, tamen melius eſt ei ſic eſſe, quam penitus non eſſe: "

Ergo a fortiori uxor non ſolvitur a debito reddendo propter morbum comitialem, quo laborat maritus.

R. 2.

R. 2. Vel nihil, vel leviter peccat, qui juſtis de cauſis aliquando negat debitum conjugale remiſſe petenti, aut dilationem facile concedenti: *Sicut enim in aliis debitis*, inquit Sylvius, *non eſt mortale eorum ſolutionem negare, quando creditor remiſſe illam petit, aut rogatus facile dilationem concedit; ita etiam in propoſito.*

Dixi 1. *juſtis de cauſis*, ut ſi carnes agni immaculati de menſa Domini ſumere cogitet, non ſat bene ſe habeat, menſtrua patiatur, uterum gerat, vel objiciat petenti, quod frequentius, & intemperantius petat; qui enim ſine juſta cauſa renuit ſolvere creditori debitum repoſcenti, peccat ſaltem venialiter.

Dixi 2. *aliquando*; nimis enim grave eſt, rem ſibi debitam vix poſſe auferre ab eo, qui negare conſuevit: hinc ſtomachatur conjux, & in periculum continentiæ conjicitur; atque vix a peccato mortali excuſari poteſt, qui petenti difficiliorem ſe reddere ſolet.

Dixi 3. *petenti remiſſe*, quia ſi multum inſiſtat, lethaliter peccat alter, niſi morem ei gerat: quin Sanctus Thomas in ſuppl. qu. 64. art. 2. docet, virum teneri debitum reddere uxori etiam expreſſe non petenti ex verecundia, quando vel ex ſignis, vel ex ejus ingenio advertit, ipſam cupere hujuſmodi remedium: *Quia*, inquit, *in redditione debiti medicamentum præſtatur contra uxoris concupiſcentiam; ſed medicus, cui infirmus eſt commiſſus, tenetur morbo ejus ſubvenire, etiamſi ipſe non petat: ergo vir uxori non petenti tenetur debitum reddere ... redditio quippe debiti eſt in viro ordinata contra peccata uxoris.*

Dices. Petitio iniqua omnino eſt repudianda: peccaret v. g., qui gladium furioſo redderet: atqui maritus debitum inique petit ab uxore, quæ vel ventrem fert, vel menſtrua patitur, vel eſt in puerperio: ergo uxor in triplici illo caſu tenetur marito reſiſtere, nedum obtemperare: minoris ſunt tres partes.

Prima, quæ ſpectat prægnantes, probatur ex conſtanti Patrum doctrina: S. Ambroſius lib. 1. in Lucam: *Pecudes*, inquit, *mutuo quodam opere loquuntur generandi ſibi ſtudium, non deſiderium eſſe coeundi; ſi qui-*

dem ubi ſemel gravem alvum ſibi ſenſerint, & genitali alvo ſemen receptum, jam nec concubitui indulgent, nec laſciviam amantis, ſed curam parentis aſſumunt: at vero homines, nec conceptis, nec Deo parcunt: illos contaminant, hunc exaſperant ... ad cohibendam petulantiam tuam manus quaſdam tui Auctoris in utero hominem formantis advertis; ille operatur, & tu ſacri uteri ſecretum inceſtas libidine: vel pecudem imitare, vel Deum verere: S. Hieronymus lib. 1. adverſus Jovinianum ſic ſcibit: *Certe qui dicunt ſe cauſa reipublicæ, & generis humani uxoribus jungi: & liberos gignere, imitentur ſaltem pecudes, & poſtquam uxorum venter intumuerit, non perdant filios, nec amatores uxoribus ſe exhibeant, ſed maritos:* S. Auguſtinus lib. de bono conjugali cap. 6. ſic habet: *Sunt viri uſque adeo incontinentes, ut conjugibus nec gravidis parcant: quidquid ergo inter ſe conjugati immodeſtum, inverecundum, ſordidumque gerunt, vitium eſt hominum, non culpa nuptiarum.*

Secunda, quæ eſt de concubitu tempore menſtruorum, probatur ex Scriptura Levit. 20. verſ. 18., ubi hæc præſcribuntur: *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo ... interficientur ambo de medio populi ſui*, quæ pœna, cum ſit gravis, ſupponit in petente, & reddente grave peccatum: nec dicas, præceptum illud, utpote legale, abrogatum fuiſſe per legem novam; nam ex S. Aug. lib. 5. qu. in Levit. c. 64. quæ hic prohibentur, figurate non ſunt accipienda, ſed tempore Novi Teſtamenti: *Remota umbrarum veterum obſervatione, ſine dubio cuſtodienda ſunt*, maxime cum complexus tempore menſtruorum repugnet legi naturali, utpote admodum proli noxius *Per ſingulos menſes*, inquit S. Hieronym. in cap. 18. Ezech. *gravia, atque torpentia mulierum corpora immundi ſanguinis effuſione relevantur: quo tempore ſi vir cum muliere coierit, dicuntur concepti fœtus vitium ſeminis trahere, ita ut leproſi, & elephantiaci ex hac conceptione naſcantur: præcipitur ergo viris, ut non ſolum in alienis mulieribus, ſed in ſuis quoque certa concubitus noverint tempora:* & S. Thomas in IV. diſt. 32. quæſt. 1. art. 2. expendens laudatum textum Levitici ſic habet: *Accedere ad menſtruatam in lege prohibitum erat dupliciratione, tum pro-*

pter.

pter immunditiam , tum propter nocumentum , quod in prole ex hujuſmodi commixtione frequenter ſequebatur: & quoad primum, præceptum erat cæremoniale; ſed quantum ad ſecundum , erat morale , quia , cum matrimonium ſit ad bonum prolis principaliter ordinem , ordinatus eſt omnis matrimonii uſus, quo bonum prolis intenditur ; & ideo hoc præceptum obligat etiam in nova lege propter ſecundam rationem , etſi non propter primam : hinc in pœnitentiali Bedæ capite 2. de fornicatione 30. dierum pœnitentia multatur , qui ad uxorem tempore menſtrui fluxus acceſſerit.

Tertia pars , quæ eſt de tempore puerperii, probatur ex Sanct. Gregorio, qui libr. 12. epiſt. 31. ſic reſpondet interrogationi decimæ Sancti Auguſtini Anglorum Epiſcopi : *Ad ejus concubitum vir ejus accedere non debet , quouſque qui gignitur ablactetur: prava autem in conjugatorum moribus conſuetudo ſurrexit , ut mulieres filios , quos gignunt , nutrire contemnant , eoſque aliis mulieribus ad nutriendum tradant; quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur inventum , quia dum ſe continere nolunt , deſpiciunt lactare , quos gignunt: hæc itaque, quæ filios ſuos ex prava conſuetudine aliis ad nutriendum tradunt , niſi purgationis tempus tranſierit , viris ſuis non debent admiſceri:* ergo in tribus recenſitis caſibus uxor uſum conjugalem repudiare debet.

Diſtinguo major.: petitio iniqua eſt repudianda , ſi ſit in damnum tertii , vel nulla adſit aſſentiendi neceſſitas , concedo : ſi non vergat in damnum tertii , adſitque aſſentiendi neceſſitas, nego major. ; licet enim uſurarius uſuras injuſte exigat, eas tamen licite ſolvit , qui inopia preſſus ſub fœnore mutuo accepit : ideo autem gladius furioſo reddendus non eſt, quia illo abuſurus eſt in proximi nocumentum : at nuptiæ illud habent bonum, ut concubitus ſatiandæ concupiſcentiæ intentus , quod extra conjugium foret crimen damnabile , propter thori fidem venialem habeat culpam , & qui exigenti obtemperat , ſpirituale ejus damnum, nempe fornicationem avertit : *Hanc reddere conjugi, ne fornicando damnabiliter peccet , ad perſonam pertinet conjugalem* , inquit S. Aug. de bono conjugali c. 10. : & c. 7. : *Cavere debet charitas conju-*

ritas conjugalis, ne dum ſibi quærit, unde amplius honoretur, conjugi faciat, unde damnetur.

Quæres 5. *Quale eſt peccatum accedere ad uxorem tempore vel graviditatis, vel ſluxus menſtrui, & puerperii?*

Reſpond. 1. Debitum exigere ab uxore gravida non eſt peccatum mortale, ſed veniale dumtaxat, modo abſit periculum perdendi fœtum etiam non animatum: ita communiter Theologi cum Sanct. Thoma in IV. diſt. 31.: *Ideo*, inquit, *Hieronymus vituperat acceſſum viri ad uxorem imprægnatam, non tamen ita, quod ſemper ſit peccatum mortale, niſi forte quando probabiliter timeturde periculo abortus.*

Dixi *etiam non animatum*, quia, ut ait Eſtius in l. IV. diſt. 21. §. 3.: *Sicut qui alium impedit, ne lucrum faciat, peccat contra ſeptimum præceptum decalogi; ita qui futurum hominem impedit, etſi non proprie occidat, peccat tamen eo genere peccati: quod ad homicidium reducitur*, quemadmodum recte docent S. Tho. & Sanct. Bonaventura in hanc diſtinctionem, & S. Auguſt. l. 1. de Nupt., & Concup. c. 15. *Crudeli quadam libidine*, inquit, *ſeu libidinoſa crudelitate prolem volunt prius interire, quam vivere:* porro gravioris hujuſce peccati reos ſe conſtituunt tam qui debitum reddit, quam qui exigit.

Reſp. 2. Circa concubitum cum uxore menſtruata, ſitne peccatum mortale, an veniale, non ita conveniunt Theologi: Scotus, Richardus a Media Villa, Liranus, Petrus Soto cenſent lethaliter peccare tam exigentem, quam reddentem: alii, ut S. Bonaventura, & Sylveſter peccatum ſolum veniale agnoſcunt in reddente; Plaudanus vero, Cajetanus, Franciſcus a Victoria, & Dominicus Soto excuſant a culpa lethali tam exigentem, quam reddentem, docentque, ambos reos eſſe peccati ſolummodo venialis, ſed gravis intra latitudinem hujus generis peccati: demum in ſententia S. Thomæ, cui adhærendum videtur, peccat maritus, qui urget copulam, minime vero uxor, quæ quodammodo coacta intemperantiæ conjugis ſervit, ne eum in damnabile incontinentiæ periculum conjiciat: *Finaliter*, inquit S. Doctor in IV. diſt. 32. quæſt. 3. art. 2., *ſi vir non deſiſtit a petitione, de-*

bet

bet (uxor) *debitum reddere poſcenti*: expreſſe quidem non definit, quale ſit peccatum poſcentis; ſed eo ipſo, quo actum conjugalem in uxore innoxium pronuntiat, ſatis indicat, non eſſe in viro lethalem, nec prolem infici, ut pationi oppoſitæ ſententiæ falſo ſupponunt contra quotidianam experientiam, qua conſtat, conceptos ex corrupto ſanguine menſtruo haud naſci leproſos, & elephanticos.

Prohibitio igitur, quæ Levitici 15. legitur, partim cæremonialis eſt, & judicialis, partim moralis: quatenus cæremonialis, & judicialis ſub gravi peccato, & pœna obligabat Judæos, ſed abrogata eſt per legem evangelicam; quatenus autem moralis obligat quidem Chriſtianos, ſed ſub peccato veniali.

Q. 4. *Mulier, quæ hactenus mortuos edidit filios; tenetur ne abſtinere ab uſu conjugali?*

Reſp. Hic quoque diſſentiunt Theologi: Sylvius in quæſt. 64. ſupplementi art. 1. quæſito 4. affirmat, utrumque conjugem abſtinere teneri ſub peccato mortali, contenditque adverſus Sanchez, & Bonacinam, non licere in illo caſu debitum petere ad vitandum magnum incontinentiæ periculum, cum eis non deſint alia remedia, quibus uti debent in abſentia, vel infirmitate alterutrius conjugis: atque ea ratione idem Theologus 3. parte S. Thomæ ad quæſt. 83. art. 3. probat adverſus alios non paucos, actum conjugalem in loco ſacro, in quo conjuges diu detinentur, ut accidit tempore belli, eſſe illicitum, utpote non neceſſarium, ſacrumque locum polluere; & pro ſua ſententia laudat Navarrum, & alios.

Contra vero Joann. Major in cap. 19. Matth., & Sambovinus tom. 3. caſu 151. docent, conjuges in iis circumſtantiis licite uti matrimonio, uxoremque lethaliter peccare, ſi marito petenti debitum pertinaciter deneget; quæ ſententia in praxi tenenda videtur: & ratio eſt, quia contingere poteſt, & de facto nonnumquam contigit, ut quæ ſæpius abortum fecerat, aliquando tandem recte pariat; teſtaturque ibidem Sambovinus, ſe noſſe mulierem, quæ poſt quinque, aut ſex abortus feliciter duas edidit filias, quæ, dum hæc ſcriberet junctæ erant matrimonio: enim vero abortus ſæpe accidunt vel culpa conjugum,

 qui

qui forte intemperantius, ac frequentius utuntur conjugio, ac propterea impeditur fœtus conformatio, & mulieris vires debilitantur, ita ut non ſit virtus patiendi: forte ipſa uxor fœtui non pepercit, nec ejus incolumitati ſat conſuluit: vel iſta fiunt per occultam Dei Providentiam, ut ſcribit S. Aug. l. de Gratia, & libero arbitr. c. 22. ideoque ejus benedictio efflagitanda eſt crebris orationibus: *Hoc enim bonum eſt*, inquit Apoſtolus I. Timo. 2., *& acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri*: cum ergo ejuſmodi conjuges felicem partum deſpondere non debeant, ab uſu conjugii abſtinere non tenentur.

§. II. *De peccatis conjugum, quæ pugnant adverſus bonum prolis.*

IN prole triplex bonum attenditur ex S. Auguſtino lib. 9. de Geneſ. ad litteram cap. 7. ut amanter ſuſcipiatur, benigne nutriatur, & religioſe educetur: de peccatis, quæ pugnant contra ſecundum, & tertium ſatis ſuperque diximus c. præcedenti: hic ſolum exponemus peccata, quæ adverſantur primo ex tribus recenſitis: itaque

Q. 1. *In quo peccant conjuges adverſus ſuſcipiendæ prolis bonum?*

Priuſquam reſpondeam, uſurpare placeat verba S. Cæſarii Arelatenſis ſerm. 8.: *Rogo vos, fratres, ut mihi indulgeatis, quia pro ſalute animæ veſtræ cum grandi timore, & cum verecundia de talibus rebus vos admonere videor, quia & hoc mihi expedit dicere, & vos oportet audire*: obſcœna tamen, & ſpurciſſima, quæ nonnulli Theologi morales, quos caſuiſtas vocant, ſcribere non erubuerunt, ſilentio prætermittemus; adeo enim a ratione, & Chriſtiana pudicitia ſunt aliena, ut ipſa natura vel impudentiſſimos doceat, ea eſſe horrenda crimina, ſuperfluumque ſit legentium oculos, & mentem offendere: ea dumtaxat explicabimus, quæ identidem Parochos, & confeſſarios anxios tenent, ut compertum ex eo conſiliis, quæ a nobis requirunt.

His in excuſationem præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. Gra-

R. Graviter peccant conjuges.

1. Qui imitantur Her, & Onan, de quibus ſic legitur Geneſ. 38. v. 7. *Her primogenitus Judæ, nequam in conſpectu Domini, & ideo ab eo occiſus eſt:* peccabat autem ille, ut interpretes ex Hebræis referunt, quod cum uxore, quam deperibat ob ſingularem ejus pulchritudinem, ita conveniret, ut ex illa conſuetudine non ſequeretur generatio, nec geſtatio uteri, & dolores partus aliquid de uxoris venuſtate detraherent, minuſque voluptatis ex ejus amplexibus perciperet: de Onan quoque habetur v. 9. *Introiens ad uxorem fratris ſui* (quam ſecundum morem gentis ipſe duxerat) *ſemen fundebat in terram, ne liberi fratres nomine naſcerentur: & idcirco percuſſit eum Dominus, eo quod rem deteſtabilem faceret*: audiant, & contremiſcant bellunini conjuges, qui tam nefanda abſque religione perpetrant, & monita confeſſariorum nihili ducunt: pari crimine adſtringuntur mulieres 1., quæ, ne concipiant, ſuſceptum ſemen ejiciunt, aut ejicere conantur: 2. quæ proprium privatim fundunt ex neceſſitate, ut putant, propter quam nonnulli caſuiſtæ eas excuſant ſaltem a peccato mortali: cum autem conſilii res iſta ſit, & ad eam interdum hæreant confeſſarii, operæ pretium eſt eam exponere, ſed verbis aliorum, utpote obſcœnam: hæc eſt igitur eorum propoſitio: *Poſtquam vir ſeminavit, & ſe retraxit ab uxore, quæ nondum ſeminavit, manente valde irritata libidine, poteſt ipſa, abſque mortali, tactibus ſe excitando ſeminare*: hic inſiſtunt mulieres, cauſanturque, conjugium alioquin non fore remedium, ſed cruciatum, cum intoleraudi ſint æſtus libidinis per actum, qui præceſſit, vehementius commotæ, nec unquam tam ardentes ignes paſſæ ſint, dum vitam cœlibem agerent, affirmantque continere ſe non poſſe in hujuſmodi circumſtantiis: quid aget Confeſſarius?

Quoniam iſthæc incommoda accidunt ex natura frigidiore in quibuſdam mulieribus, conſulet confeſſarius, ut ante actum conjugalem faciant, quæ neceſſaria ſunt ad commovendam libidinem; ſecluſo tamen pollutionis periculo: *Ipſe ille licitus, honeſtuſque concubitus*, inquit S. Aug. lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 24., *non poteſt eſſe ſine ardore libidinis, ut peragi*

poſſit, quid rationis eſt, non libidinis: qui certe ardor ſive ſequatur, ſive præveniat voluntatem, non tamen niſi ipſe quodam quaſi ſuo imperio movet membra, quæ moveri voluntate non poſſunt; atque ita ſe indicat non imperantis famulum, ſed inobedientis ſupplicium voluntatis; nec libero arbitrio, ſed illecebroſo aliquo ſtimulo commovendum, & ideo pudendum: igitur tactus, & alia, quæ præmittuntur non voluptatis, ſed neceſſitatis gratia ad commovendum libidinoſum illum ardorem in ordine ad copulam, ſunt prorſus innoxia, ſicut & ipſa copula, iiſque uti poſſunt, & debent mulieres naturæ frigidioris, ne poſt concubitum acrioribus urantur ignibus.

2. Mortaliter peccant qui impediunt, ne concipiatur proles, vel conceptam extinguunt, de quo enormi crimine ſic ſcribit S. Auguſtinus lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 15.: „ Qui hoc faciunt, quamvis vocentur conjuges, non ſunt, ſcilicet effectu, nec ullam nuptiarum retinent veritatem, ſed honeſtum nomen velandæ turpitudini obtendunt; produntur autem, quando eouſque progrediuntur, ut exponant filios, qui naſcuntur inviris; oderunt enim nutrire, vel habere, quos gignere metuebant: itaque eum in ſuos ſævir, quos nolens genuit tenebroſa iniquitas, clara iniquitate in lucem promitur, & occulta turpitudo manifeſta crudelitate convincitur: aliquando eouſque pervenit hæc libidinoſa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam ſterilitatis venena procuret; & ſi nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo modo intra viſcera extinguat, ac fundat, volendo ſuam prolem prius interire, quam vivere; aut ſi in utero jam vivebat, occidi, antequam naſci: prorſus ſi ambo tales fuerunt, non ſibi per connubium, ſed per ſtuprum potius convenerunt: ſi autem non ambo ſunt tales, audeo dicere, aut illa eſt quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris. “

3. Qui in vitia contra naturam prolabuntur, quot autem propudioſis modis nefandum illud ſecius nonnullis belluis laſciviores perpetrare ſoleant, pudet ex caſuiſtis exſcribere; ſatis enim intelligimus ex verbis S. Auguſtini lib. de bono conjugali cap. 10., ubi ſic

ha-

habet: Illum concubitum ſecundum veniam concedit (*Apoſtolus*), qui fit per incontinentiam, non ſola cauſa procreandi, & aliquando nulla cauſa procreandi, quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant, ſi tamen non ita fit nimius, ut impediat, quæ ſepoſita eſſe debent, tempora orandi; nec immutetur in eum ipſum, qui eſt contra naturam, de quo Apoſtolus tacere non potuit, cum de corruptelis nimis immundorum, & impiorum hominum loqueretur *Rom. 1. v. 16. & cap. 11.*: Iſte (*uſus*), qui eſt contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius in uxore: *& infra:* Cum vero vir membro mulieris non ad hoc conceſſo uti voluerit, turpior eſt uxor, ſi in ſe, quam ſi in alia fieri permiſerit. "

Q. 2. *Quando uxor alterum Onan, aut Sodomitam experitur in marito, qui etiam extrema minatur, niſi obtemperet, poteſt ne permittere nefandam illam libidinem periculi vitandi cauſa?*

R. Non poteſt abſque lethali peccato, quia concurreret ad actum per ſe malum; nec uxorem ſe marito, ſed meritricem adultero præberet.

Confirmatur reſponſio auctoritate Cleri Gallicani, qui cum ad ſe delata fuiſſet anno 1700. iſta propoſitio: *Potuiſſet Suſanna in tanto periculo infamia, & mortis negative ſe habere, & permittere in ſe eorum libidinem, modo eam deteſtata, & execrata fuiſſet*, de ea ſic pronuntiavit: *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, caſtarum aurium offenſiva, erronea, & legi Dei contraria.*

Q. 3. *Peccant ne conjuges, qui immutant naturalem ſitum, & ordinem, ſervato tamen vaſe debito?*

R. Peccant mortaliter, quando ſe exponunt pollutionis periculo: ſed extra hujuſmodi periculum, qui immutant ex neceſſitate, forte quia alter convenire nequeunt, nullatenus peccant: ſi autem aliter conjugum majoris captandæ voluptatis gratia belluinum hunc modum exigit, naturam humanam valde dehoneſtat, thorum nuptialem commaculat, & ideo dure increpandus eſt a confeſſario; peccatum tamen illius ad malitiam peccati mortalis non pertingit.

Q. 4. *Licet ne ejicere fœtum certis adhibitis remediis, quando ſervari non poteſt abſque evidenti matris periculo?*

R. 1.

R. 1. Certum eſt, extra hujuſmodi periculum damnabiliter peccare, qui abortum procurant, etiamſi fœtus nondum ſit animatus, quia ex Tertulliano Apolog. c. 9. *Homicidii feſtinatio eſt prohibere naſci: nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet:* S. quoque Auguſt. lib. 1. de Nupt. & Concep. cap. 15. illud crimen ad homicidium reducit: *Aliquando*, inquit, *eouſque pervenit hæc libidinoſa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam ſterilitatis venena procuret, & ſi nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo modo intra viſcera extinguat, ac fundat, volendo ſuam prolem potius interire, quam vivere; aut ſi in utero jam vivebat, occidi, antequam naſci: prorſus ſi ambo tales ſunt, conjuges non ſunt, & ſi ab initio tales fuerunt, non ſibi per connubium ſed per ſtuprum potius convenerunt: ſi autem non ambo ſunt tales, audeo dicere, aut illa eſt quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.*

Denique Innocentius XI. anno 1769., & Clerus Gallicanus anno 1700. damnarunt ſequentes propoſitiones: 1. „ Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur: 2. Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eam habere, cum patitur, ac conſequenter dicendum, in nullo abortu homicidium committi: *quas propoſitiones Clerus Gallicanus cenſura ſic notavit:* Hæ propoſitiones ſunt ſcandaloſæ, erroneæ, infandis homicidiis, & parricidiis procurandis aptæ ".

R. 2. Qui procurant abortum fœtus animati, peccant mortaliter, etiamſi alioqui ſit periculum, ne fœtus ſimul cum matre vitam amittat, quia numquam licet innocentem occidere, nequidem pro conſervanda alterius vita: quod ſi dubitetur, an fœtus ſit animatus, Sylveſter verbo *Medicus* ſcribit, non poſſe ejici abſque gravi peccato: *Videtur*, inquit, *dando medicinam peccare mortaliter*, quia exponit ſe periculo homicidii.

Dices. Aggreſſorem occidere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ: atqui fœtus eſt aggreſſor matris, eamque perempturus eſt, ut ſupponitur, niſi ipſe interficiatur: ergo.

Nego minorem; neque enim parvulus, Deo ope-

ran-

ſante, & in utero materno formatus, & incluſus magis eſt aggreſſor, quam pueri forte ſedentes, aut ludentes in via, per quam eques laxatis habenis fugit adverſarium, qui eum ad mortem inſequitur: ſicut ergo non licet fugienti conterere illos pueros, etiamſi aliter propriæ ſaluti conſulere nequeant; ita nec matri periclitanti, nec medico fœtum animatum interficere.

Inſtas. Ordo charitatis poſtulat, ut vitam noſtram temporalem mortis periculo exponamus pro æterna proximi ſalute: *Temporalem vitam ſuam*, inquit S. Aug. lib. de mendacio cap. 6., *pro æterna vita proximi non dubitabit Chriſtianus amittere*: atqui fœtus animatus æternam damnationem vitare nequit, ut ſupponitur, ſine matris interitu: ergo in extremo iſto prolis periculo mater occidenda eſt, nedum fœtus, cujus ſaluti temporali, & æternæ conſulendum.

Nego conſeq., ex præmiſſis enim ſic concludere oportuit: ergo mater vere Chriſtiana pro æterna prolis ſalute mori parata eſſe debet; ſed nec ipſa ſibi, nec medicus, aut quivis alius mortem ipſi conſciſcere licite poteſt, quia Deus, qui ſolus eſt dominus vitæ, & necis, nemini permiſit innocentem interficere: medicus tamen in ejuſmodi circumſtantiis poteſt adhibere remedium per ſe ſalutare, licet cum matris, & prolis periculo, quia ſatius eſt aliquam ſalutis ſpem injicere, aut concipere, quam de ſalute omnino deſperare: atqui abſque illo remedio prorſus deſperata eſt (ut ſupponitur) temporalis ſalus matris, quin & æterna prolis; per illud vero remedium ſpes aliqua effulget: ergo.

Nec refert, quod remedium mortem forte inferat utrique, matri ſcilicet, & proli; tum quia ſi remedium non adhibeatur, mater, & proles in majori verſabuntur periculo, ut ſupponimus; tum quia mors continget præter intentionem medici prudenter operantis juxta artis regulas: quæ autem præter intentionem accidunt, non imputantur agenti, cum illa non ſint voluntaria, & agens in periculum ſe conjecerit ex cauſa juſta: ſic omnes Theologi a peccato illum excuſant, qui ea peragit, quæ ſunt ſui officii, quamvis prævideat inde pollutionem forte ſecuturam, ſed abſque conſenſus periculo.

Q. 5. *Si fœtus nondum ſit animatus, licebit ne eum ejicere in extremo illo periculo?*

R. Affirmant communiter Theologi: S. Antoninus 3. part. tit. 7. cap. 2. §. 2. laudat Joannem Neapolitanum pro hac ſententia, quam ipſe amplectitur, ſcribitque, medicum non ſolum poſſe, ſed etiam debere fœtum ejicere, ſi ſaluti matris aliter conſuli non poſſit: idem ſentit Sylveſter verbo *Medicus* quæſt. 4., Eſtius in IV. diſt. 21. §. 3. docet, licere abortum procurare, quando fœtus non eſt animatus, quemadmodum amputandum eſt membrum pro ſalute totius corporis periclitantis: Sanchez lib. 9. diſp. 20. n. 18. & 19. plures numerat Theologos, & Canoniſtas, ut Covarruviam in Clementinam *Si furioſus*, Armillam verbo *Abortus*, Navarrum cap. 25. num. 92. Cordubam in ſumma quæſt. 173. & alios, qui ſtant pro hac ſententia, quam ipſe ſequitur utpote communem.

Dices ex Tertulliano ſupracitato: *Homicidii feſtinatio eſt prohibere naſci; nec refert natam quis eripiat animam; an naſcentem diſturbet: homo eſt & qui eſt futurus, & fructus omnis jam in ſemine eſt*: hinc crimen reputatur, ſi quis det, aut accipiat ad vitandam mortem remedia, quæ directe pollutionem provocent: maluit mori S. Caſimirus, quam fœdari: ergo.

Nego conſeq. Quia in propoſito caſu non diſturbatur anima naſcitura, cum nondum creata ſit; nec ex ſemine jam deciſo, & male affecto fructus ſperatur, quemadmodum ex ſemine vitali, quod perdere, ne proles naſcatur, eſt grande nefas, & homicidii aliqua ſpecies: hujus autem criminis reatum incurrit 1. puella, quæ abortum ſibi infert ad vitandam gravem infamiam, vel etiam mortem ex graviditate, quæ alias foret ſecutura: 2. qui pollutionem commovet ſanitatis cauſa, quia perdit fructum, hoc eſt hominem, qui in ſemine eſt, ut ait Tertull.: at ſemen jam exciſum, & intra viſcera detentum, ut iis aliquando accidit, qui moribus ſunt caſtiſſimis, jam non reputatur ſemen, utpote non vitale, ſed noxius humor, qui inficit vicinas corporis partes, & morbos creat, quibus expiratione, *traſpirazione* nos dicimus, mederi neceſſe eſt: atqui fœtus nondum animatus in extremo matris periculo eſt veluti humor infectus, & inficiens, ex quo fructus ſperari non poteſt.

Q. 6.

Q. 6. *Licet ne conjugibus abſtinere ſe a conjugio, ne familia numeroſiore prole gravetur?*

R. 1. Non licet, niſi ambo libere in id conſentiant, peccaretque graviter, qui alteri exigenti debitum negaret, quia non habet poteſtatem corporis ſui.

R. 2. Laudandi ſunt quidem conjuges, qui perfectioris continentiæ ſtudio incitati ex conſenſu ſe thoro ſeparant: at ſine ſingulari illo Dei dono temere hac de re paciſcuntur; compertum enim eſt, plura, & gravia ex ejuſmodi pactione ſequi incommoda, niſi ad eam provocet flagrans vitæ ſanctioris deſiderium: nimirum tepeſcit amor conjugalis, animorum nexus remittitur, individua ſocietas minus grata evadit, acrius pungunt igneri carnis ſtimuli, quibus conjuges vel in damnabiles corruptelas pertrahuntur, vel contabeſcunt, ut aliquando vidimus; pudet enim ad neceſſarium remedium recurrere, ne alter infirmitatem, ac levitatem exprobret: hæc, & alia mala prævidiſſe videtur Apoſtolus, cum 1. ad Corinth. 7. ſcribit: *Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas*: in Dei ergo providentia confidant pii conjuges; qui enim dat benedictionem uteri, dabit etiam benedictionem rei familiaris: *Reſpicite volatilia cæli*, ait Dominus Matth. 6., *quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & Pater veſter cæleſtis paſcit illa: nonne vos magis pluris eſtis illis?*

§. III. *De peccatis conjugum, quæ pugnant contra ſanctitatem ſacramenti.*

Omnia quidem peccata, quæ duobus præcedentibus paragraphis enumeravimus, uti contraria vel fidei thori, vel bono prolis, pugnant etiam contra ſanctitatem ſacramenti; ſed plura alia in conjugibus ſunt improbanda, quæ licet nec fidem thori, nec bonum prolis lædant, ſanctitati tamen ſacramenti valde repugnant.

Q. 1. *Quænam ſunt illa peccata?*

R. 1. Quæ ſacrilegam ſacramenti perceptionem efficiunt; 2. quæ interturbant individuam conjugum

inter juvenes mero, & libidine inſanientes: iſta vident fideles abſque offenſione; maxime in pagis vident & Paſtores, quidam quidem cum dolore; ſed pauci ea, qua par eſt, animi fortitudine tantæ impietati obſiſtunt: periculoſum eſt, inquiunt, conari adverſus æſtum conſuetudinis: *Si diffidis tu*, ait S. Bernardus lib. 4. de conſid. c. 3., *apud Deum non erit impoſſibile omne verbum, ſi dura fronte ſunt, durato & tu e contra tuam: nihil tam durum, quod duriori non cedat:* vidimus aliquando, qui aſſidue docendo, inſtanter obſecrando, & duriores vehementius increpando, obtinuerunt tandem, ut in parochia nuptiarum ſolemnitas cultu religioſo, ut decet, celebraretur, & tota dies in gratam memoriam ſacramenti accepti pie ageretur.

Q. 3. *Quare conjugum rixæ, diſſidia, & cætera, quæ turbant ſocietatem conjugalem, repugnant ſanctitati ſacramenti?*

R. Quia matrimonium, quatenus ſacramentum, eſt ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia, confert que conjugibus gratiam, qua divinum illud exemplar imitentur: *Sicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto*, inquit Apoſtolus Eph. 5., *ita & mulieres viris ſuis in omnibus, quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: ipſe Salvator corporis ejus;* hæc ad mulieres; ad viros autem ſic pergit idem Apoſtolus: *Viri, diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ:* atqui vir, & mulier ſibi non conſentientes aliud prorſus referunt, quam nexum charitatis, quo Chriſtus, & Eccleſia conjunguntur; ſacramentum matrimonii fruſtrantur effectu, ad quem inſtitutum eſt, & nuptiis detrahunt; quantum in ipſis eſt, rationem, ac dignitatem ſacramenti, quam in eo ſitam eſſe diximus, quod ſit ſacrum ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia; quis enim ſimilem dixerit ſponſo Eccleſiæ maritum, qui, ut verbis Sapientis utar Eccl. 4., agit in domo ſua tanquam leo ſubvertens domeſticos ſuos? quin leone immanior, hic quippe caveam ſuam ingrediens ponit feritatem, & cum leæna pacate agit, catulis patrem ſe exhibens, eos leniter, amanterque fovet, ac nutrit: ille contra

tra e publico domum rediens exuit humanitatem, & comitatem, qua exteros excipere ſolet, ſimulque induit ferinos mores, quibus uxorem de mente dejicit, totamque miſcet familiam.

Nec minus amoribus ſponſæ Chriſti diſcrepant mulieres querulæ, repugnaces, & viris adeo moleſtæ, ut S. Aug. nihil occurrat aptius ad pingendum conſcientiæ male tormentum, quam exemplum mulieris rixoſæ, ac tetricæ: *Attendat ſanctitas veſtra*, inquit in Pſal. 33., *quomodo nolunt intrare domos ſuas, qui habent malas uxores, quomodo exeunt ad forum, & gaudent, coepit hora eſſe, qua intrent in domum ſuam, contriſtantur; intraturi ſunt enim ad tadia, ad murmura, ad amaritudines... & melius eſt eis foris circumire: ſi ergo miſeri ſunt, qui cum redeunt ad parietes ſuas, timent, ne aliquibus ſuorum perturbationibus evertantur; quanto ſunt miſeriores, qui ad conſcientiam ſuam redire nolunt, ne ibi litibus peccatorum evertantur.*

Sed quo tandem ducunt tumultuantia ejuſmodi conjugia, niſi ad locum, ubi nullus eſt ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat? enimvero extremum illud ſupplicium iis congruit, qui ſacratiſſimum ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia tam impie violant, ſanguinem Chriſti, cujus virtute ſacramentaliter conjuncti ſunt, pollutum ducunt, ut loquitur Apoſtolus Hebr. 10., & contumeliam faciunt ſpiritui gratiæ per benedictionem nuptialem ipſis collate, ut alter alterius onera, ſeu vitia portaret per compaſſionem, lenitatem, benevolam correptionem, & orationem.

Q. 4. *In quo conjuges, qui mutuam fidem ſibi ſervant, thorum nuptialem maculare poſſunt?*

R. Maculant, ſi petulantius, & impudentius agant inter ſe voluptatis cauſa: *Quod enim eſt cibus ad ſalutem hominis, hoc eſt concubitus ad ſalutem generis*, ait S. Aug. l. de bono conc. c. 16.: *quod eſt in cibo licito nonnullis immoderatior appetitus, hoc eſt in conjugibus venialis ille concubitus*: quæ ſententia ut evidentior fiat, in ſyllogiſmi formam ſic reducitur; conjuges, ſicut in propria menſa, ita in legitimi conjugii thoro modeſtiæ, & temperantiæ leges ſervare tenentur: atqui conjuges in propria menſa, licet jus habeant utendi cibis licitis, qui in ea apponuntur,

pec-

peccant tamen contra temperantiæ legem, ſi eos aſſumant ad voluptatem: ergo ſimiliter in proprio lecto peccant, ſi jure ſuo utuntur explendæ voluptatis cauſa: major eſt S. Auguſtini loco mox citato.

Minorem negarunt nonnulli moderni Theologi morales, quorum fuit hæc propoſitio: *Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modo non obſit valetudini, quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*: ſed ad ejuſmodi ſcriptores liceat transferre verba S. Auguſtini ad Julianum concupiſcentiæ defenſorem: *Obſecro te, num ſit honeſtior Philoſophia gentilium, quam noſtra chriſtiana, quæ una eſt vera Philoſophia*: ipſi quippe gentiles Philoſophi docent, delectabilia non eſſe propter ſe expetenda, ſed iis duntaxat utendum ex neceſſitate: *Vir temperans*, inquit Ariſtoteles 3. ethic. c. 11., *appetit delectabilia propter ſanitatem, vel propter bonam habitudinem*: Seneca quoque lib. de vita beata c.88.: *Temperantia voluptatibus imperat, alias odit, atque abigit* (ſcilicet rationi noxias); *alias diſpenſat, & ad ſanum modum redigit, nec unquam ad eas propter ſe venit*: S. Aug. ſpeciatim de uſu alimentorum ſic loquitur lib. 10. confeſſ. ca. 31.: *Cum ſalus ſit cauſa veſcendi, & bibendi, adjungit ſe tanquam pediſſequa periculoſa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo*, & nonnullis interjectis, ſic pergit S. Doctor: *In his tentationibus poſitus certo quotidie adverſus concupiſcentiam manducandi, & bibendi . . . & quis eſt, Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas neceſſitatis? quiſquis eſt, magnificet magnificet nomen tuum; ego autem non ſum, quia peccator homo ſum*: quapropter citatam modernorum propoſitionem merito damnarunt Innocentius XI. anno 1679. uti ſcandaloſam, & Clerus Gallicanus anno 1700. tanquam temerariam, ſcandaloſam, pernicioſam, erroneam, & ad Epicuri ſcholam ablegandam.

Ergo conjuges ſimiliter peccant, quando in complexu carnali voluptatem aut ſolam, aut ſimul cum deſiderio prolis ſuſcipiendæ intendunt: *Concubitus neceſſarius cauſa generandi*, inquit S. Aug. lib. de bono conjugali c. 10.: *inculpabilis, & ſolus ipſe nuptia-*

lis

lli eſt: ille autem, qui ultra iſtam neceſſitatem progreditur, jam non rationi, ſed libidini obſequitur, & hunc tamen non exigere, ſed reddere conjugi, ne fornicando damnabiliter peccet, ad perſonam pertinet conjugalem: ſi autem ambo tali concupiſcentiæ ſubiguntur, rem faciunt non plane nuptiarum: & ſerm. 51., alias 63. de diverſis c.13.: *Qui uxoris carnem amplius appetit, quam praſcribit limes ille,* liberorum procreandorum cauſa, *contra ipſas tabulas facit,* (ideſt inſtrumentum, ſeu litteras pactionum matrimonialium), *quibus eam duxit uxorem, recitantur tabulæ, & recitantur in conſpectu omnium aſtantium, & recitantur,* liberorum procreandorum cauſa: *niſi ad hoc dentur, ad hoc accipiantur uxores, quis ſana fronte dat filiam ſuam libidini alienæ? ſed ut non erubeſcant parentes, cum dant, recitantur tabulæ, ut ſint ſoceri, non lenones... erubeſcat maritus aliter accipere, ſi erubeſcit pater aliter dare:* & infra: *Nunquid hoc non eſt peccatum, amplius, quam liberorum procreandorum neceſſitas cogit, exigere a conjuge debitum? eſt quidem peccatum &c.*: S.Aug. ſubſcribunt S.Fulgent. ep.1. c. 3., & 4., Beda in c.7. I. ad Cor., Guillelmus Pariſienſis ſupra laudatus, S. Th. in IV. diſt. 31. q. 2. art. 2.: *Duobus ſolis modis,* inquit, *abſque omni peccato conveniunt, ſcilicet cauſa prolis procreandæ, & debiti reddendi; alias autem ſemper eſt ibi peccatum ad minus veniale:* & in reſponſione ad 4. ſcribit, uti matrimonio ob ſanitatem corporalem, eſſe peccatum veniale, denique hæc doctrina adeo conſtans eſt apud Catholicos, ut Innocentius XI. anno 1770. hanc quandam recentiorum propoſitionem proſcripſerit: *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitium omni prorſus caret culpa, ac defectu veniali.*

Q. 5. *Sunt ne excuſandi a peccato, qui matrimonio utuntur in remedium contra graviora peccata, puta adulterium?*

Circa hanc quæſtionem non æque conveniunt Theologi, ac circa præcedentem; Guillelmus enim antiſſiodorenſis, Durandus, Paludanus, Sylveſter, & alii non pauci eos ab omni peccato immunes declarant; tum quia ex S.Aug. lib.9, de Geneſi ad litteram c.7.: *Utriuſque ſexus infirmitas propendens in ruinam turpitu-*

pitudinis recte excipiuntur honeſtate nuptiarum, ut quod ſanis poſſit eſſe officium, ſit ægrotis remedium; tum quia licite contrahunt, quibus nulla ſpes eſt ſuſcipiendæ prolis ob ætatem provectiorem; verum iſta momenta morari non debent.

Non primum; quis enim dixerit, in uſu alimentorum licere voluptatem quærere, ex eo quod creata ſint in remedium infirmitatis humanæ? igitur qui ſibi diffidentes, nec vitam cœlibem, nec perpetuam a carnibus abſtinentiam profiteri volunt, abſque peccato liberioris vitæ genus eligere poſſunt in infirmitatis remedium: ſed non ſequitur, eos non peccare, ſi voluptati ferviant in uſu ſive carnis, ſive matrimonii.

Non ſecundum, quia cum ex dictis matrimonium non conſiſtat in complexu carnali, ſed in nexu animorum per charitatem, ſenes licite, ac honeſte contrahere poſſunt in mutuum ſubſidium, ac ſolatium; verum ſi nulla ſit ſpes ſuſcipiendæ prolis, debitum conjugale abſque peccato exigere nequeunt: dico exigere, quia exigenti reddere nullum eſt peccatum: *Cavere debet charitas conjugalis*, inquit S. Aug. lib. de bono conjugali cap. 7., *ne dum ſibi quærit, unde amplius honoretur, conjugi faciat, unde damnetur*: cum igitur hæc ſententia fundamento ſatis firmo non nitatur.

R. Ejuſmodi conjuges a peccato non ſunt excuſandi; eſt aperta S.Aug. doctrina pluribus in locis, ſed maxime enchiridii c.78., in quo S.Doctor expendit verba Apoſtoli 1. Cor.7.: *Iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram*, ubi Apoſtolus manifeſte loquitur de opere conjugali, tanquam remedio adverſus incontinentiam: & nihilominus S.Aug. in illo opere peccatum agnoſcit his verbis: *Putari poſſet non eſſe peccatum miſceri conjugi non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, ſive adulterii, ſive cujuſquam alterius immunditia mortiferum malum, quod turpe eſt etiam dicere, quo poteſt tentante ſatana libido pertrahere, incontinentium devitet infirmitas: poſſet ergo, ut dixi, hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet* (Apoſtolus): Hoc autem dico ſecundum veniam, non ſecundum imperium: *quis autem jam eſſe peccatum neget*;

cum

cum dari veniam facientibus apoſtolica auctoritas fateatur?

S. Thom. eandem amplectitur ſententiam in ſuppl. qu. 49. art. 5. ad 2.: *Si aliquis*, ait, *per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non eſt aliquod peccatum, quia hoc eſt quadam redditio debiti, qua ad bonum fidei pertinent; ſed ſi intendat vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua infirmitas, & ſecundum hoc eſt peccatum veniale; nec ad hoc eſt matrimonium inſtitutum, niſi ſecundum indulgentiam, qua eſt de peccatis venialibus*: ſimilia habent S. Bonaventura, & Richardus in eandem diſt. 31., & ex recentioribus Eſtius, Sylvius, & alii communiter.

Confirmatur, quia conjux, qui debitum exigit ad extinguendos ignes libidinis, concupiſcentiæ obſequitur, quam refrænare poſſet orationibus, & piis aliis operibus.

Q. 6. *Quale eſt peccatum illa conjugum intemperantia?*

R. Una eſt Theologorum ſententia eſſe peccatum ex natura ſua ſolummodo veniale: S. Th. cit. quæſt. 49. ſupplem. art. 6. quorundam opinionem refellit, qua docebant, peccatum eſſe mortale, quando ad actum conjugalem libido principaliter movet, communemque ſtatuit his verbis: *Si quæratur delectatio intra limites matrimonii, ut ſcilicet talis delectatio in aliena non quæreretur, quam in conjuge, ſic eſt veniale peccatum*; probatque tum exemplo alimentorum, quibus ſi quis utatur ad delectationem tantum, mortaliter non peccat; tum auctoritate S. Aug. qui ejuſmodi infirmitates conjugum numerat inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur: *Pater noſter &c.*: quocirca inquit S. Aug. lib. 1. de nupt., & concup. c. 14.: *Etiam hinc ſunt laudabiles nuptiæ, quia & illud, quod pertinet ad ſe, ignoſci faciunt propter ſe*, ideſt illa voluptas venerea, quæ extra nuptias foret lethale peccatum, per nuptias veniale efficitur peccatum.

Dixi *ex natura ſua*, quia per accidens ejuſmodi intemperantia lethalis eſſe poteſt.

1. Quando plurimum nocet valetudini ſive exigentis debitum, ſive reddentis, quemadmodum Theologi communiter docent de peccato gulæ.

2. Cum quis in complexu carnali ad aliam, quam ad conjugem attendit, aut paratus eſt etiam libidinem explere cum alia non conjuge: ita S. Th. in IV. diſt. 31. q. 2. art. 3.: *Si*, inquit, *delectatio quæratur ultra honeſtatem matrimonii, ut ſcilicet aliquis in conjuge non attendat, quod conjux eſt: ſed ſolum quod mulier eſt, idem paratus facere cum ea, ac ſi non eſſet conjux, eſt peccatum mortale*: & in reſponſione ad 1.: *Tunc voluptates meretricias vir in uxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit, quam quod in meretrice attenderet*: ex S. autem Hieronymo lib. 1. adverſus Jovinianum: *Nihil eſt fœdius, quam uxorem amare, quaſi adulteram.*

3. Si ita frequens ſit, vel intempeſtivus actus conjugalis, ut impediat tempora, quæ orationi debentur: hæc exceptio eſt S. Aug. lib. de bono conjugali cap. 10., ubi ſic habet: *Illum concubitum, ſecundum veniam concedit* (Apoſtolus), *quo fit per incontinentiam, non ſola cauſa procreandi; & aliquando nulla cauſa procreandi, quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant: ſi tamen non ita ſit nimius, ut impediat, quæ ſepoſita eſſe debent tempora orandi*: quæ verba non ſic accipienda ſunt, ut credantur conjuges, qui conveniunt tempore orationis, ideſt feſtis diebus, hoc ipſo peccare mortaliter, nam ex S. Th. in ſupplem. q. 64. art. 6. non peccat mortaliter uxor, vel vir, ſi in die feſtivo debitum petat: per nimium igitur concubitum frequentiorem intelligit S. Aug., quo animus ita carni immergitur, ut ad Deum per orationem aſſurgere nequeat, quia, ut ſcribit S. Doct. lib. 1. ſoliloquiorum c. 10.: *Nihil magis ex arce mentis dejicit animum virilem, quam blandimenta fœminea, corporumque ille contactus, ſine quo uxor haberi non poteſt*: Hypocrates actum conjugalem comparat morbo comitiali, qui uſum rationis tollit: addit Ariſtoteles ethicorum 8., in eo actu non ſolum impoſſibile eſſe aliquid intelligere, verum etiam poſt eum minus idoneum eſſe hominem ad rationis officia: porro quis a peccato mortali excuſet conjuges libidine ſic inſanientes diebus non ſolum profeſtis, ſed etiam ſolemnioribus, dicente Domino Gen. 6.: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt?* unde

de vero caro? quia intemperantius agebant in conjugio, alioquin legitimo: an non propter ſimilem intemperantiam prævaluit dæmon in ſeptem viros Saræ Tobiæ 6.: *Oſtendam tibi*, inquit Angelus, *qui ſunt, quibus prævalere poteſt dæmonium; hi namque, qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & a ſua mente excludant, & libidini ita vacant, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmoniorum ſuper eos*: itaque complexus maritalis tum ſolum damnabiliter exercetur diebus feſtis, cum ex nimia frequentia hominem ita reddit carneum, ut e cœno voluptatum, in quo volutari ſolet, emergere nequeat hiſce diebus orationi conſecratis: alias debitum conjugale exigere iiſdem diebus, peccatum quidem eſt, ſed veniale; reddere vero, nullum, quia, ut obſervat S. Franciſcus Saleſius, creditori exigenti debitum ſolvere oportet etiam feſtis diebus.

Q. 7. *Unde habetur complexum carnalem exigere diebus feſtis eſſe peccatum?*

R. Ex pluribus canonibus, qui referuntur cauſa 33. qu. 4.; probatque S. Th. argumento a ſimili in ſuppl. q. 64. art. 5.: *Sicut aliqua loca ſunt ſacra*, inquit, *quia deputata ſunt ſacris; ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eandem rationem: ſed in loco ſacro non licet petere debitum.*

Dices. Feſtis diebus remedia adhibere licet periculoſis corporum morbis: ergo & animorum: atqui concupiſcentia eſt periculoſus animi morbus, qui diebus feſtis aliquando ingraveſcit: ergo tunc ſaltem adhibere licet remedium, quod ſuppeditant nuptiæ.

Conceſſo 1. argumento, S. Th. negat ſubſumpti conſequentiam: *Quia*, inquit in reſponſione ad 1. *tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendam, ſicut oratio, & multa hujuſmodi, quæ etiam illi adhibent, qui perpetuo continent.*

Q. 8. *Quid ſentiendum eſt de tactibus obſcænis inter conjuges?*

R. 1. Si exerceantur cum pollutionis periculo, ſunt peccata lethalia: 2. ſi abſque illo periculo, vel adhibentur, ut neceſſarii ad copulam licitam, & vere maritalem, & ſic omni culpa carent; vel ſunt ſuperflui, & fiunt voluptatis cauſa, ſive in ordine ad

copulam, ſive abſque illo ordine, & hoc modo ſunt ſemper peccata, ſed ut plurimum venialia propter bonum nuptiarum: caſuiſtæ tamen quoſdam tactus recenſent adeo turpes, & infames (quos ex eorum ſcriptis exſcribere pudor non ſinit), ut a mortali excuſari nequeant; ſunt enim ſigna libidinis prorſus dominantis, quæ charitatem non ſecus, ac ſummum frigus calorem, prorſus expellit: quin Sanchez, qui in prima editione propudioſas illas turpitudines in conjugibus veniales ſcripſerat, in poſteriori editione anni 1614. ſententiam revocavit.

Q. 9. *Quid ſi conjux in abſentia alterius libidinoſe ſe tangat, vel deliberate delectetur cogitatione conſortii habiti, vel habendi cum conjuge abſque tamen pollutionis periculo?*

R. Mortaliter peccat, quia ejuſmodi impudici tactus, vel cogitationes naturaliter commovent ſpiritus genitales, pollutionemque inchoant: conſule, quæ diximus tractatu de peccatis cap. 9. de cogitationibus moroſis.

COROLLARIUM.

Ex dictis decurſu hujuſce capitis ſexti colliget Parochus, aut confeſſarius, quid circa conjuges obſervare, quidve docere debeat.

Obſervabit 1. quid illis ſit licitum, quid prohibitum: 2. circa illicita diſtinguet inter lepram, & lepram; peccata damnabilia, & venialia, ſive dum exigunt, reddunt, aut etiam denegant debitum conjugale; ſive cum liberos religioſe non educant; ſive cum ſocietatem conjugalem perturbant: 3. ubi damnabiliter peccant, eos removebit a perceptione ſacramentorum, donec ſanentur per veram converſionem; expendetque, num propter damnabilem conſuetudinem, in qua verſati ſunt, ſacramenta indigne receperint, eiſque opus ſit interare confeſſiones, utpote irritas, & ſacrilegas: 4. ſi venialia eſſe eorum peccata deprehendat, iterum diſtinguet graviora inter, quæ ſupra notavimus, & alia leviora: ob priora paulo durius increpavit, de poſterioribus vero leniter, ac paterno affectu pœnitentes monebit, hortabiturque, ut temperantius, ac modeſtius agant, vanas, ac fallaces ejuſmodi illecebras

pro

pro virili fugiant; utpote quæ Deo diſpliceant, Chriſtianæ caſtitati adverſentur, ardorem divini amoris remittant, periculumque ſit, ne penitus extinguant, niſi quotidiana pœnitentia eluantur: 5. non permittet, nedum ſuadebit, ut conjux debitum conjugale alteri venialiter exigenti deneget.

Cum autem nebulæ de limoſa carnis concupiſcentia exhalentur, quæ mentibus conjugatorum caliginem offundunt, ne licitum ſecernant ab illicito, veniale peccatum a damnabili, Parochi munus eſt docere, quid nuptiæ præcipiant, quid tolerent, quidve abſolute prohibeant: ſed in hoc munere magna cautione opus eſt, ne, dum crimen detegit, illud doceat, & auditorum aures offendat.

Hæc autem erit Parocho docendi ratio: 1. extollet, & quidem quam ſæpiſſime, ut ex Catechiſmo Romano ſupra monuimus, ſacramenti matrimonii dignitatem, ac ſanctitatem, divinos ejus effectus, qui eo tendunt, ut conjugati ſinceram præſeferant unionis Chriſti, & Eccleſiæ imaginem; auditores quippe in iis facile deprehendent, in quo peccent in tantum ſacramentum, & a ſuo exemplari recedant: deinde peccata conjugum generatim, & quaſi oblique perſtringet, orationem transferens ad eos, qui intemperantius abutuntur bonis a Deo ſibi conceſſis: ſic S. Aug. ſupra laudatus caſtiſſimis verbis arguit conjugatorum intemperantiam ſub figura, & typo eorum, qui eſcas, quamvis licitas, & viis juſtis comparatas, immoderatius aſſumunt: nihil fœdius, inquiet Paſtor, patrefamilias, qui frequens eſt in potationibus, qui ex proprio dolio ſe inebriat, & aſſidue in privata ſua menſa voluptatibus ſe ingurgitat: cur dives ille, de quo Lucæ 16., ſepultus eſt in inferno? an quia aliena rapuit, ac devoravit? minime; ſed quia plus æquo ſibi indulgebat, & libidinoſe rebus ſuis abutebatur: ejuſmodi autem exempla Parochus publice verba faciens non accommodabit inordinatis conjugatorum moribus, ſed ut ipſimet accommodent permittet, & ſine ulla intermiſſione ſic perget: an non prævaluit dæmon adverſus ſeptem viros Saræ Tobiæ 6. propter effrænem libidinem, qua in legitimo licet conjugio rapiebantur? quid iram Dei ita accen-

 dit,

dit, ut per diluvium deleverit univerſum genus hominum, una familia viri juſti excepta? annon impotens conjugatorum intemperantia, & quæ ex ea oriuntur mala? ne expectetis, inquiet, ut ea vobis publice hic exponam; pudor enim non ſinit: hæc privatim inquirenda ſunt a prudenti confeſſario; quamquam didiciſſe debuiſtis ſponſaliorum tempore, quæ ideo ſunt inſtituta, ut matrimonium contracturi diſcant, quæ ad ſtatum conjugalem pertinent; & recte præparati illum amplectantur, ut perſpicuum fiet ex capite ſequenti.

CAPUT VII.

De Sponſalibus, ſeu præparatione ad Matrimonium.

SPonſalibus nomen dicitur a verbo *Spondeo*, quia in ſponſalibus fit promiſſio de futuro matrimonio: cum autem illa promiſſio confirmari ſoleat arrhis, & muneribus, quæ ſponſus largiri ſolet ſponſæ, ipſæ arræ nonnumquam ſponſalia vocantur, ut I. Reg. cap. 18. v. 25. *Non habet rex ſponſalia neceſſe*, ideſt munera ſponſalia.

Sponſalia autem aliquando uſurpantur pro matrimonio rato, necdum conſummato; quo ſenſu B. Virgo jam matrimonio juncta Joſepho ſponſa appellatur Luc. 1. verſ. 27. hinc ſponſalia apud ſcriptores duplicis generis leguntur: alia de præſenti, quia eo ipſo, quo alter conjux actu tribuit alteri jus in proprium corpus, promittit ſe cum eo ſocialiter victurum; alia de futuro, in quibus nulla fit actualis donatio, ſed nuda promiſſio: ſed uſus jam obtinuit, ut nomine ſponſalium ſimpliciter intelligatur promiſſio de matrimonio futuro, circa quæ hic quæremus 1. quid ſint; 2. quomodo dividantur; 3. quo fine ſint inſtituta; 4. quomodo diſſolvantur; 5. quæ neceſſitas, & forma publice denunciandi ſponſalia.

§. I *De definitione ſponſalium*.

Q. 1. QUomodo definiuntur ſponſalia?

R. Definiuntur, *futuri matrimonii mutua, & libera promiſſio obligationem pariens.*

Di

Dicitur 1. *futuri matrimonii promiſſio*, ideſt matrimonii aliquando contrahendi, ut diſtinguantur ſponſalia ſtricte ſumpta a ſponſalibus in laxiori ſignificatione per verba de præſenti, quibus actu, & de facto contrahitur matrimonium.

Dicitur 2. *mutua*, quia una pars non cenſetur velle ſe per promiſſionem obligare, niſi altera pars non ſolum acceptet, ſed etiam viciſſim repromittat: abſolute tamen poteſt quis fidem alteri dare, ſimulque ei tempus concedere ad deliberandum; ſed id non præſumitur, niſi conceptis verbis expreſſerit.

Dicitur 3. *libera*, qua voce excluditur coactio, & quivis gravis metus, quo matrimonium redditur nullum, ut dicitur, ubi de impedimentis dirimentibus.

Dicitur 4. *obligationem pariens*, ut denotetur ſponſalium effectus.

Eſt autem duplex ſponſalium effectus; alter naturalis, alter canonicus.

Naturalis eſt obligatio implendi promiſſum, hoc eſt contrahendi matrimonium; jure enim naturali tenemur ſtare promiſſis legitimis, & acceptatis, & quidem ſub peccato mortali, ſi materia ſit gravis; ſponſalia autem ſunt in materia gravi, ac proinde damnabiliter peccaret, qui ſine cauſa ab iis reſiliret: ita communiter Theologi poſt S. Thomam in IV. diſt. 27. art. 1. ad 2.: „ Ex tali promiſſione, *inquit*, obligatur unus alii ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non ſolvens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interveniat, & ſecundum hoc etiam Eccleſia cogit injungendo pœnitentiam pro peccato: tamen in foro contentioſo non compellitur, quia matrimonia coacta conſueverunt malos exitus habere: ſed de diſſolutione ſponſalium poſtea.

Canonicus ſponſalium effectus eſt impedimentum publicæ honeſtatis, quo ſponſus, & ſponſa inhabiles fiunt ad contrahendum cum alterutrius conſanguineis, aut affinibus ex cap. *Ad audientiam*, cap. *Sponſam* lib. 4. tit. 1. *De ſponſalibus, & matrimonii*, & cap. 3. de Reformatione ſeſſ. 24. Concilii Tridentini, ubi impedimentum iſtud reſtringitur ad primum conſanguinitatis, vel affinitatis gradum, cum antea extenderetur ad quartum.

Q. 2. *Quot modis contrahi poſſunt ſponſalia?*

Reſp. S. Th. in ſupplemento qu. 43. art. 1. duobus generatim modis contrahi poſſe: 1. Abſolute per ſimplicem promiſſionem, ut ſi quis dicat: *accipiam te in uxorem;* & illa viciſſim: *accipiam te in virum*, quod fieri poteſt ſive verbis, ſive litteris, ſive arrhis, & muneribus, ſive expreſſe, ſive tacite, ut ſi parentes promittant pro liberis impuberis ſcientibus, nec contradicentibus: 2. conditione, ſi nempe aliqua conditio apponatur, quæ vel honeſta eſt, v. g. *Si parentes conſenſerint, ſi Eccleſia approbet &c.*; vel turpis, & hæc rurſus vel adverſatur bonis matrimonii, ut *accipiam te, ſi venena ſterilitatis haurias*; vel non adverſatur, ut *ducam te, ſi furtis meis conſentias*.

Sponſalia ſub conditione honeſta pariunt obligationem, nec impedimentum publicæ honeſtatis, niſi conditio impleatur; promittens tamen expectare debet conditionis eventum: ſub conditione turpi, & contraria bonis matrimonii, ſunt prorſus irrita, & nulla, nullumque habent effectum: ſub alia conditione turpi, valent in foro externo, ubi conditio illa habetur pro non adjecta: ita Gregorius IX. c. *Si conditione* lib. 4. tit. *De conditionibus*.

Dixi *in foro externo*, quia ibi præſumitur, promiſſionem non fuiſſe conditionatam, ſed modalem dumtaxat; contractus autem ad modum ſtat, modo non impleto, ut diximus tractatu de contractibus: unde S.Th. citato ar: *Stat permiſſio*, inquit *ſed tolleranda eſt conditio*, utpote turpis & illicita: ſeu ſi quis revera noluit promittere, niſi dependenter ab illa conditione turpi, nulla ſunt ſponſalia in foro interiori, quia nullus fuit conſenſus; opinioni enim veritas præferenda eſt: mutato tamen animo judici obtemperare debet, qui ſub hac turpi conditione promiſit: idem dicendum de eo qui ficte promiſit, vel conſenſit in matrimonium, quia quamvis in rei veritate nulla ſint ſponſalia, nullumque matrimonium, cum contractus eſſentialiter ſit conſenſus duorum, vel plurium: fraus tamen illi patrocinari non debet, ſed tenetur verum dare conſenſum, & ad id compelletur in foro exteriori, niſi cauſam legitimam habeat denegandi conſenſum, ut dicetur, ubi de diſſolutione ſponſalium.

Q. 3. Quæ ſolemnitas adhibenda eſt in ſponſalibus?

R. Nulla requiritur jure communi ſive veteri, ſive novo: non jure veteri, quia ſi ipſa matrimonia clandeſtina rata erant, ac vera ſecundum jus illud, quemadmodum definiit Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de Reform. matrimon. a fortiori & ſponſalia, quæ ſunt acceſſorium quid ad matrim.: neque etiam jure novo, quia Concil. Trident. cit. c. 1. nihil ſtatuit circa ſponſalia; ſed ſolummodo irritat matrimonia clandeſtina: ergo ſponſalia clandeſtina ſicut prius, ita etiam nunc ſunt rata ac valida; atque in hoc conveniunt omnes Theologi, & Canoniſtæ.

Dixi *jure communi*, quia in pleriſque diœceſibus tum Galliæ, tum Bataviæ ſponſalia celebrari debent coram Parocho, & teſtibus: hinc non levis naſcitur difficultas, utrum in iiſdem locis rata ſint ſponſalia clandeſtina, pariantque impedimentum publicæ honeſtatis: Van-Eſpen tom. 1. p. 2. tit. 12. num. 12. docet ex Manuali, ſeu Rituali Cameracenſi, & ex Synodo Mechlinienſi, rata ac obligatoria eſſe ſponſalia, etſi coram Parocho celebrata non ſint, ut præſcribitur in illis diœceſibus, cum, inquit Synodus Mechlinienſis, *a Sacro Concilio* (Tridentino) *ſint relicta, intacta, atque ita relicta in terminis, & diſpoſitione juris communis*, juxta quod ſponſalia clandeſtina pariunt impedimentum publicæ honeſtatis.

Nihilominus dum Virduni agerem, ibique gravis orta eſſet controverſia occaſione cujuſdam, qui volebat uxorem ducere, quam frater ejus defunctus deſponſaverat, ipſiuſque votis annueret officialis, ceteris contradicentibus, quia, inquiebat ille, ſponſalia non fuerant juxta morem diœceſeos celebrata in facie Eccleſiæ, illuſtriſſimum Archipræſulem Rhemenſem D. Le Tellier, cujus diœceſis confinis eſt diœceſi Virdunenſi, conſulendum duxi: ipſe autem, adhibitis in Conc. Theologis Pariſienſibus, reſponſum dedit, ſponſalia in diœceſibus, in quibus requiritur ſolemnitas, de qua eſt ſermo, donec celebrata ſint coram Parocho, non habere vim ſponſalium ſed ſolummodo contractus civilis pro dote, & aliis conventionibus matrimonialibus, nec proinde parere impedimentum publicæ honeſtatis: hujuſce reſponſi habita eſt ratio

tatio in Rituali Virdunenſi paulo poſt edito ; in explicatione enim impedimentorum matrimonii n. 10. monentur Parochi, non oriri impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus contractis ſub conditione, *ſi Eccleſia probaverit*, niſi impleta fuerit hæc conditio: atqui in locis, in quibus ſponſalium ſolemnitas præſcribitur, promiſſiones de futuro matrimonio fiunt ſemper vel expreſſe, vel tacite ſub beneplacito matris Eccleſiæ : ergo hujuſmodi conditio ſuſpendit conſenſum in futurum matrimonium, quouſque Parochus nomine Eccleſiæ acceptaverit, benedixeritque promiſſionem, cujus vi tamen ſponſus, & ſponſa tenentur implere appoſitam conditionem, niſi ambo ſibi remittant, vel alteruter juſtam habeat reſiliendi cauſam ; atque ita ſentire ſe mihi dixit unus ex noſtris Theologis Sorbonicis, qui per plures annos functus fuerat officio Generalis, & officialis : quæ omnia operæ pretium fuit referre, quia nullus ex auctoribus, quorum ſcripta conſului, hancce difficultatem in propriis terminis attigit, cum tamen in praxi frequenter occurrat, Paſtoreſque diſtentos, ac perplexos teneat; quamvis enim momenta allata eos omnino non firment in ſententia, de qua agitur, aliquid tamen lucis afferunt, quo eorum Prælatus (ad quem in dubiis recurrere debent) omnibus perpenſis, certius definiat, quid ab iis obſervari conveniat.

§. II. *De diviſione ſponſalium.*

Q. 1. *Quomodo dividuntur ſponſalia?*

R. Dividuntur 1. in abſoluta, & conditionata ; 2. in valida, & invalida ; 3. valida rurſus dividuntur in licita, & illicita : de ſponſalibus conditionatis, an, & quomodo obligent, pariantque impedimentum publicæ honeſtatis, diximus §. præced.

Q. 2. *Sponſalia invalida inducunt ne impedimentum publicæ honeſtatis?*

R. Jure veteri inducebant, ut patet ex capite unico *Ex ſponſalibus* in 6. lib. 4. tit. 1. *De ſponſalibus*, ſed jure novo inducunt ; ſic enim decernit Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 3. ſupra laudato de reform. *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia*

qua-

quacumque ratione valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excidant.

Advertes in hoc decreto, Conc. nihil immutare circa matrimonium ratum quavis ratione nullum, præterquam defectus conſenſus, quod etiamnum ſicut jure veteri parit impedimentum publicæ honeſtatis uſque ad quartum gradum: ita 1. declaravit Pius V. anno 1568. in bulla *Ad Romanum*, deinde Congregatio Cardinalium anno 1586.

Dixi *præterquam defectu conſenſus*, quia Innoc.III.l.4. t. *De ſponſalibus*, c. *Tua nos*, defectum illum excipit: *Cum*, inquit, *in eo nec ſubſtantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri.*

Utrum autem poſt Conc. Trid. matrimonia clandeſtina habeant vim ſponſalium, ſicut matrimonia ab impuberibus contracta ex 1. *Tua nobis* l. 4. tit. *De ſponſalib. impub.*, pariantque impedimentum publicæ honeſtatis, quæſtio eſt, ad quam Fagnanus in c. *Ad audientiam* l. 4. tit. *De ſponſalib.*, *& matr.* 1. reſpondet, ex ſententia Congregationis Cardinalium, ejuſmodi matrimonia non reſolvi in ſponſalia de futuro: 2. multis probat adverſus nonnullos ex ejuſmodi matrimoniis, quamvis irritis & nullis, oriri impedimentum publicæ honeſtatis; maxime ſi non fuerint prorſus occulta, quemadmodum, inquit ex matrimonio per religioſum, aut presbyterum contracto, licet abſolute nullo, oritur tamen impedimentum publicæ honeſtatis, ut habet gloſſa in c. *Si quis deſponſaverit* cauſa 27. qu. 2.: mitto cetera, quæ idem auctor adducit tum ad confirmandam ſuam ſententiam, tum ad refellendam oppoſitam: ſed magni intereſt noſſe, quando ſponſalia cenſeri debeant invalida: quare

Q. 3. *Quinam invalide ſponſalia contrahunt?*

R. 1. Rationalis impotens, ut ebrii, amentes, pueri ſeptennio minores, ut habetur cap. *Litteris*, & c. *Acceſſit* l. 4. tit. *De deſponſat. impub.*: ſi tamen prudentia, ſeu, ut ajunt, malitia ſuppleat ætatem, & ratio præveniat ſeptennium, valent ſponſalia, ſicut & matrimonium contractum a pubertate proximi, qui jam habiles ſunt ad copulam c. *Puberes*, c. *Continebatur*, & c. *A nobis* eod. tit.: addit Sylvius in qu.

43. art. 2. ſupplem., ſponſalia in iis non fore valida, in quibus quarto, vel quinto an. acceleraretur uſus rationis, *Quia*, inquit, *intentio Eccleſiæ fuit ejuſmodi ſponſalia irritare, eo quod communiter non ſit ſufficiens diſcretio ante ſeptennium, aut circiter*. Impuberes autem ſeptennio majores valide ſponſalia contrahunt ex cit. cap. *Litteras*, ſed reſilire poterunt, cum ambo ad annos pubertatis pervenerint, niſi copula intercesſerit: dico, ambo, non vero alter eorum ex cap. *De illis* cit.: contrahant nihilominus impedimentum publicæ honeſtatis ex cap. *Litteras*, & c. *Acceſſit* eodem titulo: cum autem hodierna Eccleſiæ diſciplina requirat in deſponſandis ætatem, quæ proxime ad matrimonium ſufficit, Parochi impuberes non admittent ad ſponſalia.

R. 2. Sponſalia ſunt nulla in eo, qui ficte promittit, quia ſine vero conſenſu nullus eſt contractus; utrum autem deceptionem per verum conſenſum tollere teneatur, conſule dicta §. præcedenti.

R. 3. Invalida ſunt ſecunda ſponſalia, prioribus ſtantibus, nec diſſolutis ex cap. *Sicut* lib. 4. tit. *De Sponſalibus*, & *matrim.*

Reſ. 4. Irrita ſunt ſponſalia etiam juramento confirmata, quæ ſequuntur votum vel ingrediendæ religionis, vel ſuſcipiendi ordinis ſacri, vel ſervandæ caſtitatis perpetuæ ex c. *Rurſus* l. 4. tit. *Qui clerici &c. Cum ſimplex votum*, inquit Cæleſtinus III., *apud Deum non minus obliget, quam ſolemne, pro eo quod juravit temere, pœnitentiam agat, & votum, quod Deo fecit, ſtudeat obſervare*: aliud vero decernit idem Pontifex, ſi poſt ſponſalia juramento firmata cum altera contraxiſſet matrimonium; ſic enim pergit: *Quod ſi poſtquam hujuſmodi præſtitit juramentum, ad nuptias motu proprio convolaſſet, cum votum ſimplex matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat contractum, nihil ambiguitatis quæſtio tua continere videtur*: major eſt difficultas, utrum per votum ſimplex caſtitatis diſſolvantur ſponſalia prius contracta, quam diſcutiemus, ubi de diſſolutione ſponſalium.

R. 5. Generatim invalide ſpondet, qui nuptias celebrare nequit propter impedimentum dirimens, quia ſponſio eſt de re impoſſibili.

Q. 4.

Q. 4. *Quid ſi hujuſmodi impedimenti conſcius promiſit ſe diſpenſationem petiturum, & expenſas ad id neceſſarias facturum?*

R. Si adſit legitima cauſa petendi diſpenſationem, tenetur ſtare promiſſis: ſecus, ſi deſit; petitio enim illa foret iniqua.

Quæres 5. *Sponſalia valida, ſed illicita, debent ne impleri?*

Reſp. Diſtinguendum eſt: ſi impleri nequeant abſque peccato, non obligant, etiamſi juramento fuerint confirmata, quia nullus obligari poteſt ad peccandum ex regula juris 58. in 6.; nec juramentum inſtitutum fuit, ut eſſet vinculum iniquitatis ex cap. *Quanto* tit. *De jurejurando*: ſi autem licite impleri poſſent, ſunt omnino implenda, niſi alia cauſa ſupervenerit, quæ det locum diſſolutioni; obligat enim vera promiſſio de re licita, licet promittendo peccatum fuerit in quibuſdam circumſtantiis: veritas reſponſionis illuſtratur exemplis.

Filii familias ætate minores, inconſultis parentibus, inter ſe paciſcuntur pro futuro mattimonio, atque in eo haud dubie peccant, & quidem graviter, cum ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 1. Eccleſia ſemper deteſtata ſit, ac prohibuerit ejuſmodi pactiones abſque conſenſu parentum initas, ut patet ex cap. *Non omnis* cauſa 32. qu. 2., & ex cap. *Honorantur*, quod refertur ex S. Ambroſio lib. 1. de Abraham cap. ultimo, in quo ſic habetur: *Conſulitur puella, non de ſponſalibus; illa enim judicium expectat parentum; non eſt enim virginalis puderis eligere maritum*: atque in hanc rem S. Doctor laudat illud Euripidis ab ipſis Ethnicis laudatum: *Sponſaliorum meorum pater meus curam ſubibit; hoc enim non eſt meum*: ſi conſentiant parentes votis filiorum, ſponſio ab iſtis præmiſſa eſt omnino ſervanda; ſecus ſi diſſentiant, etiamſi in promiſſione juramentum intervenerit.

Aliud exemplum ſubjicio, propter quod Parochi, & confeſſarii interdum ſunt incerti: puella ex occulta fornicatione gravida, ſponſalia contraxit, & quidem illicite, ac injuſte; crimen detegit in confeſſione, quam præmittit matrimonio poſtridie celebrando in gravem ſponſi injuriam, ac propterea, niſi a ſponſalibus

bus reſiliat, confeſſarius abſolutionis beneficium ei denegare tenetur, cum illicita ejuſmodi ſponſalia ſine gravi peccato impleri nequeant.

Quæres 6. *Quid ſi iſthac puella jam occulte fuerit enixa?*

Reſp. Si nullum ſit periculum, ne crimen evulgetur, neve ſponſus inde patiatur infamiæ notam, aut aliud damnum, abſolvi poterit; ſecus, ſi morale ſubſit periculum.

Q. 7. *Sponſalia etiam invalida, v. gr. quæ contracta ſunt poſt emiſſum ſimplex religionis, aut caſtitatis perpetuæ votum, tranſeunt ne in verum matrimonium, accedente carnali copula?*

R. Jure veteri tranſibant, modo copula habita fuiſſet affectu maritali; ſecus, ſi animo fornicatorio: ſed jure novo non tranſeunt, niſi in iis locis, ubi receptum non eſt Concilium Tridentinum, quod irrita, & prorſus nulla declaravit matrimonia clandeſtina facta ſine præſentia Parochi, & teſtium.

§. III. *De fine ſponſalium.*

Q. 1. *QUare inſtituta ſunt ſponſalia?*

R. Ut fideles quam optime parati accedant ad magnum matrimonii ſacramentum; ſponſalia quippe ſunt ad illud ſacramentum juxta S. Thomam, & alios Theologos, quo Catechumenatus ad Baptiſmum, tonſura clericalis ad ſacros ordines, & novitiatus ad ſolemnem religionis promiſſionem: *A prima ſponſione dicuntur ſponſalia proprie*, inquit S. Thom. in ſupplem. qu. 43. art. 1. ad 6. *quæ ſunt quædam ſacramentalia matrimonii, ſicut exorciſmus baptiſmi*: ideo autem Eccleſia baptiſmi, ordinis, & matrimonii candidatos ſingulariter exercendos, & ſacris ritibus præparandos duxit, quia fideles in perceptione trium hujuſmodi ſacramentorum amplectuntur novum vitæ genus, ac ſtatum, in quo numquam ſe gerent, ut decet, & expedit tum privatæ, tum reipublicæ ſaluti, niſi ſtatus, quem profitentur, officia didicerint, & ad illum probe fuerint inſtituti. ſponſalia igitur ſunt quoddam ſtatus conjugalis tyrocinium, in quo ſponſi elaborare debent, duce Parocho, ut quæ ſunt conju-

ga-

gnaorum Chriſtianorum munera, plene eruditi, & ad præſtanda bene affecti, ac parati, fructum ſacramenti abunde percipiant, atque conſervent.

Quæres 2. *Quæ ſunt Parochi partes in ſponſalium celebratione?*

Reſp. 1. Duo imprimis obſervabit, quæ præſcripta ſunt in libris Ritualibus.

Primum, ſponſalia celebranda loco, & tempore congruis, non in tabernis, & ædibus profanis; ſed in loco ſacro, coram teſtibus, maxime deſponſandorum parentibus; non poſt diſſolutas compoſitiones, & ludrica ſpectacula, ne animi vino ſemigraves, aut minime attenti non conveniant eo pietatis affectu, qui decet ſacramentalem illum ritum, quo Eccleſia deſponſandos præparat ad magnum matrimonii ſacramentum, ſuiſque precibus benedictionem cæleſtem ipſis conciliat, hæc dixerim propter impietates, quæ in quibuſdam pagis hic irrepſere, ſed adeo inveteratas, ut vim legis obtinuiſſe videantur, cui reſiſtere poſſibile non ſit, cum eas tamen plures Parochi, docendo, exhortando, minas intentando, invocata etiam auctoritate judicis Villani, prorſus extirpaverint.

Alterum præſcribunt libri Rituales ſcilicet ut Parochi ad mentem Concilii Tridentini ſeſſ. 24. cap. 1. moneant ſponſum, ne ſub eodem tecto ſimul habitent; nec mirum, quod illis prohibeantur, quæ aliis ſunt conceſſa; una quippe, & eadem res, quibuſdam eſt peccandi occaſio, adeoque ipſis vitanda, aliis vero minime: atqui mutuum & flagrans amor utrique perſpectus, ſpes propediem ſeipſis fruendi, privata colloquia plerumque amatoria carnem, ac libidinem naturaliter commovent, ſponſoſque in morale peccandi periculum conjiciunt; falſa enim eſt cujuſdam moderni iſthæc propoſitio: *Oſcula, tactus, amplexus non impudici in ſignum conſuetum benevolentiæ liciti ſunt ſponſis de futuro, licet adſit periculum pollutionis.*

R. 2. Si ſponſi ignorent Religionis Chriſtianæ rudimenta, curabit Parochus, ut ea opprime addiſcant, renuntiabitque, ſe alioquin non poſſe tuta conſcientia illos ad ſacramentum matrimonii admittere; ita enim præſcribunt Rituale Romanum, S. Carol. in Conc. 5. Mediol., & in Inſtructionibus.

Ne-

Neque vero ſatis eſt, ut deſponſati noverint, quæ vulgo Catholicos ſine gravi peccato ignorare non licet, ſed inſuper noſſe debent, quæ ad ſtatum conjugalem pertinent, nempe naturam, & virtutem ſacramenti matrimonii; qua intentione, & animi præparatione ad illud accedendum ſit, ne indigne recipiatur: ideoque Parochus conjuges graviſſimis verbis monebit, ut ſi alteruter eorum in aliqua peccandi conſuetudine verſetur, eam quamprimum eradere ſtudeat, ne aut beneficium abſolutionis ipſi tum denegetur, cum celebrandæ erunt nuptiæ; aut fructum ſacramenti non percipiat, unde gravia ſecutura forent mala primo ipſi, deinde ejus familiæ: ipſi quidem, quia ſacramenti gratia deſtitutus propriam ſalutem non operaretur; familiæ etiam, quam ſine divino auxilio regere non poſſet, ut decet conjugem chriſtianum: cum autem vix alia ſe offerat occaſio ſigillatim exponendi conjugibus, quæ ſint eorum officia tum ad invicem, tum ad liberos, & totam familiam, caute præſcribunt plerique libri rituales, ut confeſſio ſacramentalis nuptiis prævia fiat in cujuſque ſponſi parochia, aut nonniſi de conſenſu Parochi extra parochiam, quia niſi confeſſarius intelligeret confeſſionem, quam excipit, eſſe ad matrimonium præparatoriam, monita non daret neceſſaria: hinc

R. 3. Parochus ſponſos docebit, quæ conjugatis ſint præcepta, aut licita: quæve prohibita aut illicita juxta ea, quæ expoſuimus capite præcedenti de peccatis conjugum adverſus fidem thori, bonum prolis, & ſanctitatem ſacramenti: modum tamen ſervabit pro perſonarum ingenio; aliter quippe agendum cum rudioribus, aliter cum acutioribus: illis magis ſingulatim cuncta exponet; iſtis vero generatim, & minus diſtincte: ſed iſta præſtabit in tribunali pœnitentiæ, nullatenus autem in ædibus privatis.

R. 4. Suggeret pias exercitationes, lectiones congruas, aſſiduas orationes, dignos pœnitentiæ fructus: *Ubi quidquid error vetus inquinaſſet*, ait Tertull. lib. de pœnit. c. 2., *quidquid in corde hominis ignorantia contaminaſſet, id pœnitentia verrens, & radens, & foras abjiciens, mundam pectoris domum ſuperventuro Spiritui Sancto paret, quo ſe ille cum cœleſtibus bonis libens*

bens inferat: eo autem copioſiora inferet ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 7., quo ſponſorum corda paratiora invenerit: unde nonnulli ante nuptias ſeceſſum petunt, ut liberius Deo vacent, attentius ſecum cogitent, quæ ſunt chriſtiani conjugis, & ad ea implenda ſeſe adhortentur.

§. IV. *De diſſolutione ſponſalium.*

Q. 1. *Poſſunt ne ſolvi ſponſalia?*

R. Poſſunt, ut conſtat ex toto tit. 1. lib. 4. *De ſponſalibus*, & maxime ex c. *Præterea*, c. *Ex litteris*, cap. *Requiſivit*.

Q. *Ad diſſolutionem ſponſalium requiritur ne aliqua ſolemnitas, aut judicis auctoritas?*

R. Jure communi nulla requiritur, ſed ſufficit mutuus contrahentium conſenſus, modo ambo ſint puberes, quia ex prima regula juris: *Omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*: atqui ſponſalia jure communi mutuo partium conſenſu contrahuntur; ergo mutuo etiam eorum conſenſu diſſolvi poſſunt, etiamſi juramento confirmata fuerint ex cit. cap. *Præterea*, & cap. *Quemadmodum* lib. 1. tit. *De jurejurando*: & ratio eſt, quia ex dictis tractatu de religione c. 6. §. 4. in omni juramento promiſſorio intelligitur hæc conditio, *niſi promiſſarius remittat*.

In quibuſdam tamen diœceſibus, ubi ſponſalia celebrantur in facie Eccleſiæ, lex eſt, ut nonniſi ejus auctoritate diſſolvantur: quare unuſquiſque ſequatur morem ſuæ Eccleſiæ.

Dixi, *modo ſint ambo puberes, quia* c. *A nobis* lib. 4. tit. 1. *De diſpenſatione impuberum* deſponſati impuberes a ſponſalibus reſilire nequeunt, priuſquam ambo ad pubertatis annos pervenerint, idque ſtatutum eſt ob inconſtantiam, & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahant ſponſalia, & rurſus ab iis reſiliant.

R. 3. *Sponſalia poſſunt ne aliter diſſolvi, quam mutuo ſponſorum conſenſu?*

R. Poſſunt, ſed graviter peccaret, qui ſine juſta cauſa a ſponſalibus reſiliret, altera parte invita, *Quia ex*

ex tali promiſſione, inquit S.Th. in ſuppl. q.43. a. 1. ad 2., *obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non ſolvens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interveniat; & ſecundum hoc Eccleſia cogit, injungendo pœnitentiam pro peccato: tamen in foro contentioſo non compellitur, quia matrimonia coacta conſueverunt malos exitus habere, niſi forte juramentum intervenerit, quia tunc cogendus eſt, qui promiſit, ut quidam dicunt, quamvis aliis non videatur propter cauſam prædictam*: hæc poſterior ſententia, quæ videtur eſſe angelici Doctoris, conformior eſt decreto Alexandri III. citato cap. *Ex litteris De ſponſalibus*, in quo ſic habet: *Quia igitur periculoſum eſt contra ſuum juramentum venire, fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi hoc tibi conſtiterit, cum moneas, & ſi non acquieverit monitis, eccleſiaſtica cenſura compellas, ut ipſam, niſi rationabilis cauſa obſtiterit, in uxorem accipiat, & maritali affectione pertractet*: ergo in mente ſummi Pontificis non eſt compellendus ad matrimonium contrahendum, qui illud jurejurando promiſit, quando legitima cauſa non contrahendi intervenit.

Lucius III. Alexandri ſucceſſor idem clarioribus verbis confirmavit cap. *Requiſivit* eodem titulo, in quo reſpondet ad quæſtionem, qua cenſura mulier compelli deberet, quæ juriſjurandi religione neglecta nubere renuebat: *Cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere*.

Q. 3. *Quomodo ſe geret confeſſarius erga ſponſos, quos deprehendit ex falſa præſumptione abſolutos in foro exteriori?*

R. 1. obſervabit, omnem culpam aliquando non in ſponſis, ſed in eorum reſidere parentibus, qui conventis ſua auctoritate confirmatis nec ſtare volunt abſque legitima cauſa, nec ſinunt liberos iis adhærere, quia forte ditior offertur puella, & cognatione illuſtrior; cum tamen ejuſmodi exceptionem ſponſalia non admittant, nec probaretur ab Eccleſia: parentes igitur hic graviter peccant, non ipſi ſponſi, quibus legitima eſt excuſatio promiſſa non implendi, ſcilicet parentum interdictum: 2. ſi ipſorummet desponſatorum animus ab initiis ſponſalibus ſit omnino

averſus, confeſſarius omni modo ſuadere adnitetur, ut promiſſionem impleant, exponet, quam grave ſit, & periculoſum mutare fidem libere datam, ab Eccleſia acceptatam, & a Deo obſignatam: quod ſi animum a matrimonio promiſſo ita alienum advertat, ut flecti nequeat, abſolutionis beneficium iis concedere non gravabitur, quia prudenter timebit, ne matrimonium, quod ſuadere conabatur, difficiles, & infauſtos exitus haberet.

Q. 5. *Quæ ſunt juſtæ cauſæ diſſolvendi ſponſalia?*

R. Juſte diſſolvuntur

1. Per ſubſequens matrimonium cum alio contractum c. *Si inter unum* tit. *De ſponſalibus*; graviter tamen peccat, qui fidem prius alteri datam violavit, proptereaque Gregorius IX. cit. c. decernit pœnitentiam ipſi imponendam.

2. Quando poſt ſponſalia unus fornicatur c. *Quemadmodum* tit. *jurejurando*; quod S. Antoninus extendit ad ſpiritualem fornicationem, puta apoſtaſiam, & hæreſim.

3. Si ſponſa poſt ſponſalia vi fuerit oppreſſa cap. *Raptor* cauſa XXVVII. q. 2.

4. Si ſponſus poſt ſponſalia detegat, ſponſam prius fuiſſe fornicatam; ſecus ſi hujuſmodi vitium ante ſponſalia ipſum non latuerit.

5. Cum inter ſponſos oritur affinitas ex unius fornicatione cum conſanguineis alterius in primo, vel in ſecundo gradu cap. *Cum in tua* tit. *De ſponſalibus*.

6. Quando alter deſponſatorum profectus eſt in regionem longinquam abſque conſenſu alterius cap. *De illis* tit. *De ſponſalibus*.

7. Quando notabile vitium alterutrius prius ignotum detegitur, puta quod ſit ſpurius, qui putabatur legitimus; plebejus, qui genere nobilem ſe jactitabat, ære alieno oppreſſus, qui opulentus habebatur &c.

8. Quando ſupervenit notabilis mutatio, ut graves inimicitiæ inter utramque familiam, paralyſis, aut gravis aliquis morbus, infamia, deformitas, mutilatio citata cap. *Quemadmodum*.

9. Defectus dotis promiſſæ cit c. *De illis*.

10. Si ſponſus ſacris ordinibus fuerit initiatus c. unico *De voto* in 6.

11. Si

11. Si ſponſorum alter ingrediendæ religionis votum emiſeris, modo ſecuta non fuerit carnalis copula cap. *Commiſſum* tit. *De ſponſalibus*; unde cum per ingreſſum religionis teſtetur, ſe ſponſalibus renuntiare, licet alteri alia ſponſalia, & matrimonium contrahere, non expectata novitii profeſſione.

Utrum autem ſponſalia dirimantur per votum ſimplex perpetuæ continentiæ in ſæculo ſervandæ, diſſentiunt Theologi: affirmant Cajetanus, Sotus, Suarez, Vaſquez, Eſtius, Sylvius, & pro ſua ſententia laudant S.Th. in ſupplem. q.53.: negant vero S. Antoninus 3. parte titul.1. c.18. §.2., Oſtienſis, Panormitanus, Navarrus, Sanchez, & alii benemulti, in quorum ſententiam valde propendemus; tum quia oppoſita non nititur ullo canone; tum quia Deus coli non vult cum alterius injuria: favet extravag. Joannis XXII. tit. *De voto* c. unico, in qua ſummus Pontifex jubet, ut qui poſt matrimonium ratum, non conſummatum, ſacrum ordinem ſuſceperat, ſponſa non conſentiente, compellatur cum ea maritaliter vivere, ſi ipſa id exigat.

§. V. *De ſponſalium denuntiationibus.*

Sponſalium denuntiationes a Gallis dicuntur banna, a voce *Ban*, cujus uſum Franci ex Franconia oriundi in Gallias V. ſæculo invexerunt: *Ban* autem ſignificat proclamationem futuri matrimonii *pubblicazione di futuro matrimonio*, circa quam nonnulla hic breviter diſcutiemus: itaque

Q. 1. *Banna ſunt ne matrimonio ex neceſſitate præmittenda?*

R. Præmittenda ſunt neceſſitate præcepti, non vero neceſſitate ſacramenti, ſive contractus: duæ ſunt reſponſionis partes.

Prima pars, quæ eſt de neceſſitate præcepti, probatur 1: ex Conciliis generalibus. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. de reformatione matrimonii ſic ſtatuit: *Sacri Lateranenſis Concilii ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo præcipit* (Sancta Synodus), *ut in poſterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus*

bus feſtivis in Eccleſia ante miſſarum ſolemnia publice denuntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum: decretum autem Concilii Lateranenſis IV. ſic ſe habet c. 15.: *Specialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando ſtatuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino præfixo*.

Probatur 2. ex edicto Bleſenſi ſub Henrico III. art. 40., in quo ſic ſtatuitur, *Ad occurrendum abuſibus, & damnis, quæ ex matrimoniis clandeſtinis oriuntur, decrevimus & decernimus, quod ſubditi noſtri, cujuſcumque ſtatus, qualitatis, & conditionis exiſtant, contrahere valide non poterunt ſine publicis denuntiationibus cum competenti temporis intervallo*.

Habent Parochi in ipſa lege formam denuntiandi futurum matrimonium: denuntiatio debet fieri 1. a Parocho, aut ejus vicario, refertque Fevretius lib. 5. de abuſu, apparitorem quendam regium, cum attentaſſet, recuſante Parocho, banna ad fores Eccleſiæ publice proclamare, ſevere mulctatum fuiſſe decreto Senatus Pariſienſis an. 1614.: 2. fieri debent diebus feſtis non ferialibus; Barboſa tamen allegatione 32., & alii quos laudat, cenſet, ſponſalia poſſe die profeſto denuntiari in Eccleſia, in qua ob quandam ſolemnitatem magnus eſt populi concurſus: 3. denuntianda ſunt ſponſalia inter miſſæ parochialis ſolemnia; improbatuſque eſt Parochus quidam a Senatu Pariſienſi anno 1608., ut refert Fevretius loco mox citato, quod poſt veſperas unam feciſſet bannorum proclamationem, obtenta duorum aliorum diſpenſatione: 4. inter quamlibet proclamationem competens temporis intervallum intercedat oportet; adeo ut ſi tres dies feſti immediate ſe ſequantur, tres denunciationes non fiant intra illud triduum: quale autem requiratur intervallum, quiſque conſulat rituale, ſeu ſtatuta ſuæ Eccleſiæ; alia quippe requirunt majus, alia minus: ſed in eo ſatis conveniunt ritualia, matrimonium non eſſe celebrandum abſque Epiſcopi diſpenſatione ipſo die, quo proclamatum eſt ultimum bannum, & quidem merito, ne circumveniantur, qui juſtis de cauſis contradicere habent propoſito matrimonio.

Se-

Secunda pars, ſcilicet banna non eſſe neceſſaria neceſſitate ſacramenti, ſeu contractus, probatur, quia Conc. Trid. cit. c.1. ſeſſ.24. matrimonia ſine præviis denuntiationibus contracta non declarat irrita, quemadmodum declarat, quæ ſine præſentia Parochi, & teſtium celebrata ſunt: immo denuntiationes ex gravi cauſa omitti permittit.

Dices. Edicto tum Bleſenſi ſupra laudato, tum Ludovici XIII. anno 1625. matrimonia ſine præviis denuntiationibus inita declarantur invalide contracta in Gallia: ergo.

Diſtinguo antecedens: invalide quoad effectus civiles, concedo; quoad ipſum conjugale vinculum, & nexum, nego antecedens. Ita nomine regis anno 1630. reſponſum fuit Clero Gallicano, qui poſtulaverat dictæ clauſulæ interpretationem: conſule memorialia Cleri Gallicani.

Q. 2. *Præceptum illud obligat ne ſub gravi culpa?*

Affirmant communiter Theologi; tum quia eſt in materia gravi, ſcilicet *ad occurrendum*, inquit edictum Bleſenſe, *abuſibus, & damnis, quæ ex matrimoniis clandeſtinis oriuntur*; tum quia ex gravitate pœnæ neceſſario colligitur gravitas culpæ: atqui præceptum illud obligat ſub gravi pœna: diœceſana Synodus Lingonenſis anno 1404., & provincialis Narbonenſis anno 1551. excommunicandos decernunt eos, qui nulla obtenta diſpenſatione clam ſine præviis denuntiationibus matrimonium inire attentaverint: edictum Bleſenſe matrimonia ſic clandeſtine contracta declarat invalida quoad effectus civiles.

Q. 3. *Omnes conſtringuntur ne illo præcepto?*

R. Affirmative, illudque conſtat ex verbis edicti Bleſenſis: *Decernimus, quod ſubditi noſtri, cujuſcumque ſtatus, qualitatis, & conditionis exiſtant &c.*: eximuntur tamen ſummi principes; tum quia eorum genus omnibus notum eſt; tum quia nihil agere poſſunt de matrimonio ineundo, quin ſingulis ſtatim ita innoteſcat, ut Parochi denuntiationibus locus non ſit.

Q. 4. *Præceptum illud admittit ne aliquam diſpenſationem?*

R. Admittit, ut patet tum ex Conc. Trid. cap. 1. ſæpius laudato; tum ex edicto Bleſenſi, in quibus præ-

præſcribuntur conditiones ad diſpenſandum neceſſariæ: & ratio eſt, quia ex S.Th. 2.2. q.97. a.4. leges latæ ſunt, ut proſint, non vero ut noceant; atqui atqui aliquando contingit, legem humanam, quæ lata eſt in bonum commune, noxiam eſſe in quibuſdam circumſtantiis, quas legislator aut forte non prævidit, aut, ſi præviderit, exprimere non debuit.

Quæres. 5. *Quis diſpenſare poteſt in denuntiationibus?*

R. Soli Epiſcopo poteſtatem hanc faciunt Concil. Trident. cit. cap. 1., edictum Bleſenſe, & Concilia, quæ deinceps in Gallia celebrata ſunt, ut Aquenſe anno 1585.: *Eas autem denunciationes*, inquit, *ne ullas quidem remittere eis* (Parochis) *liceat, niſi proprii Epiſcopi conſenſu*; & Narbonenſe anno 1609.: *Matrimoniales denuntiationes ſolus Epiſcopus, vel ejus in ſpiritualibus vicarius generalis ex cauſa bene nota remittat: officiales vero ſuper illis diſpenſare non attentabunt, cum illud illis prohibitum ſit, prout præſenti decreto prohibemus*, quia Fevretius in tract. de abuſu l.4.c.2. ſcribit, vicarium generalem non poſſe eximere a tribus denuntiationibus, niſi Epiſcopus illud conceptis verbis expreſſerit in ſuis litteris.

Fagnanus quoque in cap. *Cum inhibitio* lib. 4. tit. *De clandeſtina deſponſatione* probat num. 7., & 8., inferiores Epiſcopos, qui habent juriſdictionem quaſi epiſcopalem cumulative cum Epiſcopo, non poſſe diſpenſare in denuntiationibus, quemadmodum declaravit ſacra congregatio, & ipſe Gregor. XIII.: ſecus, ſi habeant juriſdictionem quaſi epiſcopalem excluſive ad Epiſcopum, hoc eſt ſi præſint plebi, in quam Epiſcopus juriſdictionem non habet: Fevretius tamen cit. cap. 2. refert, Senatum Pariſienſem anno 1587. retinuiſſe in poſſeſſione diſpenſandi decanum Eccleſiæ Nivernenſis; unde concludit, hancce poteſtatem uſu poſſe præſcribi, quomodo ea alicubi gaudent Archidiaconi: porro dubium non eſt, quin hæc poteſtas competat capitulo Eccleſiæ cathedralis, ſede vacante; habet enim juriſdictionem epiſcopalem excluſive ad quemlibet Epiſcopum.

Q. 6. *Requiritur ne aliqua diſpenſandi cauſa in denunciationibus?*

R. Re-

R. Requiritur; tum quia ex dictis tract. de Legibus omnis diſpenſatio ſine legitima cauſa eſt illicita, & mera diſſipatio, peccantque ſive qui eam concedunt, ſive qui petunt; tum quia Concil. Trid. cit. c.1. diſpenſationem hanc prudentiæ, & judicio Epiſcopi committit: atqui in eo non reperitur prudentia, qui agit, cum nulla eſt agendi cauſa; tum denique quia edicto Bleſenſi cautum eſt, ne bannorum diſpenſatio concedatur, *niſi poſt primam promulgationem factam: idque ſolum propter aliquam urgentem, & legitimam cauſam, & ad requiſitionem præcipuorum, & proximorum parentum utriuſque contrahentis.*

Plura in hocce edicto ſunt obſervanda: 1. apprime concordat Conc. Trid., ne quis exiſtimet, Concilium in hac parte non eſſe apud Gallos receptum; 2. ut legitima ſit diſpenſatio, requirit urgentem cauſam; 3. ne gratia fraudulenter impetretur, poſtulari debet a præcipuis, & promixioribus ſponſorum parentibus; 4. omnes denunciationes non debent remitti; ſed una ſaltem præcedat neceſſe eſt, alioquin locus eſſet in Gallia provocandi ad ſupremum Senatum tanquam ab abuſu, & matrimonium ſic clandeſtine contractum periclitaretur quoad effectus civiles.

Ne autem futuræ diſpenſationis occaſione circumveniatur quis, præcavent pleraque ritualia, ſtatuuntque, ut Parochus, facta denunciatione, plebem moneat, etiam denunciationem nec eſſe expectandam propter ſpem obtinendæ diſpenſationis, quam Epiſcopi non concedunt, niſi Parochi in ſuis litteris teſtimonialibus certiores illos fecerint, ſe unum, aut duo banna proclamaſſe, nullo contradicente, & inſuper monuiſſe, aliud bannum ſe non proclamaturos.

Non deſunt tamen aliquando urgentiſſimæ cauſæ, propter quas omnes denunciationes remittere neceſſum ſit.

1. Si probabilis ſit ſuſpicio, inquiunt Patres Tridentini cit. c.1., matrimonium malitioſe impeditum iri: addunt aliqui, vel ejus uſum maleficiis retentum iri; ſed Conc. Rothomag. an. 1581. hujuſmodi cauſam rejicit, ut inſufficientem.

2. Si proclamationes fieri nequeant abſque gravi io-

infamia, & ſcandalo, puta cum matrimonium invalide contractum ex impedimento occulto, & dirimente reſtituendum eſt, aut qui vulgo habentur conjuges, legitimo matrimonio conjungendi ſunt.

3. Si infirmus morti proximus, ut creditur, & ſaluti animæ ſuæ conſulens paratus ſit contrahere cum ea, cui fidem dedit, & ex qua prolem ſuſcepit, Parochus, cui per tempus non licet ad Epiſcopum recurrere, utpote diſtantem, licite poteſt illos conjungere adhibitis reſtibus, ut colligitur ex c. 1. ſæpius laudato Concilii Trident., in quo Patres ſic habent: *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes; tum vel una tantum denunciatio fiat; vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant ... niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur*: quamvis autem iſthæc decreti poſtrema pars non ſit in uſu apud Gallos, nec ſoleant fieri denunciationes poſt ratum, & nondum conſummatum matrimonium, indicat tamen, quam ſtricte, ac religioſe ſervari voluerit Synodus legem, de qua hic eſt ſermo.

Quæ cum ita ſint, indignum ſane, & ſcandaloſum, inquit Van Eſpen cap. 3. n. 26. de ſponſalibus, non nullos tot Eccleſiæ, & regum ſanctionibus conſtrictos adeo faciles eſſe in remittendis proclamationibus, ut leges tantum pauperibus, & infimæ quaſi plebi præſcriptæ videantur; imo, quod pudet dicere, ſola nummi carentia ad obſervationem legis conſtringere videatur: verum quis ex nupturientibus adeo tenuis, ut unciatim non colligat quantum ſatis eſt ad gratiam obtinendam, ſi tamen ipſi gratia videatur? nam ſæpe experti ſumus, quod vulgo non accedant, ut ſupplices, ſed ut emptores, audacterque dicant, ſe velle banna redimere, ac indignabundi recedant, niſi obtinuerint, quod nobilibus, & ditioribus vix unquam denegari animadvertunt: Parochorum eſt, pergit idem auctor, his abuſibus pro virili occurrere, utpote qui ſint legum divinarum, eccleſiaſticarumque vindices; & ſubditis exponere rationes, ob quas Eccleſia tam ſero has denuntiationes præmitti voluerit; quamque pericu-

loſum ſit in ipſa ſacramenti ſuſceptione legem tanta auctoritate firmatam, & ubique receptam infringere, neque ipſam diſpenſationem, ſi cauſa legitima deſtituta ſit, ipſos omnino excuſaro: hæc ille.

Q. 7. *Periculum, ne ſponſi, aut ſponſa animus dilato matrimonio ex innata levitate immutetur, aut proximitas adventus, vel quadrageſima, ſunt ne legitima diſpenſandi cauſa?*

R. 1. Periculum morale, quod vir prudens timere debet, ut ſi juvenis ægre conſenſit eam ducere, quam vitiavit, eſt ſufficiens diſpenſandi cauſa; ſecus, ſi periculum ſit remotum, nec ſit aliqua ſpecialis ratio timendi communem humanæ voluntatis mobilitatem; alioquin abroganda eſſet lex bannorum, utpote ſemper conjuncta cum aliquo periculo propter communem animorum levitatem: hæc dixerim propter quoſdam Parochos, qui parum ſui officii memores aliquando vanam hujuſmodi rationem urgent, ut diſpenſationem parochianis ſuis impetrent.

R. 2. Concilium Mediolanenſe V. ſub. S. Carolo tit. 17. de iis, quæ pertinent ad matrimonium, proximitatem adventus, aut quadrageſimæ rejicit, ut inſufficientem diſpenſandi cauſam: *Ea certe ſola* (cauſa), *quod inſtat ſacri adventus, & quadrageſimæ tempus, neque neceſſaria eſt, nec vero* cum ratione conſentiens, *cum præſertim eo ſacro tempore, qui jam matrimonio juncti ſunt, ab illius uſu abſtinere potius conveniens ſit, nedum ſponſos una conjungi*: ſacra tamen congregatio Cardinalium cenſuit, hanc cauſam eſſe legitimam, ut refert Zerola in praxi verbo *matrimonium* dub. 9.: Rituale Virdunenſe auctoritate Illuſtriſſimi Epiſcopi Hippolyti de Bethune edi tum anno 1691. temperamentum adhibet æquiſſimum: abs re non erit verba ejus integra referre: *Et quoniam populi in hoc errant hodie, ut ſibi ſuadeant, poſſe Epiſcopos a publicationibus proclamandis ea facilitate diſpenſare, qua eam ipſi petunt, nullam nos habituros eſſe indulgentiam declaramus, neque propter illorum vanitatem, qui ad hujuſcemodi diſpenſationes non recurrunt, niſi ut a cæteris diſtinguantur ſeſe a lege communi eximendos; neque propter aliorum mollitiem, qui ſua nomina in aliqua Eccleſia publicari ferre non poſſent; neque propter temporis ad-*

ventus, & quadrageſima proximitatem; niſi forte nobis evidenter conſtet, non poſſe abſque notabili damno nuptias differri, neque id extremum temporis momentum ex affectatione fuiſſe expectatum.

Q. 8. *Solemnitas ſponſalium eſt ne præmittenda denuntiationibus?*

R. Rectus ordo poſtulat, ut præmittantur, quidquid contra objiciant nonnulli Parochi, quia quandiu ſponſalia non innotuerunt Eccleſiæ eo, quo inſtituit, modo, nec ea probata habuit, conſentaneum non eſt, ut ejus miniſter ſolemniter proclamet ea fuiſſe inita, ſed unuſquiſque conſultat rituale, ſive ſtatuta ſuæ Eccleſiæ.

Q. 9. *Qui novit aliquod eſſe impedimentum inter eos, quorum futurum denuntiatur matrimonium, tenetur ne illud revelare?*

R. Tenetur, & quidem ſub gravi peccato, quia ex S. Th. 2. 2. q. 7. art. 1. ad 2. tenemur ſub gravi peccato detegere, & quidem ſuperiori præcipienti, peccatum inferens tertio damnum notabile: atqui niſi impedimentum detegatur, ſequitur grave damnum tertii, ſcilicet nullitas matrimonii, & plura, quæ inde oriuntur, incommoda: ergo quiſquis conſcius eſt alicujus impedimenti; illud revelare tenetur ſub gravi peccato; addunt plerique rituales, ſub pœna excommunicationis.

Nec refert, quod impedimentum ſit ita occultum, ut probari non poſſit a revelante, quia ex cap. *Cum in tua* lib. 3. tit. *De ſponſalibus* teſtis unus omni exceptione major matrimonium impedit.

CAPUT VIII.

De impedimentis ſimplicibus.

Quæres 1. QUid eſt impedimentum ſimplex?

Reſpond. Eſt impedimentum, quo conſtrictus non poteſt licite, quamvis valide, contrahere matrimonium: in eo igitur impedimentum ſimplex differt a dirimente, quod propter impedimentum ſimplex matrimonium fit ſolummodo illicitum; propter dirimens vero matrimonium fit ſimul illicitum, & prorſus nullum: hinc qui ſimplici voto religionis,

adt perpetuæ continentiæ ligatus init matrimonium, peccat quidem graviter; matrimonium tamen ejus eſt ratum ac validum; teneturque debitum conjugale reddere, quamvis illud licite exigere nequeat propter impedimentum voti ſimplicis: contra vero, qui votum emiſit ſolemne, quod eſt impedimentum dirimens, nec licite, nec valide contrahit, reuſque foret fornicationis, & ſacrilegii, ſi alteri innocenti, & poſcenti debitum conjugale redderet, quia ambo non ſunt veri conjuges.

Quæres 2. *Quot ſunt impedimenta ſimplicia?*

Reſpond. Varia fuit Eccleſiæ diſciplina: olim enumerabantur duodecim, ex quibus ſeptem temporis ſucceſſu deſierunt eſſe in uſu, ſcilicet pœnitentia publica, inceſtus cum conſanguinea uxoris in primo, & ſecundo gradu, raptus alienæ ſponſæ, uxoricidium, occiſio presbyteri, conjugium cum moniali, & ſuſceptio fraudulenta propriæ prolis ad baptiſmum, vel confirmationem eo fine, ut alter conjux fruſtraretur debito conjugali: poſterioribus igitur ſæculis quinque ſolum impedimenta ſimplicia obtinuerunt iſtis expreſſa verſibus.

Eccleſiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, ſponſalia jungito votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

Denique Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. ſuſtulit impedimentum Catechiſmi ſecundum communiorem, & veriorem ſententiam: vide Sanch. lib. 7. diſp. 10. & Navarr. in Enchir. cap. 22. num. 40.

Ergo cum infans domi baptizatus eſt, qui illum in templo ſuſcipit, ut omiſſæ cæremoniæ ſuppleantur, nullum impedimentum contrahit; ſecus vero ſi in dubio, an validus fuerit baptiſmus, ſub conditione baptizetur a ſacro miniſtro: ideo autem illæ cæremoniæ dicuntur catechiſmus, quia imaginem præſeferunt eorum, quæ in decurſu catechumenatus obſervabantur, quorum illud præcipuum erat, ut catechumenus viris probatis crederetur, qui illum doctrina fidei, & morum Chriſtianorum informarent.

Ergo nunc quatuor tantum vigent impedimenta ſimplicia hoc verſu comprehenſa:

Ec.

Eccleſia vetitum, votum, ſponſalia, tempus.

1. Tempus, quo interdicuntur nuptiæ, eſt tempus Quadrageſimæ ex can. 52. Concilii Laodiceni IV. ſæculo: *Non oportet*, inquit, *in Quadrageſima nuptias, vel Natalia celebrare:* idem confirmat Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum cap. 48.: ſed Concilium Ilerdenſe, quod habitum eſt ſub Symmacho Papa, ut creditur VI. ineunte ſæculo, alia figit tempora his verbis: *Non oportet a Septuageſima uſque ad octavam Paſcha, & tribus hebdomadibus ante Feſtivitatem Sancti Joannis Baptiſtæ, & ab Adventu Domini uſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare*: ſimilia habet Concil. Selegunſtadienſe ann. 1022. ſub Benedicto VIII. ſed Concil. Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 10. de Reform. decreta illa reſtrinxit in hunc modum: *Ab Adventu Domini Noſtri Jeſu Chriſti uſque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſive, antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari Sancta Synodus præcipit; in aliis vero temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit, quas Epiſcopi, ut ea, qua decet modeſtia, & honeſtate fiant, curabunt; ſancta enim res matrimonium, & ſancte tractandum.*

Duo in his Concilii verbis ſunt obſervanda.

1. Meminit antiquarum prohibitionum, ut oſtendat, ſe novos mores non inducere, carpatque pſeudoreformatorum temeritatem, qua prohibitiones illas vocant ſuperſtionem tyrannicam, & ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam; unde merito Concilium can. 11. eos anathemate percuſſit: 2. Concilium vetat ſolemnes nuptias feriatis temporibus celebrare; ex quibus verbis Navarr. Enchir. c. 22. n. 75. Sanchez lib. 7. diſp. 17. & alii colligunt, non ipſas nuptias hoc decreto prohiberi, ſed earum dumtaxat ſolemnitatem, pompam ſcilicet, & apparatum, quo ſponſi ad Eccleſiam ducuntur: at præter illam accidentalem ſolemnitatem, quæ ad ritum religioſum matrimonii nullatenus pertinet, nec ab Eccleſia fuit invecta: alia eſt ſolemnitas a Concilio præcepta, nempe Parochi, & duorum, vel trium teſtium præſentia, ſine qua irritum eſt ſacramentum:

 adde

adde ſacerdotalem benedictionem: *Ego vos conjungo in nomine &c.*, quæ non debet omitti, utpote quæ in plurium ſententia ſit forma ſacramenti.

Quæro autem ab hujuſmodi interpretibus, unde habeant, Concilium non attendiſſe ad hancce ſolemnitatem, cum non diſtinguat, ſed abſolute prohibeat celebrari diebus a ſe notatis ſolemnitates nuptiarum? deinde Concilium vult obſervari antiquas prohibitiones: antiquis anterioribus ſæculis, non nuptiarum apparatus præciſe, ſed ipſæ nuptiæ ſimpliciter prohibebantur diebus luctus, pœnitentiæ, & orationis, quia, ut obſervabat ſupra Concilium Mediolanenſe V. parum conveniens videtur, ut fideles eo tempore matrimonio conjungantur, quo Eccleſia a temporibus Apoſtolorum monet conjugatos, ut ex conſenſu a conjugio ſe abſtineant: denique uſus Eccleſiæ Gallicanæ ubique receptus eſt optimus Concilii interpres; apud Gallos autem non licet abſque Epiſcopi diſpenſatione nuptias quocumque modo celebrare temporibus feriatis.

2. Quod ſponſalia legitima nec diſſoluta, & votum ſimplex ſive religionis, ſive continentiæ impediant, quominus matrimonium licite contrahatur, perſpicuum eſt, cum in eo fides vel in ſponſalibus, vel in voto data frangeretur.

3. Vetitum Eccleſiæ eſt prohibitio a ſuperiore facta nuptutientibus, ne matrimonium contrahant, priuſquam v. gr. probaverint eſſe ſe liberos ad contrahendum, vel parentum conſenſum obtinuerint, vel inquiratur, an impedimentum, quod objiciunt, revera exiſtat.

CAPUT IX.

De impedimentis matrimonium dirimentibus.

Duobus paragraphis complectemur, quæ impedimenta dirimentia ſpectant: in primo dicemus de impedimentis dirimentibus in genere: in ſecundo de iiſdem in ſpecie.

§. I. *De impedimentis dirimentibus in genere.*

Quæres 1. *Quo ſenſu iſthæc impedimenta vocantur dirimentia?*

Re-

Reſ. ita vocantur, quaſi matrimonium ſemel ratum, ac firmatum diſſolvant, cum matrimonium ex natura ſua ſit indiſſolubile; ſed quod efficiant, ne quod fuerit attentatum, ratum fiat: unde Parochus, ſive confeſſarius, qui in pœnitente impedimentum dirimens, puta affinitatis, aut impotentiæ perpetuæ, deprehenderit, obſervabit imprimis, an matrimonium præceſſerit, aut ei jam legitime contracto ſupervenerit: ſi præceſſerit, matrimonium judicabit irritum, ac prorſus nullum; ſi ſupervenerit, firmum nihilominus habet matrimonium; ſed illius uſus ſuperveniente impedimento fiet illicitus: an autem, & quando de iis monendus ſit pœnitens, diximus tract. de ſacramento pœnitent. cap. 9. §. 3. qu. 3.

Quæres 2. *Quotuplicis ordinis ſunt impedimenta dirimentia?*

R. Duplicis: alia enim ſunt juris naturalis & divini, ut error perſonæ, conſanguinitas ſaltem in primo gradu, ligamen, impotentia perpetua; alia ſunt juris humani, ut conditio, votum, conſanguinitas in remotioribus gradibus, cognatio ſive ſpiritualis, ſive legalis &c.: in impedimentis primi ordinis homines nullam habent diſpenſandi poteſtatem, ſecus in impedimentis ſecundi ordinis.

Dices. Nulla auctoritate humana poteſt apponere baptiſmo, confirmationi, euchariſtiæ, & reliquis ſacramentis novas conditiones, ſine quibus ſacramenta illa confici nequeant: ergo nec inſtituere impedimenta ſacramentum matrimonii irritantia.

Nego conſequentiam, & paritatem: ratio diſparitatis eſt, quod materia aliorum ſacramentorum, utpote quid phyſicum, non pendeat ex arbitrio hominum, ſicut contractus, qui eſt materia ſacramenti matrimonii: aqua naturalis verb. grat. eſt vera aqua independenter a voluntate hominum; idem judicium eſto de impoſitione manuum, de pane triticeo, de actibus pœnitentiæ, & de oleo: at contractus matrimonii, cum ſit quid mortale, penes eſt communitatis, principem ei apponere quas voluerit conditiones, & ſolemnitates, ſine quibus non erit verus contractus, nullamque pariet obligationem, ut cernere eſt in contractibus donationis cauſa mortis.

Q. 3. *Cujus poteſtatis eſt ſtatuere impedimenta dirimentia? an eccleſiaſtica, an civilis?*

Priuſquam fiat ſatis graviſſimæ ac celeberrimæ huic. ce difficultati, viteniurque ſcopuli hinc inde occurrentes, operæ pretium eſt nonnulla præmittere.

Primum: poteſtas eccleſiaſtica, & civilis ſuis limitibus ſunt circumſcriptæ: illa adminiſtrat res ſpirituales in ordine ad beatitudinem ſupernaturalem; iſta curat res temporales, eaſque dirigit proxime ad reipublicæ pacem, & tranquillitatem; remote vero ad æternam felicitatem: hæc patent ex dictis tract. de ſacram. ordin. cap. 2. qu. 3.

Secundum: in matrimonio Criſtianorum duo ſunt diſtinguenda, ſcilicet contractus civilis, & ſacramentum: primum eſt quid temporale & mere politicum; in contractu enim civili agitur de dote, ſucceſſione, hæreditate &c.: ſecundum eſt omnino ſpirituale, ac ſupernaturale, ſive in ſe, ſive in adjunctis ſpectetur; materia quippe, & forma hujus ſacramenti, ritus, quo celebrari decet, præparationes ad illud requiſitæ, quæ perſonæ ad illud admittendæ, quæ vero ab eo rejiciendæ, quid ſuſcepto ſacramento vitare teneantur, quidve obſervare, hæc omnia ex verbo Dei ſunt ſtatuenda, & exigenda, ac proinde ad ordinem ſupernaturalem pertinent.

Tertium: Novatores, ut matrimonium e numero ſacramentorum impie expungant, illudque habeant, ut contractum mere civilem, conſequenter definiunt, ad ſolum Magiſtratum politicum pertinere cauſas matrimoniales, ſoliuſque civilis poteſtatis eſſe præſcribere leges matrimonii, & impedimenta ſtatuere; quem errorem confixit Concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 4. his verbis: *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit:* & can. 12. *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices eccleſiaſticos, anathema ſit:* his præmiſſis, & elucidatis ad propoſitam quæſtionem.

R. Poteſtatis eccleſiaſticæ eſt conſtituere impedimenta dirimentia circa ea, quæ in matrimonio ſunt ſpiritualia; poteſtatis vero civilis circa temporalia: & ita ambæ illæ poteſtates ſunt a Deo inſtitutæ & ordi-

natæ,

natæ, ut nedum inter ſe pugnent, quin mutuo ſe foveant, & adjuvent: tres ſunt reſponſionis partes.

Prima, quæ eſt de fide, utpote a Conc. Trid. definita, probatur 1. quia nullus etiam hæreticus negaverit, ſacramentorum adminiſtrationem juris eſſe eccleſiaſtici, & ad ſolam Eccleſiam pertinere, id agnoſcit ipſe Calvinus lib. 4. inſtitutionum c. 19. §. 37. *Ubi enim ſemel*, inquit, *obtinuere, Catholici, matrimonium eſſe ſacramentum, conjugalium cauſarum cognitionem ad ſe traxerunt, quippe res ſpiritualis erat prophanis judicibus non attrectanda*: atqui ex dictis probatum manet, matrimonium eſſe ſacramentum novæ legis proprie dictum: ergo ejus adminiſtratio ad Eccleſiam pertinet.

Probatur 2. ex conſtanti Eccleſiæ uſu, & praxi a Chriſto derivata, & per Apoſtolos tradita. Chriſtus Matth. 19. impedimentum ligaminis conſtituit, dum polygamiam ſimultaneam, & libellum repudii ſuſtulit: Apoſtolus 1. Cor. 7. diſparitatem cultus eo ipſo impedimentum dirimens matrimonium edocuit, quo mulieri fideli a viro infideli, & contradicente recedere permiſit: quid referam canones variorum Concilior, & Epiſcoporum, quibus conſtat, Eccleſiam a temporibus Apoſtolorum ad noſtram uſque ætatem impedimenta matrimonii conſtituiſſe: ut can. 15. 17. 61. & Conc. Eliberitani, can. 2. Conc. Neocæſarienſis, canone 6. & 18. ep. S. Baſilii ad Amphil., cum iſta non diffiteantur adverſari contendentes, Eccleſiam ſic egiſſe vel ex indulgentia, & conceſſione imperatorum, vel ex uſurpatione reclamantibus principibus politicis; ſed nobis ſomnia narrant; quam enim gratiam Patres Eliberitani conſequi poterant ab imperatoribus Ethnicis, qui tunc Eccleſiam perſequebantur? quis niſi impius dixerit, Eccleſiam Chriſti ſponſam, virginem in fide, & charitate a primis ſæculis injuſte uſurpaſſe, quæ erant Cæſaris? proferant vel unum Chriſtianum Principem univerſali Eccleſiæ praxi repugnaſſe, cum nobis ſuppetant plura Principum exempla in tertiæ noſtræ reſponſionis parte laudanda, qui hujuſmodi Eccleſiæ poteſtatem venerati ſunt.

Dices. Chriſtus per legem evangelicam nihil detraxit de poteſtate civili, & politica; ait enim Jo:

 18.

18. *Regnum meum non eſt de hoc mundo*: atqui principes politici ante adventum Chriſti plenam, & omnimodam poteſtatem habebant in contractus matrimoniales: ergo etiamnum; ac proinde Eccleſia nullum jus habet conſtituendi impedimenta dirimentia.

Conceſſa majore, diſtinguo minorem: omnimodam habebant poteſtatem (legi tamen naturali conſentaneam) in contractus matrimoniales civiliter, & politice ſpectatos, concedo, quocumque modo etiam ſupernaturali, & poſſibili ſpectatos, nego minorem. Chriſtus itaque duo præſtitit: 1. reſtituit legem naturalem, ubi obliterata erat, correxitque iniquas principum leges, quæ inducebant polygamiam ſimultaneam, & divortia quoad vinculum; neque propterea circumcidit auctoritatem Principum, ſed eam ad ſanum modum reduxit: 2. homines per gratiam ſuam ad ordinem ſupernaturalem evexit: & matrimonium dignitate ſacramenti illuſtravit, *quo noſtra ſubſtantia artum ſua bendeictione cumularet*, inquiebat ſupra S. Cyrillus Alexandrinus: atqui poteſtas civilis, quanta ſit, numquam excedet naturalem ordinem, ut componat ſupernaturalem, ſtatuatque modum, & rationem adminiſtrandi, ac recipiendi ſacramenta: *Ne te immiſceas*, inquit Oſius ad Conſtantinum Imperatorem, *neque nobis in hoc genere præcipe; ſed potius ea a nobis diſce: tibi Deus imperium commiſit; nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit ... neque enim fas eſt nobis in terris imperium tenere; neque tu thymiamatum ſacrorum habes poteſtatem*.

Secunda pars noſtræ reſponſionis, nimirum principes politicos jure proprio, & innato poſſe conſtituere impedimenta dirimentia matrimonium, quatenus eſt contractus civilis, probatur 1., quia ex dictis ad reges, & principes politicos pertinet res temporales dirigere ad bonum publicum, cives legibus ſuis ita continere, & inter ſe componere, ut ex ordine a ſe præſtructo reipublicæ pax, & tranquillitas efflorescat: atqui nemo negaverit, quin ex contractibus, quibus cives inter ſe componuntur, conjugalis ſit præcipuus, utpote familiarum nexus, & ſocietatis civilis fundamentum: ergo civilis contractus conjugalis ſubjaceat poteſtati politicæ: *Matrimonium*, inquit

Sanct.

Sanct. Thom. in ſupplem. quæſt. 5. art. unico ad 4. *in quantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ; in quantum eſt ſacramentum, ſtatuitur jure divino; in quantum eſt in officium communitatis ſtatuitur lege civili:* idem S. Doctor ſcribit l.4. contra gentes c. 78.: Chriſtus nihil ſanxit circa civilem contractum matrimonii, niſi quod ab eo removerit, quæ juri naturali repugnabant, ut polygamia ſimultanea; & repudium: nihil mutarunt Apoſtoli, ſed permiſerunt, ut fideles nuptias celebrarent juxta varias regnorum leges, adeo ut matrimonia verb. grat. apud Perſas rata, apud Rom. eſſent irrita: 3. Eccleſia leges a Principibus Chriſtianis circa matrimonium latas confirmavit, & laudavit: Conc. Lateranenſe I. can. 5. legem, quæ prohibet matrimonium inter conſanguineos, confirmat auctoritate legis civilis: Sanctus Ambr. ep. 66., & S. Aug. l. 15. de Civit. Dei c. 16. laudant Theodoſii legem, qua vetat, ne conſobrini matrimonio copulentur: denique in regionibus, ubi ſectarii dominantur, matrimonia juxta leges ab iis præſcriptas celebrata ſunt rata, & in ſententia plurium Theologorum vera ſacramenta: hinc Apoſtatæ noſtri, quando poſt contractum apud ſectarios matrimonium ad nos redeunt pœnitentes, ad alia vota tranſire nequeunt, vivente uxore ibi relicta, niſi conſtet, eorum matrimonium initum fuiſſe ſpreta irritante lege municipali: ex quibus evincitur; Eccleſiam ſemper agnoviſſe in principibus politicis jus conſtituendi impedimenta dirimentia.

Dices. Non poteſt admitti in principibus politicis ejuſmodi poteſtas circa contractus civilem, quin ſimul admittatur circa ſacramentum; quia contractus civilis eſt eſſentialis materia ſacramenti, ſublata autem materia ſacramenti, tollitur ipſum ſacramentum: atqui conſequens illud pugnat ſaltem indirecte adverſus definitionem Conc. Trid.: ergo & antecedens; veraque eſt eorum Theologorum ſententia, qua docent, ex quo Chriſtus matrimonium evexit ad dignitatem ſacramenti, Principes politicos poteſtatem non habere inducendi impedimenta dirimentia.

R. 1. Negando majorem, quia in hypotheſi, quod civilis poteſtas ſtatuat aliquando impedimentum dirimens

mens matrimonium, vel conſentiet, vel diſſentiet Eccl. ſi primum, ſacramentum non erit irritum auctoritate civili, ſed eccleſiaſtica dumtaxat, quæ in illis circumſtantiis legem civilem faciet ſuam: ſi ſecundum, Eccl., relicto contractu civili, ſtatuet contractum naturalem pro materia eſſentiali ſacramenti, quemadmodum in hypotheſi, quod Princeps politicus conderet legem iniquam, qua irritaret civilem contractum conjugalem, proculdubio Eccl. illicitum ejuſmodi contractum non admitteret, ut eſſentialem ſacramenti materiam, ſed adhiberet alium juri natur. conſentaneum: unde

R. 2. Negando etiam minorem, ſcilicet reſponſionem noſtram indirecte ſaltem repugnare definitioni Concilii Trid.; namque Concilium ſolummodo perſtringit errorem, quo ſectarii docent eſſe poteſtatis civilis, nullatenus vero eccleſiaſticæ, ſtatuere leges circa matrimonium, utpote contractum pure civilem, cauſaſque matrimoniales non ſpectare ad judices eccleſiaſticos; cui impietati formaliter opponitur iſta noſtra reſponſio, cum Eccleſia aſſerat jus ipſi divinitus conceſſum etiam in hypotheſi metaphyſica, quod politica poteſtas ab eccleſiaſtica diſſideret: ſed ejuſmodi diſſidium moraliter timeri non debet, ut patebit ex ſequenti reſponſione: itaque

Tertia pars noſtræ reſponſionis, nimirum ambas poteſtates, eccleſiaſticam ſcilicet, & politicam, ita a Deo eſſe inſtitutas, & ordinatas, ut nedum inter ſe pugnent, quin mutuo ſe foveant, & adjuvent, probetur, quia Principes eccleſiaſtici, & politici Chriſtiani, ſunt membra ejuſdem corporis, cujus caput eſt Chriſtus: *Ex quo*, inquit Apoſtolus Epheſ. 4., *totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.* hinc Prælati Eccl. pro ſuo officio docent ex verbo Dei, & ſuo exemplo reverentiam, & obedientiam, quam ſubditi debent regibus, & eorum miniſtris: Apoſtoli, ut jam monuimus, in nuptiarum celebratione admiſerunt Imperatorum Ethnicorum leges, modo congruerent Evangelio: Patres Milevitani ad Imperatorem recurrunt, ut ſua auctoritate confirmet, quod circa nuptias ſtatuerant; inde etiam

reges,

reges, & principes edocti, quod matrimonium Chriſtianorum ſit res ſacra, & ſancte tractanda, ſua auctoritate conferunt, ut ſacri canones, qui nuptias ſpectant, religioſe obſerventur: ſic Carolus Magnus in ſuis capitularibus, ubi ſtatuit circa nuptias, a canonibus præſidium advocat: *Sic Gregorius ſenſit*, ait lib. 5. n. 5. & num. 7. *Ita canones prohibent copulari*: cauſæ matrimoniales ſunt fori eccleſiaſtici juxta conſtantem Galliæ quoque diſciplinam: Reges Chriſtianiſſimi, ubi obſiſtit aliquod impedimentum, quominus matrimonium in familia regia contrahatur, ut ratio boni communis exigit, ad auctoritatem Eccleſiæ recurrunt: denique oratores Galli in Concilio Tridentino a Patribus poſtularunt nomine Caroli IX. ut juberent irritari matrimonia clandeſtina, & ea, quæ filiifamilias, inſciis vel invitis parentibus, contraxiſſent; ergo perſuaſum ſemper fuit, neceſſarium eſſe utriuſque poteſtatis eccleſiaſticæ, & civilis concurſum, ut aliqua impedimenta matrimonii inducantur, cum conjugalis contractus ſimul ſit civilis, & ſacramentalis.

Dices. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de Reform. definiit, rata, ac valida eſſe filiorum familias matrimonia ſine conſenſu parentum contracta: verba illius ſunt: *Eos ſancta Synodus anathemate damnat... qui falſo affirmant, matrimonia a filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe*: contra vero Henricus II. anno 1556. Carolus IX. anno 1561. Henricus III. in generalibus comitiis Bleſenſibus art. 49. Henricus IV. an. 1606. Ludovicus XIII. an. 1629. & an. 1639. declarant, ejuſmodi matrimonia invalide contracta: addit Henricus III. Parochos, qui ea benedixerint, puniendos tamquam raptus fautores; & Ludovicus XIII. in ſuo edicto anno 1629. *Tenebuntur*, inquit, *judices eccleſiaſtici cauſas matrimoniales, convenienter huic articulo dijudicare*: ergo ambæ poteſtates eccleſiaſtica, & civilis non concordant circa impedimenta matrimonium dirimentia.

Nego conſeq.; refert enim Cardinalis Pallavicinus lib. 22. c. 1. controverſiam circa matrimonia filiorum familias ita compoſitam ex conſenſu etiam oratorum Gallorum, ut decretum Concilii conveniat cum regni diſciplina: atque ut veritas hiſtoriæ eluceat, paulo la-

tius

tius exponendum eſt, quotuplex fuerit caput controverſiæ circa matrimonia filiorum familias.

In Concilio igitur duplex hic erat controverſiæ caput: alterum ſpectabat dogma fidei, an ſcilicet matrimonia filiorum familias ſine conſenſu parentum contracta jure naturali, & divino eſſent irrita, quemadmodum definiebant Novatores: iterum pertinebat ad diſciplinam, utrum expediret nova lege ejuſmodi matrimonia reddere irrita, ut præ ceteris oratores Galli regis nomine ſolemniter petierunt, utpote noxia, ac familiis indecora, & odiorum potius, quam amoris fomites inter conjuges.

Circa primum controverſiæ caput Concilium ſub anathemate definiit contra pſeudoreformatos, matrimonia filiorumfamilias ſine parentum conſenſu non eſſe jure naturali, aut divino irrita, probaturque definitio 1. ex Scriptura: Tobias junior conjugem duxit inſciis parentibus Tob. 7. Jacob inconſulto patre primæ uxoris tres ſuperinduxit Geneſ. 29. & 30. Judas fines conſilio patris conjunctus eſt mulieri Chananitidi Geneſ. 37. ; ſimiliter & Eſau Geneſ. 26. quæ duo poſteriora exempla, etſi imitanda non ſint, oſtendunt tamen vera eſſe matrimonia ſine conſenſu parentum inita: probatur 2. ratione ex S. Thoma deprompta 2. 2. qu. 104. art. 5. *In his*, inquit, *quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, ſed ſolum Deo, quia omnes homines natura ſunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem; unde non tenentur nec ſervi dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate ſervanda, aut aliquo alio hujuſmodi*: de ſervis omnes conveniunt, quod, invitis dominis, contrahere poſſint, & expreſſe habetur cap. *Dignum eſt* tit. *De conjugio ſervorum*, cum jus gentium, quo ſervitus eſt inducta, auferre nequeat jus, quod natura conceſſit: atqui major eſt ſubjectio ſervorum ad dominos, quam filiorum ad parentes: ergo.

Quam autem aliena ſit a Novatorum errore Gallorum diſciplina, vel ex laudato edicto Henrici II. liquet; in eo quippe declarat Rex Chriſtianiſſimus, liberum eſſe filiis familias triginta annos excedentibus, & filiabus familias, quæ 25. ætatis annum complereunt,

ſunt, matrimonium inire, reverenter tamen petito, licet non obtento parentum conſenſu: opportune quidem, quia contingit nononnumquam, parentes eſſe ſordide avaros, qui ne dotem numerare cogantur, liberorum nuptias procraſtinant magno ſalutis eorum detrimento, aut certe filiis uxores quæ ſunt potius amplissime dotatas, bonis licet male partis, quam bene moratas.

Quod vero ſpectat alterum controverſiæ caput, imprimis declaravit ſancta Synodus, Eccleſiam ex juſtiſſimis cauſis conjugia filiorum familias inconſultis parentibus contracta ſemper fuiſſe deteſtatam, utpote quæ repugnent divinæ legi tum poſitivæ, tum naturali: poſitivæ quidem; nam Scripturæ paſſim conjugia filiorum in poteſtate parentum conſtituunt, ut Exodi 34. v. 16., Deuter. 7. v. 4., I. Corinth. 7. v. 36., 37., & 37.: naturali quoque; in iis ſiquidem maxime læduntur honor, & obedientia jure naturali parentibus debita; quid enim parentibus acerbius contingere poteſt, quam ſi filii, quos impenſe diligunt, implicent ſe conjugiis ut plurimum ſibi noxiis, & familiæ indecoris, iiſque invitis obtrudant hæredes, nurum, & generum, quibus parentis officium abſque propria electione impendere cogantur? cum enim per matrimonium vir, & mulier unum corpus efficiantur, debent gener, & nurus quaſi filiorum loco haberi a ſoceris.

Hinc quæſtio in Concilio diutius agitata, num illicita ejuſmodi conjugia in poſterum irritari deberent? ita exiſtimabant non pauci, maxime cum Eccleſia quondam ea ſuis legibus irrita feciſſet, ut patet tum ex epiſtola S. Baſilii ad Amphilochium, ubi can. 42. vocat matrimonia filiorum familias ſine conſenſu parentum irrita, fornicationes, & concubinatum; quam diſciplinam hactenus retinuit Eccleſia orientalis, ut colligitur ex Photio in nono canone tit. 13. cap. 9., & ex Balſamone, qui exeunte XII. ſæculo ſcripſit in illum canonem: tum ex epiſtola decretali, quæ licet falſo adſcribatur Evariſto, teſtatur tamen, quæ fuerit diſciplina Eccleſiæ latinæ IX. ſæculo, quo prodiit cum aliis ſuppoſitis epiſtolis ſummorum Pontificum II., & III. ſæculi; in ea quippe ſic habetur de ejuſmodi conjugiis: *Non conjugia, ſed aut adulteria*

aut

aut ſtupra, vel fornicationes potius, quam legitima conjugia eſſe non dubitate.

Germani non amplius, quam Galli exoptabant, ut vetus illa diſciplina reſtitueretur; ſic enim loquuntur Patres Concilii Colonienſis an. 1536. parte 9. c. 33.: *Optandum, ut canon Evariſti Pontificis Concilio generali renovetur; tollanturque illa clandeſtina matrimonia, quæ invitis parentibus, ac propinquis, veneris potius, quam Dei cauſa contrahuntur; nam quanta mala ex his clandeſtinis matrimoniis ſuboriantur, in aperto eſt; interea vero, donec Eccleſia de hoc proſpiciat, ſi non irrita, prohibita ſaltem ſint, & pœna canonica, ideſt excommunicationi contrahentes, & qui his ope, & conſilio adfuerint, ſubjaceant.*

Patres a Concilio ſelecti ad exponendam propoſitam quæſtionem, libratis in utramque partem momentis, primo delinearunt hocce decretum, quod refert Card. Pallavicinus cit. lib. 22. c. 1.: *Præterea eadem Synodus irrita facit ea matrimonia, quæ contrahuntur a filiis familias ante annum decimum octavum completum, & a filiabus ante decimum ſextum completum abſque genitorum conſenſu*; ſed decretum novæ trutinæ ſubjectum non placuit, utpote non ſatis efficax remedium ad continendam juvenum petulantiam; unde pergit idem hiſtoricus: *De filiisfamilias ita variatum eſt, ut marium conjugium abſque conſenſu parentum eſſet irritum ante annum vigeſimum; fœminarum vero ante decimum octavum completum, niſi ubi parentes rogati, conſenſum ad nuptias honeſte expetitas filiis iniquo judicio diſſentirent; ſi filii vero obtenta a Præſule facultate, matrimonium contraherent*: vides in hujuſmodi idea occupatos Tridentinos Patres in concilianda auctoritate paterna cum filiorum libertate contrahendi matrimonii; ubique enim ſcopulos advertunt: ſi paternam auctoritatem in tuto collocent, periculum eſt, ne parentes parum æqui jure a natura, & a Deo ſibi conceſſo abutantur, filiiſque denegent in evidens æternæ ſalutis periculum, quod vili mancipio abſolute denegare non licet: ſi vero filiorum libertatem vindicent, timendum, ne ipſi, contempta paterna auctoritate, abrupti juvenilis ætatis fervore, in noxia matrimonia ferantur præcipites: temperamentum quoddam excogitarunt hujuſce

ideæ

ideæ auctores, nempe ad judicium Præſulis recurrendum, ſi qua patrem inter, & filium oriretur diſſenſio, ſed obſtaret politica auctoritas, cum in hujuſmodi judicio plura occurrant diſcutienda, quæ ad forum civile pertinent.

Quare, omnibus ponderatis ſancta Synodus tandem ſic decernit c. 1. de refor.: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta rata, & vera eſſe matrimonia, quandiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant, quique falſo affirmant, matrimonia a filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe; nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

Duæ ſunt partes hujuſce decreti, alioquin obſcuri, ut videtur pluribus Theologis, qui illud diverſimode interpretantur.

In prima parte Concilium anathemate percutit novatores, & eos, qui dixerint, matrimonia clandeſtina, & ea, quæ contrahuntur a filiis familias ſine parentum conſenſu, eſſe irrita, addit Concilium: *Quandiu Eccleſia ea irrita non fecit*, ut ſignificet, 1. jure divino non eſſe irrita, ut de matrimoniis filiorum familias ſine parentum conſenſu contractis affirmarunt novatores: 2. penes Eccleſiam eſſe ea irrita facere: 3. non damnare ſe praxim eorum Latinorum, qui olim matrimonia filiorum familias non conſentientibus parentibus contracta irritarunt; nec Græcorum, qui a pluribus ſæculis ea faciunt irrita.

In ſecunda parte Concilium declarat, Eccleſiam ex juſtiſſimis cauſis ſemper deteſtatam matrimonia filiorum familias abſque parentum conſenſu contracta, eaque hactenus prohibuiſſe, ac prohibuere, quibus verbis diluit calumnias Calvini, qui lib. 4. inſtit. c. 19. romanorum Pontificum leges vocat impias in Deum, & in homines iniquiſſimas: *Quales ſunt*, inquit, *ut conjugia inter adoleſcentes parentum injuſſu contracta firmaque maneant*: nec dicas contradictorium eſſe, Eccleſiam deteſtari, ac prohibere ejuſmodi conjugia, & nihilominus ea habere firma, ac rata; namque Eccle-

ſia

ſia deteſtatur, prohibetque miniſterium ſacerdotis, qui conſcius gravium peccatorum ſacramenta conficit; nec propterea irrita declarat ſacramenta ſic confecta.

Porro Concilium in decurſu capitis decernit, matrimonia, quæ in poſterum (hoc eſt poſt triginta dies numerandos a primo die, quo præſens decretum in unaquaque parochia publicatum fuerit) clandeſtine contrahentur, fore irrita, & prorſus nulla: de matrimoniis vero filiorum familias abſque conſenſu paterno poſtmodum contrahendis, nihil ultra pronuntiat, quam quod ab initio capitis decreverat, nimirum ea eſſe prohibita, & nihilominus rata, quandiu Eccleſia irrita non fecerit: atqui Concilium ea non declaravit irrita, niſi clandeſtine contrahantur, quod ut plurimum ante Concilium contingebat; nunc autem rarius: quin valide contrahere nequeunt, niſi coram proprio Parocho, & teſtibus: quin & ex præcepto Concilii præire debent tres denuntiationes, quibus ſi parentes intercedant, Parochus ultra procedere non poteſt, donec juridice removeatur interceſſio: atque hoc conſilio viſum eſt Patribus ſatis præcavere ſe graviora, ac frequentiora, quæ ſequuntur incommoda, ex matrimoniis filiorum familias.

Quomodo vero cum hocce decreto concilientur edicta chriſtianiſſimorum regum ſupra laudata, ad ſupplicem Cleri Gallicani expoſtulationem, occaſione edicti Ludovici XIII. anno 1629. aperuerunt magnus regni cancellarius, & ſelecti ſanctioris Conſilii officiales, qui ex ſcripto ſic reſponderunt regis nomine: *Verba iſta*, VALIDE, AUT INVALIDE CONTRACTA MATRIMONIA, *non eſſe aliter explicanda, quam per ſolam relationem ad contractum civilem per laicos judices*: ergo valide contrahuntur per relationem ad ſacramentum; quoad alteram vero partem edicti, in qua judices eccleſiaſtici dicuntur teneri cauſas matrimoniales convenienter edicto Bleſenſi dijudicare, reſponderunt iidem regii miniſtri, juſtam, & rationi congruam viſam fuiſſe Cleri commotionem: ſcilicet ſacros canones, & eccleſiaſtica decreta eſſe unicam regulam, & normam judicii eccleſiaſticorum: nec eos poſſe, aut debere juriſdictionem, quam a ſolo Deo collatam habent circa res ſpirituales, ab ipſis laicis mo-

mutuari: ea regis chriſtianiſſimi declaratio habetur, in commentariis Cleri Gallicani tom. tom. 3.

Inſtas. Senatus Pariſienſis matrimonia, de quibus agitur, ita reſcindit aliquando, ut poteſtatem faciat iis, qui ea contraxerunt, ad alias nuptias convolandi: ergo regni Gallici diſciplina adverſatur Concilii decreto.

Diſting. antec. : reſcindit ob impedimentum ſeductionis, de quo §. ſequenti, ubi de raptu, concedo; ob defectum conſenſus paterni, nego antec. Itaque in matrimoniis, de quibus eſt ſermo, raptus ſeductionis cum defectu conſenſus paterni concurrit, & propter ejuſmodi raptum refert Gerbaſius noſter, matrimonium inter Joſephum pichum, & Joannem Pollart initum, in ſuprema curia reformationis juſtitiæ, quæ ſedebat apud Pictavos an. 1689., declaratum fuiſſe irritum, ita poſtulanté clariſſimo viro Bigonio de Blanzi, qui tum procuratoris generalis vices agebat: quod autem ſolus defectus conſenſus paterni ſacramentum non irritet, ipſemet Lovetus agnovit: *Nullitas matrimonii*, inquit tit. 6., *proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus quadrageſimus Bleſenſis conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum ſacramentum, quod nihilominus in iſto matrimonio exiſtit.*

§. II. *De numero impedimentorum, quæ matrimonium dirimunt.*

Q. 1. QUOT ſunt impedimenta dirimentia?
R. Quindecim vulgo numerantur his verſibus expreſſa.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Amens, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto:
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

DE ERRORE.

Q. 1. *Quotuplex eſt error?*
R. Duplex; alter perſonæ, quo ſupponitur una per-

perſona pro alia, v.g. Lia pro Rachele; aliter qualitatis, & circa accidentia, ut ſi credatur puella nobilis, dives, virgo, unica hæres, vel primogenita, cum tamen his dotibus careat: primus error jure naturali dirimit matrimonium, quia prorſus tollit conſenſum, ſine quo nullus eſt contractus, ut ex communi ſententia docuimus tract. de Jure, & Juſtitia 3. parte de contractibus: emptio v.g., in qua ſupponitur tabula ſtannea pro argentea, quam quis intendebat emere, eſt per ſe irrita, & nulla, quia emens non conſenſit in tabulam ſtanneam: ergo a pari matrimonium Jacobi cum Lia fuit nullum, cum non conſenſiſſet in Liam, ſed in Rachelem Gen.29.; nec potuit evadere ratum, & validum, niſi per ſubſequentem conſenſum, quo Liam detecta fraude acceptavit in uxorem.

Contra vero ſecundus error, nempe qualitatis, non irritat, nec dirimit matrimonium, quia non tollit conſenſum, nec conſenſus objectum, ſcilicet hanc perſonam, quam revera vult habere uxorem, vel maritum, quamvis, ſi ſciret eſſe eam pauperem, aut ignobilem, nollet cum ea contrahere; aliud enim eſt *nolui*, aliud *noluiſſem*: primum excludit conſenſum, ac proinde matrimonium: ſecundum vero minime; multa enim actu volumus, quæ noluiſſemus melius conſulti; firma tamen manet, quæ ſic voluimus: alias vix ullus contractus eſſet validus, cum fere ſemper nonnulla lateant, quæ ſi quis detexiſſet, nunquam contraxiſſet: conſule in hanc rem, quæ dicta ſunt c.2. de contractibus.

Obſervat tamen S.Th. in ſuppl. q.51. a.2. ad 5., qualitatem aliquando refundi in perſonam, cum ſcil. qualitas inſervit ad deſignandam determinate perſonam, eamque diſtinguit a quacumque alia, exemplum affert S. Doctor conjugii meditati inter perſonas regias, puta inter Infantem Hiſpaniæ, & Delphinum Franciæ, ambæ enim illæ qualitates eſſe Infantem, & eſſe Delphinum, ita determinant perſonas, ut excludant quaſcumque alias: unde ſi Infanti Hiſpaniæ ſupponeretur alter regiæ ſtirpis filius, vel etiam ipſius regis filius, ſed minor natu nullum eſſet matrimonium defectu conſenſus in Infante, utpote quæ non conſenſiſſet in alterum a Delphino: at res non

ita

ita ſe habet, quando voluntas fertur in hanc determinatam perſonam, cui adjunctas credit, ſed falſo, divitias, nobilitatem &c.: caſum referam elucidationis gratia, qui ab aliquot annis ad nos delatus eſt conſilio ſubſcripto duorum advocatorum: vagus quidam, nos dicimus *un vagabondo*, cultiori veſtitu, eleganti forma, & jucundo ingenio, jactitabat ſe ex illuſtri familia oriundum, & eo titulo frequens erat in domo viri nobilis, cui erat filia nubilis placuit puellæ, & patri; nuptias ſpoponderunt, ſi genus ſuum probaret: ille protulit falſa teſtimonia, & celebratæ ſunt nuptiæ: comperta poſtmodum viri infimæ plebis fallacia, quæſitum eſt, an valeret ejuſmodi matrimonium: negarunt advocati, de quibus ſupra, hac ratione ducti, quod error dans cauſam contractui, facit contractum irritum, præſertim ſi ex dolo alterius contrahentis oriatur, ſed nullus fuit error, niſi circa qualitatem: puella ſciens, & volens conſenſit in perſonam, de qua agitur, nulla fuit hic deceptio, ſed ſolum circa ejus qualitates: ergo ratum fuit matrimonium ſaltem quoad contractum ſpiritualem, & ſacramentalem, ſi non quoad conventiones matrimoniales, & civiles: *Error qualitatis non excludit conſenſum*, inquit Gratianus cauſa 29. q. 1., *utpote ſi quis emerit agrum, vel vineam, quam putabat eſſe uberrimam: quamvis iſte erraret in qualitate rerum rem minus fertilem emendo; non poteſt tamen emptionem reſcindere: ſimiliter qui ducit uxorem meretricem, vel corruptam, quam putat eſſe caſtam, vel virginem, non poteſt eam dimittere, & aliam ducere.*

Quod dicitur de errore dante cauſam contractui, manifeſte pugnat contra jus civile lib. de inſt. §. 1. de exceptionibus, ubi expreſſe habetur, dolum dantem cauſam contractui, etiamſi ſit ab altero contrahente, non irritare contractum: ſi tamen diſſolubilis eſt contractus, poſſe reſcindi pro voluntate partis deceptæ: atqui contractus conjugalis non eſt diſſolubilis: ergo ſi ab initio validus fuit, firmus manere debet.

Inſtas. Contractus ad cauſam nullus eſt, non ſubſiſtente cauſa finali: v. gr. eleemoſyna data ei, qui ſe fingebat pauperem, reſtituenda eſt, quia donatio illa fuit nulla; cum cauſa ejus finalis, ſcilicet paupe-

ris ſublevatio, non ſubſiſtat: atqui cauſa finalis matrimonii, de quo eſt ſermo, non ſubſiſtit: ergo,

Nego min.; cauſa enim finalis matrimonii eſt generis humani propagatio, non vero nobilitas, aut divitiæ: ex quo ſequitur, eum, qui ex errore contrahit cum laborante impotentia perpetua, invalide contrahere; non vero qui ex ſimili errore contrahit cum ignobili, & paupere.

Inſtabis iterum. Qui ſervam, quam putabat liberam, ducit in uxorem, invalide contrahit, licet ſervitus, & libertas ſint ſolummodo qualitates perſonæ, quæ ducitur: ergo a pari irritum eſt matrimonium puellæ nobilis, quæ ex errore nubit ignobili.

Nego conſeq., & paritatem, quia Eccleſia inter impedimenta dirimentia ſtatuit ſervitutem, ut ſtatim dicemus, nullatenus vero ignobilitatem, aut paupertatem.

DE CONDITIONE.

Q. 1. *Quid hic intelligitur nomine conditionis?*

R. Intelligitur ſtatus ſervilis, ſeu perſonæ, quæ eſt ſub dominio alterius, tanquam ejus poſſeſſio, & res ipſi propria, de qua diſponere poteſt, & pro libito vendere, locare, permutare, non tamen occidere; nam ex alibi dictis ſolus Deus habet dominium directum in vitam hominis: cum autem in Gallia, & in Italia locum non habeat ejuſmodi ſervitus, & famuli domeſtici ſint ab ea liberi: quæ fuſius tractant Theologi, & Canoniſtæ de impedimento conditionis leviter attingemus.

Q. 2. *An, & quomodo conditio ſit impedimentum dirimens?*

R. Conditio ſervilis 1. dirimit matrimonium inter perſonam liberam, & ſervam, idque ſaltem jure eccleſiaſtico, & civili, ſi perſona libera ignorabat alterius ſervitutem: 2. non dirimit, ſi perſona libera, dum contraxit, conſcia erat ſervitutis alterius: 3. non dirimit, ſaltem a XII. ſæculo, ſi ambæ perſonæ ſervituti obnoxiæ inter ſe contrahant, etiam invitis dominis: primum, & ſecundum habentur c.4. *Propoſuit* l.4. tit. 9. *De conjugio ſervorum*, & c.4. *Ad noſtram* eodem tit.; tertium vero c. 1. *Dignum eſt* eodem tit.

Dixi 1. *ſaltem jure eccleſiaſtico, & civili*, quia nonnullis videtur, ſervitutem jure naturali irritare matri-

trimonium ea ratione docti, quod cum ſervus ſit ſub dominio domini, per contractum matrimonii non poteſt tradere alteri poteſtatem in proprium corpus jam domino obligatum: *Eorum enim, qui ſunt in alterius poteſtate, pacta conventa firmi nihil habent*, inquit S. Baſilius ep. ad Amphil. can. 20.; idem definiunt leges civiles novella 22. de nuptiis c.10. in authent.; ſed ſervitus jure gentium inducta deſtruere non poteſt, quæ ſunt juris naturalis, ut alimenta ſumere, ſomno neceſſario indulgere matrimonio copulari: vide S.Th. in ſuppl. q.52. a.2.

Dixi 2. *ſaltem a XII. ſæculo*, quia irrita prius erant matrimonia inter ſervos inita abſque conſenſu dominorum, ut patet ex laudata ep. S. Baſilii, ex Concilio Vermeriensi VIII. ſæculo, & ex Concilio Cabillonenſi II. an. 813.

Q. 3. *Qui ex ſententia judicis damnati ſunt ad triremes, vel ad mortem, quam fuga declinarunt, poſſunt ne valide matrimonium contrahere?*

R. Invalide contrahunt quantum ad effectus civiles, valide vero quantum ad ipſum fœderis vinculum, & ſacramentum.

Prima pars probatur ex Senatuſconſulto Pariſienſi an.1615., quod refertur a Fevreto lib.5. c.3. de abuſu; & ratio eſt, quia homines illi ſunt civiliter mortui, omnia quippe jura civitatis, familiæ, originis, ac libertatis amiſerunt.

Secunda pars probatur, quia impedimentum conditionis matrimonium dirimens eſt juris poſitivi eccleſiaſtici: atqui nulla lex eccleſiaſtica irritat hujuſmodi hominum matrimonia: ergo: nec refert, quod homines ſic proſcripti, & pœnæ ſervi, videantur pejoris conditionis, quam ipſa mancipia, cum ammiſerint jus in propriam vitam, quod retinent mancipia, inde enim ſolum evincitur, quod juſta foret lex irritans eorum matrimonia; ſed quamdiu non feretur, rata habebuntur.

DE

DE VOTO.

Q. 1. *Quodnam votum impedit matrimonium?*

R. Solum votum caſtitatis perpetuæ ſeu religionis.

Q. 2. *Quotuplex eſt votum caſtitatis perpetuæ?*

R. duplex, ſcilicet ſimplex, & ſolemne: ſimplex vocatur, quod fit privatim, vel ſine ea ſolemnitate, quam Eccleſia præſcripſit; ſolemne, quod emittitur in profeſſione ſolemni religionis ab Eccleſia approbatæ: conſule, quæ fuſe tradidimus de ſolemnitate votorum tract. de relig. c. 5. §. 2.

Q. 3. *Utrumque caſtitatis votum dirimit matrimonium?*

R. Solemne dirimit; ſimplex vero reddit illicitum, non vero invalidum, ut diximus cap. præcedenti.

Q. 4. *Votum ſolemne fuit ne ſemper impedimentum dirimens?*

R. Videtur non fuiſſe ubique, niſi labente ſæculo VI.; nam S.Aug. lib. de bono viduitatis c. 11. rejicit eorum opinionem, qui dicebant, nuptias virginum, quæ caſtitatem voverant, non eſſe nuptias, ſed adulteria: *Non mihi videntur*, inquit, *acute, ac diligenter conſiderare quid dicant . . . cum volunt, eas ſeparatas reddere continentia; faciunt maritos earum adulteros viros, cum ſuis uxoribus vivis alteras duxerint*; Si tamen Baſilius ep. ad Amphil. can. 6. fuit in oppoſita ſententia; ſed a ſæculo VI. fuit lex univerſalis, voto ſolemni dirimi matrimonia poſtmodum contracta, ut patet ex S. Gregorio lib. 7. ep. 9., ex Concil. Triburienſi c.23.an.895., ex Concil. Toletano c.8.an.909., & c. *Meminimus*, quod eſt Alexander III. tit. *Qui clerici vel voventes*.

DE COGNATIONE.

Q. 1. *Quotuplex cognatio matrimonium dirimit?*

R. Triplex, nempe ſpiritualis, legalis, & naturalis, quæ vulgo dicitur conſanguinitas.

Q. 2. *Quid eſt cognatio ſpiritualis?*

R. Eſt affinitas, quæ oritur ex baptiſmo, vel confirmatione, cum enim baptiſmus ſit ſpiritualis quædam

dam nativitas, utpote ſacramentum regenerationis, eaque in confirmatione perficiantur, qui ad illa ſacramenta concurrunt, ut miniſter, & ſuſceptores, habentur tanquam patres ſpirituales, ac propterea ſuſceptores vocitari ſolent patrinus, & matrina; atque in horum ſacramentorum reverentiam voluit Eccleſia, ut cognatio ſpiritualis ex iis orta eſſet impedimentum matrimonium dirimens, in quo difficilius diſpenſat ſummus Pontifex, quam in impedimento affinitatis carnalis; quin Fagnanus in caput ex litteris lib. 4. tit. 11. *De cognatione ſpirituali* monet, Greg. XII. noluiſſe diſpenſare cum puella, quæ novennis infantem e ſacro fonte levaverat, ut cum eo jam adulto contraheret, quia cognatio ſpiritualis major eſt, & difficilius diſſolvitur, quam carnalis, ut habetur gloſſa in c. *Qui dormierit* cauſa 27. q. 2.

Q. 3. *Cognatio ſpiritualis parit ne impedimentum dirimens jure naturali, aut divino?*

R. Minime, quia ante ſæculum IV. nullum hujuſce impedimenti invenitur veſtigium, nec colligi poteſt ex lege ſive naturali, ſive evangelica.

Q. 4. *Inter quos contrahitur cognatio ſpiritualis?*

R. Jure novo, ſcilicet decreto Concilii Trident. ſeſſ. 24. c. 2. de reform., contrahitur tantum inter ſuſceptores, & ſuſceptum, ſive in baptiſmo, ſive in confirmatione, & illius patrem, ac matrem, necnon inter miniſtrum illorum ſacramentorum, & ſuſcipientem, ac illius patrem, & matrem.

Ergo qui offerunt jam baptizatum in caſu neceſſitatis, ut ſuppleantur omiſſæ baptiſmi cæremoniæ, nullam cognationem contrahunt, ut diximus capite præcedenti, quia ad ſacramentum nullatenus cooperantur.

Ergo patrinus, & matrina poſſunt matrimonio inter ſe conjungi, quia ex Conc. Trid. cognationem ſpiritualem non contrahunt.

Q. 5. *Qui in caſu neceſſitatis infantem baptizavit, contrahit ne cognationem ſpiritualem cum eo, & cum parentibus ejus?*

R. Si pater ipſe prolem legitimam baptizet, non contrahit; cæteri vero contrahunt.

Prima pars reſponſionis expreſſe habetur c. *Si vir.*

lib. 4. tit. 11. *De cognatione ſpirituali*, & c. *Ad limina*, quod eſt Joannis VIII. cauſa 30. q. 1.

Secunda pars probatur, quia exceptio firmat regulam: atqui regula communis eſt, batizantem contrahere cognationem cum baptizato, & cum parentibus ejus, excepto ſolo caſu: *Si vir, vel mulier ſcienter, vel ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit*: ergo cæteri contrahunt: ita Fagnanus in laudatum caput *Si vir*, ubi plures laudat pro hac ſententia, & hanc rationem reddit, cur pater, aut mater excipiatur a communi regula, quod legitimi conjuges habeant jus acquiſitum petendi debitum, quo non debent privari propter opus religioſum, & laudabile; dicente enim Domino; *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*; & iterum: *Vir non dimittat uxorem, niſi fornicationis cauſa*, extra controverſiam eſſe debet, cognationem ſpiritualem, quæ eſt juris humani, ad legitimos conjuges non extendi.

Dixi *prolem legitimam*, quia ſi pater in caſu neceſſitatis baptizet filium, quem ex concubina ſuſcepit, cognationem cum ea contrahit, ita ut illam in uxorem ducere nequeat, quia, inquit Fagnanus poſt Navarrum in enchir. cap. 16. n. 34., nullum jus habet petendi à concubina debitum.

Q. 5. *Quando per procuratorem ſponſor infantem levat e ſacro fonte, uter contrahit cognationem ſpiritualem?*

R. Diſſentiunt Theologi: alii cenſent contrahi a ſolo procuratore, quam opinionem Cardinalis Le Camus Epiſcopus Gratianopolitanus amplexus eſt in ſuis ſtatutis ſynodalibus, quia ad contrahendam cognationem ſpiritualem neceſſe eſt, ut ſuſceptores neophytum, dum abluitur, tangant juxta communiorem ſententiam, de qua dubitandum non eſſe poſt Concilium Tridentinum cap. 2. de reformat., & declarationem Cardinalium, ſcribit Fagnanus in cap. *Super eo* libro 4. tit. 11. *De cognatione ſpirituali* n. 4., 5., 6., & 7.: alii contra contendunt contrahi a ſolo mandante; ipſe enim ut causa principalis ſpondet, agit, & tangit per procuratorem tanquam per inſtrumentum: ita Ledeſma q. 56., Bonac. q. 3. parte 2. n. 34., Navarr. lib. 5. conſil. Fagnanus in cap. *Veniens* tit. *De cognatione*

tione ſpirituali, qui duo poſteriores affirmant, congregationem Cardinalium ſic judicaſſe: ceterum, quamvis huic ſententiæ adhæreamus, uti veriori, & communiori, quia tamen non eſt omnino certa, cenſemus, occurrente hujuſmodi caſu, ad epiſcopum confugiendum, qui in dubio diſpenſare poteſt.

Ex dictis autem circa contractum, quem Theologi, & Canoniſtæ communiter requirunt in ſponſoribus, & quem ſupponit Conc. Tridentinum cit. c. 2. obſervabit Parochus, ut patrinus, & matrina, nec plures ex decreto Concilii ibidem infantem tangant.

Q. 7. *Quid eſt cognatio legalis, ex qua oritur impedimentum dirimens?*

R. Eſt propinquitas perſonarum ex adoptione conſurgens cap. unico lib. 5. tit. 12. *De cognatione legali*, & cap. *Per adoptionem* cauſa 30. q. 3.

Definitur autem adoptio, *perſona extranea aſſumptio ad hæreditatem*.

Q. 8. *Quas perſonas inhabiles ad contrahendum reddit cognatio legalis?*

R. Ratione cognationis legalis irritum eſt matrimonium 1. inter adoptantem, & adoptatum, & poſteros adoptati uſque ad quartum gradum: 2. inter uxorem adoptantis, ac adoptatem, ac viciſſim inter uxorem adoptati, & adoptantem: 3. inter filios, aut filias adoptantis, & adoptatum, ſive adoptatam: ſed hoc ultimum impedimentum deſinit, ceſſante adoptione; ideſt ex quo filii, aut filiæ adoptantis liberi ſunt ab ejus poteſtate per ipſius mortem, vel per emancipationem ex cap. unico de cognatione legali; cum duo priora impedimenta remaneant, ſoluta adoptione: ſed iſta non ſunt apud Gallos in uſu, cum in Gallia non eligantur, ſed naſcantur hæredes.

Q. 9. *Quid eſt conſanguinitas?*

R. Eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: cum autem deſcendentes poſſint eſſe ſtipiti, ſeu origini propinquiores, vel remotiores, gradus in conſanguinitate debent obſervari.

Quær. 10. *Quomodo computantur gradus conſanguinitatis?*

R. Canoniſtæ, & ab iis Theologi duplicem lineam

ſtatuunt, alteram rectam, alteram transverſam, ſed collateralem.

Linea recta eſt ordinata ſeries conſanguineorum, qui a ſe mutuo deſcendunt, ut à patre filius, vel filia a filio, qui reſpectu avi, aut aviæ dicitur nepos, vel neptis: ab iis pronepos, vel proneptis: ab his rurſum abnepos, vel abneptis &c.

In hac linea juxta computationem juris civilis, in quo tot ſunt gradus, quot perſonæ, pater dicebatur in primo gradu, filius in ſecundo; nepos in tertio; ſed juxta jus canonicum, quod nunc obtinet, pater qui eſt ſtipes, & origo totius genealogiæ, non computatur, ideoque filius, qui ab ipſo immediate procedit, eſt in primo gradu, nepos, qui a filio immediate deſcendit, eſt in ſecundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto, & hujus filii in quinto.

In linea transverſa, ſeu collaterali, non comparantur deſcendentes cum iis, a quibus gradatim deſcendunt, ſicut in linea recta; ſed ommiſſo communi ſtipite inter ſe conferuntur, ut frater cum ſorore; hi autem, ut primi occurrunt in hac linea, & immediate deſcendunt a ſtipite, ita computantur in primo conſanguinitatis gradu; filii vero fratris, & ſororis, quos conſobrinos vocamus, in ſecundo; filii conſobrinorum in tertio; ab iis nati in quarto, & ſic deinceps.

Circa lineam collateralem obſervandum eſt, conſanguineos inter ſe conferri vel in gradu æquali, vel in gradu inæquali, ſeu mixto, ut ajunt: gradus æquales ſunt, qui æqualiter diſtant a communi ſtipite, & ita frater, & ſoror ſunt in primo gradu æquali, filius fratris, & filia ſororis in ſecundo gradu æquali: gradus inæquales dicuntur, quorum unus magis diſtat a communi ſtipite, quam alter, atque eo modo frater, qui reſpectu filiæ ſororis vocatur patruus, eſt in gradu inæquali, qui ideo dicitur mixtus, quia conflatur ex primo gradu, in quo eſt patruua, & ex ſecundo, in quo collocata eſt ſororis filia.

In gradu autem mixto, qui attingit primum, ut in exemplo patrui collati cum filia ſororis, ubi pro diſpenſatione ſupplicatur, exprimi debet quis ſexus ſit in primo gradu, an vir, an mulier, quia longe difficilius conceditur, ut filius ſororis, vel fratris in uxo-

uxorem ducat amitam, aut materteram, quam patruus, aut avunculus ſororis, vel fratris filiam; honeſtati enim repugnare videtur, ut ea, quæ jure naturæ ſuperior eſt, & in qua relucet auctoritas paterna, vel materna, per matrimonium ſubdita fiat, & inferior: at ejuſmodi indecora ratio non accidit, cum patruus, aut avunculus natam ſeu ex fratre, ſeu ex ſorore ducit in matrimonium: hinc Deus Levitici 8. prohibet, ne quis ducat ſororem patris, vel matris, non vero ſororis filiam: *Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies, quia caro eſt patris tui: turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro ſit matris tuæ.*

Nec illud omittendum, nempe ut exprimatur, quotus ſit gradus mixtus, ſemper incipiendum a gradu maſculi, quamvis ſit remotior a ſtipite: ſic relatio amitæ, vel materteræ ad filium fratris, vel ſororis ducitur a ſecundo ad primum; patrui vero, vel avunculi ad fratris, vel ſororis filiam, ducitur a primo ad ſecundum.

Q. 11. *Conſanguinitas dirimit ne matrimonium in quolibet gradu contractum?*

R. 1. In quolibet gradu lineæ rectæ dirimit: *Inter eas perſonas*, inquit Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum c. 39., *quæ parentum, liberorumve locum inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſſunt, veluti inter patrem, & filiam; vel avum, & neptem... & uſque in infinitum:* hujus ſententiæ innumeros fere patronos cumulat Sanchez lib. 7. diſp. 51. & ratio eſt, quia pudor, & reverentia, quæ homini naturaliter inſita eſt erga parentes, facit ut hujuſmodi concubitum, & conjugium natura refugiat, atque exhorreſcat: omnes autem deſcendentes ſunt filii illorum, a quibus primam originem ducunt, propterea que leges civiles omnem ejuſmodi copulam damnant, ut patet ex inſt. tit. *De nupt.* par. *Inter eas:* S. tamen Th. 2. 2. q. 154. art. 9. ad 3. & in ſupplem. q. 54. art. 3. videtur ſenſiſſe, matrimonium lege naturali non eſſe irritum in linea recta, niſi in primo gradu; quam ſententiam ſequuntur Cajetanus, Fagnanus in c. *Vir, qui tit. De conſangu. & affinit.*, & alii.

R. 2. Conſanguinitas in linea collaterali matrimo-

nium jure naturali dirimit in primo gradu æquali; in cæteris remotioribus jure ſolum eccleſiaſtico; idque ad quartum uſque gradum incluſive, nec ulterius.

Prima pars reſponſionis, quæ eſt de matrimonio jure naturali prohibito inter fratres, & ſorores, probatur adverſus Cajetanum, quia ejuſmodi matrimonium ita naturæ rationali repugnat, ut gentiles ipſi ſolius naturæ ductu exiſtimaverint, ſocietatem humanam pati non poſſe ejuſmodi matrimonium: id patet ex c. 12. Geneſ., ubi Abraham Ægyptum ingreſſurus Saræ perſuaſit, ut diceret ſe ipſius ſororem, ne ab Ægyptiis crederetur uxor.

Dices. Filii Adam in prima mundi generatione duxerunt ſorores: ergo.

Nego conſeq., quia ex ſæpe dictis lex naturalis alia eſt invariabilis, qua prohibentur ea, quæ per ſe ſunt mala, ut blaſphemia, mendacium, & cætera, quæ ex nulla circumſtantia cohoneſtari poſſunt; alia variabilis propter evidentem neceſſitatem, aut magnam Eccleſiæ utilitatem: ſic Deus permiſit aliquando polygamiam ſimultaneam, libellum repudii, &c. in prima mundi generatione conjugia inter fratres, & ſorores, ſicut iiſdem de cauſis Eccleſia concedit paſtorem abeſſe a ſuo grege; eundem clericum poſſidere alterum beneficium, quamvis utrumque ſit contra jus naturæ: unde S. Aug. lib. 15. de civit. Dei cap. 16. *Commixtio ſororum, & fratrum*, inquit, *quanto fuit antiquior, compellente neceſſitate, tanto poſtea facta eſt damnabiliter, religione prohibente.*

Secunda pars, ſcilicet matrimonium lege naturali non eſſe prohibitum in ſecundo gradu etiam mixto, multo minus in remotioribus lineæ collateralis, probatur, quia in lege moſaica permittebantur ejuſmodi matrimonia, exceptis cum amita, aut matertera Levit. 8.; tum quia in Eccleſia per quatuor priora ſecula Chriſtiani copulabantur cum conſobrinis juxta Imperatorum leges, ut agnoſcit S. Aug. lib. 15. de civ. Dei c. 16.: *Experti etiam ſumus*, inquit, *in connubiis conſobrinarum etiam noſtris temporibus, propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quam raro per mores fiebat, quod fieri per leges licebat, quia id nec divina prohibuit & nondum prohibuerat lex humana.*

mana; verumtamen factum etiam licitum propter vicinitatem horrebatur illiciti, & quod fiebat cum conſobrina, pene cum ſorore fieri videbatur: ex quibus verbis tria colligere licet: primum, matrimonia cum patruo, vel amita hactenus habita fuiſſe inceſta, ut aſſerit Suetonius in vita Claudii imperatoris c. 26., ſecundum, cum conſobrinis legibus fuiſſe conceſſa: tertium, naturæ aliquo modo repugnare ejuſmodi conjugia, ac proinde IV. labente ſæculo cœpiſſe prohiberi: *Qui dubitet*, inquit S. Aug. cit. c. 6., *honeſtius hoc tempore etiam conſobrinarum prohibita eſſe conjugia?* immo poſterioribus ſæculis indecorum viſum eſt, ſi parentes in ſua familia cernerent a ſe deſcendentes inter ſe miſceri: unde Conc. VVormatienſe anno 868. can. 32. ſtatuit, ne quis de propria cognatione uxorem accipiat, *uſque dum*, inquit, *generatio recordatur, cognoſcitur, aut memoria retinetur:* cum autem homines eſſent diuturnioris vitæ, cognationis memoria non cenſebatur extincta, niſi in octavo gradu, uti ſcribit XI. ſæculo Alexander II. ep. 28., ideoque conſuetudo obtinuit a tempore S. Gregorii, ut matrimonia non fierent intra ſeptimum conſanguinitatis gradum, ut patet ex l. 12. ep. 22.; dubitavitque ad XIII. uſque ſæculum, quo Conc. Lateranenſe IV. an. 1215. c. *Non debet* lib. 4. t. 14. *De conſang. & & affinit.* reſtrinxit ad quartum gradum incluſive; ſpectata enim breviori hominum vita, vix in quinta generatione ſupereſt cognationis memoria.

Dices. Deus Levit. 8. prohibet, ne quis ducat ſororem patris, aut matris: ergo matrimonium illud non ſolum jure eccleſiaſtico, ſed etiam divino prohibitum eſt.

Diſting. conſeq.: prohibitum eſt in lege veteri; concedo; in lege nova, nego conſeq.; præcepta enim cæremonialia, & judicialia legis veteris non obligant in lege nova; prohibitio autem illa pertinet ad legem poſitivam, & judicialem; & quamvis ſit admodum conſentanea naturæ rationali, cauſæ tamen adeo graves poſſunt occurrere, ut in ea ſummus Pontifex diſpenſare poſſit.

Q. 12. *Quid ſi quintus conſanguinitatis gradus ſit mixtum cum quarto?*

R. Etiamſi mixtus eſſet cum tertio, aut ſecundo non impediret matrimonium; ita definit Gregor. IX. c. *Vir.* lib. 14. tit. 14. *De conſ.* & *affin.*: *Vir*, inquit, *qui a ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto,.. licite poſſunt matrimonialiter copulari*, nec indigent ulla diſpenſatione.

DE CRIMINE.

Q. 1. *Quæ crimina dirimunt matrimonium?*

R. Homicidium, & adulterium.

Q. 2. *Quot in caſibus duo illa crimina dirimunt matrimonium?*

R. In quatuor caſibus.

Primo, quando quis occidit conjugem conſpirante, vel conſentiente occiſi conſorte; ſuperſtes enim conjux non poteſt matrimonium inire cum homicida ex c. *Laudabilem* l. 3. tit. *De converſione infidelium*, ubi Cæleſtinus III. ad quæſitum, num mulieres chriſtianæ copulari poſſent cum Saracenis ſpe eos adducendi ad fidem; licet earum viros occidiſſent; reſpondet cum diſtinctione: *Si*, inquit, *in mortem ipſorum malitioſe fuerint machinatæ, licet earum ſtudio ad fidem acceſſerint, tamen nec eis adhærere debent ..., cum tale damnum cum tali lucro Eccleſia compenſare non velit... quod ſi tales non procuraverunt virorum interitum defunctorum, matrimonium inter hujuſmodi perſonas licite poteſt contrahi.*

Secundo ſi cum homicidio unius conugum præceſſit adulterium cum ſuperſtite, etiamſi ſuperſtes in homicidium non conſenſerit: ita definit Alexander III. c. *Super hac* tit. *De eo, qui duxit in uxorem, quam polluit per adulterium*: ſic enim habet: *Si adulter eſt in mortem uxoris aliquod machinatus, ſive fidem dedit, ſive non, quod ea defuncta hanc eſſet ducturus, ſecundum canones ab ejus conſortio prohibetur.*

Tertio, cum adulterium commiſſum eſt, accedente promiſſione acceptata futuri matrimonii poſt obitum conjugis: *Audivimus rem execrabilem*, inquiunt Patres Triburienſes an. 805. can. 40., *quemdam nefario fornicationis opere alicujus uxorem (vivente eo) commaculaſſe, & in argumentum iniquitatis juramento confirmaſſe.*

maſſe, ſi ejus legitimum superv xiſſent ambo maritum, ut ille fornicator illam adulteram ſibi aſſociaret thoro, & legitimo matrimonio ...: tale igitur connubium anathematizamus, & Chriſtianis omnibus obſeramus: nec refert juxta Rituale Carnotenſe, quod promiſſio adulterium præceſſerit, vel ſubſecuta fuerit.

Dixi 1. *Accedente promiſſione*, quia ſine ea, *mortuo viro, cum quo verum connubium fuit, fieri poteſt conjugium cum quo præceſſit adulterium*, inquit S. Aug. lib. 1. de nupt., & concup. c. 10.

Dixi 2. *acceptata;* niſi enim alter acceptaverit ſive expreſſe, ſive tacite, adulterium non irritat matrimonium: ſilentium autem non habetur pro acceptione.

Quarto, cum quis, vivente legitima conjuge, matrimonium iniit, & conſummavit cum altera conſcia prioris conjugii; hanc enim non poteſt habere uxorem, ſi quæ prius ab eo legitime ducta fuerat fato fungatur: id patet ex c. *Veniens* l. 4. tit. 7. *De eo, qui duxit in matrimonium &c.*

Dixi 1. *& conſummavit*, quia ex cap. *Si quis* eod. tit. ſi adulterium non commiſit ſive ante, ſive poſt contractum hujuſmodi matrimonium, nullum exiſtit impedimentum.

Dixi 2. *altera conſcia*, quia ſi bona fide contraxit, cum exiſtimans liberum, cum quo contraxit, nihil obſtat, quominus cum eo legitime conjungi poſſit poſt obitum prioris uxoris.

DE DISPARITATE CULTUS.

Q. *Quid eſt cultus diſparitas?*

R. Eſt diverſitas religionis in contrahentibus.

Q. 2. *Omnes religione diſpares ſunt ne inhabiles ad contrahendum inter ſe?*

R. Minime; namque Catholici cum hæreticis contrahere poſſunt, ſaltem valide, utrum autem licite, expendemus poſtea: probatur reſponſio, quia matrimonia Catholicorum cum hæreticis inita nullo jure dici queunt invalida, ſive naturali, aut divino, ſive canonico: non jure naturali, aut divino, quia ad veritatem ſacramenti non requiritur fides in ſuſcipiente, ut alibi probavimus: non etiam jure canonico; nullus enim canon ea irritans proferri poteſt,

Dices. Rex chriſtianiſſimus Ludovicus XIV. ſolemni edicto an. 1680. prohibuit ſuis ſubditis, ne quovis prætextu matrimonium cum hæreticis contraherent, declaravitque, ejuſmodi matrimonia alioquin fore irrita.

Diſt. : fore irrita quoad effectus civiles, concedo ; quoad vinculum ſacramentale, nego.

Q. 3. *Quinam igitur inhabiles ſunt ad contrahendum inter ſe propter cultus diſparitatem ?*

R. Chriſtiani, & infideles non baptizati : nullus noſtra reſponſio, ſed extant leges imperatorum Vaquidem proferri poteſt canon expreſſus quo probetur lentiniani, & Valentis l. 3. cod. Theodoſiani t. 14., & lib. 9. tit. 54., quibus declarantur connubia Chriſtianorum cum infidelibus irrita, & morte plectenda: hæ autem leges ſenſim ita obtinuerunt, ut ante XII. ſæculum ejuſmodi conjugia ubique haberentur invalida: id conſtat ex Magiſtro ſententiarum, qui l. IV. diſt. 39. ſcribit, non valere matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus ; quod poſt ipſum una voce docuerunt omnes Theologi, & Canoniſtæ.

Q. 4. *Quo jure irrita ſunt matrimonia Chriſtianorum contracta cum infidelibus ?*

R. Solo jure canonico ; namque Chriſtiani ad V. uſque ſæculum matrimonia cum infidelibus contraxerunt, ut patet vel ex S. Monica, quæ nupſit ethnico, teſte S. Aug. l. 9., confeſſ. c. 9., & ex S. Clotilde, quæ Clodoveum Francorum regem habuit maritum, cum adhuc eſſet infidelis, & quamvis Patres illorum temporum, ut Tertullianus, & S. Cyprianus, improbarent hujuſmodi conjugia, ea tamen nullus dixit irrita, nec ſic conjunctos ſeparare tentavit.

Dices 1. Eſdras l. lib. c. 9., & 10. ſeparavit filios Iſrael ab uxoribus alienigenis, quas in captivitate duxerant : ergo.

Nego conſeq. Namque 1. etiamſi detur, matrimonia fidelium cum infidelibus fuiſſe irrita per legem veterem, nihil inde concludi poteſt contra matrimonia Chriſtianorum, quæ non ſubiacent legi veteri: 2. Samſon, Salomon, & Eſther valide contraxerunt cum infidelibus: ergo lex vetus non irrita faciebat matrimonia fidelium cum infidelibus ; 3. cum apud Judæos libellus repudii, & polygamia locum haberent, Eſ-

dras

dras gravibus ex cauſis potuit compellere Judæos ad diſſolvenda per libellum repudii matrimonia alioquin valide contracta.

Dices 2. Baptiſmus ideo dicitur janua ſacramentorum, quia ſine eo non patet aditus ad alia ſacramenta: ergo ſicut non baptizatus confirmationem v. gr. valide non ſuſcipit, ita nec matrimonium, quod non poteſt eſſe irritum in uno contrahente, quin ſimul ſit & in alio, cum matrimonium non ſit unius, ſed duorum.

Diſting. conſeq.: ita nec matrimonium in ratione ſacramenti, concedo; in ratione contractus naturalis, & civilis, nego conſeq. Itaque id unum evincit objectio, nempe matrimonium Chriſtianorum cum infidelibus non eſſe ſacramentum, ſaltem in infideli conjuge, quod ultra concedimus.

Q. 5. *Matrimonia fidelium cum infidelibus non baptizatis fuerunt ne ſemper illicita, & aliqua lege prohibita?*

R. Affirmative.

Probatur 1. ex Scriptura. Deuter. 7.: *Filiam tuam non dabis filios ejus* (Chananæi), *nec filiam illius accipies filio tuo, quia ſeducet filium tuum*: I. Cor. 7.: *Nubat tantum in domino*, ideſt homini chriſtiano, ut interpretantur Tertullianus lib. 5. contra Marcionem c. 7., S. Hieronym. lib. 1. contra Jovinianus c. 3., Theodoretus, & S. Thomas in eum locum, & II. Cor. c. 6.: *Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras?*

Probatur 2. ex Conciliis.

Concilium Eliberitanum can. 15.: *Gentibus*, inquit, *minime in matrimonium danda ſunt virgines chriſtianæ*: & can. 16.: *Neque Judæis, neque hæreticis, neque ſchiſmaticis dari placuit, eo quod nulla poſſit eſſe ſocietas fidelis cum infideli: ſi contra interdictum fecerent parentes, abſtinere per quinquennium placet.*

Carthaginenſe III. can. 12.: *Placuit, ut filius, & filia Epiſcoporum, vel quorumlibet clericorum cum gentilibus, vel hæreticis, aut ſchiſmaticis matrimonio non jungatur.*

Chalcedonenſe can. 14.: *Sed neque hæretico, vel pagano, vel judæo matrimonio conjungere, niſi utique perſona,*

ſona, quæ orthodoxa conjungitur, ſe ad orthodoxam fidem convertendum ſpondeant: quæ poſteriora verba juxta interpretationes Zonaræ, & Balſamonis accipienda ſunt de ſponſione, quæ ante nuptias impleatur: idem decernit Concilium Agathenſe cap. 67.

Pobatur 3. ex Patribus.

Tertullianus cit. l. 5. contra Marcionem c. 7.: *Certe*, inquit, *praſcribens tantum in Domino eſſe nubendum ne quis fidelis ethnicus matrimonium contrahat, legem tuetur creatoris, allophylorum nuptias ubique prohibens*.

S. Cyprianus ſerm. de lapſis ſcribit: *Jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, proſtituere eſt cum gentibus membra Chriſti*.

S. Hierony. l. 1. contra Jovinianum acriter inſectatur Chriſtianos, qui cum infidelibus matrimonium ineunt: *At nunc*, inquit, *plerique contemnentes Apoſtoli juſſionem, junguntur gentilibus: & templa Chriſti idolis proſtituunt, nec intelligunt ſe corporis ejus partem eſſe, cujus & coſta ſunt...: licet in me ſavituras ſciam plurimas matronarum, licet eadem impudentia, qua Dominum contempſerunt* (nubendo infidelibus), *in me publicem, & Chriſtianorum minimum debacchaturas; tamen dicam, quod ſentio: loquar, quod me Apoſtolus docuit, non illas juſtitia eſſe, ſed iniquitatis; non lucis, ſed tenebrarum; non Chriſti; ſed belial; non templa Dei viventis, ſed fana, & idola mortuorum*.

S. Ambroſ. l. 1. de Abraham c. 9 *Cave, Chriſtiane*, inquit, *gentili, aut Judao filiam tuam tradere.: cave, inquam, gentilem, aut Judaam, atque alienigenam, hoc eſt hareticam, & omnem alienam a fide tua uxorem accerſas tibi*: tum plures rationes congerit, ut oſtendat, conjugium Chriſtiani cum infideli repugnare Dei inſtitutioni: primam repetit ex ſubverſionis periculo: *Cum ſancto ſanctus eris: ſi hoc in aliis, quanto magis in conjugio, ubi una caro, & unus ſpiritus eſt... ratio docet, ſed amplius exempla movent: ſape illecebra mulieris decepit etiam fortiores maritos, & a religione fecit diſcedere*: ſecundum ex unitate ſpiritus, quæ debet eſſe inter conjuges: *Quomodo poteſt congruere charitas, ſi diſcrepet fides?* tertium a Dei vocatione: *Si credas a Deo tibi, quod fortitus es, conjugium datum, unde & Salomon ait*: A Deo præparatur

tur viro uxor, *non poſſunt hoc diſpares fide credere.*

Q. 6. *Matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus ſunt ne jure divino prohibita?*

Certum eſt, ejuſmodi matrimonia jure naturali, & divino iis eſſe prohibita, quibus ſunt ſubverſionis occaſio; ſic enim artes per ſe licitæ ſunt vitandæ, aut deſerendæ ab iis, qui eas abſque evidenti ſalutis periculo exercere nequeunt juxta illud Matth. 5. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te.*

Quæſtio igitur eſt, utrum matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus ſecundum ſe ſpectata præciſe ſint jure divino prohibita.

S. Auguſt. lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 25. noluit quæſtionem definire, tum propter Scripturarum obſcuritatem, tum propter multorum Chriſtianorum exempla, qui abſque peccati conſcientia cum infidelibus copulantur: & quamvis S. Hieronymus cit. lib. adverſus Jovinianum morem illum acriter inſectatus ſit, Concilium tamen Carthaginenſe III. in quo ſedit S. Auguſtinus, nuptias illas non interdixit, niſi clericorum filiis: verba S. Doctoris ſunt: *Non enim tempore revelati teſtamenti novi in evangelio, vel ullis Apoſtolicis litteris ſine ambiguitate declaratum eſſe recolo, utrum Dominus prohibuerit fideles infidelibus jungi; quamvis beatiſſimus Cyprianus inde non dubitet, nec in levibus peccatis conſtituat, jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, atque id eſſe dicat proſtituere gentilibus membra Chriſti:* & lib. de fide, & opere cap. 19. *Quæ noſtris temporibus jam non putantur eſſe peccata, quoniam revera in novo teſtamento nihil inde præceptum eſt, & ideo aut licere creditum eſt, aut velut dubium derelictum:* S. Doctor concludit propter ejuſmodi dubium: *Omni modo conandum eſt, ne fiant tales conjunctiones; quid enim opus eſt in tantum diſcrimen ambiguitatis caput mittere?* cum ſcriptum ſit Eccli. 3. *Qui amat periculum, in illo peribit:* ſed Eccleſia poſt tempora S. Auguſtini difficultatem elucidaſſe videtur, cum ejuſmodi matrimonia irrita fecit, utpote indecora, & periculoſiſſima: quare ad propoſitam quæſtionem

R. Verior videtur, & traditioni magis conſentanea eorum ſententia, qui docent, matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus eſſe jure divino abſolute prohibi-

ta; id enim evincunt textus in præcedenti reſponſione laudati tum Scripturæ, tum veterum Patrum: Scripturæ quidem; verba enim Apoſtoli I. Cor. 7. v. 39. *Cui vult nubat; tantum in Domino*, licet duobus modis exponi poſſint, ut monet S. Auguſt. cit. cap. 25. lib. 1. de conjug. adult. ſcilicet nubat, aut Chriſtiana permanens, & ut Chriſtianam decet, aut homini Chriſtiano: duo tamen illi modi conjungendi ſunt (nedum ſe excludant), ut habeatur integer verborum ſenſus; utrumque enim Apoſtolus exigit a muliere Chriſtiana, ut, ſalva fide, nubat homini Chriſtiano; & ita communiter intellexerunt Patres, & veteres Theologi, ut Magiſter ſententiarum, S. Thomas &c.: laudati etiam textus Tertulliani, SS. Cypriani, Hieronymi, & Ambroſii conjunctiones Chriſtianorum cum infidelibus vituperant, ut legi Creatoris contrarias, & Chriſto contumelioſas, in quibus membra Chriſti gentilibus proſtituuntur, ſociatur juſtitia cum iniquitate, lux cum tenebris, Chriſtus cum Belial; quæ ſane reperiuntur in omni conjugio Chriſtiani cum infideli, etiamſi nulla ſit ſubverſionis ſuſpicio: ergo ejuſmodi conjugia ſecundum ſe ſpectata legi divinæ repugnant.

Nec obſtat, quod plures ſanctæ mulieres, ut Cæcilia, Monica, Clotildis &c. viris Ethnicis nupſerint; vel enim nupſerunt ſpeciali Dei inſtinctu, qui auctoritate ſua diſpenſare potuit in lege a ſe ſancita, & gratia ſua firmare nubentes, ne ex infideli conſortio ſubverterentur; miraculis probavit ſuo conſilio, & motu, matrimonium Sanctæ Cæciliæ cum Valeriano fuiſſe initum, non carne conſummandum, ne proſtituerentur membra Chriſti, ſed ſpiritu, & martyrio; ut ſpiritualiter eſſet mater ſponſi, & aliorum, quos fide ſua Chriſto peperit; vel illæ mulieres in ſimplicitate ſua ſecutæ ſunt morem, & in eo ex bona fide excuſandæ, non laudandæ.

Q. 7. *Matrimonia Catholicorum cum hæreticis qua lege ſunt prohibita, an divina, an ſolum eccleſiaſtica?*

R. Diſſentiunt Theologi: Azor, Sanchez, Pontius, & alii, quibus ſe adjunxit Ysambertus olim in Scholis Sorbonicis Profeſſor regius, cenſent eſſe prohibita ſolum lege humana, adverſus quam præſcribi poteſt, adeo ut ex illis Theologis quidam doceant ad contra-

tra-

trahendum cum hæretico opus non eſſe diſpenſatione iis in locis, in quibus Catholici permixti ſunt cum hæreticis, ut in nonnullis Germaniæ partibus, quia hujuſmodi matrimonia ſunt quodammodo neceſſaria: ſicut autem in neceſſitate licet pecuniam ſub uſuris accipere ab uſurario, & ſacramenta petere a paſtore improbo, quamvis uterque peccet, ille uſuras exigendo, iſte ſacramenta violando, ita culpandus non eſt Catholicus, qui ex quadam neceſſitate jungitur cum hæretica, quæ malitiæ ſuæ imputare debet, quod ſacramentum indigne recipiat, non autem Catholico, qui utitur jure ſuo: & vero ſi ejuſmodi matrimonia eſſent jure divino prohibita, non in eis diſpenſaſſent ſummi Pontifices, ut Clemens VIII., & Urbanus VIII. cum certum ſit, poteſtatem humanam non diſpenſare in lege divina.

Alii Theologi contra affirmant, matrimonia, de quibus agitur, eſſe jure divino prohibita, atque in ea ſententia ſunt Eſtius in IV. diſt. 39. §. 1. & 4. Sambovius quondam in Scholis Sorbonicis regius Profeſſor tom. 1. caſu 77. 78. 79. & 80., & Gamacheus etiam in Scholis Sorbonicis regius Profeſſor de Matrim. cap. 28. ſic habet: *Etiamſi ex hypotheſi omnia removeantur apoſtaſia, & ſeductionis pericula, tamen reſtat ſemper prima ratio ſumpta ex jure divino; nimirum reverentia ſacramentis debita: ut nec recipiantur in ſtatu peccati mortalis, neque prudenter, & ſcienter alteri tribuantur peccatum mortale habenti, quando peccatum fuerit notorium; non enim ſummus Pontifex habet poteſtatem mutandi jus divinum, & inſtitutionem Chriſti: immo non ſolum eſt jus divinum, ſed etiam naturale, ut ſacramenta digne, & reverenter tractentur: ergo nec in talibus nuptiis poteſt idem ſummus Pontifex diſpenſare.*

Probatur autem hæc ſententia 1. iiſdem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum teſtimoniis, ac rationibus, quibus demonſtravimus, matrimonium Chriſtianorum cum infidelibus repugnare juri divino; efficacius quippe concludunt adverſus matrimonia Catholicorum cum hæreticis: tum quia hæretici ſunt excommunicati, atque ideo devitandi ad Tit. 3. nec in domum recipiendi II. Joann.; multo minus in conſortium conjugale admittendi, cum ſit arctiſſimum ſocietatis genus: tum quia *hæreſis*, ut ait Eſtius cit. §. 4. *eſt peſſimum*

in-

infidelitatis genus, eoque minus conjugia cum iis permitti debent, quo & periculoſior eſt eum illis converſatio, & difficilior eorum converſio: unde Concilium Burdigalenſe II. anno 1624. *Periclitatur admodum*, inquit, *fides contrahentium, ſi unus conjugum hæreſi infectus, & pertinaciter in ea perſeverans, alter non ſine peccato, & irreverentia Sanctæ Matris Eccleſiæ cogatur jugum trahere ærumnoſum ... & experientia ſit compertum, etiam ex Catholicis paucos talibus matrimoniis a Fide Orthodoxa defeciſſe*: ſed etſi nullum conjugi periculum eſſet, magnum tamen erit proli naſcituræ, quæ ſicut ab utroque parente ali debet, & educari, ita ad utriuſque curam pertinet eam inſtituere in iis, quæ ſunt religionis: annon vis, & injuria timenda eſt ex parte mariti hæretici, quem ejus pſeudominiſter pro ſuo officio inducet, ut qua vi, qua arte, liberos in ſuam ſectam traducat etiam contra fidem datam, & juramento confirmatam, cum juramentum in hæreticorum principiis ſit illicitum, & ſine novo peccato impleri nequeat? mitto exempla parentum plus ponderis habere erga liberos, quam verba, moraliterque eſſe impoſſibile, ut iſti in fide firmi ſint, & in exercitiis religionis Catholicæ ferventes, ſi videant alterum e parentibus iſta deridere, & tamquam ſuperſtitioſa traducere; quo fit, ut *longe lateque ſerpat, & propagetur hæreticæ pravitatis ſoboles*: verba ſunt Concilii Burdigalenſis jam laudati.

His adde, Eccleſiam Græcam adeo periculoſa exiſtimaſſe ejuſmodi conjugia, ut ea a pluribus ſæculis hactenus irrita fecerit, ut conſtat ex Concilio Trullano, quod VII. ſæculo celebratum eſt; ſic enim habet can. 72. *Non licere unum Orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque vero Orthodoxam eum viro hæretico copulari; ſed & ſi quid ejuſmodi a quopiam factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimare, & nefarium conjugium diſſolvi; neque enim ea, quæ non ſunt miſceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti parte conjungi oportet*: quod autem ſeverior illa diſciplina vigeret XII. ſæculo, teſtantur Zonaras, & Balſamon, qui eodem ſæculo notis ſuis hunc canonem illuſtrarunt: *Nam qui ſimul ita vivunt* (inquit Zonaras), *ut eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent,*

contrario modo affecti ſint, quo pacto eos in aliis convenire poſſe quibuſdam arbitretur?

Probatur 2., quia, ut conceditur patronis oppoſitæ ſententiæ, licitum eſſe in gravi neceſſitate pecuniam ſub uſuris accipere ab uſurario, & ſacramenta petere a ſacrilego Paſtore; ita concedant oportet, lege naturali & divina prohibitum eſſe, qualibet ſuppoſita neceſſitate, vel uſuras exercere, vel ſacramenta indigne ſuſcipere, vel ea adminiſtrare publicis peccatoribus, & ab Eccleſia præciſis, vel denique ea conficere in ſtatu peccati mortalis: atqui in matrimonio Catholicorum cum hæreticis gravia illa ſacrilegia concurrunt: 1. ſacramentum matrimonii indigne recipitur: 2. adminiſtratur publicis peccatoribus, iiſque a Corpore Chriſti per excommunicationis gladium abſciſſis: 3. in communi ſententia Canoniſtarum, & Theologorum miniſtri hujus ſacramenti ſunt contrahentes, qui illud conficiunt, & ſibi invicem miniſtrant, atque adeo notorius hæreticus, & excommunicatus conficit ſacramentum, illudque adminiſtrat Catholico; & viciſſim Catholicus hæretico: quid autem cogitari poteſt magis repugnans legi divinæ, & naturali? ergo.

Yſambertus, ut vim hujus argumenti declinaret, excogitavit, unum contrahentem ſibi, non alteri miniſtrare ſacramentum, nec proinde Catholicum illud conferre notorio hæretico, quod nefas eſſe non diffitetur: ſed quo fundamento, quave auctoritate recedit a communi ſententia? licet ne in ſacramentorum adminiſtratione ſequi opinionem minus probabilem, ſi tamen iſta ſit probabilis?

Nec difficultatem omnino ſolvunt, qui juxta opinionem ſat communem contendunt, matrimonia Catholicorum cum hæreticis non eſſe ſacramenta, niſi acceſſerit benedictio ſacerdotalis; qua denegata (ſicut denegandam præſcripſit Clemens VIII., quando diſpenſavit cum Duce Barrienſi, ut Catharinam Henrici IV. Francorum Regis Chriſtianiſſimi ſororem, ſed hæreticam duceret) hujuſmodi matrimonia erunt contractus mere civiles ab omni ſacrilegii ſpecie alieni: hæc, inquam, ſolutio non ſatisfacit; 1. quia certum non eſt, benedictionem ſacerdotalem neceſſario requiri ad rationem ſacramenti matri-

trimonii, cum opinio communior, quam Bellarminus ſupra dicebat videri ſententiam Eccleſiæ, aſſerat eſſe ſacramento accidentalem, & omnem contractum conjugalem validum in Chriſtianis eſſe ſacramentum; ac proinde Catholicus, qui contrahit cum hæretica, probabili, ne dicam cum Bellarmino longe probabiliori periculo ſe exponit violandi legem naturalem & divinam per ſacrilegam ſacramenti adminiſtrationem, & ſuſceptionem: quis autem licitum dixerit ſe conjicere in tali peccandi periculum? 2. eſto matrimonium eo modo contractum non ſit ſacramentum, at repugnat ſaltem Chriſti inſtitutioni; nt quid enim Chriſtus matrimonium evexit ad dignitatem ſacramenti, niſi ut Chriſtiani ſacramentaliter conjungerentur: an non eo ipſo abſtulit omnem alium contrahendi modum? id certe inclamat univerſalis Eccleſiæ traditio: 3. conſtat ex allatis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum teſtimoniis, matrimonia Catholicorum cum perſonis diſparis religionis lege naturali & divina eſſe prohibita.

Fruſtra pro oppoſita ſententia laudatur diſpenſatio a Clemente VIII. obtenta, cum eis magis adverſetur, quam faveat, ut conſtat ex Spondani hiſtoria ad annum 1609.; refert quippe hiſtoricus, diſpenſationem ſæpius petitam conſtanter a ſummo Pontifice fuiſſe denegatam *ob periculum ſeductionis, ac perverſionis, & prava inſtitutionis, ac perverſionis liberorum, rixarumque, & odiorum, qua facile inter conjugates diſparis cultus oriuntur*: cum autem urgeretur Clemens VIII. tum efflagitante Cardinale de Oſſat pro Rege Chriſtianiſſimo, & inſtantibus precibus Ducis Barrienſis, qui ea de cauſa Romam profectus fuerat; tum exemplo Gregorii XIII., quem dicebant, nec ſatis probare poterant ex epiſtola 190. laudati Cardinalis, parem gratiam conceſſiſſe duabus mulieribus in Provincia Mediolanenſi, tamdem *importunitate fore magis*, inquit hiſtoricus, *quam libera Clementis voluntate impetrata fuit illa diſpenſatio*, eo fere modo, quo Adrianus VI. in alia cauſa, quam refert Dominicus Soto in IV. diſt. 27. quæſt. 2. art. 4. *Improbis precibus ſuccumbens reſpondit ſe dare, quod poſſet; ſed tamen credere nihil poſſe*; namque diſpenſatio pro Duce Barrienſi conſcripta non fuit per reſcriptum authenticum, &

pu-

publicum, ſed per epiſtolam privatam a Cardinalibus ſubſcriptam, & ad Epiſcopum Virdunenſem directam, quæ tamen (Catharina interim e vivis ſublata) effectu caruit, *ſingulari & inſcrutabili Providentia Divina*, inquit Spondanus.

Profertur adverſus poſteriorem hanc ſententiam altera diſpenſatio ab Urbano VIII. conceſſa anno 1625. ut Henrici a Ludovici XIII. Regis Chriſtianiſſimi ſoror Carolo Anglorum Regi hæretico nuberet ob publicam Eccleſiæ utilitatem (nempe ut Catholici in Anglia, quæ ſunt religionis Catholicæ, liberius exequerentur, cum tamen contrarium contigerit), & a conditione; ut Regina in ſuo Palatio heberet Epiſcopum Catholicum, & duodecim Capucinos, qui ibidem Eccleſiæ Catholicæ ritus, & officia libere exercerent, & inſuper liberi ex matrimonio ſuſcipiendi juxta Catholicorum mores uſque ad decimum quintum ætatis annum inſtituerentur.

R. Sembovius, ſummum Pontificem in cauſa tanti momenti, in qua agebatur de communi religionis utilitate, ſecutum eſſe opinionem, quam exiſtimabat probabilem, omnimoda cautione adhibita adverſus incommoda, quæ ex matrimoniis Catholicorum cum hæreticis timeri debent: nec propterea peccare Theologos in reverentiam capiti Eccleſiæ debitam, qui contra ſentiunt: Gamechus erga Sedem apoſtolicam obſervantiſſimus nihilominus ſcripſit loco citato, *nec in talibus nuptiis pateſt idem ſummus Pontifex diſpenſare*: quot Theologi docent ſimplicem presbyterum etiam ut miniſtrum extraordinarium conferre non poſſe ſacramentum confirmationis, aut diaconatus, licet proferantur nonnullæ diſpenſationes ſummorum Pontificum, quæ favent oppoſitæ ſententiæ: ſed omiſſa hujuſmodi reſponſione, lector ſaltem intelligit, quam periculoſum ſit, Catholicos matrimonio jungi cum hæreticis; cumque ipſi ſummi Pontifices in cauſis urgentiſſimis vix iſta permittant, quantacunque etiam adhibita cautione, deterrendos eſſe Catholicos ab ejuſmodi conjunctionibus, quamlibet obtendant neceſſitatem: quod ſi acquieſcere noluerint, remittendos ad Sedem Apoſtolicam.

DE

DE VI, SEU COACTIONE.

Vis inferri poteſt vel pœnis, & vexationibus, vel minis, quæ gravem metum injiciunt.

Q. 1. *Metus irritat ne matrimonium?*

R. Irritat, modo gravis ſit, & injuſte incuſſus: ita habetur cap. *Veniens*, & cap. *Conſultationi* lib. 4. tit. 1. *De ſponſalibus*.

Dixi 1. *modo metus ſit gravis*, quia metus levis ratio non habetur; alia vix ulla eſſet matrimoniorum firmitas; quæ enim filiafamilias non objiceret, ſe in matrimonium conſenſiſſe aliquo timore reverentiali vel mundano? metus igitur, ut ſit impedimentum dirimens, is eſſe debet, qui cadat in conſtantem virum, ut dicitur citato cap. *Veniens*, & cap. *Conſultationi*: habenda tamen eſt ratio perſonæ, quia metus, qui eſſet levis reſpectu viri, poſſet eſſe gravis, & impedimentum dirimens reſpectu puellæ: non abs re erit utriuſque metus aliquod proferre exemplum: pater, vel mater indicat filio, ſive filiæ, ſe peroptare, ut oblatas nuptias acceptet: illi, ne parentibus diſpliceant, conſentiunt, ægre tamen: en metus levis: ſed pater, aut mater gravia minatur, niſi filia obtemperat, v.g. quod remanebit innupta & indotata, quod cum illa dure aget &c.: en metus gravis, quo non raro filiifamilias inducuntur ad conſentiendum, ideoque Parochorum eſt inquirere præſertim a puellis, non ſolum in ipſa ſolemnitate nuptiarum, ubi præ pudore plerumque veritatem obtegunt, ſed privatim, cum eos ad ſacramentum præparant.

Dixi 2. *& injuſte incuſſus*, quia ſi juſte incutiatur, quantumcunque gravis ſit, modo uſum rationis non auferat, irritum non facit matrimonium, ut patet in eo, quem judex timore mortis cogit ad ducendam puellam, quam vitiavit.

Q. 2. *Quo jure metus dirimit matrimonium, an naturali, an poſitivo?*

R. Poſitivo, quia metus nec voluntarium, nec liberum omnino perimit, ſed minuit duntaxat, ut docent Philoſophi, & nos tract. de Juſt., & Jure 3. p. c. 2. probavimus, contractum ex metu initum valere

ſc.

ſecundum leges civiles; parte tamen læſa requirente, eſſe reſcindendum, ſi ſit diſſolubilis: cum autem matrimonium ſit indiſſolubile, & gravia timenda eſſent incommoda, ſi coacte iniretur, Eccleſia ſuis legibus occurrit, nempe matrimonia injuſto metu contracta fecit irrita, ac noviſſime in Conc. Trid. ſeſſ.24. c.9. de reform. anathemate percuſſit, qui quovis modo, directe, vel indirecte alios cogunt, quominus libere matrimonia contrahant.

Q. 3. *Quomodo matrimonium ex metu injuſto irritum poteſt fieri ratum, ac firmum?*

R. Neceſſe non eſt, ut partes coram Parocho, & teſtibus iterum ſe ſiſtant; ſed ſatis eſt, ut pars, quæ fuerat invita, conſentiat in copulam conjugalem, unde in foro judiciali non eſſet audienda, ſi conſummato matrimonio, reſilire vellet ex contractu propter vim ſibi illatam: ita decrevit Clemens III. c. *Ad id* lib. 4. tit. 1. *De ſponſalib.*, *& matrimon.*

DE ORDINE.

Diximus tract. de ſacramento Ordinis 3. par. I. de cœlibatu clericorum, initiatos aliquo ordine ſacro inhabiles eſſe ex decreto Eccleſiæ ad contrahendum matrimonium; ibique fecimus ſatis iis, quæ ad illud impedimentum pertinent, quare non eſt, cur hic immoremur.

DE LIGAMINE.

Q. 1. *Quid eſt ligamen?*

R. Eſt vinculum matrimonii legitime contracti, licet non conſummati, quod excludit ſecundas nuptias, niſi ſolutum fuerit per mortem alterius conjugis, ut demonſtravimus cap. de polygamia ſimultanea: & hoc impedimentum non ſolum eſt juris eccleſiaſtici, ſed etiam naturalis & divini.

Q. 2. *Quando uxor ſuſpicata mortuum eſſe virum ob longam ejus abſentiam ad ſecundas nuptias convolavit, quid facto eſt opus, ſi redeat vir ille?*

Mulier illa ad priorem virum, omni cunctatione ſepoſita, redire tenetur, eſſetque adultera, ſi cum poſteriore conjugaliter habitaret, utpote qui ſit ipſi alie-

alienus; filii tamen ex illo concubitu cum bona fide ſaltem alterutrius ſuſcepti non ſunt illegitimi, quia in fide legitimi matrimonii ſunt procreati, ſecus, ſi cum mala fide utriuſque parentis, puta ſi obreptitiæ ad ſecundas illas nuptias convolarunt: patet ex dictis de irregularitate, ubi de defectu natalium.

Q. 3. *Quid ſi vir pluribus annis abſens non redeat, nec quidquam uxor ejus de ipſo acceperit ſive per litteras, ſive per nuntium?*

R. Uxor ſic derelicta nubere non poteſt, niſi proferantur indicia moraliter certa, mortuum eſſe conjugem: in hoc concordant leges eccleſiaſticæ, & civiles; nam c. *In præſentia* lib.4. tit.1. *De ſponſal.*, *& matrim.* ſic decernit Clemens III.: *Quantocumque annorum numero ita remanſerint (uxores) viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium convolare, nec auctoritate Eccleſia permittat contrahere, donec certum recipiant nuntium de morte virorum*: & Imperator Juſtinianus authentica *Hodie* c. *de nuptiis* corrigit legem, quæ uxoribus permittebat alias inire nuptias poſt quinquennalem virorum abſentiam, ſicque ſtatuit: *Hodie quantiſcunque annis maritus in expeditione remanſerit, mulier ſuſtinere debet, licet neque litteras, neque reſponſum ab eo acceperit*: quod ſi mulier nupturiens proferat teſtes, vel ſcripturam ad probandam conjugis mortem, Parochus horum examen remittet ad officialem, cujus eſt judicare, an prolata teſtimonia fidem faciant, & juridice pronuntiare, ejuſmodi mulierem liberam eſſe ad contrahendum.

Q. 4. *Quid agendum, quando matrimonium, de quo eſt ſermo, eſt contractum ex levioribus indiciis, ut non raro contingit ob neglectam regulam mox præſcriptam?*

R. Vel certiora indicia haberi poſſunt, vel non, ſi primum, ſunt inquirenda; ſi ſecundum, ratio habenda eſt bonæ, vel malæ fidei, cum qua contraxerunt, aut ſaltem eorum alter.

Primo, ſi mulier ſtatum ſuum confeſſario, vel Parocho candide expoſuit, & ille ex diuturniori conjugis abſentia, & quibuſdam indiciis auctor fuit, ut oblatas nuptias acceptaret, ambo libere uti poſſunt ſuo conjugio, quamdiu non ſupervenerit nova ratio prudenter dubitandi, num ſuperſtes ſit prior conjux

in

in hoc enim poſteriori caſu, niſi inquiſitione facta dubium illud depoſuerint, abſtinere ſe debent, ne adulterii reos ſe conſtituant: colligitur ex c. *Dominus* lib. 4. tit. *De ſecundis nuptiis*, ubi Lucius III., poſtquam pronuntiavit mulierem ad ſecundas nuptias non admittendam, niſi de morte ejus conjugis conſtiterit, ſic pronuntiat: *Si vero aliquis, vel aliqua id hactenus non ſervavit, & de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum ei, qui ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti; quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum*: hic ſupponitur, alterum non dubitare; alias nec ipſe poſſet exigere contra propriam conſcientiam: *Omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt* Rom. 14.

Secundo, ſi mulier mala fide litteras confixerit, quæ mortem prioris conjugis teſtatam facerent, debitum exigere non poteſt, ſed reddere tenetur marito falſitatis minime conſcio, niſi adſint conjecturæ adeo graves, inquit Eſtius in IV. diſt.58. §.2., ut non tantum probabile fiat, ſed etiam moraliter certum, quod conjux vivat, quia in moralibus id pro vero tenendum eſt, quod moraliter certum habetur, atque adeo mulier debitum reddens in adulterii crimen ſe conjiceret.

Tertio, ambo mala fide contraxerint, & apud Parochum obrepſerint incerti de morte prioris conjugis, thoro ſe ſeparare tenentur, donec moraliter conſtet, a vivis exceſſiſſe conjugem, quia propter dubium præcedens, & malam utriuſque fidem, potius præſumitur adulterium, quam matrimonium.

Quæ de ligamine dicta ſunt, ea ad impedimenta conſanguinitatis, & affinitatis ſunt transferenda, ſi circa ea dubium aliquod oriatur, contracto jam matrimonio; ite enim definiit Innoc. III. c. *Inquiſitioni* lib. 5. tit. 39. *De ſententia excommunicationis*, in quo ſic ſcribit: *Diſtinguimus, utrum habeat conſcientiam hujuſmodi ex credulitate levi, & temeraria, an probabili, & diſcreta: & quidem ad ſui Paſtoris conſilium (conſcientia levis, & temerariæ credulitati, explota) licite poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale: utrum cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare*

non

non debet, ne in alterutro, vel contra legem conjugis, vel contra judicium conſcientiæ committat offenſam; his poſterioribus verbis docet ſummus Pontifex, quomodo mulier cum probabili conſcientia adulterii poſſit debitum, non vero exigere, cum conſcientia peccati non deponatur pro nutu voluntaria, ſed ſolum judicio in contrarium probabiliori; nimirum ejuſmodi mulier in duplici peccato verſatur, hinc adulterii, ſi prior conjux vivat; inde injuſtitiæ, ſi ei debitum deneget, qui bona fide cum ea contraxit: certum eſt autem, quod in dubio nullus ſit ſpoliandus jure ſuo; & hoc judicio non ſolum probabiliori, ſed etiam certo mulier deponit conſcientiam dubiam de validitate matrimonii, & abſque peccandi periculo debitum reddit poſtulanti; ſed ipſa ab altero exigere non poteſt, quando conſcientia pulſat ejus animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, quia non habet, quo dubium illud excludat, quæ hic dicuntur de muliere, intelligenda ſunt de viro, qui prudenter formidat, aut juſtam habet formidandi cauſam, ne contraxerit cum impedimento dirimente ſive ligaminis, ſive conſanguinitatis, vel affinitatis: vide Navarrum enchir. c.16. n.40., & 41., & fuſius in c. *Si quis autem* de pœnit. d.7.: ſed quia in iis diſcutiendis peracri, & intelligenti judicio opus eſt, Parochus, ne quid temere agat, ab Epiſcopo quæret conſilium.

DE PUBLICA HONESTATE.

Publica honeſtas jure canonico eſt impedimentum exurgens tum ex ſponſalibus validis, tum ex matrimonio rato, & non conſummato: ex ſponſalibus non excedit primum gradum; ex matrimonio rato extenditur ad quartum uſque gradum incluſive, ut latius expoſuimus c. *De ſponſal.* §.1., & v. hic conſulendis: unum addam ibidem dictis, nempe modernis quibuſdam viſum fuiſſe, hujuſmodi impedimentum extingui ſponſalibus diſſolutis ſive mutuo ſponſorum conſenſu, ſive morte alterius; ſed quo fundamento id aſſerant, non apparet; cur enim publica honeſtas ſic deſineret, cum affinitas, & cognatio ſpiritualis maneant, illa diſſoluto per mortem matrimonio, iſta mortuo baptizato?

zato? Fagnanus in cap. *Ad audiendam* n. ult. lib. 4. tit. *De ſponſal.*, *& matr.* refert, quæſtionem delatam fuiſſe ad ſacram Cardinalium congregationem, quæ declaravit die 6. Julii 1658., ejuſmodi impedimentum non tolli per ſponſalium diſſolutionem, quod ſummus Pontifex nempe Alexander VII. juſſit in dubium deinceps non revocari.

DE AMENTIA.

Certum eſt, amentiam jure naturali impedire matrimonium, cum tollat uſum rationis, ac conſequenter conſenſum, ſine quo nullus poteſt eſſe contractus.

DE AFFINITATE.

Q. 1. *Quid eſt affinitas?*

R. Eſt perſonarum proximitas ex carnali copula proveniens, fornicarius v. g. fit proximus matri, & ſorori illius mulieris, cum qua rem habuit.

Dicitur autem affinitas, quaſi duorum ad unum finem unitas, quatenus duo diverſæ cognationis per copulam fiunt una caro, & tendunt ad eundem finem, ſcilicet utriuſque cognationis conſervationem.

Dixi *ex carnali copula*, quia niſi fuerit ſeminis permixtio in vaſe debito, non contrahitur affinitas: unde Adonias III. Reg. c. 2. non erat affinis cum Abiſag vidua patris ſui Davidis, quia David eam non cognoverat; publica tamen honeſtas obſtabat, quominus Adonias eam duceret.

Q. 2. *Quotuplex eſt affinitas?*

Q. Jure veteri triplex eſt, quod brevius, & facilius hoc explicatur exemplo: Maria nupſit fratri meo, & conſummato eorum matrimonio, efficitur mihi, & conſanguineis meis affinis: en primum genus affinitatis: mortuo fratre meo, Maria nubit Petro, & matrimonium conſummat, ſicque Petrus mihi, & conſanguineis meis efficitur affinis: en ſecundum genus affinitatis: tandem moritur Maria, & Petrus ejus viduus contrahit cum Anna, quæ etiam mihi, & conſanguineis meis fit affinis: en tertium genus affinitatis: ſed Concilium Lateranenſe IV. c. 50., refertur- que cap. *Non debet* lib. 4. tit. 16. *De conſanguinitate* ſolum retinuit primum affinitatis genus, & alia duo

ſuſtulit, & ita natum eſt commune illud effatum: *affinitas non parit affinitatem*, hoc eſt affinitas, quam filius, aut frater contrahit cum Maria, quam pater, aut frater duxit uxorem, non efficit, ut ſoror Mariæ, vel filia, quam ex aliis nuptiis ſuſceperat, ſit affinis filio, aut fratri ejus mariti: quare ſæpius contingit, ut duo fratres ducant duas ſorores; pater quoque viduam, & filius ejuſdem viduæ filiam.

Adverſus communem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam quidam patroni in Senatu Pariſienſi opponunt Senatuſconſultum Rothomagenſe anni 1607. vel 1617. juxta collectionem arreſtorum Rothomagenſium; quo (ut refert Godefridus ex Beraldo in articulum 275. conſuetudinis Normaniæ) judicatum eſt ex ſententia Theologrum Pariſienſium, repugnare publicæ honeſtati, ut gener viduus in uxorem ducat eam mulierem, cui ſecundo nupſerat ſocer ſuus defunctus; declarataque eſt ſubreptitia diſpenſatio, quam Neuſtrius quidam a ſummo Pontifice impetrarat, ut contraheret ejuſmodi matrimonium, quod etiam, ipſi prohibitum fuit ſub pœna capitis: Fevretus hujuſce placiti meminit.

Narrat inſuper Monacus in legem 42. de ritu nuptiarum, cauſam prædicti Neuſtrii a Curia Rothomagenſi translatam fuiſſe ad ſacratius regis conſilium: *Ex quo*, inquit, *eum amandatus eſſet Vir Clariſſimus ad Senatus Pariſienſis triumviros, de petita triumviralis ſententia latum fuit poſtea in Conſiſtorio Principis Auguſtum immotumque judicium, quo Rothomagenſis convaluit auctoritas anno* 1610.: ergo Concilium Lateranenſe IV. c. *Non debet* ſupra laudato loquitur dumtaxat de affinitate inter collaterales, nullatenus vero inter aſcendentes, & deſcendentes.

Nego conſeq. hæc enim diſtinctio gratis excogitata eſt, cum nulla fulciatur auctoritate, ſive Concilii poſterioris, ſive Theologorum, ſive Canoniſtarum, qui in laudatum caput ſcripſere.

Ad antecedens vero reſpondeo 1. merito in dubium revocari, quod ſcribunt laudati Juriſperiti: 1. quia non conveniunt circa annum ſcriptum, ſeu datam, ut ajunt; alter enim annotat annum 1607. alter 1610., alter 616.: 2. quia referunt cum Neuſtrio diſpenſatum fuiſſe a ſummo Pontifice: atqui in Curia

Ro-

Digitized by Google

Romana non agnoſcitur affinitas, de qua eſt ſermo, ſed ſublata habetur per Concilium Lateranenſe IV. 3. quia narrat Godefridus, Senatum Rothomagenſem judicaſſe ex conſilio Theologorum Pariſienſium, quod veriſimile non eſt, cum conſtantiſſimum ſit apud omnes Theologos, ejuſmodi affinitatem ſublatam fuiſſe per Concilium Lateranenſe: ſed quidquid ſit de illo arreſto.

Reſpondeo 2. Banagius in conſuetudinem Normaniæ refert, ſimilem quæſtionem noviſſime motam in ſenatu Rothomagenſi occaſione matrimonii, quod Andreas Hullin abſque diſpenſatione contraxerat cum Maria Dargonges vidua Ludovici Ruan, cujus filiam ex altero matrimonio ſuſceptam idem Hullin duxerat; cumque Hullin adverteret, advocatum Catholicum ſibi adverſari, cauſam ad privatum regis conſilium tranſtulit, in quo ex conſenſu partium judicatum eſt anno 1670. ratum eſſe ejuſmodi matrimonium, & ſine abuſu contractum: mortuo autem Hullin hæredes ejus adverſus placitum novam litem inſtituerunt in eodem privato conſilio; ſed cauſa ſua ceciderunt; & anno 1676. abſolute pronuntiatum eſt, matrimonium, de quo erat controverſia, valide fuiſſe celebratum.

Q. 3. *Quotuplici modo contrahitur affinitas?*

R. Duplici, nempe ex copula licita, ſeu ex matrimonio conſummato; & ex copula illicita, ſeu fornicaria.

Quæres 4. *Ad quem gradum ſe extendit impedimentum affinitatis?*

R. Concilium Lateranenſe IV. cit. cap. *Non debet* illud reſtrinxit in linea Collaterali ad quartum gradum incluſive, cum prius extenderetur ad ſeptimum uſque; ſed Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 4. de Reform. diſtinxit inter affinitatem ex copula licita, & eam, quæ oritur ex copula fornicaria: circa primam nihil immutandum duxit, ac proinde matrimonium etiamnum dirimit uſque ad quartum gradum incluſive; ſed circa affinitatem ex copula illicita ſic ſtatuit: *Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit* (Synodus); *in ulterioribus vero gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere*: cumque non-

 nulli

nulli in dubium revocarent, num affinitas ex copula illicita ſaltem eſſet impedimentum ſimplex, & illicitum reddens matrimonium in tertio, & in quarto gradu, etſi illud non dirimat juxta Concilium Decretum, Pius V. in ſua conſtitutione *Ad Romanam* ann. 1566. declaravit, ejuſmodi affinitatem nec dirimere, nec impedire ultra ſecundum gradum.

Ergo qui poſt ſponſalia cognovit ſororem ſponſæ ſuæ, neque cum eadem ſponſa poteſt promiſſum implere, & matrimonium contrahere; obſtat enim impedimentum affinitatis ortum ex copula illicita; neque cum ejus ſorore, quam carnaliter cognovit, quia impedit publica honeſtas ex ſponſalibus validis exurgens.

Dixi, Concilium Lateranenſe reſtrinxiſſe impedimentum affinitatis ad quartum gradum in linea collaterali, quia in linea recta in quocumque gradu matrimonium dirimit, ſicut & conſanguinitas; aſcendentes enim, & deſcendentes loco parentum, & liberorum habentur: Abraham verb. grat. in ſua genealogia eſt primus parens Eſron, qui ex quinto gradu eſt ſocer uxoris Eſron; unde ſi ſupervixiſſet, Eſron mortuo, non potuiſſet eam in uxorem aſſumere propter impedimentum affinitatis.

Q. 5. *Quomodo numerantur gradus affinitatis.*

R. Eodem modo numerantur, quo gradus conſanguinitatis, adeo ut ſicut ſoror eſt in primo gradu conſanguinitatis, filius ſororis in ſecundo, & hujus filius in tertio; ita maritus ſororis ſit in primo gradu affinitatis, uxor filii ſororis in ſecundo &c.

Q. 6. *Quo jure affinitas dirimit matrimonium?*

R. 1. In linea recta dirimit jure naturali: probatur tum ex reſponſione ad quartam quæſtionem; tum ex Scriptura I. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio*, inquit Apoſtolus, *& talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat*: quibus verbis Apoſtolus teſtatur, ipſas gentes ſolo naturæ ductu execratas fuiſſe inceſtas illas conjunctiones.

Reſp. 2. Affinitas in linea tranſverſa, & collaterali jure eccleſiaſtico dirimit matrimonium: eſt contra pſeudoreformatos, probaturque 1. ex Scriptura: in lege naturæ Jacob duas ſorores Liam, & Rachelem duxit uxores Geneſ. 29. Judas præcepit filio ſuo Onam, ut

ut copularetur uxori fratris ſui ſine liberis defuncti Geneſ. 38. in lege ſcripta Deus non ſolum permiſit, ſed etiam præcepit Deuteron. 18., ut, ſi frater abſque liberis mortuus fuerit, ſuperſtes ejus frater accipiat uxorem defuncti, & ſuſcitet ei ſemen: in novo teſtamento nihil legitur, quod adverſetur ejuſmodi nuptiis: 2. ſummi Pontifices aliquando diſpenſarunt in primo gradu lineæ tranſverſæ, ut Alexander VI. cum Emmnuele rege Luſitaniæ, qui ſucceſſive duxit duas ſorores Ferdinandi Regis Hiſpaniarum filias;& Julius II. cum Henrico VIII. Anglorum Rege, qui Catharinæ viduæ fratris Arturi, & ejuſdem Ferdinandi filiæ conjunctus eſt, licet poſtea, matrimonium cauſatus illegitimum, privata auctoritate illam repudiaverit, ex quo ortum eſt ſchiſma Anglicanum: ergo ſolo jure eccleſiaſtico ejuſmodi nuptiæ prohibitæ ſunt, cui concinunt leges civiles cod. Theodoſ. lib. 3. tit. 12.

DE CLANDESTINITATE.

Q. 1. *Quod matrimonium cenſetur clandeſtinum?*

R. Quod non contrahitur coram proprio Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi, ſeu ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus; Concilium enim Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de Reform. contractus matrimonii aliter initos fecit irritos, & prorſus nullos; quod & Henricus III. in comitiis Bleſenſibus edixit: utrum autem ſola Parochi præſentia ſufficiat, valeatque matrimonium coram ipſo renitente, nec benedicente, & duobus teſtibus contractum, expendimus, ubi de miniſtro hujus ſacramenti.

Q. 2. *Eſt ne neceſſe, ut Parochus præſens matrimonio ſit charactere ſacerdotali inſignitus?*

R. Neceſſe eſt neceſſitate præcepti, non neceſſitate contractus civilis.

Prima pars, quæ eſt de neceſſitate præcepti, probatur, quia Concilium Tridentinum cit. cap. 1. præcipit nuptiarum ſolemnitatem, *ſtatuitque benedictionem a proprio Parocho fieri, neque a quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii ſacerdoti committi poſſe, quacumque conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel privilegio non obſtante*: atqui benedictio

 illa

illa eſt actus ordinis ſacerdotalis, quem interiores clerici nonniſi temere, & cum irregularitatis periculo uſurparent: adde in plurium Theologorum ſententia valde probabili, ſacerdotem eſſe miniſtrum hujus ſacramenti; formam vero eſſentialem verba ab ipſo prolata: ergo Parochus nondum ſacerdos ea temere proferret.

Secunda pars, nempe ad veritatem contractus civilis neceſſe non eſſe, ut Parochus ſit inſignitus charactere ſacerdotali, eſt quidem contra Sylvium, & Navarrum, quem laudat in 45. quæſtionem ſupplement. art. 5. quæſito 7., ſed eſt communior, & confirmata pluribus declarationibus Cardinalium, probaturque ex ipſomet Concilio Decreto: in eo quippe aliud non requiritur ad veritatem matrimonii, quam præſentia Parochi, & duorum, vel trium teſtium: ergo ſicut neceſſe non eſt, ut teſtes ſint ſacerdotes; ita nec Parochus: ipſe Navarr. lib. 4. conſ. tit. 1. conſ. 30. teſtatur, ſe hac ratione propenſum fuiſſe in noſtram ſententiam, ſed auſum ſe non fuiſſe eam amplecti, quia audierat, ſed falſo, ut contendit Fagnanus, Sacram Congegationem ſtare pro oppoſita: ſed audiendus eſt Fagnanus in c. *Quoniam* lib. 1. tit. *De Conſtitutionibus: Sacra Congregatio*, inquit num. 15., *declaravit, validum eſſe matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adducto, qui ſibi aures obturaverat ... item coram Parocho tam viri, quam mulieris etiam in aliena Parochia, etiamſi Epiſcopus illi matrimonium interdixerit: item coram Parocho etiam minoribus tantum ordinibus initiato ... quo loco illud eſt notatu dignum, quod Navarrus, quamvis conſilio 9. de clandeſt. diſponſ. optimis rationibus ſentiret, validum eſſe matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote: tamen quia audivit, licet falſo, Sacr. Congregationem inclinaſſe in contrariam partem, conſequenter profeſſus eſt, ſe non audere recedere a ſententia, in quam per errorem credidit Sacram Congregationem inclinaſſe*: idem ſpeciatim confirmat de Parocho excommunicato non tolerato: modo publicus hæreticus non ſit, in cap. *Ad abolendam* lib. 5. tit. 7. num. 38. & ratio eſt, quia non eſt privatus ſuo beneficio, & vere eſt Parochus, licet indignus: nec refert, quod ea, quæ juriſdictionis ſunt, exercere nequeat, v. g. valide non abſolvat,

quia

quia eſſe teſtem initi contractus conjugalis, non eſt actus juriſdictionis.

Objicit Sylvius cum quibuſdam aliis verba Concilii: *Qui aliter, quam præſente Parocho; vel alio ſacerdote de ipſius licentia;* pronomen enim *alio*, eſt relativum ad eum, qui ſit etiam ſacerdos, ita ut neceſſe ſit, ut duo, qui ſic inter ſe conferuntur, ſint ambo ſacerdotes: ergo Concilium ſupponit, Parochum debere eſſe ſacerdotem.

Nego conſeq. ſenſus enim verborum eſt, matrimonium celebrandum eſſe coram proprio contrahentium Parocho, vel alio, qui ſit ſacerdos, ut ſignificetur, Parochum non poſſe dare alteri licentiam, de qua agitur, niſi ille ſit ſacerdos: quod omnes ex laudatis Concilii verbis colligunt: vide Barboſam de Parocho n. 60.

Q. 3. *Quando contrahentes ſunt diverſæ Parochiæ, vel diœceſeos, ſatis ne eſt ad veritatem matrimonii, ut celebretur coram Parocho alterutrius contrahentis?*

R. Affirmative, probaturque ex univerſali Eccleſiæ diſciplina; peccaret tamen ille Parochus, ſi contrahentes admitteret, non acceptis teſtimonialibus alterius Parochi, quibus certiorem illum faceret, proclamaſſe ſe banna promiſſi matrimonii, nemine contradicente, parochianum ſuum, vel parochianam ad ſacramentum pœnitentiæ acceſſiſſe, nihilque obſtare, quominus ſacramentum matrimonii ipſi conferat.

Q. 4. *Quid ſi titulus Parochi ſit controverſus, & in rei veritate nullus?*

Reſpond. Modo Parochus non ſit intruſus, habeatque titulum coloratum, ut ajunt, valet matrimonium, quia ubi eſt error communis, Eccleſia ſupplet, quod deeſt ex parte tituli, juriſdictionemque tribuit Paſtori credito.

Q. 5. *Quis eſt Parochus proprius, an Parochus originis, an domicilii, an loci, in quo contrahitur?*

R. Eſt Parochus domicilii, niſi contrahentes ſint vagi, omnique domicilio careant, praxis Eccleſiæ illud demonſtrat, & ratio ſuadet, puta in loco domicilii banna proclamantur, & ibi deprehendi poteſt, ſi quæ ſint impedimenta, ubi ſedem habent contrahentes: quod ſi maneant in diverſa parochia, ſicut in utraque debent fieri denuntiationes, ita in utraque po

ſeſt celebrari matrimonium; uſus tamen obtinuit, ut celebretur coram Parocho mulieris; pudor enim non videtur pati, ut puella virum quærat.

Dixi, *niſi contrahentes ſint vagi*; hi quippe, & non alii, contrahere poſſunt coram Parocho loci, in quo diverſantur, obtenta prius Ordinarii licentia; ſic enim ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 7. de Reform.: *Multi ſunt, qui vagantur . . . & ut improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, diverſis in locis ducunt: cui morbo cupiens ſancta Synodus occurrere, omnes, ad quos ſpectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant: magiſtratus etiam ſæculares hortatur, ut eos ſevere coerceant; Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*: ſed eſt aliud malum non minus grave, & magis frequens, nempe mendici concubinas tamquam uxores per pagos circumducere ſæpius deprehenduntur a Parochis vigilantiſſimis, qui cupientes tanto malo mederi obtinuerunt a parochianis, ut ipſos monerent, quoties hujuſmodi hominum genus in tectum recipiunt.

Q: 6. *Quamdiu extraneus commorari debet in parochia, ac in ea ſortiatur domicilium, poſſitque ibi contrahere coram Parocho, tamquam proprio?*

Reſp. Omnes Theologi, & Canoniſtæ conveniunt, eum, niſi ſit vagus, qui in aliqua parochia diverſatur veluti in tranſitu, nec in ea fixit ſedem, non eſſe parochianum ejuſdem loci, colligiturque ex cap. Is, *qui tit. De ſepulturis in 6.*, in quo ſic habetur: *Is, qui ad villam ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat, ſi non electa ſepultura decedat, non in Eccleſia dicta villa, ſed in ſua Parochiali ſepeliri debet*: ergo Parochus ejuſdem villæ non erat ipſi proprius, ut potuiſſet coram ipſo contrahere, multo minus ſi in fraudem illuc ſe contuliſſet eo animo, ut ibidem liberius contraheret: certum itaque eſt Parochum non eſſe proprium, niſi reſpectu eorum (vagis exceptis), qui ſedem fixerunt in ejus parochia, & in ea aliquandiu commorati ſunt: ſed quamdiu? variæ ſunt opiniones: alii cenſent ſatis non eſſet qualemcump.

cumque habitationem, niſi adſit animus perpetuo habitandi, ſine quo domicilium non acquiritur; ſed quia de mente alterius nobis non conſtat, niſi per ſignum aliquod externum, lex civilis ad conſtituendum domicilium requirit decennium: ſed tam diuturnum tempus non requirunt leges eccleſiaſticæ ad acquirendum jus parochianum, ut patet ex cap. *Significavit* lib. 3. tit. 29. *De Parochis*, ubi ſatis eſt Cæleſtino III. quod quidam in Civitatem Anconenſem ad habitandum ſe contuliſſet, ut Epiſcopus loci in eos juriſdictionem acquireret: quare alii exiſtimant, quamcumque habitationem ſufficere, modo non ſit recreationis gratia, vel ad ruralia exercenda, aut breviorem aliquam cauſam; alii volunt habitationem annalem, aut pro majori anni parte: Fagnanus in cit. cap. *Significavit* n. 39. refert, Sacr. Congreg. ad dubium ſibi propoſitum reſpondiſſe, matrimonium valere, ſi contrahentes ſaltem per menſem in Parochia fuerint commorati.

Sed quidquid ſit de variis illis opinionibus, Parochi in Gallia habent certam regulam in Ritualibus, vel ſtatutis diœceſanis præſcriptam, & regio edicto firmatam; nempe domicilium ad contrahendum ſufficiens non acquiri, niſi contrahentes per ſe menſes in Parochia habitaverint, ſi ſint ejuſdem diœceſeos; per annum vero, ſi diverſæ.

Q. 7. *Qui ante præfinitum illud tempus contraherent, matrimonium eſſet ne invalidum?*

R. Qui ita contraxiſſent, in utroque foro eccleſiaſtico & civili cogerentur iterum fidem mutuo ſibi dare coram proprio Parocho, & teſtibus.

Q. 8. *Hæc regula eſt ne intendenda ad filiosfamilias, qui diutius abfuerunt, cauſa v. g. ſtudiorum, militiæ, famulatus &c., & poſtmodum redeunt ad domum paternam?*

R. Non videtur extendenda, tum quia idem eſt domicilium parentum, ac filiorum, quandiu iſti remanent ſub poteſtate paterna; tum quia facto probant ſe habere animum perpetuo manendi in Parochia, niſi rerum mutatio eos alio avocet.

Q. 9. *Qui metu, ne parentes, aut alii ſe opponant eorum matrimonio, alio demigrant, ibique commorantur per tempus lege præſcriptum, contrahunt ne valide?*

R. 1. Si ſint filii familias, ætate minores, ad con-

trahendum non debent admitti ſine conſenſu parentum; alioquin tam Parochus, quam contrahentes ſeveritati regionem edictorum, de quibus ſupra, merito ſubjacerent in Gallia; 2. ſi ſint ſui juris, & extra poteſtatem paternam, nobis aliquando viſum fuit cum quibuſdam aliis, eos non valide contrahere, quia illuc emigrarunt in fraudem, quæ nemini patrocinari debet: ſed re attentius perpenſa, & cum peritioribus noſtris Theol. diſcuſſa, oppoſitam ſententiam ampleſtimur, utpote communionem, qua aſſeritur, ejuſmodi matrimonium eſſe ratum ac firmum, cum ſecundum leges celebratum fuerit: fraudulenter quidem egerunt illi mutantes habitationem, & fraus ejuſmodi non deberet illis patrocinari, ſi jus Parochianorum in alio loco non eſſent conſecuti, ideoque Parochus loci eos uti extraneos, & minime ſibi ſubditos a peccatis abſolvere, vel matrimonio conjugere non poſſet; ſed nulla eſt fraus in eorum habitatione; vere enim in loco commorati ſunt per totum tempus a lege præſcriptum ut acquiratur jusparochianum, ratione cujus admiſſi ſunt ad contrahendum: ita fere Sylv. in ſuplementum S. Th. qu.45.art.5. quæſtiuncula 4. ad calcem, Bonacina de natura, & proprietatibus matrim. qu.2. puncto 8. n.7. ubi alios pro hac ſententia laudat, & Fagn. in cit. c. *Significavit* n. 36. & ſeq. eam confirmat judicio Sacræ Congreg., in qua cum multos annos fuerit a ſecretis, teſtis eſt locupletiſſimus quatuor deciſionum ejuſdem Congregationis in propoſito caſu.

DE IMPOTENTIA.

Q. 1. *Quid eſt impotentia?*

R. Eſt defectus vel ex cauſa naturali, vel ex maleficio proveniens, quo impeditur copula carnalis, qua perſonæ fiant una caro: quamobrem eunuchi ſunt incapaces matrimonii, quemadmodum Six. V. declaravit an.1687., licet aliqui eorum vas muliebre penetrare queant: qui laborant impotentia ex defectu naturali, dicuntur frigidi; qui vero ex maleficio maleficiati: nimius tamen ardor nonnullos reddit impotentes.

Qu. 2. *Sterilitas, & impotentia ſunt ne quid idem?*

R. Minime; ii quippe ſoli dicuntur impotentes, qui matrimonium conſummare nequeunt: ſteriles vero, qui

ex copula præhabita fructum, prolem ſcilicet, non ſuſcipiunt; ut ſenes adhuc habiles ad conſummandum matrimonium, ſed inhabiles ad generandum: porro ſterilitas, niſi conjuncta ſit cum impotentia, matrimonium non dirimit; unde ſenes non ſunt arcendi a matrimonium, niſi deficientibus viribus præ ſenectute evaſerint impotentes, in quo caſu valide non contrahunt, ſed hujuſmodi defectus mulieribus ex ſenectute præciſe non accidit, viris vero ſæpiſſime.

Quod autem impotentia matrimonium dirimat, patet ex l. 4. toto t. 15. *De frigidis, & maleficatis*; & ratio eſt, quia nemo poteſt contrahere de eo, quod non habet in ſua poteſtate, v. gr. vendere agrum, quem tradere nequit: atqui impotens uſum ſui corporis alteri tradere non poteſt: ergo: atque ita impotentia eſt impedimentum dirimens non ſolum jure eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali.

Q. 3. *Quotuplex eſt impotentia?*

Reſpond. Generatim dividi poteſt in temporalem, quæ ſine peccato, & vitæ periculo tollitur, vel tolli poteſt; & in perpetuam: iſthæc rurſus dividitur in abſolutam, & reſpectivam: illa eſt reſpectu cujuſcumque; iſta reſpectu unius tantum, puta mulieris arctioris.

Q. 4. *Quavis impotentia eſt ne impedimentum dirimens?*

R. 1. Temporalis non dirimit, quia ſpem non tollit habendæ copulæ, vel creſcentibus viribus, ut contingit iis, qui, pubertate adepta, ſtatim contrahunt; vel adhibitis remediis, quibus conjugati uti poſſunt ſine peccato, & vitæ periculo ex c. *ex litteris*, & c. *Fraternitatis* tit. laudato *De frigidis, & maleficiatis*.

R. 2. Impotentia, quæ ſupervenit matrimonio rato, etſi nondum conſummato, illud nun diſſolvit, quia ex dictis matrimonium ratum eſt indiſſolubile, ſolo caſu religioſæ profeſſionis excepto.

R. 3. Sola impotentia perpetua matrimonium antecedens, ſive ſit abſoluta, ſive reſpectiva, eſt impedimentum dirimens: dicitur autem perpetua, quando ſine peccato, aut vitæ periculo expelli non poteſt, quia perſona conjugata tale periculum ſubire non tenetur ex cit. cap. *Fraternitatis*.

Dixi, *Quando ſine ... vitæ periculo*, quia ſi reme-

dia perſonam conjugatam nulli periculo exponant, ea, exigente parte altera, adhibere tenetur ad expellendam impotentiam.

Q. 5. *Quid facto eſt opus, quando dubium eſt, an impotentia ſit temporalis, aut perpetua?*

R. Lex tum civilis 1. authent. *De nuptis* §. *Per occaſionem*, qua revocatur lex *In cauſis* cod. *De repudios* tum canonica c. *Laudabilem* tit. *De frig., & malef.* triennium concedit conjugibus: *A tempore celebrati conjugii*, inquit Cæleſtinus, *ſi frigiditas probari non poſſit, cohabitent per triennium*; quo elapſo, ſi matrimonium conſummare non potuerint indicit ſeparationem: facta autem ſeparatione, qui laborat impotentia tantum reſpectiva, poterit cum alia perſona conjungi; ſecus ſi impotentia ſit abſoluta.

Dixit ſummus Pontifex, *ſi frigiditas probari non poſſit*, quia ſi impotentia ſi certa, & nulla ſpes adſit eam expellendi, cujuſmodi eſt impotentia ex ſenectute proveniens, quæ quotidie fit major, ne ſemel quidem copulam attentare licet; ejuſmodi enim conatus non eſſent, niſi ſpurcitiæ, & fœdæ pollutiones.

DE RAPTU.

Q. 1. *Quid eſt raptus?*

R. Deſcribitur a Gratiano 36. qu. 1. violenta abductio puellæ a domo paterna, ut corrupta in uxorem habeatur; ſed præterquamquod ad rationem raptus neceſſe non eſt, ut mulier abducta fuerit corrupta, hæc deſcriptio non comprehendit omnes raptus ſpecies; namque verus raptus eſt, ſive vidua, ſive filia familias, ſive filius familias vi, aut ſeductione abducatur ad contrahendum matrimonium: quare raptus generatim deſcribi poteſt *abductio vi, aut ſeductione ad contrahendum matrimonium.*

Celebris autem eſt raptus diviſio in raptum violentiæ, qui fit renitente perſona abducta, & in raptum ſeductionis, & ſubordinationis, cui perſona rapta non repugnat, blanditiis, voluptatis illecebris, & promiſſis ſeducta: *Violentia*, inquit S. Th. 2. 2. qu. 154. art. 6. *quandoque infertur tam ipſi virgini, quam patri; quandoque autem infertur patri, ſed non*

virgini, puta cum ipſa conſentit... qualitercumque violentiam de domo patris abſtrahatur ... qualitercumque violentia adſit, ſalvatur ratio raptus.

Qu. 2. *Uterque raptus eſt ne impedimentum dirimens?*

R. Affirmative: probatur 1. ex lege civili: extat lib. 9. Codicis Theodoſiani tit. 24. conſtituto Conſtantini Magni, qua raptori amputatur omnis ſpes eam ducendi uxorem, *quam vel invitam rapuerit, vel volentem abduxerit*: ſimilia leguntur in novella. 143. Juſtiniani Imperatoris; & Carolus Magnus in capitularibus l. 7. c. 393.. *Placuit*, inquit, *ut hi, qui rapiunt fœminas, vel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis poſtmodum conveniant, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint.*

Probatur 2. ex lege eccleſiaſtica canone *De raptoribus*, qui eſt Conc. Aurelianenſis I. cauſa 36.: raptor, qui confugerit ad Eccleſiam, morte non eſt pleſtendus, ſed raptæ ſervire tenetur, niſi ſe redemerit: quod ſi puella raptori conſenſerit, reddetur patri, cui raptor tenebitur ſatisfactione ſimili: canon. 66. Concilii Meldenſis an. 845.: *quicumque deinceps rapere virgines, vel viduas præſumpſerint, ſecundum ſynodalem beati Gregorii* (II. in Conc. Rom.(*definitionem ipſi, & complices eorum anathematizentur, & raptores ſine ſpe conjugii perpetuo maneant*: idem ſtatuitur can. 10. Conc. Ticinenſis an. 850.; Innoc. III. c. *Accedens* l. 6. t. 17. *De raptoribus* aliquid remiſit ex ſeveritate legis, permiſitque, ut raptor cum rapta poſtmodum conſentiente contrahere poſſit: *Rapta puella*, inquit, *legitime contrahet cum raptore, ſi prior diſſenſio poſtmodum tranſeat in conſenſum*, ſed Conc. Trid. reſtringit hanc facultatem, inhabilemque reddit raptorem ad contrahendum cum rapta etiam conſentiente, niſi in loco tuto, & libero fuerit conſtituta; atque hac cautione novum profuit matrimonii impedimentum: verba illius ſunt ſeſſ. 24. c. 5. de reformat.: *Decern. S. San. Synodus inter raptorem, & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium: quod ſi rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat*: hic generatim

de raptu loquitur Conc., nec diſtinguit inter raptum violentiæ, & raptum ſeductionis: hinc controverſia inter Theologos, utrum in hocce decreto comprehendatur raptus ſeductionis? negat Sanchez cum aliis, quot cit. l. 7. diſp. 13. n. 13, 5 affirmant vero Ledeſma 2.26.Henriq.c.14., Zerola in praxi p. 2. verbo *raptus*, & alii: porro Senatus Pariſienſis huic poſteriori adhæret ſententiæ, cumque raptus ſeductionis vim inferat puellæ parentibus, apud ipſum puella non cenſetur conſtituta in loco tuto & libero, niſi poteſtati paternæ ſubjaceat juxta Conc. Aurelianenſe ſupra laudatum: *Si vero quæ rapitur*, inquit, *patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, poteſtati patris exc uſata reddatur*: ſed in iis Parochi non agant, niſi ex Epiſcopi conſilio, & præſcripto.

CAPUT X.

De diſpenſatione circa impedimenta matrimonii.

Conſtat ex dictis tom. 3. de legibus c. 11., diſpenſationem in lege humana aliquando eſſe neceſſariam, in iis ſcilicet circumſtantiis, in quibus eſſet noxia; legi enim reſiſtere, cum ejus obſervantia infert præjudicium, crudelitatem ſapit, ait Symmac. Papa ep. ad Avitum; ſed nonnullæ difficultates circa diſpenſationes in impedimentis matrim. ſunt elucidandæ: itaque

Q. 1. *Cujus eſt facultas diſpenſandi circa impedimenta matrimonii.*

R. Ex communi Eccleſiarum conſuetudine, quæ vim legis obtinet, ſolius eſt ſummi Pontificis diſpenſare in impedimentis dirimentibus jure humano inductis, ubi præſertim agitur de matrimonio contrahendo; univerſalis enim uſus recurrendi ad Sedem Apoſtolicam, ut habeatur diſpenſatio ab impedimentis dirimentibus, indicat, eam eſſe Catholicorum mentem, ejuſmodi facultatem ipſi eſſe reſervatam.

Dixi 1. *ex communi Eccleſiarum conſuetudine*, quia nullum Concil. generale, nullumve decretum Sedis Apoſtolicæ ubique receptum jus illud ſum. Pont. reſervavit: quæſtio quidem ea de re mota eſt in Concilio Trid.; ſed nihil ibi fuit definitum.

Dixi 2. *quæ vim legis obtinet*; id agnoſcunt Concilium

cilium Turonenſe c. 9. an. 1593., Concilium Toloſanum c. 8. an. 1597., & rituale communiter.

Dixi 3. *in impedimentis dirimentibus*; diximus enim, Epiſcopos diſpenſare in impedimentis ſimplicibus, exceptis tamen votis religionis, & caſtitatis perpetuæ.

Dixi 4. *in impedimentis jure humano inductis*, quia in iis, quæ ſunt juris naturalis, aut divini, nulla poteſt eſſe diſpenſatio, ut ſupra obſervavimus.

Dixi 5. *ubi præſertim agitur de matrimonio contrahendo*, quia quando matrimonium eſt bona fide contractum cum impedimento occulto, nec ſine ſcandalo, aut magno incontinentiæ periculo, contrahentes recurrere poſſunt ad ſummum Pontificem; diſpenſandi facultatem penes Epiſcopum eſſe decent communiter Theologi, & Canoniſtæ, & ita ſibi fuiſſe reſponſum in Curia Romana ſcribit Zerola in praxi 1. p. verbo *Diſpenſatio*: & certe conſuetudo, quæ Ordinariorum ligat poteſtatem circa impedimenta dirimentia, non fuit introducta in deſtructionem, & in animarum perniciem, quibus Epiſcopi jure divino opitulari tenentur: atque ob eandem rationem Epiſcopi hic diſpenſare poſſunt etiam matrimonio nondum contracto, ſed ipſa die contrahendo, qua detegitur impedimentum occultum, propter quod matrimonium non poteſt differri abſque gravi perturbatione, & incommodo, viam conſulunt nonnulli ad vitanda omnia incommoda: nempe ſi Parochus auctor ſit ſponſo, aut ſponſæ, ut emittat ad certum tempus caſtitatis votum, quod evulgare licebit abſque periculo infamiæ, & ſuſpicionis malæ: ſed aliorum judicio permitto, an via illa ſit tuta, & conſulenda.

Quin plures Epiſcopi in Gallia contendunt, ſuas Eccleſias ex diuturno uſu præſcripſiſſe adverſus conſuetudinem, atque eo titulo diſpenſant, nemine contradicente, ab aliquibus impedimentis dirimentibus etiam publicis, ſive de contrahendo, ſive de contracto.

Q. 2. *Quando contrahentes ſunt e diverſis diœceſibus, eſt ne neceſſe, ut uterque Epiſcopus cum eis diſpenſet in impedimento, puta affinitatis, aut conſanguinitatis, quo inveniuntur conſtricti?*

R. 1. Uſus obtinuit, ut ambo Epiſcopi diſpenſent, idque rectus ordo, & optima diſciplina poſtulant; tum quia diſpenſationes concedi non debent, niſi co-

gnita cauſa: atqui unus Epiſcopus cauſam ſatis expendere non poteſt, quando alter contrahentium eſt ex altera diœceſi; ergo; tum quia diſpenſatio eſt actus juriſdictionis, qua caret Epiſcopus erga incolas alterius diœceſis, ergo neceſſe eſt ſaltem neceſſitate præcepti, ut in propoſito caſu uterque Epiſcopus diſpenſet: utrum autem neceſſe ſit etiam neceſſitate ſacramenti, major eſt difficultas, quia hoc ipſo, quo unus Epiſcopus diſpenſavit cum ſubdito ab impedimento affinitatis, aut conſanguinitatis, ſubditus non cenſetur affinis, aut conſanguineus alterius, quam ducere exoptat, nec iſta viciſſim; cum enim affinitas, & conſanguinitas ſint relationes reciprocæ, quæ non exiſtunt, niſi inter duo correlata, nemo poteſt eſſe affinis, aut conſanguineus reſpectu illius, qui affinis non eſt, nec conſanguineus: neque propterea Epiſcopus diſpenſans cum ſubdito juriſdictionem magis exercet in non ſubditum, quam parochus matrimonio conjungens parochianum ſuum cum parochiana diverſæ parochiæ, inſcio ejus Paſtore; iſta enim indirecte, & per accidens ſequuntur ex facto alterius, quemadmodum licet quis nullum jus habeat in fundum vicini, multa tamen facere poteſt in proprio fundo, ex quibus commoda, & incommoda oriuntur in fundo vicini, nihilominus.

R. 2. Niſi ambo Epiſcopi diſpenſent in matrimonio, de quo eſt ſermo, invalide contrahitur: ita Sambov. tom. 1. caſu 75., & 76., ubi confutat oppoſitam Barboſæ ſententiam, multum improbat, quod Epiſcopus N. eam in praxi fuerit ſecutus, cenſetque, matrimonium ſic contractum eſſe iterandum juxta formam a Concilio Trid. præſcriptam: ſic quoque ſentit Natalis Alexander in Theologia dogmat., & morali art. 13. de diſpenſatione circa impedimenta matrimonii regula 15.: peritiſſimos etiam Theologos in hanc rem conſului, qui ejuſmodi matrimonium admodum dubium exiſtimant, & eorum alter Officialis mihi reſpondit, quod ſi ad forum ipſius res iſta deferretur, remitteret partes ad proprium Parochum, ut coram ipſo, & teſtibus iterum contraherent, obtenta prius altera diſpenſatione: & ratio eſt, quia Epiſcopi vulgo in ſuis litteris exprimunt, diſpenſare ſe, qua-

quatenus eos ſpectat, hoc eſt conditionate, ſi Epiſcopus alter diſpenſaverit cum ſuo diœceſano; atque eo ſenſu mandata Epiſcoporum, qui mentem ſuam non ita diſtincte exprimunt, accipere cogit communis uſus, & praxis, ſecundum quam in caſu propoſito ad diſpenſationem unius Epiſcopi ſive in bannis, ſive in impedimentis, accedit alterius Epiſcopi diſpenſatio: quid ita, niſi quia abſolute neceſſaria creditur, nec ulla ſufficiens auctoritas contrarium ſuadet? quod enim adducitur de Parocho, qui conjungit parochianam ſuam cum parochiano alterius parochiæ abſque Parochi illius conſenſu, nullius eſt momenti, cum ex communi Theologorum, ac Canoniſtarum ſententia, & ex declarationibus ſacræ congregationis Cardinalium ejuſmodi conſenſus non requiratur, imo nec illum præbere ſoleant Parochi, quando eorum parochiani contracturi ſunt in ſponſæ parochia, ſatiſque illis ſit certiorem facere Parochum ſponſæ, proclamaſſe ſe banna parochiani ſui, nemine contradicente.»

Q. 3. *Quomodo matrimonium prius irritum convaleſcit, diſpenſatione impetrata?*

R. 1. Si impedimentum ſit publicum, contrahentes novum conſenſum præbere debent coram proprio Parocho, & teſtibus, niſi enim conſtaret apud eos, qui impedimentum norunt, matrimonium convaluiſſe, haberentur ut concubinarii, & filii eorum illegitimi.

R. 2. Quando impedimentum eſt occultum, neceſſe non eſt, ut contrahentes iterum coram Parocho ſe ſiſtant: ſed ſatis erit, ut ſecrete mutuo conſentiant: eſt communis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia; & ita declaravit ſacra Congr. Cardinalium, & Pius V. motu proprio apud Sanchez lib. 2. diſp. 37.

Dices. Si matrimonium fuit invalidum ex defectu conſenſus in altero conjuge, qui ficte, aut ex grvi metu conſentit, ſatis eſt, ut ille poſtmodum libere conſentiat in copulam affectu maritali, nec in altero requiritur novus conſenſus, ergo a pari ſatis erit, ſi pars conſcia impedimenti ex crimine occulto ſola novum eliciat conſenſum.

Nego conſeq., & paritatem: ratio autem diſparitatis eſt, quod in contractu ac gravi metu ab una parte inito ambo contrahentes fuerunt perſonæ legiti-

mæ, & ad contrahendum habiles, conſenſus unius partis fuit verus, nihilque defuit, ut eſſet validus, quam reciprocus alterius partis conſenſus: accedat ergo reciprocus ille conſenſus ad alterius partis conſenſum, in quo pars illa ſupponitur permanere, perfectus erit contractus: at res aliter ſe habet in contractu invalido ex crimine occulto, ex quo exurgit affinitas, quia ambæ partes fuerunt ad contrahendum inhabiles, & perſonæ illegitimæ, atque adeo conſenſus utriuſque fuit nullus: ergo neceſſe eſt, utraque pars novum eliciat conſenſum: quod ſi dicas, partem, quæ impedimenti ex crimine conſcia non eſt, in priori ſuo conſenſu conſtanter permanere, illumque ratum habere eo ipſo, quo exigit, aut reddit debitum affectu maritali, idem eſt ac ſi dixeris, illam conſtanter adhærere vitio, ſed nullitati antecedentis conſenſus, eamque ratam habere: ſed inde exurgit graviſſima difficultas ſequenti quæſtione aperienda, & diſcutienda, itaque

Q. 4. *Ut convaleſcat matrimonium, eſt neceſſe, ut pars conſcia criminis occulti, & irritantis vitium, ſeu invaliditatem contractus alteri aperiat?*

R. Affirmant communiter Theologi, & Canoniſtæ tum veteres, tum recentiores, quorum quampluximos appellat, & ſequitur Sanchez lib. 2. diſp. 35., & 36.: *Dico*, inquit Scotus in IV. diſt. 35. q. 1., *quod ſi impedimentum non exprimatur perſonæ inſciæ, ipſa in copula carnali ſequenti non conſentit novo conſenſu, ſed ſolum reddit virtute primi conſenſus, qui nullus fuit:* & gloſſ. in c. *Propoſitum* lib. 4. tit. 7. *De eo, qui duxit uxorem*, ſic habet: *In primo conſenſu, qui fuit nullus, intelligitur perdurare:* confirmatur exemplo novitii, cujus profeſſio fuit nulla ex defectu ætatis; quandiu enim defectum illum ignoravit, vota ſæpius ab ipſo iterata non firmant, nec validam reddunt ejus profeſſionem, liberamque ipſi erit egredi, cum vitium profeſſionis in ejus notitiam venit, quia vota ſua iteravit virtute voluntatis, qua profeſſus eſt, quæ fuit nulla; atque hanc ſententiam ſupponit veram tribunal pœnitentiariæ romanæ; in diſpenſationibus enim, quas ad diſcretum confeſſarium dirigit, hanc clauſulam interſerit: *Cum ipſis lateribus*, de nullitate prioris conſenſus certioratis (*ſedita cauſe, ut ſi illa adhuc*

bue ignoravit, latoris delictum nuſquam detegatur.) *diſpenſat, ut matrimonium inter ſe contrahere valeant:* verum quam viam ſatis tutam confeſſarius etiam prudentiſſimus aperiet mulieri, quæ ex fornicatione cum conſanguineo viri impedimentum dirimens contraxit, ut abſque ſuſpicione ſaltem gravioris criminis ipſum moneat hactenus irritum, & nullum fuiſſe eorum matrimonium? *Merito*, inquit Van-Eſpen 2. par. tit. 14. c. 7. n. 8., *executor hic non tantum humana, ſed vel maxime divina conſilia, & auxilia adhibebit, recurrendo ad Patrem luminum, ut cum lumine ſuo illuminet, quid in caſu adeo perplexo agere debeat.*

Forte feliciter ſuccedet, ſi mulier criminis, & impedimenti conſcia viro declaret ſe ſcrupulis angi propter conſenſum, quem primo dedit in ipſa nuptiarum celebritate, & re cum confeſſario diſcuſſa, ipſum exiſtimaſſe inſufficientem fuiſſe conſenſum ad veritatem ſacramenti, ſed vitium facile corrigi poſſe, ſi ambo iterum in invicem conſentiant: hæc loquendi ratio ſuſpicionem criminis amovere poteſt; multis quippe capitibus contingit, conſenſum eſſe invalidum; ſorte coactus fuit, vel fictus, vel ſub conditione non impleta: aliam viam proponunt graves Theologi, nempe ſi mulier blanditiis virum deliniat, & in ſui amorem alliciat hoc vel ſimili modo: *Ita te diligo, ut ſi non eſſet inter nos matrimonium, te acciperem, & ita de facto te accipio, ſi quis forte fuerit in noſtra conjunctione defectus, denegabis ne tam ardenter diligenti ſimilem amoris teſtificationem?* viro ſimiliter reſpondente, & teſtificante ſe illam actu, & de facto accipere in conjugem, coaleſcit matrimonium, inquiunt.

Verum plures Theologi improbant poſteriorem hanc rationem faciendi ratum matrimonium, tum quia repugnat clauſulis diſpenſationum, quibus præſcribitur, ut nullitas matrimonii fiat utrique parti manifeſta; tum quia pars impedimenti ignara non intendit novo ſuo conſenſu novum inire contractum; ſed ſolummodo confirmare præcedentem, in quo perſeverare ſe teſtatur; ſed quidquid ſit de iſta controverſia, certum videtur, mulierem hujuſmodi explicatione, quantumcumque vaga, & interminata, tutam non eſſe a peſſimis ſuſpicionibus, rixis, & aliis incommodis, ſin minus

reſpectu viri ſimplicis, & rudioris, ſaltem reſpectu acutioris: quamobrem Fagnanus in caput *Significatum* lib. 3. titulo 31. *De regularibus* totis viribus, & multis rationibus probare conatur, matrimonium prius invalidum, ſublato per diſpenſationem impedimento, coaleſcere per cohabitationem affectu maritali, ſicut & ſolemnem religionis profeſſionem irritam ob defectum ætatis in novitio, ratam fieri per unius anni perſeverantiam in habitu religionis poſt adeptam ætatem, etiamſi novitius non advertat invalidam fuiſſe ſuam profeſſionem; ita enim decernitur in clementina libro 3. tit. 9. cap. *Eos*, in quo ſummus Pontifex ſic edicit: *Eos, qui deinceps in diſcretionis ætate conſtituti novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipſo religionem illam decernimus eſſe profeſſos*: idem ſtatuitur cap. *Is qui* in ſexto lib. 3. tit. 24. *De regularibus*: nec argumentari licet a pari de eo, qui ex gravi metu profeſſus eſt: ideo enim non convaleſcit ejus profeſſio per perſeverantiam in habitu religioſo, nec per iterationem votorum, quia præſumitur idem impedimentum metus in eo permanere: fatetur tamen ille auctor, ſuam opinionem auctoritatibus fere eſſe deſtitutam, ſed ſolidioribus rationibus, inquit, ac juribus eſſe munitam: Sanchez loco citato, Bonacina de natura, & proprietatibus matrimonii quæſt. 2. puncto 9. num. 8., & alii, quos appellat, cenſent, mulierem, de qua eſt ſermo, poſſe agere ex iſta ſententia, licet minus probabili, quando ſuis illecebris novum conſenſum a viro tetrico obtinere nequit, & imminet gravioris incommodi periculum, ſi nullitatem præcedentis matrimonii detegat, clauſulamque diſpenſationum, de qua ſupra, appoſitam eſſe cum hac reſtrictione, *ſi fieri poſſit*; neque enim in deſperationem conjicienda eſt illa mulier.

Quamvis nihil definiam in materia tam ſlebroſa & periculoſa, Parochos tamen juvat noſſe difficultatum nodos: 1. ut diligentius caveant, ne parochiani cum aliquo impedimento occulto contrahant, cum graviſſimo huicce malo remedium vix adhiberi queat: 2. ut, ſi forte in audiendis confeſſionibus deprehendunt pœnitentes contraxiſſe cum impedimento dirimente,

quod

quod invincibiliter ignorant, non ipſis manifeſtarent, quin prius exploraverint, num præſens habeant remedium, aut periculum ſit, ne pœnitentem conjiciant in proximam peccandi occaſionem, nempe ſi urgeatur mulier ad reddendum debitum conjugale, quod impedimenti neſcia citra ſcelus redderet; nullatenus autem poterit quocumque prætextu, dum illius fuerit conſcia: confeſſarius igitur in iis circumſtantiis impedimentum diſſimulabit, pœnitentemque alia de cauſa remittet, donec conſilium acceperit, imprimis a ſuo Epiſcopo: ita communiter docent Theologi, & ipſemet Innocentius III. c. *Quia circa* tit. *De conſanguinitate*, in quo ſic habet: *Diſſimulare poterit, ut remaneant in copula ſic contracta* (licet bona fide), *cum ex ſeparatione, ſicut aſſerit, grave videas ſcandalum imminere.*

Sunt aliæ plures difficultates elucidandæ circa diſpenſationes, ſed, cum illas ſigillatim attigerimus, & ſolverimus tractatu de Legibus c. 11. & 13., ad quas lectores poſſunt recurrere, hic operi noſtro finem imponimus, in quo ſi quid incautis nobis, & imprudentibus forte excidit, quod minus cum Eccleſiæ doctrina congruat, eo libentius emendabimus, quod conſcii nihil nos ſcire in fidei, morumque argumentis, niſi quæ ab eadem Eccleſia didicimus, id unum ſemper ſtuduerimus, ut ea tantum teneremus, quæ illa nos docet voce Paſtorum, quos Spiritus Sanctus nobis præfecit, ut non ſimus fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia, ad circumventionem erroris. Epheſ. 4.

Hac adducti ratione in illis articulis, de quibus nihilum Eccleſia decrevit, eos auctores ſecuti ſumus, qui & morum, & doctrinæ integritate ab illa maxime probati opiniones ſuas communes magiſque laudatas in ſcholis effecerunt; ubi vero illos inter ſe diſcrepantes offendimus, tum neutri præ ceteris adhærentes, in id incubuimus, ut nude & aperte horum, & illorum mentem exponeremus, tati eorum eſſe Præſulum, qui noſtram hanc ſuis Theologiam tradi volent, illas amplecti opiniones, quas melioribus nixas argumentis judicabunt.

Ceterum fuſiores idcirco fuimus, quam initio fuerat a nobis propoſitum, quia Illuſtriſſimi quidam Antiſtites

tiſtites edocti longo uſu rerum nos commonuerunt, ejuſmodi tractatibus tam brevibus, tam jejunis parum juvari, parumque erudiri eos, quibus docendi populos, regendarumque parœciarum cura eſt committenda; immo periculoſum eſſe in candidatorum manus ſubjicere inanem & exſuccum libellum, unde dum tentantur, ſterilia quædam ad interrogationes reſponſa depromant, & qui deinde futurus ſit plane inutilis: ſint igitur theologici tractatus ejuſmodi, ut qui ſacris deſtinantur, per totum vitæ curſum ſtudere poſſint, & in quibus abunde explicata, ſatiſque ſtabilita reperiant, quæ ceteros docere tenebuntur.

His de cauſis inſtitutum jam a nobis compendium abjecimus, atque huic operi, quod modo edimus in lucem, penitus incubuimus: in illo autem breviter, quantum fieri potuit, & quæ ſint clericorum, ſacerdotumque officia, & qua ratione poſſint implere, ſubjecimus: notavimus inſuper quæ plerumque peccantur ab iis, qui aliorum regendorum curam ſuſceperunt, & difficultates innumeras, quas paſſim per quadraginta annos, & amplius deprehendimus, in quibus ſolvendis doctiores etiam aliquando conſulere duximus operæ pretium; ſicque in hoc ipſo opere plerique, quos vocant, conſcientiæ caſus evoluti, deciſique reperiuntur: quin & nonnullos e noſtris Doctoribus accepimus auctores eſſe iis, qui decurrendum licentiæ curſum aggrediuntur, ut hoc opere noſtro, qualecumque eſt tanquam duce utantur ad ſtudiorum ſuorum rationem recte inſtituendam.

Atque ut ſeminariſtæ, quo tempore in ſeminariis commorantur, poſſint ſententias, & ſummam rerum, quæ in fuſioribus tractatibus continentur, mente colligere, & præ oculis habere, quo facilius, cum periculum ſcientiæ ſuæ facient, valeant reſpondere, compendium, Deo juvante, theologicum ſumus elaboraturi, quod, dum in ſeminariis exercebuntur, volvere poterunt ſæpius, iterumque revolvere.

FINIS TOMI SEPTIMI, ET ULTIMI.

I N-

INDEX
RERUM
IN HOC SEPTIMO TOMO PRÆCIPUARUM.

A

Acolytatus quid ſit, & quæ Acolyti officia 43.
Actiones humanæ, in quibus communicare cum excommunicato non licet, quæ ſint 320 & quatenus aliquando liceat 321.
Actus clerici ſuſpenſi num ſint validi 340 hierarchici qui ſint 294.
Adulterium quatenus ſit divortii juſta cauſa, & num gravius peccatum in viro, an in muliere. *V.* Divortium.
Ætas quæ requiritur ad ordines ſuſcipiendos 379 num ante legitimam ætatem ordinati poſſint illa ſuperveniente exerceri in ordine præmature ſuſcepto ib.& ſeq.
Affinitas matrimonii impedimentum quid ſit, & quotuplex 673 quotuplici modo contrahatur, & ad quem gradum ſe extendat ex ea ortum impedimentum 675 quomodo in ea gradus numerentur, & quo jure dirimat matrimonium 676.
Aggravatio quid 325.
Amentia quatenus matrimonii impedimentum ſit dirimens 673.

B

Baptiſmus num deleat omnem irregularitatem 483.
Bellatores num incurrant irregularitatem 464.
Beneficiatus in excommunicationem lapſus num beneficio privandus 316.
Bigamia quid, & quotuplex 448. quare dicatur defectus ſacramenti, & quare bigamos repellat Eccleſia ab ordinibus 449 & ſeq. quis ab ea diſpenſare poſſit 452.

Can-

C

Cantoratus num ſit ordo a ceteris diſtinctus 32.
Caracter quid ſit, & quibus imprimatur 205.
Celebrans in Eccleſia polluta vel interdicta, vel in loco profano num incurrat irregularitatem 478.
Celibatus Clericorum num juri naturali, aut divino contrarius 502 num jure divino annexus ſtatui clericali 409 num extendatur ad omnes clericos 414 num conſentanee impoſitus ſacris miniſtris ib. & ſeq.
Cenſuras ferendi num ſit in Eccleſia poteſtas 294 cenſuræ definitio 298 ejus diviſio, & quotuplici modo poſſit eſſe injuſta 203 quid cenſura a jure, quid ab homine 204 quid ſententiæ latæ, vel ferendæ, & quibus indiciis cognoſcatur ib. quis cenſuras ferre poſſit 341 & quidem jure ordinario, & præſertim diaconis, & Parochis num competat 342 quæ forma in illis ferendis ſervanda 345 num eas quis in ſe ipſum, in æqualem, in ſuperiorem ferre poſſit 346 quis poſſit ab iis abſolvere ib., præſertim in foro conſcientiæ 347 quandonam ex reſervatæ cenſendæ ſint 349 num Epiſcopus extra ſuam diœceſim poſſit abſolvere ſubditum a cenſuris ſibi reſervatis 351.
Charitatis quanta perfectio ad hierarchiam requiſita 287.
Chirurgi num ſint irregulares 462.
Chorepiſcopi qui fuerint, & num inſigniti charactere epiſcopali 101 & ſeq. quando, & qua neceſſitate fuerint abrogati 102.
Clandeſtinitas quatenus ſit impedimentum matrimonium 684 & ſeq.
Clerici nomen unde ſit, ejuſque a laicis diſtinctio 14 num illud miniſtris Eccleſiæ proprie accommodetur 15 num ſtatus clericalis a laicali diſtinctus 17 a quo Epiſcopo debeat ordinari 168 num & quatenus expetere poſſit dignitates eccleſiaſticas 377 & ſeq., quatenus peccet ſi ad ſacerdotium ducatur appetitu honorum, & commodorum temporalium 380 in carnis crimine prolapſus quanto tempore probandus, ut ad ſacros ordines legitime promoveatur 403 damnatus ad exilium vel triremes num amittat beneficium 455 medicam artem exercens num fiat irre-

irregularis 462: clerici majores num. valide contrahant matrimonium 416.

Cognatio matrimonium dirimens quotuplex ſit, & quid cognatio ſpiritualis 648, num hæc dirimat matrimonium jure naturali, aut divino, & inter quos contrahatur, & num contrahant cognationis impedimentum parentes in caſu neceſſitatis proprium filium baptizantes 649 *& ſeq.*, num a procuratore, vel a mandante contrahatur a baptiſmo 650 quæ legalis cognatio, ex qua oritur impedimentum dirimens 651, quas perſonas hæc reddat ad contrahendum inhabiles *ibid.*

Comprehenſio hominis decreta num inducat irregularitatem 456 *& ſeq.*

Concionator ligatus cenſura num fiat irregularis 476.

Concurrere qui cenſeantur in cauſa ſanguinis, velmutilationis ad irregularitatem contrahendam 458.

Conditio quatenus ſit impedimentum dirimens matrimonium 647.

Confeſſarii partes quæ ſint erga ſponſos, quos deprehendi ex falſa præſumptione abſolutos in foro exteriori 619.

Conjuges num peccent immutantes ſitum, & ordinem ſervato tamen vaſe debito 589 *V.* Matrimonium: num abſtinere ab uſu conjugii poſſint, ne prole numeroſiore graventur 593 in quo fidem nuptialem maculare poſſunt qui mutuam ſibi fidem ſervant 600 *& ſeq.*, quid ſentiendum de tactibus obſcænis inter ipſos 604 quatenus peccent tactibus, vel delectatione in abſentia alterius conjugis ib.

Conſanguinitas quid, & quomodo ejus computentur gradus 652 num dirimat matrimonium in quolibet gradu contractum 653 præſertim 655.

Continentia. *V.* Celibatus.

Contractus conjugalis quid ſit 491.

Crimina quæ ſint impedimentum dirimens matrimonium, & quot in caſibus 656.

Cultus diſparitas quid ſit, & num ſemper dirimat matrimonium 599 *& ſeq.*, & quo jure 660 & num ſemper in Eccleſia irrita fuerint, & aliqua lege prohibita matrimonia inter cultu diſpares 661.

Dam-

D

Damnati ad triremes, vel mortem, quam fuga declinarunt, num valide poſſint contrahere matrimonium 647.
Defectus animæ num inducat irregularitatem 435, & num defectus corporis 438.
Denunciatio vadimonii per ſe obeundi num inducat irregularitatem 455.
Denuntiationes ſponſalium num matrimonio ex neceſſitate præmittendæ 620, & ex præcepto, quod obliget ſub gravi 622 quodque extendatur ad omnes, admittat tamen diſpenſationem, & a quo hæc diſpenſatio fieri poſſit *ibid.*, & quidem ex aliqua juſta cauſa 624; num talis ſufficiens cauſa ſit levitas animi, aut proximitas adventus, vel quadrageſimæ 626.
Diaconatus quid ſit 50 quæ ejus materia 143.
Diaconi num ſint inſtitutionis divinæ 53 quot ſint, & quæ eorum officia 54 *& ſeq.*
Diaconiſſæ quid erant, & ubi earum fiat mentio 60 num earumdem perantiquus uſus 61, quando defecerint *ibid.*; quæ fuerint ipſarum miniſteria, quique ſtatus 62.
Diaconus ſolemniter baptizans, vel Euchariſtiam miniſtrans num fiat irregularis 476, num in caſu neceſſitatis poſſet, abſente presbytero, ſolemniter baptizare, vel viaticum ad infirmum deferre 478.
Diſpenſatio denunciationum matrimoni. *V.* Denunciationes.
Divortium quoad thorum tantum, & choabitationem num licitum inter chriſtianos conjuges 538 *& ſeq.* cur meminerit Chriſtus ſolius fornicationis in juſta cauſa divortii 540, quæ fornicatio intelligenda. & quoties hæc interceſſerit, num licitum divortium 541; conjux innocens num privata auctoritate poſſit, & teneatur divortium facere ib. num æquale divortii jus ſit in utroque conjuge ex cauſa adulterii, & uter conjux adulterando gravius peccet 543.

E

Ebrii num incurrant irregularitatem ex homicidio 470.
Eccleſia num habeat poteſtatem ferendi cenſuras 294.

Electio paſtorum, & miniſtrorum Eccleſiæ num jure divino pertineat ad clerum, & plebem 391.

Epiſcopatus num ſit ordo a cæteris diſtinctus 31, & præſertim a presbyteratu 32 quid ſit 87.

Epiſcopi nomen unde ſit 86 num ſemper fuerit proprium ſacerdotum primi ordinis *ibid.*; num Eccleſias regant proprio nomine, & tanquam principes a Chriſto conſtituti 242; num inſtitutionem a Chriſto immediate habeant, an mediante a ſummo Pontifice 245.

Epiſcopus quotuplici fruatur poteſtate 85 *& ſeq.*, & cujus hæc ſit inſtitutionis 88 *& ſeq.*, num de fide ſit, Epiſcopum jure divino ſuperorem eſſe presbytero, & quot illius officia 92, ejus ordinationis materia 154; quot ad conſecrandum Epiſcopum convenire debeant Epiſcopi 153, & qui 154: proprius cuiuſcumque qui ſit cenſendus 171, originis qui dicatur 172 qui beneficii *ibid.*, & qui domicilii 173; num familiarem ſuum non ſubditum poſſit ordinare 175; num ſubditum proprium in aliena diœceſi *ib.*: num cogi poſſet ad ordines conferendos 177; num licite ſubditum indignum, & ineptum propter urgentem Eccleſiæ neceſſitatem queat promovere 187, extra diœceſim ſuam cum poſſit abſolvere ſubditum a cenſuris ſibi reſervatis 351.

Error quatenus impedimentum dirimens matrimonium quid, & quotuplex ſit 354.

Excommunicati num diſtinguantur juxta hodiernam Eccleſiæ diſciplinam 303; quare circa ipſos immutata diſciplina 304, num excludantur a communione fidelium in ſacrificio Miſſæ, aliiſque divinis officiis 318; ſi adſint in Eccleſia tempore divini officii quid facto eſt opus *ibid.*; vitandi, & ſacro ordine inſigniti num ad horas canonicas teneantur *ibid.*, num privandi eccleſiaſtica ſepultura, num vitandi in actionibus forenſibus, & civilibus 319; & num peccent qui in iiſdem actionibus cum ipſis communicant ib. quibus in caſibus jure communicare num excommunicatis permittant 321.

Excommunicatio quid ſit 306, quotuplex eadem ſit ſecundum hodiernam Eccleſiæ diſciplinam 307; abſolute, & definite expreſſa num de minori ſit intelli-

li-

ligenda 312; minor quæ ſit 313, & quam ob cauſam incurratur *ibid.*, major quæ, & quot ejus effectus 314.
Exorciſtatus quid ſit, quæque ejus officia 39.
Expoſiti. *V.* Irregularitas.
Extranei coram quo contrahere debent matrimonium 684 quanto tempore in parœcia verſari debeant, & qui ante illud tempus contraherent num invali e, præſertim ſi ex metu 686 *& ſeq.*

F

Filii familias poſt ſtudia, famulatum, militiam domum redeuntes num ibi domicilium habeant, quantum ſatis eſt ad contrahendum matrimonium 683.
Fœtus num ejici poſſit ab utero, certis adhibitis remediis, quando ſervari nequit abſque evidenti matris periculo 589 præſertim ſi nondum ſit animatus 592.
Forum judiciale interius, & exterius quid ſit 341.

G

Gratia ſacramentalis quid ſit 199.
Gratiæ gratis datæ num ſemper adſint initiatis ſacramento ordinis 203.

H

Habitus ſæcularis cur a tonſurato deponatur, & quatenus 107.
Hierarcham quæ ſcire oporteat 280, & in quo gradu 285, quam ſanctitatis, & perfectionem charitatis habere 287.
Hierarchia quid ſignificet; num ab antiquo cognita, & quare dicatur ſacer principatus 206, ejus definitio 207, quænam ad illam juriſdictio requiratur 209, quot actus habeat 210; num ei ſit eſſentialis ſcientia aliaque chariſmata *ibid.* & quomodo hæc ſe habeant ad eccleſiaſticam hierarchiam 212; num hæc vere exiſtat 213, num angelica præſtet eccleſiaſticæ 218, num ordines in eccleſiaſtica, ſicut in angelica hierarchia agnoſcendi 318.
Homicidium quid, quale voluntarium, quale caſuale ſive purum 465, ſive mixtum *ib.*; num inducat irregularitatem 466.

Ho-

Honeſtas publica unde oriatur, & quatenus ſit matrimonii impedimentum 673.

I

Illegitimi. *V.* Irregularitas.

Impedimentum matrimonii ſimplex quid 627, & quotuplex 628: dirimens quid ſit 630, & quotuplex, & cujus poteſtatis ſit ea inſtituere, an eccleſiaſticæ, an civilis 631; ad quindecim modo obtinent dirimentia impedimenta, & quæ ſint 643 *& ſeq.*; quis ab iiſdem queat diſpenſare 686, præſertim cum contrahentes ſunt diverſæ diœceſeos 687: illud qui novit inter eos, quorum futurum denunciatur matrimonium, num teneatur revelare 630.

Impotentia matrimonium dirimens quid, & num idem cum ſterilitate 682, quotuplex, & num quævis ſit impedimentum dirimens, quidque factoeſt opus, quando dubium eſt, an impotentia ſit temporalis, an perpetua 684.

Infamia num inducat irregularitatem, quotuplex ſit, & quæ infamia juris, quæque peccata ipſo jure inducant infamiam 405 *& ſeq.*, num ea contrahatur ex criminibus occultis, vel notoriis, quæ notorietas requiratur, & quæ pœna pariat juris infamiam *ib.*: infamia facti num reddat irregularem 447.

Ingenium ſacerdotale quid, & num abſolute neceſſarium promovendis ad gradus eccleſiaſticos 421, in quo illud præciſe conſiſtat 423, quid ad illud recipiendum, & conſervandum requiratur 425.

Intemperantia conjugum quale ſit peccatum 601.

Interdictum quid ſit, & quotuplex 331; num poſito interdicto locali cenſeantur interdictæ perſonæ, & e contra 332, quæ perſonæ interdicto ſubjaceant, & num ſub illa comprehendatur, qui illud tulit 333; quam ob cauſam decerni poſſit, quot ejus effectus, & quibus privet ſacramentis *ibid. & ſeq.*; quæ divina officia interdicto ſint vetita 334, num omnia ſint ita vetita, ut nullum peragi queat 335; num per interdictum privetur clericus uſu eccleſiaſticæ juriſdictionis, num omnes interdicto ſuppoſiti carere debeant eccleſiaſtica ſepultura, etiam uſu rationis carentes, quaque plectantur pœna, qui illud

vio-

violant 336 num quodlibet interdictum omnes effectus interdicti invehat 337.

Interſtitia quid, & quatenus inter unum, & alium ordinem ſervanda, & antiquiſſimus illorum uſus 186 cur ea inſtituerit Eccleſia 183 qui circa ea valeat diſpenſare 187 quam incurrant pœnam, qui non ſervatis interſtitiis abſque diſpenſatione ordinantur *ibid.*

Irregularis aliquod officium ordinis ſacri exercens proprium num incurrat novam irregularitatem 479 quis in dubio irregularis cenſendus 433.

Irregularitas quid ſit 430 num ſit impedimentum ſuſcipiendæ tonſuræ 432 quomodo dividatur, & quotuplex ſit ejus effectus 434 num ea privet exercitio juriſdictionis 435 quam pœnam incurrat, qui eam violat, quot ſint ſpecies irregularitatis ex defectu, quotuplex irregularitas ex delicto, quænam irregularitates ex defectu animæ, & quinam irregulares ſint ob defectum rationis 441 num oriatur ex defectu ſcientiæ 438 & ex defectu fidei 439 num ea inducatur a defectibus corporis 440 & quot ſint corporis defectus irregularitatem inducentes 441 etiamſi occulti 442 *& ſeq.* ex defectu naturalium quatenus oriatur 443 num eam ſemper incurrerint illegitimi, & quare hi ab ordinibus repellantur 444 num etiam qui nati ex matrimonio nullo, & infante expoſiti, & quomodo hæc tollatur irregularitas 445 ex defectu obligationis, qui eam contrahant 447 ex defectu ſacramenti quæ ſit, & qui eam incurrant 448 & quis ab ea diſpenſare queat 452 ex defectu bonæ famæ quatenus oriatur ibid. quomodo hæc tollatur 456 ex defectu lenitatis quæ ſit 457 qui eam contrahant 460 cur ea laborantes arceantur ab ordinibus 465 ex delicto homicidii quatenus incurratur 468 & ex qua negligentia 469 num a pueris, & ebriis 470 quatenus ex alicujus ſacramenti iteratione contrahi poſſit 471 num ex iteratione confirmationis, & ordinis 472 *& ſeq.* num ex iteratione baptiſmi ib. num iis maneat, qui redeunt ex hæreſi ibid. qui eam incurrant ex delicto in receptione ordinis 474 quando incurra-

tur ex illicito ordinum uſu 473 quis in irregularitatibus valeat diſpenſare 479 & ſeq. num aliqua ſaltem cauſa ſit ad hujuſmodi diſpenſationem neceſſaria 482 num tollatur irregularitas per baptiſmum, & profeſſionem religioſam 483.
Judicis excommunicati actus num ſint validi 320.
Juriſdictio quæ requiratur ad hierarchiam, & ad exercenda munia hierarchica 211.

L

Laici a quo Epiſcopo tonſuram, & ordines recipere poſſint 168
Lectoratus quid ſit, & quæ lectoris officia 37 quanti eum ordinem fecerint veteres 38.
Ligamen quid, & quatenus matrimonium dirimat 690 & ſeq.
Literæ dimiſſoriæ a quibus valeant concedi 175 quid in ipſis obſervandum 176 num extinguantur morte concedentis 177.

M

Manuum impoſitio quæ ſit eſſentialiter neceſſaria in ordinatione presbyteri 153 & ſeq.
Matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus num jure divino prohibita 693 cum hæreticis inire num divina, vel eccleſiaſtica tantum lege prohibitum 695.
Matrimonium quot nominibus nuncupetur 485 quotuplici modo poſſit conſiderari ib. in quo conſiſtat eſſentia ejuſdem ſpectari ut eſt naturalis contractus, aut civilis 486 num ſit licitum, & honeſtum 491 quis illud inſtituerit 492 num illius exiſtat præceptum 493 quæ ejus proprietates 494 & ſeq. num ex natura ſua indiſſolubile 508 & ſeq. num per libellum repudii in lege Moſaica ſolveretur 511 & ſeq. num in infidelitate contractum dirimatur per profeſſionem religionis chriſtianæ 513 etiamſi conſentiat pars infidelis pacifice, & abſque creatoris injuria habitare cum fideli 514 contractum a fideli cum infideli num dirimatur præciſe per profeſſionem religionis chriſtianæ 515 num dirimatur per adul-

adulterium 516 & ſeq. num per continentiæ votum alterutrius conjugum 528 num in ipſo ingreſſu, & ſuſceptione habitus religioſi, an vero in profeſſione, & num matrimonium ratum ſolvatur per ſuſceptionem ordinis ſacri 537 num illud verum fuerit ſacramentum ante adventum Chriſti 544 num verum in lege nova ſit ſacramentum 546 & ſeq. quis ſit matrimonii miniſter, num ipſi contrahentes 556 an ſacerdos 559 & ſeq. quomodo in opinionum catholicarum diverſitate ſe gerat ſacerdos 565 qui ſint ejus effectus 567 quot malis medeatur hoc ſacramentum 569 num omnes matrimonii effectus obveniant cunctis illud ſuſcipientibus 577 quæ peccata pugnent contra ejus fidem 578 quando a toto, vel a tanto ab iis excuſentur conjuges 579 quod ſit peccatum uti matrimonio tempore vel graviditatis, vel fluxus menſtrui, vel puerperii 584 ab ejus uſu num abſtinere teneatur quæ mortuos adhuc edidit filios 585 quæ peccata pugnent contra ejus ſanctitatem, quique in perceptione hujus ſacramenti peccent 593 vel rixis, & diſſidiis ſocietatem conjugalem turbant 596 num a peccato excuſentur, qui matrimonio utuntur in remedium contra graviora peccata 599 eodem uti diebus feſtis num ſit peccatum 603 coram quo parocho debeat celebrari 679 *V.* Parochus: quomodo coaleſcat diſpenſatione impetrata, ſi prius fuerit irritum 689 & num pars conſcia criminis irritantis validitatem contractus alteri parti debeat aperire, & quomodo 690 & ſeq.
Medici num ſint irregulares 465.
Membri nomine quid intelligatur in mutilatione 458.
Metus num, & quatenus irritet matrimonium 690 quo jure, & quomodo ex metu initum ratum fieri poſſit & firmum 697.
Miniſtri verbi Dei quænam ſint partes 77 & ſeq.
Miniſtri Eccleſiæ num neceſſario eligendi 386 & a quibus 388.
Monachi unde dicti 265 qui ſit illorum ſtatus 266 an, & quomodo locum habeant in hierarchia 271.
Monitorium quid ſit 321 quid a Parocho obſervandum, cum ad ipſum dirigitur 325 num cauſæ dentur legitime ipſi non parendi, & quæ 326 num te-

teneatur ſub excommunicatione parere monitorio, qui ejus tempore ſatisfaciendo impar erat, & poſtmodum par factus eſt 329 num ipſi parere teneantur clerici in cauſa ſanguinis ibid. num in aliqua parœcia promulgatum obliget vicinos, qui de illo audierunt 330 num qui non paret, cum teneatur, damna ex ſuo ſilentio ſecuta reparare debeat ibid.
Mulieres quo jure ab ordinibus arceantur 63.

N

Negligentia, quæ inducit irregularitatem ex homicidio caſuali 459.
Neophyti qui dicantur 439.

O

Ordinationes per ſaltum quæ, & num licitæ, & validæ 180.
Ordinationum interſtitia ſervanda 181 quæ impedimenta ab ipſis removeant *V.* Irregularitas; quatenus in iis plenitudo gratiæ conferatur 198.
Ordines diaconatu inferiores num ſint hierarchici 117.
Ordo definitio 9 quotuplex in eo ſit poteſtas 10 num ſit ſacramentum proprie dictum 23 num plures ſint ordines, quot ſint, & cur majores ſacri dicantur 27, ſeptem ii ſunt 29 & num major numerus admitti queat 30 num ſinguli ordines ſint ſacramenta 134 & ſeq.: minores num ſint ſacramenta 139 & ſeq.: ordinis cujuslibet forma quæ ſit 141 minorum materia quæ ſit 142 & quomodo tangi debeat ibidem ejus miniſter qui ſit 156 num eſſe queat miniſter ſaltem extraordinarius ſimplex ſacerdos 157 ejus effectus quotuplex 195 quatenus matrimonium dirimat 689 *V.* Vocatio ad ordines.
Oſtiariatus quid ſit, & oſtiarii munia 33.

P

Parochi quatenus prædicare teneantur 75 & ſeq.; num ſint divinæ inſtitutionis 253 num illorum poteſtas ſit immediate a Christo 259 eorum partes in ſponſalibus *V.* Sponſalia.

Parochus matrimonio aſſiſtens num ſacerdos eſſe debeat 463 & ſeq.; num valide matrimonio aſſiſtat, ſi ejus titulus ſit nullus; vel controverſus, & quinam proprius contrahentium ſit Parochus 679.
Patrimonium *V.* Titulus clericalis.
Peccata conjugum adverſus nuptiarum fœdera 578 *V.* Matrimonium; adverſus bonum prolis ſuſcipiendæ 588 num iis cooperare poſſit uxor, cum conjux extremum minatur, ni eis conſentiat 589 adverſus ſanctitatem ſacramenti quæ pugnent 593.
S. Petrus, num fuerit princeps Apoſtolorum, & totius Eccleſiæ caput 223 num Romæ ſederit Epiſcopus uſque ad mortem 129.
Polygamia ſimultanea num ſit contra jus naturale, & divinum poſitivum 495 num conceſſa Patriarchis ante diluvium, & num diſpenſatio ſuper ea extenderetur ad gentiles, qui vixere ante Chriſti adventum 503 ſucceſſiva num ſit contra jus naturale, vel divinum 504 vel ſaltem vetita lege aliqua humana eccleſiaſtica, vel civili 505.
Polygamus, ſi ad fidem convertatur, quomodo ſe gerat reſpectu uxorum, quas ſimul habet 503.
Pontifex Romanus num ſit jure divino caput Eccleſiæ 234 & quæ ipſi jure divino competant ubique terrarum 240.
Presbyteratus quid 67 ejus materia quæ 143.
Presbyteri nomen quid ſignificet 67 ejus officia ibid. quorum primum *offerre* ib. alterum *benedicere* 71 tertium *præeſſe* 72 quartum *prædicare* 73 quintum *baptizare* 84 quo Epiſcopo debeant ordinari 68.
Profeſſio religioſa num tollat irregularitatem 483.
Pueri num incurrant irregularitatem ex homicidio 470.

R

Raptus quid ſit, & quatenus impedimentum matrimonium dirimens 684.
Reaggravatio quid 324.
Regulares a quo Epiſcopo debeant ordinari 174.
Religioſi *V.* Monachi.

S

Sacerdotium legis chriſtianæ quantum ſit Chriſti beneficium 5 & ſeq. quinam illi bellum indixerint ib. quare vocetur ordo 9 *V.* Ordo.
Sanctitas quam perfecta ad hierarchiam requiſita 287. an, & quæ requiratur in iis, qui ſacris ordinibus initiantur 393.
Scientia ad functiones hierarchicas neceſſaria quæ 279 an, & quæ requiratur in promovendis ad ſacros ordines 393 ejus defectus num veram pariat irregularitatem 438.
Spiritus eccleſiaſticus *V.* Ingenium ſacerdotale.
Sponſalia, definitio 606 quot modis contrahi poſſint 607 quæ in ipſis adhibenda ſolemnitas 608 quomodo dividantur, & num invalida inducant impedimentum publicæ honeſtatis 610 qui ea contrahant invalide 611 valida, ſed illicita num debeant impleri 612 num invalida tranſeant in verum matrimonium, accedente carnali copula ib. cur ea inſtituta ib. quæ in ipſorum celebratione ſint Parochi partes 413 num ſolvi poſſint, & quæ tum ſolemnitas, vel judicis auctoritas requiratur, & num aliter diſſolvi poſſint, quam mutuo ſponſorum conſenſu 617 quæ diſſolutionis ſint juſtæ cauſæ 619 de eorum denunciationibus *V.* Denunciationes: num eorum ſolemnitas ſit denunciationibus præmittenda 627.
Sterilitas num differat ab impotentia 691 & ſeq.
Subdiaconatus cur inter majores ordines reputetur 29 quid ſit, & quæ ſubdiaconi munia 42 quanti ſit momenti ſubdiaconi miniſterium 46 & ſeq. num ſit ſacramentum 138 & ſeq. quæ ſit ejus forma 141 & materia, & quatenus hæc debeat tangi 142.
Suſpenſio quid, & quotuplex 338 quænam intelligenda, cum illam jus abſolute decernit 339 quam pœnam incurrat, qui ſuſpenſionem violat 340.

T

Tactus obſcœni *V.* conjuges.
Titulus clericalis quid, & quotuplex 187 quo titulo ſemper fuerint clerici ordinati 188 quam incurrant pæ-

pœnam, qui ſine titulo ordinantur 191 num poſſit illum reſignare clericus etiam abſque Epiſcopi licentia, cum aliunde vivere poteſt 191.

Tonſura clericalis num ſit ordo a cæteris diſtinctus 31 & 103 quid ſit ib. num ea inſigniti privilegiis gaudeant 105 cur ea inſtituta 106 cur tonſurati habitum ſæcularem deponant 107 cur ii attonſionem, & raſuram capillorum patiantur ibid. cur habitu clericali induantur, & quo ſpiritu 110 & ſeq. in ea emittitur profeſſio ſanctioris diſciplinæ 111 num peccent, & quatenus, qui tonſuram ſuſcipiunt abſque animo ſuſcipiendi majores ordines 128 & ſeq. quæ ætas initiando requiratur 129 num graviter peccet, qui peccati mortalis conſcius tonſura initiatur 130 num tuta conſcientia beneficium poſſideat tonſuratus, qui habet animum deſerendi ſtatum clericalem 131 & quatenus beneficii fructus reſtituere teneatur 132.

Tutores viduarum, pupillorum, & miſerabilium perſonarum num irregularitatem incurrant 447.

V

Vagi coram quo contrahere debent matrimonium 694

Vis V. Metus.

Vocatio ad ordines quot modis ſpectari poſſit 395 ejus definitio 196 quotuplicis generis ſint ejus effectus 357 num ea exiſtat 358 num neceſſaria ad ordines ſuſcipiendos, eorumque munia rite obeunda 370 & ſeq. quæ ejus ſigna 373 & ſeq. & ex his num privatus quiſque ſuam poſſit colligere vocationem 382 cujus ſit eam explorare 384.

Votum quatenus ſit impedimentum dirimens matrimonium; quotuplex ſit votum caſtitatis perpetuæ 648 quodnam matrimonium dirimat, & num ſemper dirimerit ib.

Uxor virum ſuum mortuum ſuſpicata ob longam ejus abſentiam, quæ idcirco ad ſecundas nuptias convolavit, cui adhæreat, ſi vir ejus redeat; vel num tranſire ad alias nuptias poſſit, ſi de marito per longum tempus neque per litteras, neque per nuntium quidpiam acceperit 669 quid faciendum, ſi ex levioribus indiciis matrimonium cum alio contrahabat 670.

BIBLIOTECA VALLICELLIANA IN ROMA
MAG 200526Z

Digitized by Google

Google